This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Gp
86
240(2

VE RI
TAS

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ

ΤΑ ΗΘΙΚΑ.

PLUTARCHI

CHÆRONENSIS

MORALIA,

ID EST

OPERA, EXCEPTIS VITIS, RELIQUA.

GRÆCA EMENDAVIT,
NOTATIONEM EMENDATIONUM, ET LATINAM XYLANDRI
INTERPRETATIONEM CASTIGATAM, SUBJUNXIT,
ANIMADVERSIONES EXPLICANDIS REBUS AC VERBIS, ITEM
INDICES COPIOSOS, ADJECIT,

DANIEL WYTTENBACH,
HIST. ELOQ. LITT. GR. ET LAT.
IN ILLUSTRI ATHEN. AMSTELOD. PROFESSOR.

TOMI II. PARS II.

OXONII,
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO.
MDCCXCVI.

Digitized by Google

Gp 86.240 (2²)

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΙΣΙΔΟΣ ΚΑΙ ΟΣΙΡΙΔΟΣ.

Digitized by Google

Digitized by Google

C # ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΙΣΙΔΟΣ ΚΑΙ ΟΣΙΡΙΔΟΣ.

PLUTARCHI

DE

ISIDE ET OSIRIDE.

α'. ΠΑΝΤΑ μὲν, ὦ Κλέα, δεῖ τἀγαθὰ τοὺς νοῦν ἔχοντας αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν, μάλιστα δὲ τῆς περὶ αὐτῶν ἐπιστήμης, ὅσον ἐφικτόν ἐστιν ἀνθρώποις, μετιόντες, εὐχόμεθα τυγχάνειν παρ' αὐτῶν ἐκείνων· ὡς οὐδὲν ἀνθρώπῳ λαβεῖν μεῖζον, οὐ χαρίσασθαι θεῷ
D σεμνότερον ἀληθείας. Τὰ ἄλλα μὲν γὰρ ἀνθρώποις ὁ

D. 1. Τὰ ἄλλα μὲν γὰρ—χρώμενος.] Locus mutilus, ita ſupplendus e veſtigiis ſcripturæ et Euſtratio in Ariſtot. Ethic. L. vi. p. 98, 6. Τὰ ἄλλα μὲν γὰρ ἀνθρώποις ὁ θεὸς ὧν δέονται δίδωσιν, νοῦ δὲ καὶ φρονήσεως μεταδίδωσιν, οἰκεῖα κεκτημένος ταῦτα καὶ χρώμενος. Latine reddidimus.

I. QUI ſapiunt, O Clea, iis omnia bona ſunt a diis immortalibus petenda: maxime autem cognitionem deorum, pro captu humanæ naturæ, conſectantes, ab ipſis petimus nobis eam concedi: quia neque majus homo accipere, neque dignius dare munus homini deus poteſt veritate. Reliqua quippe quæ precantur homines, deus iis

Digitized by Google

θεὸς ὧν δέονται δίδωσιν, οἰκεῖα κεκτημένος ταῦτα καὶ χρώμενος. Οὐ γὰρ ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ μακάριον τὸ θεῖον, οὐδὲ βρονταῖς καὶ κεραυνοῖς ἰσχυρὸν, ἀλλὰ ἐπιστήμῃ καὶ φρονήσει. Καὶ τοῦτο κάλλιστα πάντων Ὅμηρος ὧν εἴρηκε περὶ θεῶν, ἀναφθεγξάμενος,

> Ἦ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος ἠδ' ἴα πάτρη,
> Ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει, καὶ πλείονα ᾔδει,

σεμνοτέραν ἀπέφηνε τὴν τοῦ Διὸς ἡγεμονίαν ἐπιστήμης καὶ σοφίας, πρεσβυτέραν οὖσαν. Οἶμαι δὲ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἣν ὁ θεὸς εἴληχεν, εὔδαιμον εἶναι τὸ τῇ γνώσει μὴ E παραπολιπεῖν τὰ γινόμενα· τοῦ δὲ γινώσκειν τὰ ὄντα, καὶ φρονεῖν ἀφαιρεθέντος, οὐ βίον ἀλλὰ χρόνον εἶναι τὴν ἀθανασίαν.

β'. Διὸ θειότητος ὄρεξίς ἐστιν ἡ τῆς ἀληθείας, μάλιστα δὲ τῆς περὶ θεῶν, ἔφεσις, ὥσπερ ἀνάληψιν ἱερῶν τὴν

D. 9. ἐπιςήμης καὶ σοφίας] Rectius ἐπιςήμῃ καὶ σοφίᾳ, ut Marklandus.
E. 2. τὰ γινόμενα] Non potuit recte dici hoc loco. Puto Plutarchum ſcripſiſſe γινωσκόμενα. Xylander e vulgata probabilem, non item veram, confecit ſententiam.

dat, mentem vero ac prudentiam cum iis communicat, tamquam domeſticas poſſidens eas atque uſurpans. Neque enim argentum et aurum deo beatitatem, neque tonitru et fulmen vim parat: ſed ſcientia et prudentia iſtas laudes conſequitur. Ac omnium, quæ de diis dixit Homerus, hoc eſt ab eo præclariſſime pronunciatum:

> *Eſt ambobus idem ſane genus, et patria una,*
> *Sed Jupiter natu prior exſtat, pluraque novit;*

majeſtate Jovis imperium anteire dicens, quod ſcientia et ſapientia eſſet antiquius. Exiſtimo etiam æternæ vitæ, quam deus occupavit, beatitatem in eo eſſe, quod cognitiones vi præterita non dimittit: alioqui cognitione et intelligentia rerum ſublatis, immortalitatem non eſſe vitam ſed tempus.

II. Eſt ergo divinitatis appetitus, veritatis, maxime de natura deorum, indagatio, tanquam ſuſceptionem ſacrorum

μάθησιν ἔχουσα καὶ τὴν ζήτησιν, ἁγνείας τε πάσης καὶ
νεωκορίας ἔργον ὁσιώτερον, οὐχ ἥκιστα δὲ τῇ θεῷ ταύτῃ
F κεχαρισμένον, ἣν σὺ θεραπεύεις ἐξαιρέτως σοφὴν καὶ
φιλόσοφον οὖσαν, ὡς τοὔνομά τε φράζειν ἔοικε παντὸς
μᾶλλον αὐτῇ τὸ εἰδέναι καὶ τὴν ἐπιστήμην προσήκουσαν.
Ἑλληνικὸν γὰρ ἡ Ἶσίς ἐστι, καὶ ὁ Τυφὼν πολέμιος τῇ
θεῷ, καὶ δι᾽ ἄγνοιαν καὶ ἀπάτην τετυφωμένος, καὶ δια-
σπῶν καὶ ἀφανίζων τὸν ἱερὸν λόγον, ὃν ἡ θεὸς συνάγει καὶ
συντίθησι, καὶ παραδίδωσι τοῖς τελουμένοις θειώσεως,
σώφρονι μὲν ἐνδελεχῶς διαίτῃ, καὶ βρωμάτων πολλῶν
352 καὶ ἀφροδισίων ἀποχαῖς κολουούσαις τὸ ἀκόλαστον καὶ
φιλήδονον, ἀθρύπτους δὲ καὶ στερρὰς ἐν ἱεροῖς λατρείας
ἐθιζούσαις ὑπομένειν, ὧν τέλος ἐστὶν ἡ τοῦ πρώτου καὶ
κυρίου καὶ νοητοῦ γνῶσις, ὃν ἡ θεὸς παρακαλεῖ ζητεῖν παρ᾽

F. 4. πολέμιος τῇ θεῷ] Addendum ὤν, ut recte monuit Reiſk.

F. 7. θειώσεως] Minime ſincerum. In promptu eſt conficere θρίας ὁσίας τε: veriſimilius tamen videtur, Plutarchum reliquiſſe Ἰσιακοῖς.

A. 1. κολουούσαις—ἐθιζούσαις] Prius et diſerte et recte habet Venet. unde conſequens erat ut alterum ipſi corrigeremus. Vulgo, κολουσάσαις—ἐθιζούσαις.

uſurpans inquiſitionem ac perceptionem: et res quavis caſtimonia, quovis æditui munere ſanctior: non leviter eadem grata iſti deæ, quam tu colis eximie ſapientem et rerum cognitioni deditam: et ipſo e nomine intelligitur, nulli alii numini magis convenire ſcientiam atque cognitionem. Græca enim Iſis vox eſt, a ſcientia demanans: et hujus deæ inimicus Typhon, a faſtu, qui *typhos* Græcis dicitur, nomen habet, quod inſcitia et erroribus inflatus, diſcerpat aboleatque ſacram doctrinam, quam Dea colligit, componit, traditque divinitati comparandæ initiatis: eoſque temperanti continenter victus rationi, et abſtinentiæ multorum ciborum ac rei Venereæ adſuefactos, qua libido et voluptatum appetentia reprimuntur, ſacra in templis luxus expertia et auſtera obire condocefacit: quorum finis eſt, primi, rerum domini, ac ſola mente percipiendi cognitio dei: quem

Digitized by Google

αὐτῇ καὶ μετ' αὐτῆς ὄντα καὶ συνόντα. Τοῦ δ' ἱεροῦ τοὔνομα καὶ σαφῶς ἐπαγγέλλεται καὶ γνῶσιν καὶ εἴδησιν τοῦ ὄντος· ὀνομάζεται γὰρ Ἴσειον ὡς εἰσομένων τὸ ὄν, ἂν μετὰ λόγου καὶ ὁσίως εἰς τὰ ἱερὰ παρέλθωμεν τῆς θεοῦ.

γ'. Ἔτι πολλοὶ μὲν Ἑρμοῦ, πολλοὶ δὲ Προμηθέως ἱστορήκασιν αὐτὴν θυγατέρα· ὧν τὸ μὲν ἕτερον, σοφίας καὶ προνοίας, Ἑρμῆν δὲ γραμματικῆς καὶ μουσικῆς εὑρετὴν νομίζοντες. Διὸ καὶ τῶν Ἑρμουπόλει Μουσῶν τὴν B προτέραν Ἶσιν ἅμα καὶ Δικαιοσύνην καλοῦσι σοφίαν, ὥσπερ εἴρηται, καὶ δεικνύουσαν τὰ θεῖα τοῖς ἀληθῶς καὶ δικαίως ἱεραφόροις καὶ ἱεροστόλοις προσαγορευομένοις· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ τὸν ἱερὸν λόγον περὶ θεῶν πάσης καθαρεύοντα δεισιδαιμονίας καὶ περιεργίας ἐν τῇ ψυχῇ φέροντες, ὥσπερ ἐν κίστῃ, καὶ περιστέλλοντες· τὰ μὲν, μέλανα καὶ σκιώδη, τὰ δὲ, φανερὰ καὶ λαμπρὰ τῆς περὶ θεῶν

A. 7. εἰσομένων] Non dubitavi recipere quod et res poſtulat et viri docti correxerunt Bentl. Markl. quibus addere poſſis Baxterum.

A. 10. ὧν τὸ μὲν] Ita omnes libri exceptis Baſ. et Xyl. qui habent ὧν τὸν μέν. Aſſentior tamen Meziriaco ſcribenti τὸν μὲν ſine ὧν. Mox ante Ἑρμουπόλει adjecit ἐν Squir.

B. 2. καλοῦσι σοφίαν] Legendum καλοῦσι, οὖσαν σοφίαν.

Dea apud ſe quærere jubet, ſecum degentem. Ipſum quoque fani nomen palam pollicetur cognitionem et ſcientiam *Entis:* appellatur enim *Iſeium*, ut cum ratione et ſancte adeamus ſacra deæ cognituri *Ens*.

III. Ad hæc Iſidem multi Mercurio, multi Prometheo natam perhibent: quorum hunc ſapientiæ et providentiæ, illum grammaticæ et muſicæ inventorem eſſe cenſent. Itaque Hermopoli etiam Muſarum priorem Iſidis et Juſtitiæ nominibus afficiunt, quod ſit, ut diximus, ſapientia, reſque divinas demonſtret iis qui re vera ac rite a ſacris gerendis ſacroque veſtitu *Hieraphori* et *Hieraſtoli* nominantur: hi autem ſunt qui ſacram de diis doctrinam omni a ſuperſtitione et curioſitate puram in animo ſuo, tanquam in ciſta, geſtant atque continent: fugiuntque atra et umbroſa, manifeſta autem et ſplendidam de deo

Digitized by Google

ὑποδηλοῦντα οἰήσεως, οἷα καὶ περὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν ἱερὰν ἀποφαίνεται. Διὸ καὶ τὸ κοσμεῖσθαι τούτοις τοὺς ἀποθανόντας Ἰσιακοὺς σύμβολόν ἐστι τοῦ τε τὸν λόγον
C εἶναι μετ' αὐτῶν, καὶ τοῦτον ἔχοντας, ἄλλο δὲ μηδὲν, ἐκεῖ βαδίζειν. Οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι, ὦ Κλέα, καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν, οὔτε Ἰσιακοὺς αἱ λινοστολίαι καὶ ξύρησις· ἀλλὰ Ἰσιακός ἐστιν ὡς ἀληθῶς, ὁ τὰ δεικνύμενα καὶ δρώμενα περὶ τοὺς θεοὺς τούτους, ὅταν νόμῳ παραλάβῃ, λόγῳ ζητῶν, καὶ φιλοσοφῶν περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας.

δ'. Ἐπεὶ τούς γε πολλοὺς καὶ τὸ κοινότατον τοῦτο καὶ τὸ σμικρότατον λέληθεν, ἐφ' ὅτῳ τὰς τρίχας οἱ ἱερεῖς ἀποτίθενται καὶ λινᾶς ἐσθῆτας φοροῦσιν· οἱ μὲν οὐδόλως φροντίζουσι εἰδέναι περὶ τούτων· οἱ δὲ τῶν μὲν
D ἐρίων, ὥσπερ τῶν κρεῶν, σεβομένους τὸ πρόβατον, ἀπέχεσθαι λέγουσι, ξύρεσθαι δὲ τὰς κεφαλὰς διὰ τὸ πένθος, φορεῖν δὲ

B. 9. ὑποδηλῶντα] ὑποδηλοῦντες legunt Mez. Bentl. Markl. Reiſk. item paulo ante καὶ περιστέλλοντες μὲν τὰ μέλανα. Mez. et Reiſk. Non magnopere opus correctione ſi ὑποδηλῶντα ad λόγον referas.

C. 10. οἱ μὲν] Mez. et Reiſk. οἱ μὲν γάρ.

ſententiam monſtrantia amplectuntur. Quod ipſum veſte quoque ſacra ſignificatur. Itaque mortui Iſiaci hac ornantur, quod ſignum eſt eo iſtos abire, nulla alia re quam doctrina inſtructos. Non enim, O Clea, philoſophum barba et pallium, neque Iſiacum lini geſtatio aut raſura faciunt: ſed Iſiacus is vere eſt, qui quæ oſtenduntur et aguntur de diis iſtis, rite comparat cum rebus, et veritatem philoſophica inquiſitione indagat.

IV. Vulgo enim etiam uſitatiſſima iſta atque minima ſunt incognita, cur capillos ponant ſacerdotes, cur lineas gerant veſtes: quidam ne curant quicquam his de rebus cognoſcere: alii lanis eos, ut et carnibus ovium, religionis gratia putant abſtinere, radi capita ob luctum, linum gerere ob colorem quem flos lini

Digitized by Google

τὰ λινᾶ διὰ τὴν χρόαν ἣν τὸ λίνον ἀνθοῦν ἀνίησι τῇ περιεχούσῃ τὸν κόσμον αἰθερίῳ χαροπότητι προσεοικυῖαν. Ἡ δὲ ἀληθὴς αἰτία μία πάντων ἐστί· καθαρῷ γὰρ, ᾗ φησιν ὁ Πλάτων, οὐ θεμιτὸν ἅπτεσθαι μὴ καθαρῷ· περίσσωμα δὲ τροφῆς καὶ σκύβαλον οὐδὲν ἁγνὸν οὐδὲ καθαρόν ἐστι· ἐκ δὲ περιττωμάτων ἔρια καὶ λάχναι, καὶ τρίχες καὶ ὄνυχες ἀναφύονται καὶ βλαστάνουσι. Γελοῖον δ᾽ οὖν ἦν, τὰς μὲν αὑτῶν τρίχας ἐν ταῖς ἁγνείαις ἀποτίθεσθαι ξυρωμένους καὶ λειαινομένους πᾶν ὁμαλῶς τὸ E σῶμα, τὰς δὲ τῶν θρεμμάτων ἀμπέχεσθαι καὶ φορεῖν. Καὶ γὰρ τὸν Ἡσίοδον οἴεσθαι δεῖ, λέγοντα,

Μηδ᾽ ἀπὸ πεντόζοιο θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ
Αὖον ἀπὸ χλωροῦ τάμνειν αἴθωνι σιδήρῳ,

διδάσκειν ὅτι δεῖ καθαροὺς τῶν τοιούτων γενομένους ἑορτάζειν, οὐκ ἐν αὐταῖς ταῖς ἱερουργίαις χρῆσθαι καθάρσει καὶ ἀφαιρέσει τῶν περιττωμάτων. Τὸ δὲ λίνον φύεται μὲν ἐξ ἀθανάτου τῆς γῆς, καὶ καρπὸν ἐδώδιμον ἀναδίδωσι, λιτὴν δὲ παρέχει καὶ καθαρὰν ἐσθῆτα, καὶ τῷ σκέποντι μὴ F

habet ſimilem nitori ætheris mundum ambientis. Vera autem horum omnium cauſa eſt, quod *purum tangi a non puro nefas eſt*, ut ait Plato: atqui nullum excrementum alimenti, nullum rejectaneum caſtum purumve eſt: cæterum ex excrementis naſcuntur lanæ, pili, crines, ungues, atque germinant. Ridiculum vero fuiſſet, Iſiacos, ubi caſtimoniæ gratia ſuos poſuiſſent capillos, raſo æqualiter toto corpore, amiciri pecorum lanis et eas geſtare. Quod autem Heſiodus præcipit,

Nunquam a quinquefronde inter convivia divum
A viridi ſiccum cures abſcindere ferro.

docere eum eſt intelligendum, debere nos rem divinam obire, jam ante unguibus deſectis aliiſque id genus rebus procuratis, non in ipſis ſacrificiis adhibere purgationem et excrementorum remotionem. Linum porro e terra naſcitur immortali, et fructum fert eſui aptum, veſtem exhibet tenuem ac puram, quæ dum tegit corpus, non gravat, et eſt apta

Digitized by Google

βαρύνουσαν, εὐάρμοστον δὲ πρὸς πᾶσαν ὥραν· ἥκιστα δὲ φθειροποιόν, ὡς λέγουσι· περὶ ὧν ἕτερος λόγος.

έ. Οἱ δὲ ἱερεῖς οὕτω δυσχεραίνουσι τὴν τῶν περιττωμάτων φύσιν, ὥστε μὴ μόνον παραιτεῖσθαι τῶν ὀσπρίων τὰ πολλά, καὶ τῶν κρεῶν τὰ μήλεια καὶ ὕεια, πολλὴν ποιοῦντα περίττωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅλας τῶν σιτίων ἐν ταῖς ἁγνείαις ἀφαιρεῖν· ἄλλας τε πλείονας αἰτίας ἔχοντας, καὶ ποτικωτέρους καὶ βρωτικωτέρους ποιεῖν ἐπιθήγοντας τὴν ὄρεξιν. Τὸ γὰρ, ὡς Ἀρισταγόρας ἔλεγε, διὰ τὸ πηγνυμένοις πολλὰ τῶν μικρῶν ζώων ἐναποθνήσκειν ἁλισκόμενα μὴ καθαροὺς λογίζεσθαι τοὺς ἅλας, εὔηθές
353 ἐστι. Λέγονται δὲ καὶ τὸν Ἆπιν ἐκ φρέατος ἰδίου ποτίζειν, τοῦ δὲ Νείλου παντάπασιν ἀπείργειν, οὐ μιαρὸν ἡγούμενοι τὸ ὕδωρ διὰ τὸν κροκόδειλον, ὡς ἔνιοι νομίζουσιν· οὐδὲν γὰρ οὕτω τίμιον Αἰγυπτίοις ὡς ὁ Νεῖλος· ἀλλὰ πιαίνειν δοκεῖ καὶ μάλιστα πολυσαρκίαν ποιεῖν τὸ

F. 9. ποτικωτέρους—ἐπιθήγοντας] Addatur τὸ ante ποτικωτέρους.—Ἐπιθήγοντας ex Ald. Baſ. Xyl. A. E. Flor. Vulgo ἐπιθιγόντας.

omnibus anni temporibus, minimeque pediculos gignit, ut aiunt: de quo alia eſt diſputatio.

V. Sacerdotes autem ita abhorrent ab excrementorum natura, ut non legumina modo pleraque averſentur, et carnes ovillas ac ſuillas, quæ multum ſupervacanei gignunt: ſed ſalem quoque cibis detrahant quo tempore ſanc̄te ac pure vivunt: cum aliis hoc de cauſis, tum quod ſal appetitu exacuendo magis bibulos et voraciores reddit. Stultum eſt enim ſalem propterea pro immundo haberi, quod, ut Ariſtagoras ait, dum is cogitur, multa animalcula deprehenſa ei immoriantur. Dicuntur etiam Apin peculiari ę puteo potare, et a Nilo eum omnibus modis arcere: non quod pollutam Nili aquam propter crocodilum cenſeant, ut viſum quibuſdam: cum nihil in majore ſit Ægyptiis honore atque Nilus: ſed quia ejus aqua pota creditur pinguedinem carniſ-

Νειλῷον ὕδωρ πινόμενον. Οὐ βούλονται δὲ τὸν Ἆπιν οὕτως ἔχειν, οὐδὲ ἑαυτούς, ἀλλὰ εὐσταλῆ καὶ κοῦφα ταῖς ψυχαῖς περικεῖσθαι τὰ σώματα, καὶ μὴ πιέζειν μηδὲ καταθλίβειν ἰσχύοντι τῷ θνητῷ, καὶ βαρύνοντι τὸ θεῖον.

ϛʹ. Οἶνον δὲ οἱ μὲν ἐν Ἡλιουπόλει θεραπεύοντες τὸν θεόν, οὐκ εἰσφέρουσι τοπαράπαν εἰς τὸ ἱερόν, ὡς οὐ προσῆκον ἡμέρας πίνειν, τοῦ κυρίου καὶ βασιλέως ἐφορῶντος· οἱ δὲ ἄλλοι χρῶνται μέν, ὀλίγῳ δέ, πολλὰς δὲ αοίνους ἁγνείας ἔχουσιν ἐν αἷς φιλοσοφοῦντες καὶ μανθάνοντες καὶ διδάσκοντες τὰ θεῖα διατελοῦσιν. Οἱ δὲ βασιλεῖς καὶ μετρητὸν ἔπινον ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὡς Ἑκαταῖος ἱστόρηκεν, ἱερεῖς ὄντες· ἤρξαντο δὲ πίνειν ἀπὸ Ψαμμητίχου, πρότερον δὲ οὐκ ἔπινον οἶνον, οὐδὲ ἔσπενδον, ὡς φίλιον θεοῖς, ἀλλ' ὡς αἷμα τῶν πολεμησάντων ποτὲ τοῖς θεοῖς, ἐξ ὧν οἴονται πεσόντων καὶ τῇ B

B. 1. ἡμέρας] Habet aliquid obſcuritatis; unde Squirius corrigebat ἱερεῦσι. Malim ἡμέρας aut delere, aut reponere poſt κυρίου, *ridente Domino dici*. Forte etiam majus latet vitium.

que magnum efficere incrementum. Non volunt autem Apin pinguem eſſe et multa carne obeſum, ut ne ſeipſos quidem: ſed animis volunt levia atque gracilia circumdata eſſe corpora, ne divina pars a mortali prematur atque adfligatur.

VI. Jam vinum ii, qui Heliopoli Solem colunt ſacris, nullum prorſus in templum inferunt; quod non conveniat interdiu bibere, domino et rege inſpiciente: reliqui vino utuntur, ſed modico admodum, habentque multos ritus quos pure caſteque obeunt, vini expertes, ubi philoſophando, rebus ſacriſque docendis ac diſcendis tempus exigitur. Reges quoque ex ſacrarum præſcripto literarum certa menſura vinum bibebant, ut ſcribit Hecatæus, quia et ipſi eſſent ſacerdotes. Bibere cœpit Pſammetichus, cum neque bibiſſent ante, neque diis libaſſent vinum, non id gratum diis rati, ſed ſanguinem eorum qui aliquando bellum diis intuliſſent: ex quorum cadaveribus terræ

C γῇ συμμιγέντων ἀμπέλους γενέσθαι· διὸ καὶ τὸ μεθύειν ἔκφρονας ποιεῖ καὶ παραπλῆγας, ἅτε δὴ τῶν προγόνων τοῦ αἵματος ἐμπιπλαμένους. Ταῦτα μὲν οὖν Εὔδοξος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς περιόδου λέγεσθαί φησιν οὕτως ὑπὸ τῶν ἱερέων.

ζ΄. Ἰχθύων δὲ θαλαττίων, πάντες μὲν οὐ πάντων ἀλλ' ἐνίων ἀπέχονται· καθάπερ Ὀξυρυγχῖται τῶν ἀπ' ἀγκίστρου, σεβόμενοι γὰρ τὸν ὀξύρυγχον ἰχθὺν, δεδίασι μή ποτε τὸ ἄγκιστρον οὐ καθαρόν ἐστιν ὀξυρύγχου περιπεσόντος αὐτῷ. Συηνῖται δὲ φάγρου· δοκεῖ γὰρ ἐπιόντι
D τῷ Νείλῳ συνεπιφαίνεσθαι, καὶ τὴν αὔξησιν ἀσμένοις φράζειν αὐτάγγελος ὁρώμενος. Οἱ δ' ἱερεῖς ἀπέχονται πάντων· πρώτου δὲ μηνὸς ἐνάτῃ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων ἑκάστου πρὸ τῆς αὐλείου θύρας ὀπτὸν ἰχθὺν κατεσθίοντος, οἱ ἱερεῖς οὐ γεύονται μὲν, κατακαίουσι δὲ πρὸ τῶν θυρῶν τοὺς ἰχθῦς· δύο λόγους ἔχοντες, ὧν τὸν μὲν ἱερὸν καὶ

C. 2. ἔκφρονας ποιεῖ—προγόνων] Markl. ποιεῖν. Squirius ultimam vocem mutat in πηλογόνων. Utrumque veriſimiliter.

permixtis putant vites eſſe ortas; itaque etiam ebrietas inſanos facit et abalienat mente, impletis hominibus ſanguine ſuorum majorum. Atque hæc Eudoxus ſecundo Circuitionis libro a ſacerdotibus ita narrari ſcribit.

VII. Piſcibus autem marinis non omnes omnibus, ſed quibuſdam abſtinent: ut Oxyrynchitæ hamo captis; quia enim Oxyrynchum piſcem, ſic ab acuto dictum roſtro, venerantur, metuunt ne hamus aliquando Oxyryncho tactus polluatur. Syenitæ etiam phagrum cavent: videtur enim una cum Nilo apparere, ejuſque exoptatum incrementum conſpectus ipſe nunciare. Sacerdotes omnibus abſtinent piſcibus. Primi autem menſis nono die, cum reliquorum Ægyptiorum unuſquiſque ante fores domus ſuæ aſſum piſcem edat: ſacerdotes non guſtant, ſed ante januam ædium comburunt piſces. Cujus rei duæ ſunt rationes: ſacra altera et

Digitized by Google

περιττὸν αὖθις ἀναλήψομαι, συνᾴδοντα τοῖς περὶ Ὀσίριδος καὶ Τυφῶνος ὁσίως φιλοσοφουμένοις· ὁ δὲ ἐμφανὴς καὶ πρόχειρος, οὐκ ἀναγκαῖον οὐδὲ περίεργον ὄψον ἀποφαίνειν τὸν ἰχθὺν, Ὁμήρῳ μαρτυρεῖ, μήτε Φαίακας τοὺς ἁβροβίους, μήτε τοὺς Ἰθακησίους ἀνθρώπους νησιώτας, ἰχθύσι χρωμένους ποιοῦντι, μήτε τοὺς Ὀδυσσέως ἑταίρους ἐν πλῷ τοσούτῳ καὶ ἐν θαλάττῃ, πρὶν εἰς ἐσχάτην ἐλθεῖν ἀπορίαν. Ὅλως δὲ καὶ τὴν θάλατταν ἐκ πυρὸς ἡγοῦνται καὶ παρωρισμένην, οὐδὲ μέρος, οὐδὲ στοιχεῖον, ἀλλὰ ἀλλοῖον περίττωμα διεφθορὸς καὶ νοσῶδες.

η'. Οὐδὲν γὰρ ἄλογον, οὐδὲ μυθῶδες, οὐδὲ ὑπὸ δεισιδαιμονίας, ὥσπερ ἔνιοι νομίζουσιν, ἐγκατεστοιχειοῦτο ἱερουργίαις, ἀλλὰ τὰ μὲν ἠθικὰς ἔχοντα καὶ χρειώδεις αἰτίας, τὰ δὲ οὐκ ἄμοιρα κομψότητος ἱστορικῆς ἢ φυσικῆς ἐστιν. Οἷον τὸ περὶ κρομμύου· τὸ γὰρ ἐμπεσεῖν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀπολέσθαι τὸν τῆς Ἴσιδος τρόφιμον Δίκτυν F

D. 9. περίεργον] Bentl. ἀπερίεργον: quod probo.
E. 4. ἐκ πυρὸς] Forte ἔκφυλον.

ſubtilis, quam infra adducam, concinentem iis quæ de Oſiride et Typhone pie philoſophamur. Altera manifeſta eſt et in promptu, piſcem cibi genus eſſe non neceſſarium ſed ſupervacaneum: et ſuffragatur Homero, qui neque Phæaces iſtos delicatos, neque Ithacenſes inſulares, piſcibus uti ſcripſerit, ac ne ſocios quidem Ulyſſis in mari tamque longa navigatione priuſquam extrema adegit eo inopia. Plane autem mare ab igni cenſent factum, et excluſum finibus elementorum: quod neque mundi pars ſit, neque elementum, ſed alienum excrementum, corruptum et morboſum.

VIII. Etenim in ſacrificia nihil eſt inſertum ratione carens, aut fabuloſum, aut a ſuperſtitione profectum, ut nonnulli cenſent: ſed alia morales habent utileſque cauſas, alia hiſtoricæ aut e natura rerum repetitæ elegantiæ non ſunt inania. Quale eſt de cæpa: incidiſſe enim in fluvium ac periiſſe Dictyn Iſidis alumnum dum cæpas captat, ex-

Digitized by Google

τῶν κρομμύων ἐπιδρασσόμενον, ἐσχάτως ἀπέθανον· οἱ δὲ ἱερεῖς ἀφοσιοῦνται καὶ δυσχεραίνουσι καὶ τὸ κρόμμυον παραφυλάττοντες, ὅτι τῆς σελήνης φθινούσης μόνον, εὐτροφεῖν τοῦτο καὶ τεθηλέναι πέφυκεν. Ἔστι δὲ πρόσφορον οὔτε ἁγνεύουσιν οὔτε ἑορτάζουσι, τοῖς μὲν, ὅτι διψῆν, τοῖς δὲ, ὅτι δακρύειν ποιεῖ τοὺς προσφερομένους. Ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ὗν ἀνίερον ζῶον ἡγοῦνται· ὡς μάλιστα γὰρ ὀχεύεσθαι δοκεῖ τῆς σελήνης φθινούσης· καὶ τῶν τὸ γάλα πινόντων ἐξανθεῖ τὰ σώματα λέπραν καὶ ψωρικὰς τραχύτητας.
354 Τὸν δὲ λόγον, ὃν θύοντες ἅπαξ ὗν ἐν πανσελήνῳ, κατεσθίοντες ἐπιλέγουσιν, ὡς ὁ Τυφὼν ὗν διώκων πρὸς τὴν πανσέληνον, εὗρε τὴν ξυλίνην σορὸν, ἐν ᾗ τὸ σῶμα τοῦ Ὀσίριδος ἔκειτο, καὶ διέρριψεν, οὐ πάντες ἀποδέχονται παρακυσμάτων ὥσπερ ἄλλα πολλὰ νομίζοντες· ἀλλὰ τρυφήν γε καὶ πολυτέλειαν καὶ ἡδυπάθειαν οὕτω προβαλλέσθαι τοὺς

F. 3. καὶ τῶν κρομμύων] καὶ delendum cum Squirio.
A. 1. ἅπαξ ὗν] Forte ἅπαξ τοῦ ἔτους ὗν: ut Squir. corrigit. Proxime κατεσθίοντες recte mutandum in καὶ ἐσθίοντες judicat Bentleius.
A. 4. παρακυσμάτων] Forte παρακουσμάτων ut Bentl. Baxt. Squir. Aliter Petav. ad Syneſ. p. 19. παράκυσμα τοῦτο. Alterutrum probandum.

treme eſt abſurdum. Sed ſacerdotes averſantur cæpam et cavent, quia ſola hæc planta Luna decreſcente vigere et augeſcere ſolet: et cæpæ uſus neque caſtimoniam exercentibus commodus eſt, neque dies feſtos celebrantibus, alteris quia ſitim creat, alteris quia lachrymas elicit. Suem quoque alienum a ſacris animal cenſent; quod maxime coeat Luna decreſcente, et lac ejus bibentium corpora lepram aſperamque ſcabiem efferant. Quod autem ſemel in plenilunio ſuem mactantes comedunt, rationemque hanc reddunt, Typhonem cum plena Luna ſuem perſequeretur reperiſſe ligneam arcam, in qua Oſiridis corpus jacebat, idque diſjeciſſe: id non omnes probant, ſed, ut et alia multa, non recte inauditam rem exiſtimant. Enimvero priſcos aiunt ita luxuriam, prodigalitatem, ac deliciarum ſtudium traduxiſſe, ut

Digitized by Google

παλαιοὺς λέγουσιν, ὥστε καὶ στήλην ἔφασαν ἐν Θήβαις ἐν τῷ ἱερῷ κεῖσθαι κατάρας ἐγγεγραμμένας ἔχουσαν κατὰ Μείνιος τοῦ βασιλέως, ὃς πρῶτος Αἰγυπτίους τῆς ἀπλούτου καὶ ἀχρημάτου καὶ λιτῆς ἀπήλλαξε διαίτης. Λέγεται B
δὲ καὶ Τέχνατις ὁ Βοκχόρεως πατὴρ στρατεύων ἐπ' Ἄραβας, τῆς ἀποσκευῆς βραδυνούσης, ἡδέως τῷ προστυχόντι σιτίῳ χρησάμενος, εἶτα κοιμηθεὶς βαθὺν ὕπνον ἐπὶ στιβάδος, ἀσπάσασθαι τὴν εὐτέλειαν· ἐκ δὲ τούτου καταράσασθαι τῷ Μεινίῳ, καὶ τῶν ἱερέων ἐπαινεσάντων, στηλιτεῦσαι τὴν κατάραν.

θ'. Οἱ δὲ βασιλεῖς ἀπεδείκνυντο μὲν ἐκ τῶν ἱερέων ἢ τῶν μαχίμων, τοῦ μὲν δι' ἀνδρίαν, τοῦ δὲ διὰ σοφίαν, γένους ἀξίωμα καὶ τιμὴν ἔχοντος. Ὁ δὲ ἐκ μαχίμων ἀποδεδειγμένος, εὐθὺς ἐγίνετο τῶν ἱερέων, καὶ μετεῖχε τῆς φιλοσοφίας ἐπικεκρυμμένης τὰ πολλὰ μύθοις C
καὶ λόγοις ἀμυδρὰς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας καὶ διαφάσεις

B. 2. Τέχνατις ὁ Βοκχόρεως] Τέχνακτις A. E. Venet. Βοκχορέως ſumpſimus ex Venet. et P. pro vulgato Βακχόρεως.

columnam quoque perhibitum ſit Thebis in templo poſitam fuiſſe, in qua diræ imprecationes inſcriptæ fuerint in Meinin regem, qui primus Ægyptios a tenui, et opum pecuniæque non indigente victus ratione deduxiſſet. Dicitur etiam Technatis, Bocchorem qui filium habuit, cum expeditionem in Arabes faceret, et impedimenta morarentur, obvio cibo ſuaviter uſus, ſuper toro ſomnium cepiſſe profundum, eaque re inductum, Meinin fuiſſe exſecratum, ac approbantibus ſacerdotibus exſecrationem eam in columna inciſam poſuiſſe.

IX. Reges porro aut e ſacerdotibus, aut e bellicoſis legebantur: cum hæc gens ob virtutem, illa ob ſapientiam in honore et auctoritate eſſet. Qui autem e bellicoſis creabatur rex, ſtatim ſe ſacerdotibus dabat, ac philoſophiæ fiebat particeps, pleraque fabulis occultantis ac ſermonibus obſcura veritatis indicia et argumenta

Digitized by Google

ἔχουσιν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ παραδηλοῦσιν αὐτοὶ, πρὸ τῶν ἱερῶν τὰς σφίγγας ἐπιεικῶς ἱστάντες, ὡς αἰνιγματώδη σοφίαν τῆς θεολογίας αὐτῶν ἐχούσης. Τὸ δ' ἐν Σάει τῆς Ἀθηνᾶς, ἣν καὶ Ἶσιν νομίζουσιν, ἕδος ἐπιγραφὴν εἶχε τοιαύτην, ΕΓΩ ΕΙΜΙ ΠΑΝ ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ, ΚΑΙ ΟΝ, ΚΑΙ ΕΣΟΜΕΝΟΝ· ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΜΟΝ ΠΕΠΛΟΝ ΟΥΔΕΙΣ ΠΩ ΘΝΗΤΟΣ ΑΠΕΚΑΛΥΨΕΝ. Ἔτι δὲ τῶν πολλῶν νομιζόντων ἴδιον παρ' Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Διὸς εἶναι τὸν Ἀμοῦν, ὃ παράγοντες ἡμεῖς Ἄμμωνα λέγομεν, Μανεθὼς μὲν ὁ
D Σεβεννύτης τὸ κεκρυμμένον οἴεται καὶ τὴν κρύψιν ὑπὸ ταύτης δηλοῦσθαι τῆς φωνῆς· Ἑκαταῖος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης φησὶ τούτῳ καὶ πρὸς ἀλλήλους τῷ ῥήματι χρῆσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, ὅταν τινὰ προσκαλῶνται· προσκλητικὴν γὰρ εἶναι τὴν φωνήν. Διὸ τὸν πρῶτον θεὸν τῷ παντὶ τὸν αὐτὸν νομίζουσιν, ὡς ἀφανῆ καὶ κεκρυμμένον ὄντα, προσκαλούμενοι καὶ παρακαλοῦντες ἐμφανῆ γενέσθαι

D. 5. θεὸν τῷ παντὶ] Legendum θεὸν ὂν τῷ παντὶ ut conjiciunt Bentl. Markl. Squir.

habentibus, quod ſane ipſi declarant, ante templa Sphinges plerumque collocantes: quo innuunt, ſuam rerum ſacrarum doctrinam conſtare perplexa et ſub involucris latente ſapientia. Quod Sai eſt Minervæ, quam eandem atque Iſidem arbitrantur, fanum, hanc habebat inſcriptionem: *Ego ſum omne quod exſtitit, eſt, et erit: meumque peplum nemo adhuc mortalium detexit.* Porro cum plerique exiſtiment peculiare apud Ægyptios nomen Jovis eſſe *Amun*, quod nos producto vocabulo *Ammonem* dicimus: Manethos Sebennita ea voce occultatum, et occultationem judicat ſignificari: Hecatæus autem Abderita hoc verbo invicem uti Ægyptios ait cum alter alterum vocat; eſſe enim vocem invocativam, et cum principem deum eundem atque Univerſum putent, utpote obſcurum et abſconditum, vocari ab iis et orari *Amun* di-

Digitized by Google

καὶ δῆλον αὐτοῖς, Ἀμοῦν λέγουσιν. Ἡ μὲν οὖν εὐλάβεια τῆς περὶ τὰ θεῖα σοφίας Αἰγυπτίων, τοσαύτη ἦν.

ι'. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ σοφώτατοι, Σόλων, Θαλῆς, Πλάτων, Εὔδοξος, Πυθαγόρας, ὡς δ' E
ἔνιοι φασὶ καὶ Λυκοῦργος, εἰς Αἴγυπτον ἀφικόμενοι, καὶ συγγενόμενοι τοῖς ἱερεῦσιν. Εὔδοξον μὲν οὖν Χονούφεως φασι Μεμφίτου διακοῦσαι· Σόλωνα δὲ, Σόγχιτος Σαΐτου· Πυθαγόραν δὲ, Οἰνούφεως Ἡλιουπολίτου· μάλιστα δὲ οὗτος, ὡς ἔοικε, θαυμασθεὶς καὶ θαυμάσας τοὺς ἄνδρας, ἀπεμιμήσατο τὸ συμβολικὸν αὐτῶν καὶ μυστηριῶδες, ἀναμίξας αἰνίγμασι τὰ δόγματα. Τῶν γὰρ καλουμένων F
γραμμάτων ἱερογλυφικῶν οὐθὲν ἀπολείπει τὰ πολλὰ τῶν Πυθαγορικῶν παραγγελμάτων· οἷόν ἐστι τὸ Μὴ ἐσθίειν ἐπὶ δίφρου, Μηδ' ἐπὶ χοίνικος καθῆσθαι, Μηδὲ φοίνικα φυτεύειν, Μηδὲ πῦρ μαχαίρῃ σκαλεύειν ἐν οἰκίᾳ. Δοκῶ δὲ ἔγωγε

E. 4. φασι] Sic E. Venet. item correctores Bentl. Baxt. Markl. Squir. Xyl. vertens.

centibus, ut prodat ſe ac conſpiciendum præbeat. Talis ergo fuit Ægyptiorum accuratio in contemplatione rerum divinarum.

X. Teſtimonium perhibent etiam Græcorum ſapientiſſimi, Solon, Thales, Plato, Eudoxus, Pythagoras, et quorundam opinione etiam Lycurgus: qui in Ægyptum venerunt, et cum ſacerdotibus verſati ſunt: et ab Eudoxo quidem Chonuphin Memphitam fuiſſe auditum aiunt, a Solone Sonchiten Saitam, a Pythagora Œnuphin Heliopolitam. Pythagoras autem maxime, ut apparet, in admiratione habitus admiratuſque ſacerdotes iſtos, imitatus eſt rationem eorum, res notis quibuſdam et per ambages proponendi, ſuaſque ſententias involucris texit. Nam quæ vocantur literæ hieroglyphicæ, his pleraque Pythagoræ præcepta nihil concedunt, qualia ſunt, *Non edere in curru*, *Non inſidere chœnici*, *Non plantare palmam*, *Ignem in ædibus gladio non agitare*. Ego vero ſentio, quod Pytha-

καὶ τὸ τὴν μονάδα τοὺς ἄνδρας ὀνομάζειν Ἀπόλλωνα, καὶ δυάδα τὴν Ἄρτεμιν, Ἀθηνᾶν δὲ τὴν ἑβδομάδα, Ποσειδῶνα δὲ τὸν πρῶτον κύβον, ἐοικέναι τοῖς ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἱδρυμένοις, καὶ δρωμένοις νὴ Δία καὶ γραφομένοις. Τὸν γὰρ βασιλέα καὶ κύριον Ὄσιριν ὀφθαλμῷ καὶ σκήπτρῳ
355 γράφουσιν· ἔνιοι δὲ καὶ τοὔνομα διερμηνεύουσι πολυόφθαλμον, ὡς τοῦ μὲν ΟΣ τὸ πολύ· τοῦ δὲ ΙΡΙ τὸν ὀφθαλμὸν Αἰγυπτίᾳ γλώττῃ φράζοντος. Τὸν δὲ οὐρανὸν, ὡς ἀγήρω διὰ ἀϊδιότητα καρδίᾳ θυμὸν ἐσχάρας ὑποκειμένης. Ἐν δὲ Θήβαις εἰκόνες ἦσαν ἀνακείμεναι δικαστῶν ἄχειρες· ἡ δὲ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ, καταμύουσα τοῖς ὄμμασιν, ὡς ἄδωρον ἅμα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέντευκτον οὖσαν. Τοῖς δὲ μαχίμοις κάνθαρος ἦν γλυφὴ σφραγῖδος· οὐ γάρ ἐστι κάνθαρος θῆλυς, ἀλλὰ πάντες ἄρσενες· τίκτουσι δὲ τὸν

F. 6. τὸ τὴν μονάδα] τὸ nescio quare omiſerit Steph. Eſt vero in Ald. Baſ. Xyl. A. E.

F. 8. ἐπὶ τῶν ἱερῶν] τῶν revocavimus ex Ald. Baſ. Xyl.

A. 2. ὡς τοῦ μὲν—φράζοντος] τοῦ ſumpſimus ex Ald. Baſ. Xyl. E. καὶ τοῦ μὲν habet Venet. Flor. Huic conſequens erat corrigere φράζοντος pro vulgato φράζοντες.

A. 4. θυμὸν ἐσχάρας ὑποκειμένης] Legendum videtur θυμιατηρίῳ ἐπικειμένη: ut partim Xyl.

A. 9. τίκτουσι δὲ τὸν γόνον—παρασκευάζοντες.] ὕλην abeſt in Ald. Baſ. Xyl. et

gorei unitatem appellant Apollinem, binarium Dianam, ſeptenarium Minervam, primum cubum Neptunum, convenire cum his quæ fixa ſunt in templis, atque adeo aguntur et pinguntur. Regem enim et dominum Oſirin, oculo et ſceptro pictis exprimunt: et nomen quidam interpretantur Multioculum: quod *Os* Ægyptiorum ſermone, multum: *Iri*, oculum notet. Cœlum, quia ob perpetuitatem nunquam ſeneſcat, corde picto ſignificant, cui focus ardens ſubjectus ſit. Thebis ſimulachra fuerunt dedicata judicum manibus carentium, et princeps judicum oculos in terram dejectos habens: quo notabatur, juſtitiam donis et alloquiis non eſſe obnoxiam. Bellicoſis ſculptura annuli erat ſcarabeus: hoc enim inſectum ſexu femineo caret, omnes ſunt maſculi et ſemine in materiam in globum redactam immiſſo propagant

Digitized by Google

γόνον, ὡς σφαιροποιοῦσιν, οὐ τροφῆς μᾶλλον ὕλην ἢ γενέσεως χώραν παρασκευάζοντες.

ια΄. Ὅταν οὖν ἃ μυθολογοῦσιν Αἰγύπτιοι περὶ τῶν B
θεῶν ἀκούσῃς, πλάνας καὶ διαμελισμοὺς, καὶ πολλὰ τοιαῦτα παθήματα, δεῖ τῶν προειρημένων μνημονεύειν, καὶ μηδὲν οἴεσθαι τούτων λέγεσθαι γεγονὸς οὕτω καὶ πεπραγμένον. Οὐ γὰρ τὸν κύνα κυρίως Ἑρμῆν λέγουσιν, ἀλλὰ τοῦ ζώου τὸ φυλακτικὸν καὶ τὸ ἄγρυπνον, καὶ τὸ φιλόσοφον, γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ τὸ φίλον καὶ τὸ ἐχθρὸν ὁρίζοντος, ἥ φησιν ὁ Πλάτων, τῷ λογιωτάτῳ τῶν θεῶν συνοικειοῦσιν. Οὐδὲ τὸν ἥλιον ἐκ λωτοῦ νομίζουσι βρέφος ἀνίσχειν νεογιλὸν, ἀλλ' οὕτως ἀνατολὴν ἡλίου γράφουσι, τὴν ἐξ ὑγρῶν ἡλίου γινομένην ἄναψιν αἰνιττόμενοι. Καὶ C
γὰρ τὸν ὠμότατον Περσῶν βασιλέα καὶ φοβερώτατον Ὦχον ἀποκτείναντα πολλοὺς, τέλος δὲ καὶ τὸν Ἆπιν

forte non ſuo loco et hic et in codicibus poſitum. Ergo corrigo τίκτουσι δὲ τὸν γόνον εἰς ὕλην ἣν σφαιροποιοῦσιν οὐ τροφῆς μᾶλλον ἢ γενέσεως χώραν παρασκευάζοντες.

B. 3. παθήματα] Recepi cum Squirio pro vitioſa omnium librorum lectione μαθήματα.

B. 9. συνοικειοῦσιν] Hoc item verum pro falſo recepi κυνικοῦσιν cum Squirio. Xyl. jam dederat προσοικειοῦσιν.

genus, non alimento magis quam procreationi locum parantes.

XI. Ergo audiens fabulas quas de diis Ægyptii referunt, errores eorum, diſſectiones in membra, multoſque alios id genus caſus; neceſſe eſt ut dictorum recordere, nihilque horum credas ita ut narratur actum fuiſſe aut eveniſſe. Non enim proprie cani Mercurium nomen faciunt: ſed ob cuſtodiendi ac vigilandi ſtudium, et ſapientiam, qua inter amicum et inimicum internoſcit, eum callidiſſimo, ut Plato ait, deorum accommodant. Neque putant Solem infantem recens natum e loto exſtitiſſe: ſed ſic ortum Solis pingunt, ſignificantes quomodo is ex humidis accendatur. Nam et Ochum Perſarum regum crudeliſſimum et apprime terribilem, quod is, multis interfectis,

Digitized by Google

ἀποσφάξαντα καὶ καταδειπνήσαντα μετὰ τῶν φίλων,
ἐκάλεσαν Μάχαιραν, καὶ καλοῦσι μέχρι νῦν οὕτως ἐν
τῷ καταλόγῳ τῶν βασιλέων, οὐ κυρίως δήπου τὴν οὐσίαν
αὐτοῦ σημαίνοντες, ἀλλὰ τοῦ τρόπου τὴν σκληρότητα καὶ
κακίαν ὀργάνῳ φονικῷ παρεικάζοντες. Οὕτω δὴ τὰ
περὶ θεῶν ἀκούσασα καὶ δεχομένη παρὰ τῶν ἐξηγουμένων
τὸν μῦθον ὁσίως καὶ φιλοσόφως, καὶ δρῶσα μὲν ἀεὶ καὶ
διαφυλάττουσα τῶν ἱερῶν τὰ νενομισμένα, τοῦ δὲ ἀληθῆ
D δόξαν ἔχειν περὶ θεῶν, μηδὲν οἰομένη μᾶλλον μήτε θύσειν
μήτε ποιήσειν αὐτοῖς κεχαρισμένον, οὐδὲν ἔλαττον ἀπο-
φεύξοιο κακὸν ἀθεότητος δεισιδαιμονίαν.

ιβʹ. Λέγεται δὲ ὁ μῦθος οὗτος ἐν βραχυτάτοις ὡς
ἔνεστι μάλιστα· τῶν ἀχρήστων σφόδρα καὶ περιττῶν ἀφαι-
ρεθέντων. Τῆς Ῥέας φασὶ κρύφα τῷ Κρόνῳ συγγενο-
μένης, αἰσθόμενον ἐπαράσασθαι τὸν Ἥλιον αὐτῇ μήτε
μηνὶ, μήτε ἐνιαυτῷ τεκεῖν· ἐρῶντα δὲ τὸν Ἑρμῆν τῆς θεοῦ

D. 4. μῦθος οὗτος] Verius μῦθος οὕτως ut Baxter. et Squir.

Apin quoque ad extremum mactaſſet et cum amicis epulando abſumpſiſſet, *Gladium* vocaverunt, itaque etiamnum in recenſione regum appellant: non ſane ſubſtantiam ejus ita exprimentes, ſed morum aſperitatem ac malitiam inſtrumento cædibus parato adſimilantes. Hac itaque ratione ea quæ dicuntur de diis inaudiens atque accipiens ab iis qui fabulam pie ac philoſophice interpretantur, rituſque ſacrorum legitimos obiens et ſervans perpetuo, ac ſtatuens nullum diis te ſacrificium, nullum præſtare officium poſſe perinde gratum, ac ſi de iis recte ſentias, non levius impietate vitium ſuperſtitionem evitabis.

XII. Fabula ipſa, inutilibus omnino et otioſis quantum fieri poteſt amputatis, ſic breviſſime narratur. Rheæ aiunt occulte cum Saturno congreſſæ Solem, qui id flagitium deprehendiſſet, imprecatum fuiſſe ut neque in menſe neque in anno pareret: ſed Mercurium amore deæ captum, cum ea coi-

συνελθεῖν, εἶτα παίξαντα πέττια πρὸς τὴν σελήνην, καὶ ἀφελόντα τῶν φώτων ἑκάστου τὸ ἑβδομηκοστὸν, ἐκ πάντων ἡμέρας πέντε συνελθεῖν, καὶ ταῖς ἑξήκοντα καὶ τριακοσίαις ἐπάγειν ἃς νῦν Ἐπαγομένας Αἰγύπτιοι κα- E
λοῦσι, καὶ τῶν θεῶν γενεθλίους ἄγουσι· τῇ μὲν πρώτῃ τὸν Ὄσιριν γενέσθαι, καὶ φωνὴν αὐτῷ τεχθέντι συνεκπεσεῖν, ὡς ΑΠΑΝΤΩΝ ΚΥΡΙΟΣ ΕΙΣ ΦΩΣ ΠΡΟΕΙΣΙΝ. Ἔνιοι δὲ Παμύλην τινὰ λέγουσιν ἐν Θήβαις ὑδρευόμενον ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς φωνὴν ἀκοῦσαι, διακελευομένην ἀνειπεῖν μετὰ βοῆς ὅτι ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΟΣΙΡΙΣ ΓΕΓΟΝΕ· καὶ διὰ τοῦτο θρέψαι τὸν Ὄσιριν, ἐγχειρήσαντος αὐτῷ τοῦ Κρόνου, καὶ τὴν τῶν Παμυλίων ἑορτὴν αὐτῷ τελεῖσθαι, φαλληφορίοις ἐοικυῖαν· τῇ δὲ δευτέρᾳ τὸν Ἀρούηριν, ὃν Ἀπόλλωνα, ὃν καὶ πρεσβύτερον Ὧρον ἔνιοι F

D. 11. πέντε συνελθεῖν] Malim συνελεῖν ut Xyl.

E. 3. τεχθέντι—ὑδρευόμενον] Prius in omnibus libris ante Stephanum editis ſcriptiſque, in quo eſt ταχθέντι. Poſterius pro ὑδρευομένην flagitante re ipſa et nexu loci, poſt Squirium: monente etiam Jablonſkio Panth. Æg. Part. III. p. 202.

E. 8. ἐγχειρήσαντος—ὃν καὶ πρεσβύτερον] Prius cum Salmaſ. Reiſk. Squir. Poſterius corrigendum deleto ὃν.

iſſe, ac deinde in ludo cum Luna victorem, ſeptuageſimam partem cujuſvis diei abſtuliſſe, atque ex his omnibus dies quinque confeciſſe, ac trecentis et ſexaginta anni diebus adjeciſſe: quæ quinque dies nunc ab Ægyptiis *Epagomenæ*, id eſt *adjectitiæ* vocantur, et ut natales deorum feſti aguntur. Prima autem earum die Oſirin natum, et ſimul cum eo vocem editam, quæ indicaret, dominum omnium rerum in lucem prodire: alii Pamylem quandam aiunt, cum Thebis e templo Jovis aquam peteret, vocem exaudiviſſe, qua juberetur proclamare, *Oſirin magnum regem et beneficum eſſe natum*; itaque et hanc Oſirin a Saturno traditum enutriviſſe, et Pamylia ei ſacra peragi, Phallephoriis (id eſt ſacrificiis in quibus penis imago uſurpatur) ſimilia. Secunda die Aruerin natum, quem alii Apollinem, nonnulli Orum

Digitized by Google

καλοῦσι· τῇ τρίτῃ δὲ Τυφῶνα, μὴ καιρῷ, μηδὲ κατὰ χώραν, ἀλλ' ἀναῤῥήξαντα πληγῇ διὰ τῆς πλευρᾶς ἐξάλλεσθαι· τετάρτῃ δὲ τὴν Ἶσιν ἐν πανύγροις γενέσθαι· τῇ δὲ πέμπτῃ Νέφθυν, ἣν καὶ Τελευτὴν καὶ Ἀφροδίτην, ἔνιοι δὲ καὶ Νίκην ὀνομάζουσιν. Εἶναι δὲ τὸν μὲν Ὄσιριν ἐξ ἡλίου καὶ τὸν Ἀρούηριν, ἐκ δὲ Ἑρμοῦ τὴν Ἶσιν, ἐκ δὲ τοῦ Κρόνου τὸν Τυφῶνα καὶ τὴν Νέφθυν·
356 διὸ καὶ τὴν τρίτην τῶν ἐπαγομένων, ἀποφράδα νομίζοντες οἱ βασιλεῖς, οὐκ ἐχρημάτιζον, οὐδὲ ἐθεράπευον αὑτοὺς, μέχρι νυκτός. Τιμᾶσθαι δὲ τῷ Τυφῶνι τὴν Νέφθυν. Ἶσιν δὲ καὶ Ὄσιριν ἐρῶντας ἀλλήλων, καὶ πριν ἢ γενέσθαι, κατὰ γαστρὸς ὑπὸ σκότῳ συνεῖναι. Ἔνιοι δέ φασι καὶ τὸν Ἀρούηριν οὕτω γεγονέναι, καὶ καλεῖσθαι πρεσβύτερον Ὧρον ὑπ' Αἰγυπτίων, Ἀπόλλωνα δὲ ὑπὸ Ἑλλήνων.

ιγ'. Βασιλεύοντα δὲ Ὄσιριν Αἰγυπτίους μὲν εὐθὺς

F. 5. Νέφθυν] Bis repoſui ex A. E. loco vulgati Νέφθην: et ita in ſequentibus in eodem nomine ex iiſdem libris.

A. 3. Τιμᾶσθαι] Non dubitandum quin vera lectio ſit γήμασθαι: ut jam Xyl. conjecit, et omnes probant correctores.

A. 5. Ἔνιοι δέ φασι—ὑπὸ Ἑλλήνων] Puto hanc eſſe gloſſam, ortam ex antecedentibus.

ſeniorem dicunt. Tertia Typhonem, non ſuo tempore et loco, ſed latere ictu perrupto exſiluiſſe. Quarta Iſidem in Panygris. Quinta Nephthyn, quam et Finem, et Venerem, et Victoriam nominant. Patrem autem Oſiridis et Arueris fuiſſe Solem: Iſidis Mercurium; Typhonis et Nephthys Saturnum: itaque etiam tertium epactarum diem reges pro nefaſto habentes, non dabant reſponſa, neque ante noctem corpora curabant. Porro Nephthyn Typhoni nupſiſſe. Iſidem et Oſiridem mutuo impulſos amore, antequam ex alvo matris exirent, in tenebris corpora miſcuiſſe. Ac ſunt qui ſic natum putant Aruerin, et ab Ægyptiis ſeniorem Orum, a Græcis Apollinem nuncupatum.

XIII. Jam Oſirin regno inito ſtatim Ægyptios inopi et

Digitized by Google

ἀπόρου βίου καὶ θηριώδους ἀπαλλάξαι, καρπούς τε δείξαντα, καὶ νόμους θέμενον αὐτοῖς, καὶ θεοὺς δείξαντα τιμᾶν· ὕστερον B δὲ γῆν πᾶσαν ἡμερούμενον ἐπελθεῖν, ἐλάχιστα μὲν ὅπλων δεηθέντα, πειθοῖ δὲ τοὺς πλείστους καὶ λόγῳ μετ᾽ ᾠδῆς πάσης καὶ μουσικῆς θελγομένους προσαγόμενον· ὅθεν Ἕλλησι δόξαι Διονύσῳ τὸν αὐτὸν εἶναι. Τυφῶνα δέ, ἀπόντος μὲν οὐθὲν νεωτερίζειν, διὰ τὸ τὴν Ἶσιν εὖ μάλα φυλάττεσθαι καὶ προσέχειν ἐγκρατῶς ἔχουσαν, ἐπανελθόντι δὲ δόλον μηχανᾶσθαι, συνωμότας ἄνδρας ἑβδομήκοντα καὶ δύο πεποιημένον, καὶ συνεργὸν ἔχοντα βασίλισσαν ἐξ Αἰθιοπίας παροῦσαν, ἣν ὀνομάζουσιν Ἀσώ· τοῦ δὲ Ὀσίριδος ἐκμετρησάμενον λάθρα τὸ σῶμα, καὶ κατασκευάσαντα πρὸς τὸ μέγεθος λάρνακα καλὴν καὶ C κεκοσμημένην περιττῶς, εἰσενεγκεῖν εἰς τὸ συμπόσιον. Ἡσθέντων δὲ τῇ ὄψει καὶ θαυμασάντων, ὑποσχέσθαι τὸν Τυφῶνα μετὰ παιδιᾶς, ὃς ἂν ἐγκατακλεισθεὶς ἐξι-

B. 1. δείξαντα τιμᾶν] Legendum διδάξαντα cum Markl. Modo βίου omnes libri: unus Stephanus et eum ſecuti βίους, vitioſe.

C. 4. ἐγκατακλεισθεὶς] Legendum ἐγκατακλιθεὶς cum Markl.

belluina victus ratione ſolviſſe, cum et fruges iis oſtenderet, et leges poneret, et deorum cultum præciperet. Poſtmodo univerſam obiviſſe terram homineſque manſuetos reddidiſſe, minimo armorum uſu, cum pleroſque perſuadendo et docendo adhibitis carminibus ac muſica alliceret: itaque creditum eſſe Græcis eundem ac Liberum patrem. Typhonem vero, qui eo abſente res novas moliri non eſſet auſus, quod Iſis continentiæ ſervans magno ſtudio et attentione ſibi caveret, redeunti inſidias ſtruxiſſe, adſcitis in conjurationem viris ſeptuaginta et duobus, et conatum adjuvante regina Æthiopiæ quæ ad ipſum ſe contulerat. Aſo nomen hujus fertur. Metitum furtim Typhonem corpus Oſiridis, ad magnitudinem ejus arcam apparaſſe elegantem, exacteque ornatam, eamque in convivium intuliſſe. Quam ubi convivæ cum voluptate et admiratione ſpectaſſent, per jocum promiſiſſe Typhonem, ſe dono arcam huic daturum, qui inclu-

Digitized by Google

ἰσωθείη δώσειν δῶρον αὐτοῦ τὴν λάρνακα. Πειρωμένων δὲ πάντων καθ' ἕκαστον, ὡς οὐδεὶς ἐνηρμόττεν, ἐμβάντα τὸν Ὄσιριν κατακλιθῆναι· τοὺς δὲ συνόντας ἐπιδραμόντας, ἐπιῤῥίψαι τὸ πῶμα, καὶ τὰ μὲν γόμφοις καταλαβόντας ἔξωθεν, τῶν δὲ θερμοῦ μολίβδου καταχεαμένων ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐξενεγκεῖν, καὶ μεθεῖναι διὰ τοῦ Τανιτικοῦ στόματος εἰς τὴν θάλασσαν, ὃ διὰ τοῦτο μισητὸν ἔτι νῦν, καὶ κατάπτυστον ὀνομάζειν Αἰγυπτίους. Ταῦτα δὲ πραχθῆναι λέγουσιν ἑβδόμῃ ἐπὶ δέκα μηνὸς Ἀθὺρ, ἐν ᾧ τὸν
D σκορπίον ὁ ἥλιος διέξεισιν, ὄγδοον ἔτος καὶ εἰκοστὸν ἐκείνῳ βασιλεύοντος Ὀσίριδος. Ἔνιοι δὲ βεβιωκέναι φασὶν αὐτὸν, οὐ βεβασιλευκέναι χρόνον τοσοῦτον.

ιδ'. Πρώτων δὲ τῶν τὸν περὶ Χέννιν οἰκούντων τόπον Πανῶν καὶ Σατύρων τὸ πάθος αἰσθομένων, καὶ λόγον ἐμβαλλόντων περὶ τοῦ γεγονότος, τὰς μὲν αἰφνιδίους τῶν

C. 7. συνόντας—θερμοῦ μολίβδου καταχεαμένων] Legendum συνωμότας—θερμὴν μόλιβδον καταχεαμένους. Prius conjecerunt Mez. et Markl. posterius Squirius.

D. 1. ἐκείνῳ] Hoc post Xyl. et Squir. recepi. Omnes libri habent ἐκεῖνο.

D. 4. Χέννιν—λόγον] Prius mutandum in Χέμμιν ut dedit Squir. monuitque L. Holsten. ad Steph. Byz. p. 355. Posterius omnes habent Stephano anteriores qui primus, errore credo, invexit λόγον.

ſus quantitatem ejus exæquaret: cum omnes periculum feciſſent, neque cuiquam quadraret, Oſirin in eam ingreſſum decubuiſſe: ibi eos qui intererant, accurriſſe, et operculum arcæ injeciſſe, et qua clavis externe, qua liquido plumbo immiſſo cum obfirmaſſent, ad Nilum detuliſſe, et in mare demiſiſſe per Taniticum oſtium: quod eam ob rem hodie nominatu abominabile eſt Ægyptiis. Acta hæc eſſe decima ſeptima die menſis Athyr, quo menſe Sol Scorpium peragrat, annum regnante Oſiride duodetrigeſimum. Alii non regnaſſe, ſed vixiſſe tot annos eum perhibent.

XIV. Cum autem primi hoc ſenſiſſent Panes ac Satyri, qui loca circa Chennin ſita incolunt, et hoc de facto mentionem hominibus injeciſſent, ſubitas multitudinum pertur-

Digitized by Google

ὄχλων ταραχὰς καὶ πτοήσεις ἔτι νῦν διὰ τοῦτο Πανικὰς προσαγορεύεσθαι· τὴν δ᾽ Ἶσιν αἰσθομένην, κείρασθαι μὲν ἐνταῦθα τῶν πλοκάμων ἕνα, καὶ πένθιμον στολὴν ἀναλαβεῖν, ὅπου τῇ πόλει μέχρι νῦν ὄνομα Κοπτώ. Ἕτεροι δὲ τοὔνομα σημαίνειν οἴονται στέρησιν· τὸ γὰρ ἀποστερεῖν, ΚΟΠΤΕΙΝ λέγουσι. Πλανωμένην δὲ πάντῃ καὶ E
ἀποροῦσαν, οὐδένα προσελθεῖν ἀπροσαύδητον, ἀλλὰ καὶ παιδαρίοις συντυχοῦσαν, ἐρωτᾶν περὶ τῆς λάρνακος· τὰ δ᾽ ἔτυχεν ἑωρακότα, καὶ φράσαι τὸ στόμα δι᾽ οὗ τὸ ἀγγεῖον οἱ φίλοι τοῦ Τυφῶνος εἰς τὴν θάλασσαν ἔωσαν. Ἐκ τούτου τὰ παιδάρια μαντικὴν δύναμιν ἔχειν οἴεσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ μάλιστα ταῖς τούτων ὀττεύεσθαι κληδόσι παιζόντων ἐν ἱεροῖς καὶ φθεγγομένων ὅ, τι ἂν τύχωσι. Αἰσθομένην δὲ τῇ ἀδελφῇ ἐρῶντα συγγεγονέναι δι᾽ ἄγνοιαν,

E. 2. προσελθεῖν] παρελθεῖν Mez. Bentl. Mox τὰ δὲ τυχεῖν ἑωρακότα Bentl. Baxt. Squir.

E. 7. ὀττεύεσθαι] Sic E. Flor. P. Squir. Sallier. ad Moerin. p. 280. Vulgo ὀτεύεσθαι.

E. 9. ἐρῶντα] Sic Baſ. Xyl. Bentl. Markl. Reiſk. Cæteri ἐρῶντας. Mox ἰδοῦσαν τὸν μελιλώτινον—ἐκθεῖναι γὰρ εὐθὺς retinui ex Xyl. et Squir. pro vulgato, ἰδοῦσα τὸν μὲν λάτινον—ἐκεῖνον γὰρ εὐθύς. Poſt εὑρεθὲν addendum δὲ, ut Squir.

bationes et conſternationes, nomen Panicorum terrorum inde obtinuiſſe. Iſin certiorem factam, eo in loco cincinnorum unum deſecuiſſe, ac veſtem ſumpſiſſe lugubrem, ubi urbs eſt quæ Coptus hodieque dicitur: quo nomine quidam privationem notari exiſtimant, Ægyptiis Koptein pro *privare* uſurpantibus. Vagatam inde paſſim et animi anxiam, nemini occurriſſe quem non appellaret: ita etiam puerulis obviam factis, quæſiviſſe ex iis de arca: hos autem ut forte fortuna viderant arcam, Iſidi oſtium indicaſſe, per quod amici Typhonis arcam in mare ejeciſſent. Hinc tractum, quod Ægyptii pueros facultate divinandi præditos putant, et maxime ominis loco accipiunt, ſi quid ii in templis ludentes forte pronunciant. Porro Iſidem, comperto

ὡς ἑαυτῇ τὸν Ὄσιριν, καὶ τεκμήριον ἰδοῦσαν, τὸν μελι-
F λώτινον στέφανον ὃν ἐκεῖνος παρὰ τὴν Νέφθυν κατέλιπε, τὸ παιδίον ζητεῖν· (ἐκθεῖναι γὰρ εὐθὺς τεκοῦσαν διὰ φόβον τοῦ Τυφῶνος)· εὑρεθὲν χαλεπῶς καὶ μόγις κυνῶν ἐπαγόντων τὴν Ἶσιν, ἐκτραφῆναι καὶ γενέσθαι φύλακα καὶ ὀπαδὸν αὐτῆς, Ἄνουβιν προσαγορευθέντα, καὶ λεγόμενον τοὺς θεοὺς φρουρεῖν, ὥσπερ οἱ κύνες τοὺς ἀνθρώπους.

357 ιε΄. Ἐκ δὲ τούτου πυθέσθαι περὶ τῆς λάρνακος, ὡς πρὸς τὴν Βύβλον χώραν ὑπὸ τῆς θαλάττης ἐκκυμανθεῖσαν αὐτὴν ἐρείκῃ τινὶ μαλθακῶς ὁ κλύδων προσέμιξεν, ἡ δὲ ἐρείκη κάλλιστον ἔρνος ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ μέγιστον ἀναδραμοῦσα περιέπτυξε καὶ περιέφυ καὶ ἀπέκρυψεν ἐντὸς ἑαυτῆς, θαυμάσας δὲ ὁ βασιλεὺς τοῦ φυτοῦ τὸ μέγεθος καὶ περιτεμὼν τὸν περιέχοντα τὴν σορὸν οὐχ ὁρωμένην κόλπον, ἔρεισμα τῆς στέγης ὑπέστησε. Ταῦτά τε πνεύματι φασὶ δαιμονίῳ φήμης πυθομένην τὴν Ἶσιν εἰς

A. 8. κόλπον] Markl. κόρμον.

Oſirin cum ſorore per errorem tanquam ſecum coiviſſe, et argumento rei viſo corona melilotina quam is apud Nephthyn reliquerat, puerulum quæſiviſſe: (nam præ metu Typhonis eum ſtatim mater expoſuerat) magnoque labore canibus indagantibus repertum enutriviſſe: eumque cuſtodem deinceps comitemque habuiſſe, Anubin appellatum, et creditum deos cuſtodire, ut canes hominibus cuſtodes eſſe ſolent.

XV. Exinde inaudiviſſe arcam apud Byblum maris fluctibus ejectam, ericæ cuidam molliter inſediſſe, ericam autem brevi temporis ſpatio pulcherrimum atque maximum edidiſſe germen, eoque arcam circum amplexam occuluiſſe intra ſe, regem vero admiratum plantæ magnitudinem, præcidiſſe ſinum quo arca non viſa continebatur, ac tecto fulcri loco ſuppoſuiſſe. Hæc aiunt divinitus emiſſo famæ ſpiritu Iſidem edoctam Byblum

Digitized by Google

Βύβλον ἀφικέσθαι, καὶ καθίσασαν ἐπὶ κρήνης ταπεινὴν καὶ δεδακρυμένην, ἄλλῳ μὲν μηδενὶ προσδιαλέγεσθαι, τῆς δὲ βασιλίδος τὰς θεραπαινίδας ἀσπάζεσθαι καὶ φιλο- B
φρονεῖσθαι, τήν τε κόμην παραπλέκουσαν αὐτῶν, καὶ τῷ χρωτὶ θαυμαστὴν εὐωδίαν ἐπιπνέουσαν ἀφ᾽ ἑαυτῆς. Ἰδούσης δὲ τῆς βασιλίδος τὰς θεραπαινίδας, ἵμερον ἐμπεσεῖν τῆς ξένης τῶν τε τριχῶν τοῦ τε χρωτὸς ἀμβροσίαν πνέοντος· οὕτω δὲ μεταπεμφθεῖσαν καὶ γενομένην συνήθη, ποιήσασθαι τοῦ παιδίου τὴν τίτθην. Ὄνομα δὲ τῷ μὲν βασιλεῖ, Μάλκανδρον εἶναί φασιν· αὐτὴν δὲ οἱ μὲν Ἀστάρτην, οἱ δὲ Σάωσιν, οἱ δὲ Νεμανοῦν, ὅπερ ἂν Ἕλληνες Ἀθηναΐδα προσειπεῖν.

ιϛʹ. Τρέφειν δὲ τὴν Ἶσιν, ἀντὶ μαστοῦ τὸν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα τοῦ παιδίου διδοῦσαν, νύκτωρ δὲ περικαίειν C
τὰ θνητὰ τοῦ σώματος, αὐτὴν δὲ γενομένην χελιδόνα

B. 7. τὴν τίτθην] τὴν aut delendum, aut mutandum in αὐτήν.

B. 9. Ἀστάρτην—προσειπεῖν] Prius ex Baſ. Xyl. Mez. Salmaſ. Poſterius cum Reiſkio mutandum in προσεῖπεν; niſi Ἕλληνας legere malis. Vulgo Ἀσπάρτην.

C. 1. τοῦ παιδίου διδοῦσαν] Legendum vel τῷ παιδίῳ, vel τιθεῖσαν.

veniſſe, et ad fontem conſediſſe demiſſam atque lachrymantem, neque cum ullo hominum verba commutaſſe: reginæ autem ancillis ſalutem dixiſſe, et comiter allocutam, crines earum replicaſſe, et a ſe mirabilem fragrantiæ ſuavitatem corporibus earum adſpiraſſe: reginam viſis ancillis deſiderio peregrinæ captam fuiſſe, cum earum et crines et corpora ſpirarent ambroſiam: ita Iſidem accitam et familiarem redditam, a regina nutriendo puerulo fuiſſe præfectam. Regis nomen Malcander fertur: reginam alii Aſtartam, alii Saoſin, quidam Nemanun, quaſi Minerviam, perhibent.

XVI. Iſidem nutriendo puero digitum mammæ loco in os inſeruiſſe: noctu mortales corporis partes ambuſſiſſe, et ſumpta hirundinis forma ad columnam iſtam advolaſſe at-

τῇ κίονι περιπέτεσθαι καὶ θρηνεῖν, ἄχρις οὗ τὴν βασί-
λισσαν παραφυλάξασαν καὶ ἐγκραγοῦσαν ὡς εἶδε περι-
καιόμενον τὸ βρέφος, ἀφελέσθαι τὴν ἀθανασίαν αὐτοῦ.
Τὴν δὲ Θεὰν φανερὰν γενομένην αἰτήσασθαι τὴν κίονα
τῆς στέγης· ὑφελοῦσαν δὲ ῥᾷστα περικόψαι τὴν ἐρίκην,
εἶτα ταύτην μὲν ὀθόνῃ περικαλύψασαν, καὶ μύρον κα-
ταχεαμένην, ἐγχειρίσαι τοῖς βασιλεῦσι, καὶ νῦν ἔτι σέ-
βεσθαι Βυβλίους τὸ ξύλον ἐν ἱερῷ κείμενον Ἴσιδος. Τῇ
D δὲ σορῷ περιπεσεῖν, καὶ κωκῦσαι τηλικοῦτον, ὥστε τῶν
παίδων τοῦ βασιλέως τὸν νεώτερον ἐνθανεῖν, τὸν δὲ πρεσ-
βύτερον μεθ' ἑαυτῆς ἔχουσαν καὶ τὴν σορὸν εἰς πλοῖον
ἐνθεμένην ἀναχθῆναι. Τοῦ δὲ Φαίδρου ποταμοῦ πνεῦμα
τραχύτερον ἐκθρέψαντος ὑπὸ τὴν ἕω, θυμωθεῖσαν
ἀναξηρᾶναι τὸ ῥεῖθρον.

ιζ΄. Ὅπου δὲ πρῶτον ἐρημίας ἔτυχεν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν γενομένην, ἀνοῖξαι τὴν λάρνακα, καὶ τῷ προσώπῳ τὸ πρόσωπον ἐπιθεῖσαν, ἀσπάσασθαι καὶ δακρύειν·

D. 2. ἐνθανεῖν] Rectius erat ἐκθανεῖν, ut Reiſk.
D. 5. ἐκθρέψαντος] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. E. Flor. Perperam Steph. ἐκτρέψαντος.

que lamentatam fuiſſe: tandem reginam re obſervata, clamore edito cum videret infantem amburi, eum immortalitate exuiſſe: Deam vero jam patefactam, poſtulaſſe columnam cui tectum incumbebat: eaque ſubducta, nullo negotio ericam amputaviſſe, hancque linteo velatam affuſo unguento regibus in manus tradidiſſe, colique etiamnum a Bybliis lignum iſtud in fano ſitum Iſidis. Ipſam ad arcam accidiſſe, tantoque uſam ejulatu, ut regis filiorum natu minor ex eo ſit mortuus: cum majore et arca Iſidem navi conſcenſa avectam: cumque Phædrus amnis ſub auroram ederet auram aſperiorem, iratam eum exſiccaviſſe.

XVII. Ut primum nacta fuit otium et ſolitudinem, arcam aperuiſſe, facieque faciei impoſita exoſculatam illachry-

τοῦ δὲ παιδὸς σιωπῇ προσελθόντος ἐκ τοῦ ὄπισθεν καὶ καταμανθάνοντος, αἰσθομένην μεταστραφῆναι καὶ δεινὸν ὑπὸ ὀργῆς ἐμβλέψαι, τὸ δὲ παιδίον οὐκ ἀνασχέσθαι τὸ E τάρβος, ἀλλὰ ἀποθανεῖν. Οἱ δέ φασιν οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὡς εἴρηται τρόπον ἐκπεσεῖν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἔχειν δὲ τιμὰς διὰ τὴν θεόν· ὃν γὰρ ᾄδουσιν Αἰγύπτιοι παρὰ τὰ συμπόσια Μανέρωτα, τοῦτον εἶναι. Τινὲς δὲ τὸν μὲν παῖδα καλεῖσθαι Παλαιστινόν, ἢ Πηλούσιον, καὶ τὴν πόλιν ἐπώνυμον ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι, κτισθεῖσαν ὑπὸ τῆς θεοῦ· τὸν δὲ ᾀδόμενον Μανέρωτα, πρῶτον εὑρεῖν μουσικὴν ἱστοροῦσιν. Ἔνιοι δέ φασιν, ὄνομα μὲν οὐδενὸς εἶναι, διάλεκτον δὲ πίνουσιν ἀνθρώποις καὶ θαλειάζουσι πρέπουσαν, ΑΙΣΙΜΑ ΤΑ ΤΟΙΑΥΤΑ ΠΑΡΕΙΗ· τοῦτο γὰρ τῷ Μανέρωτι F φραζόμενον ἀναφωνεῖν ἑκάστοτε τοὺς Αἰγυπτίους, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸ δεικνύμενον αὐτοῖς εἴδωλον ἀνθρώπου τεθ-

E. 3. ὡς εἴρηται τρόπον] Legendum ὃν pro ὡς; ſi quidem cætera ſana ſint. Nam aut corrupta ſunt, aut excidit in antecedentibus locus de obitu pueruli in mari. Sic etiam judicant Mez. et Squir.

F. 1. ΤΑ ΤΟΙΑΥΤΑ] Forte corruptum et legendum ταῦτα. Non erat quare totam hanc dictionem tantopere corruptam arbitraretur Xylander; ut recte monuit Squirius. Adjecimus eam Verſioni.

maſſe: cum vero puer tacite a tergo accederet et quid ageretur obſervaret, ſentientem Iſidem ſe convertiſſe, trucique in eum ex ira intuitam vultu, puerum eo terrore conſternatum obiiſſe. Alii non ſic dicunt, ſed, quo modo commemoratum eſt, in mare excidiſſe. In honore tamen haberi propter Iſidem; eſſe enim Manerotem hunc, quem in conviviis Ægyptii cantant. Alii puero nomen fuiſſe Palæſtino, et a dea conditam urbem ei cognominem Peluſium. Manerotem autem illum qui cantatur, auctorem fuiſſe muſices narrant. Sunt qui Manerotem negent hominis eſſe nomen: ſed affirment iſta voce Ægyptio ſermone acclamationem bibentibus et convivantibus convenientem ejuſmodi fere ſenſu *fauſta hæc nobis adſint*: atque hoc eſſe quod identidem nominando Manerote Ægyptii ſignificent: quo pacto ſcilicet

νηκότος ἐν κιβωτίῳ περιφερόμενον, οὐκ ἔστιν ὑπόμνημα τοῦ περὶ Ὀσίριδος πάθους, ἤ τινες ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλ' οἰομένους παρακαλεῖν αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς παροῦσιν καὶ ἀπολαύειν, ὡς πάντας αὐτίκα μάλα τοιούτους ἐσομένους, οὗ χάριν ἐπὶ κῶμον ἐπεισάγουσι.

ιη'. Τῆς δὲ Ἴσιδος πρὸς τὸν υἱὸν Ὧρον ἐν Βούτῳ τρεφόμενον πορευθείσης, τὸ δὲ ἀγγεῖον ἐκποδὼν ἀποθεμένης, Τυφῶνα κυνηγετοῦντα νύκτωρ πρὸς τὴν σελήνην
358 ἐντυχεῖν αὐτῷ, καὶ τὸ σῶμα γνωρίσαντα διελεῖν εἰς τεσσαρεσκαίδεκα μέρη, καὶ διαῤῥίψαι· τὴν δὲ Ἶσιν πυθομένην ἀναζητεῖν ἐν βάριδι παπυρίνῃ, τὰ ἕλη διεκπλεύσαν· ὅθεν οὐκ ἀδικεῖσθαι τοὺς ἐν παπυρίνοις σκάφεσι πλέοντας ὑπὸ τῶν κροκοδείλων, ἢ φοβουμένων, ἢ σεβομένων διὰ τὴν θεόν. Ἐκ τούτου δὲ καὶ πολλοὺς τάφους Ὀσίριδος ἐν Αἰγύπτῳ λέγεσθαι διὰ τὸ προστυγχάνουσαν

F. 6. οἰομένους] Acute et, ut puto, vere Marklandus corrigit οἰνωμένους. Ita enim ſane ſcripſerit, non οἰνωμένους, ut in Squirii editione exſtat.
A. 1. τεσσαρεσκαίδεκα] Rectius erat τεσσαρακαίδεκα.
A. 3. τὰ ἕλη] Ita Baſ. Xyl. Squir. Cæteri τὰ δὲ ἕλη.

etiam mortui ſimulachrum in ciſtella circumlatum, non ſit monimentum eorum quæ Oſiridi evenerunt, ut nonnulli exiſtimant: ſed quod cenſeant monendos convivas ita ut fruantur præſentibus, ut mox ipſi quoque tales futuri, ideo inferri eam in convivia imaginem.

XVIII. Cum autem Iſis ad Orum filium, qui Buti educabatur, iter faceret, et arcam extra conſpectum hominum depoſuiſſet, Typhonem, noctu venantem ad Lunam, incidiſſe in arcam eam, cadaverque agnitum in partes quatuordecim diſcerpſiſſe, eaſque disjeciſſe: Iſidem re comperta, paludes papyreo lembo pernavigaſſe et fruſta conquiſiviſſe: hinc eſſe, quod qui papyrinis navigiis vehuntur, ii a crocodilis non infeſtantur, aut metuentibus aut venerantibus eos propter Deam: atque hanc eſſe cauſam, quod multa ſunt in Ægypto ſepulchra Oſiridis, quia Iſis fruſtum quodque ita, ut inciderat,

Digitized by Google

ἑκάστῳ μέρει ταφὰς ποιεῖν. Οἱ δὲ οὔ φασιν· ἀλλὰ εἴδωλα ποιουμένην διδόναι καθ' ἑκάστην πόλιν, ὡς τὸ σῶμα διδοῦσαν· ὅπως παρὰ πλείοσιν ἔχῃ τιμάς, κἂν ὁ Τυφῶν ἐπικρατήσῃ, τοῦ Ὀσίριδος τὸν ἀληθινὸν τάφον ζητῶν, B
πολλῶν λεγομένων καὶ δεικνυμένων ἀπαγορεύσῃ. Μόνον δὲ τῶν μερῶν τοῦ Ὀσίριδος τὴν Ἶσιν οὐχ εὑρεῖν τὸ αἰδοῖον· εὐθὺς γὰρ εἰς τὸν ποταμὸν ῥιφῆναι, καὶ γεύσασθαι τόν τε λεπιδωτὸν αὐτοῦ καὶ τὸν φάγρον καὶ τὸν ὀξύρυγχον, οὓς μάλιστα τῶν ἰχθύων ἀφοσιοῦσθαι. Τὴν δ' Ἶσιν ἀντ' ἐκείνου μίμημα ποιησαμένην καθιερῶσαι τὸν φαλλόν, ᾧ καὶ νῦν ἑορτάζειν τοὺς Αἰγυπτίους.

ιθ'. Ἔπειτα τῷ Ὥρῳ τὸν Ὄσιριν ἐξ ᾅδου παραγενόμενον διαπονεῖν ἐπὶ τὴν μάχην καὶ ἀσκεῖν, εἶτα διερωτῆσαι τί κάλλιστον ἡγεῖται, τοῦ δὲ φήσαντος, Τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ τιμωρεῖν κακῶς παθοῦσιν, δεύτερον ἐρέσθαι C

B. 5. οὓς μάλιστα] Sic Baſ. Xyl. Squir. Vulgo ὡς οὓς μάλιστα.
B. 10. διαπονεῖν] Sic P. Baſ. Xyl. Mez. Squir. varia lectio codicis A. Cæteri διαπτυμένειν.

humaverit. Alii hoc negant: ſimulachra aiunt Iſidem feciſſe, et ſingulis ſingula urbibus dediſſe, ſimulantem cadaver ſe dare, ut is a pluribus coleretur, et ſi Typhon prævaleret, verumque Oſiridis ſepulchrum quæreret, multis commonſtratis, de inveniendo deſperaret. De omnibus membris ſolum penem Oſiridis non fuiſſe ab Iſide repertum: hunc enim ſtatim fuiſſe in Nilum abjectum, guſtatumque a lepidoto (ſive ſquameo) phagro, et oxyryncho piſcibus: quos præ aliis piſcibus exſecrantur Ægyptii. Iſidem autem ejus loco phallum (id eſt veretrum) ejus imitatione confeciſſe atque conſecraſſe: quo hodieque in ſacris utantur Ægyptii.

XIX. Deinde Oſiridem Oro ab inferis præſto adfuiſſe, eumque ad prœlium inſtituiſſe atque exercuiſſe: percunctatum etiam poſtea fuiſſe, *quid pulcherrimum putaret*, cumque reſpondiſſet Orus, *Ulciſci patrem et matrem injuria adfec-*

Digitized by Google

τί χρησιμώτερον οἴεται ζῷον εἰς μάχην ἐξιοῦσι, τοῦ δὲ Ὥρου Ἵππον εἰπόντος, ἐπιθαυμάσαι καὶ διαπορῆσαι πῶς οὐ λέοντα μᾶλλον, ἀλλ' ἵππον· εἰπεῖν οὖν τὸν Ὧρον ὡς Λέων μὲν ὠφέλιμον ἐπιδεομένῳ βοηθείας, ἵππος δὲ φεύγοντα διασπάσαι καὶ καταναλῶσαι τὸν πολέμιον· ἀκούσαντα οὖν ἡσθῆναι τὸν Ὄσιριν, ὡς ἱκανῶς παρεσκευασαμένου τοῦ Ὥρου. Λέγεται δὲ ὅτι πολλῶν μεταπιθεμένων ἀεὶ πρὸς τὸν Ὧρον, καὶ ἡ παλλακὴ τοῦ Τυφῶνος ἀφίκετο Θούηρις, ὄφις δέ τις ἐπιδιώκων αὐτὴν ὑπὸ τῶν
D περὶ τὸν Ὧρον κατεκόπη· καὶ νῦν διὰ τοῦτο σχοινίον τι προβάλλοντες εἰς μέσον κατακόπτουσι. Τὴν μὲν οὖν μάχην ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας γενέσθαι καὶ κρατῆσαι τὸν Ὧρον· τὸν Τυφῶνα δὲ τὴν Ἶσιν δεδεμένον παραλαβοῦσαν, οὐκ ἀνελεῖν, ἀλλὰ καὶ λῦσαι καὶ μεθεῖναι· τὸν δὲ Ὧρον οὐ μετρίως ἐνεγκεῖν, ἀλλ' ἐπιβαλλόντα τῇ

C. 4. ἀλλ' ἵππον· εἰπεῖν] Puto excidiſſe εἰπεῖν; ut plane ſcriptum fuerit, ἀλλ' ἵππον εἰπεῖν· εἰπεῖν.

D. 2. προβάλλοντες] Sic E. Bentl. Markl. Squir. Vulgo προσβάλλοντες.

tus, ulterius quæſiviſſe, *quodnam animal ad pugnam eunti cenſeret utilius*: cum *equum* reſpondiſſet Orus, miratum fuiſſe et in dubium vocaſſe, quod non leonem potius quam equum dixiſſet, reſpondiſſe Orum, *eſſe leonem utilem indigenti auxilio, equum autem facere ad inſtandum hoſti eumque interficiendum*: his auditis delectatum Oſirin fuiſſe, ut qui ſatis inſtructum ad pugnam Orum ſentiret. Narrant ſubinde compluribus ad Orum transſeuntibus, pellicem quoque Typhonis, nomine Thueridem ad eum ſe contuliſſe, et anguem qui eam perſequebatur ab Ori hominibus fuiſſe occiſum: ideoque adhuc funiculum in medium projici et conſcindi. Prœlium porro per plures dies duraſſe, ac victoria Orum potitum. Iſidem, cum vinctum Typhonem eſſet nacta, non modo non interfeciſſe, ſed et ſolviſſe et miſſum feciſſe: idque Orum ita indigne tuliſſe, ut matri injece-

μητρὶ τὰς χεῖρας ἀποσπάσαι τῆς κεφαλῆς τὸ βασίλειον· Ἑρμῆν δὲ περιθεῖναι βούκρανον αὐτῇ κράνος. Τοῦ δὲ Τυφῶνος δίκην τῷ Ὥρῳ νοθείας λαχόντος, βοηθήσαντος δὲ τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ τὸν Ὧρον ὑπὸ τῶν θεῶν γνήσιον κριθῆναι, τὸν δὲ Τυφῶνα δυσὶν ἄλλαις μάχαις καταπολεμηθῆναι. Τὴν δὲ Ἶσιν μετὰ τὴν τελευτὴν E
ἐξ Ὀσίριδος συγγενομένου, τεκεῖν ἠλιτόμηνον καὶ ἀσθενῆ τοῖς κάτωθεν γυίοις τὸν Ἁρποκράτην.

κʹ. Ταῦτα σχεδόν ἐστι τοῦ μύθου τὰ κεφάλαια, τῶν δυσφημοτάτων ἐξαιρεθέντων· οἷόν ἐστι τὸ περὶ τὸν Ὧρον διαμελισμὸν καὶ τὸν Ἴσιδος ἀποκεφαλισμόν. Ὅτι μὲν οὖν εἰ ταῦτα περὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀφθάρτου φύσεως, καθ᾽ ἣν μάλιστα νοεῖται τὸ θεῖον, ὡς ἀληθῶς πραχθέντα καὶ συμπεσόντα δοξάζουσι καὶ λέγουσιν, ἀποπτύσαι δεῖ καὶ καθήρασθαι τὸ στόμα κατ᾽ Αἰσχύλον, οὐδὲν δεῖ λέγειν πρὸς σε. Καὶ γὰρ αὐτὴ δυσκολαίνεις τοῖς οὕτω παρανόμους καὶ βαρβάρους δόξας περὶ θεῶν ἔχουσιν· ὅτι F

rit manus, et regium ornatum a capite ejus detraxerit: ſed Mercurium Iſidi galeam e bovis factam capite impoſuiſſe. Cumque Typhon Oro diem illegitimorum natalium dixiſſet, auxilio Mercurii Orum a diis fuiſſe legitimum judicatum. Typhonem aliis duabus pugnis debellatum. Iſin ex Oſiride, qui a morte cum ipſa coiviſſet, exterricineum et inferioribus debilem membris filium peperiſſe, Harpocratem nomine.

XX. Hæc fere ſunt fabulæ capita, omiſſis iis quæ auditu ſunt difficillima, ut de Oro membratim diſcerpto, et Iſide capite truncata. Enimvero hæc ſi ſentiant ac dicant homines de beata et interitus experte natura, qua potiſſimum intelligitur numen, tanquam revera ſic geſta et obita, deſpuendum eſſe ob indignitatem rei, et os purgandum, ut eſt apud Æſchylum, nihil attinet ad te dicere. Ultro enim ſuccenſes iis, qui tam impias et barbaras de diis habent opiniones. Non tamen ignoras

Digitized by Google

δ' οὐκ ἔοικε ταῦτα κομιδῇ μυθεύμασιν ἀραιοῖς καὶ διακένοις πλάσμασιν, οἷα ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, καθάπερ οἱ ἀράχναι, γεννῶντες ἀφ' ἑαυτῶν ἀπ' ἀρχῆς ἀνυποθέτου ὑφαίνουσι καὶ ἀποτείνουσιν, ἀλλ' ἔχει τινὰς ἀπορίας καὶ παθῶν διηγήσεις αὐτῇ. Καὶ καθάπερ οἱ μαθηματικοὶ τὴν ἶριν ἔμφασιν εἶναι τοῦ ἡλίου λέγουσι ποικιλλομένην τῇ πρὸς
359 τὸ νέφος ἀναχωρήσει τῆς ὄψεως, οὕτως ὁ μῦθος ἐνταῦθα λόγου τινὸς ἔμφασίς ἐστιν ἀνακλῶντος ἐπ' ἄλλα τὴν διάνοιαν, ὡς ὑποδηλοῦσιν αἵ τε θυσίαι τὸ πένθιμον ἔχουσαι καὶ σκυθρωπὸν ἐμφαινόμενον, αἵ τε τῶν ναῶν διαθέσεις, πῆ μὲν ἀνειμένων εἰς πτερὰ καὶ δρόμους ὑπαιθρίους καὶ καθαρούς, πῆ δὲ κρυπτὰ καὶ σκότια κατὰ γῆς ἐχόντων στολιστήρια Θηβαίοις ἐοικότα καὶ σηκοῖς· οὐχ ἥκιστα δὲ ἡ

F. 4. ἀπ' ἀρχῆς ἀνυποθέτου] Recepi, poſt Sqnirium, correctionem Bentleii et Baxteri, loco vulgatæ ἀπαρχὰς ἀνυποθέτους.

F. 5. ἀλλ' ἔχει τινὰς ἀπορίας—αὐτῇ] ἔχει E. Flor. P. vulgo ἔχειν: ἀπορίας Marklandus mutat in ὑπονοίας: equidem ἱστορίας conjeceram cum Reiſkio: alterutrum probandum. In αὐτῇ aut aliud latet: aut legendum αὐτὴ ὁρᾷς cum Squirio: vel αὐτὴ οἶσθα cum Reiſkio.

A. 1. ἀναχωρήσει] Legendum ἀναχρώσει: vel ἀνακλάσει, ut Reiſk.

A. 7. Θηβαίοις] Varie tentant Viri docti. Credo veram lectionem eſſe Θήκαις ut Bentleius et Salmaſius voluiſſe videntur, ſcribentes Θήβαις, quod equidem non capio.

iſta non omnino germana eſſe fabularum et inanium figmentorum, qualia comminiſcuntur poetæ et fabularum ſcriptores aranearum inſtar ex ſeipſis gignentes initia nullo fundamento innixa, eaque pertexentes: ſed habere diſputationes quaſdam in ſe, et certorum narrationes eventorum. Et quemadmodum mathematici arcum cœleſtem Solis tradunt eſſe imaginem variatam viſus ad nubem reflexu: ſic fabula hoc loco indicium eſt orationis alio reflectentis intellectum. Declarant hoc ſacrificia lugubrem ac triſtem ſpeciem præ ſe ferentia: tum templorum diſpoſitiones, aliquando in pinnas, et ſtadia deſinentium ſub dio ſita ac pura, aliquando tenebricoſa et operta infra terram habentium ſacraria cellulis ſimilia et adytis. Non minimum huc faci-

τῶν Ὀσιρείων δόξα, πολλαχοῦ κεῖσθαι λεγομένου τοῦ σώματος. Ἄβυδον ἴσως ἢ Μέμφιν ὀνομάζεσθαι πολίχνην λέγουσιν, ὡς μόνην τὸ ἀληθινὸν ἔχουσαν, ἔν τε Ἀβύδῳ τοὺς εὐδαίμονας τῶν Αἰγυπτίων καὶ δυνατοὺς μάλιστα θάπτεσθαι φιλοτιμουμένους, ὁμοτάφους εἶναι τοῦ σώματος Ὀσίριδος· ἐν B δὲ Μέμφει τρέφεσθαι τὸν Ἆπιν, εἴδωλον ὄντα τῆς ἐκείνου ψυχῆς, ὅπου καὶ τὸ σῶμα κεῖσθαι· καὶ τὴν μὲν πόλιν οἱ μὲν Ὅρμον ἀγαθῶν ἑρμηνεύουσιν, οἱ δ' ὡς τάφον Ὀσίριδος· τὴν δὲ πρὸς Φίλαις νησῖδα τὴν ἄλλως μὲν ἄβατον ἅπασι καὶ ἀπροσπέλαστον εἶναι, καὶ μηδὲ ὄρνιθας ἐπ' αὐτὴν καταίρειν, μηδὲ ἰχθῦς προσπελάζειν, ἐνὶ δὲ καιρῷ τοὺς ἱερεῖς διαβαίνοντας ἐναγίζειν καὶ καταστέφειν τὸ σῆμα μηθίδης φυτῷ περισκιαζόμενον, ὑπεραίροντι πάσης ἐλαίας μέγεθος.

A. 8. πολλαχοῦ κεῖσθαι—ὡς τάφον Ὀσίριδος.] Locus turbatus. Primo delenda Ἄβυδον ἴσως ἢ Μέμφιν, auctoritate quatuor codicum A. E. Flor. Petav. Tum reliqua ita conſtituenda: πολλαχοῦ γὰρ κεῖσθαι λεγομένου τοῦ σώματος, ὀνομάζεσθαι πόλιχνην λέγουσι ὡς μόνην τὸ ἀληθινὸν ἔχουσαν. Hæc πόλιχνη eſt Taphoſiris: de qua item proxime legendum—ἑρμηνεύουσιν, οἱ δ' ἰδίως τάφον Ὀσίριδος.

B. 5. Φίλαις νησῖδα τὴν ἄλλως—καταίρειν] Recepi veriſſimas lectiones: Φίλαις a Squirio: νησῖδα τὴν ἄλλως ex Baſ. et Xyl. καταίρειν a Xyl. Vulgo monſtroſe πύλαις Νιστάνην ἄλλως—καρτερεῖν.

B. 8. μηθίδης] μηδίθης A. E. P. μηδίφθης Pol. Amiot. Mez. μηδικῆς Baxt.

unt Oſiridis templa tam multis in locis celebria, cujus corpus multis in partibus terræ ſepultum fertur. Inter alias urbes Abydus et Memphis nominantur, in quibus ſolis vere exſtet Oſiridis ſepulchrum. Et Abydi quidem humantur Ægyptiorum fortunis ac potentia præcipui, ſtudioſe hoc ambientes, ut eodem cum Oſiride potiantur ſepulchro. Memphi autem Apis nutritur, utpote animæ ejus ſimulachrum, ibique etiam corpus conditum perhibent: ac nomen urbis alii *portum bonorum* interpretantur, alii *ſepulchrum Oſiridis*: exiguam quoque inſulam quæ eſt ad Philas ſita, aiunt reliquo tempore omnibus inacceſſam eſſe ac ne aves quidem eo devolare aut piſces appellere, ſtato tempore ſacerdotes in eam trajicere, parentare, et monimentum coronare methidæ plantæ obumbratum, quæ omnis oleæ magnitudinem excedat.

Digitized by Google

C κα'. Εὔδοξος δὲ, πολλῶν τάφων ἐν Αἰγύπτῳ λεγομένων, ἐν Βουσίριδι τὸ σῶμα κεῖσθαι, καὶ γὰρ πατρίδα ταύτην γεγονέναι τοῦ Ὀσίριδος· οὐκέτι μέντοι λόγου δεῖσθαι τὴν Ταφόσιριν· αὐτὸ γὰρ φράζειν τοὔνομα ταφὴν Ὀσίριδος. Αἰνῶ δὲ τομὴν ξύλου καὶ σχίσιν λίνου, καὶ χοὰς χεομένας, διὰ τὸ πολλὰ τῶν μυστικῶν ἀναμεμίχθαι τούτοις. Οὐ μόνον δὲ τούτων οἱ ἱερεῖς λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, ὅσοι μὴ ἀγέννητοι μηδὲ ἄφθαρτοι, τὰ μὲν σώματα παρ' αὐτοῖς κεῖσθαι καμόντα καὶ θεραπεύεσθαι, τὰς δὲ ψυχὰς ἐν οὐρανῷ λάμπειν ἄστρα,
D καὶ καλεῖσθαι κύνα μὲν τὴν Ἴσιδος ὑφ' Ἑλλήνων, ὑπ' Αἰγυπτίων δὲ Σῶθιν, Ὠρίωνα δὲ τὸν Ὧρον, τὴν δὲ Τυφῶνος, ἄρκτον. Εἰς δὲ τὰς ταφὰς τῶν τιμωμένων ζώων, τοὺς μὲν ἄλλους συντεταγμένα τελεῖν, μόνους δὲ

C. 5. Αἰνῶ δὲ] Legendum Ἐῶ δὲ: ſæpiſſime permutantur hæc verba. Marklandus quidem Ὀκνῶ δὲ.

D. 2. τὸν Ὧρον] τὴν Ὥρου Xyl. Verſ. Bentl. Markl. Squir.

D. 3. ταφὰς] Vulgo vitioſe γραφὰς: unde Xyl. Mez. Squir. τροφὰς corrigunt: ταφὰς Salmaſ. Reiſk. Jablonſk. Panth. Æg. Part. I. p. 84. Hoc prætuli, quandoquidem alterutrum recipiendum erat.

XXI. Eudoxus, cum multa in Ægypto ſepulchra Oſiridis perhibeantur, corpus ſitum eſſe Buſiride ait: eam enim fuiſſe patriam ejus: jam de Taphoſiri diſputandum non eſſe, cum ipſum hoc nomen ſignificet *ſepulchrum Oſiridis*. Laudo autem ligni ſecturam, et lini ſciſſionem, et liba quæ inferiarum gratia funduntur; quod his multa admixta ſunt arcanum ſenſum ſacrorum innuentia. Neque horum modo, ſed et reliquorum deorum corpora pontifices aiunt apud ſe, obita morte, depoſita procurari: ſcilicet eorum deorum, qui ortus et interitus expertes non ſint: eorum autem animas in cœlo fulgere, et eſſe ſtellas; nam Iſidis vocari a Græcis Canem, ab Ægyptiis Sothin: Orionem eſſe Ori, Typhonis Urſam. Cum autem ad alenda quæ venerantur animalia ſumptum ſuppeditent conſtitutum Æ-

Digitized by Google

μὴ διδόναι τοὺς Θηβαΐδα κατοικοῦντας, ὡς θνητὸν θεὸν οὐδένα νομίζοντας, ἀλλὰ ὃν καλοῦσιν αὐτοὶ Κνὴφ, ἀγέννητον ὄντα καὶ ἀθάνατον.

κβʹ. Πολλῶν δὲ τοιούτων λεγομένων καὶ δεικνυμένων, οἱ μὲν οἰόμενοι βασιλέων ταῦτα καὶ τυράννων δι' ἀρετὴν ὑπερφέρουσαν ἢ δύναμιν, ἀξίωμα τῇ δόξῃ θεότητος ἐπιγραψαμένων, εἶτα χρησαμένων τύχαις ἔργα καὶ πάθη δεινὰ καὶ μεγάλα διαμνημονεύεσθαι, ῥάστῃ μὲν ἀποδράσει E τοῦ λόγου χρῶνται, καὶ τὸ δύσφημον οὐ φαύλως ἀπὸ τῶν θεῶν ἐπ' ἀνθρώπους μεταφέρουσι, καὶ ταύτας ἔχουσιν ἀπὸ τῶν ἱστορουμένων βοηθείας. Ἱστοροῦσι γὰρ Αἰγύπτιοι τὸν μὲν Ἑρμῆν τῷ σώματι γενέσθαι γαλιάγκωνα, τὸν δὲ Τυφῶνα, τῇ χροιᾳ πυῤῥόν, λευκὸν δὲ τὸν Ὧρον, καὶ μελάγχρουν τὸν Ὄσιριν, ὡς τῇ φύσει γεγονότας ἀνθρώπους· ἔτι δὲ καὶ στρατηγὸν ὀνομάζουσιν Ὄσιριν, καὶ κυβερνήτην Κάνωβον, οὗ φασιν ἐπώνυμον γεγονέναι τὸν ἀστέρα· καὶ τὸ πλοῖον

D. 6. κνὴφ, ἀγέννητον] Sic e Xyl. Mez. Squir. Vulgo κνηφαγέννητον.

gyptii, ſoli (ut fertur) Thebaidos incolæ immunes ſunt: hi enim mortalem deum nullum cenſent, ſed deum qui Kneph ipſis dicitur, ortus exſortem et immortalem putant.

XXII. Cæterum quia multa talia dicuntur et monſtrantur, qui arbitrantur hoc pacto commemorari eventa regum aut tyrannorum, qui cum ob excellentem virtutem aut potentiam divinæ naturæ dignitatem ſibi arrogaſſent, gravibus poſtmodo fortunæ adverſitatibus fuerint perculſi: ii facillimo utuntur orationis effugio, et quæ auditu ſunt moleſta, non inepte a diis ad homines transferunt, habentque ſua adminicula ex hiſtoriis vulgatis. Narrant enim Ægyptii, Mercurium alterum cubitorum habuiſſe breviorem, Typhonem fuiſſe rufum, Orum album, Oſirin nigrum, ut qui homines natura exſtitiſſent: ad hæc imperatorem nominant Oſirin, et gubernatorem Canopum, cum quo ſtella idem habeat nomen: et navim, quæ Argo Græcis

ὃ καλοῦσιν Ἕλληνες Ἀργὼ, τῆς Ὀσίριδος νεὼς εἴδωλον
F ἐπὶ τιμῇ κατηστερισμένον, οὐ μακρὰν φέρεσθαι τοῦ Ὠρίωνος
καὶ τοῦ Κυνὸς, ὧν τὸ μὲν Ὥρου, τὸ δὲ Ἴσιδος ἱερὸν,
Αἰγύπτιοι νομίζουσιν.

κγ΄. Ὀκνῶ δὲ μὴ τοῦτο ᾖ τὰ ἀκίνητα κινεῖν, καὶ
πολεμεῖν οὐ τῷ πολλῷ χρόνῳ, κατὰ Σιμωνίδην, μόνον,
πολλοῖς δὲ ἀνθρώπων ἔθνεσι καὶ γένεσι κατόχοις ὑπὸ
τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς τούτους ὁσιότητος, οὐδὲν ἀπολιπόντας
ἐξ οὐρανοῦ μεταφέρειν ἐπὶ γῆν ὀνόματα τηλικαῦτα, καὶ
τιμὴν καὶ πίστιν ὀλίγου δεῖν ἅπασιν ἐκ πρώτης γενέσεως
360 ἐνδεδυκυῖαν ἐξιστάναι καὶ ἀναλύειν μεγάλας μὲν τῷ ἀθέῳ
λεῷ κλισιάδας ἀνοίγοντας, καὶ ἐξανθρωπίζοντι τὰ θεῖα,
λαμπρὰν δὲ τοῖς Εὐημέρου τοῦ Μεσσηνίου φενακισμοῖς
παῤῥησίαν διδόντας, ὃς αὐτὸς ἀντίγραφα συνθεὶς ἀπίστου

F. 5. οὐ τῷ πολλῷ χρόνῳ] ῷ revocavimus ex Ald. Baſ. Xyl. Amiot. Mez. Squir. A. E. Venet. In Stephaniana eſt ἐν credo errore operarum: quem propagarunt ſequentes.

A. 2. ἐξανθρωπίζοντι] Markl. ἐξανθρωπίζοντας: recte. Mox ὀνόματα legendum cum Bentl. Baxter. Squir. Tum ἀναγεγραμμένων pro ἀναγεγραμμένοις ex Salmaſ. Reiſk. Weſſeling. ad D. S. I. p. 364.

dicitur, inter ſidera relatam in honorem navis Oſiridis, non procul ab Orione et Cane ferri: quorum ſiderum alterum Oro, alterum Iſidi ſacrum Ægyptii cenſent.

XXIII. Vereor autem ne ſit hoc immobilia movere, et *bellum inferre* non tantum, ut Simonides aiebat, *longo tempori*, ſed multis hominibus, gentibus, et familiis, quas religioſus horum deorum cultus quaſi furore divino correptas tenuit: neque aliud mihi fere hoc eſſe videtur, quam tanta nomina e cœlo in terras deducere, honoremque et fidem omnibus propemodum hominibus ab ipſo ortu ingeneratam exturbare atque diſſipare: ac, cum magnas aperire valvas impiæ turbæ, quæ res deorum inhumanas convertit, tum ſplendidam licentiam conciliare impoſturis Euemeri Meſſenii. Is enim commentario conſcripto incredibilium et vanarum fabularum, omne impietatis genus per totum ſpar-

Digitized by Google

καὶ ἀνυπάρκτου μυθολογίας, πᾶσαν ἀθεότητα κατασκεδάννυσι τῆς οἰκουμένης, τοὺς νομιζομένους θεοὺς πάντας ὁμαλῶς διαγράφων, εἰς ὄνομα στρατηγῶν καὶ ναυάρχων καὶ βασιλέων, ὡς δὴ πάλαι γεγονότων· ἐν δὲ Πάγχοντι γράμμασι χρυσοῖς ἀναγεγραμμένοις, οἷς οὔτε βάρβαρος οὐδεὶς, οὔτε Ἕλλην, ἀλλὰ μόνος Εὐήμερος, ὡς ἔοικε, B
πλεύσας εἰς τοὺς μηδαμόθι γῆς γεγονότας, μηδὲ ὄντας Παγχώους καὶ Τριφύλλους, ἐντετυχήκει.

κδ΄. Καίτοι μεγάλαι μὲν ὑμνοῦνται πράξεις ἐν Ἀσσυρίοις, Σεμιράμιος· μεγάλαι δὲ αἱ Σεσώστριος ἐν Αἰγύπτῳ· Φρύγες δὲ μέχρι νῦν τὰ λαμπρὰ καὶ θαυμαστὰ τῶν ἔργων, Μανικὰ καλοῦσι, διὰ τὸ Μάνιν τινὰ τῶν πάλαι βασιλέων ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ δυνατὸν γενέσθαι παρ᾽ αὐτοῖς, ὃν ἔνιοι Μάσδην καλοῦσι. Κῦρος δὲ Πέρσας, Μακεδόνας δὲ Ἀλέξανδρος, ὀλίγου δεῖν ἐπὶ πέρας τῆς γῆς κρατοῦντας, προήγαγον· ἀλλὰ ὄνομα καὶ μνήμην βασιλέων ἀγαθῶν ἔχουσιν· εἰ δέ τινες ἐξαρθέντες ὑπὸ C

C. 1. ἐξαρθέντες] Sumpſi a Xyl. Bentl. Squir. Vulgo ἐξαιρεθέντες.

ſit terrarum orbem, eos qui dii exiſtimantur univerſos æqualiter expungens, et ad nomina priſcorum imperatorum, navarchorum, ac regum detorquens, deſcripta aureis litteris in Panchæa: in quas quidem litteras nemo neque barbarus neque Græcus, ſed ſolus, ſi diis placet, Euemerus inciderit, navi advectus ad nullibi terrarum degentes aut natos Panchæos ac Triphylios.

XXIV. Sane magnæ res geſtæ a Semiramide celebrantur apud Aſſyrios, a Seſoſtri in Ægypto: et Phryges præclara facinora hodieque Manica appellant, quia Manis quidam antiquorum regum apud ipſos virtute et potentia polluerit, quem nonnulli Maſden vocant: tum Cyrus Perſas, Macedones Alexander victores pœne uſque ad fines terræ perduxerunt. Verum iſtis nomina et memoria præclarorum regum obtigerunt. At ſi

μεγαλαυχίας, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἅμα νεότητι καὶ ἀνοίᾳ φλεγόμενοι τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως ἐδέξαντο θεῶν ἐπωνυμίας, καὶ ναῶν ἱδρύσεις, βραχὺν ἤνθησεν ἡ δόξα χρόνον, εἶτα κενότητα καὶ ἀλαζονείαν μετ' ἀσεβείας καὶ παρανομίας προσόφλοντες,

Ὠκύμοροι καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν,

καὶ νῦν, ὥσπερ ἀγώγιμοι δραπέται, τῶν ἱερῶν καὶ τῶν βωμῶν ἀποσπασθέντες οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὰ μνήματα καὶ τοὺς τάφους ἔχουσιν. Ὅθεν Ἀντίγονος ὁ γέρων, Ἑρμοδότου D τινὸς ἐν ποιήμασιν αὐτὸν ἡλίου παῖδα καὶ θεὸν ἀναγορεύοντος, Οὐ τοιαῦτά μοι, εἶπεν, ὁ λασανοφόρος σύνοιδεν. Εὖ δὲ καὶ Λύσιππος ὁ πλάστης Ἀπελλῆν ἐμέμψατο τὸν ζωγράφον, ὅτι τὴν Ἀλεξάνδρου γράφων εἰκόνα, κεραυνὸν ἐνεχείρισεν· αὐτὸς δὲ λόγχην, ἧς τὴν δόξαν οὐδὲ εἷς ἀφαιρήσεται χρόνος, ἀληθινὴν καὶ ἰδίαν οὖσαν.

κε'. Βέλτιον οὖν, οἱ τὰ περὶ τὸν Τυφῶνα καὶ Ὄσιριν καὶ Ἶσιν ἱστορούμενα, μήτε θεῶν παθήματα, μήτε

qui faſtu elati, et, ut Plato ait, ſimul juventute et inſcitia animis inflammatis per laſciviam deorum cognomina acceperunt, ac templa ſibi poni voluerunt, eorum gloria brevi floruit tempore, deinde præter vanitatem et arrogantiam impietatis etiam ac injuſtitiæ culpam ſuſtinentes,

Evolitaverunt tenues ceu fumus in auras
Præpete ſurrepti fato,

et nunc tanquam fugitivi ſervi, in quos jus abducendi eſt dominis, avulſi a templis et aris, nihil præter monumenta et ſepulchra habent. Itaque Antigonus ſenior, cum Hermodotus quidam in carmine ipſum Solis filium et deum prædicaviſſet, *Non talium ſibi conſcium eſſe rerum*, dixit, *ſervum qui matulam geſtaret*. Recte etiam Lyſippus fictor Apellem pictorem reprehendit, quod is imaginem Alexandri fulmen manu tenentem pinxiſſet, ipſe haſtam, hujus inquiens gloriam, quæ vera Alexandro et propria eſſet, nullo tempore abolitum iri.

XXV. Melius ergo faciunt, qui quæ de Typhone, Oſiride, Iſide narrantur, ne-

Digitized by Google

ἀνθρώπων, ἀλλὰ δαιμόνων μεγάλων εἶναι νομίζοντες, οὓς καὶ Πλάτων καὶ Πυθαγόρας καὶ Ξενοκράτης καὶ Χρύσιππος, ἑπόμενοι τοῖς πάλαι θεολόγοις, ἐρρωμενεστέρους μὲν ἀνθρώπων γεγονέναι λέγουσι, καὶ πολλῇ τῇ δυνάμει τὴν φύσιν ὑπερφέροντας ἡμῶν, τὸ δὲ θεῖον οὐκ ἀμιγὲς, οὐδὲ ἄκρατον ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ ψυχῆς φύσει καὶ σώματος αἰσθήσει συνειληχὸς, ἡδονὴν δεχομένη καὶ πόνον, καὶ ὅσα ταύταις ἐγγενόμενα ταῖς μεταβολαῖς πάθη, τοὺς μὲν μᾶλλον, τοὺς δὲ ἧττον ἐπιταράττει. Γίνονται γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις, καὶ δαίμοσιν, ἀρετῆς διαφοραὶ καὶ κακίας· τὰ γὰρ Γιγαντικὰ καὶ Τιτανικὰ παρ' Ἕλλησιν ᾀδόμενα, καὶ Κρόνου τινὸς ἄθεσμοι πράξεις, καὶ Πύθωνος ἀντιτάξεις πρὸς Ἀπόλλωνα, φυγαί τε Διονύσου καὶ πλάναι Δήμητρος, οὐδὲν ἀπολείπουσι τῶν Ὀσιριακῶν καὶ Τυφωνικῶν, ἄλλων τε ὧν πᾶσιν ἔξεστιν ἀνέδην μυθολογουμένων ἀκούειν·

D. 9. οὓς καὶ Πλάτων] οὓς ex Euſebio Præp. Evang. V, 5. Xyl. Mez. Squir.
E. 6. αἰσθήσει συνειληχὸς] Item ex Euſebio. Vulgatum αἰσθήσει ἐν συνειληχὸς debetur Stephano: Ald. Baſ. ἐν συνηλειχὸς: alii aliter.
E. 6. δεχομένη] Item ex Euſebio et Xyl.
F. 3. φυγαὶ] Sic Euſeb. Vulgo φθέγξαι.

que deorum, neque hominum, ſed magnorum geniorum eventa ſentiunt: quos genios et Plato, et Pythagoras, et Xenocrates et Chryſippus, priſcorum theologorum imitatione, hominibus robuſtiores extitiſſe aiunt, et potentia noſtram naturam longe ſuperare, divina autem natura non ſincera aut pura præditos, ſed quæ animæ natura corporiſque ſenſu comprehenſa, voluptatis eſſet doloriſque capax, aliiſque id genus obnoxia affectionibus, ac mutationibus, quibus alii magis, alii minus turbantur. Nam, ut in hominibus, ita etiam inter dæmones ſunt virtutum et vitiorum diſcrimina. Etenim quæ de Gigantibus et Titanibus apud Græcos cantantur, et Saturni quædam ſcelera, Pythonis cum Apolline certamen, exſulia Bacchi, Cereris errores, nihil abſunt ab Oſiridis et Typhonis eventis, aliiſque ſimilibus, quæ omnibus licet licenter conficta audire: eadem eſt co-

ὅσα τε μυστικοῖς ἱεροῖς περικαλυπτόμενα καὶ τελεταῖς, ἄῤῥητα διασώζεται καὶ ἀθέατα πρὸς τοὺς πολλούς, ὅμοιον ἔχει λόγον.

κϛʹ. Ἀκούομεν δὲ καὶ Ὁμήρου, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς διαφόρως θεοειδέας ἑκάστοτε καὶ ἀντιθέους, καὶ θεῶν ἄπο
361 μήδε' ἔχοντας· τῷ δὲ ἀπὸ τῶν δαιμόνων προσρήματι χρωμένου κοινῶς ἐπί τε χρηστῶν καὶ φαύλων,

> Δαιμόνιε σχεδὸν ἐλθέ· τίη δειδίσσεαι οὕτως
> Ἀργείους;

Καὶ πάλιν,

> Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος.

Καὶ,

> Δαιμονίη, τί νύ σε Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες,
> Τόσσα κακὰ ῥέζουσιν, ὅτ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις
> Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐϋκτίμενον πτολίεθρον;

ὡς τῶν δαιμόνων μικτὴν καὶ ἀνώμαλον φύσιν ἐχόντων καὶ προαίρεσιν. Ὅθεν ὁ μὲν Πλάτων Ὀλυμπίοις θεοῖς τὰ δεξιὰ καὶ περιττά, τὰ δ' ἀντίφωνα τούτων δαίμοσιν
B ἀποδίδωσιν. Ὁ δὲ Ξενοκράτης καὶ τῶν ἡμερῶν τὰς ἀποφράδας, καὶ τῶν ἑορτῶν ὅσαι πληγάς τινας, ἢ κοπε-

rum quoque ratio, quæ in myſticis ſacris occulte aguntur, et efferri ad vulgus aut ab eo videri nefas ducitur.

XXVI. Jam Homerum quoque animadvertimus inſigniter bonos viros identidem appellare deorum ſimiles, diis æquales, et

> *Conſiliis ſuperum inſtructos ;*

appellatione autem a geniis (qui Græce dicuntur dæmones) promiſcue uti de bonis et malis, quod genii mixta et inæquali ſint natura ac voluntate præditi; itaque et Hectorem Ajax, et Junonem Jupiter vituperandi gratia genii ſimilem appellat: et dæmonis in morem irruere in hoſtem Achilles dicitur. Hinc adeo eſt, quod Plato *cæleſtibus diis dextra et imparia, horum adverſa geniis* adſcribit. Xenocrates etiam nefaſtos dies, et ferias in quibus verbera, planctus, jejunia, mali ominis voces

Digitized by Google

τοὺς, ἢ νηστείας, ἢ δυσφημίας, ἢ αἰσχρολογίαν ἔχουσιν, οὔτε θεῶν τιμαῖς οὔτε δαιμόνων οἴεται προσήκειν χρηστῶν, ἀλλὰ εἶναι φύσεις ἐν τῷ περιέχοντι μεγάλας μὲν καὶ ἰσχυρὰς, δυστρόπους δὲ καὶ σκυθρωπὰς, αἳ χαίρουσι τοῖς τοιούτοις, καὶ τυγχάνουσαι πρὸς οὐδὲν ἄλλο χεῖρον τρέπονται. Τοὺς δὲ χρηστοὺς πάλιν καὶ ἀγαθοὺς ὅ, τε Ἡσίοδος ἁγνοὺς δαίμονας καὶ φύλακας ἀνθρώπων προσαγορεύει πλουτοδότας, καὶ τοῦτο γέρας βασιλήϊον ἔχοντας· ὅ, τε Πλάτων ἑρμηνευτικὸν τὸ τοιοῦτον ὀνομάζει γένος καὶ διακονικὸν, C ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, εὐχὰς μὲν ἐκεῖ καὶ δεήσεις ἀνθρώπων ἀναπέμποντας, ἐκεῖθεν δὲ μαντεῖα δεῦρο καὶ δόσεις ἀγαθῶν φέροντας. Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ δίκας φησὶ διδόναι τοὺς δαίμονας ὧν ἐξαμάρτωσι καὶ πλημμελήσωσιν,

Αἰθέριον μὲν γάρ σφε μένος πόντονδε διώκει,
Πόντος δ' ἐς χθονὸς οὖδας ἀπέπτυσε, γαῖα δ' ἐς αὐγὰς
Ἠελίου ἀκάμαντος, ὁ δ' αἰθέρος ἔμβαλε δίναις·
Ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται, στυγέουσι δὲ πάντες·

C. 7. ἐς αὐγὰς] Sic Euſeb. Xyl. Squir. ipſe Plutarchus de Vit. Ære alieno p. 830. F.

aut obſcœna dicta uſurpantur, neque deorum convenire venerationi, neque bonorum geniorum cenſet: ſed eſſe in aëre quaſdam naturas magnas et validas, eaſdemque tetricas et moroſas, quæ iſtis delectentur rebus, ac conſecutæ a maleficio abſtineant. Heſiodus bonos et commodos genios vocat,

Caſtos, cuſtodes hominum, rerumque datores
Lautarum, quod ſint regalis honoris adepti.

et Plato hoc genus inter homines ac deos interpretum adminiſtrorumque fungi muneribus ait: quia ab hominibus vota preceſque ad deos perferant, a diis ad homines oracula et dona bonarum rerum. Empedocles genios etiam pœnas peccatorum delictorumque luere affirmat:

In mare namque illos adigit vis ætheris urgens,
Exſpuit in terræ pontus ſola: terraque in almi
Lampada procellit Solis: Sol ætheris illos
Verticibus celer immittit: ſic ordine longo
Unus poſt alium exoſus ſcelerum excipit ultor:

Digitized by Google

ἄχρις οὗ κολασθέντες οὕτω καὶ καθαρθέντες, αὖθις τὴν κατὰ φύσιν χώραν καὶ τάξιν ἀπολάβωσι.

D κζ. Τούτων δὲ καὶ τῶν τοιούτων ἀδελφὰ λέγεσθαί φασι περὶ Τυφῶνος, ὡς δεινὰ μὲν ὑπὸ φθόνου καὶ δυσμενείας εἰργάσατο· καὶ πάντα πράγματα ταράξας, ἐνέπλησε κακῶν γῆν ὁμοῦ τε πᾶσαν καὶ θάλασσαν, εἶτα δίκην ἔδωκεν· ἡ δὲ τιμωρὸς Ὀσίριδος ἀδελφὴ καὶ γυνὴ τὴν Τυφῶνος σβέσασα καὶ καταπαύσασα μανίαν καὶ λύσσαν, οὐ περιεῖδε τοὺς ἄθλους καὶ τοὺς ἀγῶνας οὓς ἀνέτλη, καὶ πλάνας αὐτῆς, καὶ πολλὰ μὲν ἔργα σοφίας, πολλὰ δὲ ἀνδρίας, ἀμνηστίαν ὑπολαβοῦσα καὶ σιωπὴν, ἀλλὰ ταῖς ἁγιωτάταις ἀναμίξασα τελεταῖς, εἰκόνας καὶ ὑπονοίας καὶ μίμημα τῶν τότε παθημάτων, εὐσεβείας ὁμοῦ
E δίδαγμα καὶ παραμύθιον ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ὑπὸ συμφορῶν ἐχομένοις ὁμοίων καθωσίωσεν· αὐτὴ δὲ καὶ Ὄσιρις ἐκ

D. 9. ὑπολαβοῦσα] Legendum ὑπολαβοῦσαν cum Mes. ſenſu quem reddidimus in verſione.

E. 2. ὁμοίων] Corrigunt ita Salmaſ. et Markl. quibus accedit auctoritas codicum A. et E. Vulgo ὁμοίως.

donec ſuppliciis expiati ac luſtrati priſtinæ naturæ locoque ſuo reſtituantur.

XXVII. Horum ac ſimilium germana ſunt, quæ de Typhone feruntur, qui cum odio impulſus et malignitate atrocia patraſſet facinora, omnibuſque conturbatis rebus terras omnes omniaque maria malis impleviſſet, tandem pœnas dederit: Ultrix autem Oſiridis ſoror atque uxor poſtquam Typhonis furias et rabiem compeſcuit atque extinxit, non commiſit ut ſilentium et oblivio ſuſciperent certamina ærumnaſque ſuas et errores quibus fuerat jactata, neque paſſa eſt tam multa ſapienter, multa fortiter abs ſe geſta ſilentio obliterari: ſed ſanctiſſimis ſacrificiis admiſcens imagines, indicia, et exempla ſuorum eventorum, ſimul et pietatis documentum, et ſolatium viris mulieribuſque adverſa fortuna utentibus conſecravit. Ipſa autem et Oſiris de bonis geniis ob virtutem in

Digitized by Google

δαιμόνων ἀγαθῶν δι' ἀρετῆς εἰς θεοὺς μεταβαλόντες, ὡς ὕστερον Ἡρακλῆς καὶ Διόνυσος, ἅμα καὶ θεῶν καὶ δαιμόνων οὐκ ἀπὸ τρόπου μεμιγμένας τιμὰς ἔχουσι, πανταχοῦ μὲν, ἐν δὲ τοῖς ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν δυνάμενοι μέγιστον. Οὐ γὰρ ἄλλον εἶναι Σάραπιν ἢ τὸν Πλούτωνά φασι, καὶ Ἶσιν τὴν Περσέφασσαν, ὡς Ἀρχέμαχος εἴρηκεν F
ὁ Εὐβοεὺς, καὶ ὁ Ποντικὸς Ἡρακλείδης τὸ χρηστήριον ἐν Κανώβῳ Πλούτωνος ἡγούμενος εἶναι.

κη'. Πτολεμαῖος δὲ ὁ σωτὴρ ἀνεῖλε τὸν ἐν Σινώπῃ τοῦ Πλούτωνος κολοσσὸν, οὐκ ἐπιστάμενος οὐδὲ ἑωρακὼς πρότερον οἷος τὴν μορφὴν, κελεύοντα κομίσαι τὴν ταχίστην αὐτὸν εἰς Ἀλεξάνδρειαν· ἀγνοοῦντι δ' αὐτῷ καὶ ἀποροῦντι ποῦ καθίδρυται, καὶ διηγουμένῳ τοῖς φίλοις τὴν ὄψιν, εὑρέθη πολυπλανὴς ἄνθρωπος, ὄνομα Σωσίβιος, ἐν Σινώπῃ φάμενος ἑωρακέναι τοιοῦτον κολοσσὸν, οἷον ὁ βα-

E. 6. τοῖς ὑπὲρ γῆν] Obtemperavi doctis viris Xyl. Mez. Bentl. Baxter. Markl. Squir. Vulgo τούτοις ὑπὲρ γῆν.

F. 2. Ἡρακλείδης] Hic item iisdem viris obtemperavi in re manifesta quidem. Vulgo Ἡρακλείτης.

F. 4. ἀνεῖλε] Legendum videtur ὄναρ εἶδε: quæ eſt una acutiſſima Squirii conjectura.

F. 6. οἷος την μορφὴν] Scribendum οἷος ἦν τὴν μορφὴν cum Mez. et Reiſk.

deos mutati, ut poſtmodo Hercules et Liber, haud abs re deorum et geniorum permixtis honoribus coluntur, ubique magna, maxima autem in rebus ſupra et infra terram potentia præditi. Neque vero Serapis alius eſt quam Pluto, aut Iſis a Proſerpina differt: ut et Archemachus Euboenſis docuit, et Heraclides Ponticus, qui oraculum Canopicum, Plutonis eſſe judicat.

XXVIII. Ptolemæus vero Soter Plutonis coloſſum qui Sinopæ erat ſuſtulit, cum neque noſſet neque vidiſſet unquam talem, quali forma per quietem imaginatus fuerat ſe videre, ac juberi eum quamprimum Alexandriam perferre: ignoranti autem et anxie inquirenti ubinam locorum ſitus eſſet, amicisque rem narranti, oblatus eſt Soſibius quidam late vagatus homo, qui Sinopæ a ſe viſum talem coloſſum diceret, qualem rex

σιλεὺς ἰδεῖν ἔδοξεν· ἔπεμψεν οὖν Σωτέλη καὶ Διόνυσον, οἳ χρόνῳ πολλῷ καὶ μόλις, οὐκ ἄνευ μέντοι θείας προ-
362 νοίας, ἤγαγον ἐκκλέψαντες. Ἐπεὶ δὲ κομισθεὶς ὤφθη, συμβαλόντες οἱ περὶ Τιμόθεον τὸν ἐξηγητὴν καὶ Μανέθωνα τὸν Σεβεννίτην Πλούτωνος ὂν ἄγαλμα, τῷ Κερβέρῳ τεκμαιρόμενοι καὶ τῷ δράκοντι, πείθουσι τὸν Πτολεμαῖον, ὡς ἑτέρου θεῶν οὐδενός, ἀλλὰ Σαράπιδός ἐστιν. Οὐ γὰρ ἐκεῖθεν οὕτως ὀνομαζόμενος ἧκεν, ἀλλ᾽ εἰς Ἀλεξάνδρειαν κομισθεὶς τὸ παρ᾽ Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Πλούτωνος ἐκτήσατο τὸν Σάραπιν. Καὶ μέντοι Ἡρακλείτου τοῦ φυσικοῦ λέγοντος Ἅδης καὶ Διόνυσος οὗτος, ὅτε οὖν μαίνονται καὶ ληραίνουσιν, εἰς ταύτην ὑπάγουσι τὴν δόξαν· οἱ γὰρ
B ἀξιοῦντες ἅδην λέγεσθαι τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, οἷον παραφρονούσης καὶ μεθυούσης ἐν αὐτῷ, γλίσχρως ἀλληγοροῦσι. Βέλτιον δὲ τὸν Ὄσιριν εἰς ταὐτὸ συνάγειν τῷ Διονύσῳ,

A. 1. ὤφθη] Sic Baſ. Xyl. A. E. Flor. Pet. At vero Ald. et hinc Stephanus ὤφθην.

A. 6. οὕτως] Recepi a Salmaſ. Markl. Squir. Vulgo οὗτος.

A. 8. Ἡρακλείτου] Legendum Ἀΐδης καὶ Διόνυσος ὡυτός, ὅτεῳ μαίνονται καὶ ληναΐζουσιν: partim ex Clem. Alex. Protr. p. 22. ubi plenius exſtat Heracliti dictum.

imaginatus fuerat: miſſi itaque Soteles et Dionyſus, longo tempore et ægre, neque ſine providentia divina, furtim ablatum coloſſum ad regem pertulerunt: qui ubi conſpectus fuit, Timotheus interpres, et Manetho Sebennita a Cerbero et dracone conjecturis ductis collegerunt Plutonis eſſe ſimulachrum, Ptolemæoque perſuaſerunt, non eſſe alius dei, quam Sarapidis. Non enim iſthinc hoc nomen gerens venerat: ſed allatus Alexandriam, Sarapidis nomen, quo Ægyptii Plutonem afficiunt, invenit. Jam quod Heraclitus phyſicus dicit, *Pluto et Liber idem, nam qui inſaniunt iidem delirant*, in hanc concedunt ſententiam. Qui enim Ditem exiſtimant corpus animæ dici tanquam deſipientis et ebriæ, in eo interpretatione nimis exili utuntur. Præſtat autem Oſirin cum Baccho eundem facere, et

Digitized by Google

τῷ τε Ὀσίριδι τὸν Σάραπιν, ὅτε τὴν φύσιν μετέβαλε, ταύτης τυχόντα τῆς προσηγορίας· διὸ πᾶσι κοινὸς ὁ Σάραπίς ἐστι, ὡς δὴ τὸν Ὄσιριν οἱ τῶν ἱερῶν μεταλαβόντες ἴσασιν.

κθ'. Οὐ γὰρ ἄξιον προσέχειν τοῖς Φρυγίοις γράμμασιν, ἐν οἷς λέγεται χαροπῶς, τοὺς μὲν τοῦ Ἡρακλέους γενέσθαι θυγάτηρ, Ἰσαιακοῦ δὲ τοῦ Ἡρακλέους ὁ Τυφών· οὐδὲ Φιλάρχου μὴ καταφρονεῖν, γράφοντος ὅτι πρῶτος εἰς Αἴγυπτον ἐξ Ἰνδῶν Διόνυσος ἤγαγε δύο βοῦς, ὧν ἦν τῷ μὲν, Ἆπις ὄνομα, τῷ δὲ Ὄσιρις, Σάραπις c
δὲ ὄνομα τοῦ τὸ ΠΑΝ κοσμοῦντός ἐστι, παρὰ τὸ ΣΑΙΡΕΙΝ, ὃ καλλύνειν τινὲς καὶ κοσμεῖν λέγουσιν. Ἄτοπα γὰρ ταῦτα τοῦ Φιλάρχου· πολλῷ δὲ ἀτοπώτερα τῶν λεγόντων οὐκ εἶναι θεὸν τὸν Σάραπιν, ἀλλὰ τὴν Ἄπιδος

B. 5. τυχόντα—ἴσασιν] Legendum τυχόντι: tum ὡς καὶ τὸν Ὄσιριν, *ut etiam Oſirin omnibus communem eſſe norunt initiati.* Priùs jam Squirius recepit: poſterius Markl. vidit.

B. 9. χαροπῶς] Varie tentatur a viris doctis: codices in vulgata conſentiunt: Baſ. et Xyl. χάροπός τις. Equidem ut in re dubia, legam ἐν οἷς λέγεται αὐτὸς μὲν (ſcil. Ὄσιρις) Σ-ραποῦς τῆς Ἡρακλέους γενέσθαι θυγατρός. Ultimum hoc θυγατρὸς præbet Venet.

B. 11. Φίλαρχου—Φιλάρχου—ἀτοπώτερα τῶν λέγοντων] Squirius Φύλαρχου—Φυλάρχου—ἀτοπώτερα τὰ τῶν λεγόντων, probabiliter correxit, audacter recepit.

cum Oſiride Sarapin, ſic dictum poſtquam naturam mutavit; Idcirco omnibus communis eſt Sarapis, prouti item Oſiris, ut norunt qui ſacrorum ſunt facti participes.

XXIX. Non enim par eſt Phrygiis credere literis, in quibus dicitur Charopos quædam Herculis filia fuiſſe, Herculis autem Iſiaci filius Typhon. Contemnendus etiam Phylarchus, qui ſcribit primum ex India Bacchum adduxiſſe boves duos, quorum Apis alter, alter Oſiris ſit dictus, cæterum Sarapin eſſe nomen ejus qui Univerſum ordinat atque ornat, quod voce *Sairein* quidam exprimunt: ſunt enim hæc Phylarchi abſurda. Multo abſurdiora ſunt quæ quidam dicunt, Sarapin non eſſe deum ſed ſepulchralem ciſtam, quæ

Digitized by Google

σορὸν οὕτως ὀνομάζεσθαι, καὶ χαλκᾶς τινας ἐν Μέμφει πύλας Λήθης καὶ Κωκυτοῦ προσαγορευομένας, ὅταν θάπτωσι τὸν Ἆπιν ἀνοίγεσθαι, βαρὺ καὶ σκληρὸν ψοφούσας· διὸ παντὸς ἠχοῦντος ἡμᾶς χαλκώματος ἐπιλαμβάνεσθαι. Μετριώτερον δὲ οἱ παρὰ τὸ ΣΕΥΕΣΘΑΙ καὶ τὸ ΣΟΥΣΘΑΙ τὴν τοῦ παντὸς ἅμα κίνησιν εἰρῆσθαι φάσκοντες. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἱερέων εἰς τὸ αὐτό φασι τὸν Ὄσιριν συμπεπλέχθαι καὶ τὸν Ἆπιν, ἐξηγούμενοι καὶ
D διδάσκοντες ἡμᾶς ὡς εὔμορφον εἰκόνα χρὴ νομίζειν τῆς Ὀσίριδος ψυχῆς τὸν Ἆπιν. Ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν Αἰγύπτιόν ἐστι τοὔνομα τοῦ Σαράπιδος, εὐφροσύνην αὐτὸ δηλοῦν οἴομαι καὶ χαρμοσύνην, τεκμαιρόμενος ὅτι τὴν ἑορτὴν Αἰγύπτιοι τὰ χαρμόσυνα ΣΑΙΡΕΙ καλοῦσιν· καὶ γὰρ Πλά-

C. 6. καὶ χαλκᾶς τινας—ἐπιλαμβάνεσθαι] Perperam hanc dictionem, ut additam a librario et e margine in contextum invectam, notat Squirius. Saltem ultimum verbum cum Xyl. mutetur in ἐπιλανθάνεσθαι.

C. 10. δὲ οἱ—εἰρῆσθαι] Sic Baſ. et Xyl. in εἰρῆσθαι item conſentiunt Ald. Baſ. Xyl. A. E. Vulgo δὲ—αἱρεῖσθαι: quorum ultimum neſcio quomodo et unde Stephanus arripuerit.

D. 1. εὔμορφον εἰκόνα—τῆς Ὀσίριδος ψυχῆς] Forte rectius ἔμψυχον εἰκόνα—τοῦ Ὀσίριδος: ut infra 368. B.

Græce eſt Soros, Apidis ſic nominari: et apud Memphin æreas quaſdam portas, quæ Lethes et Cocyti, hoc eſt oblivionis atque lamentationis appellentur, aperiri cum Apin ſepeliunt, gravem aſperumque edentes ſonitum: ſcilicet quia quovis æreo opere reſonante nos oblivio invadat. Tolerabilius ſentiunt, qui a *ſeueſthai* et *ſuſthai* deducentes, ſignificant *rapido motu citari Univerſum*. Plerique ſacerdotum in idem aiunt recidere Oſirin et Apin, enarrantque et docent nos, Apin eſſe intelligendum formoſam animæ Oſiridis imaginem. Ego autem, ſiquidem Ægyptia vox eſt *Sarapis*, gaudium ea et lætitiam ſignificari cenſeo: hoc adductus argumento, quod Charmoſyna, id eſt feſtum lætitiæ diem, *Sairei* appellant Ægyptii. Nam et Plato *Aden*, id eſt

Digitized by Google

των τὸν Ἅδην, ὡς αἰδοῦς υἱὸν τοῖς παρ' αὐτῷ γενομένοις καὶ προσηνῆ θεὸν ὠνομάσθαι φησίν· καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἄλλα τε πολλὰ τῶν ὀνομάτων λόγοι εἰσὶ, καὶ τὸν ὑποχθόνιον τόπον εἰς ὃν οἴονται τὰς ψυχὰς ἀπέρχεσθαι μετὰ τὴν τελευτὴν, ΑΜΕΝΘΗΝ καλοῦσι, σημαίνοντος τοῦ ὀνόματος τὸν λαμβάνοντα καὶ διδόντα. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπελθόντων πάλαι καὶ μετακομισθέντων E ὀνομάτων ἕν ἐστιν, ὕστερον ἐπισκεψώμεθα· νῦν δὲ τὰ λοιπὰ τῆς ἐν χερσὶ δόξης προσδιέλθωμεν.

λ'. Ὁ μὲν γὰρ Ὄσιρις καὶ ἡ Ἶσις ἐκ δαιμόνων ἀγαθῶν εἰς θεοὺς μετήλλαξαν, τὴν δὲ τοῦ Τυφῶνος ἠμαυρωμένην καὶ συντετριμμένην δύναμιν, ἔτι δὲ καὶ ψυχορραγοῦσαν καὶ σφαδάζουσαν, ἔστιν αἷς παρηγοροῦσι θυσίαις καὶ πραΰνουσιν· ἔστι δ' ὅτε πάλιν ἐκταπεινοῦσι καὶ καθυβρίζουσιν ἔν τισιν ἑορταῖς, τῶν μὲν ἀνθρώπων τοὺς πυῤῥοὺς F

D. 6. αἰδοῦς υἱὸν] Nec hoc, nec Squirii πειθοῦς υἱὸν probo. Ex loco Platonis Cratyl. p. 265. G. apparet tale quid Plutarchum ſcripſiſſe τὸν Ἅιδην ὡς αἴτιον τοῖς παρ' αὐτῷ γνώσεως καὶ προσηνῆ θεὸν &c.

Ditem, tanquam *Ædus*, quæ eſt Verecundia, filium ait nominatum, utpote comem benignumque deum erga eos qui ad ipſum pervenerunt. Et apud Ægyptios cum multa alia nomina dicti ſententiam habent: tum ſubterraneum ii locum, in quem putant a morte animas ferri, *Amenthen* vocant, quod vocabuli ſignificat *dantem et accipientem.* An autem hoc unum ſit de verbis, quæ antiquitus e Græcia in Ægyptum tranſlata fuerunt, inferius diſquiremus: nunc ea perſequemur, quæ de explicatione ſumptæ in manus opinionis reſtant.

XXX. Etenim Oſiris et Iſis e bonis geniis in deos tranſiverunt. Typhonis autem obſcuratam atque contritam potentiam, atque adeo ſemianimam et inſtante interitu trementem, cum ſacrificiis quibuſdam demulcent atque leniunt, tum contra in aliis feſtivitatibus deprimunt contumeliiſque afficiunt. In his igno-

Digitized by Google

καὶ περιπηλακίζοντες, ὄνον δὲ καὶ κατακρημνίζοντες, ὡς
Κοπτῖται, διὰ τὸ πυῤῥὸν γεγονέναι τὸν Τυφῶνα καὶ ὀνώδη
τὴν χρόαν· Βουσιρῖται δὲ καὶ Λυκοπολῖται σάλπιγξιν
οὐ χρῶνται τοπαράπαν, ὡς ὄνῳ φθεγγομέναις ἐμφερές·
καὶ ὅλως τὸν ὄνον, οὐ καθαρὸν ἀλλὰ δαιμονικὸν ἡγοῦνται
ζῶον εἶναι, διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμοιότητα· καὶ πόπανα
ποιοῦντες ἐν θυσίαις, τοῦ τε Παϋνὶ καὶ τοῦ Φαωφὶ μηνὸς
363 ἐπιπλάττουσι παράσημον ὄνον δεδεμένον· ἐν δὲ τῇ τοῦ
ἡλίου θυσίᾳ τοῖς ἐσομένοις τὸν θεὸν παρεγγυῶσι μὴ φορεῖν
ἐπὶ τῷ σώματι χρυσία, μηδὲ ὄνῳ τροφὴν διδόναι. Φαίνονται
δὲ καὶ οἱ Πυθαγορικοὶ τὸν Τυφῶνα δαιμονικὴν
ἡγούμενοι δύναμιν· λέγουσι γὰρ ἐν ἀρτίῳ μέτρῳ ἕκτῳ
καὶ πεντηκοστῷ γεγονέναι Τυφῶνα· καὶ πάλιν τὴν μὲν
τοῦ τριγώνου, Ἅδου καὶ Διονύσου καὶ Ἄρεος εἶναι· τὴν δὲ
τοῦ τετραγώνου, Ῥέας, καὶ Ἀφροδίτης καὶ Δήμητρος καὶ

A. 2. ἰσομένοις] Corrigendum σεβομένοις ut correxerunt Xyl. Bentl. Markl. Squir. Mox μηδὲ ὄνῳ Steph. ex Pol. Leonic. Schott. Anon. Antea μὴ δεομένῳ Ald. Baſ. A. E.

minioſe tractant rufos, aſinumque de præcipitio dejiciunt, ut Coptitæ ſolent: propterea quod rufus et aſinino colore fuerit Typho, et Buſiritæ ac Lycopolitæ omnino uſu tubarum abſtinent, quod harum ſonus voci aſininæ ſit ſimilis: planeque animal illud non mundum, ſed geniis peculiare putant ob ſimilitudinem qua ei cum Typhone convenit: et menſibus Payni ac Phaophi cum in ſacrificiis placentas condant, aſinum vinctum in iis effingunt: in Solis item ſacrificio eos qui deum venerantur, hortantur ne in corpore aurum ferant, neve aſino alimentum præbeant. Apparet etiam Pythagoricos Typhoni vim genii adſignaſſe: natum enim eum aiunt eſſe menſura pari, quinquageſima ſexta nimirum: rurſumque triangulam figuram Ditis, Bacchi, et Martis eſſe aiunt: quadratam Rheæ, Veneris, Cereris, Veſ-

Digitized by Google

Ἑστίας καὶ Ἥρας· τὴν δὲ τοῦ δωδεκαγώνου, Διός. τὴν δὲ ἑκκαιπεντηκονταγωνίου, Τυφῶνος· ὡς Εὔδοξος ἱστόρηκεν.

λα΄. Αἰγύπτιοι δὲ πυῤῥόχρουν γεγονέναι τὸν Τυφῶνα B νομίζοντες, καὶ τῶν βοῶν τοὺς πυῤῥοὺς καθιερεύουσιν, οὕτως ἀκριβῆ ποιούμενοι τὴν παρατήρησιν, ὥστε κἂν μίαν ἔχῃ τρίχα μέλαιναν ἢ λευκὴν, ἄθυτον ἡγεῖσθαι. Θύσιμον γὰρ οὐ φίλον εἶναι θεοῖς· ἀλλὰ τοὐναντίον, ὅσα ψυχαῖς ἀνοσίων ἀνθρώπων καὶ ἀδίκων εἰς ἕτερα μεταμορφουμένων σώματα συνείληχε. Διὸ τῇ μὲν κεφαλῇ τοῦ ἱερείου καταρασάμενοι καὶ ἀποκόψαντες, εἰς τὸν ποταμὸν ἐῤῥίπτουν πάλαι, νῦν δὲ τοῖς ξένοις ἀποδίδονται· τὸν δὲ μέλλοντα θύεσθαι βοῦν οἱ σφραγισταὶ λεγόμενοι τῶν ἱερέων κατεσημαίνοντο, τῆς σφραγῖδος, ὡς ἱστορεῖ Κάστωρ, γλυφὴν μὲν ἐχούσης ἄνθρωπον εἰς γόνυ καθεικότα ταῖς χερσὶν C ὀπίσω περιηγμέναις, ἔχοντα κατὰ τῆς σφαγῆς ξίφος ἐγ-

A. 10. ἑκκαιπεντηκονταγωνίου] Secutus ſum Xylandri auctoritatem cum Bentleio et Squirio. Vulgo ἑκτωκαιπεντηκονταγωνίου. A. et E. ἑκτω, ut corruptum, ſubducta linea notarit.

B. 5. ψυχαῖς—συνείληχε] Vera lectio. Ψυχαῖς habet Ald. Baſ. Xyl. E. unde conſequens erat συνείληχε reſtituere. Vulgo ψυχὰς—συνείληφε.

tæ, et Junonis: duodecim angulorum figuram Jovis: quinquaginta ſexangulam Typhonis, ut Eudoxus tradidit.

XXXI. Ægyptii porro quia Typhonem colore rufo fuiſſe cenſent, boum quoque non niſi rufos immolant; itaque accuratam adhibent obſervationem, ut ſi vel unum capillum habeat album aut nigrum, non immolandum judicent: non enim aptum eſſe ad victimam præſtandam id quod carum ſit diis: ſed contra iis corporibus ſacrificandum eſſe, quæ animas impiorum et injuſtorum hominum in alia corpora tranſeuntes exceperunt. Itaque in caput victimæ exſecrati, amputatum in flumen abjiciebant antiquitus, nunc peregrinis id dant: et bovem qui immolandus eſt ſigillo impreſſo notabant ſacerdotes certi, qui Sphragiſtæ, id eſt ſigillatores, dicebantur: ſigilli autem ſculptura exprimebatur, ut Caſtor perhibet, homo in genua deſidens manibus poſt tergum reductis, jugulo enſe imminente. Aſinum quoque

Digitized by Google

κείμενον, ἀπολαύειν τε καὶ τὸν ὄνον ὥσπερ εἴρηται τῆς ὁμοιότητος, διὰ τὴν ἀμαθίαν καὶ τὴν ὕβριν οὐχ ἧττον ἢ διὰ τὴν χρόαν οἴονται. Διὸ καὶ τῶν Περσικῶν βασιλέων ἐχθραίνοντες μάλιστα τὸν Ὦχον, ὡς ἐναγῆ καὶ μιαρόν, Ὄνον ἐπωνόμασαν· κἀκεῖνος εἰπών, Ὁ μέντοι ὄνος οὗτος ὑμῶν κατευωχήσεται τὸν βοῦν, ἔθυσε τὸν Ἆπιν, ὡς Δείνων ἱστόρηκεν. Οἱ δὲ λέγοντες ἐκ τῆς μάχης ἐπὶ ὄνου τῷ Τυφῶνι τὴν φυγὴν ἑπτὰ ἡμέραις γενέσθαι, καὶ
D σωθέντα γεννῆσαι παῖδας, Ἱεροσόλυμον καὶ Ἰουδαῖον, αὐτόθεν εἰσὶ κατάδηλοι τὰ Ἰουδαϊκὰ παρέλκοντες εἰς τὸν μῦθον.

λβ'. Ταῦτα μὲν οὖν τοιαύτας ὑπονοίας δίδωσιν· ἀπ' ἄλλης δὲ ἀρχῆς τῶν φιλοσοφώτερόν τι λέγειν δυναμένων τοὺς ἁπλουστάτους σκεψώμεθα πρῶτον. Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ λέγοντες, ὥσπερ Ἕλληνες Κρόνον ἀλληγοροῦσι τὸν χρόνον, Ἥραν δὲ τὸν ἀέρα, γένεσιν δὲ Ἡφαίστου, τὴν εἰς πῦρ ἀέρος μεταβολήν· οὕτω παρ' Αἰγυπτίοις Νεῖλον εἶναι τὸν Ὄσιριν, Ἴσιδι συνόντα τῇ γῇ· Τυφῶνα δὲ τὴν

arbitrantur ſimilitudinis, uti docuimus, pœnas dare, non minus ob inertiam et petulantiam quam ob colorem. Itaque etiam de Perſicis regibus maxime exoſi Ochum, ut ſceleſtum et impurum, *Aſinum* appellarunt: et Ochus hoc fatus, *At enim hic Aſinus veſtrum bovem epulabitur*, Apim mactavit: ut narrat Deino. Qui autem dicunt e prœlio Typhonem aſino vectum per ſeptem dies fugiſſe, elapſumque filios genuiſſe Hieroſolymum et Judæum: facile patet eos Judaicas res in fabulam hanc adſciſcere.

XXXII. Hæc itaque tales ſententias verbis tectas præbent. Nunc alio principio facto, de his quæ magis philoſophice dici videntur, primum ſimpliciſſimas perpendamus opiniones. Sunt qui dicant, quemadmodum apud Græcos Cronos (qui Latinis eſt Saturnus) tempus, Juno aerem, Vulcani ortus mutationem aeris in ignem, notat: ſic apud Ægyptios Oſiride intelligi Nilum, qui cum terra, quam Iſis deſignat, coeat: Typhonem mare eſſe, in quod

Digitized by Google

θάλασσαν, εἰς ἣν ὁ Νεῖλος ἐμπίπτων ἀφανίζεται καὶ διασπᾶται, πλὴν ὅσον ἡ γῆ μέρος ἀναλαμβάνουσα καὶ δεχομένη, γίνεται γόνιμος ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ θρῆνός ἐστιν E ἱερὸς ἐπὶ τοῦ Κρόνου γενόμενος· θρηνεῖ δὲ τὸν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς γενόμενον μέρεσιν, ἐν δὲ τοῖς δεξιοῖς φθειρόμενον· Αἰγύπτιοι γὰρ οἴονται τὰ μὲν ἑῷα, τοῦ κόσμου πρόσωπον εἶναι, τὰ δὲ πρὸς βορρᾶν, δεξιά, τὰ δὲ πρὸς νότον ἀριστερά· φερόμενος οὖν ἐκ τῶν νοτίων ὁ Νεῖλος, ἐν δὲ τοῖς βορείοις ὑπὸ τῆς θαλάσσης καταναλισκόμενος, εἰκότως λέγεται τὴν μὲν γένεσιν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ἔχειν, τὴν δὲ φθορὰν ἐν τοῖς δεξιοῖς. Διό τήν τε θάλασσαν οἱ ἱερεῖς ἀφοσιοῦνται, καὶ τὸν ἅλα, Τυφῶνος ἀφρὸν καλοῦσιν· καὶ τῶν ἀπαγορευομένων ἕν ἐστιν αὐτοῖς, ἐπὶ τραπέζης ἅλα μὴ προτίθεσθαι. Καὶ κυβερνήτας F οὐ προσαγορεύουσιν, ὅτι χρῶνται θαλάττῃ, καὶ τὸν βίον ἀπὸ τῆς θαλάττης ἔχουσιν. Οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸν ἰχ-

E. 2. ἐπὶ τοῦ Κρόνου] Legendum ἐπὶ τοῦ 'Οσίριδος, cum Squirio. Νείλου quidem Mez.

E. 11. ἓν ἐστιν—προτίθεσθαι] Prius ex E. Xyl. Bentl. Markl. Squir. poſterius ex E. et Venet. Vulgo, ἔνεστιν—προστίθεσθαι.

incidens Nilus divellitur et perit, niſi quantum ejus terra excipiens ab eo fæcunditatem conſequitur. Eſtque ſacra lamentatio de Saturno, deplorat autem natum in ſiniſtris partibus, in dextris pereuntem. Nam Ægyptii ſtatuunt partes mundi ad ortum Solis ſitas eſſe faciem, dextra quæ ad ſeptentrionem, ſiniſtra quæ ad meridiem vergunt. Ergo Nilus a meridie labens, et verſus ſeptentrionem a mari abſorptus, recte dicitur naſci in ſiniſtris partibus, perire in dextris. Itaque et mare abominantur ſacerdotes, et ſalem Typhonis ſpumam vocant, interque alia interdictum eſt ipſis, ne ſalem in menſa ponant: navium quoque rectores ab iis non compellantur, utpote mari utentes, indeque victum ſuum petentes: eademque potiſſimum de cauſa piſcem averſan-

Digitized by Google

θὴν ἀπὸ ταύτης (περιέβαλλον) τῆς αἰτίας, καὶ τὸ μισεῖν ἰχθύϊ γράφουσιν. Ἐν Σάϊ γοῦν ἐν τῷ προπύλῳ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἦν γεγλυμμένον βρέφος, γέρων, καὶ μετὰ τοῦτο ἱέραξ, ἐφεξῆς δὲ ἰχθὺς, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἵππος ποτάμιος· ἐδήλου δὲ συμβολικῶς, Ὦ γινόμενοι καὶ ἀπογινόμενοι, διογέρων· ἱέρακι δὲ τὸν θεὸν φράζουσιν· ἰχθύϊ δὲ μῖσος, ὥσπερ εἴρηται, διὰ τὴν θάλατταν· ἱπποπο-
364 ταμίῳ δὲ ἀναίδειαν· λέγεται γὰρ ἀποκτείνας τὸν πατέρα, τῇ μητρὶ βίᾳ μίγνυσθαι. Δόξει δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τῶν Πυθαγορικῶν λεγόμενον, ὡς ἡ θάλαττα, Κρόνου δάκρυόν ἐστιν, αἰνίττεσθαι τὸ μὴ καθαρὸν, μηδὲ σύμφυλον αὐτῆς. Ταῦτα μὲν οὖν ἔξωθεν εἰρήσθω κοινὴν ἔχοντα τὴν ἱστορίαν.

λγ'. Οἱ δὲ σοφώτεροι τῶν ἱερέων, οὐ μόνον τὸν Νεῖλον Ὄσιριν καλοῦσιν, οὐδὲ Τυφῶνα τὴν θάλασσαν· ἀλλὰ

F. 8. καὶ ἀπογινόμενοι, διογέρων·] Locus mutilus ita ſupplendus: καὶ ἀπογινόμενοι, θεὸς μισεῖ ἀναίδειαν· δηλοῖ γὰρ βρέφος τὸν γινόμενον, τὸν ἀπογινόμενον δὲ ὁ γέρων: ita ratio patet omiſſionis in poſtremis: priora eadem ratione Squirius ex Clemente Alex. Strom. VI. p. 670. In Veneto diſerte eſt δὲ ὁ γέρων: in E. διό . . . . . γέρων interjecta lacuna duorum verſuum.

A. 2. Δόξει] Δόξειε Bentl. Baxt. Squir.

tur, et *odium* pingendo *piſcem* notant. Sai in veſtibulo templi Minervæ erat inſculptus infans, ſenex, deinde accipiter, poſt piſcis, ultimo loco equus fluvialis: hæc ſymbola notabant, infans et ſenex, ortum atque interitum, accipiter Deum, piſcis odium (ut diximus) propter mare, equus fluvialis impudentiam. Fertur enim patrem interficere, et poſtea cum matre per vim coire. Videri poteſt etiam id quod Pythagorici dicunt, mare lachrymam eſſe Saturni, notare non purum id eſſe neque noſtro generi familiare. Atque hæc profana ſunt vulgatis narrationibus prodita.

XXXIII. Sed ſacerdotum ſapientiores, non Nilum duntaxat Oſiridis, mare Typhonis nomine accipiunt: ſed Oſiri-

Digitized by Google

Ὄσιριν μὲν ἁπλῶς ἅπασαν τὴν ὑγροποιὸν ἀρχὴν καὶ δύναμιν, αἰτίαν γενέσεως καὶ σπέρματος οὐσίαν νομίζοντες· Τυφῶνα δὲ πᾶν τὸ αὐχμηρὸν καὶ πυρῶδες καὶ ξηραντικὸν ὅλως καὶ πολέμιον τῇ ὑγρότητι· διὸ καὶ πυῤῥόχρουν γεγονέναι τῷ σώματι καὶ πάρωχρον νομίζοντες, οὐ πάνυ B προθύμως ἐντυγχάνουσιν, οὐδὲ ἡδέως ὁμιλοῦσι τοῖς τοιούτοις τὴν ὄψιν ἀνθρώποις. Τὸν δὲ Ὄσιριν αὖ πάλιν μελάγχρουν γεγονέναι μυθολογοῦσιν, ὅτι πᾶν ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἱμάτια καὶ νέφη μελαίνει μιγνύμενον, καὶ τῶν νέων ὑγρότης ἐνοῦσα παρέχει τὰς τρίχας μελαίνας· ἡ δὲ πολίωσις οἷον ὠχρίασις ὑπὸ ξηρότητος ἐπιγίνεται τοῖς παρακμάζουσιν· καὶ τὸ μὲν ἔαρ, θαλερὸν καὶ γόνιμον καὶ προσηνές· τὸ δὲ φθινόπωρον, ὑγρότητος ἐνδείᾳ, καὶ φυτοῖς πολέμιον καὶ ζώοις νοσῶδες. Ὁ δὲ ἐν Ἡλιουπόλει τρεφόμενος βοῦς, ὃν Μνεῦιν καλοῦσιν, Ὀσίριδος δὲ C ἱερὸν, ἔνιοι δὲ καὶ τοῦ Ἄπιδος πατέρα νομίζουσι, μέλας

C. 1. Μνεῦιν] Sic Baſ. Xyl. Bentl. Markl. Squir. Cæteri Μνέυιν.
C. 2. Ἄπιδος] Sic Venet. Flor. P. Vulgo Ἄπιος.

dem in univerſum cenſent omne principium facultate humectandi præditum, utpote cauſam ortus et ſubſtantiam ſeminis: et Typhonem omne ſiccum, igneum, et quicquid denique exſiccandi vim habens adverſum eſt humori. Ideo ruſum et ſubpallidum fuiſſe Typhonem cenſentes, non admodum libenter compellant tali colore qui ſunt homines, ingrataque ipſis horum eſt conſuetudo. Oſirin autem nigro colore fuiſſe fabulantur, quia aqua omnem terram, omnem veſtem, et nubes etiam nigras reddit admixta: et humor in juvenibus capillos edit nigros, canicies veluti in pallidum mutat hos, a ſiccitate contingens corporibus jam poſt vigorem elangueſcentibus: ac ver virens eſt, fecundum, et amœnum: autumnus ob humoris defectum cum ſtirpibus inimicus eſt, tum animalibus morbos fert. Jam qui Heliopoli nutritur bos, (*Mneuin* vocant, ſacrum Oſiridi, et nonnullorum ſententia Apis patrem) is niger eſt, et proxime ſecun-

Digitized by Google

ἔστι καὶ δεύτερας ἔχει τιμὰς μετὰ τὸν Ἄπιν. Ἔτι τὴν Αἴγυπτον ἐν τοῖς μάλιστα μελάγγειον οὖσαν, ὥσπερ τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, Χημίαν καλοῦσιν· καὶ καρδίᾳ παρεικάζουσι· θερμὴ γάρ ἐστι καὶ ὑγρὰ καὶ τοῖς νοτίοις μέρεσι τῆς οἰκουμένης, ὥσπερ ἡ καρδία τοῖς εὐωνύμοις τοῦ ἀνθρώπου, μάλιστα ἐγκέκλεισται καὶ προσκεχώρηκεν.

λδ΄. Ἥλιον δὲ καὶ σελήνην οὐχ ἅρμασιν ἀλλὰ πλοίοις ὀχήμασι χρωμένους περιπλεῖν ἀεὶ, αἰνιττόμενοι
D τὴν ἀφ' ὑγροῦ τροφὴν αὐτῶν καὶ γένεσιν. Οἴονται δὲ καὶ Ὅμηρον, ὥσπερ Θαλῆν, μαθόντα παρ' Αἰγυπτίων, ὕδωρ ἀρχὴν ἁπάντων καὶ γένεσιν τίθεσθαι· τὸν γὰρ Ὠκεανὸν Ὄσιριν εἶναι, τὴν δὲ Τηθὺν Ἶσιν, ὡς τιθηνουμένην πάντα καὶ συνεκτρέφουσαν. Καὶ γὰρ Ἕλληνες τὴν τοῦ σπέρματος πρόεσιν, ΑΠΟΥΣΙΑΝ καλοῦσι, καὶ ΣΥΝΟΥΣΙΑΝ τὴν μίξιν· καὶ τὸν ΥΙΟΝ ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ὗσαι· καὶ τὸν Διόνυσον ΥΗΝ, ὡς κύριον τῆς ὑγρᾶς φύσεως, οὐχ

C. 5. Χημίαν] Ita Squir. et confirmat Venetus. Vulgo Χημία.
C. 10. περιπλεῖν] Salmaſ. περιπτιλεῖν.
D. 6. πρόεσιν] Non dubitavi recipere poſt Squirium: monentibus Salmaſ. Mez. Bentl. Markl. Vulgo πρόθεσιν.

dum Apin colitur honoribus. Præterea Ægyptum quæ vel maxima nigram habet terram, tanquam nigram oculi partem, *Chemia* vocant, et cordi comparant: calida enim eſt et humida, et auſtrinis mundi partibus, ut cor ſiniſtris hominis, includitur atque accedit.

XXXIV. Solem quoque et Lunam dicunt non curribus ſed navigiis vectos curſus ſuos continuare: ſignificantes humore ali res atque procreari. Exiſtimant etiam Homerum itidem ut Thaletem ab Ægyptiis doctum, principium et ortum omnium rerum poſuiſſe aquam: eſſe enim Oceanum Oſirin, Tethyn Iſin, quæ omnia enutriat una atque educat. Etenim Græci ſeminis emiſſionem *apuſiam*, et coitum *ſynuſiam* vocant, et filium *hyom*, ab aqua et pluvia, quæ ſunt *hydor* et *hyein*: et Bacchum *Hyem* appellant, ut humidæ dominum naturæ: qui ſane non

ἕτερον ὄντα τοῦ Ὀσίριδος. Καὶ γὰρ τὸν Ὄσιριν Ἑλλάνικος Ὕσιριν ἔοικεν ἀκηκοέναι ὑπὸ τὸν ἱερέων λεγόμενον· οὕτω γὰρ ὀνομάζων διατελεῖ τὸν θεὸν, εἰκότως ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς εὑρέσεως.

λε΄. Ὅτι μὲν οὖν ὁ αὐτός ἐστι Διονύσῳ, τίνα μᾶλλον E
ἤ σε γινώσκειν, ὦ Κλέα, δὴ προσῆκόν ἐστιν, ἀρχικλαμένουσαν ἐν Δελφοῖς τῶν Θυιάδων, τοῖς δὲ Ὀσιριακοῖς καθωσιωμένην ἱεροῖς ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρός; Εἰ δὲ τῶν ἄλλων ἕνεκα δεῖ μαρτύρια παραθέσθαι, τὰ μὲν ἀπόρρητα κατὰ χώραν ἐῶμεν· ἃ δ᾽ ἐμφανῶς δρῶσι θάπτοντες τὸν Ἆπιν οἱ ἱερεῖς, ὅταν παρακομίζωσιν ἐπὶ σχεδίας τὸ σῶμα, βακχείας οὐδὲν ἀποδεῖ· καὶ γὰρ νεβρίδας περικαθάπτονται, καὶ θύρσους φοροῦσι, καὶ βοαῖς χρῶνται καὶ κινήσεσιν, ὥσπερ οἱ κάτοχοι τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς. Διὸ καὶ ταυρόμορφον Διόνυσον ποιοῦσιν ἀγάλ- F

D. 10. ἔοικεν] Veriſſima hæc eſt correctio Valckenarii ad Euripid. Phœniſſ. p. 251. Vulgo ἔθηκεν.

D. 12. φύσεως καὶ τῆς εὑρέσεως] Legendum ὕσεως καὶ τῆς ὑγρασίας cum Markl.

E. 2. ἀρχικλαμένουσαν] Corruptam vocem varie corrigunt. In cæteris duæ placent correctiones: Meziriaci ἀρχηγὸν μὲν οὖσαν, quod Bentleius etiam prodidit ad Callimach. p. 308. et probat Weſſelingius ad Diod. Sic. Vol. I. p. 14. altera eſt Salmaſii ἀρχιέρειαν μὲν οὖσαν.

F. 1. ταυρόμορφον Διόνυσον] Legendum ταυρόμορφα Διονύσου cum Markl.

eſt alius ab Oſiride. Quippe Hellanicus *Hyſirin* pro Oſiride a ſacerdotibus nominari audiviſſe videtur: itaque eum crebro nominat, nimirum a pluvia et humectatione.

XXXV. Eſſe autem Oſirin eundem ac Bacchum deum, cuinam magis conveniat ſcire, quam tibi, O Clea? quæ et Thyadum Delphicarum es princeps, et a patre ac matre Oſiriacis conſecrata ſacris. Si tamen aliorum gratia adducere oportet teſtimonia, ſuo loco relinquamus ea quæ effari nefas eſt. Quæ autem palam faciunt ſacerdotes, dum Apidis cadaver rate advectum ſepeliunt, nihil diſtant a Bacchi ſacrificio: quippe et hinnuleorum pelles circum appendunt, et thyrſos geſtant, iiſque utuntur clamoribus et motibus, quibus Bacchico furore correpti dum orgia peragunt. Ea de cauſa plerique Græcorum Bacchi ſimulachra faciunt tau-

Digitized by Google

ματα πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων· αἱ δὲ Ἠλείων γυναῖκες καὶ παρακαλοῦσιν εὐχόμεναι, ποδὶ βοείῳ τὸν θεὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτάς. Ἀργείοις δὲ βουγενὴς Διόνυσος ἐπίκλην ἐστίν· ἀνακαλοῦνται δ' αὐτὸν ὑπὸ σαλπίγγων ἐξ ὕδατος, ἐμβάλλοντες εἰς τὴν ἄβυσσον ἄρνα τῷ πυλαόχῳ, τὰς δὲ σάλπιγγας ἐν θύρσοις ἀποκρύπτουσιν, ὡς Σωκράτης ἐν τοῖς περὶ Ὁσίων εἴρηκεν. Ὁμολογεῖ δὲ καὶ τὰ Τιτανικά, καὶ νὺξ τελεία τοῖς λεγομένοις Ὀσίριδος διασπασμοῖς, καὶ ταῖς ἀναβιώσεσι καὶ παλιγγενεσίαις· ὁμοίως δὲ
365 καὶ τὰ περὶ τὰς ταφάς. Αἰγύπτιοί τε γὰρ Ὀσίριδος πολλαχοῦ θήκας, ὥσπερ εἴρηται, δεικνύουσι, καὶ Δελφοὶ τὰ τοῦ Διονύσου λείψανα παρ' αὐτοῖς παρὰ τὸ χρηστήριον ἀποκεῖσθαι νομίζουσιν· καὶ θύουσιν οἱ Ὅσιοι θυσίαν ἀπόρρητον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅταν αἱ Θυιάδες ἐγείρωσι τὸν Λικνίτην. Ὅτι δὲ οὐ μόνον τοῦ οἴνου Διόνυσον, ἀλλὰ καὶ πάσης ὑγρᾶς φύσεως Ἕλληνες ἡγοῦνται κύριον καὶ ἀρχηγόν, ἀρκεῖ Πίνδαρος μάρτυς εἶναι, λέγων,

F. 9. νὺξ τελεία] Legendum videtur νυκτέλια: et recepit adeo Squirius.

ri forma: et Eleorum mulieres vota facientes precantur *ut ad ſe deus veniat bubulo pede:* et Argivis Bacchus eſt bovigena, et evocant eum tubis ex aqua, Janitori ovem in abyſſum injicientes, et tubas inter thyrſos occultant, ut Socrates ſcripſit in libris de Hoſiis, ſive ſacris. Conveniunt et Titanica, et nox quæ perfecta dicitur, his quæ dicuntur de diſcerpto Oſiride et redivivo ac renato: necnon et ſepulturæ. Nam et Ægyptii multis in locis ſepulchrum Oſiridis monſtrant, ut ſupra oſtendimus: et Delphi reliquias Bacchi apud ſe juxta oraculum ſitas putant, arcanumque ſacrificium Hoſii in fano Apollinis peragunt, quo tempore Thyades Licnitam (id Bacchi eſt nomen) excitant. Quod autem Liberum Græci non vini tantummodo, ſed et omnis humidæ naturæ dominum atque principem faciant, teſtimonio Pindari ſufficit docere, ſic dicentis,

„ Δένδρον δὲ νόμον Διόνυσος πολυγηθὴς αὐξάνοι, ἁγνὸν
„ φέγγος ὀπώρας.” Διὸ καὶ τοῖς τὸν Ὄσιριν σεβομένοις
ἀπαγορεύεται δένδρον ἥμερον ἀπολλύναι, καὶ πηγὴν ὕδατος B
ἐμφράττειν.

λϛʹ. Οὐ μόνον δὲ τὸν Νεῖλον, ἀλλὰ πᾶν ὑγρὸν ἁπλῶς Ὀσίριδος ἀπορροὴν καλοῦσι· καὶ τῶν ἱερῶν ἀεὶ προπομπεύει τὸ ὑδρεῖον ἐπὶ τιμῇ τοῦ θεοῦ· καὶ θρίῳ βασιλέα καὶ τὸ νότιον κλίμα τοῦ κόσμου γράφουσι, καὶ μεθερμηνεύεται τὸ θρίον ποτισμὸς καὶ κίνησις πάντων, καὶ δοκεῖ γεννητικῷ μορίῳ τὴν φύσιν ἐοικέναι. Τὴν δὲ τῶν Παμυλίων ἑορτὴν ἄγοντες, ὥσπερ εἴρηται, φαλλικὴν οὖσαν, ἄγαλμα προτίθενται καὶ περιφέρουσιν, οὗ τὸ αἰδοῖον τριπλάσιόν ἐστιν· ἀρχὴ γὰρ ὁ θεός, ἀρχὴ δὲ πᾶσα τῷ γονίμῳ πολλαπλασιάζει τὸ ἐξ αὑτῆς. Τὸ δὲ πολλά- C
κις, εἰώθαμεν καὶ ΤΡΙΣ λέγειν, ὡς τὸ Τρισμάκαρες, καὶ

B. 7. ποτισμὸς καὶ κίνησις] Reiſk. νοτισμὸς καὶ γέννησις: prius non mutem: poſterius mutem in κίνησιν cum Xyl. et Mez.

Bacchus lætitiæ dator
Gratis frugibus arbores
Fœcundet:

eaque cauſa eſt, ut Oſiridis cultoribus nefas ſit arborem hortenſem perdere, aut fontem aquæ obturare.

XXXVI. Non ſolum autem Nilum, ſed omnem ſimpliciter humorem, *defluxum Oſiridis* vocant: et ante ſacra in pompa ſemper præcedit vas aquarium in honorem dei: et ficus folio regem, ac meridionale mundi clima pingunt, interpretanturque folium ficus irrigationem et fœtationem omnium: videturque natura ſimile genitali membro. Porro Pamylitia feſtum agentes quæ, ut dictum fuit, phallo, id eſt virilis membri ſimulachro, adhibito fiunt, imaginem proponunt atque circumferunt, cujus triplus eſt penis: nam deus eſt principium, omne autem principium vi genitali multiplicat id quod ab eo producitur: multiplex autem ſolemus ternario notare, ut cum dicimus:

O ter felices.

Et,

Δεσμοὶ μὲν τρεῖς τόσσοι ἀπείρονες.

Εἰ μὴ νὴ Δία κυρίως ἐμφαίνεται τὸ τριπλάσιον ὑπὸ τῶν παλαιῶν· ἡ γὰρ ὑγρὰ φύσις, ἀρχὴ καὶ γένεσις οὖσα πάντων ἐξ ἀρχῆς, τὰ πρῶτα τρία σώματα, γῆν, ἀέρα, καὶ πῦρ ἐποίησε· καὶ γὰρ ὁ προστιθέμενος τῷ μύθῳ λόγος, ὡς τοῦ Ὀσίριδος ὁ Τυφῶν τὸ αἰδοῖον ἔῤῥιψεν εἰς τὸν ποταμὸν, ἡ δ' Ἶσις οὐχ εὗρεν, ἀλλ' ἐμφερὲς ἄγαλμα θεμένη καὶ κατασκευάσασα, τιμᾶν καὶ φαλληφορεῖν ἔταξεν, ἐνταῦθα δὲ περιχωρεῖ, διδάσκων ὅτι τὸ γόνιμον καὶ τὸ σπερματικὸν τοῦ θεοῦ πρῶτον ἔσχεν ὕλην τὴν ὑγρότητα, καὶ δι' ὑγρότητος ἐνεκράθη τοῖς πεφυκόσι μετέ-
D χειν γενέσεως. Ἄλλος δὲ λόγος ἐστὶν Αἰγυπτίων, ὡς Ἄποπις ἡλίου ὢν ἀδελφὸς ἐπολέμει τῷ Διῒ, τὸν δὲ Ὄσιριν ὁ Ζεὺς συμμαχήσαντα καὶ συγκαταστρεψάμενον αὐτῷ τὸν πολέμιον, παῖδα θέμενος, Διόνυσον προσηγόρευσεν. Καὶ τούτου δὲ τοῦ λόγου τὸ μυθῶδες ἐστὶν ἀπο-

C. 11. ἐνταῦθα δὲ] Vel delendum δὲ cum Squirio: vel corrigendum ἐνθάδε cum Reiſkio.

Ter tot vincla.—

Niſi potius ita ſentiendum eſt, triplum a veteribus proprie fuiſſe uſurpatum. Humida enim natura cum ab initio principium et ortus omnium eſſet rerum, tria prima effecit corpora terram, aerem, ignem. Quæ enim fabula rei additur, membrum Oſiridis in flumen fuiſſe a Typhone abjectum, et Iſidem cum id non inveniret, ſimulachrum ejus adornaſſe, idque ut honoraretur et phallus geſtaretur inſtituiſſe: ea huc facit, docetque genitalem vim et ſemen dei pro materia prima habuiſſe humorem, et humoris interventu coaluiſſe cum his quæ naſcendi facultate erant prædita. Alia etiam apud Ægyptios fertur fabula, Apopin Solis fratrem bellum moviſſe adverſus Jovem, et Oſiridem a Jove, cui in hoſte debellando auxilium tuliſſet, adoptatum filii loco, Dionyſiumque, id eſt Bacchum, fuiſſe appellatum. Hanc quoque fabulam veritati et naturæ con-

Digitized by Google

δεῖξαι τῆς παρὰ φύσιν ἀληθείας ἁπτόμενον. ΔΙΑ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι τὸ πνεῦμα καλοῦσιν, ᾧ πολέμιον τὸ αὐχμηρὸν καὶ πυρῶδες· τοῦτο δὲ ἥλιος μὲν οὐκ ἔστι, πρὸς δὲ ἥλιον ἔχει τινὰ συγγένειαν· ἡ δὲ ὑγρότης σβεννύουσα τὴν ὑπερβολὴν τῆς ξηρότητος, αὔξει καὶ ῥώννυσι τὰς ἀναθυμιάσεις, ὑφ' ὧν τὸ πνεῦμα τρέφεται καὶ τέθηλεν. E

λζ'. Ἔτι τε τὸν κιττὸν, ὃν Ἕλληνές τε καθιεροῦσι τῷ Διονύσῳ, καὶ παρ' Αἰγυπτίοις λέγεται χενόσιρις ὀνομάζεσθαι, σημαίνοντος τοῦ ὀνόματος, ὥς φασι, φυτὸν Ὀσίριδος. Ἀρίστων τοίνυν ὁ γεγραφὼς Ἀθηναίων ἀποικίαν ἐπιστολῇ τινι Ἀλεξάρχου περιέπεσεν ἐν ᾗ Διὸς ἱστορεῖται καὶ Ἴσιδος υἱὸς ὢν ὁ Διόνυσος ὑπὸ Αἰγυπτίων, οὐκ Ὄσιρις ἀλλὰ Ἀρσαφὴς, ἐν τῷ ἄλφα γράμματι λέγεσθαι, δηλοῦντος τὸ ἀνδρεῖον τοῦ ὀνόματος. Ἐμφαίνει F

D. 6. παρὰ φύσιν] Legendum περὶ φύσιν cum Xyl. Mez. Markl.

E. 2. κιττὸν, ὃν Ἕλληνες] ὃν delendum cum Reiſkio.

E. 5. ἀποικίαν] Legendum videtur ἀποικίας, ut Marklandus monuit.

E. 6. περιέπεσε ἐν ᾗ Διὸς ἱστορεῖται καὶ Ἴσιδος] Palmaria hæc eſt emendatio Valckenarii ad Euripid. Phœniſſ. p 251. Vulgo περιπέσεως υἱὸς, ἱστορεῖται δὲ καὶ Ἴσιδος.

E. 8. Ἀρσαφὴς] Squirius Ἄσιρις. Vulgatum tuetur idoneus judex Jablonſkius Panth. Æg. P. I. p. 289. cui aſſentior: tum verò illa, ἐν τῷ ἄλφα γράμματι, delenda videantur; quod etiam Reiſkio viſum.

gruere, demonſtrari poteſt. Jovem enim Ægyptii ſpiritum vocant, cui ſicca et ignea natura eſt adverſa et inimica: ea vero non eſt Sol, ſed quandam habet cum Sole cognationem: humor autem exſtinguens nimium ſiccitatis, auget et roborat exhalationes, quibus ſpiritus alitur et viget.

XXXVII. Præterea et hederam Græci Baccho conſecrant, et hæc ab Ægyptiis dicitur nominari *Chenoſiris*, quod ſignificat plantam Oſiridis. Proinde Ariſto, qui coloniam Athenienſium ſcripſit, in epiſtolam quandam Alexarchi incidit, in qua perhibebatur Bacchus Jovis et Iſidis filius ab Ægyptiis haberi, qui non Oſiris, ſed Arſaphes nomen gerat, quo fortis ſignificatur. Indicat hoc etiam Hermæus pri-

Digitized by Google

δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ἑρμαῖος, ἐν τῇ πρώτῃ περὶ τῶν Αἰγυπτίων· ὄμβριμον γάρ φησι μεθερμηνευόμενον εἶναι τὸν Ὄσιριν. Ἐῶ δὲ Μνασέαν τῷ Ἐπάφῳ προστιθέντα τὸν Διόνυσον καὶ τὸν Ὄσιριν, καὶ τὸν Σάραπιν· ἐῶ καὶ Ἀντικλείδην, λέγοντα τὴν Ἶσιν Προμηθέως οὖσαν θυγατέρα, Διονύσῳ συνοικεῖν. Αἱ γὰρ εἰρημέναι περὶ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς θυσίας οἰκειότητες ἐναργεστέραν τῶν μαρτύρων τὴν πίστιν ἔχουσι.

λη΄. Τῶν τε ἄστρων τὸν σείριον, Ἴσιδος νομίζουσι,
366 ὑδραγωγὸν ὄντα. Καὶ τὸν λέοντα τιμῶσι, καὶ χάσμασι λεοντείοις τὰ τῶν ἱερῶν θυρώματα κοσμοῦσιν, ὅτι πλημμυρεῖ Νεῖλος

Ἠελίου τὰ πρῶτα συνερχομένοιο λέοντι.

Ὡς δὲ Νεῖλον Ὀσίριδος ἀπορροὴν, οὕτως Ἴσιδος σῶμα γῆν ἔχουσι καὶ νομίζουσιν, οὐ πᾶσαν, ἀλλ' ἧς ὁ Νεῖλος ἐπιβαίνει σπερμαίνων καὶ μιγνύμενος. Ἐκ δὲ τῆς συνουσίας ταύτης γεννῶσι τὸν Ὧρον· ἔστι δὲ Ὧρος ἡ πάντα σώζουσα

F. 4. Μνασέαν] Ita Mez. Salmaſ. Valckenarius loco memorato. Squir. Reiſk. Vulgo Μνάσαν.
A. 6. ἔχουσι] Fortaſſe, λέγουσι.

mo de Ægyptiis libro, *validum* eſſe ſi interpretetur Oſirin inquiens. Omitto Mnaſean, qui Epapho apponit Liberum, Oſiridem, et Sarapin: omitto Anticleidam, qui Iſidem Promethei filiam, Liberi uxorem facit. Nam quas retuli feſtorum et ſacrificiorum ſimilitudines, apertius quam teſtes rei fidem faciunt.

XXXVIII. Et de ſideribus Seirium Iſidi adſcribunt, cum aquam ducat: et Leonem venerantur, rictibuſque leoninis januas templorum ornant, quia Nilus exundat

Titanis primum curru tangente Leonem.

Sicut autem Nilum Oſiridis defluxum, ita corpus Iſidis terram putant, non univerſam, ſed quam Nilus invadens ac coiens fœtam reddit. Hoc ex coitu Orum naſci perhibent. Eſt autem Orus tempeſtas ac

Digitized by Google

καὶ τρέφουσα τοῦ περιέχοντος ὥρα καὶ κρᾶσις ἀέρος· ὃν ἐν τοῖς ἕλεσι τοῖς περὶ Βοῦτον ὑπὸ Λητοῦς τραφῆναι λέγουσιν· ἡ γὰρ ὑδατώδης καὶ διάβροχος γῆ μάλιστα B τὰς σβεννυούσας καὶ χαλώσας τὴν ξηρότητα καὶ τὸν αὐχμὸν ἀναθυμιάσεις τιθηνεῖται. Νέφθυν δὲ καλοῦσι τῆς γῆς τὰ ἔσχατα καὶ παρόρια καὶ ψαύοντα τῆς θαλάττης· διὸ καὶ Τελευταίην ἐπονομάζουσι τὴν Νέφθυν, καὶ Τυφῶνι δὲ συνοικεῖν λέγουσιν. Ὅταν δὲ ὑπερβαλὼν καὶ πλεονάσας ὁ Νεῖλος, ἐπέκεινα πλησιάσῃ τοῖς ἐσχατεύουσι, τοῦτο μίξιν Ὀσίριδος πρὸς Νέφθυν καλοῦσιν, ὑπὸ τῶν ἀναβλαστανόντων φυτῶν ἐλεγχομένην· ὧν καὶ τὸ μελίλωτόν ἐστιν, οὗ φησι μῦθος ἀπορρυέντος καὶ ἀπολειφθέντος, αἴσθησιν γενέσθαι Τυφῶνι τῆς περὶ τὸν γάμον ἀδικίας. Ὅθεν ἡ μὲν Ἶσις ἔτεκε γνησίως τὸν Ὧρον, ἡ δὲ Νέφθυς C σκότιον τὸν Ἄνουβιν. Ἐν μέντοι ταῖς διαδοχαῖς τῶν βασιλέων ἀναγράφουσι τὴν Νέφθυν Τυφῶνι γημαμένην, πρώτην γενέσθαι στεῖραν. Εἰ δὲ τοῦτο μὴ περὶ γυναι-

B. 5. Τελευταίην] Forte rectius Τελευτὴν, quod Squirius e ſua ipſe correctione recepit. Mox pro γνησίως Markl. γνήσιον.

temperies aeris ambientis omnia ſervans atque alens: quem in paludibus apud Butum a Latona dicunt enutritum; quia aquoſa et irrigua terra maxime educit exhalationes quibus ſiccitas reſtinguitur atque laxatur. Nephthyn porro appellant extremas terræ partes quæ mare attingunt: ideoque eam *ultimam* nominant, et Typhonis uxorem dicunt. Cum autem exundans Nilus etiam in iſtas partes diffluit, hoc Oſiridis cum Nephthy coitum nuncupant, quem ſtirpes germinantes arguerint, inter quas et melilotum eſt: quo fabula fert delapſo et relicto Typhonem adulterium deprehendiſſe. Itaque Iſis Orum juſto partu edidit, Nephthys autem Anubin furtivo. Sane in deſcriptione ſucceſſionis regum ſcribunt Nephthyn Typhoni nuptam principio fuiſſe ſterilem. Quod ſi non de muliere, ſed dea dicunt, ſignificare volunt

κὸς, ἀλλὰ περὶ τῆς θεοῦ λέγουσιν, αἰνίττονται τὸ παντελὲς
τῆς γῆς ἄγονον καὶ ἄκαρπον ὑπὸ στερρότητος.

λθ΄. Ἡ δὲ Τυφῶνος ἐπιβουλὴ καὶ τυραννὶς, αὐχμοῦ
δύναμις ἦν ἐπικρατήσαντος, καὶ διαφορήσαντος τήν
τε γεννῶσαν ὑγρότητα τὸν Νεῖλον καὶ αὔξουσαν. Ἡ δὲ
συνεργὸς αὐτοῦ βασιλὶς Αἰθιόπων αἰνίττεται πνοὰς νοτίους
ἐξ Αἰθιοπίας· ὅταν γὰρ αὗται τῶν ἐτησίων ἐπικρατή-
D σωσι τὰ νέφη πρὸς τὴν Αἰθιοπίαν ἐλαυνόντων, καὶ κω-
λύσωσι τοὺς τὸν Νεῖλον αὔξοντας ὄμβρους καταῤῥαγῆναι,
κατέχων ὁ Τυφὼν ἐπιφλέγει, καὶ τότε κρατήσας παντά-
πασι τὸν Νεῖλον εἰς ἐναντίον ὑπὸ ἀσθενείας συσταλέντα
καὶ ῥυέντα, κοῖλον καὶ ταπεινὸν ἐξέωσεν εἰς τὴν θάλασσαν.
Ἡ γὰρ λεγομένη κάθειρξις εἰς τὴν σορὸν Ὀσίριδος,
οὐδὲν ἔοικεν ἀλλ᾽ ἢ κρύψιν ὕδατος καὶ ἀφανισμὸν αἰνίτ-
τεσθαι· διὸ μηνὸς Ἀθὺρ ἀφανισθῆναι τὸν Ὄσιριν λέ-
γουσιν, ὅτε τῶν ἐτησίων ἀπολειπόντων παντάπασιν ὁ μὲν
E Νεῖλος ὑπονοστεῖ, γυμνοῦται δὲ ἡ χώρα· μηκυνομένης

C. 5. παντελὲς] Malim ἀλιτενές: qualem ſententiam et Squirius deſideravit.
D. 4. εἰς ἐναντίον] εἰς ἑαυτὸν e ſua et Bentleii correctione recepit Squirius.

terram ſoliditatis ſuæ cauſa omnino ſterilem fuiſſe et infrugiferam.

XXXIX. Jam Typhonis inſidiæ ac tyrannis vim ſignificat ſiccitatis obtinentis, et conſumentis humorem quo naſcitur et augetur Nilus. Regina vero Æthiopum quæ Typhonem adjuverit, flatus auſtrinos ex Æthiopia notat: qui ſi vincant Eteſias a quibus verſus Æthiopiam nubes pelluntur, prohibeantque imbres decidere quibus Nilus augetur, tum prævalens Typhon æſtu urit, ac plane obtinens, Nilum in diverſam partem ob imbecillitatem fluentem, cavo alveo et humili in mare expellit. Quod enim incluſus in arcam dicitur Oſiris, eo nihil aliud ſignificatur quam aquæ occultatio et defectus. Itaque menſe Athyr periiſſe Oſiridem dicunt, quando Eteſiis omnino deficientibus Nilus recedit, et ſolum nudatur. Quando

Digitized by Google

δὲ τῆς νυκτὸς, αὔξεται τὸ σκότος· ἡ δὲ τοῦ φωτὸς μαραίνεται καὶ κρατεῖται δύναμις, οἱ ἱερεῖς ἄλλα τε δρῶσι σκυθρωπὰ, καὶ βοῦν διάχρυσον ἱματίῳ μέλανι βυσσίνῳ περιβάλλοντες, ἐπὶ πένθει τῆς θεοῦ δεικνύουσι (Βοῦν γὰρ Ἴσιδος εἰκόνα καὶ γῆν νομίζουσιν) ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἑβδόμης ἐπὶ δέκα ἑξῆς. Καὶ γὰρ τὰ πενθούμενα τέσσαρα· πρῶτον μὲν ὁ Νεῖλος ἀπολείπων καὶ ὑπονοστῶν, δεύτερον δὲ τὰ βόρεια πνεύματα κατασβεννύμενα κομιδῇ τῶν νοτίων ἐπικρατούντων, τρίτον δὲ τὸ τὴν ἡμέραν ἐλάττονα γίνεσθαι τῆς νυκτὸς, ἐπὶ πᾶσιν ἡ
τῆς γῆς ἀπογύμνωσις ἅμα τῇ τῶν φυτῶν ψιλότητι τηνι- F
καῦτα φυλλορροούντων. Τῇ δὲ ἐνάτῃ ἐπὶ δέκα νυκτὸς, ἐπὶ θάλασσαν κάτεισι, καὶ τὴν ἱερὰν κίστην οἱ στολισταὶ καὶ οἱ ἱερεῖς ἐκφέρουσι χρυσοῦν ἐντὸς ἔχουσαν κιβώτιον, εἰς ὃ ποτίμου λαβόντες ὕδατος ἐγχέουσι, καὶ γίνεται κραυγὴ τῶν

E. 3. οἱ ἱερεῖς] οἱ δὲ ἱερεῖς poſtulat nexus.

E. 6. Ἴσιδος εἰκόνα] Hoc ratio ipſa poſtulat et confirmant codices A. et E. Vulgo Ὀσίριδος εἰκόνα.

F. 3. κάτεισι] Reiſk. κατίασι.

autem nox fit longior, tenebræ creſcunt, luciſque ſuperatur et tabeſcit vis: tunc ſacerdotes cum alios tetricos ritus exercent, tum bovem auratum nigro byſſino amictu oſtentant in luctu deæ, (bovem enim Iſidis ducunt imaginem) per quatriduum continuum a decima ſeptima menſis die. Quatuor enim ſunt quæ lugentur: primum, Nilus recedens atque deficiens: ſecundum, ſeptentrionales flatus, qui invaleſcentibus auſtrinis ventis admodum exſtinguuntur: tertium, quod dies minor fit nocte: ultimum, denudatio terræ, ſimul etiam tunc ſtirpibus folia objicientibus. Decima nona menſis die, noctu ad mare deſcenditur, et ſacram ciſtam Stoliſtæ (quaſi veſtitores dicas) una cum ſacerdotibus efferunt, in qua eſt intus aurea arcula, cui infunditur ab iis aqua potabilis, ac clamor tollitur ab his

Digitized by Google

παρόντων, ὡς εὑρημένου τοῦ Ὀσίριδος· εἶτα τὴν κάρπιμον φυρῶσι τῷ ὕδατι, καὶ συμμίξαντες ἀρώματα καὶ θυμιάματα τῶν πολυτελῶν, ἀναπλάττουσι μηνοειδὲς ἀγαλμάτιον καὶ τοῦτο στολίζουσι καὶ κοσμοῦσιν, ἐμφαίνοντες ὅτι γῆς οὐσίαν καὶ ὕδατος τοὺς θεοὺς τούτους νομίζουσι.

μ'. Τῆς δὲ Ἴσιδος πάλιν ἀναλαμβανούσης τὸν Ὄσιριν,
367 καὶ αὐξανούσης τὸν Ὧρον, ἀναθυμιάσεσι καὶ ὁμίχλαις καὶ νέφεσι ῥωννύμενον, ἐκρατήθη μὲν, οὐκ ἀνῃρέθη δὲ ὁ Τυφών· οὐ γὰρ εἴασεν ἡ κυρία τῆς γῆς θεὸς ἀναιρεθῆναι παντάπασι τὴν ἀντικειμένην τῇ ὑγρότητι φύσιν, ἀλλ' ἐχάλασε καὶ ἀνῆκε, βουλομένη διαμένειν τὴν κρίσιν· οὐ γὰρ ἦν τὸν κόσμον εἶναι τέλειον, ἐκλείποντος καὶ ἀφανισθέντος τοῦ πυρώδους. Εἰ δὲ ταῦτα μὴ λέγεται παρ' αὐτοῖς εἰκότως, οὐδ' ἐκεῖνον ἄν τις ἀπορρίψειε τὸν λόγον, ὡς Τυφὼν μὲν ἐκράτει πάλαι τῆς Ὀσίριδος μοίρας· θάλασσα γὰρ

F. 6. τὴν κάρπιμον] γῆν κάρπιμον Xyl. Bentl. Squir.
A. 5. τὴν κρίσιν] Legendum τὴν κρᾶσιν ut vertit Xyl. correxit Bentl. recepit Squir.
A. 7. μὴ λέγεται παρ' αὐτοῖς εἰκότως] Malim πῆ, vel δὴ, λέγεται παρ' αὐτοῖς εἰκότως,—. Alii aliter corrigunt.

qui adſunt, vociferantibus Oſiridem eſſe inventum: exinde tellurem frugiferam aqua permiſcent, additiſque mixturæ aromatibus et ſuffimentis ſumptuoſis, effingunt imagunculam luniformem, et hanc amiciunt et ornant, ſignificantes deos iſtos ab ipſis putari eſſe naturam terræ et aquæ.

XL. Rurſum ubi Oſirin Iſis recepit, et Orum educat, exhalationibus, et nebulis ac nubibus creſcentem ac roboratum; ſuperatus quidem, non tamen etiam interfectus eſt Typhon: non enim paſſa eſt Dea, quæ terræ domina eſt, undiquaque aboleri naturam humori contrariam: ſed dimittit eam et laxat, cupiens temperiem relinqui; quia non poterat mundus eſſe perfectus, abolita ignea natura. Quod ſi hæc ab iis non abſurde dicuntur, par eſt ne hanc quidem repudiari rationem, qua dicitur antiquitus Typhon partem Oſiridi debitam obtinuiſſe. Nam Ægyptus olim mari fuit

Digitized by Google

ἦν ἡ Αἴγυπτος· διὸ πολλὰ μὲν ἐν τοῖς μετάλλοις καὶ τοῖς ὄρεσιν εὑρίσκεται μέχρι νῦν κογχύλια ἔχειν· πᾶσαι δὲ πηγαὶ καὶ φρέατα πάντα, πολλῶν ὑπαρχόντων, ἁλ- B
μυρὸν ὕδωρ καὶ πικρὸν ἔχουσιν, ὡς ἂν ὑπόλειμμα τῆς πάλαι θαλάσσης ἕωλον ἐνταῦθα συνεῤῥυηκός. Ὁ δὲ Ὧρος χρόνῳ τοῦ Τυφῶνος ἐπεκράτησε· τουτέστιν, εὐκαιρίας ὀμβρίων γενομένης, ὁ Νεῖλος ἐξεώσας τὴν θάλασσαν, ἀνέφηνε τὸ πεδίον καὶ ἀνεπλήρωσε ταῖς προσχώσεσιν. Ὃ δὴ μαρτυροῦσαν ἔχει τὴν αἴσθησιν· ὁρῶμεν γὰρ ἔτι νῦν ἐπιφέροντι τῷ ποταμῷ νέαν ἰλὺν καὶ προσαγαγόντι τὴν γῆν, κατὰ μικρὸν ὑποχωροῦν ὀπίσω τὸ πέλαγος, καὶ τὴν θάλασσαν, ὕψος τῶν ἐν βάθει λαμβανόντων διὰ τὰς προσχώσεις, ἀποῤῥέουσαν· τὴν δὲ Φάρον, ἣν Ὅμηρος C
ἤδει δρόμον ἡμέρας ἀπέχουσαν Αἰγύπτου, νῦν μέρος οὖσαν αὐτῆς, οὐκ αὐτὴν ἀναδραμοῦσαν, οὐδὲ προσαναβᾶσαν, ἀλλὰ τῆς μεταξὺ θαλάττης ἀναπλάττοντι τῷ ποταμῷ καὶ

B. 3. συνεῤῥυηκὸς] Recepi Bentleii correctionem poſt Squirium. Vulgo συνεῤῥυηκότος.

B. 5. ὀμβρίων—ἐξεώσας] Malim ὄμβρων—ἐξώσας. Prius jam Reiſkius monuit.

tecta: itaque in metallis et montibus multa etiamnum inveniuntur conchylia: et omnes fontes, omnes putei, cum quidem eorum tanta ſit multitudo, ſalſam atque amaram habent aquam, utpote quod eo reliquiæ veteris maris obſoletæ confluxerint. Succeſſu autem temporis Orus Typhone eſt factus ſuperior: id eſt, cum tempeſtive imbres oborti eſſent, Nilus mari expulſo planitiem detexit, et terræ aggeſtione complevit. Ipſe ſenſus huic rationi teſtimonium fert. Etenim hodieque cernimus fluvio novum aggerente limum, terramque adducente, paulatim recedere mare, atque retro defluere; fundo ob aggeſtionem materiæ altitudinem nanciſcente. Pharum certe, quam Homerus curſu unius diei abeſſe ab Ægypto norat, nunc partem eſſe Ægypti conſtat; non quod ipſa ſuo loco mota acceſſerit, ſed quod mare intermedium flumine opplente et complanante continenti ad-

Digitized by Google

τρέφοντι τὴν ἤπειρον ἀνασταλείσης. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅμοια τοῖς ὑπὸ τῶν Στωϊκῶν θεολογουμένοις ἐστί. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὸ μὲν γόνιμον πνεῦμα καὶ τρόφιμον, Διόνυσον εἶναι λέγουσι· τὸ πληκτικὸν δὲ καὶ διαιρετικὸν, Ἡρακλέα· τὸ δὲ δεκτικὸν, Ἄμμωνα· Δήμητραν δὲ καὶ Κόρην, τὸ διὰ τῆς γῆς καὶ τῶν καρπῶν διῆκον· Ποσειδῶνα δὲ, τὸ διὰ τῆς θαλάττης.

μα΄. Οἱ δὲ τοῖσδε τοῖς φυσικοῖς καὶ τῶν ἀπ' ἀστρολογίας μαθηματικῶν ἔνια μιγνύντες, Τυφῶνα μὲν οἴονται
D τὸν ἡλιακὸν κόσμον, Ὄσιριν δὲ τὸν σεληνιακὸν λέγεσθαι· τὴν μὲν γὰρ σελήνην γόνιμον τὸ φῶς καὶ ὑγροποιὸν ἔχουσαν, εὐμενῆ καὶ γοναῖς ζώων καὶ φυτῶν εἶναι βλαστήσεσι· τὸν δὲ ἥλιον ἀκράτῳ πυρὶ κεκληρωκότα θάλπειν τε καὶ καταυαίνειν τὰ φυόμενα καὶ τεθηλότα, καὶ τὸ πολὺ μέρος τῆς γῆς παντάπασιν ὑπὸ φλογμοῦ ποιεῖν ἀοίκητον, καὶ κατακρατεῖν πολλαχοῦ καὶ τῆς σελήνης. Διὸ τὸν

D. 4. κεκληρωκότα] Hoc ſi retineas, delendum erit καὶ ante τὸ πολύ: quæ ratio vel ſic non ſatis placet. Forte aliud latet, aut legendum καὶ σκληροτάτῳ.

jecta eſt. Verum enimvero hæc ſimilia ſunt eorum quæ Stoici de ſacris rebus diſputant. Nam genitabilem et alendo aptum ſpiritum Bacchi nomine afficiunt illi: qui vim percellendi ac dividendi habet, Herculis: qui recipiendi facultatem, Ammonis: id quod per tellurem et fruges penetrat, Cererem ac Proſerpinam: quod per mare, Neptunum nominant.

XLI. Qui autem naturalibus iſtis etiam mathematica quædam aſtrologica admiſcent, ii putant Typhonem eſſe mundum ſolarem, Oſiridem lunarem. Lunam enim quæ lumen habet genitabile et humectans, proſperam eſſe et animalium procreationi, et ſtirpium pullulationi. Solem hoc ſortitum, ut intemperato igni calefaciat exſiccetque natas et florentes ſtirpes: et ſuo ardore magnam partem terræ feciſſe habitationibus ineptam, ac ſæpe etiam Lunam ab eo ſuperari. Itaque Ægyptii Typhonem

Digitized by Google

Τυφῶνα ΣΗΘ ἀεὶ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὅπερ ἐστὶ καταδυνα-
στεῦον ἢ καταβιαζόμενον· καὶ τῷ μὲν ἡλίῳ τὸν Ἡρακλέα
μυθολογοῦσιν ἐνιδρυμένον συμπεριπολεῖν, τῇ δὲ σελήνῃ E
τὸν Ἑρμῆν· λόγου γὰρ ἔργοις ἔοικε καὶ παρὰ σοφίας τὰ
τῆς σελήνης, τὰ δὲ ἡλίου πληγαῖς ὑπὸ βίας καὶ ῥώμης
περαινομένης. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὸν μὲν ἥλιον ἐκ θαλάττης
ἀνάπτεσθαι, καὶ τρέφεσθαί φασι, τῇ δὲ σελήνῃ τὰ κρηναῖα
καὶ λιμναῖα νάματα γλυκεῖαν ἀναπέμπειν καὶ μαλακὴν
ἀναθυμίασιν.

μβʹ. Ἑβδόμῃ ἐπὶ δέκα τὴν Ὀσίριδος γενέσθαι τε-
λευτὴν Αἰγύπτιοι μυθολογοῦσιν, ἐν ᾗ μάλιστα γίνεται πλη-
ρουμένη κατάδηλος ἡ πανσέληνος. Διὸ καὶ τὴν ἡμέραν
ταύτην Ἀντίφραξιν οἱ Πυθαγόρειοι καλοῦσι, καὶ ὅλως F
τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἀφοσιοῦνται· τοῦ γὰρ ἑκκαίδεκα τετρα-
γώνου, καὶ τοῦ ὀκτωκαίδεκα ἑτερομήκους, οἷς μόνοις ἀριθμῶν
ἐπιπέδων συμβέβηκε τὰς περιμέτρους ἴσας ἔχειν ταῖς

E. 2. καὶ παρὰ σοφίας τὰ τῆς σελήνης] Tranſponendum καὶ σοφίας τὰ παρὰ τῆς σελήνης: quod monuit Markl.

E. 3. τὰ δὲ ἡλίου—περαινομένης] Prius ex Baſ. et Xyl. quos ſequitur Squirius, pro vulgato τὰ δ' ἐν ἡλίῳ. Poſterius mutandum in περαινόμενα: Squirius dedit περαινομέναις.

Seth nominant: id ſignificante vocabulo, *quod vi prævalet*: et in Sole ſitum Herculem una circumagi, in Luna Mercurium, fabulantur: quæ enim Luna efficit, ea orationis et ſapientiæ operum ſunt ſimilia: Solis autem, verberum, vi et robore effecta. Stoici Solem e mari incendi atque ali aiunt: Lunæ a fontanis et lacuſtribus aquis dulcem mollemque ſubmitti exhalationem.

XLII. Decima ſeptima menſis die interiiſſe Oſiridem Ægyptii fabulantur, qua die maxime plenilunium fit evidens. Ideo diem iſtam Pythagorie vocant antiphraxin, quaſi oppoſitionem cum obſtructione conjunctam: et omnino numerum ſeptemdecim averſantur. Nam inter ſedecim, qui quadratum, et octodecim, qui altera dimenſionum longius parallelogrammum refert, atque hi duo ſoli omnium numerorum planorum ambitus

Digitized by Google

περιεχομένοις ὑπ' αὐτῶν χωρίοις, μέσος ὁ τῶν ἑπτακαίδεκα παρεμπίπτων, ἀντιφράττει καὶ διαζεύγνυσιν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διαιρεῖ τὸν ἐπόγδοον λόγον εἰς ἄνισα διαστήματα τεμνόμενος. Ἐτῶν δ' ἀριθμὸν οἱ μὲν βιῶσαι τὸν Ὄσιριν, οἱ δὲ βασιλεῦσαι λέγουσιν ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν·
368 τοσαῦτα γάρ ἐστι φῶτα τῆς σελήνης, καὶ τοσαύταις ἡμέραις τὸν αὐτῆς κύκλον ἐξελίσσει. Τὸ δὲ ξύλον ἐν ταῖς λεγομέναις Ὀσίριδος ταφαῖς τέμνοντες, κατασκευάζουσι λάρνακα μηνοειδῆ· διὰ τὸ τὴν σελήνην, ὅταν τῷ ἡλίῳ πλησιάζῃ, μηνοειδῆ γινομένην ἀποκρύπτεσθαι. Τὸν δὲ εἰς δεκατέσσαρα μέρη τοῦ Ὀσίριδος διασπασμὸν αἰνίττονται πρὸς τὰς ἡμέρας ἐν αἷς φθίνει μετὰ πανσέληνον ἄχρι νουμηνίας τὸ ἄστρον. Ἡμέραν δὲ ἐν ᾗ φαίνεται πρῶτον ἐκφυγοῦσα τὰς αὐγὰς καὶ παρελθοῦσα τὸν
B ἥλιον, ΑΤΕΛΕΣ ΑΓΑΘΟΝ προσαγορεύουσιν· ὁ γὰρ Ὄσιρις ἀγαθοποιός, καὶ τοὔνομα πολλὰ φράζει, οὐχ ἥκιστα δὲ κράτος ἐνεργοῦν καὶ ἀγαθοποιόν, ὃ λέγουσι. Τὸ δ' ἕτερον

F. 7. διαιρεῖ] Forte διατηρεῖ. Sed de hac re, in Animadverſionibus dicetur.
A. 5. μηνοειδῆ γινομένην] Sic Baſ. Xyl. P. Mez. Squir. Vulgo μονοειδῆ γινομένην.
B. 3. ἐνεργοῦν—ὃ λέγουσι] Forte εὐεργετοῦν—ὡς λέγουσι. Prius Marklando placuerat.

habent areis ſuis æquales, medius interveniens ſeptemdecim obſtruit et disjungit eos invicem, inque partes ſciſſus inæquales, ſeſquioctavam proportionem conſtituit. Annos viginti et octo alii vixiſſe, alii regnaſſe Oſiridem dicunt: toties enim lucet Luna, totque diebus ſuam circuitionem abſolvit. Lignum autem in ſepultura, ut vocant, Oſiridis ſecantes, arcam apparant lunata forma: quia Luna Soli appropinquans falcatur et occulitur. Quod autem in quatuordecim partes diſcerptus dicitur Oſiris, referendum eſt ad dies quibus a plenilunio uſque ad novilunium deficit Luna. Diem, qua primum conſpicitur evitatis et præteritis radiis Solis, *imperfectum bonum* nominant. Eſt enim Oſiris beneficus: et nomen hoc multa ſignificans, præcipue *vim efficacem et beneficam* deſignat. Alterum dei hujus nomen quod

ὄνομα τοῦ θεοῦ τὸν ΟΜΦΙΝ εὐεργέτην ὁ Ἑρμαῖός φησι δηλοῦν ἑρμηνευόμενον.

μγ΄. Οἴονται δὲ πρὸς τὰ φῶτα τῆς σελήνης ἔχειν τινὰ λόγον τοῦ Νείλου τὰς ἀναβάσεις. Ἡ μὲν γὰρ μεγίστη περὶ τὴν Ἐλεφαντίνην, ὀκτὼ γίνεται καὶ εἴκοσι πήχεων, ὅσα φῶτα καὶ μέτρα τῶν ἐμμηνίων περιόδων ἑκάστης ἐστίν· ἡ δὲ περὶ Μένδητα καὶ Ξόϊν βραχυτάτη πήχεων ἓξ πρὸς τὴν διχότομον· ἡ δὲ μέση περὶ Μέμφιν, ὅταν ᾖ δικαία, δεκατεσσάρων πηχῶν πρὸς τὴν πανσέληνον. Τὸν δὲ C
Ἆπιν, εἰκόνα μὲν Ὀσίριδος ἔμψυχον εἶναι, γενέσθαι δὲ ὅταν φῶς ἐρείσῃ γόνιμον ἀπὸ τῆς σελήνης, καὶ καθάψηται βοὸς ὀργώσης. Διὸ καὶ τοῖς τῆς σελήνης σχήμασιν ἔοικε πολλὰ τοῦ Ἄπιδος, περιμελαινομένου τὰ λαμπρὰ τοῖς σκιεροῖς, ἔτι τῇ νουμηνίᾳ τοῦ Φαμενὼθ μηνὸς ἑορτὴν ἄγουσιν, ΕΜΒΑΣΙΝ ΟΣΙΡΙΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗΝ ὀνομάζοντες, ἔαρος ἀρχὴν οὖσαν. Οὕτω τὴν Ὀσίριδος δύναμιν ἐν τῇ

B. 10. βραχυτάτη] Sic E. Xyl. verſ. Salm. Bentl. Squir. Vulgo βραχυτάτην.
C. 5. σκιεροῖς, ἔτι] Inter has voces quædam excidiſſe putat Markl. Forte novi enunciati initium ponendum, legendo σκιεροῖς. Ἔτι quale quid Bentleio et Squirio viſum.

eſt Omphis, Hermæus interpretatur *beneficum*.

XLIII. Exiſtimant autem Nili incrementa ratione quadam illuminationibus Lunæ reſpondere. Maximum enim apud Elephantinam, cubitorum fit viginti et octo, quot dies ſunt menſtruæ circuitionis Lunæ: apud Mendetem et Xoin, ubi eſt minimum, cubitos æquat ſex, quot diebus Lunæ orbis fit dimidiatus: medium apud Memphin, ſi juſtum ſit, quatuordecim cubitis convenit, et reſpondet tempori plenilunii. Porro Apin animatam dicunt Oſiridis eſſe imaginem. Itaque etiam figuris Lunæ ſimilia habet multa, atratus circum ſplendidas partes et umbroſis tectus: et in novilunio menſis Phamenoth feſtum celebrant, quod *ingreſſum Oſiridis in Lunam* appellant. Eſt autem id veris initium. Hoc pacto vim Oſiridis in Luna collocantes, Iſidem

Digitized by Google

σελήνῃ τίθενται, τὴν Ἶσιν αὐτοῦ γένεσιν οὖσαν συνεῖναι λέγουσι· διὸ καὶ μητέρα τὴν σελήνην τοῦ κόσμου καλοῦσι, καὶ φύσιν ἔχειν ἀρσενόθηλυν οἴονται, πληρουμένην ὑπὸ ἡλίου καὶ κυϊσκομένην, αὐτὴν δὲ πάλιν εἰς τὸν ἀέρα προϊεμένην γεννητικὰς ἀρχὰς καὶ κατασπείρουσαν· οὐ
D γὰρ ἀεὶ τὴν φθορὰν ἐπικρατεῖν τὴν Τυφώνειον, πολλάκις δὲ κρατουμένην ὑπὸ τῆς γενέσεως καὶ συνδεομένην, αὖθις ἀναδύεσθαι καὶ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν Ὧρον· ἔστι δ' οὗτος ὁ περίγειος κόσμος, οὔτε φθορᾶς ἀπαλλαττόμενος παντάπασιν, οὔτε γενέσεως.

μδ'. Ἔνιοι δὲ καὶ τῶν ἐκλειπτικῶν αἴνιγμα ποιοῦνται τὸν μῦθον· ἐκλείπει μὲν γὰρ ἡ σελήνη πανσέληνος, ἐναντίαν τοῦ ἡλίου στάσιν ἔχοντος πρὸς αὐτὴν, εἰς τὴν σκιὰν ἐμπίπτουσα τῆς γῆς, ὥσπερ φασὶ τὸν Ὄσιριν εἰς τὴν σορόν· αὐτὴ δὲ πάλιν ἀποκρύπτει καὶ ἀφανίζει ταῖς
E τριακάσιν, οὐ μὴν ἀναιρεῖται παντάπασι τὸν ἥλιον, ὥσπερ

C. 9. τίθενται] Legendum vel τιθέντες, vel τίθενται καί.
D. 3. ἀναδύεσθαι] Forte ἀναλύεσθαι.

ei uxorem, ex qua prolem procreet, adſcribunt. Ideo et Lunam *mundi matrem* appellant, et naturam ex utroque mixtam ſexu adſignant ei: quod impleta et gravida facta a Sole, rurſum a ſe in aerem emittat ac diſſeminet genitabilia principia. Non enim ſemper obtinere corruptelam Typhonicam, ſed ſæpe victam a vi procreatrice atque vinctam, rurſum emergere, et cum Oro decertare. Orus autem eſt mundus terreſtris, neque interitus unquam omnino expers, neque ortus.

XLIV. Neque deſunt, qui defectus hac fabula per ambages notari cenſeant. Etenim in plenilunio deficit Luna, Sole ipſi ex adverſo ſtante in terræ umbram incidens: ſicut in arcam fertur incidiſſe Oſiris. Rurſum ipſa Solem occultat et conſpectui ſubtrahit ultima menſis die, neque tamen Solem omnino interimit,

οὐδὲ τὸν Τυφῶνα ἡ Ἶσις. Γεννώσης τῆς Νέφθυος τὸν Ἄνουβιν, Ἶσις ὑποβάλλεται. Νέφθυς γάρ ἐστι τὸ ὑπὸ γῆν καὶ ἀφανές, Ἶσις δὲ τὸ ὑπὲρ τὴν γῆν καὶ φανερόν· ὁ δὲ τούτῳ ὑποψαύων καὶ καλούμενος ὁρίζων κύκλος, ἐπίκοινος ὢν ἀμφοῖν, Ἄνουβις κέκληται, καὶ κυνὶ τὸ εἶδος ἀπεικάζεται. Καὶ γὰρ ὁ κύων χρῆται τῇ ὄψει νυκτός τε καὶ ἡμέρας ὁμοίως· καὶ ταύτην ἔχειν δοκεῖ παρ' Αἰγυπτίοις τὴν δύναμιν ὁ Ἄνουβις οἵαν ἡ F
Ἑκάτη παρ' Ἕλλησι, χθόνιος ὢν ὁμοῦ καὶ ὀλύμπιος. Ἐνίοις δὲ δοκεῖ Κρόνος ὁ Ἄνουβις εἶναι· διὸ πάντα τίκτων ἐξ ἑαυτοῦ καὶ κύων ἐν ἑαυτῷ, τὴν τοῦ κυνὸς ἐπίκλησιν ἔσχεν· ἔτι δ' οὖν τοῖς σεβομένοις τὸν Ἄνουβιν, ἀπόρρητόν τι· καὶ πάλαι μὲν τὰς μεγίστας ἐν Αἰγύπτῳ τιμὰς ὁ κύων ἔσχεν· ἐπεὶ δὲ Καμβύσου τὸν Ἆπιν ἀνελόντος καὶ ῥίψαντος, οὐδὲν προσῆλθεν οὐδὲ ἐγεύσατο τοῦ σώματος

E. 5. τούτῳ ὑποψαύων] Malim τοῦτον ὑποψαύων, ut Bentl. et Squir.
E. 7. ἀπεικάζεται] Sic E. P. Baſ. Xyl. Vulgo, ἐπεικάζεται.
F. 3. Κρόνος] Squir. Markl. Χρόνος. Non neceſſe.
F. 5. ἀπόρρητόν τι] Quædam hic excidiſſe putant Mez. et Squir. Puto legendum ἔτι νῦν: *Nunc quoque Anubis cultoribus nefas eſt canem nominare.*

ut neque Iſis Typhonem. Pariente Anubin Nephthy, Iſis ſubjicitur. Nephthys enim eſt id quod infra terram ſitum non cernitur: Iſis quod ſupra terram manifeſtum exſtat: at circulus iſthæc ambo tangens et dirimens, qui a definiendo Horizon dicitur, ambobus communis, Anubis vocatur, ac forma cani adſimilatur; quia canis viſu perinde noctu utitur atque interdiu. Videturque Anubis apud Ægyptios eam obtinere vim, quam apud Græcos Hecate numen ſcilicet terreſtre ſimul et cœleſte. Nonnullis Anubis Saturnus eſſe videtur, quia omnia gignens ex ſe et in ſe tanquam prægnans mulier gerens, (quod Kyein Græce dicitur) Kyon (id eſt canis) appelletur. Et vero antiquitus canem violare Ægyptiis religio erat, ſummiſque id animal honoribus afficiebatur: ſed poſtquam Apis a Cambyſe necati et pro-

ἀλλ' ἢ μόνος ὁ κύων, ἀπώλεσε τὸ πρῶτος εἶναι καὶ μάλιστα τιμᾶσθαι τῶν ἑτέρων ζώων. Εἰσὶ δέ τινες οἱ τὸ σκίασμα τῆς γῆς, εἰς ὃ τὴν σελήνην ὀλισθαίνουσαν ἐκλείπειν νομίζουσι, Τυφῶνα καλοῦντες.

369 με'. Ὅθεν οὐκ ἀπέοικεν εἰπεῖν, ὡς ἰδίᾳ μὲν οὐκ ὀρθῶς ἕκαστος, ὁμοῦ δὲ πάντες ὀρθῶς λέγουσιν· οὐ γὰρ αὐχμὸν, οὐδὲ ἄνεμον, οὐδὲ θάλατταν, οὐδὲ σκότος, ἀλλὰ πᾶν ὅσον ἡ φύσις βλαβερὸν καὶ φθαρτικὸν ἔχει μόριον, τοῦ Τυφῶνός ἐστιν. Οὔτε γὰρ ἐν ἀψύχοις σώμασι τὰς τοῦ παντὸς ἀρχὰς θετέον, ὡς Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος· οὔτε ἀποίου δημιουργὸν ὕλης, ἕνα λόγον καὶ μίαν πρόνοιαν, ὡς οἱ Στωϊκοὶ, περιγινομένην ἁπάντων καὶ κρατοῦσαν· ἀδύνατον γὰρ ἢ φλαῦρον ὁτιοῦν, ὅπου πάν-
B των, ἢ χρηστὸν, ὅπου μηδενὸς ὁ θεὸς αἴτιος, ἐγγενέσθαι·

A. 7. ἀποίου] Vera eſt hæc correctio Mez. Bentl. Squir. item Lennepii ad Phalar. p. 149. Vulgo ἄποιον, οὐ.

A. 9. ἢ φλαῦρον ὁτιοῦν, ὅπου πάντων] Vulgo ἢ καὶ φλαῦρον ὁτιοῦν ὁμοῦ πάντων. Ex mea et Meziriaci correctione dedi ὅπου: delevi καὶ auctoritate codicum E. Flor. P.

jecti cadaver nullum extra canem animal adiit vel guſtavit; primos inter animalia honores canis perdidit. Sunt qui umbram terræ, in quam delapſam Lunam deficere putant, Typhonis nomine accipiant.

XLV. Itaque ergo abſurdum dictu non eſt, ſingulos non recte, univerſos recte, pronunciaſſe. Non enim ſiccitas duntaxat, aut ventus, mare, tenebræ: ſed quæcunque naturæ pars damnoſa eſt et corrumpendis rebus apta, Typhonis eſt. Quippe nec in corporibus animæ exſortibus principia Univerſi ſunt conſtituenda, ut fecere Democritus et Epicurus: neque qualitatis expers materiæ opifex providentia unica, quæ omnia ſuperet atque contineat, hunc titulum meretur, qui fuit Stoicorum error; neque enim poſſit, ſi Deus omnium ſit rerum auctor, una eſſe mala, aut ſi nullius rei ſit auctor, una eſſe bona. Nam, Heraclito teſte, ut lyræ et arcus, ita

" Παλίντονος γὰρ ἁρμονίη κόσμου ὥσπερ λύρης καὶ τόξου", καθ' Ἡράκλειτον· καὶ κατ' Εὐριπίδην,

> Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,
> Ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις, ὥστ' ἔχειν καλῶς.

Διὸ καὶ παμπάλαιος αὕτη κάτεισιν ἐκ θεολόγων καὶ νομοθετῶν εἴς τε ποιητὰς καὶ φιλοσόφους δόξα, τὴν ἀρχὴν ἀδέσποτον ἔχουσα, τὴν δὲ πίστιν ἰσχυρὰν καὶ δυσεξάλειπτον, οὐκ ἐν λόγοις μόνον, οὐδὲ ἐν φήμαις, ἀλλ' ἔν τε τελεταῖς, ἔν τε θυσίαις, καὶ βαρβάροις καὶ Ἕλλησι πολλαχοῦ περιφερομένην, ὡς οὔτ' ἄνουν καὶ ἄλογον καὶ ἀκυβέρνητον αἰωρεῖται τῷ αὐτομάτῳ τὸ πᾶν, οὔτε εἷς ἐστιν C
ὁ κρατῶν καὶ κατευθύνων, ὥσπερ οἴαξιν ἤ τισι πειθηνίοις χαλινοῖς, λόγος, ἀλλὰ πολλὰ καὶ μεμιγμένα κακοῖς καὶ ἀγαθοῖς· μᾶλλον δὲ μηδὲν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἄκρατον ἐνταῦθα τῆς φύσεως φερούσης, οὐ δυεῖν πίθων εἷς ταμίας, ὥσπερ νάματα τὰ πράγματα καπηλικῶς

B. 2. ὥσπερ λύρης] Ald. Baſ. Xyl. A. E. Venet. ὅκως περ: unde Ionica forma ὅκως περ apparet.

mundi quoque concinnitas contentionem et remiſſionem admittit: et ſi Euripidem audimus,

> *Sejungi non poſſunt a bonis mala:*
> *Sed eſt eorum, ut res habeant ſatis bene,*
> *Commixtio quædam.*

Vetuſtiſſima proinde a ſacrarum profeſſoribus rerum et legumlatoribus derivata eſt opinio, auctore incognito, fide firma et indelebili, non in ſermonibus ea tantum et rumoribus, ſed et in myſteriis ac ſacrificiis tam barbaris quam Græcanicis exſtans; neque caſu ferri et a fortuna pendere Univerſum, mente, ratione, ac gubernatore deſtitutum: neque unicam eſſe rationem quæ contineat id et dirigat tanquam clavum aut fræna moderans: ſed cum permulta e bonis juxta maliſque ſint confuſa, immo nihil hæc natura ſincerum (ut verbo dicam) proferat; non eſſe unum aliquem promum qui e duobus doliis res nobis veluti aliquem liquorem, cauponis in morem, diſtribuat at-

Digitized by Google

διανέμων ἀνακεράννυσιν ἡμῖν· ἀλλ' ἀπὸ δυεῖν ἐναντίων ἀρχῶν, καὶ δυεῖν ἀντιπάλων δυνάμεων, τῆς μὲν ἐπὶ τὰ δεξιὰ καὶ κατ' εὐθεῖαν ὑφηγουμένης, τῆς δ' ἔμπαλιν
D ἀναστρεφούσης καὶ ἀνακλώσης, ὅ, τε βίος μικτὸς, ὅ, τε κόσμος, εἰ καὶ μὴ πᾶς, ἀλλ' ὁ περίγειος οὗτος καὶ μετὰ σελήνην, ἀνώμαλος καὶ ποικίλος γέγονε, καὶ μεταβολὰς πάσας δεχόμενος. Εἰ γὰρ οὐθὲν ἀναιτίως πέφυκε γενέσθαι, αἰτίαν δὲ κακοῦ τἀγαθὸν οὐκ ἂν παράσχοι, δεῖ γένεσιν ἰδίαν καὶ ἀρχὴν, ὥσπερ ἀγαθοῦ, καὶ κακοῦ, τὴν φύσιν ἔχειν.

μϛ'. Καὶ δοκεῖ τοῦτο τοῖς πλείστοις καὶ σοφωτάτοις. Νομίζουσι γὰρ οἱ μὲν θεοὺς εἶναι δύο, καθάπερ ἀντιτέχνους, τὸν μὲν γὰρ ἀγαθῶν, τὸν δὲ φαύλων δημιουργόν· οἱ δὲ τὸν μὲν ἀμείνονα, ΘΕΟΝ, τὸν δὲ ἕτερον, ΔΑΙΜΟΝΑ κα-
E λοῦσιν· ὥσπερ Ζωροάστρις ὁ μάγος, ὃν πεντακισχιλίοις ἔτεσι τῶν Τρωϊκῶν γεγονέναι πρεσβύτερον ἱστοροῦσιν. Οὗτος οὖν ἐκάλει τὸν μὲν, ΩΡΟΜΑΖΗΝ, τὸν δὲ, ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΝ· καὶ προσαπεφαίνετο, τὸν μὲν ἐοικέναι φωτὶ μάλιστα τῶν

que miſceat; ergo a duobus principiis contrariis adverſiſque duabus facultatibus, quarum altera ad dextram et recta ducat, altera retrorſum avertatur atque reflectat, cum vitam eſſe mixtam, tum ipſum mundum (ſi non univerſum, eum ſaltem qui ad terram eſt et Lunæ ſubjacet) inæqualiter ferri, variiſque et omnis generis motibus agitari. Si enim nihil abſque cauſa fit, et mali cauſam bonum non præbet; neceſſe eſt in natura ut boni, ita etiam mali ortum peculiarem, ſuumque principium exſtare.

XLVI. Atque hæc quidem ſententia pleriſque, et iiſdem ſapientiſſimis probatur. Exiſtimant enim alii duos eſſe deos, quaſi contrariis deditos artibus, ut bona alter, alter mala opera conficiat: alii eum qui eſt melior, *Deum*, qui deterior, *Dæmonem* dicunt. In qua ſententia fuit Zoroaſtres magus, quem narrant quinquies mille annis antiquiorem bello Trojano exſtitiſſe. Is ergo Zoroaſtres melioris nomen *Oromazen*, pejoris *Arimanium* perhibuit; addiditque hoc enunciatum, de rebus ſub

Digitized by Google

αἰσθητῶν, τὸν δὲ ἔμπαλιν σκότῳ καὶ ἀγνοίᾳ· μέσον δὲ ἀμφοῖν τὸν ΜΙΘΡΗΝ εἶναι· διὸ καὶ Μίθρην Πέρσαι τὸν μεσίτην ὀνομάζουσιν· ἐδίδαξε μὲν τῷ εὐκταῖα θύειν καὶ χαριστήρια, τῷ δὲ ἀποτρόπαια καὶ σκυθρωπά. Πόαν γάρ τινα κόπτοντες ΟΜΩΜΙ καλουμένην ἐν ὅλμῳ, τὸν ᾅδην ἀνακαλοῦνται καὶ τὸν σκότον· εἶτα μίξαντες αἵματι λύκου σφαγέντος, εἰς τόπον ἀνήλιον ἐκφέρουσι καὶ ῥίπ- F
τουσι. Καὶ γὰρ τῶν φυτῶν νομίζουσι τὰ μὲν, τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ, τὰ δὲ, τοῦ κακοῦ δαίμονος εἶναι· καὶ τῶν ζώων, ὥσπερ κύνας καὶ ὄρνιθας καὶ χερσαίους ἐχίνους, τοῦ ἀγαθοῦ· τοῦ δὲ φαύλου τοὺς ἐνύδρους εἶναι, διὸ καὶ τὸν κτείναντα πλείστους εὐδαιμονίζουσιν.

μζ. Οὐ μὴν κἀκεῖνοι πολλὰ μυθώδη περὶ τῶν θεῶν λέγουσιν· οἷα καὶ ταῦτά ἐστιν· ὁ μὲν Ὡρομάζης ἐκ τοῦ καθαρωτάτου φάους, ὁ δὲ Ἀρειμάνιος ἐκ τοῦ ζόφου γεγο-

F. 3. καὶ τῶν ζώων, ὥσπερ] Legendum ὥσπερ καὶ τῶν ζώων.
F. 5. τοὺς ἐνύδρους] μῦς ἐνύδρους conjecit veriſimiliter Squirius, recepit more ſuo audacter.

ſenſum cadentibus, illum maxime ſimilem eſſe luci, hunc tenebris et ignorationi, medium horum eſſe Mithram. Quæ cauſa eſt ut Mithram Perſæ Meſiten, id eſt mediatorem ſeu intermedium nuncupent. Docuit idem, votivas et pro gratiis agendis oblatas victimas illi immolandas; huic averruncandi mali cauſa inſtitutas et tetricas. Herbam enim quandam, *Omomi* appellatam, in mortario tundentes, Ditem invocant et Tenebras: tum admixto lupi jugulati ſanguine, efferunt et abjiciunt in locum quo Solis radii non pertingunt. Nam et de ſtirpibus ita judicant, quaſdam boni dei eſſe, mali quaſdam genii: et animalium alia, ut canes, aves, et echinos terreſtres, bono, aquaticos malo adjudicant; itaque et beatum eum prædicant, qui plurimos interfecerit.

XLVII. Enimvero illi quoque multa de diis fabuloſa narrant: cujus generis eſt quod referam. Oromazen natum aiunt e luce puriſſima, Arimanium e caligine: eos bellum

Digitized by Google

370 νῶς, πολεμοῦσιν ἀλλήλοις· καὶ ὁ μὲν ἓξ θεοὺς ἐποίησε, τὸν μὲν πρῶτον, εὐνοίας, τὸν δὲ δεύτερον, ἀληθείας, τὸν δὲ τρίτον, εὐνομίας· τῶν δὲ λοιπῶν, τὸν μὲν σοφίας, τὸν δὲ πλούτου, τὸν δὲ τῶν ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἡδέων δημιουργόν· ὁ δὲ τούτοις ὥσπερ ἀντιτέχνους ἴσους τὸν ἀριθμόν. Εἶθ' ὁ μὲν Ὡρομάζης τρὶς ἑαυτὸν αὐξήσας ἀπέστησε τοῦ ἡλίου τοσοῦτον ὅσον ὁ ἥλιος τῆς γῆς ἀφέστηκε, καὶ τὸν οὐρανὸν ἄστροις ἐκόσμησεν· ἕνα δὲ ἀστέρα πρὸ πάντων, οἷον φύλακα καὶ προόπτην ἐγκατέστησε, τὸν σείριον· ἄλλους δὲ ποιήσας τέσσαρας καὶ εἴκοσι θεοὺς, εἰς ὠὸν ἔθηκεν. Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀρειμανίου γενόμενοι, καὶ αὐτοὶ τοσοῦτοι, δια-

B τρήσαντες τὸ ὠὸν γανωθὲν, ἀναμέμικται τὰ κακὰ τοῖς ἀγαθοῖς. Ἔπεισι δὲ χρόνος εἱμαρμένος, ἐν ᾧ τὸν Ἀρειμάνιον, λοιμὸν ἐπάγοντα καὶ λιμὸν, ὑπὸ τούτων ἀνάγκη φθαρῆναι παντάπασι καὶ ἀφανισθῆναι, τῆς δὲ γῆς ἐπιπέδου καὶ ὁμαλῆς γενομένης, ἕνα βίον καὶ μίαν πολιτείαν

A. 6. ὁ μὲν Ὡρόμαζης] Supplendum ὡς ὁ μὲν Ὡρόμαζης.
B. 1. τὸ ὠὸν γανωθὲν] Forte quædam exciderunt: forte corrigendum, διέτρησαν τὸ ὠόν· ἔθεν—: quale Xylander conjecit.

inter ſe gerere: ſex deos feciſſe Oromazen: primum benevolentiæ, ſecundum veritatis, tertium æquitatis, reliquos ſapientiæ, divitiarum et voluptatis quæ honeſta conſequitur opificem. Arimanium totidem numero his adverſa efficientes. Deinde Oromazen ſeſe triplicaſſe, et a Sole tanto ſe intervallo removiſſe, quanto a terra Sol abeſt, ac cœlum ſtellis decoraſſe, unamque ante alias tanquam cuſtodem et ſpeculatorem conſtituiſſe Sirium: alios porro viginti et quatuor deos condidiſſe et in ovo poſuiſſe. At totidem numero factos ab Arimanio ovum illud perforaſſe, hinc mala bonis eſſe permixta. Appetere porro fatale tempus, quo neceſſe ſit, peſte et fame ab his adducta, Arimanium omnino perdi atque aboleri, terraque æquabili et plana facta, unam vitam u-

Digitized by Google

ἀνθρώπων μακαρίων καὶ ὁμογλώσσων ἁπάντων γενέσθαι. Θεόπομπος δέ φησι κατὰ τοὺς Μάγους ἀνὰ μέρος τρισχίλια ἔτη τὸν μὲν κρατεῖν, τὸν δὲ κρατεῖσθαι τῶν θεῶν, ἄλλα δὲ τρισχίλια μάχεσθαι καὶ πολεμεῖν καὶ ἀναλύειν τὰ τοῦ ἑτέρου τὸν ἕτερον· τέλος δὲ ἀπολείπεσθαι τὸν ᾅδην· καὶ τοὺς μὲν ἀνθρώπους εὐδαίμονας ἔσεσθαι, μήτε C
τροφῆς δεομένους, μήτε σκιὰν ποιοῦντας· τὸν δὲ ταῦτα μηχανησάμενον θεὸν, ἠρεμεῖν καὶ ἀναπαύεσθαι χρόνον, καλῶς μὲν οὐ πολὺν τῷ θεῷ, ὥσπερ ἀνθρώπῳ κοιμωμένῳ μέτριον. Ἡ μὲν οὖν μάγων μυθολογία τοιοῦτον ἔχει τρόπον.

μη'. Χαλδαῖοι δὲ τῶν πλανητῶν τοὺς θεοὺς γενέσθαι, οὓς καλοῦσι, δύο μὲν ἀγαθουργοὺς, δύο δὲ κακοποιοὺς, μέσους δὲ τοὺς τρεῖς ἀποφαίνουσι καὶ κοινούς. Τὰ δὲ Ἑλλήνων, πᾶσί που δῆλα, τὴν μὲν ἀγαθὴν, Διὸς ὀλυμ-

B. 10. ἀπολείπεσθαι τὸν ᾅδην] Acute Markl. ἀπολεῖσθαι: tamen quid remanet difficultatis in ᾅδην.

C. 4. καλῶς μὲν οὐ—μέτριον] Turbata hæc reſtituenda hunc in modum χρόνον, ὡς μὲν ἀνθρώπῳ κοιμωμένῳ πολὺν, ὡς δὲ θεῷ μέτριον. Reſtitui χρόνον pro χρόνῳ ex E. Flor. Venet. P.

namque civitatem beatorum hominum univerſorum unaque lingua utentium fore. Theopompus ait de ſententia Magorum vicibus ter mille annorum alterum deorum ſuperare, alterum ſuccumbere: et per alia tria annorum millia bellum eos inter ſe gerere, pugnare, et alterum alterius opera demoliri: tandem Plutonem deficere: et tunc homines fore beatos, neque alimento utentes, neque umbram edentes: deum porro iſta qui machinetur, quieſcere ad aliquod tempus, non quod longum ſit deo, ſed rectum et mediocre tanquam hominis dormientis. Hoc modo ſe habent Magorum fabulæ.

XLVIII. Chaldæi planetas deos faciunt, quorum duos beneficos, totidem maleficos, reliquos tres medios affirmant et promiſcuos. Græcorum opinio nemini fere ignota eſt: qui bonam partem Jovi O-

Digitized by Google

τὴν μερίδα, τὴν δὲ ἀποτρόπαιον, Ἅδου ποιούμενοι· ἐκ
D δὲ Ἀφροδίτης καὶ Ἄρεως Ἁρμονίαν γεγονέναι μυθολογοῦνται· ὧν ὁ μὲν ἀπηνὴς καὶ φιλόνεικος, ἡ δὲ μειλίχιος καὶ γενέθλιος. Σκόπει δὲ τοὺς φιλοσόφους τούτοις συμφερομένους. Ἡράκλειτος μὲν γὰρ ἄντικρυς πόλεμον ὀνομάζει πατέρα καὶ βασιλέα καὶ κύριον πάντων, καὶ τὸν μὲν Ὅμηρον, εὐχόμενον "ἔκ τε θεῶν ἔριν, ἔκ τ' ἀνθρώ-" πων ἀπολέσθαι," λανθάνειν φησὶ τῇ πάντων γενέσει καταρώμενον, ἐκ μάχης καὶ ἀντιπαθείας τὴν γένεσιν ἐχόντων· ἥλιον δὲ μὴ ὑπερβήσεσθαι τοὺς προσήκοντας ὅρους· εἰ δὲ μή, γλώττας μιν δίκης ἐπικούρους ἐξευρήσειν.
E Ἐμπεδοκλῆς δὲ, "τὴν μὲν ἀγαθουργὸν ἀρχὴν, Φιλότητα καὶ Φιλίαν, πολλάκις δὲ Ἁρμονίαν καλεῖσθαι Μέροπι, τὴν δὲ χείρονα, Νεῖκος οὐλόμενον καὶ Δῆριν αἱματόεσσαν." Οἱ μὲν Πυθαγορικοὶ διὰ πλειόνων

D. 10. γλώττας] ἐρίννυας alio loco ubi hoc dictum memoratur a Plutarcho, infra p. 604. A. Mez. μοίρας vel ποινάς.

E. 3. Μέροπι] Legendum θημερῶπιν ut Bentleius oſtendit Epiſt. ad Mill. p. 76. et uberius exponemus infra ad p. 474. B.

E. 4. Οἱ μὲν Πυθαγορικοὶ] μὲν mutandum in δὲ, judice Mez. Mox in τὸ πεπερασμένον, recepi τὸ ex E.

lympio, malam Diti averrunco adſignant: et Harmoniam (quaſi concinnitatem) e Venere et Marte natam fabulantur: quorum hic ſævus eſt et contentioſus, illa comis et genitabilis. Jam philoſophos vide cum his conſentientes. Heraclitus enim aperte *bellum* nominat *patrem et regem et dominum omnium: et Homerum*, *dum optat*,

Ex divum atque hominum ut pereat diſcordia cœtu,

occulte exſecrari univerſorum ortum, quia naſcuntur ex contentione et adverſatione: et Solem non tranſgreſſurum poſitos ſibi limites: alioqui fore ut in linguas incidat juſtitiæ patrocinantes. Empedocles principium boni efficax amorem ac amicitiam, ſæpe etiam harmoniam appellat: deterius autem

Rixam perniciosam, et litem ſanguinolentam.

Pythagorici pluribus utrumque principium afficiunt no-

Digitized by Google

ὀνομάτων κατηγοροῦσι, τοῦ μὲν ἀγαθοῦ τὸ ἕν, τὸ πεπερασμένον, τὸ μένον, τὸ εὐθὺ, τὸ περισσὸν, τὸ τετράγωνον, τὸ δεξιὸν, τὸ λαμπρόν· τοῦ δὲ κακοῦ, τὴν δυάδα, τὸ ἄπειρον, τὸ φερόμενον, τὸ καμπύλον, τὸ ἄρτιον, τὸ ἑτερόμηκες, τὸ ἄνισον, τὸ ἀριστερὸν, τὸ σκοτεινόν· ὥστε ταύτας ἀρχὰς γενέσεως ὑποκειμένας. Ἀναξαγόρας δὲ νοῦν, καὶ ἄπειρον. Ἀριστοτέλης δὲ, τὸ μὲν εἶδος, τὸ δὲ στέρησιν. Πλάτων δὲ πολλαχοῦ μὲν οἷον ἐπιλυγιζόμενος καὶ παρακαλυπτόμενος, τῶν ἐναντίων ἀρχῶν, τὴν μὲν Ταυτὸν ὀνομάζει, τὴν δὲ Θάτερον· ἐν δὲ τοῖς Νόμοις ἤδη πρεσβύτερος ὢν, οὐ δι' αἰνιγμῶν οὐδὲ συμβολικῶς, ἀλλὰ κυρίοις ὀνόμασιν, οὐ μιᾷ ψυχῇ φησὶ κινεῖσθαι τὸν κόσμον, ἀλλὰ πλείοσιν ἴσως, δυοῖν δὲ πάντως οὐκ ἐλάττοσιν· ὅθεν τὴν μὲν ἀγαθουργὸν εἶναι, τὴν δὲ ἐναντίαν ταύτῃ, καὶ τῶν ἐναντίων δημιουργόν· ἀπολείπει δὲ καὶ τρίτην τινὰ μεταξὺ φύσιν, οὐκ ἄψυχον, οὐδὲ ἄλογον, οὐδὲ ἀκίνητον ἐξ

E. 9. ὥστε ταύτας] Forte ὡς ἐναντίας ἀρχάς.
F. 1. ἐπιλυγιζόμενος] Non temere damnem: ἐπηλυγαζόμενος forma Attica elegans non ideo a Plutarcho poſita.

minibus: Bonum, unitatis, finiti, quieſcentis, recti, imparis, quadrati, æqualis, dextri, ſplendidi: Malum, binarii, infiniti, in motu verſantis, curvi, paris, altera dimenſione longioris, inæqualis, ſiniſtri, tenebricoſi: hæc eſſe principia ortus rerum ſtatuunt. Anaxagoras mentem et infinitum. Ariſtoteles formam et privationem. Plato multis locis quaſi occultans et obumbrans ſuam ſententiam, alterum contrariorum principiorum Idem, alterum appellat Diverſum. At in libris de Legibus jam ſenior non per ambages aut notas, ſed diſertis verbis pronunciat, mundum non unica anima, ſed compluribus fortaſſe, ad minimum autem duabus cieri: quarum una boni ſit efficax, altera ejus contraria et contrariorum opifex: relinquit etiam tertiam quandam in medio naturam, non animæ, non rationis expertem,

αὐτῆς, ὥσπερ ἔνιοι νομίζουσιν, ἀλλ' ἀνακειμένην ἀμφοῖν
371 ἐκείναις· ἐφιεμένην δὲ τῆς ἀμείνονος ἀεὶ, καὶ ποθοῦσαν, καὶ διώκουσαν, ὡς τὰ ἐπιόντα δηλώσει τοῦ λόγου, τὴν Αἰγυπτίων θεολογίαν μάλιστα ταύτῃ τῇ φιλοσοφίᾳ συνοικειοῦντος.

μθ'. Μεμιγμένη γὰρ ἡ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις καὶ σύστασις ἐξ ἐναντίων, οὐ μὴν ἰσοσθενῶν, δυνάμεων, ἀλλὰ τῆς βελτίονος τὸ κράτος ἐστίν· ἀπολέσθαι δὲ τὴν φαύλην παντάπασιν ἀδύνατον, πολλὴν μὲν ἐμπεφυκυῖαν τῷ σώματι, πολλὴν δὲ τῇ ψυχῇ τοῦ παντὸς, ἀεὶ πρὸς τὴν βελτίονα καὶ δυσμαχοῦσαν. Ἐν μὲν οὖν τῇ ψυχῇ νοῦς καὶ λόγος ὁ τῶν ἀρίστων πάντων ἡγεμὼν καὶ κύριος, Ὄσιρίς ἐστιν· ἐν δὲ γῇ καὶ πνεύμασι καὶ ὕδασι καὶ οὐρανῷ καὶ ἄστροις τὸ τεταγμένον καὶ καθεστηκὸς καὶ ὑγιαῖνον, ὥραις καὶ κράσεσι καὶ περιόδοις, Ὀσίριδος ἀπορροὴ καὶ εἰκὼν ἐμφαινομένη· Τυφὼν δὲ, τῆς ψυχῆς τὸ παθητικὸν καὶ

A. 9. ἀεὶ πρὸς τὴν βελτίονα καὶ δυσμαχοῦσαν] Tranſponenda καὶ et ἀεὶ ita: καὶ πρὸς τ. β. ἀεὶ δ. Markl.

neque ex ſeſe immobilem, ut nonnulli putant, ſed utrique harum expoſitam: ita ut ſemper appetat ac deſideret meliorem et ſectetur: id quod ſequens oratio explicabit, ubi Ægyptiorum theologiam maxime ad hanc accommodabimus philoſophiam.

XLIX. Mixta eſt enim hujus mundi origo atque compages ex contrariis facultatibus: ſed quarum non ſint æquales vires: melior enim prævalet quidem: deteriorem autem funditus aboleri nefas eſt, cum et in corpore ea valide inhæreat, et in anima univerſi, et meliori ſemper repugnet. In anima ergo mens et ratio optimorum omnium princeps atque dominus, Oſiris eſt: in terra autem, ſpiritibus, aquis, cœlo, et ſtellis quod ordinatum eſt, æquabile, et ſanum, id defluxus et imago eſt Oſiridis, tempeſtatum, temperamentorum, ac converſionum vicibus conſpicua. Typhon autem animæ pars rationis va-

τιτανικὸν καὶ ἄλογον καὶ ἔμπληκτον· τοῦ δὲ σωματικοῦ τὸ ἐπίκλητον καὶ νοσῶδες, καὶ ταρακτικὸν αἰθρίαις καὶ δυσκρασίαις, καὶ κρύψεσιν ἡλίου καὶ ἀφανισμοῖς σελήνης, οἷον ἐκδρομαὶ καὶ ἀφανισμοὶ Τυφῶνος· καὶ τοὔνομα κατηγορεῖ τὸ ΣΗΘ αὖ τὸν Τυφῶνα καλοῦσι· φράζει μὲν τὸ καταδυναστεῦον καὶ καταβιαζόμενον, φράζει δὲ τὸ πολλάκις ἀναστροφὴν καὶ πάλιν ὑπερπήδησιν. Βεβῶνα δέ τινες μὲν ἕνα τῶν τοῦ Τυφῶνος ἑταίρων γεγονέναι λέ- C
γουσιν, Μάνεθος αὖ τὸν Τυφῶνα, καὶ Βέβωνα καλεῖσθαι· σημαίνει δὲ τοὔνομα κάθεξιν ἢ κώλυσιν, ὡς τοῖς πράγμασιν ὁδῷ βαδίζουσι καὶ πρὸς ὃ χρὴ φερομένοις, ἐνισταμένης τῆς τοῦ Τυφῶνος δυνάμεως.

ν΄. Διὸ καὶ τῶν μὲν ἡμέρων ζώων ἀπονέμουσιν αὐτῷ τὸ ἀμαθέστατον, ὄνον· τῶν δὲ ἀγρίων τὰ θηριωδέστατα,

B. 5. ἐπίκλητον—καλοῦσι] Legendum ἐπίκηρον cum Markl. vel ἐπιληπτικὸν cum Mez. Tum ἀωρίαις pro αἰθρίαις cum Bentl. et Squir. Porro ἀφανισμοὶ Τυφῶνος cum Markl. pro vulgato ἀφανισμοὶ καὶ Τυφῶνες, cujus duas ultimas voces καὶ Τυφῶνες in unam Τυφῶνος mutavimus auctoritate codicum A. E. Venet. Denique, αὖ mutandum in δ'.

B. 8. φράζει μὲν—τὸ πολλάκις] Corrigendum ὃ φράζει—τὴν πολλάκις.

B. 10. Βεβῶνα] Recepi priore loco ex A. E. pro vulgato Βεβαιῶνα. Mox αὖ mutandum in δέ.

cua eſt, et variis motibus exagitata, tumultuoſa et bruta: in corpore facultas morbos et mutationes adſciſcens: tum aeris intemperies et inconſtantia, ſoliſque et lunæ defectus, veluti excurſiones ſunt Typhonis. Et ipſum nomen Typhonis, quod eum Seth appellant, rem arguit; notat enim id quod vi obtinet, ac multas converſiones admittit, ſæpe tranſilit. Quidam dicunt Bebæonem unum de ſociis Typhonis fuiſſe; Manethos Typhoni etiam Bebonis nomen factum: voce obſtaculum ſeu impedimentum ſignificante; quod rebus recta incedentibus et ad ſuum finem tendentibus vis Typhonis obſiſtat.

L. Itaque de cicuribus animalibus inertiſſimum ei tribuunt aſinum: de feris ſæviſſi-

Digitized by Google

κροκόδειλον καὶ τὸν ποτάμιον ἵππον. Περὶ μὲν τοῦ ὄνου προδεδηλώκαμεν. Ἐν Ἑρμουπόλει δὲ Τυφῶνος ἄγαλμα δεικνύουσιν ἵππον ποτάμιον· ἐφ' οὗ βέβηκεν ἱέραξ, ὄφει μαχόμενος· τῷ μὲν ἵππῳ τὸν Τυφῶνα δεικνύντες,
D τῷ δὲ ἱέρακι δύναμιν καὶ ἀρχὴν, ἣν βίᾳ κτώμενος ὁ Τυφὼν πολλάκις οὐκ ἀνιᾶται ταραττόμενος ὑπὸ τῆς κακίας καὶ ταράττων· διὸ καὶ θύοντες ἑβδόμῃ τοῦ Τυβὶ μηνὸς, ἣν καλοῦσιν ΑΦΙΞΙΝ ΙΣΙΔΟΣ ΕΚ ΦΟΙΝΙΚΗΣ, ἐπιπλάττουσι τοῖς ποπάνοις ἵππον ποτάμιον δεδεμένον. Ἐν δὲ Ἀπόλλωνος πόλει νενομισμένον ἐστὶ κροκοδείλου φαγεῖν πάντως ἕκαστον· ἡμέρᾳ δὲ μιᾷ θηρεύσαντες ὅσους ἂν δύνωνται, καὶ κτείναντες ἀπαντικρὺ τοῦ ἱεροῦ προβάλλουσι, καὶ λέγουσιν ὡς ὁ Τυφὼν τὸν Ὧρον ἀπέδρα κροκόδειλος γενόμενος, πάντα καὶ ζῷα καὶ φυτὰ καὶ πάθη
E τὰ φαῦλα καὶ βλαβερὰ, Τυφῶνος ἔργα καὶ μέρη καὶ κινήματα ποιούμενοι.

C. 8. Περὶ μὲν τοῦ ὄνου] Supplendum vel cum Mez. Καὶ περὶ μὲν: vel cum Markl. Περὶ μὲν δὴ: vel cum Reiſk. Ὧν περὶ μέν.
D. 2. οὐκ ἀνιᾶται] Forte αὖ κινεῖται: vel ἐξανίςαται.

ma, crocodilum et equum fluvialem. Ac de aſino quidem dictum eſt ſupra. Cæterum apud Hermupolin ſimulachrum oſtenditur Typhonis, equus fluvialis, cui accipiter inſiſtit in ſerpentem pugnans; equo Typhonem indicante, accipitre vim et principium, quibus vi potitus ille ſæpenumero non defatigatur præ malitia turbatus atque turbans; itaque etiam ſeptima menſis Tybi ſacrificantes, quam diem nominant *Iſidis e Phœnice adventum*, placentis adfingunt equum fluvialem vinctum. In urbe Apollinis ſtatutum eſt ut quiſque omnino de crocodilo edat: certa autem die quadam venati quotquot poſſunt crocodilos, interficiunt, et ex adverſo templi abjiciunt, Typhonem dicentes in crocodilum mutatum Oro ſe fuga eripuiſſe: ita omnia animalia, ſtirpes, et eventa mala atque damnoſa Typhonis opera et effecta putant.

Digitized by Google

να'. Τὸν δὲ Ὄσιριν αὖ πάλιν ὀφθαλμῷ καὶ σκήπτρῳ γράφουσιν, ὧν τὸ μὲν τὴν πρόνοιαν ἐμφαίνει, τὸ δὲ τὴν δύναμιν, ὡς Ὅμηρος τὸν ἄρχοντα καὶ βασιλεύοντα πάντων Ζῆν᾽ ὕπατον καὶ μήστωρα καλῶν, ἔοικε τῷ μὲν ΥΠΑΤΩ τὸ κράτος αὐτοῦ, τῷ δὲ ΜΗΣΤΩΡΙ τὴν εὐβουλίαν καὶ τὴν φρόνησιν σημαίνειν. Γράφουσι καὶ ἱέρακι τὸν θεὸν τοῦτον πολλάκις· εὐτονίᾳ γὰρ ὄψεως ὑπερβάλλει, καὶ πτήσεως ὀξύτητι, καὶ διοικεῖν αὐτὸν ἐλαχίστῃ τῇ τροφῇ πέφυκε· λέγεται δὲ καὶ νεκρῶν ἀτάφων ὄμμασι γῆν ὑπερπετόμενος ἐπιβάλλειν· ὅταν δὲ πιούμενος ἐπὶ τὸν ποταμὸν καταίρει, τὸ πτερὸν ἵστησιν ὀρθόν· πιὼν δὲ κλίνει τοῦτο πάλιν, ᾧ δῆλος ἐστὶ σεσωσμένος καὶ διαπεφευγὼς τὸν κροκόδειλον· ἂν γὰρ ἁρπασθῇ, μένει τὸ πτερὸν ὥσπερ ἔστη πεπηγός. Πανταχοῦ δὲ καὶ ἀνθρωπόμορφον Ὀσίριδος ἄγαλμα δεικνύουσιν, ἐξορθιάζον τῷ αἰδοίῳ, διὰ τὸ γόνιμον καὶ τὸ τρόφιμον· ἀμπεχόνῃ δὲ φλογοειδὴς στέλλουσα αὐτοῦ

E. 10. αὑτὸν ἐλαχίστῃ] Ita correxi pro vulgato αὐτὸν ἐλάχιστα.
E. 11. ὄμμασι—ἐπὶ τὸν ποταμὸν] Prius mutandum in σώμασι cum Xyl. Poſterius ex A. E. Venet. loco vulgati ἐπὶ τῶν ποταμῶν.

LI. Contra Oſirin oculo et ſceptro pictis exprimunt, oculo providentiam, ſceptro potentiam demonſtrante: ſicut Homerus etiam Jovem omnium regem atque principem appellat

Induperatorem, conſultoremque:

priore voce imperium, poſteriore prudentiam notante. Accipitre etiam picto Oſirin ſæpe proponunt: avis enim ea pollet acumine viſus et volatus celeritate, eaque eſt natura, ut celerrime alimentum digerat: fertur etiam cadaveribus inhumatis terram injicere ſupervolans: et cum in Nilum bibendi cauſa devolat, pennam conſtituit rectam, ac inclinans eam poſtquam bibit, oſtendit ſe evitato crocodilo incolumem evaſiſſe: ſi enim rapiatur, manet penna recta ſicut eam fixerat. Ubique porro oſtenditur ſimulachrum Oſiridis humana ſpecie, recto pene, ob vim gignendi et alendi. At amiculum flammeum quo imagines ejus

372 τὰς εἰκόνας, ἥλιον σῶμα τῆς τἀγαθοῦ δυνάμεως ὡς ὁρατὸν οὐσίας νοητῆς ἡγούμενοι. Διὸ καὶ καταφρονεῖν ἄξιόν ἐστι τῶν τὴν ἡλίου σφαῖραν Τυφῶνι προσνεμόντων, ᾧ λαμπρὸν οὐδὲν οὐδὲ σωτήριον, οὐδὲ τάξις, οὐδὲ γένεσις, οὐδὲ κίνησις μέτρον ἔχουσα καὶ λόγον, ἀλλὰ τἀναντία, προσήκει· καὶ αὐχμὸν οἷς φθείρει πολλὰ τῶν ζώων καὶ βλαστανόντων, οὐχ ἡλίου θετέον ἔργον, ἀλλὰ τῶν ἐν γῇ καὶ ἀέρι μὴ καθ' ὥραν κεραννυμένων πνευμάτων καὶ ὑδάτων, ὅταν ἡ τῆς ἀτάκτου καὶ ἀορίστου δυνάμεως ἀρχὴ πλημμελήσασα κατασβέσῃ τὰς ἀναθυμιάσεις.

B νβʹ. Ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις τοῦ Ὀσίριδος ἀνακαλοῦνται τὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις κρυπτόμενον τοῦ ἡλίου· καὶ τῇ τριακάδι τοῦ Ἐπιφὶ μηνὸς, ἑορτάζουσιν Ὀφθαλμῶν Ὥρου γενέθλιον, ὅτε σελήνη καὶ ἥλιος ἐπὶ μιᾶς εὐθείας γεγόνασιν, ὡς οὐ μόνον τὴν σελήνην, ἀλλὰ καὶ τὸν ἥλιον ὄμμα τοῦ Ὥρου καὶ φῶς ἡγούμενοι· τῇ δὲ ὀγδόῃ φθί-

A. 2. ἡγούμενοι] Hoc ſi mutaveris in σημαίνει, cum Mez. plana erit oratio.

velantur, Solem exprimit, quem corpus adſpectabile Boni Principii intelligibilis, exiſtimant. Itaque merito contemptui habentur, qui globum Solis Typhoni adſcribunt: cui nihil ſplendoris, nihil ſalutare, nullus ordo, nulla procreatio aut motio ratione modoque conſtans, contraria omnia conveniunt: et æſtus, quo multa animalium ac terra naſcentium corrumpuntur, non Solis opus exiſtimari debet, ſed ſpirituum aquarumque in terra et aere intempeſtive confuſarum, quando principium incompoſitæ et infinitæ facultatis errore commiſſo exhalationes exſtinxerit.

LII. Porro in ſacris de Oſiride canticis invocant eum, qui in Solis occultatur ulnis: et ultima die menſis Epiphi, Sole et Luna in eadem linea coeuntibus, ferias agunt natalitias oculorum Ori; quippe non Lunam modo, ſed et Solem oculum lumenque Ori cenſentes. Vigeſima ſecunda die

Digitized by Google

νοντος τοῦ Φαωφὶ Βακτηρίας ἡλίου γενέθλιον ἄγουσι μετὰ
φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἐμφαίνοντες οἷον ὑπερείσματος
δεῖσθαι καὶ ῥώσεως, τῷ τε θερμῷ γινόμενον καὶ τῷ φωτὶ
ἐνδεᾶ, κλινόμενον καὶ πλάγιον ἀφ᾽ ἡμῶν φερόμενον.
Ἔτι δὲ τὴν βοῦν ὑπὸ τροπὰς χειμερινὰς ἑπτάκις C
περὶ τὸν ναὸν περιφέρουσι· καὶ καλεῖται ΖΗΤΗΣΙΣ ΟΣΙ-
ΡΙΔΟΣ ἡ περιδρομὴ τοῦ ἡλίου, τὸ ὕδωρ χειμῶνος τῆς θεοῦ
ποθούσης· τοσαυτάκις δὲ περίεισιν, ὅτι τὴν ἀπὸ τροπῶν
χειμερινῶν ἐπὶ τροπὰς θερινὰς πάροδον ἑβδόμῳ μηνὶ
συμπεραίνει. Λέγεται δὲ καὶ θῦσαι τῷ ἡλίῳ τετράδι μηνὸς
ἱσταμένου πάντων πρῶτος Ὧρος ὁ Ἴσιδος, ὡς ἐν τοῖς
ἐπιγραφομένοις γενεθλίοις Ὥρου γέγραπται. Καὶ μὴν
ἡμέρας ἑκάστης τριχῶς ἐπιθυμιῶσι τῷ ἡλίῳ, ῥητίνην μὲν
ὑπὸ τὰς ἀνατολάς, σμύρναν δὲ μεσουρανοῦντι, τὸ δὲ D
καλούμενον κῦφι περὶ δυσμάς· ὧν ἕκαστον ὃν ἔχει λόγον,

B. 7. ἡλίου γενέθλιον] Recepi e certa correctione Bentleii, Marklandi, Squirii. Vulgo ἡλίου γενέσθαι ὄν.

B. 9. γινόμενον καὶ τῷ φωτὶ] Perperam repetitum ἐνδεᾶ poſt γινόμενον: delevimus aſſentiente P.

C. 3. ἡ περιδρομὴ] Forte rectius ἢ περιδρομὴ Mez.

menſis Phaophi, poſt æquinoctium autumnale, feſtum diem celebrant, tum Solis baculos natos dicentes, quo oſtendunt veluti fulcro et roboratione Solem jam indigere, qui inclinatus cum jam a nobis per obliquum ferri incipit, et caloris et luminis aliquam ſit paſſus diminutionem. Præterea bovem femellam ſub ſolſtitium hybernum ſepties circa templum circumferunt: vocaturque Oſiridis indagatio Solis circuitus, aquam hyeme deſiderante dea: toties autem circumeunt, quia ſeptimo menſe decurſus Solis ab hyberno ad æſtivum ſolſtitium conficitur. Omnium primus Orus Iſidis filius Soli ſacrificaſſe fertur quarta die menſis, ut ſcriptum eſt in libro, qui Natalitia Ori titulum habet. Et vero quavis die ter adolent Soli, reſinam ſub ortum, myrrham meridie, Kyphi (quod vocant) circa occaſum: quorum quodque

Digitized by Google

ὕστερον ἀφηγήσομαι. Τὸν δὲ ἥλιον πᾶσι τούτοις περιστέπεσθαι καὶ θεραπεύειν οἴονται. Καὶ τί δεῖ πολλὰ τοιαῦτα συνάγειν; Εἰσὶ γὰρ οἱ τὸν Ὄσιριν ἄντικρυς ἥλιον εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι Σείριον ὑφ' Ἑλλήνων λέγοντες, εἰ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἡ πρόσθεσις τοῦ ἄρθρου τοὔνομα πεποίηκεν ἀμφιγνοεῖσθαι· τὴν δὲ Ἶσιν οὐχ ἑτέραν τῆς σελήνης ἀποφαίνοντες, ἐν καὶ τῶν ἀγαλμάτων αὐτῆς, τὰ μὲν κερασφόρα τοῦ μηνοειδοῦς γεγονέναι μιμήματα, τοῖς
E δὲ μελανοστόλοις ἐμφαίνουσι τὰς κρύψεις καὶ τοὺς περισκιασμοὺς, ἐν οἷς διώκει ποθοῦσα τὸν ἥλιον. Διὸ καὶ πρὸς τὰ ἐρωτικὰ τὴν σελήνην ἐπικαλοῦνται, καὶ τὴν Ἶσιν Εὔδοξός φησι βραβεύειν τὰ ἐρωτικά. Καὶ τούτοις μὲν ἄλλως γέ πως τοῦ πιθανοῦ μέτεστι· τῶν δὲ Τυφῶνα ποιούντων τὸν ἥλιον, οὐδὲ ἀκούειν ἄξιον. Ἀλλ' ἡμεῖς αὖθις τὸν οἰκεῖον ἀναλάβωμεν λόγον.

νγ'. Ἡ γὰρ Ἶσις ἐστὶ μὲν τὸ τῆς φύσεως θῆλυ,

D. 9. ἐν καὶ τῶν] Delendum ἐν cum Mss.
E. 1. ἐμφαίνουσι] Rectius fit ἐμφαίνεσθαι, ut Markl. Mox ἄλλως γέ πως malim mutatum in ἁμῶς γέ πως.

quam habeat rationem, infra exponam: ſingulis quidem iſtis conciliare ſe et venerari Solem opinantur. Quanquam quid refert multa colligere talia? Sunt qui Oſirin diſerte dicant eſſe Solem, et a Græcis Sirium appellari, articulum O præpoſitum huic nomini apud Ægyptios obſcuritatem dubitationemque de vocabulo genuiſſe. Iſidem vero eandem ac Lunam eſſe pronuntiantes, etiam eadem utramque imagine repræſentant: in qua cornuta Lunæ indicant illuminationes falcatas, nigræ autem veſtes occultationes ejus et obumbrationes deſignant, quibus Solem deſiderans ſectatur. Itaque et ad res amatorias Lunam invocant: et iis rebus præeſſe Iſidem Eudoxus affirmat. Atque hæc quidem veri ſaltem aliquam habent ſimilitudinem: qui autem Typhonem faciunt Solem, indigni ſunt qui audiantur. Sed nos eo, unde abiit oratio, revertamur.

LIII. Eſt ergo Iſis naturæ

Digitized by Google

καὶ δεκτικὸν ἁπάσης γενέσεως, καθὸ τιθήνη καὶ πανδεχὴς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν μυριώνυμος κέκληται, διὰ τὸ πάσας ὑπὸ τοῦ λόγου τρεπομένη F
μορφὰς δέχεσθαι καὶ ἰδέας· ἔχει δὲ σύμφυτον ἔρωτα τοῦ πρώτου καὶ κυριωτάτου πάντων, ὃ τἀγαθῷ ταὐτόν ἐστι, κἀκεῖνο ποθεῖ καὶ διώκει· τὴν δὲ ἐκ τοῦ κακοῦ φεύγει καὶ διωθεῖται μοῖραν, ἀμφοῖν μὲν οὖσα χώρα καὶ ὕλη, ῥέπουσα δὲ ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἐξ ἑαυτῆς, καὶ παρέχουσα γεννᾶν ἐκείνῳ καὶ κατασπείρειν εἰς ἑαυτὴν ἀπορροίας καὶ ὁμοιότητας, αἷς χαίρει καὶ γέγηθε κυϊσκομένη καὶ ὑποπιμπλαμένη τῶν γενέσεων. Εἰκὼν γάρ ἐστιν οὐσίας ἐν ὕλη γένεσις, καὶ μίμημα τοῦ ὄντος τὸ γινόμενον.
Ὅθεν οὐκ ἀπὸ τρόπου μυθολογοῦσι τὴν Ὀσίριδος ψυ- 373
χὴν ἀΐδιον εἶναι καὶ ἄφθαρτον, τὸ δὲ σῶμα πολλάκις διασπᾶν καὶ ἀφανίζειν τὸν Τυφῶνα, τὴν δ' Ἶσιν, πλα-

F. 7. ἐκείνῳ] Recepi poſt Squirium ex indubitata correctione Bentleii et Marklandi, pro ἐκεῖνο.
F. 10. ὕλη γένεσις] Legendum ὕλῃ ἡ γένεσις. Rectius reddidimus ſententiam in Verſione.

ea pars, quæ quaſi fœminea, omnes in ſe recipit ortus, tanquam nutrix quædam et omnium commune receptaculum a Platone dicta, a pleriſque aliis Myrionymos (id eſt innumeris prædita nominibus) quod ratio eam in omnes formas ſpecieſque vertat. Huic Iſidi a natura inſitus eſt amor primæ omniumque principis et præſtantiſſimæ naturæ, quæ eſt Bonum: hoc ea deſiderat atque perſequitur, et portionem a malo ſibi obtingentem fugit atque repellit. Cum enim ſit receptaculum et ſubjectum utriuſque, ſua tamen ſponte ſemper vergit ad melius: ſeque præbet implendam et conſerendam defluxibus ac ſimilitudinibus, quibus fœta et rebus referta gignendis gaudet atque exſultat. Nam in materia imago Eſſentiæ eſt Generatio, et ſimulachrum Entis eſt Generatum. Itaque ergo non abs re fabulantur Oſiridis animam ſempiternam eſſe interituſque ſecuram: corpus ejus a Typhone ſubinde divelli atque aboleri, idque ab

νωμένην καὶ ζητεῖν καὶ συναρμόττειν πάλιν. Τὸ γὰρ ὂν καὶ νοητὸν καὶ ἀγαθὸν, φθορᾶς καὶ μεταβολῆς κρεῖττόν ἐστι· τινὰς δὲ ἀπ' αὐτοῦ τὸ αἰσθητὸν καὶ σωματικὸν εἰκόνας ἐκμάττεται, καὶ λόγους, καὶ εἴδη καὶ ὁμοιότητας ἀναλαμβάνει, καθάπερ ἐν κηρῷ σφραγῖδες, οὐκ ἀεὶ διαμένουσιν, ἀλλὰ καταλαμβάνει τὸ ἄτακτον αὐτὰς καὶ ταραχῶδες, ἐνταῦθα τῆς ἄνω χώρας ἀπεληλαμένον,
B καὶ μαχόμενον πρὸς τὸν Ὧρον, ὃν ἡ Ἶσις εἰκόνα τοῦ νοητοῦ κόσμου αἰσθητὸν ὄντα γεννᾷ. Διὸ καὶ δίκην φεύγειν λέγεται νοθείας ὑπὸ Τυφῶνος, ὡς οὐκ ὢν καθαρὸς, οὐδὲ εἰλικρινὴς, οἷος ὁ πατὴρ λόγος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀμιγὴς καὶ ἀπαθὴς, ἀλλὰ νενοθευμένος τῇ ὕλῃ διὰ τὸ σωματικόν· περιγίνονται δὲ καὶ νῖκαι, τοῦ Ἑρμοῦ, τουτέστι τοῦ λόγου, μαρτυροῦντος καὶ δεικνύοντος ὅτι πρὸς τὸ νοητὸν ἡ φύσις μετασχηματιζομένη τὸν κόσμον ἀποδί-

A. 6. ἐστι· τινὰς δὲ] Lege ἐστιν· ἃς δὲ. Ita nil requiras ad integritatem loci.
B. 6. περιγίνονται δὲ καὶ νῖκαι] Scribendum περιγίνεται δὲ καὶ νικᾷ ut jam Xyl. vertit: poſtea Marklandus conjecit; Squirius recepit.

Iſide vagante conquiri, rurſumque componi. Id enim quod re vera eſt, ſolaque cernitur mente Bonum, extra interitus mutationiſque aleam ſitum habetur: ejus imagines quaſdam ſenſilis atque corporea natura impreſſas gerit, rationeſque ejus et formas ac ſimilitudines in ſe recipit, quomodo in cera ſigillorum ſimulachra figuntur: verum iſta non ſemper permanent, ſed confuſione et tumultibus excipiuntur in hac regione, ſuperiore expulſa, et adverſus Orum pugnantia, quem Iſis gignit ſenſile exemplum mundi ſola mente videndi. Eam ob rem pro ſpurio accuſatus a Typhone dicitur, utpote non purus, neque ſincerus ut pater ipſius forma per ſe mixtionis et motionis expers, ſed corporea materiei natura adulteratus. Cauſam tamen in judicio obtinet Orus, Mercurio, id eſt ratione, demonſtrante mundum a natura conformari imitatione ſubſtantiæ ſola in-

Digitized by Google

δῶσιν. Ἡ μὲν γὰρ, ἔτι τῶν θεῶν ἐν γαστρὶ τῆς Ῥέας ὄντων, ἐξ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος γενομένη γένεσις Ἀπόλλωνος αἰνίττεται τὸ, πρὶν ἐκφανῆ γενέσθαι τόνδε τὸν κόσμον καὶ συντελεσθῆναι τοῦ λόγου, τὴν ὕλην, φύσει C ἐλεγχομένην ἐπ' αὐτὴν ἀτελῆ, τὴν πρώτην γένεσιν ἐξενεγκεῖν. Διὸ καί φασι τὸν θεὸν ἐκεῖνον ἀνάπηρον ὑπὸ σκότῳ γενέσθαι, καὶ πρεσβύτερον Ὧρον καλοῦσιν· οὐ γὰρ ἦν κόσμος, ἀλλ' εἴδωλόν τι καὶ κόσμου φάντασμα μέλλοντος.

νε'. Ὁ δὲ Ὧρος οὗτος, αὐτός ἐστιν ὡρισμένος καὶ τέλειος, οὐκ ἀνῃρηκὼς τὸν Τυφῶνα παντάπασιν, ἀλλὰ τὸ δραστήριον καὶ ἰσχυρὸν αὐτοῦ παρῃρημένος. Ὅθεν ἐν Κοπτῷ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὥρου λέγουσιν ἐν τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ Τυφῶνος αἰδοῖα κατέχειν· καὶ τὸν Ἑρμῆν μυθολογοῦσιν, ἐξελόντα τοῦ Τυφῶνος τὰ νεῦρα, χορδαῖς χρήσασθαι, διδάσκοντες ὡς τὸ πᾶν ὁ λόγος διαρμοσάμενος, σύμ- D φωνον ἐξ ἀσυμφώνων μερῶν ἐποίησε, καὶ τὴν φθαρτικὴν

C. 1. τοῦ λόγου, τὴν ὕλην—ἐπ' αὐτὴν] Markl. recte τῷ λόγῳ τὴν ὕλην ἐφ' αὐτῆς.
C. 7. Ὁ δὲ Ὧρος οὗτος] Forte Ὁ δὲ Ὧρος ὁ νέος.

telligentia perceptæ. Quod enim Apollo ex Iſide et Oſiride adhuc in utero Rheæ verſantibus dicitur natus, eo notant antequam hic mundus conſpicuus fieret et materiam forma perficeret, naturam ex ſeſe imperfectionis convictam primum ortum edidiſſe: ideoque illum deum mancum in tenebris natum eſſe aiunt, et ſeniorem Orum appellant; quod non mundus erat, ſed futuri mundi imago quædam ac ſpecies.

LV. Orus autem ipſe finitus eſt et perfectus, neque Typhonem omnino interfecit, ſed vim ejus efficacitatemque abſtulit. Itaque Copti ferunt ſimulachrum Ori altera manu Typhonis genitale membrum tenere: et Mercurium fabulantur Typhonis nervos exemiſſe, utique iis pro fidibus: docentes rationem concinnando univerſo id de diſſonante conſonum reddidiſſe, et vim

Digitized by Google

οὐκ ἀπώλεσεν ἀλλ' ἀνεπλήρωσε δύναμιν. Ὅθεν ἐκείνη
μὲν ἀσθενὴς καὶ ἀδρανὴς ἐνταῦθα, φυρομένη καὶ προσ-
πλεκομένη τοῖς παθητικοῖς καὶ μεταβολικοῖς μέλεσι,
σεισμῶν μὲν ἐν γῇ καὶ τρόμων, αὐχμῶν, δὲ ἐν ἀέρι καὶ
πνευμάτων ἀτόπων, αὖθις δὲ πρηστήρων καὶ κεραυνῶν
δημιουργός ἐστι· φαρμάττει δὲ καὶ λοιμοῖς ὕδατα καὶ
πνεύματα, καὶ μέχρι σελήνης ἀνατρέχει καὶ ἀναχαι-
τίζει, συνέχουσα καὶ μελαίνουσα πολλάκις τὸ λαμπρὸν,
ὡς Αἰγύπτιοι νομίζουσι, καὶ λέγουσιν ὅτι τοῦ Ὥρου νῦν μὲν
E ἐπάταξε, νῦν δὲ ἐξελὼν κατέπιεν ὁ Τυφὼν τὸν ὀφθαλ-
μὸν, εἶτα τῷ ἡλίῳ πάλιν ἀπέδωκε· πληγὴν μὲν αἰνιτ-
τόμενοι τὴν κατὰ μῆνα μείωσιν τῆς σελήνης, πήρωσιν δὲ
τὴν ἔκλειψιν, ἣν ὁ ἥλιος ἰᾶται διαφυγούσης τὴν σκιὰν
τῆς γῆς εὐθὺς ἀντιλάμπων. Ἡ δὲ κρείττων καὶ θειοτέρα

D. 3. ἀνεπλήρωσε] Forte ἀνεπήρωσε ut Baxter. Bentl. Markl. et Squirius recepit. Nec tamen auſim vulgatam loco movere. Mox Squir. μέρεσι, pro μέλεσι, corrigit.

D. 6. τρόμων, αὐχμῶν, δὲ ἐν ἀέρι καὶ πνευμάτων] Ita recepimus ex Baſ. et Xyl. Vulgo τρόμων καὶ αὐχμῶν καὶ ἐν ἀέρι δὲ καὶ πνευμάτων—.

D. 10. συνέχουσα] Corrigendum συγχέουσα Baxt. Bentl. Markl.

E. 3. πήρωσιν δὲ] Ita vulgatum πλήρωσιν δὲ corrigunt Mez. Bentl. Markl. et recepi, quando in A, quamvis a ſecunda manu, notatum reperi.

E. 4. διαφυγούσης] Non vitioſum: melius tamen διαφυγούσῃ Bentl. Markl. Squir.

interimendi non aboleviſſe ſed impleviſſe. Quo fit, ut ea imbecillis atque languida in hoc mundo rebus mutationum affectionumque variarum capacibus adhæreſcat: et in terra quidem concuſſiones tremoreſque, in aere æſtus ventoſque intempeſtivos, tum turbines igneos atque fulmina moliatur: aquas etiam et ſpiritus peſtilenti lue inficiat: et uſque ad Lunam excurrat ſeque efferat, ſæpe ſplendidum obfuſcans aerem: quod ſentientes Ægyptii, Typhonem dicunt alias percuſſiſſe, alias erutum deglutiſſe oculum Ori, deinde Soli reddidiſſe: ictu menſtruam Lunaris luminis diminutionem ſignificantes, impletione autem defectum, cui Sol medetur, Lunam, ubi ea umbram terræ evitavit, adverſus illuſtrans. Jam præſtantior ac divinior natura e tribus con-

φύσις ἐκ τριῶν ἐστι, τοῦ νοητοῦ, καὶ τῆς ὕλης, καὶ τοῦ ἐκ
τούτων ὃν κόσμον Ἕλληνες ὀνομάζουσιν. Ὁ μὲν οὖν
Πλάτων, τὸ μὲν νοητὸν, καὶ ἰδέαν καὶ παράδειγμα καὶ F
πατέρα, τὴν δὲ ὕλην, καὶ μητέρα καὶ τιθήνην, ἕδραν
τε καὶ χώραν γενέσεως, τὸ δὲ ἐξ ἀμφοῖν, ἔγγονον καὶ γένεσιν
ὀνομάζειν εἴωθεν. Αἰγυπτίους δὲ ἄν τις εἰκάσειε τῶν τρι-
γώνων τὸ κάλλιστον, μάλιστα τούτῳ τὴν τοῦ παντὸς φύσιν
ὁμοιοῦσθαι, ᾧ καὶ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ δοκεῖ τούτῳ
προσκεχρῆσθαι, τὸ Γαμήλιον διάγραμμα συντάττων.
Ἔχει δὲ ἐκεῖνο τὸ τρίγωνον, τριῶν τὴν πρὸς ὀρθίαν,
καὶ τεττάρων τὴν βάσιν, καὶ πέντε τὴν ὑποτείνουσαν
ἴσον ταῖς περιεχούσαις δυναμένην· εἰκαστέον οὖν τὴν μὲν 574
πρὸς ὀρθὰς ἄρρενι, τὴν δὲ βάσιν θηλείᾳ, τὴν δὲ ὑπο-
τείνουσαν ἀμφοῖν ἐγγόνῳ· καὶ τὸν μὲν Ὄσιριν ὡς ἀρχὴν, τὴν
δὲ Ἶσιν ὡς ὑποδοχὴν, τὸν δὲ Ὧρον ὡς ἀποτέλεσμα. Τὰ

F. 5. τὸ κάλλιστον—ᾧ καὶ Πλάτων] Scriptum ab Auctore videtur τῷ καλλίστῳ μάλιστα οὕτως τ. τ. π. φ. ὁμοιοῦντας, ὡς καὶ Πλάτων. Mox πρὸς ὀρθίαν, aut delendum πρὸς aut legendum ὀρθάς.

ſtat, eo quòd mente cernitur et materia, et quod ex his compoſitum Græcis Koſmos (id eſt Mundus) dicitur. Ac Plato quidem primum illud ideam, exemplar, patremque nominat: Materiam matris, nutricis, ſedis, et regionis ortuum capacis vocabulo notat: quod ex utroque conſtat; prolem ortumque nominare adſolet. Ægyptios autem probabile eſt triangulorum pulcherrimo in primis comparaſſe Univerſi naturam: qua comparatione etiam Plato in republica videtur uſus, ubi figuram Nuptialem componit. Conſtat id triangulum tribus lateribus, quorum baſis eſt quatuor, angulum rectum ad eam conficiens trium, et huic ſubductum angulo latus quinque ſcrupulorum, tantum poteſt quantum latera eum conficientia. Intelligendum eſt autem linea ad rectum angulum alteri inſiſtente marem, baſi fœminam, ſubtendente prolem utriuſque, repræſentari: et Oſirin eſſe principium, Iſidem receptaculum, Orum effectum. Terna-

Digitized by Google

μὲν γὰρ τρία, πρῶτος περισσός ἐστι καὶ τέλειος· τὰ δὲ τέτταρα, τετράγωνος ἀπὸ πλευρᾶς ἀρτίου τῆς δυάδος· τὰ δὲ πέντε, πῆ μὲν τῷ πατρὶ, πῆ δὲ τῇ μητρὶ προσέοικεν, ἐκ τριάδος συγκείμενα καὶ δυάδος· καὶ τὰ ΠΑΝΤΑ τῶν ΠΕΝΤΕ γέγονεν παρώνυμα, καὶ τὸ ἀριθμήσασθαι ΠΕΜΠΑΣΑΣΘΑΙ λέγουσιν. Ποιεῖ δὲ τετράγωνον ἡ πεντὰς ἀφ' ἑαυτῆς, ὅσον τῶν γραμμάτων παρ' Αἰγυπτίοις τὸ
B πλῆθός ἐστι, καὶ ὅσον ἐνιαυτῶν ἔζη χρόνον ὁ Ἆπις. Τὸν μὲν οὖν Ὧρον εἰώθασιν ΚΑΙΜΙΝ προσαγορεύειν, ὅπερ ἐστὶν ὁρώμενον· αἰσθητὸν γὰρ καὶ ὁρατὸν ὁ κόσμος. Ἡ δ' Ἶσις ἔστιν ὅτε καὶ ΜΟΥΘ καὶ πάλιν ΑΘΥΡΙ καὶ ΜΕΘΥΕΡ προσαγορεύεται· σημαίνουσι δὲ τῷ μὲν πρώτῳ τῶν ὀνομάτων μητέρα· τῷ δὲ δευτέρῳ οἶκον Ὥρου κόσμιον, ὡς καὶ Πλάτων χώραν γενέσεως καὶ δεξαμενήν· τὸ δὲ τρίτον σύνθετον ἐστὶν ἔκ τε τοῦ πλήρους καὶ τοῦ αἰτίου· πλήρης

B. 1. *χρόνον ὁ Ἆπις. Τὸν μὲν οὖν*] Omnes libri exceptis Baſ. et Xyl. monſtroſe *χρόνον, ὃ ἄπιςων μὲν οὖν.*

B. 5. *προσαγορεύεται*] Item ex ſolis Baſ. et Xyl. Cæteri *προσαγορεύουσι.*

B. 8. *τοῦ αἰτίου—τῷ ἀγαθῷ*] Markl. et Squir. *τοῦ αἰτίου* mutandum cenſent in *τοῦ ἀγαθοῦ*, ob ſequens *τῷ ἀγαθῷ*. Immo ob prius *αἰτίου* mutandum poſterius *τῷ ἀγαθῷ* in *τῷ αἰτίῳ*. Nam *τοῦ αἰτίου* ſanum eſſe patet e Jablonſkii animadverſione Panth. Æg. P. I. p. 224. et P. II. p. 123.

rius quippe primus eſt impar ac perfectus numerus: quaternio eſt quadratum lateris paris binarii: quinarius qua patri, qua matri, congruit, conflatus e binario et ternione, is Græcis eſt *pente* a qua voce manaſſe videtur *panta*, quo Univerſum, et *pempaſaſthai*, quo numerare intelligitur vocabulo: quadratum porro quinarius producit a ſe, quantus eſt numerus litterarum apud Ægyptios, et quot annos vixit Apis. Orum ſolent ii *Kæmin* appellare, quod eſt *viſui expoſitum:* eſt enim mundus res ſenſilis et adſpectabilis. Iſis aliquando *Muth*, nonnunquam *Athyri*, quandoque *Methyer* nominatur: prima voce *mater* intelligitur, ſecunda *domus Ori mundana*, ſicut et Plato locum ortus et receptaculum fecit, tertia ex *plenitudine* et *cauſa* componi-

Digitized by Google

γὰρ ἐστὶν ἡ ὕλη τοῦ κόσμου, καὶ τῷ ἀγαθῷ καὶ καθαρῷ καὶ κεκοσμημένῳ σύνεστιν.

νζ'. Δόξειε δ' ἂν ἴσως καὶ Ἡσίοδος τὰ πρῶτα πάντα χάος καὶ γῆν καὶ τάρταρον καὶ ἔρωτα ποιῶν, C οὐχ ἑτέρας λαμβάνειν ἀρχὰς, ἀλλὰ ταύτας γε δὴ, τῶν ὀνομάτων, τῇ μὲν Ἴσιδι τὸ τῆς γῆς, τῷ δὲ Ὀσίριδι τὸ τοῦ ἔρωτος, τῷ δὲ Τυφῶνι τὸ τοῦ ταρτάρου μεταλαμβάνοντες, ὡς ἀποδίδομεν· τὸ γὰρ χάος δοκεῖ χώραν τινὰ καὶ τόπον τοῦ παντὸς ὑποτίθεσθαι. Προσκαλεῖται δὲ καὶ τὸν Πλάτωνος ἁμωσγέπως τὰ πράγματα μῦθον, ὃν Σωκράτης ἐν Συμποσίῳ περὶ τῆς τοῦ Ἔρωτος γενέσεως διῆλθε, τὴν Πενίαν λέγων τέκνων δεομένην τῷ Πόρῳ καθεύδοντι παρακλιθῆναι, καὶ κυήσασαν ἐξ αὐτοῦ τεκεῖν τὸν Ἔρωτα, φύσει μακρὸν ὄντα καὶ παντοδαπὸν, D ἅτε δὴ πατρὸς μὲν ἀγαθοῦ καὶ σοφοῦ καὶ πᾶσιν αὐτάρκους, μητρὸς δὲ ἀμηχάνου καὶ ἀπόρου, καὶ δι' ἔνδειαν ἀεὶ γλι-

C. 2. ταύτας γε δὴ, τῶν ὀνομάτων—ὡς ἀποδίδομεν] Legendum, ταύτας· εἰ γε δὴ τῶν ὀνομάτων—ἀποδίδομεν: deleto ὡς. Xylander ſenſum jam viderat.
D. 1. μακρὸν] Legendum μικτὸν cum Xyl. Voſſ. Mez. Bentleio. Plutarchus non verba, ſed ſententiam, Platonis reddidit.

tur: plena enim eſt materies mundi, et cum bono, puro, probeque compoſito ſubſiſtit.

LVII. Fortaſſis etiam Heſiodus prima omnia faciens chaos, terram, tartarum, et amorem, videri poteſt non diverſa, ſed eadem rerum principia ponere: ſiquidem Iſidis nomine terram, Oſiridis amorem, Typhonis tartarum accipimus; nam chaos videtur quaſi locum quendam et regionem Univerſo ſubjeciſſe. Enimvero res ipſa quodammodo citare videri poteſt fabulam quam in convivio Platonico Socrates de ortu Amoris narrat. Paupertatem ſcilicet cum prolem deſideraret, Poro (id eſt copiæ) dormienti accubuiſſe, atque ex eo gravidam factam, Amorem peperiſſe, natura varium et ad omnia ſeſe vertentem: ut qui patre bono, ſapiente, atque in ſe ipſo omnium habente rerum copiam, matre autem inope,

Digitized by Google

χρῃζούσης ἑτέρου, καὶ περὶ ἕτερον λιπαρούσης, γεγεννημένον. Ὁ γὰρ Πόρος οὐχ ἕτερός ἐστιν τοῦ πρώτου ἐραστοῦ καὶ ἐφετοῦ καὶ τελείου καὶ αὐτάρκους. Πενίαν δὲ τὴν ὕλην προσεῖπεν, ἐνδεᾶ μὲν οὖσαν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τοῦ ἀγαθοῦ, πληρουμένην δὲ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ποθοῦσαν ἀεὶ καὶ μεταλαμβάνουσαν· ὁ δὲ γινόμενος ἐκ τούτων κόσμος καὶ Ὧρος, οὐκ ἀΐδιος οὐδὲ ἀπαθὴς, οὐδὲ ἄφθαρτος, ἀλλ'
E ἀειγενὴς ὢν, μηχανᾶται ταῖς τῶν παθῶν μεταβολαῖς καὶ περιόδοις ἀεὶ νέος καὶ μηδέποτε φθαρησόμενος διαμένειν.

νη'. Χρηστέον δὲ τοῖς μύθοις, οὐχ ὡς λόγοις πάμπαν οὖσιν, ἀλλὰ τὸ προσφορον ἑκάστου τὸ κατὰ τὴν ὁμοιότητα λαμβάνοντας. Ὅταν οὖν ὕλην λέγωμεν, οὐ δεῖ πρὸς ἐνίων φιλοσόφων δόξας ἀποφερομένους ἄψυχόν τι σῶμα καὶ ἄποιον ἀργόν τε καὶ ἄπρακτον ἐξ ἑαυτοῦ διανοεῖσθαι. Καὶ γὰρ ἔλαιον ὕλην μύρου καλοῦμεν, καὶ

E. 4. ἑκάστου τὸ] Delendum τὸ.

ac ob paupertatem ſemper aliorum appetente natus eſſet. Porus enim ille nihil eſt aliud quam id quod primo amatur atque appetitur perfectum et ſeipſo contentum. Materiæ autem nomen paupertatis indidit, quæ ſuapte natura indiga eſt boni, ab eoque impletur, et id ſemper expetit atque recipit. Ex his natus Orus ſive mundus, non ſempiternus eſt, neque mutationum exſors et interitus, ſed identidem naſcens, vicibus mutationum ſubinde atque affectionum novus recuditur, permanetque ut nunquam periturus.

LVIII. Porro autem fabulis utendum eſt, non quaſi eæ rem prorſus doceant, ſed quod ob ſimilitudinem cum re ipſa aliquam commodum ad ejus explicationem offertur, deſumendum inde eſt. Ergo ubi materiam nominamus, non debemus philoſophorum quorundam opiniones ſecuti, corpus aliquod animæ expers ac qualitatum, et otioſum ſuapte natura atque inefficax imaginari; nam et oleum unguenti materiam vocamus, et aurum

Digitized by Google

χρυσὸν ἀγάλματος, οὐκ ὄντα πάσης ἔρημα ποιότητος· αὐτήν τε τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ὕλην ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς τῷ λόγῳ κοσμεῖν καὶ F ῥυθμίζειν παρέχομεν· τόν τε νοῦν ἔνιοι τόπον εἰδῶν ἀπεφήναντο, καὶ τῶν νοητῶν οἷον ἐκμαγεῖον· ἔνιοι δὲ καὶ τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς, οὐ δύναμιν οὐδὲ ἀρχὴν, ὕλην δὲ καὶ τροφὴν γενέσεως εἶναι δοξάζουσιν. Ὧν ἐχομένους χρὴ καὶ τὴν θεὸν ταύτην οὕτω διανοεῖσθαι τοῦ πρώτου θεοῦ μεταλαγχάνουσαν ἀεὶ καὶ συνοῦσαν ἔρωτι τῶν περὶ ἐκεῖνον ἀγαθῶν καὶ καλῶν, οὐχ ὑπεναντίαν· ἀλλ' 375 ὥσπερ ἄνδρα νόμιμον καὶ δίκαιον ἐρᾷν ἐν δικαιοσύνῃ, ἢ γυναῖκα χρηστὴν ἔχουσαν ἄνδρα καὶ συνοῦσαν, ὅμως ποθεῖν λέγομεν· οὕτως ἀεὶ γλιχομένην ἐκείνου, καὶ περὶ ἐκεῖνον παροῦσαν καὶ ἀναπιμπλαμένην τοῖς κυριωτάτοις μέρεσιν καὶ καθαρωτάτοις.

E. 9. ποιότητος] Ita legendum monuit Xyl. poſt cum omnes fere Annotatores Mez. Bentl. Markl. Squir. Vulgo ὁμοιότητος.
A. 1. οὐχ ὑπεναντίαν] Quidvis mihi perſuadeatur, quam hoc ſanum eſſe. An *ὑπανιεῖσαν, quæ non remittat amorem?*
A. 2. ἐν δικαιοσύνῃ] Monachum ſapit, judice Marklando. Corrigo γυναικὶ ᾗ συζῇ. Senſum in Verſione reddidi.
A. 5. παροῦσαν] Veriſimiliter idem Markl. λιπαροῦσαν.

ſtatuæ, non omni plane carentia qualitate: ipſumque animum et intellectum hominis tanquam virtutis et ſcientiæ materiam rationi expoliendam atque componendam tradimus: et mentem quidam formarum locum, et in qua rerum intellectu percipiendarum quaſi expreſſa ſint ſimulachra appellant: ſunt etiam qui ſemen muliebre non facultatem aut principium, ſed materiam et alimentum fœtus cenſeant. Hæc tenentes, etiam Deam hanc ſic intelligere debemus participem fieri primi dei, et amore perpetuo bonorum ejus duci, non ut ei adverſam, ſed prouti maritus legitimus et juſtus amare dicitur uxorem quacum vivit, itemque probam mulierem cum ſuo viro degentem, tamen ejus deſiderio trahi dicimus: ita eam ſemper eum avere, eique adeſſe, ac præcipuis et puriſſimis repleri partibus.

Digitized by Google

νθ'. Ὅτε δὲ ὁ Τυφὼν παρεμπίπτει τῶν ἐσχάτων
ἁπτόμενος, ἐνταῦθα δοκοῦσαν ἐπισκυθρωπάζειν καὶ πενθεῖν
λεγομένην, καὶ λείψανα ἄττα καὶ σπαράγματα τοῦ
Ὀσίριδος ἀναζητεῖν καὶ στολίζειν, ὑποδεχομένην τὰ
φθειρόμενα καὶ ἀποκρύπτουσαν, ὥσπερ ἀναφαίνει πάλιν τὰ
B γινόμενα, καὶ ἀνίησιν ἐξ ἑαυτῆς. Οἱ μὲν γὰρ ἐν οὐρανῷ
καὶ ἄστροις λόγοι καὶ εἴδη καὶ ἀπόρροιαι τοῦ θεοῦ μένουσι,
τὰ δὲ τοῖς παθητικοῖς διεσπαρμένα, γῇ καὶ θαλάττῃ καὶ
φυτοῖς καὶ ζώοις, διαλεγόμενα, καὶ φθειρόμενα καὶ θαπ-
τόμενα, καὶ πολλάκις αὖθις ἐκλάμπει καὶ ἀναφαίνεται
ταῖς γενέσεσι. Διὸ τὸν Τυφῶνα τῇ Νέφθυϊ συνοικεῖν
φησὶν ὁ μῦθος, τὸν δὲ Ὄσιριν κρύφα συγγενέσθαι· τὰ γὰρ
ἔσχατα μέρη τῆς ὕλης ἃ Νέφθυν καὶ Τελευτὴν κα-
λοῦσιν, ἡ φθαρτικὴ μάλιστα κατέχει δύναμις· ἡ δὲ γό-
νιμος καὶ σωτήριος ἀσθενὲς σπέρμα καὶ ἀμαυρὸν εἰς ταῦτα
C διαδίδωσιν, ἀπολλυμένην, ὑπὸ τοῦ Τυφῶνος, πλὴν

B. 4. διαλεγόμενα] Placet præ cæteris conjecturis, Baxteri διαλυόμενα. Modo: malim ἐνδιεσπαρμένα. Mox in καὶ πολλάκις, deleam καί.

C. 1. ἀπολλυμένην] Immo ἀπολλυμένον: nimirum σπέρμα. Ita Bentleius.

LIX. Ubi autem Typhon extrema tangens incidit, ibi videri eam mœſtam, ac dici lugere, et reliquias quaſdam fruſtaque diſcerpti Oſiridis conquirere ac velare, dum ea quæ intereunt excipit atque occultat, ut rurſum ex ſeſe edat atque emittat res naſcentes. Etenim quæ in cœlo et ſideribus ſunt formæ ac defluxus dei, permanent: quæ autem ſparſa ſunt in res motibus obnoxias, terram, mare, ſtirpes, animalia, ea mutantur, intereunt, ſepeliunturque, et ſæpenumero rurſum exſiſtunt, in lucemque emicant orta. Itaque fabula Typhonem maritum Nephthyos facit, et cum hac occulte coiiſſe Oſirin. Extremas enim materiæ partes, quæ Nephthyos et Finis nomine intelliguntur, vis maxime interitum rebus adferens continet: vis autem genitalis et conſervatrix rerum, imbecillum ſemen et languidum in

Digitized by Google

ὅσον ἡ Ἶσις ὑπολαμβάνουσα, σώζει καὶ τρέφει καὶ συνίστησι.

ξ'. Καθόλου δὲ ἀμείνων οὗτος ἐστιν, ὥσπερ καὶ Πλάτων ὑπονοεῖ καὶ Ἀριστοτέλης· κινεῖται δὲ τῆς φύσεως τὸ μὲν γόνιμον καὶ σωτήριον ἐπ' αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ εἶναι, τὸ δὲ ἀναιρετικὸν καὶ φθαρτικὸν, ὑπ' αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ μὴ εἶναι. Διὸ τὸ μὲν Ἶσιν καλοῦσι, παρὰ τὸ ΙΕΣΘΑΙ μετ' ἐπιστήμης καὶ φέρεσθαι, κίνησιν οὖσαν ἔμψυχον καὶ φρόνιμον. Οὐ γάρ ἐστι τοὔνομα βαρβαρικὸν, ἀλλ' ὥσπερ τοῖς θεοῖς πᾶσιν ἀπὸ δυεῖν γραμμάτων τοῦ θεατοῦ καὶ τοῦ θέοντός ἐστιν ὄνομα κοινὸν, οὕτω τὴν θεὸν ταύτην ἀπὸ D
τῆς ἐπιστήμης ἅμα καὶ τῆς κινήσεως, Ἶσιν μὲν ἡμεῖς, Ἶσιν δ' Αἰγύπτιοι καλοῦσιν. Οὕτω δὲ καὶ Πλάτων φησὶ τὴν ὁσίαν δηλοῦν τοὺς παλαιοὺς, Ἰσίαν καλοῦντας· οὕτω καὶ τὴν νόησιν καὶ τὴν φρόνησιν, ὡς νοῦ φορὰν καὶ κίνησιν

C. 4. Καθόλου δὲ—τὸ μὴ εἶναι] Corrigo: Καθόλου δὲ ἄμεινον, οὕτως ὥσπερ καὶ Πλάτων ὑπονοεῖν καὶ Ἀριστοτέλης· κινεῖσθαι τῆς φύσεως τὸ μὲν γόνιμον καὶ σωτήριον ἐπὶ τὸ ὂν καὶ πρὸς τὸ εἶναι· τὸ δὲ ἀν. κ. φθ. ἀπ' αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ μὴ εἶναι.

C. 11. γραμμάτων] Legendum ῥημάτων, cum Markl.

D. 4. ὁσίαν—Ἰσίαν] Apud Platonem Cratyl. p. 264. F. Mox τῶν καλὰ mutem in τὸ κακὸν ex Platone p. 270. niſi ipſa verba, certe rem ſubjiciente.

eas didit, quod a Typhone perimitur, niſi quantum ejus Iſis excipiens ſervat, alit, atque conſtituit.

LX. In univerſum autem ille eſt præſtantior, ſicut et Plato opinatur, et Ariſtoteles. Ad hunc naturæ pars genitabilis et ſalutaris, et ad exſiſtendum movetur: ab eodem facultas interimens atque abolens cietur et ad interitum impellitur. Itaque illi Iſidis nomen eſt factum, quod ſcienter proficiſcatur atque procedat; quippe motus cum ſit animatus ac prudens, Non enim barbaricum eſt nomen, ſed ſicut omnibus diis a *theato* et *theonte*, (id eſt ſpectabili et currente) nomen *theos* inditum fuit: ſic iſtam Deam a ſcientia ſimul et motu cum nos Iſidem, tum Ægyptii appellant. Sic etiam Plato ait *Uſiam* (quod eſt ſubſtantia) veteres nomine *Iſias* expreſſiſſe: et intelligentiam ac prudentiam

Digitized by Google

οὖσαν, ἱεμένης καὶ φερομένης, καὶ τὸ συνιέναι καὶ τἀγαθὸν ὅλως, καὶ ἀρετὴν ἐπὶ τοῖς εὐροῦσι καὶ θέουσι θέσθαι· καθάπερ αὖ πάλιν τοῖς ἀντιφωνοῦσιν ὀνόμασι λοιδορεῖσθαι τὸ κατὰ τὴν φύσιν ἐμποδίζον καὶ συνδέον καὶ ἴσχον καὶ κωλύον ἵεσθαι καὶ ἰέναι, κακίαν, ἀπορίαν, δειλίαν, ἀνίαν προσαγορευόντων.

ξα'. Ὁ δὲ Ὄσιρις ἐκ τοῦ ὉΣΙΟΥ καὶ ἹΕΡΟΥ τοὔνομα μεμιγμένον ἔσχηκε· κοινὸς γάρ ἐστι τῶν ἐν οὐρανῷ καὶ τῶν ἐν ᾅδου λόγος· ὧν τὰ μὲν, ἱερὰ, τὰ δὲ, ὅσια τοῖς παλαιοῖς ἦν προσαγορεύειν. Ὁ δὲ ἀναφαίνων τὰ οὐράνια καὶ τῶν ἄνω φερομένων Ἄνουβις λόγος, ἔστι δὲ, ὅτε καὶ Ἑρμάνουβις ὀνομάζεται, τὸ μὲν, ὡς τοῖς ἄνω, τὸ δὲ, ὡς τοῖς κάτω προσῆκον· διὸ καὶ θύουσιν αὐτῷ τὸν μὲν λευκὸν ἀλεκτρυόνα, τὸν δὲ κροκίαν, τὰ μὲν, εἰλικρινῆ καὶ φανὰ, τὰ δὲ, μικτὰ καὶ ποικίλα νομίζοντες. Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τῶν ὀνομάτων τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν

E. 4. τοῖς παλαιοῖς ἦν] Lego τοῖς πάλαι ἔθος ἦν. Mox προσήκων habet Venet.

vocaſſe itidem, quaſi mentis agitationem, vocibus omnibus ab *ienai* (quod eſt ire) deductis, hinc *ſynienai* intelligere eſt: et omnino ſimili ratione ab eo boni, virtutiſque explicantur vocabula: ſicut contrariis notantur traducunturque appellationibus ea quæ naturam impediunt ejuſque progreſſionibus moram obſtando injiciunt, ut malum, indigentia, timiditas, moleſtia.

LXI. Sic ergo Oſiris nomen habet ex *hoſio* et *hiero* (quod eſt *ſancto* et *ſacro*) conflatum: communis enim eſt ratio eorum quæ in cœlo et apud inferos ſunt, quorum altera hiera, altera hoſia veteres nuncupabant. Jam qui cœleſtia oſtendit Anubis, ſuperiorum quaſi ratio, (*ano* enim ſupra eſt) aliquando etiam Hermanubis uſurpatur: altero nomine ſuperioribus, altero inferis ſcilicet conveniente: itaque ei immolant alias album, alias flavum gallum: ſupera ſincera et manifeſta, infera mixta et varia eſſe docentes. Neque vero mira debet videri

ἀνάπλασιν. Καὶ γὰρ ἄλλα μυρία τοῖς μεθισταμένοις ἐκ τῆς Ἑλλάδος συνεκπεσόντα, μέχρι νῦν παραμένει καὶ ξενιτεύει παρ' ἑτέροις· ὧν ἔνια τὴν ποιητικὴν ἀνακαλουμένην διαβάλλουσιν ὡς βαρβαρίζουσαν οἱ γλώττας τὰς τοιαύτας προσαγορεύοντες. Ἐν δὲ ταῖς Ἑρμοῦ λεγομέναις βίβλοις ἱστοροῦσι γεγράφθαι περὶ τῶν ἱερῶν ὀνομάτων, ὅτι τὴν μὲν ἐπὶ τῆς τοῦ ἡλίου περιφορᾶς τεταγμένην δύναμιν Ὧρον, Ἕλληνες δὲ Ἀπόλλωνα καλοῦσι· τὴν δὲ ἐπὶ τοῦ πνεύματος, οἱ μὲν Ὄσιριν, οἱ δὲ Σάραπιν, οἱ δὲ, Σῶθι, Αἰγυπτιστί· σημαίνει δὲ κύησιν 376 ἢ τὸ κύειν· διὸ καὶ παρατροπῆς γενομένης τοῦ ὀνόματος, Ἑλληνιστὶ Κύων κέκληται τὸ ἄστρον, ὅπερ ἴδιον τῆς Ἴσιδος νομίζουσιν. Ἥκιστα μὲν οὖν δεῖ φιλοτιμεῖσθαι περὶ τῶν ὀνομάτων, οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον ὑφείμην ἂν τοῦ Σαράπιδος Αἰγυπτίοις ἢ τοῦ Ὀσίριδος· ἐκεῖνο μὲν οὖν ξενικόν,

F. 5. τὰς τοιαύτας] τὰ τοιαῦτα Mez. Salm. poſt Xyl. notam.

F. 7. μὲν—Ὧρον] Squir. delet μὲν: et poſt Ὧρον inſerit μὲν Αἰγύπτιοι. Neutro eſt opus.

A. 5. ὑφείμην ἂν] Ita ex correctione Bentl. et Markl. recepit Squirius: haud temere. Vulgo ὑφιεμένην.

nominum ad Græcum ſermonem effictio. Nam innumera alia hodieque manent una cum migrantibus e Græcia ad exteros propagata: quorum quædam revocantem poeticam vituperant tanquam barbariciſſantem ii qui id genus res gloſſas appellant. Cæterum memoria proditum eſt in libris qui Mercurii libri dicuntur, ſcriptum eſſe de ſacris nominibus, facultatem quæ præeſt converſioni Solis Orum, Græcis Apollinem vocari: quæ vento, ab aliis Oſirin, ab aliis Sarapin, Ægyptice Sothi: quæ vox *Kyeſin* (id eſt, graviditatem ſive fœturam) notat: atque hinc facta inclinatione ſtella Caniculæ, quæ propria Iſidis cenſetur, dicta eſt *Kyon* ſive Canis. Minime quidem de nominibus eſt contendendum: ego tamen Sarapidis potius quam Oſiridis nomen Ægyptios ſibi vindicare ſinam; illud enim peregrinum, hoc

Digitized by Google

τοῦτο δὲ Ἑλληνικόν, ἄμφω δὲ ἑνὸς θεοῦ καὶ μιᾶς δυνάμεως ἡγούμενος.

ξβ'. Ἔοικε δὲ τούτοις καὶ τὰ Αἰγύπτια· τὴν μὲν γὰρ Ἶσιν πολλάκις τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ὀνόματι καλοῦσι, φράζοντι τοιοῦτον λόγον, ΗΛΘΟΝ ΑΠ' ἘΜΑΥΤΗΣ· ὅπερ ἐστὶν αὐτοκινήτου φορᾶς δηλωτικόν· ὁ δὲ Τυφών, ὥσπερ
B εἴρηται, ΣΗΘ, καὶ ΒΕΒΩΝ, καὶ ΣΜΥ ὀνομάζεται, βίαιόν τινα καὶ κωλυτικὴν ἐπίσχεσιν, ὑπεναντίωσιν, ἢ ἀναστροφὴν ἐμφαίνειν βουλομένων τῶν ὀνομάτων. Ἔτι τὴν σιδηρῖτιν λίθον, ὀστέον Ὥρου, Τυφῶνος δὲ τὸν σίδηρον, ὡς ἱστορεῖ Μάνεθος, καλοῦσιν. Ὥσπερ γὰρ ὁ σίδηρος πολλάκις μὲν ἑλκομένῳ καὶ ἑπομένῳ πρὸς τὸν λίθον ὅμοιός ἐστι, πολλάκις δὲ ἀποστρέφεται καὶ ἀποκρούεται πρὸς τοὐναντίον, οὕτως ἡ σωτήριος καὶ ἀγαθὴ καὶ λόγον ἔχουσα τοῦ κόσμου κίνησις ἐπιστρέφεταί τε καὶ προσάγεται καὶ μαλακώτερον ποιεῖ, πείθουσα τὴν σκληρίαν ἐκείνην καὶ

A. 10. Ἀθηνᾶς ὀνόματι] Xyl. nomen proprium excidiſſe putans, locum in verſione aſteriſcis notavit. Atqui non opus fuit Plutarcho, nomen diſerte ponere. Νηΐθ voluiſſe videtur Jablonſkio Panth. Æg. P. I. p. 76.

B. 10. μαλακώτερον—ἀναχυθεῖσα] Legendum μαλακωτέραν—συναχθεῖσα εἰς ἑαυτήν. Non mutem σκληρίαν: at ἀπειρίαν, *infinitatem*, malim pro ἀπορίαν.

Græcum, ambo unius dei ſeu facultatis vocabula cenſeo.

LXII. His conveniunt etiam Ægyptia. Iſidem enim ſæpenumero nomine Minervæ ſignificant, quæ vox ſignificat motum a ſeipſo profectum. Typhon autem, ſicut monſtratum fuit, *Seth*, *Bebon*, et *Smy* appellatur: quibus verbis indicatur violenta quædam inhibitio, contrarietas, aut inverſio. Præterea magnetem lapidem oſſis Ori, ferrum oſſis Typhonis nomine afficiunt, ut Manethos narrat. Sicut enim ferrum ſæpe ſimile eſt tracti a lapide et eum ſequentis, ſæpe avertitur in diverſam partem, ita motus mundi ſalutaris, bonus, et ratione conſtans aliquando verſat, ad ſe ducit atque molliorem reddit obſequentem ſibi duram illam ac

Digitized by Google

τυφώνιον, εἶτ' αὖθις ἀναχθεῖσα εἰς ἑαυτὸν ἀνέστρεψε καὶ C κατέδυσεν εἰς τὴν ἀπορίαν. Ἔτι φησὶ περὶ τοῦ Διὸς ὁ Εὔδοξος μυθολογεῖν Αἰγυπτίους, ὡς τῶν σκελῶν συμπεφυκότων αὐτῷ μὴ δυνάμενος βαδίζειν, ὑπ' αἰσχύνης ἐρημία διέτριβεν· ἡ δὲ Ἶσις διατεμοῦσα καὶ διαστήσασα τὰ μέρη ταῦτα τοῦ σώματος, ἀρτίποδα τὴν πορείαν παρέσχεν. Αἰνίττεται δὲ καὶ διὰ τούτων ὁ μῦθος, ὅτι καθ' ἑαυτὸν ὁ τοῦ θεοῦ νοῦς καὶ λόγος, ἐν τῷ ἀοράτῳ καὶ ἀφανεῖ βεβηκώς, εἰς γένεσιν ὑπὸ κινήσεως προῆλθεν.

ξγ'. Ἐμφαίνει καὶ τὸ σεῖστρον, ὅτι σείεσθαι δεῖ τὰ ὄντα καὶ μηδέποτε παύεσθαι φορᾶς, ἀλλὰ οἷον ἐξεγείρεσθαι καὶ κλονεῖσθαι καταδαρθάνοντα καὶ μαραινόμενα· τὸν γὰρ Τυφῶνα φασὶ τοῖς σείστροις ἀποτρέπειν καὶ ἀπο- D κρούεσθαι, δηλοῦντες ὅτι τῆς φθορᾶς συνδεούσης καὶ ἱστάσης, αὖθις ἀναλύει τὴν φύσιν καὶ ἀνίστησι διὰ τῆς κινήσεως ἡ γένεσις. Τοῦ δὲ σείστρου περιφεροῦς ἄνωθεν ὄντος ἡ ἁψὶς

C. 5. ἐρημία] Forte ἐν ἐρημίᾳ.
D. 4. ἁψὶς] Ita ex Pol. et Leonic. quibus accedunt correctores Mez. Bentl. Baxter. Markl. Squir. Vulgo ὀψίς.

Typhoniam vim: aliquando hæc in ſeſe revertitur, et in infinitatem relabitur. Ad hæc de Jove perhibet Eudoxus fabulam Ægyptios celebrare, eum pedibus inter ſe connatis cum ire non poſſet, ob pudorem in ſolitudine vixiſſe: Iſidem autem diſſectis et diductis iis membris Jovi greſſum expediviſſe: qua fabula hoc docetur, dei mentem ſuapte natura in inviſibili et inconſpicuo degentem, motu ad res procreandas proceſſiſſe.

LXIII. Siſtrum quoque arguit quati omnia naturalia et nunquam motu vacare debere, ſed veluti excitari atque exagitari ubi torpere et tabeſcere cœperint: aiunt enim ſiſtris Typhonem averti atque depelli: oſtendentes interitu res vinciente et inhibente, ortum rurſus motu naturam ſolvere atque expedire. Et ſiſtri ſu-

Digitized by Google

περιέχει τὰ σειόμενα τέτταρα· καὶ γὰρ ἡ γεννωμένη καὶ φθειρομένη μοῖρα τοῦ κόσμου, περιέχεται μὲν ὑπὸ τῆς σεληνιακῆς σφαίρας, κινεῖται δὲ ἐν αὐτῇ πάντα καὶ μεταβάλλεται διὰ τῶν τεττάρων στοιχείων, πυρὸς, καὶ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος. Τῇ δὲ ἀψῖδι τοῦ σείστρου κατὰ κορυφὴν ἐντορεύουσιν αἴλουρον ἀνθρώπου πρόσωπον ἔχοντα· κάτω δὲ ὑπὸ τὰ σειόμενα, πῆ μὲν Ἴσιδος, πῆ δὲ
E Νέφθυος πρόσωπον, αἰνιττόμενοι τοῖς μὲν προσώποις γένεσιν καὶ τελευτὴν, αὗται γὰρ εἰσι τῶν στοιχείων μεταβολαὶ καὶ κινήσεις, τῷ δὲ αἰλούρῳ τὴν σελήνην, διὰ τὸ ποικίλον καὶ νυκτουργὸν καὶ γόνιμον τοῦ θηρίου· λέγεται γὰρ ἓν τίκτειν, εἶτα δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα καὶ πέντε, καὶ καθ' ἓν οὕτως ἄχρι τῶν ἑπτὰ προστίθησιν, ὥστε ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τὰ πάντα τίκτειν, ὅσα καὶ τῆς σελήνης φῶτά
F ἐστιν. Τοῦτο μὲν οὖν ἴσως μυθωδέστερον· αἱ δὲ ἐν τοῖς ὄμμασιν αὐτοῦ κόραι πληροῦσθαι μὲν καὶ πλατύνεσθαι

D. 5. γεννωμένη] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. E. At γινομένη Steph.

periore parte rotundi apex admonet de quatuor corporibus quæ concutiuntur; nam quæ pars mundi ortui et obitui eſt obnoxia, ea continetur globo Lunæ: inque ea omnia moventur ac mutantur ratione quatuor elementorum, ignis, terræ, aquæ, et aeris. Apici ſiſtri autem in vertice infigunt felem humana facie, imæ parti infra ea quæ quatiuntur, aliquando Iſidis, interdum Nephthyos faciem: his faciebus notant ortum et interitum, quæ ſunt elementorum mutationes atque motus: fele Lunam repræſentante, ob animalis iſtius varietatem, ac vim noctu agendi et fœcunditatem; dicitur enim unum principio catulum parere, deinceps duos, tres, quatuor, unoque ſubinde plures donec ſeptem uno partu edat, itaque duodetriginta in ſumma parit, qui eſt numerus dierum Lunæ. Verum hoc fortaſſe fabulæ ſit ſimilius: ſed felis oculorum pupillæ impleri dilatarique videntur ſub pleni-

δοκοῦσιν ἐν πανσελήνῳ, λεπτύνεσθαι δὲ καὶ μαραυγεῖν ἐν ταῖς μειώσεσι τοῦ ἄστρου. Τῷ δὲ ἀνθρωπομόρφῳ τοῦ αἰλούρου τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν ἐμφαίνεται τῶν περὶ τὴν σελήνην μεταβολῶν.

ξδʹ. Συνελόντι δὲ εἰπεῖν, οὔτε ὕδωρ, οὔτε ἥλιον, οὔτε γῆν, οὔτε οὐρανὸν, Ὄσιριν ἢ Ἶσιν ὀρθῶς ἔχει νομίζειν, οὔτε πῦρ Τυφῶνα πάλιν, οὔτ' αὐχμὸν, οὐδὲ θάλατταν· ἀλλ' ἁπλῶς ὅσον ἐστὶν ἐν τούτοις ἄμετρον καὶ ἄτακτον ὑπερβολαῖς ἢ ἐνδείαις Τυφῶνι προσνέμοντες, τὸ δὲ 377
κεκοσμημένον καὶ ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον, ὡς Ἴσιδος μὲν ἔργον, εἰκόνα δὲ καὶ μίμημα καὶ λόγον Ὀσίριδος, σεβόμενοι καὶ τιμῶντες, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοιμεν. Ἀλλὰ καὶ τὸν Εὔδοξον ἀπιστοῦντα παύσομεν καὶ διαποροῦντα πῶς οὔτε Δήμητρι τῆς τῶν ἐρωτικῶν ἐπιμελείας μέτεστιν, ἀλλὰ Ἴσιδι· τόν τε Διόνυσον οὐ τὸν Νεῖλον αὔξειν, οὔτε τῶν τεθνηκότων ἄρχειν δυνάμενον. Ἑνὶ γὰρ λόγῳ κοινῷ

A. 7. οὐ τὸν Νεῖλον—δυνάμενον] Prius Mez. mutat in οὔτε Νεῖλον, probabiliter: posterius Markl. in διανοούμενον, ſcil. *Eudoxum*, acute.

lunium, et Lunæ lumine decreſcente attenuari atque langueſcere: humana autem felis facie innuitur Lunæ mutationes mente ac ratione gubernari.

LXIV. Sed ut rem in pauca verba contraham, neque aquam, neque Solem, neque terram, neque cœlum Oſirin vel Iſidem eſſe rectum eſt putare: neque Typhonis nomen ignem, æſtum, aut mare intelligere verum: ſed ſimpliciter, quantum in his modo et ordine caret ob exceſſum aut defectum, Typhoni imputantes, quæ ordine et compoſite fiunt, quæ bona ſunt et utilia, ut Iſidis opus, imitationem autem et imaginem ac ſpeciem Oſiridis venerantes atque colentes, non peccabimus. Quin et Eudoxi dubitationibus finem imponemus, anxie quærentis cur non Cereri procuratio rerum amatoriarum adſcribatur, ſed Iſidi, et cur non Bacchus Nilum augeat, neque mortuis poſſit præeſſe. Una

τοὺς θεοὺς τούτους περὶ πᾶσαν ἀγαθοῦ μοῖραν ἡγούμεθα τετάχθαι, καὶ πᾶν ὅσον ἔνεστι τῇ φύσει καλὸν καὶ ἀγαθὸν, διὰ τούτους ὑπάρχειν, τὸν μὲν, διδόντα τὰς ἀρχὰς,
B τὴν δὲ, ὑποδεχομένην καὶ διαμένουσαν.

ξε'. Οὕτω δὲ καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ φορτικοῖς ἐπιχειρήσομεν, εἴτε ταῖς καθ' ὥραν μεταβολαῖς τοῦ περιέχοντος, εἴτε ταῖς καρπῶν γενέσεσι καὶ σποραῖς καὶ ἀρότοις χαίρουσι, τὰ περὶ τοὺς θεοὺς τούτους συνοικειοῦντες, καὶ λέγοντες θάπτεσθαι μὲν τὸν Ὄσιριν ὅτε κρύπτεται τῆς γῆς σπειρόμενος ὁ καρπὸς, αὖθις δὲ ἀναβιοῦσθαι καὶ ἀναφαίνεσθαι ὅτε βλαστήσεως ἀρχή· διὸ καὶ λέγεσθαι, τὴν Ἶσιν αἰσθομένην ὅτι κύει, περιάψασθαι φυλακτήριον, ἕκτῃ μηνὸς ἱσταμένου Φαωφί· τίκτεσθαι δὲ τὸν Ἁρποκράτην περὶ τροπὰς χειμερινὰς, ἀτελῆ καὶ νεαρὸν ἐν τοῖς
C προανθοῦσι καὶ προβλαστάνουσι· διὸ καὶ φακῶν αὐτῷ φυο-

B. 1. διαμένουσαν] In promptu eſt correctio διανέμουσαν, quæ Squirium non latuit.

B. 4. ἀρότοις] Sic A. E. Flor. P. Vulgo ἀρότροις. Mox pro ἀρχὴ Reiſk. ἄρχει: bene. Tum τῆς γῆς mutandum in τῇ γῇ cum Bentl. Markl. Squir.

enim ratione communi hos deos omni bonorum portioni præeſſe cenſemus, et quidquid in natura pulchrum bonumve ineſt, iis acceptum ferimus: illo principia ſuppeditante, hac vim excipiente et conſervante.

LXV. Eodem pacto vulgares quoque et moleſtas ſententias refellemus eorum, qui vel aeris ſecundum anni partes mutationibus, vel frugum procreationi, ſementi, arationi gaudent accommodare ea quæ de his diis memorantur: ut cum dicunt Oſiridem ſepeliri quando ſemen terra occulitur: in vitam redire et rurſum apparere quando pullulare incipit; ideoque dici, Iſin cum ſe ſentiret eſſe gravidam, appendiſſe ſibi amuletum, ſexta die menſis Phaophi, et peperiſſe Harpocratem ſub ſolſtitium hybernum, imperfectum ac recentem, quod tum prævii flores et germina prima enaſcuntur: ideoque ei fabarum naſcentium

Digitized by Google

μένων ἀπαρχὰς ἐπιφέρουσι, τὰς δὲ λοχείους ἡμέρας ἑορτάζειν μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν. Ταῦτα γὰρ ἀκούοντες ἀγαπῶσι, καὶ πιστεύουσιν, αὐτόθεν ἐκ τῶν προχείρων καὶ συνήθων τὸ πιθανὸν ἕλκοντες.

ξϛ'. Καὶ δεινὸν οὐδὲν ἂν πρῶτον μὲν ἡμῖν τοὺς θεοὺς φυλάττωσι κοινοὺς, καὶ μὴ ποιῶσιν Αἰγυπτίων ἰδίους, μηδὲ Νεῖλον, ἥν τε Νεῖλος ἄρδει μόνην χώραν τοῖς ὀνόμασι τούτοις καταλαμβάνοντες, μηδὲ ἕλη, μηδὲ λωτοὺς, μὴ θεοποιΐαν λέγοντες, ἀποστερῶσι μεγάλων θεῶν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οἷς Νεῖλος μὲν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Βοῦτος, D οὐδὲ Μέμφις. Ἶσιν δὲ καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν θεοὺς ἔχουσι καὶ γινώσκουσιν ἅπαντες, ἐνίους μὲν οὐ πάλαι τοῖς παρ' Αἰγυπτίων ὀνόμασι καλεῖν μεμαθηκότες, ἑκάστου δὲ τὴν δύναμιν ἐξ ἀρχῆς ἐπιστάμενοι καὶ τιμῶντες. Δεύτερον, ὃ μεῖζόν ἐστιν, ὅπως σφόδρα προσέξουσι καὶ φοβήσονται

C. 10. *μὴ θεοποιΐαν*] Hic locum vix habet. Correxeram *μηδὲ πόαν*: poſtea vidi Reiſkium probabiliter item conjeciſſe *μηδὲ Αἰθιοπίαν*. Judicent periti utrum aptius ad hunc ſit locum.

D. 2. *ἔχουσι καὶ γινώσκουσιν ἅπαντες*] Sententiam impeditam expedias, legendo *ἅπαντας* ſcil. *Deos*, et *ἔχουσι καὶ γινώσκουσιν* ut Dativos, referendo ad *οἷς*.

primitias offerunt: dies autem puerperii poſt æquinoctium vernum ſolennes agunt. Hæc enim vulgo audientes amplectuntur atque credunt, illico ab iis quæ in promptu ſunt petita probabilitate.

LXVI. Neque reprehendam illud, ſiquidem Deos non peculiares faciant et proprios Ægyptiorum, ſed communes ſervent omnium hominum, nec Nili, Ægypti, paludum, loti, herbæ, nomine ſolum comprehendant Nilum, ſolamque quam Nilus rigat terram; itaque non vereantur magnis diis alios ſpoliare homines, quibus nullus Nilus eſt, neque Butus, neque Memphis: cum tamen hi Iſin aliosque id genus deos univerſi habeant atque norint, et quoſdam ſane Ægyptiis nominibus afficere non ita pridem didicerint, ſingulorum autem vim jam inde ab initio cognoverint atque honoraverint. Deinde majus etiam incommodum eſt. Niſi enim attentiſſime caverint, imprudentes numina in

Digitized by Google

μὴ λάθωσιν εἰς πνεύματα, καὶ ῥεύματα, καὶ σπόρους, καὶ ἀρότους, καὶ πάθη γῆς καὶ μεταβολὰς ὡρῶν διαγράφοντες τὰ θεῖα καὶ διαλύοντες, ὥσπερ οἱ Διόνυσον τὸν οἶνον,
E Ἥφαιστον δὲ τὴν φλόγα· Φερσεφόνην δέ φησί που Κλεάνθης τὸ διὰ τῶν καρπῶν φερόμενον καὶ φονευόμενον πνεῦμα· ποιητὴς δέ τις ἐπὶ τῶν θεριζόντων,

Τῆμος ὅτ' αἰζηοὶ Δημήτερα κωλοτομεῦσιν.

Οὐδὲν γὰρ τούτου διαφέρουσι τῶν ἱστία καὶ κάλως καὶ ἀγκύραν ἡγουμένων κυβερνήτην, καὶ νήματα καὶ κρόκας ὑφάντην, καὶ σπονδεῖον ἢ μελίκρατον ἢ πτισάνην ἰατρόν· ἀλλὰ δεινὰς καὶ ἀθέους ἐμποιοῦσι δόξας, ἀναισθήτοις καὶ ἀψύχοις καὶ φθειρομέναις ἀναγκαίως ὑπ' ἀνθρώπων δεομένων καὶ χρωμένων φύσεσι καὶ πράγμασιν ὀνόματα θεῶν ἐπιφέροντες. Ταῦτα μὲν γὰρ αὐτὰ νοῆσαι θεοὺς οὐκ ἔστιν.

F ξζ'. Οὐ γὰρ ὂν οὐδὲ ἄψυχον ἀνθρώποις ὁ θεὸς

D. 8. ἀρότους—διαγράφοντες] Prius dedimus ex A. E. P. Poſterius ex A. E. Venet. P. Mez. Vulgo ἀρότρους—διαγιάφοντες.

F. 1. Οὐ γὰρ ὂν—ἐνομίσαμεν] Locus ita e conjectura refingatur. Οὐ γὰρ ἄνουν, οὐδὲ ἄψυχον, οὐδὲ ἀνθρώποις ὁ θεὸς ὑποχείριον· ἀπὸ τούτων δὲ (ſcil. καρπῶν) τοὺς χαριζομένους αὐτὰ καὶ δωρουμένους ἡμῖν—ἐνομίσαμεν. Aliter alii: ἄνουν etiam Reiſkius vidit.

ſpiritus, fluxus, ſementes, arationes, terræque adfectiones et tempeſtatum mutationes permutent atque diſſipent: ut ii qui Bacchum pro vino, Vulcanum pro flamma accipiunt: ſic et Cleanthes alicubi Proſerpinam (quæ Græcis eſt Pherſephone) ait eſſe ſpiritum qui per fruges dum fertur, interimitur: et quidam poeta de meſſoribus dixit:

Cum lecti juvenes Cereris jam membra ſecarent,

Hi ſane nihil ab iis differunt, qui vela, rudentes et anchoram pro gubernatore, et fila ac ſtamina pro textore, et cyathum, mulſum, vel ptiſanam pro medico habent. Adde quod peſſimas et impias iſti opiniones excitant, qui deorum nomina rebus ſenſu animaque carentibus, et uſu hominum neceſſario pereuntibus imponunt: quæ ut dii ſint, nullo modo intelligi poteſt.

LXVII. Non enim deus res eſt animæ expers, et ma-

ὑποχείριον· ἀπὸ τούτων δὲ τοὺς χρωμένους αὐτοῖς καὶ
δωρουμένους ἡμῖν, καὶ παρέχοντας ἀέναα καὶ διαρκῆ, θεοὺς
ἐνομίσαμεν, οὐχ ἑτέρους παρ' ἑτέροις, οὐδὲ βαρβάρους καὶ
Ἕλληνας, οὐδὲ νοτίους καὶ βορείους· ἀλλ' ὥσπερ ἥλιος καὶ
σελήνη καὶ οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ θάλασσα κοινὰ πᾶσιν, ὀνο-
μάζεται δὲ ἄλλως ὑπ' ἄλλων, οὕτως ἑνὸς λόγου τοῦ
ταῦτα κοσμοῦντος καὶ μιᾶς προνοίας ἐπιτροπευούσης,
καὶ δυνάμεων ὑπουργῶν ἐπὶ πάντας τεταγμένων, ἕτεραι 378
παρ' ἑτέροις κατὰ νόμους γεγόνασι τιμαὶ καὶ προσηγορίαι·
καὶ συμβόλοις χρῶνται, καθιερώμενοι μὲν, ἀμυδροῖς, οἱ
δὲ τρανοτέροις, ἐπὶ τὰ θεῖα τὴν νόησιν ὁδηγοῦντες οὐκ
ἀκινδύνως. Ἔνιοι γὰρ ἀποσφαλέντες παντάπασιν εἰς
δεισιδαιμονίαν ὤλισθον· οἱ δὲ φεύγοντες ὥσπερ ἕλος τὴν
δεισιδαιμονίαν, ἔλαθον αὖθις ὥσπερ εἰς κρημνὸν ἐμπεσόντες
τὴν ἀθεότητα.

ξη΄. Διὸ δεῖ μάλιστα πρὸς ταῦτα λόγον ἐκ φιλο-

A. 3. καθιερωμένοι μὲν] Lege cum Salmaſ. καθιερωμένους οἱ μέν.

nibus hominum ſubjecta aut obnoxia: ſed deos inde cenſuimus eſſe, quod ii noſtris uſibus res perpetuas atque perdurantes largiti ſunt. Neque vero alii apud alios ſunt dii, aut ſui Græcis, barbaris item ſui, alii ſeptentrionalibus, alii auſtrinis. Sed quemadmodum Sol, Luna, cœlum, terra, mare, communia ſunt omnibus, tantum aliter ab aliis appellantur: ita unius mentis hoc Univerſum temperantis, uniuſque providentiæ huic præfectæ, et facultatum adminiſtrarum omnibus rebus deſtinatarum, alii apud alios honores, alia nomina legibus inſtituta habentur: notiſque utuntur obſcurioribus ii qui ſacris ſunt dedicati, alii apertioribus intellectum ad divinas res quaſi manu deducunt: quæ res periculo non vacat. Nonnulli enim a recto itinere deviantes, prorſus in ſuperſtitionem delapſi, alii fugiendo, ut par erat, ſuperſtitionem, imprudentes in, præcipitium quaſi quoddam, impietatem delati ſunt.

LXVIII. Itaque oportet

Digitized by Google

σοφίας μυσταγωγὸν ἀναλαβόντας, ὁσίως διανοεῖσθαι τῶν
B λεγομένων καὶ δρωμένων ἕκαστον· ἵνα μὴ, καθάπερ Θεό-
δωρος εἶπε, τοὺς λόγους αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ προτείνοντος,
ἐνίους τῇ ἀριστερᾷ δέχεσθαι τῶν ἀκροωμένων, οὕτως ἡμεῖς ἃ
καλῶς οἱ νόμοι περὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἑορτὰς ἔταξαν,
ἑτέρως ὑπολαμβάνοντες, ἐξαμάρτωμεν. Ὅτι γὰρ ἐπὶ
τὸν λόγον ἀνοιστέον ἅπαντα, καὶ παρ' αὐτῶν ἐκείνων ἔστι
λαβεῖν. Τῇ μὲν γὰρ ἐνάτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ πρώτου μηνὸς
ἑορτάζοντες τῷ Ἑρμῇ, μέλι καὶ σῦκον ἐσθίουσιν, ἐπιλέ-
γοντες, ΓΛΥΚΥ Η ΑΛΗΘΕΙΑ. Τὸ δὲ τῆς Ἴσιδος φυλακ-
τήριον, ὃ περιάπτεσθαι μυθολογοῦσιν αὐτὴν, ἐξερμηνεύεται
ΦΩΝΗ ΑΛΗΘΗΣ. Τὸν δὲ Ἁρποκράτην οὔτε θεὸν ἀτελῆ
C καὶ νήπιον, οὔτε χεδροπῶν τινα νομιστέον, ἀλλὰ τοῦ περὶ
θεῶν ἐν ἀνθρώποις λόγου νεαροῦ καὶ ἀτελοῦς καὶ ἀδιαρ-
θρώτου προστάτην καὶ σωφρονιστήν· διὸ τῷ στόματι τὸν

B. 5. ἑτέρως] Sic Baſ. Xyl. E. Mez. Squir. Vulgo ἑτέρως.

B. 5. ἐπὶ τὸν λόγον ἀνοιστέον] Ita præbuit Exempl. Turneb. quocum conſentit varia lectio in margine Venet. codicis ἀνοιςέον. Meziriacus haud inepte περὶ τῶν λόγων ἀνοιςέον. Vulgo περὶ τὸν λόγον ἀνιςέον.

B. 11. θεὸν ἀτελῆ] Sic E. Ald. Baſ. Xyl. Vulgo θεῶν.

apprime ratione e philoſophia deſumpta, quæ nos ſacris initiet, ſancte eorum quæ aguntur dicunturque unumquodque conſiderare; ne, quomodo Theodorus dicebat, ſe orationes dextra porrigente, auditorum nonnullos læva eas accipere: ſic nos quæ leges de ſacrificiis et feſtivitatibus bene præcipiunt, aliter quam rectum eſt intelligentes, peccemus. Etenim omnia eſſe ad rationem referenda, ex ipſis illis poteſt deprehendi. Undevigeſima die primi menſis, diem Mercurio feſtum celebrantes, mel et ficos edunt, ſimul dicentes, *Dulce eſt veritas.* Iſidis amuletum, quod appendiſſe eam ſibi fabulantur, interpretatum ſonat *Vocem veram.* Harpocrates neque deus imperfectus et infans putandus eſt, neque ullum leguminum: ſed præſes atque corrector recentis, imperfectæ, et incompoſitæ hominum de diis ſen-

Digitized by Google

δάκτυλον ἔχει προσκείμενον ἐχεμυθίας καὶ σιωπῆς σύμβολον· ἐν δὲ τῷ Μεσορὴ μηνὶ τῶν χεδροπῶν ἐπιφέροντες λέγουσιν, ΓΛΩΣΣΑ ΤΥΧΗ, ΓΛΩΣΣΑ ΔΑΙΜΩΝ. Τῶν δ' ἐν Αἰγύπτῳ φυτῶν μάλιστα τῇ Θεῷ καθιερῶσθαι λέγουσι τὴν περσέαν, ὅτι καρδίᾳ μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττῃ δὲ τὸ φύλλον ἔοικεν· οὐδὲν γὰρ ὧν ἄνθρωπος ἔχειν πέφυκε, θειότερον λόγου καὶ μάλιστα τοῦ περὶ θεῶν, οὐδὲ μείζονα ῥοπὴν ἔχει πρὸς εὐδαιμονίαν. Διὸ τῷ μὲν εἰς D
τὸ χρηστήριον ἐνταῦθα κατιόντι παρεγγυῶμεν, ὍΣΙΑ ΦΡΟΝΕΙΝ, ΕΥΦΗΜΑ ΛΕΓΕΙΝ. Οἱ δὲ πολλοὶ γελοῖα δρῶσιν ἐν ταῖς πομπαῖς καὶ ταῖς ἑορταῖς, εὐφημίαν προκηρύττοντες, εἶτα περὶ τῶν θεῶν αὐτῶν τὰ δυσφημότατα καὶ λέγοντες καὶ διανοούμενοι.

ξθ'. Πῶς οὖν χρηστέον ἐπὶ ταῖς σκυθρωπαῖς καὶ ἀγελάστοις καὶ πενθίμοις θυσίαις, εἰ μήτε παραλιπεῖν τὰ νενομισμένα καλῶς ἔχει, μήτε φύρειν τὰς περὶ θεῶν

C. 7. τῇ Θεῷ] τῷ Θεῷ, ſcil. Harpocrati corrigit Cuperus Harpocr. p. 21.
D. 2. παρεγγυῶμεν] Dedi ex E. Venet. Vulgo παρεγγυῶμαι. Mox ΕΥΦΗΜΑ, vel invitis omnibus libris recepimus, cum Mez. Bentl. Markl. Squir. loco vulgati εὔσχημα.

tentiæ; itaque et digitum ori impoſitum tenet, argumentum taciturnitatis et ſilentii: et menſe Meſore offerentes ei legumina, dicunt, *Lingua eſt fortuna, lingua genius.* De ſtirpibus Ægyptiis maxime conſecratam deæ aiunt Perſeam; quod ejus fructus cordis, folium linguæ ſpeciem refert. Quippe eorum quæ homini obtingere poſſunt omnium nihil divinius eſt oratione, præcipue de diis, neque majus res ulla ad felicitatem momentum adfert. Itaque hic oraculum intraturo mandatur, *ut ſancte ſentiat, et modeſte loquatur.* Plerique autem ridicule agunt, qui in pompis et feſtivitatibus favere linguis jubentes, poſt de diis ipſis peſſimi ominis voces ſententiaſque uſurpant.

LXIX. Quomodo ergo triſtia illa et riſus expertia ac lugubria ſacrificia ſunt obeunda? ſiquidem neque omittere legibus præſcripta convenit,

δόξας, καὶ συμπαράττειν ὑποψίαις ἀτόποις; Καὶ παρ'
Ἕλλησιν ὅμοια πολλὰ γὰρ περὶ τὸν αὐτὸν ὁμοῦ τι χρό-
E νον, οἷς Αἰγύπτιοι δρῶσιν ἐν τοῖς ὁσίοις. Καὶ γὰρ Ἀθήνησι
νηστεύουσιν αἱ γυναῖκες ἐν Θεσμοφορίοις χαμαὶ καθήμεναι.
Καὶ Βοιωτοὶ τὰ τῆς Ἀχαιᾶς μέγαρα κινοῦσιν, Ἐπαχθῆ
τὴν ἑορτὴν ἐκείνην ὀνομάζοντες, ὡς διὰ τὴν τῆς κόρης
κάθοδον ἐν ἄχει τῆς Δήμητρος οὔσης· ἔστι δὲ ὁ μὴν
οὗτος περὶ πλειάδα σπόριμος, ὃν Ἀθὺρ Αἰγύπτιοι, Πυα-
νεψιῶνα δὲ Ἀθηναῖοι, Βοιωτοὶ δὲ Δαμάτριον καλοῦσι.
Τοὺς δὲ πρὸς ἑσπέραν οἰκοῦντας ἱστορεῖ Θεόπομπος
ἡγεῖσθαι καὶ καλεῖν, τὸν μὲν χειμῶνα Κρόνον, τὸ δὲ
θέρος, Ἀφροδίτην, τὸ δὲ ἔαρ, Περσεφόνην· ἐκ δὲ
F Κρόνου καὶ Ἀφροδίτης γεννᾶσθαι πάντα. Φρύγες δὲ τὸν
θεὸν οἰόμενοι χειμῶνος καθεύδειν, θέρους δ' ἐγρηγορέναι,
τοτὲ μὲν κατευνασμοὺς τοτὲ δὲ ἀνεγέρσεις βακχεύοντες

E. 3. *μέγαρα κινοῦσι*] Tuetur Squir. eo ſenſu, ut *parva quædam fana Cereris Achææ circumtulerint*. Spanhem. ad Callim. Cer. 12. corrigit Μεγαλάρτια κινοῦσιν. Toup. Append. ad Theocrit. p. 44. μέγαρα οἰκοῦσιν. Adhuc ſub judice lis eſt. Unus E. a vulgato aliud habet, idque a prima manu, κονιῶσι, quod forte ſit *pulvere adſpergunt*: corrector vulgatum κινοῦσι repoſuit.

neque opiniones de diis confundendæ et cum ſuſpicionibus abſurdis miſcendæ ſunt. Atqui quo tempore Ægyptii ſacris operantur, multa eodem tempore ſimilia apud Græcos aguntur. Nam et Athenis mulieres Theſmophoria obeuntes jejunant humi deſidentes. Et Bœoti Achææ Megara movent, feſtivitatemque eam *moleſtam* nominant, quod nimirum Ceres ob Proſerpinæ filiæ deſcenſum in dolore ſit. Fiunt hæc menſe ſationis circa Virgiliarum ortum, quem menſem Athyr Ægyptii, Pyanepſionem Athenienſes, Bœoti Damatrium, id eſt Cerealem nuncupant. Theopompus narrat eos qui ad Solis occaſum habitant, cenſere et appellare hyemem Saturnum, æſtatem Venerem, ver Proſerpinam: et omnia naſci ex Saturno atque Venere. Phryges deum opinantes hyeme dormire, æſtate vigilare, hyeme ſopitiones

αὐτοῦ τελοῦσι. Παφλαγόνες δὲ καταδεῖσθαι καὶ καθείργνυσθαι χειμῶνος, ἦρος δὲ κινεῖσθαι καὶ ἀναλύεσθαι φάσκουσι.

ό. Καὶ δίδωσιν ὁ καιρὸς ὑπόνοιαν ἐπὶ τῇ τῶν καρπῶν τῇ ἀποκρύψει γενέσθαι τὸν σκυθρωπασμὸν, οὓς οἱ παλαιοὶ θεοὺς μὲν οὐκ ἐνόμιζον, ἀλλὰ δῶρα θεῶν ἀναγκαῖα καὶ μεγάλα πρὸς τὸ μὴ ζῆν ἀγρίως καὶ θηριωδῶς. Καθ' 379
ἣν δὲ ὥραν τοὺς μὲν ἀπὸ δένδρων ἑώρων ἀφανιζομένους παντάπασιν καὶ ἀπολείποντας, οὓς δὲ καὶ αὐτοὶ κατασπείραντες ἔτι γλίσχρως καὶ ἀπόρως, διαμώμενοι ταῖς χερσὶ τὴν γῆν καὶ περιστέλλοντες αὖθις, ἐπ' ἀδήλῳ τῷ πάλιν ἐκτελεῖσθαι καὶ συντέλειαν ἕξειν ἀποθέμενοι, πολλὰ θάπτουσιν ὅμοια καὶ πενθοῦσιν ἔπραττον. Εἶτα ὥσπερ ἡμεῖς τὸν ὠνούμενον βιβλία Πλάτωνος, ὠνεῖσθαι φαμὲν Πλάτωνα, καὶ Μένανδρον ὑποκρίνεσθαι τὸν τὰ Με-

F. 8. γενέσθαι] Sumpſi ab A. E. Flor. Petav. Pol. Jannot. Dedit item Squir. Vulgo γεννᾶσθαι.

A. 1. καθ' ἣν δὲ ὥραν—κατασπείραντες] Cum antecedentibus jungenda: καθ' ἣν δὴ ὥραν—ἀπολείποντας, τοὺς δὲ καὶ αὐτοὶ κατασπείραντες.

A. 9. Μένανδρον—ὑποτιθέμενον] Legendum Μένανδρον—διατιθέμενον. Vulgo: Μένανδρον τὸν ὑποκρίνεσθαι τὰ Μ. π. ὑποτιθέμενον.

ei, æſtate excitationes bacchando celebrant. Paphlagones vinciri eum atque coerceri hyeme, vere moveri et ſolvi aiunt.

LXX. Et temporis ratio injicit ſuſpicionem, triſtia ſacra inſtituta eſſe ob occultationem fructuum: quos antiqui non deos, ſed dona putaverunt deorum magna et neceſſaria ad feræ et belluinæ vitæ evitationem: quo ſane tempore fructus arborum omnino defeciſſe abolitoſque eſſe cernebant, alios ipſi ſerentes parce et cum penuria, terraque manibus hauſta occultabant, incerta ſpe fructus capiendi deponentes, multa agitabant in morem ſepelientium atque lugentium. Porro ſicuti nos eum, qui libros Platonis emit, emere Platonem dicimus, et Menandrum agere, qui poema Menandri agit: ita

γάνδρου ποιήματα ἀποτιθέμενον, ὥσπερ ἐκεῖνοι τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασι τὰ τῶν θεῶν δῶρα καὶ ποιήματα καλεῖν
B οὐκ ἐφείδοντο, τιμῶντες ὑπὸ χρείας καὶ σεμνύνοντες· οἱ δὲ ὕστερον, ἀπαιδεύτως δεχόμενοι καὶ ἀμαθῶς ἀναστρέφοντες ἐπὶ τοὺς θεοὺς τὰ πάθη τῶν καρπῶν, καὶ τὰς παρουσίας τῶν ἀναγκαίων καὶ ἀποκρύψεις, θεῶν γενέσεις καὶ φθορὰς οὐ προσαγορεύοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ νομίζοντες, ἀτόπων καὶ παρανόμων καὶ τεταραγμένων δοξῶν αὐτοὺς ἐνέπλησαν, καίτοι τοῦ παραλόγου τὴν ἀτοπίαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχοντες, οὐ μόνον Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἢ ἑξῆς οἱ τοὺς Αἰγυπτίους εἰ θεοὺς νομίζουσι, μὴ θρηνεῖν, εἰ δὲ θρηνοῦσι, θεοὺς μὴ νομίζειν, ἀλλ' ὅτι γε-
C λοῖον ἅμα θρηνοῦντας εὔχεσθαι, τοὺς καρποὺς πάλιν ἀναφαίνειν καὶ τελειοῦν ἑαυτοῖς, ὅπως πάλιν ἀναλίσκωνται καὶ θρηνῶνται.

οα'. Τὸ δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον, ἀλλὰ θρηνοῦσι μὲν

B. 8. ἔχοντες, οὐ μόνον—νομίζειν, ἀλλ' ὅτι γελοῖον ἅμα θρηνοῦντας] Corrigo: ἔχοντες. Ὁ μὲν οὖν Ξενοφάνης ὁ. Κ. ἠξίωσε τοὺς Αἰγυπτίους—νομίζειν· ἄλλοι δὲ ἐγέλων, ἅμα θρηνοῦντας: vel in poſtremis ita νομίζειν· ἄλλως δὲ γελοῖον ἅμα θρ. Verſionem correxi.

C. 2. ἑαυτοῖς] Recte Squir. ἑαυτούς. Itaque Latina emendavimus.

illi nomina deorum liberaliter donis ac operibus deorum tribuerunt, ob utilitatem ea honorantes atque exornantes. Sed poſteri horum indocte iſta accipientes, imperiteque in ipſos deos detorquentes, ea quæ frugibus accidunt alias exorientibus alias occultatis, deorum ortus interituſque non vocando duntaxat, ſed etiam ſic habere rem arbitrando, ſeipſos abſurdis, impiis, tumultuoſiſque opinionibus obruerunt, quanquam abſurditatem rei in conſpectu habentes. Igitur Xenophanes Colophonius, Ægyptios monuit, ut aut ne lugerent eos quos deos cenſerent eſſe, aut pro diis non haberent quos lugendos crederent: ſed et ridiculum lugendo obſecrare fructus ut ipſi ſe iterum proferant et naſcantur, quo iterum conſumantur et lugeantur.

LXXI. Verum res aliter

τοὺς καρποὺς, εὔχονται δὲ τοῖς αἰτίοις καὶ δοτῆρσι θεοῖς,
ἑτέρους πάλιν νέους ποιεῖν καὶ ἀναφύειν ἀντὶ τῶν ἀπολλυ-
μένων. Ὅθεν ἄριστα λέγεται παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, τὸ
τοὺς μὴ μανθάνοντας ὀρθῶς ἀκούειν ὀνομάτων, κακῶς
χρῆσθαι καὶ τοῖς πράγμασιν· ὥσπερ Ἑλλήνων, οἱ τὰ
χαλκᾶ καὶ τὰ γραπτὰ καὶ λίθινα μὴ μαθόντες μηδὲ
ἐθισθέντες ἀγάλματα καὶ τιμὰς θεῶν, ἀλλὰ θεοὺς κα-
λεῖν, εἶτα τολμῶντες λέγειν ὅτι τὴν Ἀθηνᾶν Λαχάρης D
ἐξέδυσε, τὸν δὲ Ἀπόλλωνα χρυσοῦς βοστρύχους ἔχοντα
Διονύσιος ἀπέκειρεν, ὁ δὲ Ζεὺς ὁ Καπετώλιος περὶ τὸν
ἐμφύλιον πόλεμον ἐνεπρήσθη καὶ διεφθάρη· μανθάνουσιν
οὖν ἐφελκόμενοι καὶ παραδεχόμενοι δόξας πονηρὰς ἑπο-
μένας τοῖς ὀνόμασιν. Τοῦτο δὲ οὐχ ἥκιστα πεπόνθασιν
Αἰγύπτιοι περὶ τὰ τιμώμενα τῶν ζώων. Ἕλληνες μὲν
γὰρ ἔν γε τούτοις λέγουσιν ὀρθῶς καὶ νομίζουσιν, ἱερὸν
Ἀφροδίτης ζῶον εἶναι τὴν περιστεράν, καὶ τὸν δράκοντα τῆς

D. 4. μανθάνουσιν ὖν] Corrige: λανθάνουσιν ὁμοῦ. Illud etiam notarunt Baxt. Bentl. Markl.

habet: fructuum enim cauſa lugent: deos ut cauſam et præbitores bonorum precantur, ut ii loco pereuntium novos alios gignant atque producant fructus. Ita rectiſſime apud philoſophos dicitur, *Qui vocabula non diſcant recte intelligere, eos etiam de rebus ipſis falli:* quod uſuvenit Græcorum iis, qui ærea, picta, aut lapidea ſimulachra cum adſueviſſent non imagines et honores deorum appellare, ſed deos, auſi ſunt deinde dicere, Minervam a Lachare fuiſſe exutam, Apollinis cincinnos aureos Dionyſium tondendo abſtuliſſe, Jovem Capitolinum ſub bellum civile incendio periiſſe. Ita imprudentes attrahunt et amplectuntur pravas opiniones, quæ nominibus comitantur. Atque hoc non leviter Ægyptiis accidit in iis quæ venerantur animalibus. Nam in hoc negotio Græci recte cum dicunt tum ſentiunt columbam animal eſſe ſacrum Veneris, draconem Minervæ,

Digitized by Google

Ἀθηνᾶς, καὶ τὸν κόρακα τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ τὸν κύνα τῆς Ἀρτέμιδος, ὡς Εὐριπίδης,

E Ἑκάτης ἄγαλμα φωσφόρου κύων ἔσῃ.

Αἰγυπτίων δὲ οἱ πολλοὶ θεραπεύοντες αὐτὰ τὰ ζῶα, καὶ περιέποντες ὡς θεοὺς, οὐ γέλωτος μόνον οὐδὲ χλευασμοῦ καταπεπλήκασι τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ τοῦτο τῆς ἀβελτηρίας ἐλάχιστόν ἐστι κακόν. δόξα δὲ ἐμφύεται δεινὴ, τοὺς μὲν ἀσθενεῖς καὶ ἀκάκους εἰς ἄκρατον ὑπερείδουσα τὴν δεισιδαιμονίαν, τοῖς δὲ δριμυτέροις καὶ θρασυτέροις εἰς ἀθέους ἐμπίπτουσα καὶ θηριώδεις λογισμούς. Ἧι καὶ περὶ τούτων τὰ εἰκότα διελθεῖν οὐκ ἀνάρμοστόν ἐστι.

οβ΄. Τὸ μὲν γὰρ εἰς ταῦτα τὰ ζῶα τοὺς θεοὺς τὸν
F Τυφῶνα δείσαντας μεταβαλεῖν, οἷον ἀποκρύπτοντας ἑαυτοὺς σώμασιν ἴβεων καὶ κυνῶν καὶ ἱεράκων, πᾶσαν ὑπερπέπαικε τερατείαν καὶ μυθολογίαν· καὶ τὸ ταῖς ψυχαῖς τῶν θανόντων ὅσαι διαμένουσιν, εἰς ταῦτα μόνα γίνεσθαι τὴν

E. 1. κύων ἔσῃ] Secutus ſum Xyl. Salm. Markl. Squir. Vulgo κύων ἔσσι.
E. 6. ὑπερείδουσα] Legendum ὑπερείπουσα. Frequentiſſima confuſio verborum. Vidit et Reiſk. Proxima ſana ſunt nec mutanda.

corvum Apollinis, canem Dianæ, ſicut Euripides de Hecuba,

Hecates ſimulacrum luciferæ fies canis.

Sed Ægyptiorum plerique colentes ipſa animalia et tractantes tanquam deos, non ſannis modo et irriſioni totam poene ſacrorum objecerunt rationem: hoc enim a ſtultitia illa malum provenit minimum: ſed et vehemens ingeneratur animis opinio, quæ infirmis atque ſimplicibus meram inducit ſuperſtitionem, vehementiores atque audaciores ad negandum deos, belluinaſque cogitationes propellit. Quo fit, ut de his ipſis etiam aliquid probabiliter diſſerere non ſit alienum.

LXXII. Nam quod traditur deos Typhonis metu in iſta animalia tranſiiſſe latendi cauſa, et corporis ibium, canum, accipitrum ſe occuluiſſe: id quovis prodigioſo commento, quavis fabula, eſt vanius: neque plus fidei meretur, quam animas mortuorum eas quæ

Digitized by Google

παλιγγενεσίαις, ὁμοίως ἄπιστον. Τῶν δὲ βουλομένων πολιτικήν τινα λέγειν αἰτίαν, οἱ μὲν Ὄσιριν ἐν τῇ μεγάλῃ στρατιᾷ φασὶν εἰς μέρη πολλὰ διανείμαντα τὴν δύναμιν, λόχους καὶ τάξεις Ἑλληνικὰς καλοῦσιν, ἐπίσημα δοῦναι καὶ ζωόμορφα πᾶσιν, ὧν ἑκάστῳ γένει τῶν συννεμηθέντων, ἱερὸν γενέσθαι καὶ τίμιον· οἱ δὲ τοὺς ὕστερον βασιλεῖς, ἐκ- 380
πλήξεως ἕνεκα τῶν πολεμίων, ἐν ταῖς μάχαις ἐπιφαίνεσθαι θηρίων χρυσᾶς προτομὰς καὶ ἀργυρᾶς περιτιθεμένους· ἄλλοι δὲ τῶνδε τῶν δεινῶν τινα καὶ πανούργων βασιλέων ἱστοροῦσι, τοὺς Αἰγυπτίους καταμαθόντα τῇ μὲν φύσει κούφους καὶ πρὸς μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ὀξυρρόπους ὄντας, ἄμαχον δὲ καὶ δυσκάθεκτον ὑπὸ πλήθους δύναμιν ἐν τῷ σωφρονεῖν καὶ κοινοπραγεῖν ἔχοντας, ἀΐδιον αὐτοῖς ἐν κατασπορᾷ, δείξαντα δεισιδαιμονίαν, διαφο-

F. 8. λόχους—καλοῦσιν] Corrigo, ἃ λόχους κ. τ. Ἕλληνες καλοῦσι. Atque ita fere Reiſk.

F. 9. ὧν ἑκάστῳ—τίμιον] Lego ὧν ἕκαστον τῷ γένει τῷ συννεμηθέντι ἱερὸν γενέσθαι καὶ τίμιον.

A. 4. τῶνδε] Delendum ut Mez. et Reiſk. monuerunt.

A. 8. σωφρονεῖν—πρόφασιν] συμφρονεῖν e correctione Marklandi. Proxima cum Mez. et Reiſk. ita conſtituenda—ἀΐδιον αὐτοῖς ἐγκαταςπείρας, δείξαντα δεισιδαιμονίαν, διαφορᾶς ἀπαύστου πρόφασιν.

non abolentur novo ortu in hæc tantum redire animalia. Cæterum qui civilem aliquam cauſam adferre volunt, eorum alii Oſirin dicunt magnum exercitum ſuum in certas cohortes atque centurias diviſiſſe, ac ſingulis vexillum animali aliquo inſignitum tradidiſſe: ſingulosque populos id quod ei obtigiſſet, honore ac ſacro cultu dignatos fuiſſe. Alii poſteriores reges, terroris hoſtibus incutiendi cauſa in prœliis aiunt occurriſſe, belluarum aureis argenteiſve capitibus atque primis partibus indutos. Sunt qui regem quendam callidum atque verſutum narrent, quia deprehendiſſet Ægyptios natura leves, et ad res novas apprime proclives eſſe, eoſdemque ob multitudinem viribus inſuperabilibus atque effrænibus præditos, ubi ſana mente et communi conſilio rem vellent gerere: ſempiternæ eis diſcordiæ occaſionem, diſperſa in ſingulas gentes ſuperſtitione, obtu-

Digitized by Google

B ἑξῆς ἀπαίσιον πρόφασιν· τὴν γὰρ θηρίων, ἃ προσέταξεν ἄλλοις ἄλλα τιμᾶν καὶ σέβεσθαι, δυσμενῶς καὶ πολεμικῶς ἀλλήλοις προσφερομένων, καὶ τροφὴν ἑτέραν ἑτέρως προσίεσθαι πεφυκότας, ἀμύνονται ἀεὶ τοῖς οἰκείοις ἕκαστοι καὶ χαλεπῶς ἀδικούμενοι φέροντες ἐλάνθανον ταῖς τῶν θηρίων ἔχθραις συνελκόμενοι καὶ συνεκπολεμούμενοι πρὸς ἀλλήλους. Μόνοι γὰρ ἔτι νῦν Αἰγυπτίων Λυκοπολῖται πρόβατον ἐσθίουσιν, ἐπεὶ καὶ λύκος, ὃν θεὸν νομίζουσιν· οἱ δὲ Ὀξυρυγχῖται καθ' ἡμᾶς, τῶν Κυνοπολιτῶν τὸν ὀξύρυγχον ἰχθὺν ἐσθιόντων, κύνας συλλαβόντες καὶ
C θύσαντες, ὡς ἱερεῖον κατέφαγον· ἐκ δὲ τούτου καταστάντες εἰς πόλεμον, ἀλλήλους τε διέθηκαν κακῶς, καὶ ὕστερον ὑπὸ Ῥωμαίων κολαζόμενοι διετέθησαν.

ογ'. Πολλῶν δὲ λεγόντων εἰς ταῦτα τὰ ζῶα τὴν τοῦ Τυφῶνος αὐτοῦ διάρασθαι ψυχὴν, αἰνίττεσθαι δόξειεν ἂν ὁ μῦθος ὅτι πᾶσα φύσις ἄλογος καὶ θηριώδης τῆς τοῦ

B. 3. τροφὴν—συνελκόμενοι] Legendum: τροφὴν ἑτέραν ἕτερα προσίεσθαι πεφυκότων, ἀμύνοντες ἀεὶ—ἔχθραις συνεφελκόμενοι.
C. 5. διάρασθαι] An διῃρῆσθαι diſtributam eſſe.

liſſe: cum enim aliis aliorum animalium cultum injunxiſſet, quæ inter ſe inimicitias exercent, et unum ab alio cibi gratia expetitur: dum ſua ſingulæ defendunt animalia, et eorum injurias ægre ferunt, factum eſſe ut ob animalium inimicitias ipſæ gentes, re non obſervata, infeſtæ ſibi invicemque hoſtes redderentur. Sane ſoli omnium Ægyptiorum Lycopolitæ ovem edunt; quia idem lycos, id eſt lupus, facit, quem pro deo habent. Et noſtra adeo tempeſtate cum Cynopolitæ piſcem oxyrinchum ederent, Oxyrinchitæ canes comprehenſos ac mactatos victimæ in morem comederunt: eaque de cauſa conflato bello, cum ipſæ gravibus ſeſe invicem damnis affecerunt urbes, tum adfectæ a Romanis pœnam iis infligentibus fuerunt.

LXXIII. Porro cum multi dicant ipſam Typhonis animam in has beſtias avolaſſe: fabulæ involucro tegi hoc po-

Digitized by Google

κακοῦ δαίμονος γέγονε μοίρας, κἀκεῖνον ἐκμειλισσόμενοι καὶ παρηγοροῦντες περιέπουσι ταῦτα καὶ θεραπεύουσιν. ἂν δὲ πολὺς ἐμπίπτῃ καὶ χαλεπὸς αὐχμὸς ἐπάγων ὑπερβαλλόντως ἢ νόσους ὀλεθρίους ἢ συμφορὰς ἄλλας παραλόγους καὶ ἀλλοκότους, ἔνια τῶν τιμωμένων οἱ ἱερεῖς ἐπάγοντες ὑπὸ σκότους μετὰ σιωπῆς καὶ ἡσυχίας, ἀπειλοῦσι καὶ δεδίττονται τοσοῦτον, ἂν δ' ἐπιμένῃ, καθιεροῦσι καὶ D
σφάττουσιν, ὡς δή τινα κολασμὸν ὄντα τοῦ δαίμονος τοῦτον, ἢ καθαρμὸν ἄλλως μέγαν ἐπὶ μεγίστοις. Καὶ γὰρ ἐν Ἰδιθύας πόλει ζῶντας ἀνθρώπους κατεπίμπρασαν, ὡς Μανέθων ἱστόρηκε, Τυφωνίους καλοῦντες, καὶ τὴν τέφραν αὐτῶν λικμῶντες ἠφάνιζον καὶ διέσπειρον. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐδρᾶτο φανερῶς καὶ καθ' ἕνα καιρὸν ἐν ταῖς κυνάσιν ἡμέραις· αἱ δὲ τῶν τιμωμένων ζώων καθιερεύσεις ἀπόρρητοι καὶ χρόνοις ἀτάκτοις πρὸς τὰ συμπίπτοντα γινό-

C. 9. αὐχμὸς ἐπάγων ὑπερβαλλόντως] Corrigo, αὐχμοὺς ἐπάγων ὑπερβάλλοντας. Nam πολὺς referendum ad Typhonem. Mox ἐπάγοντες mutandum in ἀπάγοντες.

D. 3. Ἰδιθύας] Εἰληθυίας, *Lucinæ*. Ita legendum monuerunt Marſham. Can. Chron. p. 317. et Weſſeling. ad Diod. Sic. I, 88.

teſt videri, omnem brutam et belluinam naturam, malo genio jure deberi, eumque placantes et demulcentes eos iſta colere atque venerari. Magno autem æſtu incidente ac moleſto, qui ultra modum adducat vel peſtilentes morbos, vel alias inuſitatas calamitates, ſacerdotes quædam eorum quæ coluntur animalium abducentes tacite in tenebras, terrent primum ea minis: ſin malum duret immolant atque mactant: tanquam ſupplicium aliquod genii hoc ſi eſſet, aut alias expiatio magni mali magna. Nam et in Idithyæ urbe vivos combuſſerunt homines, ut Manethos ſcribit, Typhonios appellantes, et cinerem eorum ventilando diſſiparunt atque aboleverunt. Verum hoc palam factum eſt, et certo tempore, diebus canicularibus: conſecrationes animalium quæ coluntur occultæ, neque ſtatis fiunt temporibus, et vulgo ſunt

Digitized by Google

μεναι, τοὺς πολλοὺς λανθάνουσι, πλὴν ὅταν ταφὰς ἔχωσι,
E καὶ τῶν ἄλλων ἀναδεικνύντες ἔνια, πάντων παρόντων, συνεμβάλλωσιν, οἰόμενοι τοῦ Τυφῶνος ἀντιλυπεῖν καὶ κολούειν τὸ ἡδόμενον. Ὁ γὰρ Ἆπις δοκεῖ μετ' ὀλίγων ἄλλων ἱερὸς εἶναι τοῦ Ὀσίριδος· ἐκείνῳ δὲ τὰ πλεῖστα προσνέμουσι. Κἂν ἀληθὴς ὁ λόγος οὗτος, σημαίνειν ἡγοῦμαι τὸ ζητούμενον ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένων καὶ κοινὰς ἐχόντων τὰς τιμὰς, οἷόν ἐστιν ἶβις καὶ ἱέραξ καὶ κυνοκέφαλος, αὐτὸς ὁ Ἆπις, οὕτω δὴ γὰρ τὸν ἐν Μένδητι τράγον καλοῦσι.

F οδ'. Λείπεται δὲ δὴ τὸ χρειῶδες καὶ τὸ συμβολικὸν, ὧν ἔνια θατέρου, πολλὰ δ' ἀμφοῖν μετέσχηκε. Βοῦν μὲν οὖν καὶ πρόβατον καὶ ἰχνεύμονα δῆλον ὅτι χρείας ἕνεκα καὶ ὠφελείας ἐτίμησαν· ὡς Λήμνιοι κορύδους, τὰ τῶν ἀττελαβῶν εὑρίσκοντας ὠὰ καὶ κόπτοντας· Θεσσαλοὶ δὲ

D. 10. ταφὰς ἔχωσι] Xyl. ſupplet Ἄπιδος. Proxima mire turbata: quædam corrigere licet: legendum συμβάλλουσι: porro ἐκείνῳ accipiendum de Typhone: σημαίνειν mutandum in συμβαίνειν cum Markl. Tum poſt αὐτὸς ὁ Ἆπις excidiſſe videtur ὁ Πᾶν, vel aliud ejus numinis nomen ὁ Μένδης, vel ὁ Θμοῦις, judice Weſſelingio ad Diod. Sic. I, 84.

ignotæ: niſi quod ſepulturam Apidis celebrantes, atque illa producentes, quædam omnibus præſentibus una in ſepulchrum conjiciunt: exiſtimantes hoc pacto ſe Typhoni voluptatem percipienti viciſſim moleſtiam objicere, lætitiamque ejus infringere. Etenim Apis videtur cum paucis aliis ſacer eſſe Oſiridi: ei autem pleraque attribuunt. Quod ſi vera eſt hæc ratio, exiſtimo ea ſignificari id quod quæritur de in confeſſo poſitis, et honores communes habentibus: cujus generis ſunt ibis, accipiter, cynocephalus, et ipſe Apis, ſic enim caprum ſcilicet, qui Mendete alitur, nominant.

LXXIV. Relinquitur, ut ad utilitatem, et notationem qua aliquid deſignant, reſpiciatur: quorum utrumque pleriſque, multis alterum adeſt. Bovem nimirum, et ovem, et ichneumonem liquet utilitatis gratia atque emolumenti honorem inveniſſe: qua ratione Lemnii galeritam honorant, quia bruchorum ova invenit ac confringit: et Theſſali ci-

πελαργοὺς, ὅτι πολλοὺς ὄφεις τῆς γῆς ἀναδιδούσης ἐπιφανέντες ἐξώλεσαν ἅπαντας· διὸ καὶ νόμον ἔθεντο φεύγειν ὅστις ἂν ἀποκτείνῃ πελαργόν. Ἀσπίδα δὲ καὶ γαλῆν καὶ κάνθαρον, εἰκόνας τινὰς ἐν αὐτοῖς ἀμαυρὰς, ὥσπερ 381 ἐν σταγόσιν ἡλίου, τῆς τῶν θεῶν δυνάμεως κατιδόντες. Τὴν μὲν γὰρ γαλῆν ἔτι πολλοὶ νομίζουσι καὶ λέγουσι κατὰ τὸ οὖς ὀχευομένην, τῷ δὲ στόματι τίκτουσαν, εἴκασμα τῆς τοῦ λόγου γενέσεως εἶναι· τὸ δὲ κανθάρων γένος οὐκ ἔχειν θήλειαν, ἄρρενας δὲ πάντας ἀφιέναι τὸν γόνον εἰς τὴν σφαιροποιουμένην ὕλην, ἣν κυλινδοῦσιν ἀντιβάδην ὠθοῦντες, ὥσπερ δοκεῖ τὸν οὐρανὸν ὁ ἥλιος ἐς τοὐναντίον περιστρέφειν, αὐτὸς ἀπὸ δυσμῶν ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς φερόμενος· ἀσπίδα δὲ, ὡς ἀγήρω καὶ χρωμένην κινήσεσιν ἀνοργάνοις μετ' εὐπετείας καὶ ὑγρότητος ἄστρῳ προσῄ- B
κασαν.

F. 8. Ἀσπίδα—ἐν αὐτοῖς] Jungenda cum ſuperiori ἐτίμησαν, et illa ὡς Λίμνιοι—πελαργόν, in parentheſi accipienda. Porro ἐν αὐτοῖς habet margo codicis E, et correxerant jam Mez. Baxt. Bentl. Markl.

B. 1. ἄστρῳ προσῄκασαν] Interjectum vulgo his vocibus ἢ, delevimus cum Xyl. Squir. Mox μίμημα Baſ. Xyl. Squir. Vulgo ὁ μίμημα: unde Mez. faciebat ὁμοίωμα.

coniam, quod multos angues ſubito e terra editos ciconiæ univerſos perdiderunt, ideoque lege exſulium indicitur ei qui ciconiam necaverit. Aſpidem vero Ægyptii, et felem, et cantharum in honore habent, divinæ potentiæ imagines quaſdam obſcuras, ſicut ſolis ſimulachra in ſtillis ſolent, conſpicati. Nam felem etiamnum ſunt qui dicant ac credant multi per aurem concipere, partum per os emittere, qua ſimilitudine orationis ortus refertur. At in cantharorum genere perhibitum eſt nullam eſſe fœminam: mares omnes ſemel ejicere in materiam ab ipſis in globum conformatam, quam volutant ex adverſo impellentes: ſicuti Sol videtur cœlum in contrariam partem convertere, ipſe ab occaſu verſus ortum proficiſcens. Aſpidem ut ſenii ſecuram, et motibus nullo inſtrumento indigentibus facile ac molliter utentem, ſideri comparaverunt.

Digitized by Google

οε'. Οὐ μὴν οὐδὲ ὁ κροκόδειλος αἰτίας πιθανῆς ἀμοιροῦσαν ἔσχηκε τιμὴν, ἀλλὰ μίμημα θεοῦ λέγεται γεγονέναι, μόνος μὲν ἄγλωσσος ὢν, φωνῆς γὰρ ὁ θεῖος λόγος ἀπροσδεής ἐστι, καὶ δι' ἀψόφου βαίνων κελεύθου καὶ δίκης τὰ θνητὰ ἄγει κατὰ δίκην· μόνου δέ φασιν ἐν ὑγρῷ διαιτωμένου τὰς ὄψεις ὑμένα λεῖον καὶ διαφανῆ περικαλύπτειν ἐκ τοῦ μετώπου κατερχόμενον, ὥστε βλέπειν μὴ βλεπόμενον, ὁ τῷ πρώτῳ θεῷ συμβέβηκεν· ὅπου δ' ἂν ἡ θήλεια τῆς χώρας ἀποτέκῃ, τοῦτο Νείλου πέρας ἐπίςαται τῆς αὐξήσεως γενόμενον· ἐν ὑγρῷ γὰρ
C οὐ δυνάμεναι, πόρρω δὲ φοβούμεναι τίκτειν, οὕτως ἀκριβῶς προαισθάνονται τὸ μέλλον ὥστε τῷ ποταμῷ προσελθόντι χρῆσθαι λοχευόμεναι καὶ θάλπουσαι, τὰ δὲ ὠὰ ξηρὰ καὶ ἄβρεκτα φυλάσσειν· ἑξήκοντα δὲ τίκτουσι, καὶ

B. 6. κελεύθου καὶ δίκης] Delendum καὶ δίκης. Sententia eſt Euripidis Troad. 888.

B. 8. διαιτωμένου] Sic unus P. unde Squirius ſumpſit. Cæteri διαιτωμένῳ. Mox ὁ τῷ πρώτῳ Mez. Salm. Bentl. Markl. Squir. vulgo ᾧ τῷ πρώτῳ. Porro ἐπίςαται, ſcil. *homines* Mez. Markl.

C. 3. καὶ θαλπούσαι] Diſtinguendum λοχευόμεναι, καὶ θάλπουσαι δὲ τὰ ὠὰ ξ. κ. ἀ. φ. Paulo ante δυνάμενοι—φοβούμενοι vulgatum erat. Fœmininum reſtituimus cum Mez. Markl.

LXXV. Crocodilus certe cultus ſui probabili cauſa minime deſtituitur; nam fertur exſtitiſſe exemplum dei, ſolus animalium elinguis; nimirum quia voce numen nihil indiget, ſed iter juſtitiæ citra ullum conficiens ſonitum, res humanas juſte temperat. Aiunt huic ſoli in humore verſanti oculos contegi a membrana tenui ac pellucida, quæ a fronte deſcendat: ita ut videns, non videatur ipſe: qua in re principi deo reſpondet. Præterea, quo loco regionis crocodilus fœmina parit, eum conſtat incrementorum Nili fore limitem: cum enim in humido parere non poſſint, et metuant longius ab aqua parere, ita præciſe norunt futuræ eluviei modum, ut fluvio quidem a partu et fovendi gratia accedant, ova tamen ſicca et humoris expertia conſervent: pariunt ſexaginta, totidemque dies excludendo fœtui impendunt, tot-

Digitized by Google

τοσαύταις ἡμέραις ἐκλέπουσι, καὶ τοσούτους ζῶσιν ἐνιαυτοὺς οἱ μακρότατον ζῶντες, ὃ τῶν μέτρων πρῶτόν ἐστι τοῖς περὶ τὰ οὐράνια πραγματευομένοις. Ἀλλὰ μὴν τῶν δι' ἀμφότερα τιμωμένων, περὶ μὲν τοῦ κυνὸς εἴρηται πρόσθεν· ἡ δὲ ἶβις ἀποκτείνουσα μὲν τὰ θανατηφόρα τῶν ἑρπετῶν, ἐδίδαξε πρώτη κενώματος ἰατρικοῦ χρείαν D
κατιδόντας οὕτω κλυζομένην καὶ καθαιρομένην ὑφ' ἑαυτῆς· οἱ δὲ νομιμώτατοι τῶν ἱερέων καθάρσιον ὕδωρ ἁγνιζόμενοι λαμβάνουσιν ὅθεν ἶβις πέπωκεν, οὐ πίνει γὰρ ἢ νοσῶδες ἢ πεφαρμαγμένον, οὐδὲ πρόσεισι· τῇ δὲ τῶν ποδῶν διαβάσει πρὸς ἀλλήλους καὶ τὸ ῥύγχος, ἰσόπλευρον ποιεῖ τρίγωνον· ἔτι δὲ ἡ τῶν μελάνων πτερῶν περὶ τὰ λευκὰ ποικιλία καὶ μίξις ἐμφαίνει σελήνην ἀμφίκυρτον.

οϛʹ. Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν εἰ γλίσχρας ὁμοιότητας οὕτως ἠγάπησαν Αἰγύπτιοι. Καὶ Ἕλληνες ἔν τε γραπτοῖς ἔν τε πλαστοῖς, εἰκάσμασι θεῶν ἐχρήσαντο πολλοῖς τοιούτοις. Οἷον ἐν Κρήτῃ Διὸς ἦν ἄγαλμα

que annos vivunt crocodili, qui diutiſſime. Sexagenarius autem numerus prima eſt menſura iis qui aſtrologiam tractant. Jam de cane, qui inter ea numeratur quæ utraque de cauſa coluntur, dictum eſt jam ante. Ibis vero cum repentes humi mortiferas beſtias interficit, tum prima medicam evacuandi corporis rationem docuit, cum conſpecta iſto modo ſeſe proluere atque purgare. Sacerdotum etiam qui ſunt maxime obſervantes legum, luſtrandi ſui cauſa aquam inde petunt, unde ibis biberit: non enim bibit morboſam aut infectam aquam, immo ne accedit quidem. Ad hæc diductis pedibus et roſtro cum his comparato, triangulum æqualium omnium laterum efficit: et nigrarum pennarum cum albis mixtio et conſertio, Lunæ utrinque gibboſæ formam habet.

LXXVI. Enimvero mirari nemo debet, Ægyptiis ita exiles ſimilitudines arriſiſſe: cum Græci etiam pictis fictiſque deorum ſimulachris multa adhibuerint talia: qualis eſt Cretæ Jovis imago au-

Digitized by Google

E μὴ ἔχειν ὦτα· τῷ γὰρ ἄρχοντι καὶ κυρίῳ πάντων, οὐδενὸς ἀκούειν προσήκει. Τῷ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν δράκοντα Φειδίας παρέθηκε, τῷ δὲ τῆς Ἀφροδίτης ἐν Ἤλιδι τὴν χελώνην, ὡς τὰς μὲν παρθένους φυλακῆς δεομένας, ταῖς δὲ γαμεταῖς οἰκουρίαν καὶ σιωπὴν πρέπουσαν. Ἡ δὲ τοῦ Ποσειδῶνος τρίαινα σύμβολόν ἐστι τῆς τρίτης χώρας, ἣν θάλαττα κατέχει μετὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἀέρα
F τεταγμένη· διὸ καὶ τὴν Ἀμφιτρίτην καὶ τοὺς Τρίτωνας οὕτως ὠνόμασαν. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι καὶ ἀριθμοὺς καὶ σχήματα θεῶν ἐκόσμησαν προσηγορίαις· τὸ μὲν γὰρ ἰσόπλευρον τρίγωνον ἐκάλουν Ἀθηνᾶν κορυφαγενῆ καὶ τριτογένειαν, ὅτι τρισὶ καθέτοις ἀπὸ τῶν τριῶν γωνιῶν ἀγομέναις διαιρεῖται· τὸ δὲ ἕν, Ἀπόλλωνα, πείθουσα προφάσει καὶ διπλοτάτοις μονάδος. Ἔριν δὲ τὴν δυάδα καὶ τόλμαν. Δίκην δὲ τὴν τριάδα, τοῦ γὰρ ἀδικεῖν καὶ

F. 1. τεταγμένη] Sic E. Venet. Mez. Markl. Vulgo τεταγμένην.
F. 6. πείθουσα προφάσει καὶ διπλοτάτοις μονάδος.] Corrigo πλήθους ἀποφάσει καὶ ἁπλότητι τῆς μονάδος. Ita et Verſionem correxi.

ribus carens; non enim convenit audiri ab eo quenquam, qui omnium ſit rerum dominus atque princeps: et Minervæ ſimulachro draconem Phidias addidit, Veneris Elide teſtudinem; virgines cuſtodia habere opus, nuptis domi manſionem et ſilentium convenire, ſignificans: et Neptuni tridens ſignum eſt tertiæ regionis, quam mare obtinet poſt cœlum et aerem collocata: et a ternione etiam Amphitritæ ac Tritonum ſunt nomina. Pythagorei autem numeros quoque et figuras ornaverunt appellationibus deorum. Nam triangulum æqualium omnium laterum nominaverunt Minervam e vertice natam, et Tritogeneiam, quia tribus perpendiculis eductis e tribus angulis ſuis dividitur: Unitatem Apollinis vocabulo affecerunt, quod nomen multitudinem recuſat, ſimplicitatem profitetur unitatis: eundem binarium Contentionem et Audaciam vocaverunt: ternarium dignati ſunt Juſtitiæ titulo; æqualitas enim in medio poſita eſt eorum

Digitized by Google

ἀδικεῖσθαι κατ' ἔλλειψιν καὶ ὑπερβολὴν ὄντος, ἰσότητι δίκαιον ἐν μέσῳ γέγονεν· ἡ δὲ καλουμένη Τετρακτὺς τὰ ἓξ καὶ τριάκοντα, μέγιστος ἦν ὅρκος, ὡς τεθρύλληται, καὶ 382
κόσμος ὠνόμασται, τεσσάρων μὲν ἀρτίων τῶν πρώτων, τεσσάρων δὲ τῶν περισσῶν εἰς τὸ αὐτὸ συντιθεμένων, ἀποτελούμενος.

οϛ΄. Εἴπερ οὖν οἱ δοκιμώτατοι τῶν φιλοσόφων, οὐδὲ ἐν ἀψύχοις καὶ ἀσωμάτοις πράγμασιν αἴνιγμα τοῦ θείου κατιδόντες ἠξίουν ἀμελεῖν οὐδὲν, οὐδὲ ἀτιμάζειν, ἔτι μᾶλλον οἶμαι τὰς ἐν αἰσθανομέναις καὶ ψυχὴν ἐχούσαις καὶ πάθος καὶ ἦθος φύσεσιν ἰδιότητας κατὰ τὸ ἦθος· ἀγαπητέον οὖν οὐ ταῦτα τιμῶντας, ἀλλὰ διὰ τούτων τὸ θεῖον, ὡς ἐναργεστέρων ἐσόπτρων καὶ φύσει γεγονότων, ὡς ὄργανον ἢ τέχνην ἀεὶ τοῦ πάντα κοσμοῦντος B

A. 6. αἴνιγμα] Mez. μίμημα.
A. 10. ἦθος· ἀγαπητέον] Hæc jungenda antecedentibus quod partim viderunt Mez. et Reiſk. ita ἰδιότητας κατὰ τὸ εἰκὸς ἀγαπητέον, οὐ ταῦτα τιμῶντας.
A. 11. γεγονότων—κρεῖττον εἶναι] Corrigo—γεγονότων· ὡς ὄργανον τὴν ψυχὴν δεῖ τοῦ πάντα κοσμοῦντος θεοῦ νομίζειν· καὶ ὅλως ἀξιῶν μηδὲν ἄψυχον ἐμψύχου, μηδὲ ἀναίσθητον αἰσθανομένου κρεῖττον εἶναι. Venetus præbuit ἀξιοῦν. Bentleius καὶ ὅλως—. Jannot. et var. lect. codicis A. ἄψυχον ἐμψύχου.

quæ injuſte aguntur, et contra jus tolerantur, ab exceſſu et defectu proficiſcentia: Tetractyn, quæ celebratur, id eſt quaternionem myſticum, triginta et ſex unitatibus conſtantem, loco jurisjurandi maximi fuit, ſicuti omnium ſermonibus eſt tritum: et appellabatur Mundus: conficitur autem primis quatuor paribus, et primis imparibus in unam ſummam collectis.

LXXVII. Proinde cum philoſophorum probatiſſimi conſpectam aliquam occultam dei imaginem ne in animæ corporiſque expertibus quidem rebus neglexerint, aut contemnendum ſenſerint: multo (niſi fallor) pluris faciendæ ſunt, quæ in ſenſilibus, animatiſve proprietates eo pertinent, eorumque adfectionibus et moribus. At enim probandi ſunt, non qui iſthæc, ſed qui per hæc numen venerantur: iſtaque recte habentur pro ſpeculis clarioribus et a natura ſuppeditatis, tanquam inſtrumenta et artificia dei univerſa ornantis. Æquum

θεοῦ νομίζειν καλῶς· ἄξιόν τε μηδὲν ἔμψυχον ἀψύχου μηδὲ ἀναίσθητον αἰσθανομένου κρεῖττον εἶναι· μηδ' ἂν τὸν σύμπαντά τις χρυσὸν ὁμοῦ καὶ σμάραγδον εἰς ταυτὸ συμφορήσῃ. Οὐκ ἐν χροιαῖς γὰρ, οὐδ' ἐν σχήμασιν, οὐδ' ἐν λειότησιν ἐγγίνεται τὸ θεῖον, ἀλλὰ ἀτιμοτέραν ἔχει νεκρῶν μοῖραν ὅσα μὴ μετέσχε μηδὲ μετέχειν τοῦ ζῆν πέφυκεν. Ἡ δὲ ζῶσα καὶ βλέπουσα καὶ κινήσεως ἀρχὴν ἐξ αὐτῆς ἔχουσα, καὶ γνῶσιν οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων φύσις, ἄλλως τε ἔσπακεν ἀπόῤῥοιαν καὶ μοῖραν ἐκ τοῦ φρονοῦντος, ὅπως κυβερνᾶται τό, τε σύμπαν καθ'
C Ἡράκλειτον. Ὅθεν οὐ χεῖρον ἐν τούτοις εἰκάζεται τὸ θεῖον ἢ χαλκείοις καὶ λιθίνοις δημιουργήμασιν, ἃ φθορὰς μὲν ὁμοίως δέχεται δὲ ἐπιχρώσεις, αἰσθήσεως δὲ πάσης φύσει καὶ συνέσεως ἐστέρηται. Περὶ μὲν οὖν τῶν τιμωμένων ζώων ταῦτα δοκιμάζω μάλιστα τῶν λεγομένων.

οη'. Στολαὶ δὲ αἱ μὲν Ἴσιδος, ποικίλαι ταῖς

B. 10. ἄλλως τε ἔσπακεν] Corruptum puto. Xylander legiſſe videtur ὅλως γε: mox idem τοῦτο τὸ σύμπαν.

etiam eſt hoc intelligi, nihil animatum inanimato, nihil ſenſu carens ſentiente præſtantius eſſe; etiam ſi quis univerſum aurum, et ſmaragdum in unum comportaret locum. Non enim in coloribus aut figuris aut lævitatibus ineſt divina natura: quinimo deteriore illud conditione eſt quam res vita exutæ, quod neque vixit unquam, neque vivendi habuit in ſe facultatem. Quæ vero natura vivit, videt, et in ſe principium motus, notitiamque ſibi convenientium et alienorum a ſe continet; omnino particulam aliquam defluentem hauſit ejus providentiæ, qua gubernari hoc Univerſum Heraclitus dixit. Itaque in his rebus nihilo deterius divinæ naturæ concipitur imago, quam in æreis aut lapideis operibus, quæ itidem interitui et mutationi obnoxia, ſenſu interim omni, omnique intellectu privavit natura. Atque hæc ſunt quæ maxime ex iſtis admitto, quæ de animalibus cultu dignatis diſputantur.

LXXVIII. Porro autem

βαφαῖς· περὶ γὰρ ὕλην ἡ δύναμις αὐτῆς, πάντα γινομένην καὶ δεχομένην, φῶς, σκότος· ἡμέραν, νύκτα· πῦρ, ὕδωρ· ζωὴν, θάνατον· ἀρχὴν, τελευτήν. Ἡ δὲ Ὀσίριδος οὐκ ἔχει σκιὰν, οὐδὲ ποικιλμὸν, ἀλλὰ ἓν ἁπλοῦν τὸ φωτοειδές· ἄκρατον γὰρ ἡ ἀρχὴ, καὶ ἀμιγὲς D τὸ πρῶτον καὶ νοητόν. Ὅθεν ἅπαξ ταῦτα ἀναλαβόντες ἀποτίθενται καὶ φυλάττουσιν, τὸ γὰρ νοητὸν ἀόρατον καὶ ἄψαυστον· τοῖς δὲ Ἰσιακοῖς χρῶνται πολλάκις, ἐν χρήσει γὰρ τὰ αἰσθητὰ καὶ πρόχειρα ὄντα πολλὰς ἀναπτύξεις καὶ θέας αὐτῶν ἄλλοτ᾽ ἄλλως ἀμειβομένων δίδωσιν. Ἡ δὲ τοῦ νοητοῦ καὶ εἰλικρινοῦς καὶ ἁγίου νόησις, ὥσπερ ἀστραπὴ διαλάμψασα τῆς ψυχῆς ἅπαξ ποτὲ θιγεῖν καὶ προσιδεῖν παρέσχε. Διὸ καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἐποπτικὸν τοῦτο τὸ μέρος τῆς φιλοσοφίας καλοῦσιν, ὡς οἱ τὰ

D. 2. ἅπαξ ταῦτα—τὸ γὰρ νοητὸν] Prius corrigendum cum Markl. et Squir. ἅπαξ ταύτην. Poſterius deeſt in Ald. Baſ. Xyl. A. E. Flor. nec ſane requiras. Addiderunt Pol. Leonic. Schott. Anon.

D. 8. τῆς ψυχῆς—προσίσχει] τῇ ψυχῇ—παρέσχε Bentl. et Markl.

D. 10. καλοῦσιν—νομίζουσι] Legendum, partim cum Reiſkio, καλοῦσιν· καὶ τοὺς ὅσοι τὰ δοξαστὰ—καὶ θίγοντας ἁπλῶς τῆς περὶ αὐτὸ καθαρᾶς ἀληθείας, οἷον ἐν τελετῇ, τέλος ἔχειν φιλοσοφίας νομίζουσι.

amicula Iſidis variæ ſunt tincturæ; nam vis ejus verſatur circa materiam in omnia mutabilem, omnium capacem rerum: lucis, inquam, tenebrarum, diei, noctis, ignis, aquæ, vitæ, mortis, principii, finis. Oſiridis non umbram, non varietatem habet: totum eſt luminoſum; principium enim temperamenti eſt exſors; et quod primum eſt, ſolaque cernitur mente, id mixtione vacat. Itaque Oſiridis ſimulachra ſemel tantum promuntur, deinde ita reponuntur, ut videri tangive non poſſint: Iſiacis ſæpenumero utuntur. Senſilia enim in promptu ſunt, inque uſu verſantur, variiſque ſui mutationibus multiplicia exhibent ſpectacula. Intelligentia vero ſinceri, ſancti, et non niſi mente percipiendi principii, fulguris inſtar emicans animum id ſemel attingere atque intueri tandem ſinit. Itaque et Plato et Ariſtoteles eam philoſophiæ partem *inſpectricem* appellant: quando

δοξαστὰ καὶ μικτὰ καὶ παντοδαπὰ ταῦτα παραμειψά-
E μενοι τῷ λόγῳ, πρὸς τὸ πρῶτον ἐκεῖνο καὶ ἁπλοῦν
καὶ ἄϋλον ἐξάλλονται, καὶ θίγοντες ἄλλως τῆς περὶ
αὐτὸ καθαρᾶς ἀληθείας, οἷον ἐντελῆ, τέλος ἔχειν φιλο-
σοφίαν νομίζουσι.

οθʹ. Καὶ τοῦτο ὅπερ οἱ νῦν ἱερεῖς ἀφοσιούμενοι καὶ
παρακαλυπτόμενοι μετ᾽ εὐλαβείας ὑποδηλοῦσιν, ὡς ὁ
θεὸς οὗτος ἄρχει καὶ βασιλεύει τῶν τεθνηκότων, οὐχ
ἕτερος ὢν τοῦ καλουμένου παρ᾽ Ἕλλησιν Ἅιδου καὶ Πλού-
τωνος ἀγνοούμενον ὅπως ἀληθές ἐστι, διαταράττει τοὺς
πολλοὺς ὑπονοοῦντας ἐν γῇ καὶ ὑπὸ γῆν τὸν ἱερὸν καὶ
F ὅσιον ὡς ἀληθῶς Ὄσιριν οἰκεῖν, ὅπου τὰ σώματα κρύπ-
τεται τῶν τέλος ἔχειν δοκούντων· ὁ δ᾽ ἔστι μὲν αὐτὸς
ἀπωτάτω τῆς γῆς ἄχραντος καὶ ἀμίαντος καὶ καθαρὸς
οὐσίας ἁπάσης φθορὰν δεχομένης καὶ θάνατον. Ἀνθρώ-
πων δὲ ψυχαῖς ἐνταῦθα μὲν ὑπὸ σωμάτων καὶ παθῶν
περιεχομέναις οὐκ ἔστι μετουσία τοῦ θεοῦ, πλὴν ὅσον ὀνεί-

E. 9. διαταράττει] Sic Xyl. Salmaſ. Bent. Markl. Vulgo διαταράττειν.

ſcilicet homines ratione prætervecti opinabilia iſta, mixta, et omnigena, ad primum illud, ſimplex, et materiæ expers proſiliunt, veramque de eo ſententiam attingentes, perfectum ſe ad finem philoſophiæ perveniſſe exiſtimant.

LXXIX. Id etiam, quod hodie ſacerdotes veluti abominantes et occultantes trepide ſignificant, Oſiridem mortuis imperare, neque a Dite ſeu Plutone alium eſſe, ignoratum quo modo verum ſit, pleroſque turbat, ſuſpicantes in terra et infra terram ſacroſanctum iſtum vere Oſirin habitare, ubi corpora latent eorum qui jam eſſe deſiiſſe putantur. At vero ille ipſe longiſſime a terra abeſt impollutus incontaminatuſque et purus ab omni natura interitum mortemque ſuſtinente. Hominum autem animæ quamdiu hic a corporibus et adfectionibus continentur, nihil habent cum deo conſortii, niſi quatenus philoſophiæ adjumento veluti per ſomnium

ρατος ἀμαυροῦ θιγεῖν νοήσει διὰ φιλοσοφίας· ὅταν δὲ ἀπολυθεῖσαι μεταστῶσιν εἰς τὸ ἀειδὲς καὶ ἀόρατον καὶ ἀπαθὲς καὶ ἁγνὸν, οὗτος αὐταῖς ἡγεμών ἐστι καὶ βασιλεὺς 383 ὁ θεὸς, ἐξηρτημέναις ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ καὶ θεωμέναις ἀπλήστως καὶ ποθούσαις τὸ μὴ φατὸν, μηδὲ ῥητὸν ἀνθρώποις κάλλος· οὗ τὴν Ἶσιν ὁ παλαιὸς ἀποφαίνει λόγος ἐρῶσαν ἀεὶ καὶ διώκουσαν καὶ συνοῦσαν, ἀναπιμπλάναι τὰ ἐνταῦθα πάντων καλῶν καὶ ἀγαθῶν, ὅσα γενέσεως μετίσχει. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἔχει τὸν μάλιστα θεοῖς πρέποντα λόγον.

π'. Εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ τῶν θυμιωμένων ἡμέρας ἑκάστης εἰπεῖν, ὥσπερ ὑπεσχόμην, ἐκεῖνο διανοηθείη τις πρότερον, ὡς ἀεὶ μὲν οἱ ἄνδρες ἐν σπουδῇ μεγίστῃ τίθενται τὰ πρὸς ὑγείαν ἐπιτηδεύματα, μάλιστα δὲ B ταῖς ἱερουργίαις καὶ ταῖς ἁγνείαις καὶ διαίταις οὐχ ἧττόν ἐστι τυτὶ τοῦ ὁσίου τὸ ὑγιεινόν. Οὐ γὰρ ᾤοντο καλῶς ἔχειν

A. 2. ἐξηρτημέναις ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ] Tranſponendum ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ ἐξηρτημέναις.
A. 3. μὴ φατὸν, μηδὲ ῥητὸν] Non ſatis fero hoc quidem loco. Forte μὴ φαντὸν, μηδὲ ῥητὸν vel μὴ φατὸν μηδ' ὁρατόν.
B. 3. ἐςι τυτὶ τοῦ ὁσίου] Legendum ἔνεςι τοῦ ὁσίου.

intelligentia eum attingunt: at poſtquam ſolutæ migraverunt in purum, et viſui atque perpeſſionibus non obnoxium: ibi tum earum ipſe deus ductor eſt, ab ipſo pendentium, ſpectantiumque abſque ulla ſatietate et deſiderantium ineffabilem hominibus pulchritudinem: cujus amore priſca fabula Iſidem correptam ait, ea perſequenda et potiunda implere res caducas omnibus pulchris atque bonis. Hæc eſt harum rerum explicatio, maxime deorum naturæ conſentanea.

LXXX. Quod ſi eſt, ſicuti in me receperam, aliquid etiam dicendum de iis quæ quotidie adolentur: illud primo cogitandum videtur, viros iſtos ſtudium rerum ad ſanitatem conducentium nunquam non feciſſe maximi: in ſacrificiis autem, caſtimoniis, ac vitæ quotidianæ uſu non minorem pietatis duxiſſe quam ſanitatis rationem. Sentiebant videlicet neque corporibus ne-

Digitized by Google

οὔτε σώμασιν, οὔτε ψυχαῖς ὑπούλοις καὶ νοσώδεσι θερα-
πεύειν τὸ καθαρὸν καὶ ἀβλαβὲς πάντη καὶ ἀμίαντον.
Ἐπεὶ τοίνυν ὁ ἀὴρ ᾧ πλεῖστα χρώμεθα καὶ σύνεσμεν,
οὐκ ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχει διάθεσιν, καὶ κρᾶσιν, ἀλλὰ
νύκτωρ πυκνοῦται καὶ πιέζει τὸ σῶμα καὶ συνάγει τὴν
ψυχὴν εἰς τὸ δύσθυμον καὶ πεφροντικὸς, οἷον ἀχλυώδη
γινομένην καὶ βαρεῖαν, ἀναστάντες εὐθὺς ἐπιθυμιῶσι
C Ῥητίνην, θεραπεύοντες καὶ καθαίροντες τὸν ἀέρα τῇ
διακρίσει, καὶ τὸ σύμφυτον τῷ σώματι πνεῦμα μεμα-
ρασμένον ἀναρριπίζοντες, ἐχούσης τι τῆς ὀσμῆς σφοδρὸν
καὶ καταπληκτικόν. Αὖθις δὲ μεσημβρίας αἰσθανόμενοι
σφόδρα πολλὴν καὶ βαρεῖαν ἀναθυμίασιν ἀπὸ γῆς ἕλ-
κοντα βίᾳ τὸν ἥλιον καὶ καταμιγνύοντα τῷ ἀέρι, τὴν
Σμύρναν ἐπιθυμιῶσι· διαλύει γὰρ ἡ θερμότης καὶ σκίδ-
νησι τὸ συνιστάμενον ἐν τῷ περιέχοντι θολερὸν καὶ ἰλυῶδες·
καὶ γὰρ οἱ ἰατροὶ πρὸς τὰ λοιμικὰ πάθη βοηθεῖν δοκοῦσι

C. 6. καταμιγνύοντα] Sic Xyl. Mez. Markl. Squir. Vulgo καταμιγνύοντες.

que animis morbi ſuſpectis aut vitii recte coli eam poſſe naturam, quæ undiquaque pura, impolluta, atque illæſa eſt. Ergo quoniam aer, quo aſſidue utimur, inque eo degimus, non eodem ſemper affectus temperatuſque eſt modo: ſed noctu denſatur, corpus comprimit, animamque compellit ad mœſtitiam quandam et ſollicitudinem, veluti caligine ei quadam et gravedine inducta: ſtatim ut a ſomno ſurrexere, reſinam adolent, reficientes aerem et ſecretione purgantes, ſpiritumque qui concretus cum corpore languorem contraxit reſuſcitantes; habet enim odor reſinæ vehementiam quandam et vim percellendi. Rurſum meridie ſentientes Solem e terra attrahentem vi ſua admodum multum ac gravem vaporem, et aeri admiſcentem, myrrham ſuffiunt; nam calor diſſolvit atque diſſipat turbulentas fæces quæ in ære coeunt. Etenim medici cenſent adverſus peſtem remedio

Digitized by Google

φλόγα πολλὴν ποιοῦντες ὡς λεπτύνουσαν τὸν ἀέρα· λεπτύνει δὲ βέλτιον ἐὰν εὐώδη ξύλα καίωσιν, οἷα κυπαρίττου καὶ ἀρκεύθου καὶ πεύκης. Ἄκρωνα γοῦν τὸν ἰατρὸν D
ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὸν μέγαν λοιμὸν εὐδοκιμῆσαι λέγουσι, πῦρ κελεύοντα παρακαίειν τοῖς νοσοῦσιν· ὤνησε γὰρ οὐκ ὀλίγους· Ἀριστοτέλης δέ φησι καὶ μύρων καὶ ἀνθέων καὶ λειμώνων εὐώδεις ἀποπνοίας οὐκ ἔλαττον ἔχειν τοῦ πρὸς ἡδονὴν τὸ πρὸς ὑγίειαν, ψυχρὸν ὄντα φύσει καὶ παγετώδη τὸν ἐγκέφαλον ἠρέμα τῇ θερμότητι καὶ λειότητι διαχεούσας. Εἰ δὲ καὶ τὴν σμύρναν παρ' Αἰγυπτίοις ΒΑΛ καλοῦσιν, ἐξερμηνευθὲν δὲ τοῦτο μάλιστα φράζει ΤΗΣ ΛΗΡΗΣΕΩΣ ΕΚΣΚΟΡΠΙΣΜΟΝ, ἔστιν ἣν καὶ τοῦ μαρτυρίαν τῷ λόγῳ τῆς αἰτίας δίδωσιν.

πα'. Τὸ δὲ Κῦφι, μίγμα μὲν ἑκκαίδεκα μνῶν E
συντιθεμένων ἐστὶ, Μέλιτος καὶ Οἴνου καὶ Σταφίδος καὶ Κυπέρου, Ῥητίνης τε, καὶ Σμύρνης, καὶ Ἀσπαλάθου, καὶ Σεσέλεως, ἔτι δὲ Σχοίνου τε, καὶ Ἀσφάλτου, καὶ Θρύου καὶ

E. 1. μνῶν] Corrigunt Xyl. Baxt. Squir. γενῶν. Antea ipſe conjeceram δυνάμεων. Pro Σχοίνου, E habet Σχίνου ut conjecerat Bentleius et Reiſk.

eſſe copioſam flammam, utpote quæ aerem attenuet: hoc autem fit rectius, ſi odorata ligna urantur, ut cupreſſi, juniperi, piceæ. Acro medicus Athenis tempore magnæ peſtis gloriam ſibi paravit, jubendo ignem pone ægrotantes accendi: nam juvit non paucos. Ariſtoteles etiam affirmat, unguentorum, florum, pratorumque ſuaves fragrantias non minus ad ſanitatem facere quam ad voluptatem: quod ex cerebrum natura frigidum et ad concretionem proclive ſenſim ſuo calore et levitate relaxent. Id quoque ad rationem cauſæ reddendæ nonnullum adfert teſtimonium, quod myrrham Ægypii *Bal* nominant: quæ vox, ſi interpreteris, delirationis ſignificat amolitionem.

LXXXI. Kyphi porro, mixtura eſt ſedecim rerum in unum compoſitarum: mellis, vini, uvæ paſſæ, cyperi, reſinæ, myrrhæ, aſpalathi, ſeſelis, junci odorati, bituminis, folii ficulni, rumicis, juniperi utriuſ-

Digitized by Google

λαπάθου, πρὸς δὲ τούτοις, ἀρκευθίδων ἀμφοῖν, ὧν τὴν μὲν, μείζονα, τὴν δὲ, ἐλάττονα καλοῦσι, καὶ καρδαμώμου καὶ καλάμου. Συντίθενται δὲ οὐχ ὅπως ἔτυχεν, ἀλλὰ γραμμάτων ἱερῶν τοῖς μυρεψοῖς, ὅταν ταῦτα μιγνύωσιν, ἀναγινωσκομένων. Τὸν δὲ ἀριθμὸν, εἰ δὲ πάνυ δοκεῖ τετράγωνος ἀπὸ τετραγώνου, καὶ μόνος ἔχων τὸν ἴσον
F ἰσάκις ἀριθμὸν τῷ χωρίῳ τὴν περίμελρον ἴσην ἀγαγέσθαι προσηκόντως, ἐλάχιστα ῥητέον εἰς γε τοῦτο συνεργεῖν ἄλλα πλεῖστα τῶν συλλαμβανομένων, ἀρωματικὰς ἔχοντα δυνάμεις, γλυκὺ πνεῦμα καὶ χρηστὴν μεθίησιν ἀναθυμίασιν, ὑφ' ἧς ὅ, τε ἀὴρ τρεπόμενος καὶ τὸ σῶμα διὰ τῆς πνοῆς κινούμενον λείως καὶ προσηνῶς, ὑπνοῦται καὶ κρᾶσιν ἐπαγωγὸν ἴσχει, καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ σύντονα τῶν μεθημερινῶν φροντίδων, ἄνευ μέθης, οἷον ἅμματα χαλᾷ καὶ διαλύει· καὶ τὸ φανταστικὸν καὶ δεκτικὸν ὀνείρων

F. 1. περίμελρον ἴσην ἀγαγέσθαι] Legendum περίμετρον ἴσην, ἀγαπᾶσθαι προσηκόντως—συνεργεῖν ἀλλὰ τὰ πλεῖστα·

F. 6. λείως καὶ προσηνῶς, ὑπνοῦται] Auſus ſum hoc recipere veriſſimum loco mendoſiſſimi vulgati ὡς δεῖ καὶ πρὸς ἡμᾶς ὑπνοῦται. Et primum, ὡς δεῖ eſt Stephani correctio pro lectione vetere δεῖ ὡς quæ eſt in Ald. Baſ. Xyl. E. Ven. Flor. ex qua in promptu eſt colligere verum λείως. Porro προσηνῶς Mez. Bentl. Markl. Pro ὑπνοῦται καὶ κρᾶσιν Mez. etiam corrigit ὕπνου τε κρᾶσιν.

que, (duas enim nominant, majorem ac minorem) cardamomi, et calami. Has autem ſpecies non temere componunt, ſed ſeplaſiariis, dum iſthæc miſcent, ſacræ recitantur litteræ. Ipſe numerus aliquid videtur habere, quod nimirum quadratus eſt a quadrato procreatus, ſolus talium pariter par, et areæ quantitatem cum ambitus numero eandem, propterea que merito aſſumtus: ſed ad hoc conducunt plurima eorum quæ miſcentur, aromaticis prædita facultatibus. Itaque Kyphi ſuavem emittit utilemque exhalationem, qua aer mutatus ſpiritu ſuo etiam corpus afficit, temperiemque blandam adipiſcitur: et moleſtiam ac vehementiam diurnarum curarum quaſi vincula quædam animi citra ebrietatem relaxat: facultatemque animi imaginatricem et ſomniorum

Digitized by Google

μορίον ὥσπερ κάτοπτρον ἀπολεαίνει, καὶ ποιεῖ καθαρώτερον, 384
οὐδὲν ἧττον ἢ τὰ κρούματα τῆς λύρας, οἷς ἐχρῶντο πρὸ
τῶν ὕπνων οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ ἐμπαθὲς καὶ ἄλογον τῆς
ψυχῆς ἐξεπάδοντες οὕτω καὶ θεραπεύοντες. Τὰ γὰρ
ὀσφραντὰ πολλάκις μὲν τὴν αἴσθησιν ἀπολείπουσαν
ἀνακαλεῖται, πολλάκις δὲ πάλιν ἀμβλύνει καὶ κατηρε-
μίζει διαχεομένων ἐν τῷ σώματι τῶν ἀναλωμάτων ὑπὸ
λειότητος· ὥσπερ ἔνιοι τῶν ἰατρῶν τὸν ὕπνον ἐγγίνεσθαι
λέγουσιν ὅταν ἡ τῆς τροφῆς ἀναθυμίασις οἷον ἕρπουσα
λείως περὶ τὰ σπλάγχνα, καὶ ψηλαφῶσα ποιεῖ τινα
γαργαλισμόν. Τῷ δὲ Κῦφι χρῶνται καὶ πόματι καὶ B
κρᾶματι· πινόμενον γὰρ δοκεῖ τὰ ἐντὸς καθαίρειν, κοι-
λίας μαλακτικόν. Ἄνευ δὲ τούτων, Ῥητίνη μὲν ἐστὶν
ἔργον ἡλίου καὶ Σμύρναι πρὸς τὴν σελήνην τῶν φυτῶν
ἐκδακρυόντων. Τῶν δὲ τὸ Κῦφι συντιθέντων ἐστὶν ἃ

A. 1. μορίον] Aſſumpſimus ex E. P. Jun.
A. 7. διαχεομένων—λειότητος] Puto hæc tranſponenda poſt ὅταν.
B. 2. κοιλίας μαλακτικὸν] Addendum ὄν. Pro κοιλίας habent χρῆ libri A. E. Venet. Ald. Baſ. Xyl. Unde Reiſkius χρῆμα conficit.
B. 4. τὴν σελήνην] Mez. τὸ σέλας. Reiſk. τὴν ὕλην. Tale quid requiritur.

capacem lævigat inſtar ſpeculi, purioremque reddit: non minus id quidem efficaciter, quam lyræ ſtrepitus, quibus ante ſomnum Pythagorei utebantur, brutam motibuſque ſubitis obnoxiam animæ partem ea ratione excantantes atque ſedantes. Odores enim ſæpe ſenſum deficientem revocant, ſæpe etiam contra hebetant ac ſopiunt, diffuſis ob lævitatem per corpus exhalationibus: ſicut medicorum nonnulli ſomnum oboriri aiunt, quando alimenti vapor veluti ſerpens leniter circum inteſtina et ea contrectans titillationem quandam inducit. Kyphi porro Ægyptiis etiam ad bibendum temperatur; potum enim videtur ob vim molliendi ſuam interiora purgare. Præter hæc, reſina Solis eſt opus: et myrrha lachryma eſt ad Lunam a ſtirpibus edita. Eorum porro quæ in Kyphi componuntur, ſunt quæ nocte magis

Digitized by Google

νυκτὶ χαίρει μᾶλλον, ὥσπερ ὅσα πνεύμασι ψυχροῖς καὶ σκιαῖς καὶ δρόσοις καὶ ὑγρότητι τρέφεσθαι πέφυκεν. Ἐπεὶ τὸ τῆς ἡμέρας φῶς ἓν μὲν ἐστι καὶ ἁπλοῦν, καὶ τὸν ἥλιον ὁ Πίνδαρος ὁρᾶσθαι φησὶν ἐρήμης δι' αἰθέρος· ὁ δὲ νυκτερινὸς ἀὴρ κρᾶμα σύμμιγμα πολλῶν γέγονε φώτων καὶ δυνάμεων, οἷον σπερμάτων εἰς ἓν ἀπὸ παντὸς
C ἄστρου καταῤῥεόντων. Εἰκότως οὖν ἐκεῖνα μὲν, ὡς ἁπλᾶ καὶ ἀφ' ἡλίου τὴν γένεσιν ἔχοντα, δι' ἡμέρας, ταῦτα δὲ ὡς μικτὰ καὶ παντοδαπὰ ταῖς ποιότησιν, ἀρχομένης νυκτὸς ἐπιθυμιῶσιν.

gaudent, ut quæ ſpiritibus frigidis, umbris, rore, et humoribus aluntur. Nam diei lux una eſt et ſimplex: et Solem Pindarus cerni ait per vacuum ætherem. Nocturnus autem aer mixtus temperatuſque eſt e variis luminibus atque facultatibus, quæ veluti ſemen in unum ab omnibus ſtellis confluunt. Ergo non abs re illa ut ſimplicia et a Sole procreata interdiu: hæc ut mixta et omnigenis qualitatibus prædita, ineunte nocte adolent.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΕΙ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ.

Digitized by Google

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ.

ΑΜΜΩΝΙΟΣ.
ΛΑΜΠΡΙΑΣ.
ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ.

ΘΕΩΝ.
ΕΥΣΤΡΟΦΟΣ.
ΝΙΚΑΝΔΡΟΣ.

DIALOGI PERSONÆ.

AMMONIUS.
LAMPRIAS.
PLUTARCHUS.

THEON.
EUSTROPHUS.
NICANDER.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΕΙ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ.

PLUTARCHI

DE

EI DELPHICO.

D ΣΤΙΧΙΔΙΟΙΣ τισὶν οὐ φαύλως ἔχουσιν, ὦ φίλε Σαραπίων, ἐνέτυχον πρώην, ἃ Δικαίαρχος Εὐριπίδην οἴεται πρὸς Ἀρχέλαον εἰπεῖν,

Οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης,
Μή μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἢ διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ.

χαρίζεται μὲν γὰρ οὐδὲν ὁ διδοὺς ἀπ' ὀλίγων μικρὰ τοῖς πολλὰ κεκτημένοις· ἀπιστούμενος δὲ ἀντὶ μηδενὸς διδόναι, κακοηθείας καὶ ἀνελευθερίας προσλαμβάνει δόξαν.

INCIDI nuper, mi Sarapio, in verſiculos quoſdam nequaquam inelegantes: quibus Dicæarchus exiſtimat Archelaum fuiſſe ab Euripide compellatum:

Nolo tibi dare dona pauper diviti:
Deſipere ne putes me, vel dando petere.

Nullam enim gratiam init, qui de exiguis opibus parvum aliquid multa poſſidenti dat: et cum fidem non facit ſe gratis dare, in malitiæ ſimul ac illiberalitatis venit ſuſpicionem.

Digitized by Google

Ἄρα δὴ ὅσον ἐλευθεριότητι καὶ κάλλει τὰ χρηματικὰ E
δῶρα λείπεται τῶν ἀπὸ λόγου καὶ σοφίας, καὶ διδόναι καλόν ἐστι, καὶ διδόντας ἀνταιτεῖν ὅμοια παρὰ τῶν λαμβανόντων. Ἐγὼ γοῦν πρὸς σε, καὶ διὰ σὲ, τοῖς αὐτόθι φίλοις τῶν Πυθικῶν λόγων ἐνίους, ὥσπερ ἀπαρχὰς ἀποστέλλων, ὁμολογῶ προσδοκᾷν ἑτέρους καὶ πλείονας καὶ βελτίονας παρ' ὑμῶν, ἅτε δὴ καὶ πόλει χρωμένων μεγάλῃ, καὶ σχολῆς μᾶλλον ἐν βιβλίοις πολλοῖς καὶ παντο- F
δαπαῖς διατριβαῖς εὐπορούντων. Ὁ δ' οὖν φίλος Ἀπόλλων ἔοικε τὰς μὲν περὶ τὸν βίον ἀπορίας ἰᾶσθαι καὶ διαλύειν, θεμιστεύων τοῖς χρωμένοις, τὰς δὲ περὶ τὸν λόγον αὐτὸς ἐνιέναι καὶ προβάλλειν τῷ φύσει φιλοσόφῳ τῆς ψυχῆς, ὄρεξιν ἐμποιῶν ἀγωγὸν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν· ὡς ἄλλοις τε πολλοῖς δῆλόν ἐστι, καὶ τῇ περὶ τοῦ ΕΙ καθιερώσει. Τοῦτο γὰρ εἰκὸς οὐ κατὰ τύχην, οὐδ' οἷον ἀπὸ κλήρου τῶν γραμμάτων, μόνον ἐν προεδρίᾳ παρὰ

F. 5. αὐτὸς ἐνιέναι] Vulgo αὐτὰς ἀνιέναι. Ven. Mez. αὐτός. B. D. Ven. ἐνιέναι.
F. 7. περὶ τοῦ ΕΙ] περὶ forte delendum cum R.

At enim, quanto liberalitate ac pulchritudine munera pecuniaria donis doctrinæ et ſapientiæ ſunt inferiora, tanto honeſtius eſt cum dare hæc, tum ab iis quibus dantur ſimilia repoſcere. Itaque ego ad te, et propter te ad amicos iſthic degentes Pythicis de rebus quoſdam commentarios mittens, fateor alios me a vobis, et plures et meliores exſpectare; quippe cum et magna vos in urbe verſemini, et otio inter multos libros atque omnis generis diſputationes fruamini. Enimvero Apollo noſter, ut apparet, cum difficultates vitæ incidentes ſublevet atque diſſolvat edendis oraculorum reſponſis, eas quæ in doctrina verſantur, ipſe profert et proponit excutiendas ei animi facultati quæ ſtudio ſapientiam ſectatur, appetitum ingenerans qui ad veritatem ducat: id cum aliis multis rebus manifeſtum fit, tum inſcriptionis EI dedicatione. Conſentaneum enim eſt eam literam non forte fortuna, neque veluti ſorte inter literas

Digitized by Google

385 τῷ θεῷ γενέσθαι, καὶ λαβεῖν ἀναθήματος τάξιν ἱεροῦ καὶ θεάματος· ἀλλ' ἢ δύναμιν αὐτοῦ κατιδόντας ἰδίαν καὶ περιττὴν, ἢ συμβόλῳ χρωμένους πρὸς ἕτερόν τι τῶν ἀξίων σπουδῆς τοὺς ἐν ἀρχῇ περὶ τὸν θεὸν φιλοσοφήσαντας, οὕτως προσέσθαι. Πολλάκις οὖν ἄλλοτε τὸν λόγον ἐν τῇ σχολῇ προβαλλόμενον ἐκκλίνας ἀτρέμα καὶ παρελθὼν, ἔναγχος ὑπὸ τῶν υἱῶν ἐλήφθην ξένοις τισὶ συμφιλοτιμούμενος, οὓς εὐθὺς ἐκ Δελφῶν ἀπαίρειν μέλλοντας, οὐκ ἦν εὐπρεπὲς παράγειν, οὐδὲ παραιτεῖσθαι, πάντως ἀκοῦσαί τι προθυμουμένους. Ὡς δὲ καθίσας περὶ
B τὸν νεὼν, τὰ μὲν αὐτὸς ἠρξάμην ζητεῖν, τὰ δ' ἐκείνους ἐρωτᾷν, ὑπὸ τοῦ τόπου καὶ τῶν λόγων αὐτῶν, ἃ πάλαι ποτὲ καθ' ὃν καιρὸν ἐπεδήμει Νέρων, ἠκούσαμεν Ἀμμωνίου καὶ τινων ἄλλων διεξιόντων, ἐνταῦθα τῆς αὐτῆς ἀπορίας ὁμοίως ἐμπεσούσης.

A. 6. προβαλλόμενον] Sic B. Mez. Vulgo παραβαλλόμενον.
B. 2. λόγων αὐτῶν] Videtur excidiſſe ἀνεμνήσθην, aut ſimile: et ita ſupplent Xyl. Amiot. Mez. R.

comparata ſolam a Deo prima in ſede collocatam, ac donarii ſacri et ſpectaculi conditione ornatam fuiſſe: ſed eos, qui primi de hoc deo philoſophati ſunt, ita hoc dictum recepiſſe ac probaſſe, quod aut ejus vim quandam peculiarem et inſignem perſpicerent, aut hac nota et teſſera ſeriæ alicujus rei uti vellent. Qua de re quæſtionem cum ſæpenumero in ſchola propoſitam ſenſim declinando evitaviſſem, nuper deprehenſus ſum a filiis cum hoſpitibus quibuſdam concertans, quos ſtatim Delphis abituros decorum non erat aut differre, aut excuſando repudiare aliquid omnino audire cupientes. Cum ergo apud templum conſediſſemus, et alia ipſe inquirere, alia ex iſtis interrogare cœpiſſem: ipſe locus, ipſaque diſputatio eorum memoriam mihi renovavit, quæ quo tempore Nero apud Delphos eſt peregrinatus, eodem in loco eademque quæſtione oborta Ammonium diſſerere audiveramus.

Digitized by Google

β'. Ὅτι μὲν γὰρ οὐχ ἧττον ὁ θεὸς φιλόσοφος ἢ μάντις, ἐδόκει πᾶσιν ὀρθῶς πρὸς τοῦτο τῶν ὀνομάτων ἕκαστον Ἀμμώνιος τίθεσθαι, καὶ διδάσκειν ὡς Πύθιος μὲν ἐστὶ τοῖς ἀρχομένοις μανθάνειν καὶ διαπυνθάνεσθαι· Δήλιος δὲ καὶ Φαναῖος, οἷς ἤδη τι δηλοῦται καὶ ὑποφαίνεται τῆς ἀληθείας· Ἰσμήνιος δὲ, τοῖς ἔχουσι τὴν ἐπιστήμην· καὶ C
Λεσχηνόριος δὲ, ὅταν ἐνεργῶσι καὶ ἀπολαύωσι, χρώμενοι τῷ διαλέγεσθαι καὶ φιλοσοφεῖν πρὸς ἀλλήλους. Ἐπεὶ δὲ τοῦ φιλοσοφεῖν, ἔφη, τὸ ζητεῖν, τὸ θαυμάζειν καὶ ἀπορεῖν, εἰκότως τὰ πολλὰ τῶν περὶ τὸν θεὸν ἔοικεν αἰνίγμασι κατακεκρύφθαι, καὶ λόγον τινὰ ποθοῦντα διὰ τί, καὶ διδασκαλίαν τῆς αἰτίας· οἷον ἐπὶ τοῦ πυρὸς τοῦ ἀθανάτου, τὸ καίεσθαι μόνον αὐτόθι τῶν ξύλων ἐλάτην, καὶ δάφνην ἐπιθυμιᾶσθαι, καὶ τὸ δύο Μοίρας ἱδρύσθαι, πανταχοῦ τριῶν νομιζομένων· καὶ τὸ μηδεμιᾷ γυναικὶ

B. 7. ἐδόκει] Sic, loco vulgati δοκεῖ Xyl. Anon. T. V.

C. 2. Λεσχηνόριος δὲ] Re ipſa jubente recepi cum Baſ. Xyl. Amiot. Mez. R: loco vitioſi λέσχην ἔριος δεῖ.

C. 6. ποθοῦντα] Legendum ποθεῖν τοῦ: quorum prius eſt in Ven. a ſecunda manu.

II. Jam primum omnibus Ammonius recte videbatur eo Dei iſtius nomina accommodaſſe, ut non minus philoſophum eum quam vatem eſſe oſtenderet: ac docuiſſe, Pythium vocari iis, qui diſcere incipiunt et percunctantur: Delium autem et Phaneum iis, quibus jam aperitur et elucescit veritatis aliquid: Iſmenium ſcientibus: Leſchenorium, iis qui jam utuntur ac fruuntur ſcientia, et inter ſe diſputant ac philoſophantur. Quoniam autem philoſophiæ eſt inquirere, mirari, dubitare: aiebat non abs re pleraque de Diis occultata eſſe ænigmatis, rationemque aliquam et cauſæ explicationem deſiderare: verbi gratia, cur ad ignem ſempiternum de omnibus lignis ſola uratur abies; cur ſola laurus ſuffiatur: cur duæ ſint poſitæ Parcæ, cum ubique tres cenſeantur: cur nulli mulieri liceat ad cortinam acce-

Digitized by Google

πρὸς τὸ χρηστήριον ἐστὶ προσελθεῖν· καὶ τὸ τοῦ τρίποδος· D καὶ ὅσα τοιαῦτα, τοῖς μὴ παντάπασιν ἀλόγοις καὶ ἀψύχοις ὑφειμένα δελεάζει καὶ παρακαλεῖ πρὸς τὸ σκοπεῖν τι καὶ ἀκούειν καὶ διαλέγεσθαι περὶ αὐτῶν. Ὅρα δὲ καὶ ταυτὶ τὰ προγράμματα, τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, καὶ τὸ ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ, ὅσας ζητήσεις κεκίνηκε φιλοσόφους, καὶ ὅσων λόγων πλῆθος ἀφ' ἑκάστου, καθάπερ ἀπὸ σπέρματος ἀναπέφυκεν· ὧν οὐδενὸς ἧττον οἶμαι γόνιμον λόγον ἐστὶ τὸν νῦν ζητούμενον.

γʹ. Εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ Ἀμμωνίου, Λαμπρίας ὁ ἀδελφὸς εἶπεν, Καὶ μὴν ὃν ἡμεῖς ἀκηκόαμεν λόγον ἁπλοῦς τίς ἐστι καὶ κομιδῇ βραχύς· λέγουσι γὰρ ἐκείνους E τοὺς σοφούς, ὑπ' ἐνίων δὲ σοφιστὰς προσαγορευθέντας, αὐτοὺς μὲν εἶναι πέντε, Χίλωνα καὶ Θαλῆν καὶ Σόλωνα καὶ Βίαντα καὶ Πιττακόν· ἐπεὶ δὲ Κλεόβουλος ὁ Λινδίων τύραννος, εἶτα Περίανδρος ὁ Κορίνθιος, οὐδὲν αὐτοῖς

D. 6. ὅσων] P. ὅσον.
D. 7. τὸν] A. B. P. Vulgo τό.
D. 10. ἀδελφὸς] Ven. Baſ. Xyl. Mez. Vulgo Δελφός.

dere: quæ tripodis ratio: atque alia, quæ non plane brutis et dementibus ſubmiſſa, alliciunt eos, et ad conſiderandum audiendumque et diſſerendum aliquid de iis incitant. Iſta quoque vide veſtibulo præſcripta, *Noris teipſum*, ac, *Ne quid nimis*, quantas philoſophorum excitarint diſputationes, quantaque de ſingulis ſermonum multitudo tanquam e ſemine pullularit. Quarum equidem nulli præſentem quæſtionem fœcunditate cedere exiſtimo.

III. Hæc locuto Ammonio, Lamprias frater meus: Atqui, inquit, ratio quam nos adduci audivimus ea de re, perbrevis eſt ac ſimplex. Dicunt enim ſapientes iſtos, qui a nonnullis ſophiſtæ appellantur, numero fuiſſe quinque, Chilonem, Thaletem, Solonem, Biantem, Pittacum. Poſtquam vero Cleobulus Lindiorum tyrannus, et Periander Corin-

Digitized by Google

ἀρετῆς μετὸν οὐδὲ σοφίας, ἀλλὰ δυνάμει καὶ φίλοις καὶ χάρισι καταβιαζόμενοι τὴν δόξαν, ἐνέβαλον εἰς τοὔνομα τῶν σοφῶν, καί τινας γνώμας καὶ λόγους ἐξέπεμπον, καὶ διέσπειρον εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῖς ὑπ' ἐκείνων λεγομένοις ὁμοίους, δυσχεράναντας ἄρα τοὺς ἄνδρας, ἐξελέγχειν μὲν οὐκ ἐθέλειν τὴν ἀλαζονείαν, οὐδὲ φανερῶς ὑπὲρ δόξης ἀπεχθάνεσθαι καὶ διαμάχεσθαι πρὸς ἀνθρώπους F
μέγα δυναμένους· ἐνταῦθα δὲ συνελθόντας αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς, καὶ διαλεχθέντας ἀλλήλοις, ἀναθεῖναι τῶν γραμμάτων ὃ τῇ τε τάξει πέμπτον ἐστὶ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τὰ πέντε δηλοῖ· μαρτυρομένους μὲν ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τὸν θεὸν ὅτι πέντε εἰσὶ, τὸν δὲ ἕβδομον καὶ τὸν ἕκτον ἀποποιουμένους καὶ ἀποβάλλοντας, ὡς οὐ προσήκοντας αὐτοῖς. Ὅτι δὲ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ταῦτα λέγεται, γνοίη τις ἂν ἀκούσας τῶν κατὰ τὸ ἱερὸν, τὸ μὲν χρυσοῦν ΕΙ Λιβίας τῆς Καίσαρος γυναικὸς ὀνομαζόντων, τὸ δὲ χαλκοῦν Ἀ-

E. 8. διέσπειρον] A. T. Xyl. Mez. Vulgo διέσπειρεν.
E. 9. ὁμοίους] B. Ven Vulgo ὁμοίως.
F. 5. μαρτυρομένους] Ven. R. Vulgo μαρτυρουμένους.

thius, quanquam virtutis eſſent ſapientiæque expertes, potentia, amicis, officiiſque vim famæ fecerunt, et ſe in nomen ſapientum ingeſſerunt, itidemque ut quinque illi ſententias quaſdam et dicta emiſerunt ac per Græciam ſparſerunt: ibi tum quinque iſtos, qui moleſte hoc ferrent, arrogantiam quidem horum refellendum, aut de gloria palam inimicitias ſuſcipiendum, et contendendum cum præpotentibus viris non cenſuiſſe: ipſos autem huc conveniſſe, interque ſe collocutos, literam eam, quæ et in ordine eſt quinta, et quinque numerum deſignat, dedicaviſſe, coram Deo proteſtatos ſe quinque numero eſſe, ac ſextum et ſeptimum ut nihil ad ſe pertinentes repudiaſſe et abdicaſſe. Quæ non dici abs re, cognoſcere poteſt ſi quis audiat eos quibus templi cura eſt commiſſa. EI enim aureum illi Liviæ Auguſtæ nominant, æreum Athenienſium, ligneum au-

Digitized by Google

386 θηναίων· τὸ δὲ πρῶτον καὶ παλαιότατον, τῇ δὲ οὐσίᾳ ξύλινον, ἔτι νῦν τῶν σοφῶν καλοῦσιν, οὐχ ἑνός, ἀλλὰ κοινὸν ἀνάθημα πάντων γενόμενον.

δ'. Ὁ μὲν οὖν Ἀμμώνιος ἡσυχῇ διεμειδίασεν, ὑπονοήσας ἰδίᾳ τὸν Λαμπρίαν δόξῃ κεχρῆσθαι, πλάττεσθαι δ' ἱστορίαν καὶ ἀκοὴν ἑτέρων πρὸς τὸ ἀνυπεύθυνον. Ἕτερος δέ τις ἔφη τῶν παρόντων, ὡς ὅμοια ταῦτ' ἐστὶν οἷς πρῴην ὁ Χαλδαῖος ἐφλυάρει ξένος, ἑπτὰ μὲν εἶναι τὰ φωνὴν ἰδίαν ἀφιέντα τῶν γραμμάτων, ἑπτὰ δὲ τοὺς κίνησιν αὐτοτελῆ καὶ ἀσύνδετον ἐν οὐρανῷ κινουμένους
B ἀστέρας· εἶναι δὲ τῇ τάξει δεύτερον τότε ΕΙ τῶν φωνηέντων ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τὸν ἥλιον ἀπὸ σελήνης τῶν πλανητῶν· ἡλίῳ δ' Ἀπόλλωνα τὸν αὐτόν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντας Ἕλληνας νομίζειν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη, παντάπασιν ἐκ πίνακος καὶ πυλαίας· ὁ δὲ Λαμπρίας ἔλαθεν, ὡς ἔοικε, τοὺς ἀφ' ἱεροῦ κινήσας ἐπὶ τὸν αὐτοῦ λόγον· ἃ μὲν γὰρ ἐκεῖνος εἶπεν, οὐδεὶς ἐγίνωσκε Δελφῶν, τὸ δὲ κοινὴν

tem, antiquiſſimum ac primum omnium, hodieque ſapientum appellant, non ab uno, ſed communiter ab omnibus dedicatum.

IV. Ad hæc Ammonius placide ſubriſit, ſuſpicatus Lampriam peculiari quadam opinione duci, et ne ejus rationem cogeretur reddere, fingere hiſtoriam ab aliis ſe audiviſſe. Alius autem quidam de iis qui una aderant, ſimile aiebat eſſe hoc nugis quas proxime Chaldæus hoſpes protuliſſet; ſeptem ſcilicet eſſe vocales literas, ſeptem in cœlo ſtellas quæ ſuo proprio et primi cœli motui non alligato ferantur motu. E autem eſſe in ordine vocalium ſecundam ab initio, et Solem a Luna ſecundum: omnes autem fere Græcos uno ore eundem cum Apolline Solem perhibere. Verum iſthæc plane ſunt inepta et trivialia. Cæterum Lamprias non ſenſerat ſe templi curatores commoviſſe adverſus ſuam orationem. Quæ enim ipſe dixit, ea nemo Delphorum agnoſcebat; ſed communem ii et

Digitized by Google

καὶ παρεξηγητικὴν δόξαν εἰς τὸ μέσον προῆγον, οὔτε τὴν ὄψιν ἀξιοῦντες, οὔτε τὸν φθόγγον, ἀλλὰ τοὔνομα μόνον τοῦ γράμματος ἔχειν τι σύμβολον.

έ. Ἔστι γὰρ ὡς ὑπολαμβάνουσι Δελφοὶ, καί τε C
προσηγορῶν ἔλεγε Νίκανδρος ὁ ἱερεὺς, ὄχημα καὶ μορφὴ τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἐντεύξεως, καὶ τάξιν ἡγεμονικὴν ἐν τοῖς ἐρωτήμασιν ἔχει τῶν χρωμένων ἑκάστοτε, καὶ διαπυνθανομένων Εἰ νικήσουσιν, Εἰ γαμήσουσιν, Εἰ συμφέρει πλεῖν, Εἰ γεωργεῖν, Εἰ ἀποδημεῖν. Τοῖς δὲ διαλεκτικοῖς χαίρειν ἔλεγε σοφὸς ὢν ὁ θεὸς, οὐδὲν οἰομένοις ἐκ τοῦ εἰ μορίου, καὶ τοῦ μετ' αὐτοῦ ἀξιώματος πρᾶγμα γίνεσθαι, πάσας τὰς ἐρωτήσεις ὑποτεταγμένας τούτῳ καὶ νοῶν ὡς πράγματα καὶ προσιέμενος. Ἐπεὶ δὲ ἴδιον τὸ ἐρωτᾶν
ὡς πρὸς μάντιν ἐστὶν ἡμῖν, καὶ τὸ εὔχεσθαι κοινὸν ὡς πρὸς D

C. 1. καί τι προσηγορῶν] Ita fere libri omnes. Forte καὶ τότε προσηγορῶν; καὶ τότε παρὼν, ut verti, et jam Amiotus reddidit.
C. 2. ὄχημα] Forte σχῆμα Mez.
C. 7. οἰομένοις] Xyl. Am. Mez. Vulgo οἰόμενος.
C. 8. μορίου] Forte μόνου.
C. 10. ἐρωτᾶν ὡς] Ita D. ὡς vulgo deeſt.

interpretum opinionem in medium producebant, contendentes neque formam, neque ſonum, ſed ſolum nomen literæ notare aliquid.

V. Eſt enim, ut Delphi opinantur, et Nicander ſacerdos tum præſens dicebat, quaſi vehiculum et forma ſermonis quo deum compellant homines, ſyllaba Eɪ, (quod Latine *Si* dixeris) principemque locum obtinet in interrogationibus: dum conſultores identidem quærunt ac ſcitantur, *Si victoria ſint potituri*, *Si ducenda uxor*, *Si expediat navigare*, *Si agriculturam exercere*, *Si peregrinari*. Dialecticis autem valere juſſis Apollo ſapiens Deus, qui ex particula Sɪ et pronunciato ei adjuncto nullam cenſent confici rem, omnes interrogationes huic ſubjunctas particulæ pro rebus accipit et admittit. Quoniam autem nobis proprium eſt interrogare ut vatem, commune autem invocare ut deum; exiſtimant literam illam

Digitized by Google

θεὸν, οὐχ ἧττον οἴονται τῆς πευστικῆς τὴν εὐκτικὴν τὸ γράμμα περιέχειν δύναμιν. Εἰ γὰρ ὄφελον, φησὶν ἕκαστος τῶν εὐχομένων· καὶ Ἀρχίλοχος,

Εἰ γὰρ ὡς ἐμοὶ γένοιτο χεῖρα Νεοβούλης θίγειν.

Καὶ τοῦ εἴθε τὴν δευτέραν συλλαβὴν παρέλκεσθαί φησιν, οἷον τὸ Σώφρονος, Ὅμα τέκνων θὴν δευομένα· καὶ τὸ Ὁμηρικὸν,

Ὡς θὴν καὶ σὸν ἐγὼ λύσω μένος ——

ἐν δὲ τῷ ΕΙ τὸ εὐκτικὸν καὶ ἀποχρώντως δηλοῦσθαι.

ς'. Ταῦτα τοῦ Νικάνδρου διελθόντος, οἶσθα γὰρ δὴ
E Θέωνα τὸν ἑταῖρον, ἤρετο τὸν Ἀμμώνιον εἰ διαλεκτικῇ παῤῥησίας μέτεστιν οὕτω περιυβρισμένῃ· τοῦ δ' Ἀμμωνίου λέγειν παρακελευομένου καὶ βοηθεῖν, Ἀλλ' ὅτι μὲν, ἔφην, διαλεκτικώτατος ὁ θεός ἐστιν, οἱ πολλοὶ τῶν χρησμῶν δηλοῦσι· τοῦ γὰρ αὐτοῦ δήπουθέν ἐστι καὶ λύειν καὶ ποιεῖν ἀμφιβολίας. Ἔτι δ', ὥσπερ Πλάτων ἔλεγε, χρησμοῦ δοθέντος, ὅπως τὸν ἐν Δήλῳ βωμὸν διπλασιάσωσιν, ὃ

D. 5. ὡς ἐμοὶ] Forte ἐξ ἐμοί. R.
D. 6. φησὶν] Forte φασὶν Mez.
D. 7. Ὅμα] Ἅμα A. B. D. Baſ.

EI, ſive SI, non minus optandi quam interrogandi ſignificationem habere. Optantes enim dicimus, *Si mibi contingeret:* et Archilochus,

—— Si mibi
Manum liceret Neobules tangere meæ.

Et in ΕΙΘΕ poſterior ſyllaba ΘΕ, ut aiunt, locum implet, nihil ſignificat, ut et particula ΘΗΝ, apud Sophronem et Homerum: ſed EI optandi vim habet ſufficientem.

VI. Hæc cum dixiſſet Nicander, Theo ſocius noſter, notus (opinor) tibi, ex Ammonio quæſivit, libertaſne relicta eſſet dicendi dialecticæ, tanta affectæ ignominia. Et Ammonio dicere, opemque ei ferre jubente: At vero, inquit, artis hujus peritiſſimum eſſe Apollinem, pleraque oracula oſtendunt: eſt enim ejuſdem nimirum ſolvere et texere ambiguitatem. Jam ſicut Plato dicebat oraculo dato, quod aram Delphicam duplam prioris facere juberet,

τῆς ἄκρας ἕξεως περὶ γεωμετρίαν ἔργον ἐστὶν, οὐ τοῦτο προστάττειν τὸν θεὸν, ἀλλὰ καὶ γεωμετρεῖν διακελεύεσθαι τοῖς Ἕλλησιν· οὕτως ἄρα χρησμοὺς ἀμφιβόλους ἐκφέρων E
ὁ θεὸς, αὔξει καὶ συνίστησι διαλεκτικὴν, ὡς ἀναγκαίαν τοῖς μέλλουσιν ὀρθῶς αὐτοῦ συνήσειν. Ἐν δὲ διαλεκτικῇ δήπου μεγίστην ἔχει δύναμιν ὁ συναπτικὸς οὑτοσὶ σύνδεσμος, ἅτε δὴ τὸ λογικώτατον σχηματίζων ἀξίωμα· πῶς γὰρ οὐ τοιοῦτο τὸ συνημμένον, εἴ γε τὴν μὲν ὑπάρξεως τῶν πραγμάτων ἔχει καὶ τὰ θηρία γνῶσιν, ἀκολούθου δὲ θεωρίαν καὶ κρίσιν ἀνθρώπῳ μόνον παρέδωκεν ἡ φύσις. Ὅτι γὰρ ἡμέρα ἐστὶ καὶ φῶς ἐστιν, αἰσθάνονται δή που καὶ λύκοι καὶ κύνες καὶ ὄρνιθες· ὅτι δὲ εἰ ἡμέρα, φῶς 387
ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο συνίησι, πλὴν ἄνθρωπος, ἡγουμένου καὶ λήγοντος, ἐμφάσεώς τε καὶ συναρτήσεως τούτων πρὸς ἄλληλα καὶ σχέσεως καὶ διαφορᾶς μόνος ἔχων ἔννοιαν, ἐξ ὧν αἱ ἀποδείξεις τὴν κυριωτάτην ἀρχὴν λαμβά-

A. 4. μόνος] Sic A. B. D. Ven. Mez. Vulgo μόνον.

(quod ſummæ eſt rerum geometricarum peritiæ opus) non de ara Deum fuiſſe locutum, ſed Græcis hoc modo mandaviſſe ut geometriæ darent operam: ita ſane ambigua edens oracula Apollo, auget commendatque dialecticam, qua ſcilicet opus habeant qui ipſum velint intelligere. In dialectica autem maximam vim habet conjunctio SI, eam componens enunciationem, quæ omnium maxime rationi humanæ congruit. Quidni enim eam vim habet Syllogiſmus Connexus? cum etiam bruta rerum ſubſtantiæ habeant notitiam: conſiderationem autem et judicium conſequentiæ ſoli homini natura dederit. *Eſſe enim diem, eſſe lucem*, ſentiunt nimirum et lupi, et canes, et aves: quod autem *Si lux eſt, dies ſit*, nullum excepto homine animal intelligit: ſolus enim homo antecedentis et conſequentis, et ſignificationis horum atque connexionis, mutuique reſpectus et diſcriminis notionem percipit, ex qua demonſtrationum principium

ῦσιν. Ἐπεὶ τοίνυν φιλοσοφία μὲν περὶ ἀλήθειάν ἐστιν, ἀληθείας δὲ φῶς ἀπόδειξις, ἀποδείξεως ἀρχὴ τὸ συνημμένον, εἰκότως ἡ τοῦτο συνέχουσα καὶ ποιοῦσα δύναμις ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν τῷ μάλιστα τὴν ἀλήθειαν ἠγαπη-
B κότι θεῷ καθιερώθη· καὶ μάντις μὲν ὁ θεός, μαντικὴ δὲ τέχνη περὶ τὸ μέλλον, ἐκ τῶν παρόντων ἢ παρῳχημένων. Οὐδενὸς γὰρ ὐδ' ἀναίτιος ἡ γένεσις, οὔτ' ἄλογος ἡ πρόγνωσις· ἀλλ' ἐπεὶ πάντα τοῖς γεγονόσι τὰ γιγνόμενα, τά τε γενησόμενα τοῖς γιγνομένοις ἕπεται καὶ συνήρτηται, κατὰ διέξοδον ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος περαίνουσαν, ὁ τὰς αἰτίας εἰς ταυτὸ συνδεῖν τε πρὸς ἄλληλα καὶ συμπλέκειν φυσικῶς ἐπιστάμενος, οἶδε καὶ προλέγειν

— τά τε ὄντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα.

Καὶ καλῶς Ὅμηρος πρῶτον ἔταξε τὰ παρόντα, εἶτα τὸ μέλλον καὶ τὸ παρῳχημένον. Ἀπὸ γὰρ τοῦ ὄντος ὁ

B. 7. συνδεῖν] A. B. D. Mez. Vulgo συνιδεῖν.
B. 8. προλέγειν] D. Mez. Vulgo προλέγει.

petitur præcipuum. Quoniam autem philoſophia verſatur circa veritatem, lux veritatis eſt demonſtratio, hujus principium eſt Syllogiſmus Connexus; convenienter ea particula quæ vim habet hanc conficiendi et continendi, a ſapientibus hominibus ei Deo conſecrata fuit, qui maxime diligit veritatem. Vates ergo eſt Deus, ars Vatis autem circa futura verſatur, quæ colliguntur ex præſentibus aut præteritis. Nullius enim rei vel ſine cauſa eſt ortus, vel ſine ratione prænotio: ſed cum omnia præſentia præteritis, omnia futura præſentibus connexa ſint et alterum ex altero ſequatur progreſſu ab initio ad finem pertendente; is qui cauſas naturalibus rationibus colligare inter ſe et contexere poteſt, is novit etiam prædicere

Quæ ſunt, quæ venient poſthac, quæ præterierunt.

Et præclare Homerus primo loco poſuit præſentia, deinde futura et præterita. Nam e connexi natura ducitur ratio-

Digitized by Google

συλλογισμὸς κατὰ τὴν τοῦ συνημμένου δύναμιν· ὡς, εἰ C
τόδ' ἐστί, τόδε προηγεῖται· καὶ πάλιν, εἰ τόδε ἐστί, τόδε γενήσεται· τὸ γὰρ τεχνικὸν καὶ λογικόν, ὥσπερ εἴρηται, γνῶσις ἀκολουθίας· τὴν δὲ πρόσληψιν ἡ αἴσθησις τῷ λόγῳ δίδωσιν· ὅθεν, εἰ καὶ αἰσχρὸν εἰπεῖν, οὐκ ἀποστρέψομαι τοῦτον εἶναι τὸν τῆς ἀληθείας τρίποδα τὸν λόγον, ὃς τὴν τοῦ λήγοντος πρὸς τὸ προηγούμενον ἀκολουθίαν θέμενος, εἶτα προσλαβὼν τὴν ὕπαρξιν, ἐπάγει τὸ συμπέρασμα τῆς ἀποδείξεως. Τὸν οὖν Πύθιον, εἰ δὴ μουσικῇ τε ἥδεται, καὶ κύκνων φωναῖς καὶ κιθάρας ψόφοις, τί θαυμαστὸν ἐστὶ διαλεκτικῆς φιλίᾳ τοῦτο ἀσπά- D
ζεσθαι τοῦ λόγου τὸ μέρος καὶ ἀγαπᾶν, ᾧ μάλιστα καὶ πλείστῳ προσχρωμένους ὁρᾷ τοὺς φιλοσόφους; Ὁ δ' Ἡρακλῆς οὔπω τὸν Προμηθέα λελυκώς, οὐδὲ τοῖς περὶ τὸν Χείρωνα καὶ Ἄτλαντα σοφισταῖς διειλεγμένος, ἀλλὰ νέος ὢν καὶ κομιδῇ Βοιώτιος, ἀναιρῶν τὴν διαλεκτικὴν καὶ

C. 5. αἰσχρὸν] Lege γλίσχρον.
C. 6. ἀποστρέψομαι] Sic B. D. ἀποστρέφομαι Ven. Vulgo ἀποτρέψομαι. Proxime τοῦτον A. B. Ven. Vulgo τοῦτο.
C. 7. ὃς τὴν] Sic A. B. D. Ven. Ald. Vulgo ὁ τήν.

cinatio: *Si hoc eſt, iſtud præceſſit*, et *Si hoc eſt, iſtud fiet.* Artificioſa enim, ut dixi, res eſt, et ab humana proficiſcitur ratione cognitio conſequentiæ: aſſumptionem autem ſenſus rationi præbet. Itaque etſi jejunum videtur, tamen non verebor dicere, tripodem nihil eſſe aliud quam rationem veritatis: quæ, poſita ejus quod eſt ad antecedens conſecutione, deinde aſſumens rem exſtantem, concluſionem demonſtrationis infert. Quid mirum autem, ſi Apollo, qui Muſica delectatur, et olorum cantu, citharæque ſono, ob amorem dialecticæ hanc particulam amplectitur et diligit, qua maxime et crebro uti videt philoſophos? Hercules autem, cum nondum ſolviſſet Prometheum, neque cum Chirone et Atlante ſophiſtis collocutus fuiſſet, juvenis etiamnum ac plane Bœotius, dialecticam abolens, et illud

καταγελῶν τοῦ Ε τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον ὑποπτῶν
ἔδοξε βίᾳ τὸν τρίποδα καὶ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν θε-
ὸν ὑπὲρ τῆς τέχνης· ἐπεὶ προϊὼν γε τῷ χρόνῳ καὶ
E αὐτὸς ἔοικε μαντικώτατος ὁμοῦ γενέσθαι καὶ διαλεκτικώ-
τατος.

ζ. Παυσαμένου δὲ τοῦ Θέωνος, Εὔστροφον Ἀθηναῖον
οἶμαι τὸν εἰπόντα εἶναι πρὸς ἡμᾶς, Ὁρᾷς ὡς ἀμύνει
τῇ διαλεκτικῇ Θέων προθύμως, μονονὰ τὴν λεοντῆν
ἐπενδυσάμενος· οὔπω οὐδ᾽ ἡμᾶς τοὺς πάντα συλλήβδην
πράγματα καὶ φύσεις καὶ ἀρχὰς θείων ὁμοῦ καὶ ἀν-
θρωπείων ἐν ἀριθμῷ τιθεμένους, καὶ πολὺ μάλιστα τῶν
καλῶν καὶ τιμίων, τοῦτον ἡγεμόνα ποιουμένους καὶ κύριον,
εἰδὼς ἡσυχίαν ἄγειν, ἀλλ᾽ ἀπάρξασθαι τῷ θεῷ τῆς φίλης
F μαθηματικῆς, αὐτὸ μὲν ἐφ᾽ ἑαυτοῦ μήτε δυνάμει, μήτε
μορφῇ, μήτε τῷ ῥήματι τὸ Ε τῶν ἄλλων στοιχείων διαφέ-

E. 5. μονονὰ] Sic A. μονονουχὶ T. V. B. Vulgo μονυχί.
E. 6. οὔπω] Forte ὅπως, vel οὐκοῦν ut R.
E. 10. εἰδὼς] Forte legendum εἰκὸς, ut Exempl. Turn. Anon. V. Amiot.
F. 1. μαθηματικῆς, αὐτὸ] Inter has duas voces vulgo eſt βουλομένους: quod delevi cum B. Ven. Xyl. Amiot.
F. 2. τὸ E] Ita D. Mez. Vulgo τῷ E.

SI, ac deridens primum, creditus eſt vi abſtuliſſe iterum tripodem, et de arte cum deo dimicaſſe. Nam aucta quidem ætate, ipſe quoque et divinationis et dialecticæ factus eſt peritiſſimus.

VII. Ut finem dicendi fecit Theo, Euſtrophus Athenienſis fuit, ut puto, qui ad nos dixit: Viden' quam alacriter Theo dialecticam tueatur, tantum non leonis indutus exuvium? ne nos quidem porro, qui omnes in una ſumma res, naturas, principia divinarum juxta humanarumque rerum, numeris adſignamus, numerumque multo maxime omnium pulchrarum bonarumque rerum facimus principem ac dominum, convenit quieſcere, ſed primitias charæ mathematices deo offerre; quippe qui ſtatuamus EI illud neque virium, neque formæ, neque ſignificationis gratia quicquam ab aliis differre

ρειν ἡγουμένους, ὡς δὲ μεγάλου πρὸς τὰ ὅλα καὶ κυρίου σημεῖον ἀριθμοῦ προτετιμῆσθαι τῆς πεμπάδος, ἀφ' οὗ τὸ ἀριθμεῖν οἱ σοφοὶ πεμπάζειν ὠνόμαζον. Ταῦτα δὲ πρὸς ἡμᾶς ἔλεγεν οὐ παίζων ὁ Εὔστροφος, ἀλλ' ἐπεὶ τηνικαῦτα προσεκείμην τοῖς μαθήμασιν ἐμπαθῶς, τάχα δὲ μέλλων εἰς πάντα τιμήσειν τὸ Μηδὲν ἄγαν, ἐν Ἀκαδημίᾳ γενόμενος.

η'. Εἶπον οὖν, κάλλιστα τὸν Εὔστροφον τῷ ἀριθμῷ λύειν
τὴν ἀπορίαν. Ἐπεὶ γὰρ, ἔφην, εἰς τὸ ἄρτιον νενεμημένου παν-
τὸς ἀριθμοῦ καὶ τὸ περιττὸν, ἡ μὲν μονὰς ἀμφοτέρων ἐπί- 388
κοινός ἐστι τῇ δυνάμει· διὸ καὶ προστιθεμένη τὸν μὲν περιττὸν ἀριθμὸν ἄρτιον ποιεῖ, τὸν δὲ ἄρτιον περιττόν· ἀρχὴν δὲ τοῦ μὲν ἀρτίου τὰ δύο, τοῦ δὲ περιττοῦ τὰ τρία ποιοῦνται· τὰ δὲ πέντε γεννᾶται τούτων πρὸς ἀλλήλους μιγνυμένων· εἰκότως ἔσχηκε τιμὴν, πρῶτος ἐκ

F. 3. καὶ κυρίου] καὶ addidi ex Ven.
F. 4. προτετιμῆσθαι] Forte τετιμῆσθαι ut B. Ven.
F. 8. δὲ μέλλων] Forte δὴ μέλλων.
A. 5. ποιοῦνται] A. P. Xyl. Vulgo ποιοῦντα.

literis: ſed judicemus hoc honore eximio ornatum eſſe, ut notam quinarii, cujus numeri magna eſt in univerſam naturam vis: quem nos *pemptada*, et ab eo ſapientes *pempazein* numerare appellant. Hæc ille ad nos dicebat, non joco, ſed quia tum mathematibus ego ardenti ſtudio animi operam navabam: mox, ut verſans in Academia, ubique magni facturus vocem illam, *Ne quid nimis*.

VIII. Ad hæc itaque ego ſic reſpondi: Dubitationem Euſtrophus optime numero ſolvit. Cum enim numerus in parem ac imparem dividatur, et unitas facultate utrique generi ſit communis, quippe quæ pari addita imparem, impari adjecta parem conficit numerum: principium autem paris numeri duo, ternio imparis ſtatuatur; Quinarius ex his duobus compoſitis conflatus, merito in honore eſt, utpote primus ex primis confectus, nominatur-

πρώτων ἀποτελούμενος, καὶ ΓΑΜΟΣ ἐπωνόμασται τῇ τοῦ
ἀρτίου πρὸς τὸ θῆλυ, περιττοῦ δὲ αὖ πρὸς τὸ ἄρρεν
ὁμοιότητι· ταῖς γὰρ εἰς ἴσα τομαῖς τῶν ἀριθμῶν, ὁ
μὲν ἄρτιος πάντῃ διϊστάμενος ὑπολείπει τινὰ δεκ-
τικὴν ἀρχὴν οἷον ἐν ἑαυτῷ καὶ χώραν· ἐν δὲ τῷ
B περιττῷ τὸ αὐτὸ παθόντι, μέσον ἀεὶ περίεστι τῆς νεμή-
σεως γόνιμον· ἢ γονιμώτερός ἐστι τοῦ ἑτέρου, καὶ μιγνύμε-
νος ἀεὶ κρατεῖ, κρατεῖται δὲ οὐδέποτε· γίνεται γὰρ ἐξ
ἀμφοῖν κατ' οὐδεμίαν μίξιν ἄρτιος, ἀλλὰ κατὰ πάσας
περιττός. Ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτὸς ἐπιβάλλων αὑτῷ καὶ
συντιθέμενος, δείκνυσι τὴν διαφορὰν ἑκάτερος· ἄρτιος μὲν
γὰρ οὐδεὶς ἀρτίῳ συνελθὼν περιττὸν παρέσχεν, οὐδ' ἐξέ-
βη τὸ οἰκεῖον ὑπ' ἀσθενείας ἄγονος ὢν ἑτέρου καὶ ἀτε-
λής· περιττοὶ δὲ μιγνύμενοι περιττοῖς, ἀρτίους πολλοὺς
C διὰ τὸ πάντῃ γόνιμον ἀποτελοῦσι. Τὰς δ' ἄλλας οὐκ
ἄν τις ἐν καιρῷ νῦν ἐπεξίοι δυνάμεις καὶ διαφορὰς τῶν
ἀριθμῶν. Ὡς οὖν ἄρρενος τοῦ πρώτου καὶ θήλεος ὁμοιό-

A. 7. ἐπωνόμασται] B. D. Vulgo ἀπωνόμασται.
B. 5. Ἔτι] B. T. Bongarſ. Mez. Vulgo Ἐστί.

que Matrimonium, ob paris cum fœmina, imparis cum mare ſimilitudinem. Quando enim numeri in æquas dividuntur partes, par omnino divulſus, principium quoddam capax in ſeipſo, ſpatiumque relinquit: impari diviſo, ſemper medium reſtat gignendo aptum: itaque et fœcundior pari eſt, mixtuſque ſemper prævalet, nunquam vincitur: nunquam enim par impari mixtus parem, ſemper imparem producit. Immo omne uterque ſecum compoſitus, diſcrimen oſtendit: nunquam ſcilicet par pari adjunctus imparem procreat, neque ſuam mutare naturam poteſt, imbecillus et vi alium gignendi deſtitutus: impares, quia uſquequaque ſunt fœcundi imparibus juncti multos generant pares. Reliquas numerorum facultates ac differentias non eſt hic perſequendi locus. Proinde quinarium

Digitized by Google

τητι τὰ πέντε γινόμενα ΓΑΜΟΝ οἱ Πυθαγόρειοι προσεῖπον. Ἔστι δὲ ἢ καὶ φύσις λέγεται, τῷ περὶ αὐτὸν πολυπλασιασμῷ πάλιν εἰς ἑαυτὸν περαίνων· ὡς γὰρ ἡ φύσις λαβοῦσα πυρὸν ἐν σπέρματι καὶ χεαμένη, πολλὰ μὲν ἐν μέσῳ φύει σχήματα καὶ εἴδη, δι᾽ ὧν ἐπὶ τέλος ἐξάγει τὸ ἔργον, ἐπὶ πᾶσι δὲ πυρὸν ἀνέδειξεν, ἀποδοῦσα τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ τέλει τοῦ παντός· οὕτω τῶν λοιπῶν ἀριθμῶν ὅταν αὐτοὺς πολλαπλασιάζωσιν εἰς ἑτέρους, τελευτώντων τῇ αὐξήσει, μόνος ὁ τῶν ΠΕΝΤΕ καὶ ἙΞ γινόμενος τοσαυτάκις αὐτοὺς ἀναφέρουσι καὶ ἀνασώζουσιν· D
ἑξάκις γὰρ ὁ ἕξ, τριακοντάεξ, καὶ πεντάκις τὰ πέντε, εἰκοσιπέντε γίνεται. Καὶ πάλιν ὁ μὲν τῶν ἙΞ ἅπαξ τοῦτο ποιεῖ, καὶ μοναχῶς αὐτὸς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τετράγωνος γινόμενος· τῇ δὲ ΠΕΝΤΑΔΙ καὶ τοῦτο μὲν συμβέβηκε κατὰ πολυπλασιασμὸν, ἰδίως δὲ ὃ κατὰ σύνθεσιν ἑαυτὴν, ἢ δεκάδα ποιεῖν παρὰ μέρος ἐπιβαλλούσης αὐτῇ, καὶ τοῦτο γίνεσθαι μέχρι παντὸς, ἀπομιμουμένη τοῦ ἀριθμοῦ

D. 6. ἰδίως] Lege ἴδιον.
D. 6. ἑαυτὴν, ἢ δεκάδα] Vulgo καθ᾽ ἑαυτὴν, ἢ δεκάδα, vitioſe. Καθ᾽ omiſi cum Ven. ἢ ſumpſi ex Mez. Mox ποιεῖν A. Ven. Vulgo ποιεῖ.

Pythagorei, ob ſimilitudinem congreſſus primorum maris et fœminæ Conjugium appellaverunt. Idem etiam natura dicitur, quod ſui multiplicatione in ſe redit: ſicut enim natura triticum loco ſeminis accipiens, multas alterando eo mutandoque formas interim inducens, tandem triticum reddit, in fine totius mutationis principium reſtituens: ita cum reliqui numeri in ſeſe multiplicati, incremento facto in alios deſinant: ſoli quinarius et ſenio in ſe ducti, ſeipſos referunt et conſervant. Sexies enim ſex, triginta et ſex ſunt: quinquies quinque, viginti et quinque. Verum ſenarius ſemel hoc facit, unoque duntaxat modo ex ſeipſo quadratum producit. Sed quinarius præter hunc multiplicationis fructum, ſibi ipſi adjectus denarium gignit: idque durat perpetuo: qua in re imitatur hic numerus princi-

τὴν τὰ ὅλα διακοσμοῦσαν ἀρχήν. Ὡς γὰρ ἐκείνην φυλάττουσαν ἐκ μὲν ἑαυτῆς τὸν κόσμον, ἐκ δὲ τοῦ κόσμου πάλιν αὖ ἑαυτὴν ἀποτελεῖν, πυρός τ᾽ ἀνταμεί-
E βεσθαι πάντα, φησὶν ὁ Ἡράκλειτος, καὶ πῦρ ἁπάντων, ὥσπερ χρυσοῦ χρήματα, καὶ χρημάτων χρυσός· οὕτως ἡ τῆς πεντάδος πρὸς ἑαυτὴν σύνοδος οὐδὲν οὔτε ἀτελὲς οὔτε ἀλλότριον γεννᾷν πέφυκεν, ἀλλ᾽ ὡρισμένας ἔχει μεταβολάς· ἢ γὰρ αὐτὴν ἢ τὴν δεκάδα γεννᾷ, τουτέστιν, ἢ τὸ οἰκεῖον ἢ τὸ τέλειον.

θ΄. Ἐὰν οὖν ἔρηταί τις, τί ταῦτα πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα; φήσομεν, οὐχὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Διό-
F νυσον, ᾧ τῶν Δελφῶν οὐδὲν ἧττον ἢ τῷ Ἀπόλλωνι μέτεστιν. Ἀκούομεν οὖν τῶν θεολόγων τὰ μὲν ἐν ποιήμασι, τὰ δ᾽ ἄνευ μέτρου λεγόντων καὶ ὑμνούντων, ὡς ἄφθαρτος ὁ θεὸς καὶ ἀΐδιος πεφυκὼς ὑπὸ δή τινος εἱμαρμένης γνώμης καὶ λόγου μεταβολαῖς ἑαυτοῦ χρώμε-

D. 10. φυλάττουσαν] Mez. διαλλάττουσαν. Forte addendum ἑαυτὴν, quod vertendo expreſſi.
D. 11. αὖ] A. Deeſt in B. et Ven. Vulgo vitioſe ἀφ᾽.
D. 11. πυρός τ᾽ ἀνταμείβεσθαι. Recepi τ᾽ ex B. Infinitivum ex ſententiæ neceſſitate. Vulgo πυρὸς ἀνταμείβεται.

pium illud, quod Univerſum temperat. Sicut enim Heraclitus ait, illud ſe conſervans ex ſeipſo mundum, ex mundo ſe reficere, ignique omnia permutare, et omnibus ignem, quo modo aurum pecunia, et pecuniam auro: ſic quinarii ea eſt natura, ut cum quinario congreſſus nihil imperfectum aut alienum poſſit procreare: ſed aut ſeſe, aut denarium: id eſt, vel ſuæ naturæ, vel perfectum numerum.

IX. Quod ſi quis interroget, quid hæc ad Apollinem attineant, reſpondebimus, non ad hunc modo, ſed et ad Bacchum, qui non minori jure quam Apollo Delphorum ſibi partem vindicat. Audimus enim theologos partim carmine, partim libera oratione canentes atque tradentes, deum interitus expertem atque æternum ſuapte natura, fatali quodam decreto ac ratione mutationibus ſui utentem, ali-

Digitized by Google

νος, ἄλλοτε μὲν εἰς πῦρ ἀνῆψε τῇ φύσει πάντα ὁμοιώσας πᾶσιν, ἄλλοτε δὲ παντοδαπὸς ἔν τε μορφαῖς καὶ ἐν πάθεσι καὶ δυνάμεσι διαφόροις γιγνόμενος, ὡς γίνεται νῦν κόσμος, ὀνομάζεται δὲ τῷ γνωριμωτάτῳ τῶν ὀνομάτων. Κρυπτόμενοι δὲ τοὺς πολλοὺς οἱ σοφώτεροι, τὴν μὲν εἰς πῦρ μεταβολὴν Ἀπόλλωνά τε τῇ μονώσει, Φοῖβόν τε τῷ καθαρῷ καὶ ἀμιάντῳ καλοῦσι· τῆς δ' εἰς 389
πνεύματα καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ φυτῶν ζώων τε γενέσεις τροπῆς αὐτοῦ καὶ διακοσμήσεως, τὸ μὲν πάθημα καὶ τὴν μεταβολὴν, διασπασμόν τινα καὶ διαμελισμὸν αἰνίττονται· Διόνυσον δὲ καὶ Ζαγρέα καὶ Νυκτέλιον καὶ Ἰσοδαίτην αὐτὸν ὀνομάζουσιν, καὶ φθορὰς τινας καὶ ἀφανισμοὺς, καὶ τὰς ἀποβιώσεις καὶ παλιγγενεσίας, οἰκεῖα ταῖς εἰρημέναις μεταβολαῖς αἰνίγματα καὶ μυθεύματα, περαίνουσι· καὶ ᾄδουσι τῷ μὲν

F. 6. τῇ φύσει] Lege τὴν φύσιν, ut R.
F. 8. ὡς γίνεται νῦν] Lege γίνεται, ὡς νῦν, ut Amiot.
A. 2. πνεύματα] Forte πνεῦμά τι Mez.
A. 7. καὶ τὰς ἀποβ.] Præſtat καὶ omitti. B. D. Ald. Baſ. καὶ αἱ τὰς ἀποβ.
A. 9. περαίνουσι· καὶ ᾄδουσι τῷ μὲν—] Ita interpunxi. Vulgo περαίνουσι καὶ ᾄδουσι· τῷ μὲν—.

as in igneam naturam accendi, omniaque omnibus aſſimilare: alias in varias ſe omniſque generis formas induere, diverſiſque affectionibus et facultatibus obnoxium facere; idque fieri quod nunc eſt, et notiſſimo nomine *Mundus* dicitur. Sapientiores autem iſthæc vulgus hominum celantes, mutationem in ignem *Apollinis*, ob negationem multitudinis, et *Phœbi* ob puritatem nomine afficiunt. Mutationis autem converſionis Dei illius autem in ſpiritus, aquam, terram, ſidera, ſtirpes, atque animalia, ejuſque diſpoſitionem, divulſione quadam et in membra diſtractione ſignificant: ipſum deum *Dionyſum*, *Zagreum*, *Nyctelium*, et *Iſodætam* appellant. Interitus etiam quoſdam, et e medio ſublationes, mortes, rurſumque in vitam reditus, conſentanea dictis mutationibus ænigmata, narrant: canunt-

διθυραμβικὰ μέλη παθῶν μεστὰ καὶ μεταβολῆς, πλάνην τινὰ καὶ διαφόρησιν ἐχούσης· μιξοβόαν γάρ, Αἰσ-
B χύλος φησί, πρέπει διθύραμβον ὁμαρτεῖν σύγκοινον Διονύσῳ· τῷ δὲ παιᾶνα, τεταγμένην καὶ σώφρονα μοῦσαν. Ἀγήρω τε τοῦτον ἀεὶ καὶ νέον, ἐκεῖνον δὲ πολυειδῆ καὶ πολύμορφον, ἐν γραφαῖς καὶ πλάσμασι δημιουργοῦσι· καὶ ὅλως τῷ μὲν ὁμοιότητα καὶ τάξιν καὶ σπουδὴν ἄκρατον, τῷ δὲ μεμιγμένην τινὰ παιδιὰν καὶ ὕβριν καὶ σπουδὴν καὶ μανίαν προσφέροντες ἀνωμαλίαν, Εὔιον ὀρσιγύναικα μαινομέναις Διόνυσον ἀνθέοντα τιμαῖς ἀνακαλοῦσιν, οὐ φαύλως ἑκατέρας μεταβολῆς τὸ οἰκεῖον λαμβάνοντες. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἴσος ὁ τῶν περιόδων ἐν ταῖς μεταβολαῖς
C χρόνος, ἀλλὰ μείζων ὁ τῆς ἑτέρας, ἣν ΚΟΡΟΝ καλοῦσιν, ὁ δὲ τῆς χρησμοσύνης ἐλάττων, τὸ κατὰ λόγον τη-

B. 5. ὁμοιότητα] Forte ὁμαλότητα. Mox lege, παιδιᾷ καὶ ὕβρει καὶ σπουδῇ καὶ μανίᾳ — ut in Verſione expreſſi.

B. 7. ὀρσιγύναικα] Recepi ex aliis Plutarchi locis, ubi idem exſtat dictum, Exil. p. 607, C. Sympoſ. p. 671, C. Vulgo vitioſe ὀρειγύναικα. Valckenarius Epiſt ad Rover. p. 80, corrigit: Εὔιον ὀρσιγύναικα Διόνυσον, Μαινομέναις συνθέοντα τιθήναις.

que Baccho dithyrambos, plena motuum animi et mutationum carmina cum vagis erroribus et circumcurſitatione conjunctarum: nam, ut Æſchylus ait, *Promiſcui clamoris dithyrambum convenit comitari Baccho.* Apollini autem canunt Pæanem, carmenque modeſtæ Camœnæ. Atque hunc ſemper juvenem, et ſenectutis exſortem, illum multiplici forma, variaque ſpecie pingunt atque fingunt: denique Apollini tribuunt æqualitatem, ordinem, ſinceritatemque ſerio conſtantem: Baccho mixtam jocis, et petulantia, et ſeveritate, et furore inæqualitatem tribuentes, *Evium, inter mulieres verſantem ac currentem Bacchum væſanis honoribus*, invocantes: non inepte utriuſque mutationis naturam contemplati. Quoniam autem circuitionum in mutationibus tempus æquale non eſt, ſed longius ejus, quam *Coron* (id eſt ſatietatem) vocant, brevius *Chreſmoſynes* (id eſt indigentiæ) proportionem hic obſervantes, reli-

Digitized by Google

ἐσῦντες ἐνταῦθα, τὸν μὲν ἄλλον ἐνιαυτὸν παιᾶνι χρῶνται περὶ τὰς θυσίας, ἀρχομένου δὲ χειμῶνος ἐπεγείραντες τὸν διθύραμβον, τὸν δὲ παιᾶνα καταπαύσαντες, τρεῖς μῆνας ἀντ' ἐκείνου τοῦτον κατακαλοῦνται τὸν θεόν· ὅπερ τρία πρὸς ἕν, τοῦτο τὴν διακόσμησιν οἰόμενοι χρόνῳ πρὸς τὴν ἐκπύρωσιν εἶναι.

ι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἱκανοῦ χρόνου μᾶλλον ἀπομεμήκυνται· δῆλον δὲ ὅτι συνοικειοῦσιν αὐτὸν οἱ τὴν πεντάδα, νῦν μὲν αὐτὴν ἑαυτὴν ὡς τὸ πῦρ, αὖθις δὲ τὴν δεκάδα ποιοῦσαν ἐξ ἑαυτῆς, ὡς τὸν κόσμον, λέγοντες. D
Τῆς δὲ δὴ μάλιστα κεχαρισμένης τῷ θεῷ μουσικῆς οὐκ οἰόμεθα τούτῳ τῷ ἀριθμῷ μετεῖναι· τὸ γὰρ πλεῖστον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἔργον ἁρμονικῆς περὶ τὰς συμφωνίας ἐστίν. Αὗται δ' ὅτι πέντε καὶ οὐ πλείους, ὁ λόγος ἐξελέγχει τὸν ἐν χορδαῖς καὶ τρυπήμασι ταῦτα θηρᾶν ἀλόγως τῇ αἰσθήσει βουλόμενον. Πᾶσαι γὰρ ἐν λόγοις τὴν γένεσιν

C. 6. κατακαλοῦνται] Forte ἀνακαλοῦνται, ut Ven. a ſecunda manu.
C. 10. συνοικειοῦσιν] A. Vulgo mendoſe συνοικιοῦσιν. Proxime αὐτὸν el corrigendum in αὐτ... Mez.

quis anni partibus pæane ad ſacrificia utentes, ineunte hyeme dithyrambum illo ſilere juſſo excitant, ac per tres menſes Bacchum loco Apollinis invocant, tempus exuſtionis ad tempus inſtaurati mundi ut unum ad tria eſſe cenſentes.

X. Verum hæc prolixius quam par erat ſunt commemorata. Id quidem manifeſtum eſt, huic reintheologos quinarium accommodaſſe: qui nunc ipſe ſeipſum gignit, ut ignis, nunc denarium conſtituit, nimirum mundum. Quid? Muſicam, quæ deo illi gratiſſima eſt, cenſebimus quinario carere? Harmonica certe maxime vocum in concentibus (ſymphonias vocant) occupata eſt tractandis. At quinque non plures, neque pauciores, eſſe ſymphonias, ratio convincet, et refellet eum qui ſine ratione iſta ſenſu in fidibus aut fiſtularum foraminibus velit examinare. Omnes enim proportione nume-

ἀριθμῶν λαμβάνουσι, καὶ λόγος ἐστὶ τῆς μὲν διὰ τεττάρων ἐπίτριτος· τῆς δὲ διὰ πέντε ἡμιόλιος· διπλάσιος δὲ τῆς διὰ πασῶν· τῆς δὲ διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε τριπλάσιος· τῆς δὲ δὶς διὰ πασῶν τετραπλάσιος· ἣν
E δὲ ταύταις ἐπεισάγουσιν οἱ ἁρμονικοὶ διὰ πασῶν καὶ διὰ τεσσάρων ὀνομάζοντες, ἔξω μέτρου βαίνουσαν, οὐκ ἄξιόν ἐστι δέχεσθαι, τῆς ἀκοῆς τῷ ἀλόγῳ παρὰ τὸν λόγον, ὥσπερ νόμον, χαριζομένους. Ἵνα τοίνυν ἀφῶ πέντε τετραχόρδων θέσεις, καὶ πέντε τοὺς πρώτους εἴτε τόνους, ἢ τρόπους, εἴτε ἁρμονίας χρὴ καλεῖν, ὡς ἐπιτάσει καὶ ὑφέσει τρεπομένων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, αἱ λοιπαὶ βαρύτητές εἰσι καὶ ὀξύτητες· ἆρ' οὐχὶ πολλῶν, μᾶλλον δὲ ἀπείρων διαστημάτων ὄντων, τὰ μελῳδούμενα πέντε μόνα εἰσί; δίεσις καὶ ἡμιτόνιον, καὶ τόνος, καὶ τριημιτόνιον, καὶ δί-
F τονον, ἄλλο δὲ οὐδὲν, οὔτε μικρότερον, οὔτε μεῖζον ἐν φωνῇ χωρίον ὀξύτητι καὶ βαρύτητι περατούμενον μελῳδητόν ἐστι.

D. 8 ἀριθμῶν] B. Xyl. Vulgo ἀριθμοῦ.
E. 6. ὡς ἐπιτάσει] Lege ὧν ἐπιτάσει.

rorum oriuntur: quæ eſt diateſſaron ſymphoniæ ſeſquitertia, diapente ſeſquipla, diapaſon dupla, diapaſon cum diapente tripla, diſdiapaſon quadrupla: quam enim his addunt harmonici diapaſon cum diateſſaron, ea recipienda non eſt, neque auribus eſt aliquid contra rationem, tamquam legem, gratificandum. Porro ut quinque diſpoſitiones tetrachordorum omittam, ut taceam de quinque primis tonis ſive modis, ſive harmoniis, quarum gradu ſive intenſarum ſive remiſſarum, reliquæ gravitates non ſunt niſi aut acumina: non cum multa, adeoque innumera ſint intervalla, quinque tantum in cantilenis uſurpantur? dieſis, inquam, ſemitonium, tonus, triſemitonium, ditonus? nullum aliud neque minus, neque majus in vocibus intervallum gravitate et acumine definitum in cantum venit?

Digitized by Google

ια΄. Πολλὰ δὲ ἄλλα τοιαῦτα, ἔφην ἐγὼ, παρελθὼν,
τὸν Πλάτωνα προσάξομαι λέγοντα κόσμον ἕνα, ὡς εἴ-
περ εἰσὶ παρὰ τοῦτον ἕτεροι καὶ μὴ μόνος οὗτος εἷς,
πέντε τοὺς πάντας ὄντας καὶ μὴ πλείονας· οὐ μὴν ἀλλὰ
κἂν εἷς οὗτος ᾖ μονογενὴς, ὡς οἴεται καὶ Ἀριστοτέλης,
τρόπον τινὰ καὶ τοῦτον ἐκ πέντε συγκείμενον κόσμων καὶ
συνηρμοσμένον εἶναι· ὧν ὁ μὲν ἐστὶ γῆς, ὁ δὲ ὕδατος, τρί- 390
τος δὲ πυρὸς, καὶ τέταρτος ἀέρος· τὸ δὲ πέμπτον, οὐ-
ρανὸν, οἱ δὲ φῶς, οἱ δ' αἰθέρα καλοῦσιν, οἱ δ' αὐτὸ τοῦ-
το, πέμπτην οὐσίαν, ᾗ τὸ κύκλῳ περιφέρεσθαι μόνῃ τῶν
σωμάτων, κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης οὔτ' ἄλλως
συμβεβηκότος. Διὸ δὴ καὶ τὰ πέντε κάλλιστα καὶ τε-
λειότατα σχήματα τῶν ἐν τῇ φύσει κατανοήσας, πυρα-
μίδα, καὶ κύβον, καὶ ὀκτάεδρον, καὶ εἰκοσάεδρον, καὶ δωδεκάε-
δρον, ἕκαστον οἰκείως ἑκάστῳ προσένειμεν.

F. 4. παρελθὼν] B. D. Xyl. Mez. Vulgo προελθών.
F. 6. οὗτος εἷς] Correxi obſecutus ſententiæ. Vulgo οὗτος, εἷς.
F. 9. κόσμων] B. D. Xyl. Vulgo κόσμον.
A. 1. τρίτος δὲ πυρὸς, καὶ τέταρτος ἀέρος·] Forte τρίτος δὲ ἀέρος, καὶ τέταρτος πυρός. Mez. Proxime, forte, τὸν δὲ πέμπτον, οἱ μὲν οὐρανόν—. Mox lege συμβεβηκὸς Mez.

XI. Multa id genus alia ego præteriens, Platonem producam, qui aut unum mundum eſſe affirmavit, aut ſi præter eum alii ſint, omnino quinque numero eſſe mundos, non plures: et vero ſi unicus mundus hic ſit, quod et Ariſtoteles ſenſit, tamen eum quodammodo ex quinque compoſitum eſſe et concinnatum mundis: nimirum mundo terræ, aquæ, aeris, ignis, et quinto cœli, quem alii lucem, alii ætherem, alii hoc ipſo nomine quintam ſubſtantiam nominant: cui ſoli omnium corporum non neceſſitate, non accidentis ratione, ſed a natura datum eſt, ut circulo rotetur. Ideoque primas etiam et perfectiſſimas earum quæ in natura ſunt figuras Plato animadvertens, pyramidem, cubum, octaedrum, icoſaedrum, et dodecaedrum, ſingulas ſingulis accommodavit mundis.

Digitized by Google

ιβʹ. Εἰσὶ δ' οἱ καὶ τὰς τῶν αἰσθήσεων δυνάμεις ἰσα-
B ρίθμους οὔσας τοῖς πρώτοις ἐκείνοις συνοικειοῦσι, τὴν μὲν ἁφὴν ὁρῶντες ἀντίτυπον οὖσαν καὶ γεώδη, τὴν δὲ γεῦσιν ὑγρότητι τῶν γευστῶν τὰς ποιότητας προσιεμένην· ἀὴρ δὲ πληγεὶς, ἐν ἀκοῇ γίνεται φωνὴ καὶ ψόφος· δυεῖν δὲ τῶν λοιπῶν, ὀσμὴ μὲν ἣν ἡ ὄσφρησις εἴληχεν, ἀναθυμίασις οὖσα καὶ γεννωμένη θερμότητι, πυρῶδές ἐστιν· αἰθέρι δὲ καὶ φωτὶ διὰ συγγένειαν διαλαμπούσης τῆς ὄψεως γίνεται κρᾶσις ἐξ ἀμφοῖν ὁμοιοπαθὴς καὶ σύμπληξις. Ἄλλην δ' οὔτε τὸ ζῶον αἴσθησιν, οὔθ' ὁ κόσμος ἔχει φύσιν ἁπλῆν καὶ ἄμικτον· ἀλλὰ θαυμαστή τις, ὡς ἔοικε,
C διανομὴ γέγονε τῶν πέντε πρὸς τὰ πέντε καὶ σύλληξις.

ιγʹ. Ἅμα δέ πως ἐπιστήσας καὶ διαλιπὼν, Οἷον, εἶπον, ὦ Εὔστροφε, πεπόνθαμεν, ὀλίγου παρελθόντες τὸν Ὅμηρον, ὡς οὐχὶ πρῶτον εἰς πέντε νείμαντα μερίδας τὸν κόσμον,

B. 8. σύμπληξις] A. B. D. Ven. Ald. Baſ. Itaque retinui. Ven. a ſecunda manu σύμπηξις, quod forte melius. Vera lectio videtur eſſe σύμπλεξις. S. L. συμπίλησις; unde Steph. συμπίλασις recepit.

XII. Neque deſunt qui ſenſuum facultates numero itidem æquales primis illis applicent corporibus: videntes Tactum eſſe terreſtre quippiam et reſiſtens, Guſtatum ob humiditatem ſapidorum qualitates percipere: Aer porro ictus, vox fit et ſonus. De reliquis duobus odor, quem Olfactus arripit igneæ eſt naturæ, cum ſit exhalatio a calore elicita: Viſus fulgore æther et lux res cognatæ contemperantur, ſenſumque concordi motu percellunt. Alium neque ſenſum animal, neque mundus ſimplicem et mixtionis vacuam habet naturam: ſed mirabilis quædam, ut apparet, diſtributio eſt facta, quinque ad quinque ita aptatis, ut cuique ſuus quaſi collega deſtinaretur.

XIII. Hic ego inter dicendum paululum ſubſiſtens, intercapedine aliqua facta, En, inquam, Euſtrophe, quid nobis uſu venerit? parum abfuit quin Homerum præteriremus: quaſi vero non ille primus mundum in quinque

Digitized by Google

ὃς τὰς μὲν ἐν μέσῳ τρεῖς ἀποδέδωκε τοῖς τρισὶ θεοῖς, δύο δὲ τὰς ἄκρας ὄλυμπον καὶ γῆν, ὧν ἡ μὲν ἐπὶ τῶν κάτω πέρας, ἡ δὲ τῶν ἄνω, κοινὰς καὶ ἀνεμήτους ἀφῆκεν. Ἀλλ' ἀνοιστέος ὁ λόγος, ὡς Εὐριπίδης φησίν· οἱ γὰρ τὴν τετράδα σεμνύναντες, οὐ φαύλως διδάσκουσιν ὅτι τῷ ταύτης λόγῳ πᾶν σῶμα γένεσιν ἔσχηκεν. Ἐπεὶ γὰρ ἐν μήκει καὶ πλάτει βάθος λαβόντι D πᾶν τὸ στερεόν ἐστι, καὶ μήκους μὲν προϋφίσταται στιγμὴ κατὰ μονάδα ταττομένη· μῆκος δὲ ἀπλατὲς ἡ γραμμὴ καλεῖται, καὶ μῆκός ἐστιν· ἡ δ' ἐπὶ πλάτος γραμμῆς κίνησις καὶ ἐπιφανείας γένεσιν ἐν τριάδι παρέσχε· βάθους δὲ τούτοις προσγενομένου διὰ τεττάρων εἰς στερεὸν ἡ αὔξησις προβαίνει· παντὶ δῆλον ὅτι μέχρι δεῦρο τὴν φύσιν ἡ τετρὰς προαγαγοῦσα μέχρι τοῦ σῶμα τελειῶσαι, καὶ παρασχεῖν διττὸν ὄγκον καὶ ἀντίτυπον, εἶτ' ἀπολέλοιπεν

C. 9. σεμνύναντες] Forte σεμνύνοντες.
D. 4. καὶ μῆκός] Forte καὶ δίας. Mox τούτοις Ven. Mez. Vulgo τούτῳ. Tum μέχρι D. Vulgo καὶ μέχρι.
D. 9. διττὸν] αὐτὸν Reiſk.

diviſerit partes: quarum tres in medio ſitas tribus adſignavit diis, duas extremas olympum et terram, quarum hæc imorum, illa ſummorum eſt terminus, communes et non diſtributas relinquens. Sed, ut eſt apud Euripidem, referenda eſt ad id unde exiit oratio. Qui quaternarium magnifice prædicant, non inepte docent ejus ratione omni corpori ortum ſuum contingere. Cum enim omnis ſoliditas intelligatur eſſe in longitudine et latitudine craſſitiem nacta: et ante longitudinem exſiſtat punctum unitatis rationem habens: linea autem ſit longitudo latitudine carens: lineæ autem in latitudinem motus, et ſuperficiei procreatio ternario conſtet: hujus profunditate accedente, ſoliditas quaternario conficiatur: nemo non videt, quaternarium, poſtquam naturam uſque ad corporis perfectionem produxit, tactuique renitentem molem exhibuit, deſti-

Digitized by Google

E ἐνδεᾶ τοῦ μεγίστου. Τὸ γὰρ ἄψυχον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ὀρφανὸν καὶ ἀτελὲς καὶ πρὸς οὐδ' ὁτιοῦν, μὴ χρωμένης ψυχῆς, ἐπιτήδειον· ἡ δὲ τὴν ψυχὴν ἐμποιοῦσα κίνησις ἢ διάθεσις μεταβολὴ διὰ πέντε γινομένη, τῇ φύσει τὸ τέλειον ἀποδίδωσι, καὶ τοσούτῳ κυριώτερον ἔχει τῆς τετράδος λόγον, ὅσῳ τιμῇ διαφέρει τοῦ ἀψύχου τὸ ζῶον. Ἔτι δ' ἰσχύσασα μᾶλλον ἡ τῶν πέντε συμμετρία καὶ δύναμις οὐκ εἴασεν εἰς ἄπειρα γένη προελθεῖν τὸ ἔμψυχον, ἀλλὰ πέντε τῶν ζώντων ἁπάντων ἰδέας παρέσχεν. Εἰσὶ γὰρ θεοὶ δή που καὶ δαίμονες, καὶ ἥρωες, εἶτα

F μετὰ τούτους τὸ τέταρτον ἄνθρωποι γένος· ἔσχατον δὲ καὶ πέμπτον τὸ ἄλογον καὶ θηριῶδες. Ἔτι δ' εἰ τὴν ψυχὴν αὐτὴν κατὰ φύσιν διαιρεῖς, πρῶτον αὐτῆς καὶ ἀμαυρότατόν ἐστι τὸ θρεπτικόν, δεύτερον δὲ τὸ αἰσθητικόν, εἶτα τὸ ἐπιθυμητικόν, εἶτα ἐπὶ τούτῳ τὸ θυμοειδές. εἰς δὲ τὴν τοῦ λογιστικοῦ δύναμιν ἐξικομένη καὶ τε-

E. 1. ἄψυχον] A. B. D. Ven. Baſ. S. L. Vulgo ἔμψυχον. Mox ἔμψυχον A. B. Ven. Vulgo ἄψυχον.
F. 3. διαιρεῖς] διαιροῖς D.

tuere eam potiſſimæ rei indigam. Nam quod animæ eſt expers, id, ut verbo dicam, orbum eſt et imperfectum, neque ullam ad rem anima non movente commodum. Motus autem ſive affectio animam introducens, mutatione per quinque fit, naturæque perfectionem conciliat: ut quinarii ratio tanto ſit quam quaternionis præſtantior, quanto major eſt animalis quam animæ carentis corporis dignitas. Præterea concinnitas et facultas quinarii plus virium nacta, non ſivit in infinitum progredi animatorum naturam, ſed animalium quinque definivit genera: deos ſcilicet, genios, heroes, homines, bruta. Jam ſi ipſam animam ita ut natura ejus fert partiare, prima ejus et obſcuriſſima vis eſt vegetandi, proxima ſentiendi, poſt hanc appetendi, deinde iraſcendi: in ratiocinandi facultate quinta, tan-

Digitized by Google

λεώσασα τὴν φύσιν, ὥσπερ ἐν ἄκρῳ τῷ πέμπτῳ καταπέπαυται.

ιδ'. Τοσαύτας δὲ καὶ τηλικαύτας ἔχοντος τοῦ ἀριθμοῦ δυνάμεις, καλὴ καὶ ἡ γένεσίς ἐστιν, οὐχ ἣν ἤδη διήλθομεν, ἐκ δυάδος οὖσαν καὶ τριάδος, ἀλλ' ἣν ἀρχὴ τῷ πρώτῳ συνελθοῦσα τετραγώνῳ παρέσχεν. Ἀρχὴ 391
μὲν γὰρ ἀριθμοῦ παντὸς ἡ μονάς, τετράγωνος δὲ πρῶτος ἡ τετράς· ἐκ δὲ τούτων, ὥσπερ ἰδέας καὶ ὕλης πέρας ἐχούσης, ἡ πεμπάς. Εἰ δὲ δὴ καὶ τὴν μονάδα τετράγωνον ὀρθῶς ἔνιοι τίθενται, δύναμιν οὖσαν ἑαυτῆς καὶ περαίνουσαν εἰς ἑαυτήν, ἐκ δυεῖν πεφυκυῖα τῶν πρώτων τετραγώνων ἡ πεμπάς, οὐκ ἀπολέλοιπεν ὑπερβολὴν εὐγενείας.

ιε'. Τὸ δὲ μέγιστον, ἔφην, δέδια μὴ ῥηθὲν πιέζῃ τὸν Πλάτωνα ἡμῶν, ὡς ἐκεῖνος ἔλεγε πιέζεσθαι τῷ τῆς σελήνης ὀνόματι τὸν Ἀναξαγόραν, παμπάλαιον οὖσαν

F. 9. ἔχοντος] B. Ven. Vulgo ἔχοντες.
F. 11. οὖσαν] Ven. Vulgo οὖσα.
A. 3. πέρας] B. D. T. V. B. S. Anon. Mez. At cæteri πέρα. Mox pro ἡμῶν, lege ἡμῖν. Mez. Tum pro αὐτῆς, forte reponendum αὐτοῦ ex D.

quam in extremo, perfectionem adſecuta ſubſtitit natura.

XIV. Tot tantiſque præditi quinarii facultatibus, ortus quoque elegans eſt: non is quem ſupra commemoravimus, ubi e binario et ternario conflari eum docuimus: ſed quod naſcitur principio cum quadrato primo coeunte. Omnis enim numeri primordium eſt unitas: quaternarius quadratorum primus. Ex his, tanquam forma et materia finita, quinarius componitur. Quod ſi recte nonnulli unitatem quoque quadratum cenſent, quæ ex ſeſe ipſa propagatur: quinarius coitu duorum primorum quadratorum natus, non potuit nobiliori ab origine exſiſtere.

XV. Quod autem maximum eſt, id vereor, ne ſi dicam, ita premat Platonem, ſicut ipſe Lunæ cauſa preſſum fuiſſe Anaxagoram perhibet, quod admodum vetuſ-

Digitized by Google

τινα τὴν περὶ τῆς φωτισμῶν δόξαν αὐτῆς ἰδίαν ποιού-
B μενον· ἢ γὰρ οὐ ταῦτα εἴρηκεν ἐν Κρατύλῳ; Πάνυ μὲν
οὖν, ὁ Εὔστροφος ἔφη, τί δ' ὅμοιον πέφυκεν οὐ συνορῶ.
Καὶ μὴν οἶσθα δήπουθεν ὅτι πέντε μὲν ἐν Σοφιστῇ τὰς
κυριωτάτας ἀποδείκνυσιν ἀρχάς, τὸ Ὄν, τὸ Ταυτὸν, τὸ
Ἕτερον, τέταρτον δὲ καὶ πέμπτον ἐπὶ τούτοις Κίνησιν καὶ
Στάσιν. Ἄλλῳ δ' αὖ τρόπῳ διαιρέσεως ἐν Φιλήβῳ
χρώμενος, Ἓν μὲν εἶναί φησι τὸ Ἄπειρον, Ἕτερον δὲ
Πέρας· τούτων δὲ μιγνυμένων πᾶσαν συνίστασθαι γένε-
σιν· αἰτίαν δ' ὑφ' ἧς μίγνυται, τέταρτον γένος τίθεται·
καὶ πέμπτον ἡμῖν ὑπονοεῖν ἀπολέλοιπεν, ᾧ τὰ μιχ-
C θέντα πάλιν ἴσχει διάκρισιν καὶ διάστασιν. Τεκμαίρο-
μαι δὲ ταῦτ' ἐκείνων ὥσπερ εἰκόνας λέγεσθαι, τοῦ μὲν
Ὄντος τὸ Γινόμενον, Κινήσεως δὲ τὸ Ἄπειρον, τὸ δὲ
Πέρας τῆς Στάσεως, Ταυτοῦ δὲ τὴν μιγνύουσαν ἀρχὴν,
Θατέρου δὲ τὴν διακρίνουσαν. Εἰ δ' ἕτερα ταῦτ' ἐστὶ,
κἀκείνως ἂν εἴη καὶ οὕτως ἐν πέντε γενέσεσι καὶ δια-

C. 6. γενέσεσι] γένεσι T. V. B. S. L. Anon. ut infra item. Mox locus corruptus, forte ita corrigendus: διαφοραῖς· αἷς πειθόμενος, φασὶ, δή τις ταῦτα πρότερος συνιδὼν Πλάτωνος δοκεῖ τὸ ε' καθιερῶσαι τῷ θεῷ. In vulgata lectione conſentiunt libri, niſi quod πειθόμενος eſt in D. et δύο ε' in B.

tam de ejus illuminatione rationem pro ſua uſurpaſſet. Nonne enim in Cratylo ita ſcriptum reliquit Plato? Omnino, inquit Euſtrophus: ſed quid ſimile eveniat, non cerno. Atqui, inquam, noſti eundem in Sophiſta quinque potiſſima demonſtrare principia, Ens, Idem, Diverſum, Motum, Statum. Et in Philebo alia inſtituta diviſione, Unum ait eſſe Infinitum, alterum Extremum, his mixtis omnem exſiſtere Ortum: quartum ponit Cauſam ejus mixtionis: et quintum nobis cogitandum reliquit, Cauſam ſecretionis et diſſipationis mixtorum. Exiſtimo autem hæc illorum quaſi imagines proponi, Entis id quod fit, Motionis infinitum, Status extremum, Ejuſdem miſcendi, Diverſi ſecernendi principium. Quod ſi diverſa ſunt, et illo et iſto modo quinque erunt principiorum genera ac

Digitized by Google

φοραῖς. Πυθόμενος, φησὶ, δή τις ταῦτα πρότερος συνιδὼν Πλάτωνος, δύο Ε καθιέρωσε τῷ θεῷ, δήλωμα καὶ σύμβολον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πάντων. Ἀλλὰ μὴν καὶ τἀγαθὸν ἐν πέντε γενέσεσι φανταζόμενον κατανοήσας, ὧν πρῶτόν ἐστι τὸ μέτριον, δεύτερον δὲ τὸ σύμμετρον, καὶ τρίτον ὁ νοῦς, καὶ τέταρτον αἱ περὶ ψυχὴν ἐπιστῆμαι καὶ D
τέχναι καὶ δόξαι ἀληθεῖς, πέμπτον εἴ τις ἡδονὴ καθαρὰ καὶ πρὸς τὸ λυποῦν ἄκρατος, ἐνταῦθα λήγει τὸ Ὀρφικὸν ὑπειπὼν,

Ἕκτῃ δ' ἐν γενεᾷ καταπαύσατε θυμὸν ἀοιδῆς.

ις'. Ἐπὶ τούτοις, ἔφη, εἰρημένοις πρὸς ἡμᾶς, ἐν βραχὺ τοῖς περὶ Νίκανδρον ἀείσω ξυνετοῖσι· τῆς γὰρ ἕκτης τοῦ νέου μηνὸς ὅταν κατάγῃ, εἰς τὴν Πυθίαν εἰς τὸ πρυτανεῖον, ὁ πρῶτος ὑμῖν γίνεται τῶν τριῶν κλήρων εἰς τὰ πέντε πρὸς ἀλλήλους ἐκείνοις τὰ τρία οὐδὲ τὰ δύο

D. 4. ὑπειπὼν] Ven. ſecund. manu, ἐπειπών.
D. 6. ἔφη] ἔφην R. nec aliter legendum. Mox ὑμᾶς legendum cum R. Tum lege, ὅταν κατάγητε τὴν Πυθίαν εἰς τὸ Πρυτανεῖον. Porro verba vitioſa ad hanc forte rationem revocanda: κλήρων· εἰ τὰ πέντε πρὸς ἀλλήλους, ἐκείνοις τὰ τρία, ὁ δὲ τὰ δύο, βάλλονται. Senſum in Verſione reddidi.

differentiæ. Quibus inductus quis, qui eos ante ætatem Platonis cum comperiſſet, EI Apollini eam ob rem conſecravit, notam atque indicium numeri univerſorum. Enimvero bonum quoque perſpiciens in quinque tributum genera, quorum primum eſt Mediocre, ſecundum Proportione menſuræ concinnum, tertium Mens, quartum in animo Scientiæ, artes, veræque opiniones, quintum Voluptates puræ et a dolore ſecretæ: ibi dicit Orphicum illud ſubjiciens :

Ætate in ſexta ſtudium finite canendi.

XVI. His ita dictis inter nos, breviter ex Nicandro aliquid quæram, ac

Cantabo gnaris.

Sexta novi menſis die, cum Pythiam in prytaneum introducitis, prima vobis de tribus ſortibus ducitur quinario, per binarium ſimul et ternarium

βάλλοντες· ἢ γὰρ οὐχ οὕτως ἔχει; Καὶ ὁ Νίκανδρος,
E Οὕτως, εἶπεν· ἡ δ' αἰτία πρὸς ἑτέρους ἄρρητός ἐστι. Οὐκοῦν, ἔφην ἐγὼ μειδιάσας, ἄχρι οὗ τἀληθὲς ἡμῖν ὁ θεὸς ἱεροῖς γενομένοις γνῶναι παράσχῃ, προσκείσεται καὶ τοῦτο τοῖς ὑπὲρ τῆς πεντάδος λεγομένοις. Τοιοῦτος μὲν καὶ ὁ τῶν ἀριθμητικῶν καὶ ὁ τῶν μαθηματικῶν ἐγκωμίων τοῦ Ε λόγος, ὡς ἐγὼ μέμνημαι, πέρας ἔσχεν.

ιζ'. Ὁ δὲ Ἀμμώνιος, ἅτε δὴ καὶ αὐτὸς οὐ τὸ φαυλότατον ἐν μαθηματικῇ φιλοσοφίας τιθέμενος, ἥσθη τε τοῖς λεγομένοις καὶ εἶπεν, Οὐκ ἄξιον πρὸς ταῦτα λίαν ἀκριβῶς ἀντιλέγειν τοῖς νέοις, πλὴν ὅτι τῶν ἀριθμῶν
F ἕκαστος οὐκ ὀλίγα βουλομένοις καὶ ὑμῖν ἐπαινεῖν παρέξει· καὶ τί δεῖ περὶ τῶν ἄλλων λέγειν; ἡ γὰρ ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ἑβδομὰς ἀναλώσει τὴν ἡμέραν πρότερον, ἢ λόγῳ τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἁπάσας ἐπεξελθεῖν. Εἶτα τῷ κοινῷ νόμῳ πολεμοῦντας ἅμα καὶ τῷ πολλῷ χρόνῳ τοὺς σοφοὺς

E. 8. φιλοσοφίας] B. Ven. R. Vulgo φιλοσοφίᾳ.
F. 1. καὶ ὑμῖν] Forte καὶ ὑμνεῖν. Aut legendum ex D. ὑμνεῖν καὶ ἐπαινεῖν. Similiter Ven. ἐπαινεῖν καὶ ὑμνεῖν. Mox καθιέρωσαν Mez. pro καθιερώσωσιν.

jacto. Nonne ita eſt? Tum Nicander, ita eſt, inquit: ſed cauſam aliis effari nefas eſt. Ergo, aiebam ego, interimdum nobis conſecrandis deus veritatem cognoſcendam præbebit, id quoque adjectum ſit his, quæ de quinario ſunt dicta. Hic fuit, quantum ego memini, finis arithmeticarum et mathematicarum notæ EI laudationum.

XVII. Cæterum Ammonius, qui et ipſe nequaquam contemnendam philoſophiæ partem in mathematicis poneret diſciplinis, delectatus ea diſputatione, dixit, Non quidem convenit hanc adoleſcentum diſputationem nimis ſtudioſe refellere: id tamen diſſimulandum non cenſeo, unumquemvis numerum facile laudare volentibus materiam ſui laudandi præbiturum. Et quid attinet alios commemorare? Ipſe Apollini ſacer ſeptenarius diem ante conſumet, quam dicendo vires ejus univerſæ poſſint explicari. Et audebimus adhuc pronunciare, ſapientes viros bellum commu-

Digitized by Google

ἀποφανοῦμεν ἄνδρας, εἰ τὴν ἑβδομάδα τῆς προεδρίας παρώσαντες, τῷ θεῷ τὴν πεντάδα καθιερώσουσιν, ὡς μᾶλλόν τι προσήκουσαν. Οὔτε οὖν ἀριθμὸν, οὔτε τάξιν, οὔτε σύνδεσμον, οὔτ᾽ ἄλλο τῶν ἐλλειπῶν μορίων οὐδὲν οἶμαι τὸ γράμμα σημαίνειν· ἀλλ᾽ ἔστιν αὐτοτελὴς τοῦ θεοῦ 392 προσαγόρευσις καὶ προσφώνησις, ἅμα τῷ ῥήματι τὸν φθεγγόμενον εἰς ἔννοιαν καθιστᾶσα τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως. Ὁ μὲν γὰρ θεὸς ἕκαστον ἡμῶν ἐνταῦθα προσιόντα οἷον ἀσπαζόμενος προσαγορεύει τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ· ὃ τοῦ ΧΑΙΡΕ δὴ οὐθὲν μεῖόν ἐστιν· ἡμεῖς δὲ πάλιν ἀμειβόμενοι τὸν θεὸν, ΕΙ φαμὲν, ὡς ἀληθῆ καὶ ἀψευδῆ καὶ μόνην μόνῳ προσήκουσαν τὴν τοῦ εἶναι προσαγόρευσιν ἀποδιδόντες.

ιη'. Ἡμῖν μὲν γὰρ ὄντως τοῦ εἶναι μέτεστιν οὐδὲν, ἀλλὰ πᾶσα θνητὴ φύσις ἐν μέσῳ γενέσεως καὶ φθορᾶς γενομένη φάσμα παρέχει καὶ δόκησιν ἀμυδρὰν καὶ ἀβέβαιον

F. 8. Οὔτε οὖν uſque ad p. 393. B. τοῦ μὴ ὄντος, totum hunc locum exhibuit Euſebius Præpar. Evang. xi, 11. unde complures bonas lectiones Plutarcho reſtituimus.

A. 5. προσαγορεύει τὸ] τῷ Mez.

ni legi indixiſſe ac vetuſtati temporis, ſeptenario de principe ſede exturbando, quinario autem Apollini tanquam magis congruente dedicando? Ergo neque numerum, neque ordinem, neque copulam, neque aliam deficientem partem exiſtimo litera EI ſignificari: ſed eſt ex ſeſe perfecta compellatio dei, ſimul cum verbo enunciantis animo objiciens vim dei. Deus enim unumquemque noſtrum huc accedentem veluti ſalutans compellat, *Noſce teipſum* inquiens: quod nihilo eſt quam *Salve* deterius. Nos viciſſim reſpondentes deo, *EI* (id eſt *ES*) dicimus, veram, certam, ſolamque ſoli convenientem ei appellationem, qua eſſe dicitur, tribuentes.

XVIII. Revera enim eſſentiæ nos nequaquam ſumus participes: ſed univerſa mortalis natura in medio ortus et interitus verſans, ſpeciem opinionemque obſcuram et inſtabilem ſui præbet. Quod ſi

B αὐτῆς. Ἂν δὲ τὴν διάνοιαν ἐπερείσῃς λαβέσθαι βουλόμενος, ὥσπερ ἡ σφοδρὰ περίδραξις ὕδατος τῷ πιέζειν εἰς ταυτὸ καὶ συνάγειν διαρρέον ἀπόλλυσι τὸ περιλαμβανόμενον, ὅτω τῶν παθημάτων μεταβάντων ἑκάστου τὴν ἄγαν ἐνάργειαν ὁ λόγος διώκων ἀποσφάλλεται, τῇ μὲν εἰς τὸ γιγνόμενον αὐτῆς, τῇ δ' εἰς τὸ φθειρόμενον, οὐδενὸς λαβέσθαι μένοντος, οὐδὲ ὄντος ὄντως δυνάμενος. Ποταμῷ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δὶς τῷ αὐτῷ, καθ' Ἡράκλειτον, οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δὶς ἅψασθαι κατὰ ἕξιν· ἀλλ' ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς σκίδνησι καὶ πάλιν συνάγει, μᾶλλον δὲ οὐδὲ πάλιν οὐδὲ ὕστερον, ἀλλ' ἅμα συν-
C ίσταται καὶ ἀπολείπει· πρόσεισι καὶ ἄπεισι· ὅθεν οὐδ' εἰς τὸ εἶναι περαίνει τὸ γιγνόμενον αὐτῆς, τῷ μηδέποτε λήγειν, μηδ' ἵστασθαι τὴν γένεσιν, ἀλλ' ἀπὸ σπέρματος ἀεὶ μεταβάλλουσαν, ἔμβρυον ποιεῖν, εἶτα βρέφος, εἶτα παῖδα,

B. 4. παθημάτων μεταβάντων] παθητῶν καὶ μεταβλητῶν Euſ.
B. 11. μᾶλλον δὲ οὐδὲ πάλιν οὐδὲ ὕστερον, ἀλλ' ἅμα συνίσταται καὶ ἀπολείπει] Germanam Plutarchi dictionem recepi ex Euſeb. poſt Xylandrum.
C. 3. ἵστασθαι] Euſeb. unice verum. Vulgo vitioſe ἱπλᾶσθαι.

animum intendas, ut intellectu eam comprehendere poſſis: quemadmodum aquam ſi complectaris vehementius, fit ut comprimendo ea et in ſe conducendo diffluat ac pereat: ſic uniuſcujuſvis perpeſſionibus et mutationibus obnoxiæ rei nimis evidentem perceptionem dum ſectatur ratio, aberrat vel ad ortum ejus, vel ad interitum, nihil arripere quod permaneat, aut ſit re vera, cum poſſit. Heracliti eſt, *non poſſe quenquam bis in eundem fluvium deſcendere.* Subſtantiam quoque caducam bis eodem in ſtatu nemo attinget: ſed celeritas mutationum eam diſſipat mox, ſtatim colligit rurſum. Immo non iterum, non poſtmodo tangere licet, ſed ſimul et exſiſtit et interit, ſimul accedit atque recedit. Hinc eſt ut quod fit, eo uſque non perducatur ut vere dici poſſit eſſe, ortu nimirum nuſquam deſinente, nuſquam inſiſtente. Statim jam inde a ſemine con-

Digitized by Google

μειράκιον, ἐφεξῆς νεανίσκον, εἶτα ἄνδρα, πρεσβύτην, γέροντα, τὰς πρώτας φθείρουσαν γενέσεις καὶ ἡλικίας ταῖς ἐπιγιγνομέναις. Ἀλλ' ἡμεῖς ἕνα φοβούμεθα γελοίως θάνατον, ἤδη τοσούτους τεθνηκότες καὶ θνήσκοντες· οὐ γὰρ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος, ἀέρι γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος, ὕδατι γένεσις, ἀλλ' ἔτι σαφέστερον ἐπ' αὐτῶν ἴδοις ἄν· φθείρεται μὲν ἀκμάζων γινομένου γέροντος, ἐφθάρη δ' ὁ νέος εἰς τὸν ἀκμάζοντα, καὶ ὁ παῖς εἰς τὸν νέον, εἰς δὲ τὸν παῖδα τὸ νήπιον· ὅ, τε χθὲς εἰς τὸν σήμερον τέθνηκεν, ὁ δὲ σήμερον εἰς τὸν αὔριον ἀποθνήσκει· μένει δὲ οὐδεὶς, οὐδ' ἔστιν εἷς, ἀλλὰ γιγνόμεθα πολλοὶ περὶ ἓν φάντασμα, καὶ κοινὸν ἐκμαγεῖον, ὕλης περιελαυνομένης καὶ ὀλισθαινούσης. Ἐπεὶ πῶς οἱ αὐτοὶ μένοντες ἑτέροις χαίρομεν νῦν, ἑτέροις πρότερον, τἀναντία φιλοῦμεν, ἢ μισοῦμεν, καὶ θαυμάζομεν, καὶ ψέγομεν, ἄλλοις δὲ χρώμεθα λόγοις, ἄλλοις πάθεσιν, οὐκ εἶδος, οὐ μορφὴν, οὐ διάνοιαν ἔτι τὴν αὐτὴν ἔχοντες;

D. 8. πρότερον] Euſeb. Vulgo abeſt.

tinentibus mutationibus fœtus fit, infans, puer, adoleſcens, juvenis, vir, ſenex, ſilicernium: ſemper poſteriore priores abolente ortus. Sed nos ridiculi ſumus, qui unam metuamus mortem, toties jam mortui, toties morientes. Non enim tantum, ut Heraclitus dicebat, *Ignis mors aeri eſt ortus, et aëris mors aquæ ortus*: ſed multo hoc evidentius in ipſis hominibus animadvertas. Interit vir facto ſene: at vir factus erat intereunte juvene: hic puero, hic infante: et qui heri fuit, mortuus eſt orto hodierno, hodiernus in craſtinum definit: nullus autem manet, neque eſt unus ſed naſcimur multi, materia circa unum ſimulachrum et exemplar quoddam expreſſum circumagitata atque labaſcente. Etenim ſi iidem perduraremus, quomodo nunc aliis gauderemus rebus, gaviſi ante diverſis? contraria diligeremus, odio haberemus, miraremur, vituperaremus: a-

Digitized by Google

Οὔτε γὰρ ἄνευ μεταβολῆς ἕτερα πάσχειν εἰκός, οὔτε μεταβάλλων ὁ αὐτός ἐστιν· εἰ δ᾽ ὁ αὐτὸς οὐκ ἔστιν, οὐδ᾽ ἔστιν ἅμα τοῦτο αὐτὸ μεταβάλλει γιγνόμενος ἕτερος ἐξ ἑτέρου· ψεύδεται δ᾽ ἡ αἴσθησις ἀγνοίᾳ τοῦ ὄντος, εἶναι τὸ φαινόμενον.

ιθʹ. Τί οὖν ὄντως ὄν ἐστι; τὸ ἀΐδιον καὶ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον, ᾧ χρόνος μεταβολὴν οὐδὲ εἰς ἐπάγει· κινητὸν γάρ τι, καὶ κινουμένῃ συμφανταζόμενον ὕλῃ, καὶ ῥέον ἀεὶ καὶ μὴ στέγον, ὥσπερ ἀγγεῖον φθορᾶς καὶ γενέσεως, ὁ χρόνος· οὗ γε δὴ τὸ μὲν ἔπειτα καὶ τὸ πρότερον, καὶ τὸ
F ἔσται λεγόμενον, καὶ τὸ γέγονεν, αὐτόθεν ἐξομολόγησίς ἐστι τοῦ μὴ ὄντος. Τὸ γὰρ ἐν τῷ εἶναι τὸ μηδέπω γεγονός, ἢ πεπαυμένον ἤδη τοῦ εἶναι, λέγειν, ὡς ἔστιν εὔηθες καὶ ἄτοπον. Ὧδε μάλιστα τὴν νόησιν ἐπερείδοντες τοῦ χρόνου, τὸ ΕΝΕΣΤΗΚΕ, καὶ τὸ ΠΑΡΕΣΤΙ καὶ τὸ ΝΥΝ φθεγγόμε-

E. 4. οὐδ᾽ ἐστὶν, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ αὐτὸν μεταβάλλειν] Euſeb. Forte Plutarchi hæc fuit ſcriptura, οὐδ᾽ ἐστὶν, ἀλλ᾽ ἐκ τούτου αὐτοῦ μεταβάλλει: ſenſum verſioni interpoſui. Mox στέγον Euſeb. Reliqui perperam στερρόν. Hinc verſionem correxi.

F. 3. εἰς dele: vel lege δεινῶς. Mox ὧδε, forte Εἰ δέ. Tum ἐπερείδοντες Euſeb. Vulgo ὑπεριδόντες. Porro lege τῷ χρόνῳ pro τοῦ χρόνου.

liter loqueremur, afficeremur, non formam, non figuram, non ſenſum priſtinum retinentes? Nam neque abſque mutatione probabile eſt iſtam diverſitatem oriri, et qui mutatur, idem non eſt. Si idem non eſt, ne eſt quidem: ſed ex illo ipſo *eſſe* dejicitur alius ex alio mutationibus factus. Senſus autem ob ignorationem ejus quod eſt, fallit nos, ut eſſe putemus quod eſſe videtur.

XIX. Quid ergo re vera eſt, quod ſit? id quod ſempiternum eſt ortus et interitus exſors, cui nullus a tempore motus infertur. Mobile enim quiddam et cum mota apparens materie, ſemper fluens, nullam rem retinens, ſed veluti vas ortuum et interituum eſt tempus: cujus ipſæ appellationes hæ, *Prius*, *Poſterius*, *Erit*, *Fuit*, fatentur ipſum non eſſe. Facias enim fatue ac abſurde, id quod nondum fuit, aut quod jam eſſe deſiit, ſi eſſe dicas. Quum vero maxime cogitationem intendimus tempori, nimirum *Inſtans*, *Præſens*, *Nunc*, di-

Digitized by Google

θαι, τοῦτο αὖ πάλιν ἄγαν ἐκδυόμενος ὁ λόγος ἀπόλλυ-
σιν. Ἐκθλίβεται γὰρ εἰς τὸ μέλλον καὶ τὸ παρῳχημέ-
νον, ὥσπερ αὐγὴ, βουλομένοις ἰδεῖν, ἐξ ἀνάγκης διϊστά-
μενον. Εἰ δὲ ταὐτὰ τῷ μετροῦντι πέπονθεν ἡ μετρουμένη 393
φύσις, οὐδὲν αὐτῆς μένον οὐδὲ ὂν ἐστὶν, ἀλλὰ γινόμενα πάν-
τα καὶ φθειρόμενα κατὰ τὴν πρὸς τὸν χρόνον συννέμησιν.
Ὅθεν οὐδ᾽ ὅσιόν ἐστιν οὐδὲν τοῦ ὄντος λέγειν ὡς ἦν, ἢ
ἔσται· ταῦτα γὰρ ἐγκλίσεις τινές εἰσι καὶ μεταβάσεις καὶ
παραλλάξεις τοῦ μένειν ἐν τῷ εἶναι μὴ πεφυκότος.

κ΄. Ἀλλ᾽ ΕΣΤΙΝ ὁ θεὸς, χρὴ φάναι, καὶ ἔστι κατ᾽ οὐδένα χρόνον, ἀλλὰ κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν ἀκίνητον, καὶ ἄχρονον, καὶ ἀνέγκλιτον, καὶ οὗ πρότερον οὐδέν ἐστιν, οὐδ᾽ ὕστερον, οὐδὲ μέλλον, οὐδὲ παρῳχημένον, οὐδὲ πρεσβύτερον, οὐδὲ νεώτερον· ἀλλ᾽ εἷς ὢν ἑνὶ τῷ νῦν τὸ

F. 6. ἄγαν ἐκδυόμενος] Forte legendum ἅμα καὶ λεγόμενον, *ſimulac dictum eſt*. Euſeb. ἄγαν ἐκλυόμενος, rem non reſtituit.
F. 8. αὐγὴ, βουλομένοις] Sic Euſeb. et vertendo expreſſi. Vulgo ἀκμῇ βουλόμενος.
A. 1. Εἰ δὲ—ἡ μετρουμένη] Sic Euſeb. Vulgo, ὁ δὲ—ἡ μέτροις μὲν ἡ: monſtroſe.
A. 3. κατὰ τὴν πρὸς τὸν χρόνον συννέμησιν] Euſeb. Vulgo vitioſe κατ᾽ αὐτὴν πρὸς τὸν χρόνον συνεμμίγη.
A. 7. χρὴ] Bene habet: Xyl. ex Euſebio vertit εἰ χρὴ.
A. 10. οὐδὲ μέλλον, οὐδὲ παρῳχημένον, οὐδὲ πρεσβύτερον] Vulgo deſunt; recepi ex Euſeb.

cimus, id rurſum elangueſcens ratio perdit. Eliditur enim ſpectare volentibus diſſipaturque ut repentina lux, in futurum et præteritum. Quod ſi idem accidit naturæ quam tempore metimur, quod menſuræ ejus: ipſa quoque nihil eſt permanens, nihil ens, ſed omnia ſunt fientia et intereuntia, juxta eorum cum tempore comparationem. Itaque de eo quod eſt, non licet dicere fuiſſe id aut fore: quæ verba inclinationem ſignificant atque diſceſſum et mutationem, quæ locum in eo quod eſt non habet.

XX. Deus autem, ita dicendum, EST, et eſt nulla ratione temporis, ſed æternitatis immobilis, tempore et inclinatione carentis: in qua nihil prius eſt, nihil poſterius, nihil futurum, nihil præteritum, nihil antiquius, nihil recentius: ſed una cum ſit, unico *Nunc* ſempiternam im-

Digitized by Google

B ἀεὶ πεπλήρωκε· καὶ μόνον ἐστὶ τὸ κατὰ τοῦτον ὄντως ὄν, οὐ γεγονὸς, οὐδ' ἐσόμενον, οὐδ' ἀρξάμενον, οὐδὲ παυσόμενον. Οὕτως οὖν αὐτὸ δεῖ σεβομένους ἀσπάζεσθαι καὶ προσαγορεύειν· ἢ καὶ νὴ Δία, ὡς ἔνιοι τῶν παλαιῶν, ΕΙ ἘΝ. Οὐ γὰρ πολλὰ τὸ θεῖόν ἐστιν, ὡς ἡμῶν ἕκαστος ἐκ μυρίων διαφορῶν ἐν πάθεσι γινομένων, ἄθροισμα παντοδαπὸν καὶ πανηγυρικῶς μεμιγμένον. Ἀλλ' ἓν εἶναι δεῖ τὸ ὂν, ὥσπερ ὂν τὸ ἕν· ἡ δ' ἑτερότης, διαφορὰ τοῦ ὄντος, εἰς γένεσιν ἐξίσταται τοῦ μὴ ὄντος. Ὅθεν εὖ καὶ ὁ πρῶτον ἔχει τῷ θεῷ τῶν ὀνομάτων, καὶ
C τὸ δεύτερον, καὶ τὸ τρίτον. Ἀπόλλων μὲν γὰρ, οἷον ἀρνούμενος τὰ πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος ἀποφάσκων ἐστίν· Ἴητος δὲ, ὡς εἷς καὶ μόνος· Φοῖβον δὲ δή που τὸ καθαρὸν καὶ ἁγνὸν οἱ παλαιοὶ πᾶν ὠνόμαζον, ὡς ἔτι Θεσσαλοὶ τοὺς ἱερέας ἐν ταῖς ἀποφράσιν ἡμέραις. αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτῶν ἔξω

B. 3. οὖν] Receptum ex Euſeb. Vulgo deeſt. Mox αὐτὸν malim. Tum προσαγορεύειν, ex Euſeb. Vulgo προσεθίζειν.
C. 5. ἔξω διατρίβοντας] Sic A. D. B. Xyl. Alii cum Steph. vitioſe ἐξώδια τρίβοντας.

plet durationem: et hujus ratione quod eſſe dicitur, vere eſt, non futurum, non præteritum, neque orſum, neque defiturum. Sic itaque Deus nobis eſt venerationis ſtudio ſalutandus atque compellandus. Niſi mavis veterum quorundam formulam, Ei hen, *Unum es*. Non enim multa eſt numen, ſed unum: non ut unuſquiſque noſtrum congeries ex infinitis diverſiſſimiſque affectionibus varie commixta, quo modo ex omnis generis hominibus ſolennes conventus conflantur. Sed unum oportet eſſe id quod eſt: et eſſe, id quod unum dicitur: nam diverſitas cum differentia entis ponitur, jam ad procreandum id quod non ſit ens vergit. Proinde deo huic recte et primum, et ſecundum, et tertium nomen eſt inditum. Apollo enim dicitur, quod unicus ſit, voce multitudinis negationem arguente. Ietus autem, unicus et ſolus. Phœbus, quia hoc vocabulo antiqui omnia caſta et pura deſignaverunt: ſicut (ni fallor) Theſſali hodieque ſacerdotes nefaſtis diebus privatim et ex-

Digitized by Google

διατελοῦντας, οἶμαι, φοιβονομεῖσθαι λέγουσι. Τὸ δὲ ἓν, εἰλικρινὲς καὶ καθαρόν· ἑτέρου γὰρ μίξει πρὸς ἕτερον ὁ μιασμὸς, ὥς που καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινισσόμενον βαφῇ μιαίνεσθαί φησι· καὶ τὰ μιγνύμενα τῶν χρωμάτων οἱ βαφεῖς, φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν τὴν μίξιν ὀνομάζουσιν. Οὐκοῦν ἕν τε εἶναι καὶ ἄκρατον ἀεὶ τῷ ἀφ- D
θάρτῳ καὶ καθαρῷ προσήκει.

κ'. Τοὺς δ' Ἀπόλλωνα καὶ Ἥλιον ἡγουμένους τὸν αὐτὸν, ἀσπάζεσθαι μὲν ἄξιόν ἐστι καὶ φιλεῖν δι' εὐφημίαν, ὃ μάλιστα τιμῶσιν ὧν ἴσασι καὶ ποθοῦσιν, εἰς τοῦτο τιθέντας τοῦ θεοῦ τὴν ἐπίνοιαν. Ὡς δὲ νῦν ἐν τῷ καλλίστῳ τῶν ἐνυπνίων τὸν θεὸν ὀνειροπολοῦντες, ἐγείρωμεν καὶ παρακαλῶμεν ἀνωτέρω προσάγειν, καὶ θεάσασθαι τὸ ὑπὲρ αὐτοὺς καὶ τὴν οὐσίαν· τιμᾶν δὲ καὶ τὴν εἰκόνα τήνδε, καὶ σέβεσθαι τὸ περὶ αὐτὴν γόνιμον ὡς ἀνυστόν ἐστιν αἰσ-

D. 4. εὐφημίαν] D. Vulgo εὐφυΐαν. Mox pro ἐπίνοιαν, forte ἐπωνυμίαν? Tum lege ὀνειροπολοῦντας, ut R: et προάγειν, ut habet B. in margine. Porro lege ὕπαρ αὐτοὺς pro ὑπὲρ αὐτούς.

tra templa degentes *phœbonomeiſthai* (id eſt *luſtrari*) dicunt. Unum autem quod eſt, ſincerum eſt et mixtionis purum; alterius quippe cum altero mixtione res contaminantur: quo pacto Homerus inquinari ait puniceo colore ebur tinctum: et infectores colorum mixtos corrumpi, mixtionem corruptelam nominant. Ergo unum eſſe, neque cum alio contemperari, ſemper competit in naturam interitus expertem ac puram.

XX. Qui vero Solem cum Apolline eundem faciunt, eorum par eſt exoſculari atque amplecti ingenii bonitatem: qui quod maxime omnium quæ habent cognita venerantur atque deſiderant, ei notitiam ac indicium Dei hujus adſignant. In præſentia autem eos Deum quaſi in pulcherrimo omnium ſomniorum ſomnio imaginantes, excitemus hortemurque ut altius ſe efferant ad vigiliam, et Dei ſubſtantiam ipſam contemplentur: neque tamen non hanc ejus imaginem colant, et venerentur, quæ (quantum

Digitized by Google

ἐκ τοῦ νοητοῦ, καὶ φερομένῳ μένοντος ἐμφάσεις τινὰς καὶ
E εἴδωλα διαλάμπουσαν ἀμωσγέπως τῆς περὶ ἐκεῖνον
εὐμενείας καὶ μακαριότητος. Ἐκστάσεις δὲ αὐτοῦ καὶ με-
ταβολὰς πῦρ ἀφιέντος, αἱ αὐτὸν ἅμα ἀνῶσιν ὡς λέ-
γουσιν, αὖθίς τε καταθλίβοντος, ἐνταῦθα κατατείνοντος
εἰς γῆν καὶ θάλασσαν καὶ ἀνέμους καὶ ζῷα καὶ τὰ δεινὰ
παθήματα, καὶ ζώων καὶ φυτῶν, οὐδ' ἀκούειν ὅσιον· ἢ
τοῦ ποιητικοῦ παιδὸς ἔσται φαυλότερος, ἣν ἐκεῖνος ἔν
τινι ψαμάθῳ συντιθεμένῃ καὶ διαχεομένῃ πάλιν ὑφ'
ἑαυτοῦ παίζει παιδιὰν, ταύτῃ περὶ τὰ ὅλα χρώμενος
ἀεὶ, καὶ τὸν κόσμον, οὐκ ὄντα πλάττων, εἶτ' ἀπολλύ-
ων γενόμενον. Τοὐναντίον γὰρ ὅσον ἀμωσγέπως ἐγγέ-
F γονε τῷ κόσμῳ, τοῦτο συνδεῖ τὴν οὐσίαν καὶ κρατεῖ τῆς
περὶ τὸ σωματικὸν ἀσθενείας ἐπὶ φθορὰν φερομένης· καὶ

E. 3. πῦρ ἀφιέντος,—] Locus turbatus, ita conſtituendus—πῦρ ἀφιέντος, ἑαυτὸν ἀνασπῶντος, ὡς λέγουσιν, αὖθίς τε καταθλίβοντος ἐνταῦθα καὶ κατατείνοντος: ut partim viderunt etiam Mez. et R. Pro αἱ αὐτὸν habent ἑαυτὸν A. B. D. P.

E. 11. ἀμωσγέπως] Ita omnes libri. Forte ἀσώματον.

omnino res ſenſilis de ea quam ſola mens cernit, et caduca de perenni præſtare poteſt) fœcunda eſt, indicia nobis quædam et ſimulachra effulgentia utcunque ſuggerendo, bonitatem et felicitatem numinis iſtius repræſentantia. Illas vero Apollinis e ſua natura egreſſiones, ac mutationes, ignem emittentis, quibus, ſeipſe ſurſum trahat rurſuſque ſe diſſipet, et in maria, ventos, aut animalia, vel ſtirpes, transformetur, aliaſque id genus diras perpeſſiones, ne audire quidem pium eſt: niſi eum puero illo a poeta deſcripto facimus deteriorem: et quod ille ludicrum in ſabulo, id componens ac diffingens identidem, ſibi animi cauſa fingit, hoc Deum uti in Univerſo ſemper ſtatuimus, dum alias mundum format qui non erat, alias conditum perdit. Immo contra quantum ejus mundo utcumque innatum eſt, id ſubſtantiam mundi conſtringit, corporeamque imbecillitatem ad interitum propenſam coercet. Ac mihi qui-

Digitized by Google

μοι δοκεῖ μάλιστα πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ἀντιτεταγμένον τὸ ῥῆμα καὶ μαρτυρόμενον, ΕΙ φάναι πρὸς τὸν θεόν, ὡς οὐδέποτε γενομένης περὶ αὐτὸν ἐκστάσεως καὶ μεταβολῆς, ἀλλ' ἑτέρῳ τινὶ θεῷ μᾶλλον δὲ δαίμονι τεταγμένῳ 394
περὶ τὴν ἐν φθορᾷ καὶ γενέσει φύσιν τοῦτο ποιεῖν καὶ πάσχειν προσῆκεν· ὡς δῆλόν ἐστιν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων εὐθύς, οἷον ἐναντίων ὄντων καὶ ἀντιφώνων. Λέγεται γὰρ ὁ μὲν Ἀπόλλων, ὁ δὲ Πλούτων· καὶ ὁ μὲν Δήλιος, ὁ δὲ Ἀϊδωνεύς· καὶ ὁ μὲν Φοῖβος, ὁ δὲ Σκότιος· καὶ παρ' ᾧ μὲν αἱ Μοῦσαι καὶ ἡ Μνημοσύνη, παρ' ᾧ δὲ ἡ Λήθη καὶ ἡ Σιωπή· καὶ ὁ μὲν Θεώριος καὶ Φαναῖος, ὁ δὲ Νυκτὸς ἀϊδνᾶς ἀεργηλοῖό τε Ὕπνου κοίρανος· καὶ ὁ μὲν

—Βροτοῖσι θεῶν ἔχθιστος ἁπάντων· B

πρὸς ὃν δὲ Πίνδαρος εἴρηκεν, οὐκ ἀηδῶς,

Κατεκρίθη, θνατοῖς ἀγανώτατος ἔμμεν.

A. 3. προσῆκεν] Leg. προσῆκον.
B. 3. θνατοῖς ἀγανώτατος] Reſtitui e duobus aliis Plutarchi locis, ubi idem exſtat dictum. Defect. Orac. p. 413. C. et Adverſ. Epicur. p. 1102, E. ut jam Valckenarius monuerat, ad Eurip. Phœn. p. 12. et Hippol. p. 275. Vulgo δῖον αὐτοῖς ἀγονώτατος.

dem maxime oppoſitum iſti opinioni videtur Dei nomen, ut EI appellemus eum, teſtantes nunquam illum ſuo de ſtatu exire, nulla mutatione affici. Hoc enim magis conveniebat tribuere alii cuidam deo, aut potius genio præfecto naturæ quæ ortibus et interitibus variatur: quod ſtatim ex nominibus liquet, contrariis atque ſignificantibus rem adverſam. Nam *Apollo* noſter, alter *Pluto* a multitudine: ille *Delius*, hic *Aidoneus* ab obſcuritate et cæcitate nominatur: ille *Phœbus*, hic *Scotius*, quod eſt tenebricoſus: apud illum Muſæ verſantur, et Memoria, id eſt Mnemoſyne: apud hunc Lethe (ſeu oblivio) et Silentium: ille a contemplando *Theorius* et *Phanæus* uſurpatur: hic

Obſcuræ noctis, ſegnis princepſque ſoporis.

atque hic quidem *mortalibus omnium eſt Deorum inviſiſſimus:* in illum non ineleganter Pindarus dixit,

Cenſeri eum erga homines mitiſſimum eſſe.

Εἰκότως οὖν ὁ Εὐριπίδης εἶπεν,

> Λοιβαὶ νεκύων φθιμένων
> Ἀοιδαί, ἃς ὁ χρυσοκόμας
> Ἀπόλλων οὐκ ἐνδέχεται.

Καὶ πρότερος ἔτι τούτου ὁ Στησίχορος,

> Μάλα τοι μάλιστα παιγμοσύνας φιλεῖ μολπάς τε Ἀπόλλων,
> κήδεά τε στοναχάς τε Ἀΐδας ἔλαχε.

Σοφοκλῆς δὲ καὶ τῶν ὀργάνων ἑκατέρῳ προσνέμων ἑκάτερον δῆλός ἐστι διὰ τούτων,

> Οὐ νάβλα κωκυτοῖσιν, οὐ λύρα φίλα.

Καὶ γὰρ ὁ αὐλὸς ὀψὲ καὶ πρώην ἐτόλμησε φωνὴν
c ἐφ' ἱμερτοῖσιν ἀφιέναι, τὸν δὲ πρῶτον χρόνον εἵλκετο πρὸς τὰ πένθη, καὶ τὴν περὶ ταῦτα αὐτουργίαν οὐ μάλα ἔντιμον οὐδὲ φαιδρὰν εἶχεν, εἶτ' ἐμίχθη παντάπασι· μάλιστα δὲ τὰ θεῖα πρὸς τὰ δαιμόνια συγχέοντες, εἰς ταραχὴν αὐτοὺς κατέστησαν. Ἀλλά γε τῷ Ε τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΕΑΥΤΟΝ ἔοικέ πως ἀντικεῖσθαι, καὶ τρόπον τινὰ

B. 13. νάβλα] Ut exhibet Brunck. ad Sophocl. t. ii. p. 43: re ipſa jubente.
C. 1. εἵλκετο] A. B. D. P. Vulgo εἷλκε.
C. 2. αὐτουργίαν] Forte λειτουργίαν cum R.
C. 5. κατέστησαν] Sic A. B. D. Ven. P. Vulgo ἔστησαν.

Recte itaque Euripides dixit,

> *Libationes, atque cantus*
> *Vita ſolutis: auricomus quas*
> *Non admittit Apollo.*

Priorque eo Steſichorus:

> *Cantus atque jocos præ reliquis amat*
> *Apollo rebus: ſed gemitus graves*
> *Luctuſque Diti ſorte cedunt.*

Sophocles ſua etiam utrique inſtrumenta perſpicue denotat his verbis:

> *Non nabla ſunt amica, nec lyra luctibus.*

Nam idem ille nuper admodum auſus eſt vocem * emittere: cum priore tempore ad luctum vocaret homines, et non valde honoratam aut ſplendidam obiret iſtarum rerum actionem: poſtea omnino ſunt commixta, magnæque perturbationes hominibus inde obortæ, quod res deorum cum rebus geniorum permiſcuerunt. At enim notæ EI dictum *Noſce teipſum* videtur quodam-

Digitized by Google

πάλιν συνᾴδειν· τὸ μὲν γὰρ ἐκπλήξει καὶ σεβασμῷ πρὸς τὸν θεὸν, ὡς ὄντα διαπαντὸς, ἀναπεφώνηται· τὸ δ' ὑπόμνησίς ἐστι τῷ θνητῷ τῆς περὶ αὐτὸ φύσεως καὶ ἀσθενείας.

modo repugnare, alio conſonare. Hoc enim pronunciatum eſt, ut nos percellat, et ad venerationem numinis, utpote quod ſit ſemper, excitet: illa nos mortales eſſe docet, naturæque et imbecillitatis noſtræ admonet.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΜΗ ΧΡΑΝ ΕΜΜΕΤΡΑ ΝΥΝ ΤΗΝ ΠΥΘΙΑΝ.

Digitized by Google

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ.

ΠΡΩΤΑ,

ΒΑΣΙΛΟΚΛΗΣ. ΦΙΛΙΝΟΣ.

ΔΕΥΤΕΡΑ,

ΦΙΛΙΝΟΣ. ΣΕΡΑΠΙΩΝ.
ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΣ. ΒΟΗΘΟΣ.
ΘΕΩΝ. ΕΞΗΓΗΤΑΙ.

DIALOGI PERSONÆ,

PRIMÆ,

BASILOCLES. PHILINUS.

SECUNDÆ,

PHILINUS. SERAPION.
DIOGENIANUS. BOETHUS.
THEON. INTERPRETES.

Digitized by Google

D

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΜΗ ΧΡΑΝ ΕΜΜΕΤΡΑ ΝΥΝ ΤΗΝ ΠΥΘΙΑΝ.

PLUTARCHI

CUR

PYTHIA NUNC NON REDDAT ORACULA CARMINE.

α'. ΒΑΣΙΛΟΚΛΗΣ. Ἑσπέραν ἐποιήσατε βαθεῖαν, ὦ Φιλῖνε, διὰ τῶν ἀναθημάτων περι-
E πέμποντες τὸν ξένον· ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς ἀναμένων ἀπηγόρευσα.

Φιλινος. Βραδέως γὰρ ὡδεύομεν, ὦ Βασιλόκλεις, σπείροντες λόγους καὶ θερίζοντες εὐθὺς μετὰ μάχης ὑπούλους καὶ πολεμικούς, ὥσπερ οἱ Σπαρτοὶ, βλαστάνοντας ἡμῖν καὶ ὑποφυομένους κατὰ τὴν ὁδόν.

I. BASILOCLES. Hoſpitem, Philine, per donaria deducendo rem in profundam protraxiſtis veſperam. Ego quidem vos exſpectando defatigatus ſum.

Philinus. Etenim, Baſilocles, tarde inceſſimus, interim ſeminantes ac metentes ſermones, qui Spartorum illorum in morem bellicoſi et infenſi ſubinde nobis ambulantibus ſuppullulabant.

Digitized by Google

Βασ. Ἕτερον οὖν δεήσει τινὰ παρακαλεῖν τῶν παραγεγονότων, ἢ σὺ βούλει χαριζόμενος ἡμῖν διελθεῖν τίνες ἦσαν οἱ λόγοι, καὶ τίνες οἱ λέγοντες;

Φιλ. Ἐμὸν, ὡς ἔοικεν, ὦ Βασιλόκλεις, τὸ ἔργον· τῶν γὰρ ἄλλων οὐδενὶ ῥᾳδίως ἂν ἐντύχοις κατὰ πόλιν· τοὺς γὰρ πλείστους ἑώρων αὖθις εἰς τὸ Κωρύκιον τῷ ξένῳ καὶ τὴν Λυκουρίαν συναναβαίνοντας.

Βασ. Ἦ φιλοθεάμων τις ἡμῖν καὶ περιττῶς φιλικός ἐστιν ὁ ξένος;

Φιλ. Φιλόλογος δὲ καὶ φιλομαθὴς ἐστὶ μᾶλλον· οὐ μὴν ταῦτα μάλιστα θαυμάζειν ἄξιον, ἀλλὰ πρᾳότης
τε πολλὴν χάριν ἔχουσα, καὶ τὸ μάχιμον καὶ διαπο- 395
ρητικὸν ὑπὸ συνέσεως, οὔτε δύσκολον οὔτε ἀντίτυπον πρὸς τὰς ἀποκρίσεις· ὥστε καὶ βραχὺ συγγενόμενον, εὐθὺς εἰπεῖν, Τέκος ἀγαθοῦ πατρός· οἶσθα γὰρ Διογενιανὸν ἀνδρῶν ἄριστον.

F. 7. Ἦ φιλοθεάμων—Φιλόλογος] Ita dedi et perſonis diſtinxi ex B. E. Vulgo continua erant: et ἡ φιλοθεάμων legebatur: φιλικός mutandum in φιλίκως, ut viderant Mez. et Reiſk. Porro poſt φιλόλογος, loco δὲ corrigendum vel γε, vel τε.

A. 1. μάχιμον] an ἀγχίνουν.

Bas. Ergo aliquis alius eorum qui interfuere nobis compellandus eſt, aut tu nobis gratificaberis iſthæc narrando, quinam fuerint, et quorum ſermones?

Phil. Mea eſt hæc, o Baſilocles, opera. Nam reliquorum in nullum facile incides in urbe; vidi enim pleroſque rurſus in Corycium cum hoſpite et Lycuriam una ire.

Bas. Ergo hoſpes nobis eſt et ſpectandi et audiendi haud vulgariter cupidus.

Phil. Immo literarum ac doctrinæ potius eſt cupidus. Neque tamen hæc maxime admirationem merentur: ſed manſuetudo pervenuſta, et in dubitando ac repugnando acumen, adque reſpondendum facilitas ab omni remota contumacia: ut etiam primo congreſſu diceres, *Proles boni parentis*. Noſti enim Diogenianum optimum virum?

Digitized by Google

ΒΑΣ. Αὐτὸς μὲν οὐκ εἶδον, ὦ Φιλῖνε, πολλοῖς δὲ ἐντετύχηκα καὶ τὸν λόγον καὶ τὸ ἦθος τοῦ ἀνδρὸς ἰσχυρῶς ἀποδεχομένων, ὅμοια δὲ τούτοις ἕτερα περὶ τοῦ νεανίσκου λέγουσι, ἀλλὰ τίνα ἀρχὴν ἔσχον οἱ λόγοι καὶ πρόφασιν;

β'. ΦΙΛ. Ἐπέραινον οἱ περιηγηταὶ τὰ συντεταγμένα, μηδὲν ἡμῶν φροντίσαντες δεηθέντων ἐπιτεμεῖν τὰς ῥήσεις καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἐπιγραμμάτων. Τὸν δὲ ξένον ἡ μὲν ἰδέα καὶ τὸ τεχνικὸν τῶν ἀνδριάντων μετρίως
B προσήγετο, πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων, ὡς ἔοικε, θεατὴν γεγενημένον. Ἐθαύμαζεν δὲ τοῦ χαλκοῦ τὸ ἀνθηρὸν, ὡς οὐ πίνῳ προσεοικὸς οὐδὲ ἰῷ, βαφῇ δὲ κυανοῦ στίλβοντος, ὥστε καὶ πέμψαι τι πρὸς τοὺς νεάρχους, (ἀπ' ἐκείνων γὰρ ἦρκται τῆς θέας) οἷον ἀτεχνῶς θαλαττίους τῇ χρόᾳ καὶ βυθίους ἑστῶτας. Ἆρ' οὖν, ἔφη, κρᾶσίς τις ἦν καὶ

A. 7. ἐντετύχηκα — ὅμοια δὲ] Inſigne defectus ſupplementum præbuerunt B. E. Mox ἑτέραν delevimus eorundem auctoritate librorum, cum vulgo legeretur τίνα ἑτέραν ἀρχήν.

B. 2. Ἐθαύμαζεν] Sic Baſ. Xyl. Amiot. Vulgo ἐθαύμαζον.

B. 4. πέμψαι τι πρὸς τοὺς νεάρχους] Depravatus locus, cui nil nec in libris nec in conjectoribus remedii. Pro πέμψαι τι Mez. ἐπιλοῦσθαι et ita fere Amiot. Mihi in mentem venit πάσχειν τι, vel πρέψαι *ut color valde deceret Navarchos:* nam ναυάρχους corrigendum patet ex Vita Lyſandri p. 443. A.

BAS. Ipſe quidem, Philine, eum non vidi: cum multis tamen collocutus ſum qui orationem et mores viri magnopere probarent. Sed quodnam initium habuerunt ſermones, qua occaſione orti?

II. PHIL. More ſuo interpretes ſacrorum agebant, nulla noſtrum habitá ratione, qui orabamus ut in pauca contraherent enarrationem, et pleraſque inſcriptionum præterirent. Hoſpitem vero forma et artificium ſtatuarum mediocriter movebant, qui, ut apparebat, multa præclara opera ſpectaviſſet. Miratus autem fuit æris floridum colorem, non ſitui aut ærugini ſimilem, ſed cyani tinctura rutilantem, ita ut etiam aliquid ad navium rectores ſplendoris emitteret, ab his enim ſpectare orſus eſt, ut propemodum eorum ſtatuæ colorem profundi maris referrent. Numnam, aiebat, temperatione qua-

φάρμαξις τῶν πάλαι τεχνιτῶν περὶ τὸν χαλκόν; ὥσπερ ἡ λεγομένη τῶν ξιφῶν στόμωσις, ἧς ἐκλειπούσης ἐκεχειρίαν ἔσχε πολεμικῶν ἔργων ὁ χαλκός; τὸν μὲν γὰρ Κορίνθιον, οὐ τέχνῃ ἀλλὰ συντυχίᾳ τῆς χρόας λαβεῖν τὸ κάλλος, ἐπινειμαμένου πυρὸς οἰκίαν ἔχουσάν τι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, πλεῖστον δὲ χαλκὸν ἀποκείμενον· ὧν συγχυθέντων καὶ συντακέντων, ὄνομα τοῦ χαλκοῦ τῷ μείζονι C τὸ πλῆθος παρέχειν. Ὁ δὲ Θέων ὑπολαβών, Ἄλλον, ἔφη, λόγον ἡμεῖς ἀκηκόαμεν πανουργότερον· ὡς ἀνὴρ ἐν Κορίνθῳ χαλκοτύπος, ἐπιτυχὼν θήκῃ χρυσίον ἐχούσῃ πολὺ, καὶ δεδοικὼς φανερὸς γενέσθαι, κατὰ μικρὸν ἀποκόπτων καὶ ὑπομιγνὺς ἀτρέμα τῷ χαλκῷ, θαυμαστὴν λαμβάνοντι κρᾶσιν, ἐπίπρασκε πολλοῦ διὰ τὴν χρόαν καὶ τὸ κάλλος ἀγαπώμενον· ἀλλὰ καὶ ταῦτα κἀκεῖνα μῦθός ἐστιν. Ἦν δέ τις, ὡς ἔοικε, μίξις καὶ ἄρτυσις, ὡς που καὶ νῦν ἀνακεραννύντες ἀργύρῳ χρυσόν,

B. 7. ὥσπερ ἡ λεγομένη—ὁ χαλκός] Supplementum lacunæ depromtum eſt ex iiſdem B. E. item proxime τέχνῃ pro vulgato τέχνης.

dam et medicatione æris priſci opifices uſi ſunt? prouti illa quæ dicitur gladiorum tinctura, qua deficiente inducias a bellicis rebus nactum eſt æs. Nam Corinthium quidem æs non ars, ſed caſus tam elegante donavit colore, igne domum hauriente in qua aliquid auri et argenti, plurimum vero æris repoſitum erat: quibus confuſis et in unam conflatis maſſam, a majore copia æris nomen impoſitum eſt. Tum Theo ſubjiciens: Nos, inquit, aliam rationem callidiorem inaudivimus. Fabrum quendam ærarium Corinthi incidiſſe in capſam multo auro repletam, et cum metueret ne palam fieret hoc, paulatim aurum abſcidiſſe et æri ſenſim permiſcuiſſe, idque mirabili contemperatum modo colorem pulchrum fuiſſe adeptum, magnoque idcirco venditum pretio. Verum et hoc, et illud, fabulæ ſunt. Apparet autem fuiſſe quandam mixturam et apparatum: ſicut et nunc argento aurum admiſcentes, pe-

Digitized by Google

D ἰδίαν τινὰ καὶ περιττὴν, ἐμοὶ δὲ φαινομένην νοσώδη χλωρότητα καὶ φθορὰν ἀκαλλῆ παρέχουσι.

γ'. Τίνα οὖν αἰτίαν, ἔφη ὁ Διογενιανὸς, οἴει τῆς ἐνταῦθα τοῦ χαλκοῦ χροιᾶς γεγονέναι; Καὶ ὁ Θέων, Ὅταν, ἔφη, τῶν πρώτων καὶ φυσικωτάτων καὶ ἐσομένων καὶ ὄντων, πυρὸς καὶ γῆς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος, καὶ μηδὲν ἄλλο τῷ χαλκῷ πλησιάζῃ μηδὲ ὁμιλῇ πλὴν μόνος ὁ ἀὴρ, δῆλός ἐστιν ὑπὸ τούτου πεπονθὼς καὶ διὰ τοῦτον ἐσχηκὼς ἣν ἔχει διαφορὰν ἀεὶ συνόντα καὶ προσκείμενον, ἢ τοῦτο μὲν ᾔδεις πρὶν Θέογνιν γεγονέναι, κατὰ τὸν Κωμικόν· ἣν δὲ ἔχων φύσιν ὁ ἀὴρ, ἤ τε χρώμενος δυ-
E νάμει κατὰ τὰς ἐπιψαύσεις ἐπικέχρωκε τὸν χαλκὸν ἐπιθυμεῖς μαθεῖν; Φήσαντος δὲ τοῦ Διογενιανοῦ, Καὶ γὰρ ἐγὼ, εἶπεν, ὦ παῖ· ζητῶμεν οὖν κοινῇ, καὶ πρότερον, εἰ βούλει, δι' ἣν αἰτίαν μάλιστα τῶν ὑγρῶν ἀναπίμπλησιν

D. 6. καὶ μηδὲν ἄλλο] καὶ delendum cum Xyl. Amiot. Mez.
D. 10. ᾔδεις] Recepi ex T. V. Anon. Exempl. Turneb. Mez. Vulgo ejus loco eſt lacuna.
E 4. ἀναπίμπλησιν—πλησιάζοντα] Niſi quid excidit, putem corrigendum—ἀναπίμπλησι (ſcilicet ὁ ἀὴρ) ἰοῦ τοὔλαιον· οὐ γὰρ αὐτός γε δήπου τῷ ἐλαίῳ προστρίβεται τὸν ἰὸν, ἅτε δὴ καθαρὸς αὐτῷ καὶ ἀμίαντος πλησιάζων. Mox τούτου pro τοῦτο ex Anon. T. V.

culiarem quendam et artificioſum, ut vero mihi videtur, vitioſum et minime pulchrum pallorem faciunt.

III. Quam ergo, aiebat Diogenianus, cauſam putas colori huic æris fuiſſe? Et Theo, Quando, inquit, de iis rebus quæ natura primæ erunt atque ſunt, ignem puta, aërem, terram, et aquam, nihil aliud æri accidit quam ſolus aër, ab hoc illud affici liquet, atque ob ejus adſiduam præſentiam illud coloris diſcrimen conſequi. Aut hoc quidem noveras antequam naſceretur Theognis, ut eſt apud comicum. Sed quanam aër natura præditus, qua facultate utens contactu colorem hunc æri induxerit cupis ſcire? Aiente Diogeniano, Et quidem, inquit, ego quoque, mi puer. Ergo communicata opera inquiramus, idque primum diſpiciamus, cur de omnibus humoribus oleum

Digitized by Google

ἰοῦ τέλειον· οὐ γὰρ αὐτό γε δή που τοῦ χαλκοῦ προσίεσθαι τὸν ἰὸν, ἅτε δὴ καθαρὸν αὐτοῦ καὶ ἀμίαντον πλησιάζοντα. Οὐδαμῶς, εἶπεν ὁ νεανίας, ἄλλο δ' αὐτοῦ δοκεῖ τοῦτο τὸ αἴτιον ὑπάρχειν· λεπτῷ γὰρ ὄντι καὶ καθαρῷ καὶ διαυγεῖ προσπίπτων ὁ ἰὸς, ἐκφανέστατός ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὑγροῖς ἀφανίζεται· καὶ ὁ Θέων, Εὖγε, F εἶπεν, ὦ παῖ, καὶ * σκόπει δὲ, εἰ βούλει, καὶ τὴν ὑπὸ Ἀριστοτέλους αἰτίαν λεγομένην. Ἀλλὰ βούλομαι, εἶπεν. Φησὶ τοίνυν τῶν μὲν ἄλλων ὑγρῶν ἐπιόντα διέχειν ἀδήλως καὶ διασπείρεσθαι τὸν ἰὸν, ἀνωμάλων καὶ μανῶν ὄντων· τοῦ δὲ ἐλαίου τῇ πυκνότητι στέγεσθαι, καὶ διαμένειν ἀθροιζόμενον. Ἂν οὖν καὶ αὐτοί τι τοιοῦτον ὑποθέσθαι δυνηθῶμεν, οὐ παντάπασιν ἀπορήσομεν ἐπῳδῆς καὶ παραμυθίας πρὸς τὴν ἀπορίαν.

δ'. Ὡς οὖν ἐκελεύομεν καὶ συνεχωροῦμεν, ἔφη. Τὸν 396
ἀέρα τὸν ἐν Δελφοῖς πυκνὸν ὄντα καὶ συνεχῆ, καὶ τόνον ἔχον-

F. 2. Ad, ὦ παῖ, καὶ—ſupplendum καλῶς, vel ἀνδρικῶς. Mox εἶπεν pro εἰπεῖν e Xyl. Porro διέχειν videtur mutandum in διαῤῥεῖν. Tum lacuna expleta, mutato καὶ μενόντων in καὶ μανῶν ὄντων ex T. V. Exempl. Turneb. Mez.

maxime ærugine oppleat. Non enim videtur ipſum æri eam inducere, cum purum et impollutum ei aptetur. Nequaquam, aiebat adoleſcens: ſed alia videtur eſſe cauſa: ærugo enim, oleo, quod tenue eſt et purum ac pellucidum, accedente, maxime eluceſcit, cum eam alii humores tegant. Tum Theo: Præclare, inquit, mi puer, et recte: conſidera autem ſodes etiam eam quæ ab Ariſtotele adfertur cauſam. Volo, inquit. Is ergo tradit æruginem reliquis humoribus incidentibus obſcure elucere et diſſipari, quod ii ſint inæquales, neque partes una maneant: olei autem denſitate eam cohiberi atque colligi. Proinde ſi nos quoque tale aliquid ponere poſſumus, non plane nobis deerit hujuſce difficultatis explicatus.

IV. Ut ergo juſſimus, veniamque dedimus, ita fere is eſt locutus. Aer Delphicus craſſus eſt, continuus, et ob

τα, διὰ τὴν ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἀνάκλασιν καὶ ἀντέρεισιν, ἔπι καὶ δηκτικόν, λεπτὸν εἶναι, ὥσπερ μαρτυρεῖ καὶ τὰ περὶ τὰς πέψεις τροφῆς· ἐνδυόμενον οὖν ὑπὸ λεπτότητος καὶ τέμνοντα τὸν χαλκόν, ἀναχαράσσειν πολὺν ἰὸν ἐξ αὐτοῦ καὶ γεώδη, στέγειν δὲ τοῦτον αὖ πάλιν καὶ πιέζειν, τῆς πυκνότητος διάχυσιν μὴ διδούσης, τὸν δὲ ὑφιστάμενον αὐτὴν διὰ πλῆθος ἐξανθεῖν, καὶ λαμβάνειν αὐγὴν καὶ γάνωμα περὶ τὴν ἐπιφάνειαν. Ἀποδεξαμένων δὲ ἡμῶν, ὁ ξένος ἔφη τὴν
B ἑτέραν ἀρκεῖν ὑπόθεσιν πρὸς τὸν λόγον. Ἡ δὲ λεπτότης, ἔφη, δόξει μὲν ὑπεναντιοῦσθαι καὶ πρὸς τὴν λεγομένην πυκνότητα τοῦ ἀέρος, λαμβάνεται δὲ οὐκ ἀναγκαίως· αὐτὸς γὰρ ὑφ' ἑαυτοῦ παλαιούμενος ὁ χαλκὸς ἀποπνεῖ καὶ μεθίησι τὸν ἰόν, ὃν ἡ πυκνότης συνέχουσα καὶ παχύνουσα ποιεῖ ἐκφανῆ διὰ τὸ πλῆθος. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Θέων, Τί γάρ, εἶπεν, ὦ ξένε, κωλύει ταὐτὸ εἶναι καὶ λεπτὸν καὶ

A. 4. λεπτὸν εἶναι] Addidi ex B. E. Mox lacunam explevi voce διάχυσιν ex Anon. quod item videntur habuiſſe T. V. ex quibus notatum eſt διάλυσιν. Mez. διέξοδον.

B. 5. ἀποπνεῖ] Sic B. E. Ald. Baſ. Xyl. At Steph. et reliquæ editiones ἀποκνεῖ vitioſe et vitio ſorte typographi.

reflexionem ac reniſum a montibus vehemens, itemque mordax ac tenuis: quod teſtatur nutrimenti concoctio. Subiens itaque ſua tenuitate, æs penetrat, atque ex eo multam terreſtremque æruginem eruit: eamque rurſum ſua denſitate comprimit, quæ exitum illi non præbet, ut rurſus ſubſidens præ multitudine efflorescat, et in ſuperficie ſplendorem atque nitorem adipiſcatur. Hæc nobis probantibus, hoſpes aiebat, Ad reddendam rationem ſufficere alteram poſitionem. Nam tenuitas, dicebat, videbitur etiam ei quæ commemorata eſt aëris denſitati adverſari, neque adſciſcitur neceſſario. Ipſum enim a ſeipſo inveteratum æs exſpirat æruginem, quam denſitas continens atque conſtringens, ob multitudinem adſpectui exhibet. Sub hæc Theo: Quid vero, inquit, obſtat, o hoſpes, quin idem ſit

πυκνὸν, ὥσπερ τὰ σηρικὰ καὶ τὰ βύσσινα τῶν ὑφασμάτων, ἐφ' ὧν καὶ Ὅμηρος εἶπεν,

> Καιροσέων δ' ὀθονέων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον,

ἐνδεικνύμενος τὴν ἀκρίβειαν καὶ λεπτότητα τοῦ ὕφους, τῷ μὴ προσμένειν τὸ ἔλαιον, ἀλλ' ἀποῤῥεῖν καὶ ἀπολισθαίνειν C τῆς πυκνότητος, οὐ δίησι. Καὶ μὴν οὐ μόνον πρὸς τὴν ἀναχάραξιν τοῦ ἰοῦ χρήσαιτο ἂν τῇ λεπτότητι τοῦ ἀέρος, ἀλλὰ καὶ τὴν χρόαν αὐτὴν ποιεῖν ἔοικεν ἡδίονα καὶ γλαυκοτέραν, ἀναμιγνῦσα τῷ κυανῷ φῶς καὶ αὐγήν.

ε΄. Ἐκ τούτου γενομένης σιωπῆς, πάλιν οἱ περιηγηταὶ προεχειρίζοντο τὰς ῥήσεις· χρησμοῦ δέ τινος ἐμμέτρου λεχθέντος οἶμαι περὶ τῆς Αἴγωνος τοῦ Ἀργείου βασιλείας, Πολλάκις, ἔφη, θαυμάσαι τῶν ἐπῶν ὁ Διογενιανὸς, ἐν οἷς οἱ χρησμοὶ λέγονται, τὴν φαυλότητα καὶ τὴν εὐτέλειαν· καίτοι μουσηγέτης ὁ θεὸς, καὶ τῆς λεγομένης λογιότητος οὐχ ἧττον αὐτῷ τὸ καλὸν, ἢ τῆς περὶ

C. 2. οὐ δίησι] Legendum οὐ διιείσης. B. E. οὐ διίησι. Ald. Baſ. Xyl. οὐ δίησι. Mox προεχειρίζοντο ex B. E. Xyl. pro vulgato προσεχειρίζοντο.

et tenue et denſum: ſicut ſunt ſerica et byſſina texta, de quibus etiam Homerus dixit:

> *Lintea pexa, olea quœis lentus defluit humor.*

oſtendens accuratam texturæ ſubtilitatem, quæ oleum non tranſmitteret, ſed id ob denſationem deflueret. Enimvero non tantum ad æruginem foras eruendam uti aliquis poſſit argumento a tenuitate aëris petito: ſed et colorem ea videtur facere poſſe jucundiorem, quando cœruleo admiſcetur.

V. Secundum hæc ſilentio facto, rurſum enarratores ſacrorum oracula depromſerunt. Ibi cum oraculum quoddam carmine editum recitaretur, de regno, niſi fallor, Ægonis Argivi; Diogenianus aiebat, ſæpenumero ſe admiratum fuiſſe verſuum, quibus oracula exprimerentur, vilitatem atque vitia. Atqui Apollinem muſarum ducem eſſe, et ad quem non minus

D μέλη καὶ ᾠδὰς καὶ εὐφωνίας μετεῖναι, καὶ πολὺ τὸν Ἡσίοδον εὐεπείᾳ καὶ τὸν Ὅμηρον ὑπερφθέγγεσθαι· τοὺς δὲ πολλοὺς τῶν χρησμῶν ὁρῶμεν καὶ τοῖς μέτροις καὶ τοῖς ὀνόμασι πλημμελείας καὶ φαυλότητος ἀναπεπλησμένους. Παρὼν οὖν Ἀθήνηθεν ὁ ποιητὴς Σεραπίων, Εἶτα, ἔφη, ταῦτα τὰ ἔπη τοῦ θεοῦ πιστεύοντες εἶναι, τὸ ἄσωμον οὖν πάλιν, ὡς λέγεται, κάλλει τῶν Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου λέγειν, οὐ χρησόμεθα τούτοις ὡς ἄριστα καὶ κάλλιστα πεποιημένοις, ἐπανορθούμενοι τὴν αὐτῶν κρίσιν προκατειλημμένην ὑπὸ φαύλης συνηθείας. Ὑπολαβὼν οὖν Βόηθος ὁ γεωμέτρης· οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα μεταταττό-
E μενον ἤδη πρὸς τὸν Ἐπίκουρον· Ἆρ' οὖν, ἔφη, τὸ τοῦ ζωγράφου Παύσωνος ἀκήκοας; Οὐκ ἔγωγε, εἶπεν ὁ Σεραπίων. Ἀλλὰ μὴν ἄξιον. Ἐκλαβὼν γάρ, ὡς ἔοικεν,

D. 4. ἀναπεπλησμένους] Sic B. E. Baſ. Xyl. Vulgo ἀναπεπλεγμένους.

D. 6. τὸ ἄσωμον—οὐ χρησόμεθα]. Ita Ald. et Steph. item ſcripti, niſi quod B. E. ab initio habet τὸ ἄμωμον αὖ πάλιν. Legendum ut in promtu eſt uec Mez. et Reiſk. fugit, τολμῶμεν αὖ πάλιν ὡς λείπεται—λέγειν οὐδὲ χρησόμεθα. Baſ. et Xyl. forte a correctore—πιστεύετε εἶναι· ἐάσωμεν οὖν πάλιν, ὡς λέγετε. κ. τ. Ὁμ. κ. Ἡσ. ἀποδεῖν; οὐ χρησόμεθα—.

eruditionis, quam cantilenæ et vocis elegantia pertineret, et qui Homerum Heſiodumque longe antecelleret facundia: tamen pleraque oracula et contra metri leges, et vocabulorum pravitate peccare. Aderat una Serapio poëta, qui Athenis eo venerat. Is, putatis ergo, inquit, verſus iſtos Apollinis eſſe? Itane, hos Dei verſus eſſe putantes, audemus rurſum eos dicere, Homericis et Heſiodeis pulchritudine longe inferiores eſſe? an non utemur iis ut optime et pulcherrime compoſitis, corrigentes judicium quod de iis prava conſuetudine occupante fertur? Sub hæc Boëthus geometra, quem noſti jam in caſtra Epicuri tranſitum parare, Audiſtine, inquit, Pauſoni pictori quid contigerit? Non ſane, aiebat Serapio. Atqui dignum eſt auditu, inquit Boëthus. Conduxerat is pin-

Digitized by Google

ἵππον ἀλινδούμενον γράψαι, τρέχοντα ἔγραψεν· ἀγανακτοῦντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου, γελάσας ὁ Παύσων κατέστρεψε τὸν πίνακα· καὶ γενομένων ἄνω τῶν κάτω, πάλιν ὁ ἵππος οὐ τρέχων ἀλλ' ἀλινδούμενος ἐφαίνετο. Τοῦτό, φησιν ὁ Βίων, ἐνίους τῶν λόγων πάσχειν, ὅταν ἀναστρέφωσι. Διὸ F
καὶ τοὺς χρησμοὺς ἔνιοι φήσουσιν οὐ καλῶς ἔχειν, ὅτι τοῦ θεοῦ εἰσιν· ἀλλὰ τοῦ θεοῦ μὴ εἶναι, ὅτι φαύλως ἔχουσιν· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐν ἀδήλῳ· τὸ δὲ [τὰ ἔπη οὐκ εὖ] πεποιῆσθαι τὰ περὶ τοὺς χρησμοὺς, καὶ σοι κριτῇ δήπουθεν, ὦ φίλε Σεράπιον, εἶπεν, ἐναργές ἐστι. Ποιήματα μὲν γὰρ γράφεις, τοῖς μὲν πράγμασι φιλοσόφως καὶ αὐστηρῶς, δυνάμει δὲ καὶ χάριτι καὶ κατασκευῇ περὶ λέξιν ἐοικότα τοῖς Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου μᾶλλον ἢ τοῖς ὑπὸ τῆς Πυθίας ἐκφερομένοις.

ϛʹ. Καὶ ὁ Σεραπίων, Νοσοῦμεν γὰρ εἶπεν, ὦ

F. 1. ἀναστρέφωσι.—ἀλλὰ] Perizon. ad Ælian. V. H. XIV, 15. ita corrigit, ut legat ἀναστραφῶσι—ἄλλαι, et deleat οὐ· quibus nil opus correctionibus modo legat οὐ φήσουσιν.

F. 4. τὰ ἔπη οὐκ εὖ] Ita lacunam explevimus monente re ipſa, et uncinis incluſimus ut appareret, noſtra eſſe, non librorum, verba. Item πεποιῆσθαι poſuimus pro vulgato πεπονῆσθαι.

F. 11. εἶπεν, ὦ Βόηθε] Ita Baſ. Xyl. Amiot. Mez. Reliqui omnes ἐν τινὶ Βοήθει monſtroſe.

gendum equum qui ſeſe volutaret: pinxit currentem: et locatore inique id ferente, ridens tabulam invertit, ut inferis ſurſum elatis partibus equus jam non currens ſed volutans ſeſe videretur. Hoc ait Bio quibuſdam etiam orationibus accidere quando invertuntur. Itaque et oracula aliqui non dicent bene habere, quia Deus eorum ſit auctor: ſed Dei non eſſe, quia ſint vitioſa. Illud enim incertum eſt: non elaborata eſſe oracula, vel te, Serapio, judice liquet; pangis enim carmina argumento philoſophico et ſerio, facultate autem, elegantia, et apparatu dictionis magis ad Homerica atque Heſiodea accedentia, quam ad verſus a Pythia editos.

VI. Tum Serapio, Labo-

Digitized by Google

Βόηθε, καὶ τὰ ὦτα καὶ τὰ ὄμματα, συνεθισμένοι διὰ τρυφὴν καὶ μαλακίαν τὰ ἡδέα καλὰ νομίζειν καὶ ἀποφαί-
397 νεσθαι. Τάχα δὴ μεμψόμεθα τὴν Πυθίαν, ὅτι Γλαύκης οὐ φθέγγεται τῆς κιθαρῳδοῦ λιγυρώτερον, οὐδὲ χριομένη μύροις, οὐδὲ ἁλουργίδας ἀμπεχομένη κάτεισιν εἰς τὸ, οὐδὲ ἐπιθυμιᾷ κασίαν ἢ λήδανον ἢ λιβανωτὸν, ἀλλὰ δάφνην καὶ κρίθινον ἄλευρον. Οὐχ ὁρᾷς, εἶπεν, ὅσην χάριν ἔχει τὰ Σαπφικὰ μέλη, κηλοῦντα καὶ καταθέλγοντα τοὺς ἀκροωμένους; Σίβυλλα δὲ μαινομένῳ στόματι, καθ' Ἡράκλειτον, ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα καὶ ἀμύριστα φθεγγομένη, χιλίων ἐτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τὸν θεόν. Ὁ δὲ Πίνδαρος ἀκοῦσαί φησι τοῦ θεοῦ τὸν
B Κάδμον οὐ μουσικὰν ὀρθὰν, οὐχ ἡδεῖαν, οὐδὲ τρυφερὰν, οὐδὲ ἐπικεκλασμένην τοῖς μέλεσιν. Ἡδονὴν γὰρ οὐ προσίεται τὸ ἀπαθὲς καὶ ἁγνὸν, ἀλλὰ ἐνταῦθα μετὰ

A. 2. χριομένη—ἐπιθυμιᾷ] Vulgo χριομένην—ἀμπεχομένην καὶ τισιν—ἐπιθυμιᾶν. Ald. præbuit ἐπιθυμιᾶ. Anon. T. V. χριομένη: reliqua e noſtra et Reiſkii conjectura. Εἰς τὸ non auſus ſum mutare: probabile videtur legendum eſſe εἴσω.

B. 1. οὐ μουσικὰν] Delendum οὐ cum Amiot. Mez. Reiſk.

ramus, inquit, aurium oculorumque morbo, adſueti ob luxum et mollitiem ſuaviora quæ ſunt, pulchra appellare. Fortaſſe autem Pythiam quoque culpabimus, quod non canit jucundius quam Glauce fidicina, neque unguentis oblinita, neque purpuram induta in penetralia deſcendit, neque caſiam, ladanum, thus, ſed laurum et hordeaceam ſuffit farinam. Non vides, aiebat, quanta ſit venuſtas Sapphicorum carminum demulcentium auditores? at *Sibylla furente ore*, ut ait Heraclitus, riſus, ornatus, et fuci expertia ſonans, Dei beneficio vocem ad mille annos continuat. *Cadmum* quoque Pindarus inquit *e Deo audiviſſe non rectam muſicam*, neque ſuavem, neque delicatam, neque cantu infracto. Voluptatem enim non admittit quod integrum eſt et caſtum: ſed hæc ſimul cum Noxa in hanc terram

τῆς ἄτης ἐῤῥίφη, καὶ τὸ πλεῖστον αὐτῆς, καὶ, ὡς ἔοικεν, εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων συνεῤῥύηκεν.

ζ΄. Εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ Σεραπίωνος, ὁ Θέων μειδιάσας, Ὁ Σεραπίων μὲν, εἶπε, τὸ εἰωθὸς ἀποδέδωκε τῷ τρόπῳ, λόγου περὶ αὐτῆς τῆς ἡδονῆς παραπεσόντος ἀπολαύσας· ἡμεῖς δὲ, ὦ Βόηθε, κἂν ᾖ φαυλότερα τῶν Ὁμήρου ταῦτα τὰ ἔπη, μὴ νομίζωμεν αὐτὰ πεποιηκέναι τὸν θεὸν, ἀλλ᾽ ἐκείνου τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐνδιδόντος, ὡς ἑκάστη πέφυκε κινεῖσθαι τῶν προ- C
φητίδων. Καὶ γὰρ εἰ γράφειν ἔδει μὴ λέγειν τοὺς χρησμοὺς, οὐκ ἂν, οἶμαι, τοῦ θεοῦ τὰ γράμματα νομίζοντες ἐψέγομεν, ὅτι λείπεται καλλιγραφίᾳ τῶν βασιλικῶν· οὐ γάρ ἐστι θεοῦ ἡ γῆρυς, οὐδὲ ὁ φθόγγος, οὐδὲ ἡ λέξις, οὐδὲ τὸ μέτρον, ἀλλὰ τῆς γυναικός· ἐκεῖνος δὲ μόνας τὰς φαντασίας παρίστησι, καὶ φῶς ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖ πρὸς τὸ μέλλον· ὁ γὰρ ἐνθουσιασμὸς τοιοῦτόν ἐστι. Καθόλου δὲ

B. 4. ἄτης] Sumſi a T. V. Libri ſcripti et editi αὐτῆς. Stephanus dedit ᾠδῆς ex Leonico. Xyl. conjecit αὐδῆς.

B. 8. αὐτῆς τῆς ἡδονῆς] Forte περὶ ᾠδῆς τε καὶ ἡδονῆς. Mox poſt κἂν ᾖ φαυλότερα putem excidiſſe κἂν βελτίονα.

projecta eſt, et maxima ejus pars, ut apparet, in aures hominum confluxit.

VII. Hæc locuto Serapione Theo ſubridens, Serapio quidem, inquit, morem ſuum ſervavit, uſuſque eſt occaſione oblata contra voluptatem dicendi. Nos autem, Boëthe, Pythicos verſus ſive meliores ſint Homericis ſive deteriores, non cenſeamus Apollinis eſſe: ſed, Apolline initium motus ſubjiciente, ſuo quamque antiſtitarum modo concitari. Etenim ſi ſcribenda fuiſſent, non enuncianda oracula, non puto nos literas Deo imputaturos fuiſſe ac reprehenſuros, quod elegantia regias non æquarent. Non enim Dei eſt vox, non ſonus, non dictio, non metrum, ſed feminæ: ille duntaxat viſa ſuggerit, lumenque in animo excitat ad videndum futura: talis eſt enim inſtinctus furorve divinus.

Digitized by Google

εἰπεῖν, ὑμᾶς τοὺς τοῦ Ἐπικούρου προφήτας (δῆλος γὰρ εἶ
καὶ αὐτὸς ὑποφερόμενος) οὐκ ἔστι διαφυγεῖν, ἀλλὰ
D κακίας αἰτιᾶσθε τὰς πάλαι προφήτιδας, ὡς φαύλοις
ποιήμασι χρωμένας, καὶ τὰς νῦν, καταλογάδην καὶ διὰ
τῶν ἐπιτυχόντων ὀνομάτων τοὺς χρησμοὺς λεγούσας,
ὅπως ὑμῖν ἀκεφάλων καὶ λαγαρῶν μέτρων καὶ μειούρων
εὐθύνας μὴ ὑπέχωσι. Καὶ ὁ Διογενιανός, Μὴ παῖζε,
εἶπεν, ὦ πρὸς θεῶν, ἀλλὰ διάλυσον ἡμῖν ταύτην τὴν
ἀπορίαν κοινὴν οὖσαν· οὐδεὶς γάρ ἐστιν ἄλλων ὃς οὐκ αἰ-
τίαν ἐπιζητεῖ καὶ λόγον ὡς πέπαυται τὸ μαντεῖον ἔπεσι
καὶ λόγοις χρώμενον. Ὑπολαβὼν οὖν ὁ Θέων, Ἀλλὰ καὶ
νῦν, εἶπεν, ὦ παῖ, δοκοῦμεν ἐπηρείᾳ τινὶ τοὺς περιηγητὰς
ἀφαιρεῖσθαι τὸ οἰκεῖον ἔργον· ἔασον οὖν γενέσθαι τὸ τού-
E των πρότερον, εἶτα περὶ ὧν βούλει καθ' ἡσυχίαν δια-
πορήσεις.

D. 1. κακίας αἰτιᾶσθε] Prius mutandum in κακίζετε, poſterius ſumtum a T. B. Leonic. Baſ. Xyl. Mez.

D. 7. ἄλλων] E. ἀλλήλων. pejus etiam vulgato. Reiſkius ἀνθρώπων veriſimiliter: poſſis item corrigere ἄλλως *ceteroquin*, vel ἡμῶν.

D. 9. καὶ λόγοις] Forte delendum, aut corrigendum cum Reiſkio καὶ ἄλλοις μέτροις ex ſequentibus 402. B.

Univerſe autem ut dicam, vos Epicuri vates, de quibus te quoque eſſe apparet, effugere non licet. Sed reprehenditis cum priſcas illas antiſtitas, quod malis uſæ ſunt verſibus: tum eas quæ hodie proſa oratione et quibuſvis vocabulis propterea utuntur, ne cogantur apud vos cauſam dicere propter mutilos elumbeſve verſus. Hic Diogenianus, Noli, inquit, ludere obſecro, ſed hanc nobis difficultatem explica, communem omnium: nemo enim aliorum etiam eſt, qui non cauſam quærat, cur oraculum deſierit verſibus uti. At vero, ſubjiciebat Theo, rurſum, mi adoleſcens, videbimur malitia quadam enarratores ſuo munere defraudare: eos ergo ſine prius ſua agere, poſtea per otium diſquires de iis quæ voles.

Digitized by Google

η'. Ἤδη δὲ προϊόντες ἦμεν κατὰ τὸν Ἱέρωνος ἀνδριάντα τοῦ τυράννου· καὶ τῶν μὲν ἄλλων ὁ ξένος, εἰδὼς ἅπαντα, παρεῖχεν ὅμως ὑπὸ εὐκολίας ἀκροατὴν αὑτόν· ἀκούσας δὲ ὅτι κίων τις ἑστὼς ἄνω χαλκοῦς Ἱέρωνος ἔπεσεν αὐτομάτως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ᾗ τὸν Ἱέρωνα συνέβαινεν ἐν Συρακούσαις τελευτᾶν, ἐθαύμασε. Κἀγὼ τῶν ὁμοίων ἅμα συνανεμίμνησκον, οἷα δὴ τοῦ Ἱέρωνος μὲν τοῦ Σπαρτιάτου, ὅτι πρὸ τῆς ἐν Λεύκτροις αὐτοῦ γενομένης τελευτῆς ἐξέπεσον οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνδριάντος· οἱ δὲ ἀστέρες ἠφανίσθησαν, οὓς Λύσανδρος ἀνέθηκεν ἀπὸ τῆς ἐν F Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίας· ὁ δὲ αὐτοῦ τοῦ Λυσάνδρου λίθινος ἀνδριὰς ἐξήνθησεν ἀγρίαν λόχμην καὶ πόαν τοσαύτην τὸ πλῆθος, ὥστε κατακρύψαι τὸ πρόσωπον· ἐν δὲ τοῖς Σικελικοῖς τῶν Ἀθηναίων ἀτυχήμασιν αἵ τε χρυσαῖ τοῦ φοίνικος ἀπέρρεον βάλανοι, καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ Παλλαδίου κόρακες περιέκοπτον· ὁ δὲ Κνιδίων στέφανος ὃν

E. 9. οἷα δὴ τοῦ Ἱέρωνος μὲν τοῦ Σπαρτιάτου] Forte corrigendum τοῖς Ἱέρωνος, οἷα δὴ τῶν μὲν Σπαρτιατῶν.

VIII. Jam progreſſi perveneramus ad Hieronis tyranni ſtatuam. Et hoſpes, quanquam reliqua omnia noſſet, tamen pro ſua facilitate auditorem ſe præbebat: verum audiens ſupra ſtetiſſe æream Hieronis columnam, quæ ſponte ſua cecidiſſet ea die qua Hiero Syracuſis mortem obiit, admirabatur. Ego ſimilium memoriam caſuum renovavi: qualis eſt, quod oculi e ſtatua Hieronis Spartani exciderunt ante quam ille ad Leuctra occubuit: quod tum ſtellæ perierunt, quas de navali pugna ad Ægoſpotamos dedicaverat Lyſander: quod ex ipſius ſtatua Lyſandri lapidea tantum pullulavit ſylveſtris herbæ ut faciem ejus tegeret: quod ſub Sicilienſem Athenienſium calamitatem aureæ glandes de palma defluxerunt, et Palladii ſcutum corvi roſtris tutuderunt: quod Cnidiorum corona quam

Φαρσαλίᾳ τῇ ὀρχηστρίδι Φιλόμηλος ὁ Φωκέων τύραννος ἐδωρήσατο, μεταστᾶσαν αὐτὴν ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀπώλεσεν ἐν Μεταποντίῳ παίζουσαν περὶ τὸν
398 νεὼν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁρμήσαντες γὰρ ἐπὶ τὸν στέφανον οἱ νεανίσκοι, καὶ μαχόμενοι περὶ τοῦ χρυσίου πρὸς ἀλλήλους, διέσπασαν τὴν ἄνθρωπον. Ἀριστοτέλης μὲν οὖν μόνον Ὅμηρον ἔλεγε κινούμενα ὀνόματα ποιεῖν διὰ τὴν ἐνάργειαν· ἐγὼ δὲ φαίην ἂν καὶ τῶν ἀναθημάτων τὰ ἐνταυθοῖ μάλιστα συγκινεῖσθαι καὶ συνεπισημαίνειν τῇ τοῦ θεοῦ προνοίᾳ· καὶ τούτων μέρος μηδὲν εἶναι κενὸν, μηδὲ ἀναίσθητον, ἀλλὰ πεπλῆσθαι πάντα θειότητος. Καὶ ὁ Βόηθος, Ναί· εἶπεν, εἰ γὰρ ἀρκεῖ τὸν θεὸν εἰς σῶμα καθειργνύναι θνητὸν ἅπαξ ἑκάστου μηνὸς, ἀλλὰ καὶ λίθῳ
B παντὶ καὶ χαλκῷ συμφυράσομεν αὐτὸν, ὥσπερ οὐκ ἔχοντες ἀξιόχρεω τῶν τοιούτων συμπτωμάτων τὴν τύχην δημιουργὸν καὶ τὸ αὐτόματον. Εἶτα, ἔφην ἐγὼ, τύχη σοι

A. 4. κινούμενα ὀνόματα] Vulgo, repetito ſequenti verbo, κινούμενα ποιεῖν ὀνόματα: quod delevimus auctoritate librorum E. Leonic. Baſ. Xyl. Mez.

Pharſaliæ ſaltatrici Philomelus Phocæorum tyrannus dono dedit, eam e Græcia in Italiam profectam Metaponti perdidit, ludentem apud fanum Apollinis, nam ad coronam impetu facto adoleſcentes dum de auro inter ſe pugnant, mulierem diſcerpſerunt. Ariſtoteles quidem ſolum Homerum ait moventia facere nomina, ob efficacitatem. Ego autem dicere auſim, quotquot hic ſunt donaria, maxime una cum divina providentia ea moveri, ejuſque ſignificationem præbere: nullamque eorum partem inanem aut ſenſus vacuam eſſe; ſed repleta omnia divinitate. Nimirum vero, aiebat Boëthus. Non enim ſatis eſt deum quovis menſe in corpus includere mortale, niſi eum etiam cum omni lapide et ære confundamus, quaſi hujuſmodi eventuum non habeamus ſatis ſufficientem cauſam atque opificem Fortunam et caſum. Itane, aiebam ego, horum

δοκεῖ καὶ αὐτομάτῳ τῶν τοιούτων ἕκαστον ἐοικέναι, καὶ πιθανὸν ἐπὶ τὰς ἀτόμους ἐξολισθεῖν καὶ διαλυθῆναι καὶ παρεγκλῖναι, μήτε πρότερον μήτε ὕστερον, ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐν ᾧ τῶν ἀναθέντων ἕκαστος ἢ χεῖρον ἔμελλε πράξειν ἢ βέλτιον; καὶ σὲ μὲν Ἐπίκουρος ὠφελεῖ νῦν, ὡς ἔοικεν, ἀφ' ὧν εἶπεν ἢ ἔγραψε πρὸ ἐτῶν τριακοσίων· ὁ θεὸς δὲ, εἰ μὴ συνείρξῃ φέρων ἑαυτὸν εἰς ἅπαντα, μηδὲ ἀνακραθείη πᾶσιν, οὐκ ἄν σοι δοκεῖ κι- C
νήσεως ἀρχὴν καὶ πάθους αἰτίαν παρασχεῖν οὐδενὶ τῶν ὄντων;

θ'. Τοιαῦτα μὲν ἐγὼ πρὸς τὸν Βόηθον ἀπεκρινάμην· ὅμοια δὲ περὶ τῶν Σιβυλλείων. Ἐπειδὴ γὰρ ἔστημεν κατὰ τὴν πέτραν γενόμενοι τὴν κατὰ τὸ βουλευτήριον, ἐφ' ἧς λέγεται καθίζεσθαι τὴν πρώτην Σίβυλλαν ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος παραγενομένην, ὑπὸ τῶν Μουσῶν τραφεῖσαν, (ἔνιοι δέ φασιν εἰς Μαλέωνα ἀφικέσθαι,

C. 1. ἀνακραθείη] Sic T. nec multum abit E. ἀνακρασθείη. Mox αἰτίαν Steph. dedit ex Leonic. et Schott. Omnes libri habent ἱστίαν.

C. 7. ἐφ' ἧς] Ita libri B. E. Ald. Baſ. Xyl. At Steph. et reliqui ἐφ' ᾆς, neſcio quo errore.

quodvis tibi fortuitæ rei et caſui videtur ſimile? et probabile putas atomos dilabi atque diſſolvi et inclinare non ante, non poſt, ſed eo ipſo tempore quo is qui dedicavit aliquid vel bona vel adverſa uſurus eſt fortuna? Et tibi quidem nunc prodeſt Epicurus, iis ſcilicet quæ dixit aut ſcripſit ante annos trecentos? Deus autem niſi includat ſeipſum in omnia, omnibuſque permiſceatur, non videtur tibi motus affectioniſque principium rebus præbere poſſe?

IX. Hæc ego reſpondebam Boëtho. Similia etiam de Sibyllinis. Nam cum adſtitiſſemus ad ſaxum curiæ vicinum, cui inſediſſe dicitur prima Sibylla cum eo ex Helicone veniſſet, a Muſis enutrita: (alii ad Maleonem adveniſſe eam dicunt, filiam La-

Digitized by Google

Λαμίας οὖσαν θυγατέρα τῆς Ποσειδῶνος) ὁ μὲν Σαραπίων ἐμνήσθη τῶν ἐπῶν, ἐν οἷς ὕμνησεν ἑαυτὴν, ὡς οὐ-
D δὲ ἀποθανοῦσα λήξει μαντικῆς· ἀλλ' αὐτὴ μὲν ἐν τῇ σελήνῃ περίεισι τὸ καλούμενον φαινόμενον γενομένη πρόσωπον, τῷ δὲ ἀέρι τὸ πνεῦμα συγκραθὲν, ἐν φήμαις ἀεὶ φορήσεται καὶ κληδόσιν· ἐκ δὲ τοῦ σώματος μεταβαλόντος ἐν τῇ γῇ πόας καὶ ὕλης ἀναφυομένης, βοσκήσεται ταύτην ἱερὰ θρέμματα, χρόας τε παντοδαπὰς ἴσχοντα καὶ μορφὰς καὶ ποιότητας ἐπὶ τῶν σπλάγχνων, ἀφ' ὧν αἱ προδηλώσεις ἀνθρώποις τοῦ μέλλοντος. Ὁ δὲ Βόηθος ἔτι μᾶλλον ἦν φανερὸς καταγελῶν. Τοῦ δὲ ξένου εἰπόντος ὡς εἰ καὶ ταῦτα μύθοις ἔοικεν, ἀλλὰ ταῖς
E τε μαντείαις ἐπιμαρτυροῦσι πολλαὶ μὲν ἀναστάσεις καὶ μετοικισμοὶ πόλεων Ἑλληνίδων, πολλαὶ δὲ βαρβαρικῶν στρατιῶν ἐπιφάνειαι, καὶ ἀναιρέσεις ἡγεμονιῶν· ταυτὶ δὲ τὰ πρόσφατα καὶ νέα πάθη περί τε Κύμην καὶ Δι-

D. 10. ξένου] Sumſi a B. E. Vulgo Ζώου. Mox legendum ταῖς γε μαντείαις.
E. 3. ἡγεμονιῶν] Sic B. E. Baſ. Leonic. Amiot. Xyl. Mez. At Steph. ex Aldina retinuit ἡγεμονικῶν.

miæ, quæ Neptuno nata fuit) Serapio mentionem fecit verſuum, in quibus ipſa ſeſe celebrans, *vaticinandi finem ne morte quidem facturam ſe*, ait: *ſed ſe in Luna circumire, mutatam in eam quæ dicitur in Luna apparere faciem: ſpiritum autem aëri contemperatum, ſemper omnia ſuo motu editurum: e corpore autem in terra mutato herbas ac materiem exſtituram, quibus ſacræ pecudes nutriantur, varios colores, formas, et qualitates viſcerum habentes, unde hominibus futura præmonſtrentur.* Hæc Boëthus aperte deridebat. Tum hoſpes, Ut, inquit, hæc maxime fabularum videantur ſimilia, tamen vaticiniis teſtimonium ferunt multarum Græcarum urbium excidia atque migrationes, multorum barbaricorum exercituum irruptiones, imperiorum everſiones. Hæc vero quæ recens apud Cumas et Di-

Digitized by Google

χαιαρχίαν, οὐχ ὑμνούμενα πάλαι καὶ ᾀδόμενα διὰ τῶν Σιβυλλείων ὁ χρόνος ὥσπερ ὀφείλων ἀποδέδωκεν; ἐκρήξεις πυρὸς ὀρείου, καὶ ζέσεις θαλασσίας, καὶ πετρῶν καὶ φλεγμονῶν ὑπὸ πνεύματος ἀναρρίψεις, καὶ φθορὰς πόλεων ἅμα τοσούτων καὶ τηλικούτων ὡς μεθ' ἡμέραν ἐπελθοῦσιν ἄγνοιαν εἶναι καὶ ἀσάφειαν ὅπου κατῴκηντο τῆς χώρας συγκεχυμένης. Ταῦτα γὰρ εἰ γέγονε πιστεῦσαι χαλεπόν ἐστι, F μήτοι γε προειπεῖν ἄνευ θειότητος.

ι. Καὶ ὁ Βόηθος, Ποῖον γὰρ, εἶπεν, ὦ δαιμόνιε, τῇ φύσει πάθος ὁ χρόνος οὐκ ὀφείλει; τί δὲ ἐστι τῶν ἀτόπων καὶ ἀπροσδοκήτων περὶ γῆν ἢ θάλασσαν, ἢ πόλεις, ἢ ἄνδρας, ὅ τις ἂν προειπὼν οὐ τύχοι γενομένου· καίτοι τοῦτόγε σχεδὸν οὐδὲ προειπεῖν ἐστιν, ἀλλ' εἰπεῖν, μᾶλλον δὲ ῥῖψαι καὶ διασπεῖραι λόγους οὐκ ἔχοντας ἀρχὴν εἰς τὸ ἄπειρον· οἷς πλανωμένοις ἀπήντησε πολλάκις ἡ τύχη καὶ συνέπεσεν αὐτομάτως. Διαφέρει γὰρ,

F. 1. πιστεῦσαι] Exhibui lectionem codicum B. E. quam item expreſſit Amiotus. Vulgo πιστεῦσθαι. Ceterum hunc locum Xylander vertendo omiſit.

cæarchiam acciderunt, nonne pridem Sibyllinis decantata carminibus tempus veluti debens perſolvit? eruptionem inquam montani ignis, fervorem maris, ſaxorum et maſſarum flagrantium venti vi ejectionem, tot tantarumque ſimul urbium interitum, ut hodie qui ea loca accedunt, non poſſint cernere ubinam conditæ fuerint. Quæ vel credere difficile eſt, nedum prædicere ſine divinitate.

X. Quem vero, aiebat Boëthus, mi homo, effectum tempus non debet naturæ? quid non exſpectari poteſt eventurum terræ, mari, urbibus, hominibus, quod qui prædicat futurum, non erret? Immo fere non prædicere hoc eſt, ſed dicere, aut potius jacere et diſſeminare verba principio carentia in infinitatem: quibus vagantibus ſæpenumero occurrat fortuna, ut caſu eveniant. Diverſa enim ſunt

Digitized by Google

οἶμαι, γενέσθαι τὸ ῥηθὲν ἢ ῥηθῆναι τὸ γενησόμενον· ὁ γὰρ εἰπὼν τὰ μὴ ὑπάρχοντα λόγος ἐν ἑαυτῷ τὸ ἡμαρτημένον ἔχων, οὐ δικαίως ἀναμένει τὴν ἐκ τοῦ αὐτομάτου
399 πίστιν, οὐδὲ ἀληθεῖ τεκμηρίῳ χρῆται τοῦ προειπεῖν ἐπιστάμενος· μετὰ τὸ εἰπεῖν γενομένου, πάντα τῆς ἀπειρίας φερούσης καλ * δὲ ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία, ἰχνοσκοποῦντι καὶ στιβεύοντι διὰ τῶν εὐλόγων τὸ μέλλον ὅμοιός ἐστι· Σίβυλλαι δὲ αὗται καὶ Βάκιδες ὥσπερ εἰς πόντον ἀτεκμάρτως τὸν χρόνον κατέβαλον καὶ διέσπειραν ὡς ἔτυχε παντοδαπῶν ὀνόματα καὶ ῥήματα παθῶν καὶ συμπτωμάτων· οἷς, γινομένων ἐνίων ἀπὸ τύχης, ὁμοίως ψεῦδός ἐστι τὸ νῦν λεγόμενον, κἂν ὕστερον ἀληθῶς, εἰ τύχοι, γένηται.

B ιαʹ. Τοιαῦτα τοῦ Βοήθου διελθόντος, ὁ Σεραπίων, Δίκαιον,

A. 1. προεῖπεν—Βάκιδες] Credo legendum προειπεῖν ἐπιστάμενος τοῦ μετὰ τὸ εἰπεῖν γενομένου, πάντα τῆς ἀπειρίας φερούσης· ἀλλ' ὁ μὲν εἰκάζων κ. Aliter T. V. Senſum noſtræ correctionis vertendo expreſſimus. Ceterum Βάκιδες B. E. Xyl. pro vulgato Βάκχιδες.

A. 9. οἷς, γινομένων] Forte ἐν οἷς, vel ἐφ' οἷς.

hæc, puto, *fieri id quod dictum eſt*, et *dici quod futurum ſit*: et ſermo qui ea dicit quæ non ſunt, in ſeipſo vitioſus fruſtra exſpectat fidem quam ei caſus conciliet: neque, ſi poſtea evenit res, ex hoc eventu recte demonſtrat ſe ſcientem prædixiſſe; quippe infinitas omnia fert. At bene conjiciens, quem optimum vatem proverbium affirmat eſſe inveſtiganti per probabilia atque indaganti futurum ſimilis eſt. Sybillæ autem iſtæ et Bacides tanquam in mare promiſcue in tempus conjecerunt, et ut in buccam venit diſſeminaverunt nomina et verba omnis generis eventuum: quorum quædam cum fortuito evenerint, ſimiliter falſum eſt quod nunc dicitur, etiam ſi poſtmodo verum fiat re contingente.

XI. Hæc locuto Boëtho, Vera eſt, inquit Serapio, hæc

ἔφη, τὸ ἀξίωμα περὶ τῶν οὕτως λέγει Βόηθος ἀορίστως καὶ ἀνυποθέτως λεγομένων· ΕΙ ΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΩ͂Ι ΠΡΟΕΙΡΗΤΑΙ, ΝΕΝΙΚΗΚΕΝ· ΕΙ ΠΟΛΕΩΣ ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ, ΑΠΟΛΩΛΕΝ· ὅπου δὲ οὐ μόνον λέγεται τὸ γενησόμενον, ἀλλὰ καὶ πῶς καὶ πότε καὶ μετὰ τί καὶ μετὰ τίνος, οὐκ ἔστιν εἰκασμὸς τῶν τάχα γενησομένων, ἀλλὰ τῶν πάντως ἐσομένων προδήλωσις. Καὶ ταῦτα ἔστιν εἰς τὴν Ἀγησιλάου χωλότητα,

Φράζεο δὴ Σπάρτη, καίπερ μεγάλαυχος ἐοῦσα,
Μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάψῃ χωλὴ βασιλεία.
Δηρὸν γὰρ μόχθοι σε κατασχήσουσιν ἄελπτοι,
Φθισίβροτόν τ' ἐπὶ κῦμα κυλινδομένου πολέμοιο. C

Καὶ τὰ περὶ τῆς νήσου πάλιν, ἣν ἀνῆκεν ἡ πρὸ Θήρας καὶ Θηρασίας θάλασσα. Καὶ περὶ τὸν Φιλίππου καὶ Ῥωμαίων πόλεμον·

Ἀλλ' ὁπότε Τρώων γενεὰ καθύπερθε γένηται
Φοινίκων ἐν ἀγῶνι, τότ' ἔσσεται ἔργα ἄπιστα·
Πόντος μὲν λάμψει πῦρ ἄσπετον, ἐκ δὲ κεραυνῶν
Πρηστῆρες μὲν ἄνω διὰ κύματος ἀΐξουσιν

B. 2. οὕτως λέγει] Sic libri. Corrigendum, vel λέγει Βόηθος περὶ τῶν οὕτως ἀορίστως κ. ἀν. λ. vel ut Xylander περὶ τῶν οὕτως, ὡς λέγει Βόηθος ἀορίστως κ. ἀν. λ. Mox οἷα καὶ ταῦτα ἐστιν Mez.

B. 10. Μὴ σέθεν] Sic Anon. Xyl. Mez. Plutarch. Vit. Ageſ. p. 597. C. Pauſanias III, 8.

ſententia de his quæ ita dicuntur ſicut Boëthus dixit, indefinite et incerto argumento: *Si victoria Imperatori prædicta fuit, vicit. Si urbi interitus, interiit.* Ubi autem no modo quid futurum ſit, ſed etiam quomodo, quando, qua occaſione, quo auctore, prædicitur: non hoc eſt conjectatio fortaſſe futuri, ſed certo futuri prædictio. Tale eſt oraculum de claudicatione Ageſilai:

Sparta cave, quamvis alte te gloria tollat,
Rex validæ tibi det pedibus ne incommoda claudis.
Namque inſperatos cogeris ferre labores,
Peſtiferoſque diu belli ſubſiſtere fluctus:

Et illud de inſula, quam ante Theram et Theraſiam edidit mare: deque bello Romanorum cum Philippo rege:

Sed quando Pœnos vincet Trojana propago,
Tunc incredibiles mortalibus evenient res,
Immenſa canum fulgebit tum mare flamma,
Fulminaque ardentes per cærula vaſta procellas

Ἄμμιγα σὺν πέτρᾳ· ἡ δὲ στηρίξεται αὐτοῦ,
Οὐ φατὸς ἀνθρώποις νῆσος· καὶ χείρονες ἄνδρες
Χερσὶ βιησάμενοι, τὸν κρείσσονα νικήσουσι.

Τὸ γὰρ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ Ῥωμαίους τε Καρχηδονίων πε-
D ριγενέσθαι καταπολεμήσαντας Ἀννίβαν· καὶ Φίλιππον,
Αἰτωλοῖς συμβαλόντα καὶ Ῥωμαίοις, μάχῃ κρατηθῆναι·
καὶ τέλος ἐκ βυθοῦ νῆσον ἀναδῦναι μετὰ πυρὸς πολλοῦ καὶ
κλύδωνος ἐπιζέσαντος· οὐκ ἂν εἴποι τις ὡς ἀπηύτησεν
ἅμα πάντα καὶ συνέπεσε κατὰ τύχην αὐτομάτως· ἀλλ' ἡ
τάξις ἐμφαίνει τὴν πρόγνωσιν. Καὶ τὸ Ῥωπαίους πρὸ
ἐτῶν ὁμοῦ τι πεντακοσίων προειπεῖν τὸν χρόνον ἐν ᾧ
ἅπαντα τὰ ἔθνη πολεμήσοιεν ἅμα· τοῦτο δὲ ἦν τὸ πο-
λεμῆσαι τοῖς οἰκέταις ἀποστᾶσιν· ἐν τούτοις γὰρ οὐθὲν
ἀτέκμαρτον, οὐδὲ τυφλὸν, ἀμφί τε τύχην ζητεῖν ἐν
E ἀπειρίᾳ ὁ λόγος· ἀλλὰ πολλὰ τῆς πείρας ἐνέχυρα δίδωσι,
καὶ δείκνυσι τὴν ὁδὸν ᾗ βαδίζει τὸ πεπρωμένον. Οὐ γὰρ οἶμαι

D. 7. ἐμοῦ τι] Hoc dedimus ex E. Vulgo ὁμοῦ τοι pervulgata confuſione.
D. 10. ἄμφί τε τύχην] Non dubito quin corrigendum ſit ἀφίησι τῇ τύχῃ.

Torquebunt, ſaxumque ſimul: quod et inſula ſtabit
Firma loco, nullique hominum de nomine nota.
Tum quoque præſtantem ſuperabunt deteriores
Vi propria freti, atque invictæ robore dextræ.

Quod enim Romani brevi temporis ſpatio Carthaginienſes ſubegerunt debellato Annibale, et ab iiſdem ac Ætolis Philippus prælio victus eſt, ac tandem e profundo inſula erupit cum multo igne et undis bullientibus: hæc nemo dicere poteſt ſimul omnia fortuito caſu eveniſſe. Sed ordo prædictionem indicat: ut et hoc, quod Romanis ante annos fere quingentos prædictum eſt tempus, quo bellum adverſus omnes ſimul gentes geſturi eſſent: quod factum eſt, bello adverſus rebelles ſervos ſuſcepto. In his vero nihil eſt incertum, nihil obſcurum, et cujus cauſa eſſet a Fortuna repetenda: ſed multa experientiæ pignora præbentur, quæ viam monſtrat, qua fatum incedit. Non enim

τινα ἐρεῖν ὅτι μετὰ τούτων ὡς προερρήθη συνέπεσε κατὰ τύχην. Ἐπεὶ τί κωλύει λέγειν ἕτερον, ὡς οὐκ ἔγραψε τὰς κυρίας ἡμῖν Ἐπίκουρος, ὦ Βόηθε, δόξας, ἀλλ' ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτως οὕτω πρὸς ἄλληλα τῶν γραμμάτων συνεμπεσόντων, ἀπετελέσθη τὸ βιβλίον.

ιβ'. Ἅμα δὲ τούτων λεγομένων προῄειμεν. Ἐν δὲ τῷ Κορινθίων οἴκῳ τὸν φοίνικα θεωμένοις τὸν χαλκοῦν, ὅσπερ E ἔτι λοιπός ἐστι τῶν ἀναθημάτων, οἱ περὶ τὴν ῥίζαν ἐντορνευόμενοι βάτραχοι καὶ ὕδροι θαῦμα τῷ Διογενιανῷ παρεῖχον, ἀμέλει δὲ καὶ ἡμῖν. Οὔτε γὰρ φοίνιξ, ὡς ἕτερα δένδρα, λιμναῖόν ἐστι καὶ φίλυδρόν ἐστι φυτόν· οὔτε Κορινθίοις τι βάτραχοι προσήκουσιν ὥστε σύμβολον ἢ παράσημον εἶναι τῆς πόλεως· ὥσπερ ἀμέλει Σελινούντιοι ποτὲ χρυσοῦν σέλινον ἀναθεῖναι λέγονται· καὶ Τενέδιοι τὸν πέλεκυν ἀπὸ τῶν καρκίνων τῶν γινομένων περὶ τὸ καλούμενον Ἀστέριον παρ' αὐτοῖς· μόνοι γάρ, ὡς ἔοικεν, ἐν τῷ 400

E. 4. λέγειν] Addidimus ex B. E. Similiter T. V. Mez. addunt εἰπεῖν. Mox Κορινθίων Mez. pro vulgato Κορινθίῳ.

puto quenquam dictūrum, quod cum his ſicut prædicta fuerunt inciderit fortuito. Alioquin etiam quid impedit alium dicere, non ſcripſiſſe Epicurum ſuas Ratas Sententias, Boëthe, ſed fortuito caſu, ſic literis inter ſe coincidentibus, librum abſolutum eſſe.

XII. Simul his dictis progreſſi ſumus. Cum autem in Corinthiorum domo ſpectaremus æream palmam, quæ ſola donariorum eſt reliqua, torno inſculptæ ad radicem ranæ et hydri Diogeniano admirationem injecerunt, atque adeo nobis quoque. Non enim palma ut aliæ arbores paluſtris eſt aut aquæ amans planta: neque Corinthiis cum ranis quicquam rei eſt, ut pro nota aut ſigno ejus urbis haberi debeant: quomodo Selinuntii quondam aureum apium (Selinum) dedicaſſe dicuntur: et Tenedii ſecurim, a cancris qui apud eos naſcuntur ad locum cui Aſterium nomen, ſoli in teſta formam

Digitized by Google

χελονίῳ τύπον πελέκεως ἔχουσι. Καὶ μὴν αὐτῷ γε τῷ θεῷ κόρακας καὶ κύκνους καὶ λύκους καὶ ἱέρακας καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτα εἶναι προσφιλῆ τὰ θηρία νομίζομεν. Εἰπόντος δὲ τοῦ Σεραπίωνος, ὅτι τὴν ἐξ ὑγρῶν ᾐνίξατο τροφὴν τοῦ ἡλίου καὶ γένεσιν καὶ ἀναθυμίασιν ὁ δημιουργὸς, εἴτε Ὁμήρου λέγοντος ἀκηκοὼς,

Ἠέλιος δ' ἀπόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην.

εἴτε Αἰγυπτίους ἑωρακὼς ἀρχὴν ἀνατολῆς παιδίον νεογνὸν γράφοντας, ἐπὶ λωτῷ καθεζόμενον· γελάσας ἐγὼ, Ποῦ
B σὺ πάλιν, εἶπον, ὦ χρηστὲ, τὴν Στοὰν δευρὶ παραθεὶς, καὶ ὑποβάλλεις ἀτρέμα τῷ λόγῳ, τὰς ἀνάψεις καὶ ἀναθυμιάσεις; οὐχ ὥσπερ αἱ Θετταλαὶ κατάγων τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον, ὡς ἐντεῦθεν ἀπὸ γῆς καὶ ὑδάτων βλαστάνοντας καὶ ἀρχομένους. Ὁ μὲν γὰρ Πλάτων καὶ τὸν ἄνθρωπον, οὐράνιον ὠνόμασε φυτὸν, ὥσπερ ἐκ ῥίζης ἄνω τῆς κεφαλῆς ὀρθούμενον· ὑμεῖς δὲ τοῦ μὲν Ἐμπε-

B. 5. ἀρχομένους] Corrigendum ἀρδομένους. Mox τὸν ἥλιον περὶ γῆν legendum τὸν ἥλιον περιαυγῆ· tum ἀταρβήτοισι.

ſecuris expreſſam geſtantes. Jam ipſi deo corvos, olores, lupos, accipitres, et quidvis potius quam ranas acceptum eſſe cenſemus. Serapio ad hæc cum dixiſſet, oſtendiſſe opificem hoc, Solem naſci et ali ex humore et exhalationibus, ſive Homerum is audiviſſet ita loquentem,

Jam ſtagnum exoriens Phœbea relinquit amœnum
Lampas.—

ſive Ægyptios vidiſſet orientem Solem exprimere picto puerulo qui loto inſideret: ridens ego, Quorſum, inquam, bone vir, denuo huc Stoam tu contrudis, ac diſputationi ſenſim inflammationes iſtas et exhalationes inſeris? non ſicut Theſſalæ mulieres Lunam et Solem cœlo devocas, dum hinc a terra oriri et vegetari eos ais? Nam Plato quidem ipſum hominem appellavit plantam cœleſtem, quaſi a radice ſuperne capite erectum: vos autem Empe-

Digitized by Google

δοκλέους καταγελᾶτε, φάσκοντος τὸν ἥλιον περὶ γῆν ἀνακλάσει φωτὸς οὐρανίου γενόμενον, αὖθις ἀνταυγεῖν πρὸς ὄλυμπον ἀταρβήτοις προσώποις· αὐτοὶ δὲ γηγενὲς ζῶον ἢ φυτὸν ἕλειον ἀποφαίνετε τὸν ἥλιον, εἰς βατράχων πα- C
τρίδα ἢ ὕδρων ἐγγράφοντες. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τὴν Στωϊκὴν ἀναθώμεθα τραγῳδίαν· τὰ δὲ τῶν χειροτέχνων πάρεργα παρέργως ἐξετάσωμεν· ἐν πολλοῖς γὰρ εἰσι κομψοί, τὸ δὲ ψυχρὸν οὐ πανταχοῦ καὶ περίεργον ἐκπεφεύγασιν. Ὥσπερ οὖν ὁ τὸν ἀλεκτρυόνα ποιήσας ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἑωθινὴν ὑπεδήλωσεν ὥραν, καὶ καιρὸν ἐπιούσης ἀνατολῆς· οὕτως ἐνταῦθα τοὺς βατράχους ἐαρινῆς ὥρας φαίη τις ἂν γεγονέναι σύμβο-
λον, ἐν ᾗ κρατεῖν ἄρχεται τοῦ ἀέρος ὁ ἥλιος, καὶ τὸν D
χειμῶνα διαλύειν· εἴγε δεῖ καθ' ὑμᾶς τὸν Ἀπόλλω καὶ τὸν ἥλιον, μὴ δύο θεοὺς, ἀλλ' ἕνα νομίζειν. Καὶ ὁ Σεραπίων, Σὺ γὰρ, εἶπεν, οὐχ οὕτω νομίζεις; ἀλλὰ οἴει τὸν ἥλιον δια-

C. 2. ὕδρων] Exhibuimus ex B. E. Vulgo ὕδωρ.

doclem deridetis, qui dixiſſet Solem, cum in terra luminis reflexu cœleſtis exſtitiſſet, rurſus reſplendentem

Intrepido vultu cœli convexa tueri:

et ipſi interim Solem facitis animal terra natum aut paluſtrem plantam, eumque ranarum patriæ et hydrorum accenſetis. Verum hæc nos in Stoicam tragœdiam differamus: quæ vero artificces obiter præter inſtitutum fecerunt, nos quoque obiter et aliud agentes examinemus. Sunt quidem in multis elegantes: ſed ineptias et curioſitatem non ubique levitant. Sicut ergo qui gallum ſuper manu Æſculapii pinxit, matutinum voluit ſignificare tempus, et Solis ortum appetentem: ita hic ranas aliquis poſſit vernæ tempeſtatis ſymbolum interpretari, quando Sol aëri dominari, et hyemem diſcutere incipit: ſi quidem de veſtra ſententia Sol et Apollo non duo dii, ſed unus ſunt habendi. Tu vero, aiebat Serapio, non idem ſentis, ſed Apollinem a Sole alium eſſe

φέρειν τοῦ Ἀπόλλωνος; Ἔγωγε, εἶπεν, ὡς τοῦ ἡλίου τὴν σελήνην· ἀλλ' αὕτη μὲν οὐ πολλάκις οὐδὲ πᾶσιν ἀποκρύπτει τὸν ἥλιον, ὁ δὲ ἥλιος ὁμοῦ τι πάντας ἀγνοεῖν τὸν Ἀπόλλωνα πεποίηκεν, ἀποστρέφων τῇ αἰσθήσει τὴν διάνοιαν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἐπὶ τὸ φαινόμενον.

ιγ'. Ἐκ τούτου τοὺς περιηγητὰς ὁ Σεραπίων ἤρετο, Τί δὴ τὸν οἶκον, οὐ Κυψέλλου τοῦ ἀναθέντος, ἀλλὰ Κορινθίων ὀνομάζουσι. Ἀπορίᾳ δὲ αἰτίας ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ σιωπώντων ἐκείνων, ἐπιγελάσας ἐγὼ, Τί δὲ, εἶπον, ἔτι τούτους οἰόμεθα γινώσκειν ἢ μνημονεύειν, ἐκπεπληγμένους παντάπασιν, ὑμῶν μετεωρολεσχούντων; ἐπεὶ πρότερόν γε αὐτῶν ἠκούομεν λεγόντων, ὅτι τῆς τυραννίδος καταλυθείσης ἐβούλοντο Κορίνθιοι καὶ τὸν ἐν Πίσῃ χρυσοῦν ἀνδριάντα καὶ τὸν ἐνταῦθα τουτονὶ θησαυρὸν ἐπιγράψαι τῆς πόλεως· Δελφοὶ μὲν οὖν ἔδωκαν, ὡς δίκαιον, καὶ συνεχώρησαν· Ἠλείους δὲ φθονήσαντας ἐψηφίσαντο μὴ μετέχειν Ἰσθμίων·

D. 11. Κυψέλλου] Reliquimus ut in omnibus libris proditum. Frequens et, ut puto, rectior, ſcriptura erat Κυψέλου quam reddidit Xyl.

cenſes? Omnino, inquam, ſicut Luna a Sole differt: verum Luna neque ſæpe, neque omnibus Solem occultat; Sol autem fere apud omnes homines ut ignoretur Apollo effecit, ſenſu intelligentiam avertens ab eo quod eſt ad id quod apparet.

XIII. Deinde Serapio ex enarratoribus quæſivit, Cur domum non Cypſeli qui dedicavit, ſed Corinthiorum nominent. Qui cum tacerent, quia, puto, cauſa quam redderent deſtituebantur, ipſe renidens, Quid vero, inquam, putamus iſtos jam ſcire aut meminiſſe, ſtupefactos plane noſtro de cœleſtibus rebus garritu? Ante quidem eos audivimus dicere, tyrannide everſa voluiſſe Corinthios et auream Piſæ ſtatuam, et eum qui hic eſt theſaurum urbi ſuæ tranſcribere. Atque id Delphos, ut juſtum, conceſſiſſe: Eleos, quod invidiſſent eam ipſis gloriam, decreto Corinthiorum fuiſſe Iſthmia feſ-

ὅθεν οὐδεὶς ἐξ ἐκείνου γέγονεν Ἰσθμίων ἀγωνιστὴς Ἠλεῖος. Ὁ δὲ Μολιονιδῶν φόνος ὑφ' Ἡρακλέους περὶ Κλεωνὰς, F οὐδὲν ἐστι μεταίτιος, ὡς ἔνιοι νομίζουσιν, Ἠλείοις τοῦ εἴργεσθαι· τοὐναντίον γὰρ ἦν αὐτοῖς προσῆκον εἴργειν, εἰ διὰ τοῦτο Κορινθίοις προσκεκρούκεσαν. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα εἶπον.

ιδ'. Ἐπεὶ δὲ τὸν Ἀκανθίων καὶ Βρασίδου παρελθοῦσιν οἶκον ἡμῖν ἔδειξεν ὁ περιηγητὴς χωρίον ἐν ᾧ Ῥοδώπιδος ἔκειντο ποτὲ τῆς ἑταίρας ὀβελίσκοι σιδηροῖ, δυσχεράνας ὁ Διογενιανὸς, Ἦν ἄρα τῆς αὐτῆς, ἔφη, πόλεως Ῥοδώπιδι μὲν χώραν παρασχεῖν ὅπου τὰς δεκάτας φέρουσα καταθήσεται τῶν μισθῶν, Αἴσωπον δὲ ἀπολέσαι 402
τὸν ὁμόδουλον αὐτῆς. Καὶ ὁ Σαραπίων, Τί δὲ ταῦτα, ἔφη, μακάριε, δυσχεραίνεις; ἐκεῖ βλέψον ἄνω, καὶ τὴν χρυσῆν ἐν τοῖς στρατηγοῖς καὶ βασιλεῦσι θέασαι Μνησαρέτην, ἣν Κράτης εἶπε τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀκρασίας ἀνα-

A. 3. δυσχεραίνεις; ἐκεῖ βλέψον] Vera interpunctio reddita ex B. E. Baſ. Xyl. Nulla erat in Aldina. Pravam inducit Stephanus.

civitate prohibitos: quare poſtmodo nullus Eleorum Iſthmia certavit. Quod autem Molionidæ ab Hercule apud Cleonas ſunt occiſi, id nihil fecit ad excludendum Eleos, quod nonnulli opinantur: contra enim ipſis conveniebat arcere, ſi ea de cauſa Corinthios offendiſſent. Hæc ego tum dixi.

XIV. Cum autem Acanthiorum et Braſidæ theſaurum nobis tranſeuntibus, nobis interpres locum monſtraret, in quo ferrei obeliſci Rhodopidis meretricis quondam fuerant ſiti; ſuccenſens Diogenianus, Fuit omnino, aiebat, ejuſdem civitatis Rhodopidi locum præbere, quo decimas ſuarum mercedum deponeret, et Æſopum ejus conſervum interficere. Et Serapio: Cur, inquit, iſthæc tu indigne fers? quin oculos attollis, et auream inter imperatores ac reges ſtantem Mneſaretam contemplaris, quam Crates aiebat tropæum de intemperantia Græcorum eſſe

κεῖσθαι τρόπαιον. Ἰδὼν οὖν ὁ νεανίας, Εἶτα περὶ Φρύνης, ἔφη, τοῦτο ἦν εἰρημένον τῷ Κράτητι; Ναί· εἶπεν ὁ Σεραπίων· Μνησαρέτη γὰρ ἐκαλεῖτο, τὴν δὲ Φρύνην ἐπίκλησιν ἔσχε διὰ τὴν ὠχρότητα. Πολλὰ δὲ, ὡς ἔοικε, τῶν ὀνομάτων ἀποκρύπτουσιν αἱ παρωνυμίαι· τὴν γοῦν Ἀλεξάνδρου μητέρα Πολυξέναν, εἶτα Μυρτάλην, Ὀ-
B λυμπιάδα τε καὶ Στρατονίκην κληθῆναι λέγουσι· τὴν δὲ Κορινθίαν Εὔμητιν, ἄχρι νῦν Κλεοβούλην πατρόθεν οἱ πλεῖστοι καλοῦσιν. Ἡροφίλην δὲ τὴν Ἐρυθραίαν, μαντικὴν γενομένην, Σίβυλλαν προσηγόρευσαν. Τῶν δὲ γραμματικῶν ἀκούσῃ καὶ τὴν Λήδαν, Μνησινόην, καὶ τὸν Ὀρέστην, Ἀχαιὸν ὠνομάσθαι φασκόντων. Ἀλλὰ πῶς, ἔφη, διανοῇ σὺ, βλέψας πρὸς τὸν Θέωνα, τοῦτο διαλῦσαι τὸ περὶ Φρύνης αἰτίαμα;

B. 2. Κορινθίαν—Κλεοβούλην] Ῥοδίαν E. Κλεοβουλίνην var. lect. B. et Mez.

B. 5. Μνησινόην] Νέμεσιν corrigit Mez. ad Ovid. Epiſt. T. II. p. 346. Ceterum Ἀχαιὸν cum ὀνομάσθαι continuant, nec quid excidiſſe ſtatuunt Amiot. Xyl. Mez. Vulgo et in codicibus ſcriptis eſt lacuna.

B. 8. αἰτίαμα] Sic B. E. Ald. Baſ. Xyl. Vulgo αἴτημα: receptum a Stephano.

ſtatutam? Quam cum vidiſſet adoleſcens, Atqui, dicebat, de Phryna hoc Crates pronunciaverat. Næ, reſpondebat Serapio, Mneſarete enim nomen fuit, ſed Phrynes cognomentum tulit ob pallorem. Multa autem nomina videmus ab cognominibus occultari. Alexandri quidem matrem Polyxenam, porro Myrtalem, Olympiadem, et Stratonicam dictam perhibent. Eumetin quoque Corinthiam plerique a patre Cleobulo Cleobulinam vocant. Herophilam Erythream, fatidica quod eſſet, Sibyllam appellaverunt. Grammaticos quoque audies Ledam Nemeſis, Oreſtem Achæi nomine afficientes. Sed quomodo tu cenſes, (Theonem adſpiciens hæc dicebat) hoc de Phryna crimen poſſe dilui?

Digitized by Google

ιε'. Κἀκεῖνος διαμειδιάσας, Οὕτως, εἶπεν, ὥς γε καὶ σοὶ προσεγκαλεῖν τὰ μικρότατα τῶν Ἑλληνικῶν πλημ- C
μελημάτων ἐλέγχοντι. Καθάπερ γὰρ ὁ Σωκράτης αἰτιώμενος ἐν Καλλίᾳ τῷ μύρῳ πολεμεῖ μόνον, ὀρχήσεις δὲ παίδων καὶ κυβιστήσεις, καὶ φιλήματα καὶ γελωτοποιοὺς ὁρῶν ἀνέχεται· καὶ σύ μοι δοκεῖς ὁμοίως γύναιον εἴργειν τοῦ ἱεροῦ χρησάμενον ὥρᾳ σώματος οὐκ ἐλευθερίως, φόνων δὲ καὶ πολέμων καὶ λεηλασιῶν ἀπαρχαῖς καὶ δεκάταις κύκλῳ περιεχόμενον τὸν θεὸν ὁρῶν, καὶ τὸν νεὼν σκύλων Ἑλληνικῶν ἀνάπλεω καὶ λαφύρων, οὐ δυσχεραίνεις· οὐδὲ οἰκτείρεις τοὺς Ἕλληνας, ἐπὶ τῶν καλῶν ἀναθημάτων αἰσχίστους ἀναγινώσκων ἐπιγραφὰς, ΒΡΑΣΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΝΘΙΟΙ ΑΠΟ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, καὶ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΑΠΟ D
ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ, καὶ ΦΩΚΕΙΣ ΑΠΟ ΘΕΣΣΑΛΩΝ· ΟΡΝΕΑΤΑΙ δὲ ΑΠΟ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ· ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΕΣ δὲ ΑΠΟ ΦΩΚΕΩΝ. Ἀλλὰ Πραξιτέλης, ὡς ἔοικε, μόνος ἐλύπησε Κράτητα τῇ

C. 2. αἰτιώμενος ἐν Καλλίᾳ] Rectius ἑστιώμενος ἐν Καλλίου, ut vidit etiam Reiſk.

XV. Ad hæc ſubridens Theo: Ita ſane, inquit, ut præterea etiam te culpem, qui leviſſima Græcorum peccata inſecteris. Sicut enim Socrates in Callia id reprehendit, quod unguento tantum inimicus, ſaltationes puerorum, in caput provolutiones, oſcula, ſanniones videret æquo animo: ita tu plane mihi videris a templo arcere mulierculam non liberaliter forma et ætate ſua uſam: cum autem videas cædium, bellorum deprædationumque primitiis ac decimis in orbem cingi deum, non indignari, non miſerari Græcos, pulcherrimorum donariorum turpiſſimas legens inſcriptiones haſce: *Braſidas et Acanthii de Athenienſibus*; *Athenienſes de Corinthiis*; *Phocenſes de Theſſalis*; *Orneatæ de Sicyoniis*; *Amphictyones de Phocenſibus*. Nimirum autem ſoli Praxiteli Crates ſuccenſuit, qui

ἐρωμένῃ τυχὼν αὐτόθι δωρεᾶς, ὃν ἐπαινεῖν ὤφειλε Κράτης ὅτι τοῖς χρυσοῖς βασιλεῦσι τούτοις παρέστησε χρυσῆν ἑταίραν, ἐξονειδίζων τὸν πλοῦτον ὡς οὐδὲν ἔχοντα θαυμάσιον οὐδὲ σεμνόν· δικαιοσύνης γὰρ ἀναθήματα καὶ σωφροσύνης καὶ μεγαλονοίας καλῶς ἔχει τίθεσθαι παρὰ τὸν θεόν,
E καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας, οὐ χρυσῆς καὶ τρυφώσης εὐπορίας, ἧς μέτεστι καὶ τοῖς αἴσχιστα βεβιωκόσιν.

ιϛʹ. Ἐκεῖνο δὲ οὐ λέγεις, εἶπεν ἅτερος τῶν περιηγητῶν, ὅτι Κροῖσος ἐνταῦθα καὶ τῆς ἀρτοποιοῦ χρυσῆν εἰκόνα ποιησάμενος ἀνέθηκε* πλὴν οὐκ ἐντρυφῶν τῷ ἱερῷ, καλὴν δὲ λαβὼν αἰτίαν καὶ δικαίαν· λέγεται γὰρ Ἀλυάττην τὸν πατέρα τοῦ Κροίσου δευτέραν ἀγαγέσθαι γυναῖκα, καὶ παῖδας ἑτέρους τρέφειν· ἐπιβουλεύουσαν οὖν τῷ Κροίσῳ τὴν ἄνθρωπον, φάρμακον δοῦναι τῇ ἀρτοποιῷ, καὶ κελεῦσαι διαπλάσασαν ἄρτον

D. 5. τυχὼν] Forte λαχών.
E. 5. ἀνέθηκε * πλὴν οὐκ] Hæc ut integra ita continua, ſine lacuna reddunt Xyl. et Amiot. Putem tamen excidiſſe Εὖ γʹ, ἔφη ὁ Σεραπίων.
E. 10. ἀρτοποιῷ] Sic Leonic. Schott. Anon. T. V. B. Mez. Ceteri ἀρτόπῳ. Xyl. ἀρτοποίῳ. Paulo ante legendum παραθεῖναι pro παραδοῦναι.

hoc ſuæ amaſiæ donum dediſſet; cum laudare eum debuerit quod aureis iſtis regibus appoſuit auream meretricem, divitiis hoc exprobrans, quod nihil venerabile eis ineſt, nihil admirabile. Juſtitiæ enim donaria, temperantiæ, magnanimitatis, dedicare diis reges et principes conveniebat: non aureæ et luxurioſæ abundantiæ, quæ obtingit interdum etiam turpiſſime viventibus.

XVI. Id vero non commemoras, aiebat alter Interpretum, quod Crœſus hic etiam ancillæ ſuæ piſtrici auream ſtatuam poſuit? Non quidem ille, inquit Theo, per luxuriam inſultans templo, ſed cauſam nactus juſtam atque honeſtam. Traditum eſt enim Alyatten Crœſi patrem inducta filio noverca alios ſuſtuliſſe liberos: novercam Crœſo inſidiantem, venenum piſtrici dediſſe, ac juſſiſſe ut

Digitized by Google

ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κροίσου περιελθοῦσαν· τὴν δὲ ἀρτοποιὸν κρύφα τοῦ Κροίσου φράσαι, παραθεῖναι δὲ τοῖς ἐκείνης παισὶ τὸν ἄρτον· ἀνθ' ὧν βασιλεύσαντα τὸν Κροῖσον, οἷον ἐπὶ μάρτυρι τῷ θεῷ τὴν χάριν ἀμείψασθαι τῆς γυναικὸς, εὖ γε ποιοῦντα ἐκεῖνον. Ὅθεν, εἶπεν, ἄξιον δὴ καὶ τῶν πόλεων εἴ τι τοιοῦτόν ἐστιν ἀνάθημα, τιμᾶν καὶ ἄγασθαι, οἷον τὸ Ὀπουντίων· ἐπεὶ γὰρ οἱ Φωκέων τύραννοι πολλὰ τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀναθημάτων συγχέαντες ἔκοψαν νόμισμα καὶ διέσπειραν εἰς τὰς πόλεις, Ὀπούντιοι συναγαγόντες ὅσον ἀργύριον, ὑδρίον ἀνέπεμψαν ἐνθάδε τῷ θεῷ καὶ καθιέρωσαν. Ἐγὼ δὲ καὶ Μυρίνας ἐπαινῶ καὶ Ἀπολλωνιάτας, θέρη χρυσᾶ δεῦρο πέμψαντας· ἔτι δὲ μᾶλλον Ἐρετριεῖς καὶ Μάγνητας, ἀνθρώπων ἀπαρχαῖς δωρησαμένους τὸν θεὸν, ὡς καρπῶν δοτῆρα, καὶ πατρῷον καὶ γενέσιον καὶ φιλάνθρωπον· αἰτιῶμαι δὲ Μεγαρεῖς, ὅτι μόνοι σχεδὸν ἐνταῦθα λόγχην ἔχοντα τὸν θεὸν ἔστησαν

F. 5. εὖ γε ποιοῦντα ἐκεῖνον] His verbis Theo reſponſionem ordiri videtur. Itaque ab antecedentibus disjungenda, et cum proximis connectenda ſunt.
F. 11. Μυρίνας] Quidvis potius, quam hoc, legendum: Mez. Σμυρναίους. Reiſk. Μυριναίους.

panem ex eo effictum Crœſo daret: ea re clanculum Crœſo indicata, panem novercæ pueris iſtum appoſuiſſe; itaque Crœſum regno potitum, veluti teſte Deo gratiam bonam mulieri retuliſſe, laudabili ſane inſtituto. Itaque dignum eſt etiam urbium ſi qua ſunt talia donaria, ea venerari: quale in primis eſt Opuntiorum. Cum enim Phocenſium tyranni multa aureorum et argenteorum donariorum conflaviſſent, et ex ea maſſa cuſam monetam per urbes diſperſiſſent, Opuntii tantum collegere, ut hydriam ex eo argenteam conficerent, eamque hic dedicaverunt. Ego autem Myrinæos quoque et Apolloniatas laudo, qui aureas meſſes huc miſerunt: magis etiam Eretrienſes ac Magnetas qui hominum primitiis Deum donaverunt, ut frugum datorem, paternum, genitalem, et humanum: Megarenſes autem culpo, quod ſoli fere Deum hic haſtatum

ἀπὸ τῆς μάχης, ἣν Ἀθηναίους μετὰ τὰ Περσικὰ τὴν πόλιν ἔχοντας αὐτῶν, νικήσαντες ἐξέβαλον· ὕστερον μέντοι πλῆκτρον ἀνέθηκαν τῷ θεῷ χρυσοῦν ἐπιστήσαντες, ὡς ἔοικε, Σκυθινῷ λέγοντι περὶ τῆς λύρας, ἣν ἁρμόζεται Ζηνὸς εὐειδὴς Ἀπόλλων, πᾶσαν ἀρχὴν καὶ τέ-
B λος συλλαβών· ἔχει δὲ λαμπρὸν πλῆκτρον ἡλίου φάος.

ιζ'. Ἐπιβάλλοντος δὲ τοῦ Σεραπίωνος εἰπεῖν τι περὶ τούτων, ὁ ξένος, Ἡδὺ μὲν, ἔφη, τὸ τοιούτων ἀκροᾶσθαι λόγων, ἐμοὶ δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι τὴν πρώτην ὑπόσχεσιν ἀπαιτῆσαι περὶ τῆς αἰτίας ἢ πέπαυκε τὴν Πυθίαν ἐν ἔπεσι καὶ μέτροις ἄλλοις θεσπίζουσαν· ὥστε, εἰ δοκεῖ, τὰ λειπόμενα τῆς θέας ὑπερθέμενοι, περὶ τούτων ἀκούσωμεν, ἐνταῦθα καθίσαντες· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ μάλιστα πρὸς τὴν τοῦ χρηστηρίου πίστιν ἀντιβαίνων λόγος, ὡς δυοῖν θάτερον, ἢ τῆς Πυθίας τῷ χωρίῳ μὴ πελαζούσης ἐν ᾧ τὸ θεῖόν
C ἐστιν, ἢ τοῦ πνεύματος παντάπασιν ἀπεσβεσμένου καὶ τῆς

A. 7. ἔχοντας] Sic B. E. Xyl. Vulgo ἔχοντες. Mox ἐπιστήσαντες poteſt teneri. Mez. quidem corrigit πιστώσαντες.

poſuerunt, de pugna, qua poſt bellum Perſicum Athenienſes, qui urbem ipſorum obtinebant, victos ejecerunt. Poſtea quidem temporis aureum Deo plectrum dedicaverunt: obtemperantes, ut apparet, Scythino, qui ſic de lyra ſcripſit:

Continuat hanc Apollo filius Jovis
Formoſus, initia fineſque omnes continens,
Plectrumque ſplendidum Solis radios habens.

XVII. Hic cum Serapio aggrederetur aliquid de iſtis dicere, Hoſpes, Jucundum quidem, inquit, eſt hujuſmodi audire ſermones; me autem neceſſitas cogit primum propoſitum repoſcere de cauſa, cur Pythia deſierit heroico aliiſque carminibus oracula edere. Itaque, ſi vobis eſt volentibus, reliquum ſpectaculi in aliud rejicientes tempus, huc adſideamus, eaque de re commentemur. Nam hæc potiſſimum ratio eſt, quæ oraculo fidem derogat: quod alterutrum horum videtur eſſe, aut Pythiam non accedere ad locum in quo numen eſt, aut ſpiritum prorſus exſtinctum

δυνάμεως ἐκλελοιπυίας. Περιελθόντες οὖν ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν καθεζόμεθα κρηπίδων νεὼ πρὸς τὸ τῆς Γῆς ἱερόν, τό τε ὕδωρ ἀποβλέποντες· ὥστε εὐθὺς εἰπεῖν τὸν Βόηθον ὅτι καὶ ὁ τόπος τῆς ἀπορίας συνεπιλαμβάνεται τῷ ξένῳ. Μουσῶν γὰρ ἦν ἱερὸν ἐνταῦθα περὶ τὴν ἀναπνοὴν τοῦ νάματος, ὅθεν ἐχρῶντο πρός τε τὰς λοιβὰς τῷ ὕδατι τούτῳ, ὥς φησι Σιμωνίδης

Ἔνθα χερνίβεσσιν εἰρύεταί τι Μουσᾶν καλλικόμων ὑπένερθεν ἁγνὸν ὕδωρ.

μικρῷ δὲ περιεργότερον αὖθις ὁ Σιμωνίδης, τὴν Κλειὼ D
προσειπὼν

——Ἁγνὰν ἐπίσκοπον,
Χερνίβων, (φησὶ,) πολύλιστον ἀραιόν τί ἐστιν ἀχρυσόπεπλον
- - - - - - - - - - - - - - - - - -
Εὐῶδες ἀμβροσίων ἐκ μυχῶν ἐρανὸν ὕδωρ.

Οὐκ ὀρθῶς οὖν Εὔδοξος ἐπίστευσε τοῖς Στυγὸς ὕδωρ τοῦτο καλεῖσθαι ἀποφήνασι. Τὰς δὲ Μούσας ἱδρύσαντο παρ-

C. 4. ἀποβλέποντες· ὥστε] Continuavimus hæc vulgo per lacunam disjuncta, quæ vere nulla eſſe videtur. E. quidem eam inter ὕδωρ et ἀποβλέποντες ponit.

C. 9. εἰρύεται—ἐρανὸν ὕδωρ] Priori loco Simonidis præſtat ἀρύεται quod habent Anon. T. V. Mez. Poſterior valde corruptus ad hunc fere modum revocandus videtur—πολυλίστων ἀρύοντι ταῖσιν αἱ χρυσόπεπλοι Θυιάδες ἀμβροσίων ἐκ μυχῶν ἐρανὸν ὕδωρ.

D. 6. τοῖς—ἀποφήνασι] Prius pro τῆς ex Ald. Baſ. Xyl. B. E. Poſterius ex Anon. T. V. Mez. pro ἀποφῆναι.

eſſe, et vim defeciſſe. Circumeuntes ergo conſedimus in meridianis ſedilibus templi, pone fanum Telluris: in aquam contuentes, ut ſtatim dixerit Boëthus, ipſum locum hoſpitis dubitationi patrocinari. Erat enim ibi ad laticum exſpirationem delubrum Muſarum, unde et ad libationes aquam ſumebant, ut ait Simonides,

Unde pollubris manuum latex pulchricomarum
Muſarum ſurſum hauritur.

rurſuſque idem paululum exquiſitius, Cleionem vocans caſtam procuratricem, ait

Malluviorum optabilis, rara, et veſte carens aurea
Odorata ex ambroſiis aqua penetralibus.

Non recte ergo Eudoxus credidit iis, qui hanc aquam Stygis vocari dixerunt. Muſas vero vaticinio collocave-

Digitized by Google

ἕδρας τῆς μαντικῆς καὶ φύλακας αὐτοῦ περὶ τὸ νᾶμα, καὶ τὸ τῆς γῆς ἱερὸν, ἧς λέγεται τὸ μαντεῖον γενέσθαι, τὴν ἐν μέτροις καὶ μέλεσι χρησμῳδίαν. Ἔνιοι δὲ καὶ πρῶτον φασιν ἡρῷον ἐνταῦθα μέτρον ἀκουσθῆναι,

E Συμφέρετε πτερὰ οἰωνοὶ, κηρόν τε μέλισσαι.

ὅτε τοῦ θεοῦ ἐπιδεᾶ γενομένην ἀποβαλεῖν τὸ σεμνόν. ....

ιη'. Ὁ Σεραπίων, Ἐπιεικέστερα ταῦτα, εἶπεν, ὦ Βόηθε, καὶ μουσικώτερα· δεῖ γὰρ μὴ μάχεσθαι πρὸς τὸν Θέωνα, μηδὲ ἀναιρεῖν μετὰ τῆς μαντικῆς ἅμα τὴν πρόνοιαν καὶ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῶν ὑπεναντιοῦσθαι δοκούντων λύσεις ἐπιζητεῖν· τὴν δὲ εὐσεβῆ καὶ πάτριον μὴ προΐεσθαι πίστιν. Ὀρθῶς, ἔφην ἐγὼ, λέγεις, ἄριστε Σεραπίων· οὐδὲ γὰρ φιλοσοφίαν ἀπεγνώσκομεν ὡς ἀνῃρημένην παντάπασι καὶ διεφθορυῖαν, ὅτι πρότερον μὲν ἐν ποιήμασιν ἐξέφερον οἱ φιλόσοφοι τὰ δόγματα καὶ τοὺς

D. 10. τὴν ἐν μέτροις] Corrigendum διὰ τὴν ἐν μέτροις.
E. 2. ὅτι τοῦ θεοῦ ἐπιδεᾶ—σεμνόν] Obſcuritatem loci non expedio: complura excidiſſe putem.
E. 5. Θέωνα] Amiot. Xyl. Mez. θεόν.

runt adſidentes, ejuſque cuſtodes ibi ad aquam et Telluris templum, cujus dicitur ipſum fuiſſe oraculum, ob numeris et carmine contentam divinationem. Quidam etiam primum heroicum verſum ibi aiunt auditum:

Congerite huc pennam volucres, et apes ſua mella.

* quando obnoxia Deo facta amiſit majeſtatem.

XVIII. Tum Serapio: Æquiora, inquit, hæc, Boëthe, et muſis magis congruentia. Non enim repugnandum eſt Deo, neque ſimul cum vaticinio providentia et numen tolli debent: ſed quærendæ ſunt eorum quæ adverſari videntur ſolutiones, interim pia et a majoribus ad nos propagata perſuaſio non eſt prodenda. Recte dicis, inquam ego, optime Serapio. Nam philoſophiam quoque non ideo pro deplorata habemus prorſus aut corrupta, quia antiquitus carmine ſuas ſententias philoſophi profe-

Digitized by Google

λόγους, ὥσπερ Ὀρφεὺς καὶ Ἡσίοδος καὶ Παρμενίδης καὶ F
Ξενοφάνης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Θαλῆς· ὕστερον δὲ ἐπαύσαντο καὶ πέπαυνται χρώμενοι μέτροις πλὴν σοῦ· διὰ σοῦ δὲ αὖθις εἰς φιλοσοφίαν ποιητικὴ κάτεισιν, ὄρθιον καὶ γενναῖον ἐγκελευομένη τοῖς νέοις. Οὐδὲ ἀστρολογίαν ἀδοξοτέραν ἐποίησαν οἱ περὶ Ἀρίσταρχον καὶ Τιμόχαριν καὶ Ἀρίστυλλον καὶ Ἵππαρχον, καταλογάδην γράφοντες, ἐν μέτροις πρότερον Εὐδόξου καὶ Ἡσιόδου καὶ Θαλοῦ γρα-
φόντων, εἴγε Θαλῆς ἐποίησεν, ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν, τὴν 403
αὐτῷ ἀναφερομένην ἀστρολογίαν. Πίνδαρος δὲ καὶ περὶ τρόπου μελῳδίας ἀμελουμένου καθ' αὑτὸν ἀπορεῖν ὁμολογεῖ, καὶ θαυμάζει ὅτι * οὐθὲν γάρ ἐστι δεινὸν οὐδὲ ἄτοπον αἰτίας ζητεῖν τῶν τοιούτων μεταβολῶν· ἀναιρεῖν δὲ τὰς τέχνας καὶ τὰς δυνάμεις, ἄν τι κινηθῇ καὶ παραλλάξῃ τῶν κατὰ ταύτας, οὐ δίκαιον.

ιθʹ. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Θέων, Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, εἰ-

F. 8. Εὐδόξου] An ſuo loco ſit hoc nomen inter poetas, dubium videatur.

A. 1. εἰπεῖν, τὴν αὐτῷ] Hoc Stephano debetur. Mira varietas eſt librorum. Legendum cum Mez. τὴν ἐπ' αὐτόν.

A. 4. θαυμάζει ὅτι] Mez. θαυμάζει διὰ τί. Et ita nil excidiſſe putat.

rebant, ut Orpheus, Heſiodus, Parmenides, Xenophanes, Empedocles, Thales: poſtea vero deſierunt verſibus uti, te excepto: cujus opera rurſum in philoſophiam poetica ſe ingerit, adoleſcentibus claſſicum ingenue canens. Neque aſtrologiam contentiorem reddiderunt Ariſtarchus, Timocharis, Ariſtyllus, Hipparchus, ſoluta oratione eam deſcribentes: cum de ea ante carmine ſcripſiſſent Eudoxus, Heſiodus, Thales, ſi quidem is autor vere eſt ejus quæ ipſi inſcribitur aſtrologiæ. Pindarus quoque de modo cantilenæ neglecto ſua ætate dubitare ſe fatetur, et mirari quod * Non enim iniquum eſt aut abſurdum, cauſas quærere hujuſmodi mutationum: injuſtum vero eſt artes ipſas et facultates abolere, ſi quid in iis mutatum ſit.

XIX. Sub hæc Theo, Atqui iſthæc, inquit, magnas

κεν, μεγάλας ἔσχηκε τῷ ὄντι παραλλαγὰς καὶ καινοτο-
B μίας· τοὺς δὲ ἐνταῦθα πολλοὺς καὶ τότε καταλογάδην ἐκφερομένους καὶ περὶ πραγμάτων οὐ τῶν τυχόντων. Λακεδαιμονίοις τε γὰρ, ὡς Θουκυδίδης ἱστόρηκε, περὶ τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου χρωμένοις, ἀνεῖλε νίκην καὶ κράτος, καὶ βοηθήσειν αὐτὸς καὶ παρακαλούμενος καὶ ἀπαράκλητος· καὶ Παυσανίαν εἰ μὴ καταγάγοιεν ἀργυρέᾳ εὐλάκᾳ εὐλάξειν. Ἀθηναίοις δὲ περὶ τῆς ἐν Σικελίᾳ μαντευομένοις στρατείας προσέταξε τὴν ἐξ Ἐρυθρῶν ἱέρειαν ἀνάγειν τῆς Ἀθηνᾶς· ἐκαλεῖτο δὲ Ἡσυχία τὸ γύναιον. Δεινομένους δὲ τοῦ Σικελιώτου μαντευομένου
C περὶ τῶν υἱέων, ἀνεῖλεν ὡς οἱ τρεῖς τυραννήσοιεν· ὑποτυχόντος δὲ τοῦ Δεινομένους, Οἰμωξόμενοί γε; ὦ δέσποτα Ἄπολλον, Καὶ τοῦτό σοι, ἔφη, διδόναι καὶ προσαν-

B. 1. καταλογάδην] Deeſt οἴδαμεν quod ab ultimis illis adverbii literis abſorptum videtur.

B. 6. Παυσανίαν—εὐλάξειν.] Legendum Πλειστοάνακτα ex Thucyd. V, 16. Indidem locum reſtituimus, qui vulgo cum lacuna ita legebatur: ἀργύρεα—συλλέξειν.

B. 7. Ἀθηναίοις δὲ] δὲ aſſumtum ex B. E.

C. 3. ἔφη, διδόναι καὶ] Mez. corrigit ut hæc mutet in δίδοται. Certe talis quidem ſententia requiritur.

re vera mutationes et innovationes paſſa ſunt: oracula multa etiam dudum proſa oratione ſunt edita, ac de rebus ea haud levibus. Lacedæmoniis, ut ſcribit Thucydides, de bello contra Athenienſes oraculum ſcitantibus Deus victoriam pollicitus eſt, ſeque vocatum et non vocatum auxilio futurum. Et Pauſaniam ſi non reducerent argenteo vomere araturos. Athenienſibus de expeditione in Siciliam conſulentibus mandavit, ut antiſtitam Minervæ quæ Erythris erat, ducerent. Ei nomen erat Heſychia, (quod ſignificat *quietem*: et ceſſare ipſos ac quieſcere Deus volebat.) Deinomeni Siculo de filiis oraculum petenti, reſpondit tres tyrannidem geſturos: cumque ſubjeciſſet Deinomenes, *Quæ res nimirum, Apollo domine, iis vertet male*, Reſpondit Deus, *Id quoque ſe ei dare ac promittere.*

αἱρεῖν. Ἴστε τοίνυν ὅτι Γέλων μὲν ὑδρωπιῶν, Ἱέρων δὲ λιθιῶν ἐτυράννησεν, ὁ δὲ τρίτος Θρασύβουλος ἐν στάσεσι καὶ πολέμοις γενόμενος χρόνον οὐ πολὺν ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς. Προκλῆς τοίνυν ὁ Ἐπιδαύρου τύραννος ἄλλους τε πολλοὺς ὠμῶς καὶ παρανόμως ἀνεῖλε, καὶ Τίμαρχον ἀπ' Ἀθηνῶν παραγενόμενον μετὰ χρημάτων πρὸς αὐτὸν ὑποδεξάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς ἀπέκτεινε, καὶ τὸ σῶμα κατεπόντισεν ἐμβαλὼν εἰς φορμόν· ἔπραξε δὲ ταῦτα διὰ Κλεάνδρου τοῦ Αἰγινήτου, τῶν ἄλλων ἀγνοούντων· ὕστερον δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῷ ταραττομένων, D ἔπεμψεν ἐνταῦθα Κλεότιμον τὸν ἀδελφὸν ἐν ἀπορρήτῳ μαντευσόμενον περὶ φυγῆς αὐτοῦ καὶ μεταστάσεως· ἀνεῖλεν οὖν ὁ θεὸς διδόναι Προκλεῖ φυγὴν καὶ μετάστασιν ὅπου τὸν φορμὸν ἐκέλευσε καταθέσθαι τὸν Αἰγινήτην ξένον, ἢ ὅπου τὸ κέρας ἀποβάλλει ὁ ἔλαφος. Συνεὶς οὖν ὁ τύραννος ὅτι κελεύει καταποντίζειν αὐτὸν ἢ κατο-

C. 7. Ἐπιδαύρου] Sic Baſ. Xyl. B. E. Amiot. Mez. ex Herodoto III, 50. Vulgo Ἐπιδάνδρου.

Scitis autem Gelonem aqua intercute, Hieronem calculo renum, divexatos tyrannidem geſſiſſe: tertius Thraſybulus bellis ſeditionibuſque conflictatus, imperio, quod non diu tenuit, ejectus fuit. Procles Epidauri tyrannus cum alios multos crudeliter nefarieque necavit: tum Timarchum, quem Athenis venientem cum pecunia hoſpitio comiter exceperat, interfecit: cadaverque ejus ſtorea involutum in mare abjecit, uſus ad hæc Cleandri Æginetæ opera, aliis ignorantibus. Poſtea rebus ipſius conturbatis, huc miſit Cleotinum fratrem arcane conſulturum de exſulio et migratione. Huic reſpondit Deus, Fugam ſe eo et migrationem Procli concedere quo is ſtoream deponi ab Ægineta hoſpite juſſiſſet, aut quo cervus cornu abjicit. Intelligens itaque tyrannus ſibi a Deo imperari ut vel in mare demer-

ρύττειν ὁ θεός, (οἱ γὰρ ἔλαφοι κατορύττουσι καὶ ἀφανίζουσι κατὰ τῆς γῆς, ὅταν ἐκπέσῃ τὸ κέρας) ἐπέσχεν ὀλίγον χρόνον, εἶτα τῶν πραγμάτων παντάπασι μοχθηρῶν γενομένων, ἐξέπεσε. Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ τοῦ Τιμάρχου φί-
E λοι καὶ διαφθείραντες, ἐξέβαλον τὸν νεκρὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὃ δ᾽ ἐστὶ μέγιστον, αἱ ῥῆτραι δι᾽ ὧν ἐκόσμησε τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν Λυκοῦργος, ἐδόθησαν αὐτῷ καταλογάδην. Ἀλυρίου τοίνυν καὶ Ἡροδότου καὶ Φιλοχόρου καὶ Ἴστρου, τῶν μάλιστα τὰς ἐμμέτρους μαντείας φιλοτιμηθέντων συναγαγεῖν, ἄνευ μέτρου χρησμοὺς γεγραφότων, Θεόπομπος οὐδενὸς ἧττον ἀνθρώπων ἐσπουδακὼς
F περὶ τὸ χρηστήριον, ἰσχυρῶς ἐπιτετίμηκε τοῖς μὴ νομίζουσι κατὰ τὸν τότε χρόνον ἔμμετρα τὴν Πυθίαν θεσπίζειν· εἶτα τοῦτο βουλόμενος ἀποδεῖξαι, παντάπασιν ὀλίγων χρησμῶν ηὐπόρηκεν, ὡς τῶν ἄλλων καὶ τότε ἤδη καταλογάδην ἐκφερομένων.

E. 4. Ἀλυρίου] Forte Ἀλυπίου ut Reiſk.

geret ſeipſum vel defoderet, (nam cervi cornua delapſa in terram defodiendo tollunt e medio) paululum temporis expectavit: deinde rebus plane peſſum euntibus, profugit. Nacti autem eum amici Timarchi interfecerunt, cadaverque in mare projecerunt. Quod vero maximum eſt, rhetræ illæ ſecundum quas Lacedæmoniorum rempublicam Lycurgus compoſuit, ſoluta oratione ei datæ ſunt. Jam eum Alyrius, Herodotus, Philochorus, et Iſter, qui maxime in id incubuerunt ut carmine dicta oracula conſcriberent, oracula etiam proſa oratione edita retulerint; Theopompus, quo nemo hominum diligentius oraculi hujus res ſcrutatus eſt, vehementer eos reprehendit qui putarent iſtis temporibus Pythiam carmine non reſpondiſſe: et cum demonſtrare vellet ſuam deinde ſententiam, admodum pauca oracula potuit proferre: quia nimirum reliqua jam tum ſoluto ſermone ederentur.

Digitized by Google

κ'. Ἔνιοι δὲ καὶ νῦν μετὰ μέτρων ἐκφέρουσιν, ὧν ἕνεκα καὶ πρᾶγμα περιβόητον πεποίηκε. Μισοῦν γὰρ Ἡρακλέους ἱερόν ἐστιν ἐν τῇ Φωκίδι, καὶ νομίζεται τὸν ἱερώμενον, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ γυναικὶ μὴ ὁμιλεῖν· διὸ καὶ πρεσβύτας ἐπιεικῶς ἱερεῖς ἀποδεικνύουσι. Πλὴν ἔμπροσθεν ὀλίγῳ χρόνῳ νεανίας οὐ πονηρὸς, ἀλλὰ φιλότιμος, ἐρῶν παιδίσκης, ἔλαβε τὴν ἱερωσύνην· καὶ τὸ πρῶτον ἦν ἐγκρατὴς 404
ἑαυτοῦ, καὶ ἔφυγε τὴν ἄνθρωπον· ἀναπαυομένῳ δὲ αὐτῷ ποτε μετὰ πότον καὶ χορείαν προσπεσοῦσαν διεπράξατο· φοβούμενος οὖν καὶ ταραττόμενος, ἐπὶ τὸ μαντεῖον κατέφυγε, καὶ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἠρώτα τὸν θεόν, εἴ τις εἴη παραίτησις ἢ λύσις· καὶ ἔλαβε τόνδε τὸν χρησμόν,

Ἅπαντα ἀναγκαῖα συγχωρεῖ θεός.

Οὐ μὴν ἀλλὰ δοὺς ἄν τις ὡς οὐδὲν ἄνευ μέτρου θεσπίζεται καθ' ἡμᾶς, μᾶλλον διαπορήσει καὶ περὶ τῶν παλαιῶν, ποτὲ μὲν μέτροις, ποτὲ δὲ ἄνευ μέτρων διδόν-

F. 6. μετὰ μέτρων—ὧν ἕνεκα] Ita B. E. pro vulgato κατὰ μέτρον. Porro corrigendum ὧν ἵνα quod in Verſione reddidimus.
F. 7. Μισῶν γὰρ] Μισογύνου Amiot. Xyl. Mez.
F. 9. ἐν τῷ ἐνιαυτῷ] Forte ἐν αὐτῷ, ut Mez.

XX. Nonnulla tamen hodieque carmine redduntur, quorum unum etiam res ipſa celebre fecit. Eſt in Phocide templum Herculis mulierum oſoris, et ſtatutum ut ſacerdos toto anno mulieribus ſe abſtineat; itaque fere ſenibus id ſacerdotium committitur. Tamen paulo ante tempore adoleſcens non malus, et liberali ingenio, id munus accepit, puellam quandam tum amans. Is cum ab initio continens ſuique potens amaſiam fugeret, quodam tempore eam, cum ad ipſum quieti poſt convivium et choreas deditum irrueret, confecit. Metuens ergo ſibi et turbatus, ad oraculum confugit, quæſivitque an aliqua ſui peccati eſſet expiatio: hocque illi datum eſt oraculum: *Omnia neceſſaria concedit Deus.* Enimvero dans hoc aliquis, nihil cum numeris hodie reſponderi, magis etiam dubitaverit de priſcis temporibus, cum aliquando ſoluta, interdum nu-

B των τὰς ἀποκρίσεις. Ἔστι δὲ οὐδέτερον, ὦ παῖ, παράλογον, μόνον ἂν ὀρθὰς καὶ καθαρὰς περὶ τοῦ θεοῦ δόξας ἔχωμεν, καὶ μὴ νομίζωμεν αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι τὸν τὰ ἔπη συνθέντα πρότερον, καὶ νῦν ὑποβάλλοντα τῇ Πυθίᾳ τοὺς χρησμοὺς, ὥσπερ ἐκ προσωπείων φθεγγόμενον.

κα΄. Ἀλλ᾽ αὖθις ἄξιον μὲν ἔστι διὰ μακροτέρων εἰπεῖν τι καὶ πυθέσθαι περὶ τούτων, τὰ δὲ νῦν ἐν βραχεῖ μαθόντες διαμνημονεύωμεν, ὡς σῶμα μὲν ὀργάνοις χρῆται πολλοῖς, αὐτῷ δὲ σώματι ψυχὴ καὶ μέρεσι τοῖς σώματος ψυχὴ δὲ ὄργανον θεοῦ γέγονεν· ὀργάνου δὲ ἀρετὴ
C μάλιστα μιμεῖσθαι τὸ χρώμενον ᾗ πέφυκε δυνάμει καὶ παρέχειν τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῦ νοήματος ἐν αὐτῷ δυναμένῃ, δεικνύναι δὲ οὐχ οἷον ἦν ἐν τῷ δημιουργῷ καθαρὸν καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀναμάρτητον, ἀλλὰ μεμιγμένον [πολλῷ τῷ

C. 2. δυναμένῃ—οἷον ἦν ἐν—καθ᾽ ἑαυτὸ] ἦν ἐν recepimus ex B. E. Porro verbis πολλῷ τῷ ἀλλοτρίῳ ex noſtra conjectura veriſimillima ſane, ut nobis videtur, ſupplevimus lacunam, quæ in omnibus exſtat libris. Mox in καθ᾽ ἑαυτὸ ſubaudiendum τὸ τοῦ χρωμένου ἔργον. Ab initio δυναμένῃ delendum. Totum locum rectius in Verſione reddidimus.

meris adſtricta oratione fata Deus cecinerit. Sed neutrum, mi adoleſcens, a ratione eſt alienum, modo rectas et puras de Deo habeamus opiniones: neque putemus ipſum eſſe qui olim carmina compoſuerit, et nunc Pythiæ oracula ſubjiciat, tanquam per larvas ipſe loquens.

XXI. Sed rurſum par eſt de his aliquid prolixius diſſerere ac percunctari. In præſentia paucis hæc in memoriam revocemus, corpus inſtrumentis uti multis, corpore et ejus membris animum, qui eſt inſtrumentum Dei. Eſt autem virtus inſtrumenti ut quam maxime qua fert natura ejus, facultate imitetur utentem ejuſque conſilium effectu reddat: quod conſilium quum reddere et oſtendere nequeat ut eſt in utente et opifice, purum, et motus erroriſque vacuum, oſtendit mixtum *nec ſincerum.* Per ſe e-

ἀλλοτρίῳ;] καθ' ἑαυτὸ γὰρ ἄδηλον ἡμῖν· ἕτερον δὲ καὶ δι' ἑτέρου φαινόμενον ἀναπίμπλαται τῆς ἐκείνου φύσεως. Καὶ κηρὸν μὲν ἐῶ, καὶ χρυσὸν, ἄργυρόν τε καὶ χαλκὸν, ὅσα τε ἄλλα πλαττομένης οὐσίας εἴδη δέχεται μὲν ἰδέαν μίαν ἐκτυπουμένης ὁμοιότητος, ἄλλο δὲ ἄλλην ἀφ' ἑαυτοῦ τῷ μιμήματι διαφορὰν προστίθησι· καὶ τὰς ἐν κατόπτροις ἐπιπέδοις τε καὶ κοίλοις καὶ περι- D
αυγέσι φασμάτων καὶ εἰδώλων ἀφ' ἑνὸς εἴδους μυρίας διατυπώσεις, καὶ γάρ εἰσι * οὐδὲν οὔτε μᾶλλον ἰδέᾳ ἔοικε, οὔτε ὡς ὄργανον χρῆσθαι φύσει γέγονεν εὐπειθέστερον σελήνης· λαμβάνουσα δὲ παρ' ἡλίου τὸ λαμπρὸν καὶ πυρωπὸν, οὐχ ὅμοιον ἀποπέμπει πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ μιχθὲν αὐτῇ, καὶ χρόαν μετέβαλε καὶ δύναμιν ἔσχεν ἑτέραν· ἡ δὲ θερμότης καὶ παντάπασιν ἐξοίχεται καὶ προλέλοιπε τὸ φῶς ὑπὸ ἀσθενείας. Οἶμαι δὲ γινώσ-

C. 8. πλαττομένης] Sic B. E. Mcz. Vulgo πλαττομένας.

D. 1. περιαυγέσι] Manifeſtum eſt, legendum eſſe περιάγεσι ut in verſione correximus. Nec Reiſkium fugit, nec dubitabit qui legerit T. Hemſterhuſii animadverſionem apud Muſgravium ad Eurip. Suppl. 652.

D. 3. καὶ γάρ εἰσι * οὐδὲν] Si εἰσὶ mutes in ἡλίῳ, nil requires ad ſententiæ integritatem. Ad ſimilem rationem vertimus. Mox πυρωπὸν ex B. E. pro πυρωτόν.

nim nobis ignotum eſt: aliud autem et in alio apparens, contaminatur ab inſtrumenti natura ejus natura. Ac ceram quidem mitto, aurum, argentum, æs, et quæ alia fingi poſſunt aliaque genera materiæ formabilis, excipientia unam formam impreſſæ ſimilitudinis, aliud autem aliam differentiam imitando apponit. Mitto in ſpeculis planis, cavis convexis, ſimulachrorum ab una forma innumeras effigies; ſunt enim *minime comparanda cum eo quod jam dicam. Solis, inquam,* nihil neque ſpeciem magis, neque ut inſtrumentum uſurpari natura obſequentius poteſt quam Luna. Hæc ſplendorem a Sole accipiens et igneum lumen, non ſimile ad nos demittit, ſed cum ipſa mixtum, colorem vimque diverſa nanciſcitur: calor etiam prorſus diſcedit, et præ imbecillitate lumen deſerit. Puto

Digitized by Google

E ἔχειν τὸ παρ' Ἡρακλείτῳ λεγόμενον, ὅς' ὄναξ, οὗ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς, οὔτε λέγει, οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει· πρόσλαβε δὲ τούτοις εὖ λεγομένοις καὶ νόησον τὸν ἐνταῦθα θεὸν χρώμενον τῇ Πυθίᾳ, πρὸς ἀκοὴν, καθὼς ἥλιος χρῆται σελήνῃ πρὸς ὄψιν· δείκνυσι μὲν γὰρ καὶ ἀναφαίνει τὰς αὑτοῦ νοήσεις, μεμιγμένας δὲ δείκνυσι διὰ σώματος θνητοῦ καὶ ψυχῆς, ἡσυχίαν ἄγειν μὴ δυναμένη δὲ τῷ κινοῦντι παρέχειν ἑαυτὴν ἀκίνητον ἐξ αὑτῆς καθεστῶσαν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σάλῳ ψαύουσαν αὐτὴν καὶ συμπλεκομένην τοῖς ἐν αὐτῇ κινήμασι καὶ πάθεσιν ἐπιταραττούσης.
F Ὡς γὰρ οἱ δῖνοι τῶν ἅμα κύκλῳ καταφερομένων σωμάτων οὐκ ἐπικρατοῦσι βεβαίως, ἀλλὰ κύκλῳ μὲν ὑπ' ἀνάγκης φερομένων, κάτω δὲ φύσει ῥεπόντων, γίνεταί τις ἐξ ἀμφοῖν ταραχώδης καὶ παράφορος ἑλιγμὸς, οὕτως ὁ καλούμενος ἐνθουσιασμὸς ἔοικε

E. 1. ὅς' ὄναξ] Legendum ὡς ὁ ἄναξ ut Mez. ὥσθ' ἄναξ B. E. quod ortum videtur ex ὡς ὁ ἄναξ.

E. 4. τῇ Πυθίᾳ—ἐπιταραττούσης.] Priorem loci partem ſanavimus ex B. E. Vulgo lacuna inter ψυχῆς et ἡσυχίαν, ita legebatur: τῇ Πυθίᾳ πρὸς ὄψιν πρὸς ἀκοὴν, κάθως ἥλιος χρῆται σελήνῃ. δείκνυσι διὰ σώματος θνητοῦ καὶ ψυχῆς * ἡσυχίαν ἄγειν· Poſterior pars ita corrigenda:—ψυχῆς ἡσυχίαν ἄγειν μὴ δυναμένης, μηδὲ τῷ κινοῦντι παρέχειν ἑαυτὴν ἀκίνητον ἐξ αὑτῆς, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σάλῳ ψοφοῦσαν καὶ συμπλεκομένην τοῖς ἐν αὐτῇ κινήμασι καὶ πάθεσιν ἐπιταράττουσι αὐτήν.

autem intelligi id quod ab Heraclito eſt dictum, *Regem cujus oraculum Delphicum eſt, neque dicere, neque occultare, ſed ſignificare.* His recte dictis adjunge illud et conſidera, Deum hic Pythia uti ad auditum, ſicut Sol utitur Luna ad viſum. Oſtendit enim Pythia et prodit Dei cogitata, ſed oſtendit per corpus mortale et animam imbecillam quietis non capacem nec idoneam quæ moventi immobilem ſe præbeat et ſibi conſtantem: ſed tanquam æſtu et fluctibus exagitatur ac conturbatur motibus qui in ipſa ſunt. Sicut enim vertigo corporum quæ circulo rotantur deorſum, non conſtanter obtinet, ſed circulo delata violenter, et natura deorſum vergentia turbidam quandam et incertam faciunt volutionem: ita qui enthuſiaſmus vocatur di-

Digitized by Google

μίξις εἶναι κινήσεων δυοῖν, τὴν μὲν ὡς πέπονθε τῆς ψυ-
χῆς ἅμα, τὴν δὲ ὡς πέφυκε, κινουμένης. Ὅπου γὰρ
ἀψύχοις σώμασι καὶ κατ' ἑαυτὰ μονίμοις οὐκ ἔστι χρή-
σασθαι παρ' ὃ πέφυκε βιαζόμενον, οὐδὲ κινῆσαι σφαιρι-
κῶς κύλινδρον, ἢ κυβικῶς, ἢ λύραν αὐλητικῶς, ἢ σάλ-
πιγγα κιθαριστικῶς· ἀλλ' οὐχ ἕτερον ἢ, ὡς ἔοικε, τὸ τεχ-
νικῶς ἑκάστῳ χρῆσθαι καὶ ὡς πέφυκεν· ἢ πού τὸ ἔμ-
ψυχον καὶ αὐτοκίνητον, ὁρμῆς τε καὶ λόγου μετέχον, ἄλ-
λως ἄν τις ἢ κατὰ τὴν ἑαυτῶν προϋπάρχουσαν ἕξιν ἢ
δύναμιν ἢ φύσιν μεταχειρίσαιτο, μουσικῶς κινοῦντι τὸν 405
ἄμουσον, ἢ γραμματικῶς τὸν ἀγράμματον, ἢ λογίως τὸν
ἐν λόγοις ἀθεώρητον καὶ ἀνάσκητον, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν.

κβ'. Μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ὅμηρος, αἰτίας μὲν
ἄνευ θεοῦ οὐδὲν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀποτιθέμενος περαινό-
μενον, οὐ μὴν πᾶσι πρὸς πάντα χρώμενον ποιῶν τὸν

F. 7. ἅμα τ. δ. ὡ. π. κινουμένης] Ita B. E. Vulgo ἀλλὰ τ. δ. ὡ. κινουμένου. Mox ἢ κυβικῶς videtur requirere additum σφαῖραν, vel ſimile. Tum in ἕτερον ἢ delendum ἢ et ita vertimus. Denique pro ἑαυτῶν Mez. legit ἐν αὐτῷ.

A. 1. κινοῦντι τὸν ἄμουσον] τὸν Stephanus dedit ex Leonic. quocum conſentit Schott. Anon. Vulgo νοῦν. Præterea corrigendum κινῶν.

vinus inſtinctus, videtur mixtio quædam eſſe duarum motionum, quarum altera ſecundum affectionem, altera ſecundum naturam fit animi. Quando enim animæ expertibus corporibus et ſuo in ſtatu permanentibus contra eorum naturam vim hanc inferre non licet, ut Cylindrum moveas Sphæræ aut Cubi in morem, aut lyra pro tibia, buccina pro cithara utaris: neque aliud eſt *ſecundum artem* re uti, quam *ſecundum naturam*; multo minus animum motu ſuo ſeſe cientem, et impetu ac ratione præditum aliter quam inſita ei vis aut habitus ferat, uſurpare poſſis: neque ullo pacto mens muſicæ exſors muſice, litterarum rudis litterate, indocta et inexercitata docte movebitur.

XXII. Teſtem habeo etiam hic Homerum, qui cum nihil fere effici ſine deo ſcribat, tamen non facit deum omnibus ad omnia utentem,

Digitized by Google

θεὸν, ἀλλ' ἑκάστῳ καθ' ἣν ἔχει τέχνην ἢ δύναμιν. Ἦ
γὰρ οὐχ ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ φίλε Διογενιανὲ, τὴν Ἀθηνᾶν,
ὅτε πεῖσαι βούλεται τοὺς Ἀχαιοὺς, τὸν Ὀδυσσέα παρα-
καλοῦσαν; ὅτε συγχέαι τὰ ὅρκια, τὸν Πάνδαρον ζη-
τοῦσαν; ὅτε τρέψασθαι τοὺς Τρῶας, ἐπὶ τὸν Διομήδην
B βαδίζουσαν; ὁ μὲν γὰρ εὔρωστος καὶ μάχιμος· ὁ δὲ, τοξι-
κὸς καὶ ἀνόητος· ὁ δὲ, δεινὸς εἰπεῖν καὶ φρόνιμος. Οὐ
γὰρ εἶχεν Ὅμηρος τὴν αὐτὴν Πινδάρῳ διάνοιαν, εἴγε
Πίνδαρος ἦν ὁ ποιήσας, Θεοῦ θέλοντος, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς
πλέοις· ἀλλὰ ἐγίνωσκε ἄλλας πρὸς ἄλλα δυνάμεις καὶ
φύσεις γεγενημένας, ὧν ἑκάστη κινεῖται διαφόρως, κἂν ἓν
ᾖ τὸ κινοῦν ἁπάσας. Ὥσπερ οὖν τὸ κινοῦν τὸ πεζὸν,
οὐ δύναται πτητικῶς, οὐδὲ τορῶς τὸ τραυλὸν, οὐδὲ εὐ-
φώνως τὸ ἰσχνόφωνον· ἀλλὰ καὶ τὸν Βάττον, οἶμαι διὰ

B. 4. ἐπὶ ῥιπὸς] Legendum ἐπὶ ῥίπεος. Proxime ἀλλὰ ἐγίνωσκε Xylander dedit pro vulgato ἀλλὰ γίνωσκε.

B. 9. Βάττον—ἐπὶ τὴν ῥώμην] Prius e Xyl. Leonic. Collat. Mur. Schott. Mez. Anon. T. V. B. Vulgo Βάτον. Poſterius mutandum in ἐπὶ τὴν φωνὴν ex verbis Oraculi apud Herodot. IV, 155. Mox ἐσέπεμψεν Reiſk.

ſed quolibet ad id quod ejus arti aut facultati congruat. An non enim vides, mi Diogeniane, aiebat, Minervam cum perſuadere aliquid Achæis vult, Ulyſſem ad hoc excitare? cum fœdus confundere, Pandarum quærere? cum Troas in fugam vertere, ad Diomedem ſe conferre? quia nimirum Diomedes robuſtus erat et pugnax, Pandarus ſagittandi peritus et fatuus, Ulyſſes prudens et facundus. Non enim idem ſenſit Homerus cum Pindaro: ſi tamen Pindarus autor hujus eſt verſiculi,

Deo volente, ſaligno in vimine naviges:

ſed intellexit aliarum naturarum eſſe facultates ad alias res: et ſuo quamque moveri modo, quantumvis unicum ſit quod omnes movet. Proinde ſicut rem gradiendo deſtinatam movens non incitat ad volatum, neque blæſum ad liquide loquendum, neque tenui voce hominem ad ſonorum ſermonem: ſed Batt-

Digitized by Google

τοῦτο, ἐπὶ τὴν ῥώμην παραγενόμενον, εἰς Λιβύην ἔπεμψαν οἰκιστὴν, ὅτι τραυλὸς μὲν ἦν καὶ ἰσχνόφωνος, βασιλικὸς C δὲ καὶ πολιτικὸς καὶ φρόνιμος· οὕτως ἀδύνατον διαλέγεσθαι ποιητικῶς τὸν ἀγράμματον καὶ ἀνήκοον ἐπῶν. Ὥσπερ ἡ νῦν τῷ θεῷ λατρεύουσα γέγονε μὲν εἴ τις ἄλλος ἐνταῦθα νομίμως καὶ καλῶς, καὶ βεβίωκεν εὐτάκτως· τραφεῖσα δὲ ἐν οἰκίᾳ γεωργῶν πενήτων, οὔτε ἀπὸ τέχνης οὐδὲν, οὔτ' ἀπ' ἄλλης τινὸς ἐμπειρίας καὶ δυνάμεως ἐπιφερομένη, κάτεισιν εἰς τὸ χρηστήριον, ἀλλ' ὥσπερ ὁ Ξενοφῶν οἴεται δεῖν, Ἐλάχιστα τὴν νύμφην ἰδοῦσαν, ἐλάχιστα δὲ ἀκούσασαν εἰς ἀνδρὸς βαδίζειν, οὕτως ἄπειρος καὶ ἀδαὴς ὀλίγου δεῖν ἁπάντων, καὶ παρθένος ὡς ἀληθῶς τὴν ψυχὴν, τῷ θεῷ σύνεστιν. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐρω- D διοῖς οἰόμεθα καὶ τροχίλοις καὶ κόραξι χρῆσθαι φθεγγομένοις σημαίνοντα τὸν θεὸν, καὶ οὐκ ἀξιοῦμεν, εἰ θεῶν ἄγγελοι καὶ

C. 3. ποιητικῶς—λατρεύουσα] Egregium hoc ſupplementum præbent codices B. E. Mox τραφεῖσα habent Baſ. Xyl. Amiot. Mez. Vulgo γραφεῖσα.
D. 3. εἰ θεῶν] ἢ θεῶν Baſ. Xyl.

etiam propterea puto cum hic oraculum conſuluiſſet, in Africam fuiſſe miſſum ut Cyrenam conderet, quia balbus homo et exili voce, ingenio ad regnum gerendum apto erat et civilis ac prudens; ſic poetice loqui illiteratus et carminum rudis nequit. Itaque ea quæ nunc Deo ſervit Pythia, honeſte quidem et ingenue, ſi quis alius Delphorum, nata eſt ac vitam modeſte et pudice egit, ceterum educata in domo pauperum ruſticorum, nihil ab arte aut alia experientia vel facultate ſecum ferens, in oraculum deſcendit. Sed, ſicut Xenophon cenſet *ſponſam ita debere in mariti domum venire ut quam minimum viderit, quam minimum audiverit:* ita hæc imperita et ignara tantum non omnium, et vere quod ad mentem attinet virgo, ad deum accedit. Sed nos deum credimus erodiis, trochilis, et corvis uti, ut earum avium voce aliquid ſignificet, neque hoc poſtulamus, ut quia deorum nuncii et præcones ſunt,

Digitized by Google

κήρυκές εἰσι, λογικῶς ἕκαστα καὶ σοφῶς φράζειν· τὴν δὲ τῆς Πυθίας, φωνὴν καὶ διάλεκτον ὥσπερ * ἐκ θυμέλης, οὐκ ἀνήδυντον, οὐδὲ λιτὴν, ἀλλ᾽ ἐν μέτρῳ καὶ ὄγκῳ καὶ πλάσματι καὶ μεταφοραῖς ὀνομάτων, καὶ μετ᾽ αὐλοῦ φθεγγομένην παρέχειν ἀξιοῦμεν.

κγ΄. Τί οὖν φήσομεν περὶ τῶν παλαιῶν; οὐχ ἓν,
E ἀλλὰ πλείονα, οἶμαι. Πρῶτον μὲν γὰρ, ὥσπερ εἴρηται, τὰ πλεῖστα κἀκεῖναι καταλογάδην ἀπεφθέγγοντο. Δεύτερον δὲ καὶ σωμάτων ἤνεγκε κράσεις καὶ φύσεις ὁ χρόνος ἐκεῖνος, εὔρουν τι καὶ φορὸν ἐχούσας πρὸς ποίησιν, αἷς εὐθὺς ἐπεγίνοντο προθυμίαι καὶ ὁρμαὶ καὶ παρασκευαὶ, ψυχῆς ἑτοιμότητα ποιοῦσαι μικρᾶς ἔξωθεν ἀρχῆς καὶ παρατροπῆς τοῦ φανταστικοῦ διομένης, ὡς εὐθὺς ἕλκεσθαι πρὸς τὸ οἰκεῖον· οὐ μόνον, ὡς λέγει Φιλῖνος, ἀστρολόγους καὶ φιλοσόφους, ἀλλ᾽ ἐν οἴνῳ τε πολλῷ καὶ

D. 4. σοφῶς—ἐκ θυμέλης] σαφῶς Reiſk. quod melius. Lacunam notavimus aſteriſco, quod nil deeſſe videretur.

E. 4. ἐχούσας] Sic B. E. Baſ. Xyl. Mez. Vulgo ἔχουσαι.

E. 7. διομένης] Legendum δεομένης.

diſerto omnia ſermone enarrent: Pythiæ vocem et loquelam tanquam e ſcena volumus non inconditam, non ſimplicem, ſed cum numero, faſtu, figmentis, nominum tranſlationibus, et tibiæ cantu nobis offerri.

XXIII. Quid ergo de antiquis dicemus? Non unum, puto, ſed multa. Primum enim, ſicut diximus, pleraque illæ etiam ſoluta oratione pronunciaverunt. Deinde corporum quoque temperies et naturas illud tempus tulit ad poëſin procliviores: quibus ſtatim ſtudium quoddam accidit et alacritas apparatuſque animi, et promtitudo gignitur, quæ levi extrinſecus principio et exhortatione facultatis imaginantis opus habeat, qua ſtatim trahantur ad carmen pangendum: non modo, ut Philinus inquit, aſtrologi et philoſophi, ſed etiam in vino copioſiore, aut animi affectio-

πάθει γινομένων, οἷον τινὸς ἀπορρυέντος, ἢ χαρᾶς προσπεσούσης ὠλίσθανεν εἰς εὐωδὸν * γῆρυν, ἐρωτικῶν τε κα- F
τεπίμπλαντο μέτρων καὶ ᾀσμάτων τὰ συμπόσια καὶ τὰ βιβλία γραμμάτων. Ὁ δ' Εὐριπίδης εἰπὼν ὡς Ἔρως ποιητὴν διδάσκει κἂν ἄμουσος ᾖ τοπρίν, ἐνενόησε ὅτι ποιητικὴν καὶ μουσικὴν ἔρως δύναμιν οὐκ ἐντίθησιν, ἐνυπάρχουσαν δὲ κινεῖ, καὶ ἀναθερμαίνει λανθάνουσαν καὶ ἀργοῦσαν· ἢ μηδένα νῦν ἐρᾶν, ὦ ξένε, λέγωμεν, ἀλλὰ φροῦδον οἴχεσθαι τὸν ἔρωτα ὅτι μέτροις οὐδεὶς οὐδὲ ᾠδαῖς ῥίμφα παιδίοις, ὥσπερ Πίνδαρος ἔφη, τοξεύει μελιγηρέας ὕμνους. Ἀλλ' ἄτοπον· ἔρωτες γὰρ ὅτι πολλοὶ τῶν ἀν- 406
θρώπων ἐπιστρέφονται, ψυχαῖς ὁμιλοῦντες οὐκ εὐφυῶς οὐδὲ ἑτοίμως πρὸς μουσικὴν ἐχούσαις, ἄναυλοι μὲν καὶ ἄλυροι, λάλοι δὲ οὐδὲν ἧττόν εἰσι καὶ διάπυροι τῶν παλαιῶν· ὅτι οὐδὲ

F. 1. εὐωδὸν * γῆρυν] Ne hîc quidem quid deeſſe videtur; ita loco lacunæ poſuimus aſteriſcum.

F. 3. εἰπὼν—ἐνενόησε] Ita partim ex E. partim e Baſ. Xyl. De noſtro dedimus ἐνενόησε pro quo Baſ. Xyl. ἐνόησε. Vulgo: ἐπεὶ ἂν διδάσκειν ποιητὴν ὡς ἔρως κ. ἄμ. ᾖ τ. ἐννοῆσαι.

A. 1. ὅτι πολλοὶ—ὅτι οὐδὲ ὅσιον] Legendum οἳ πολλοὶ—ὅθεν οὐδὲ ὅσιον. Poſt ἄναυλοι μὲν addidimus ex B. E. Item ἀνθρώπων ex ἄνθρωπον ipſi correximus.

nibus gravioribus, miſeratione aliqua aut gaudio oborto *dilabuntur ad ſuave ſonantem vocem*, amatoriiſque carminibus et cantilenis libri et convivia ſunt repleta. Et quod Euripides ait, eum qui ante a Muſis ſit alienus muſicam ab Amore doceri, non hoc vult, facultatem poëtices ac muſicæ ab Amore ingenerari: ſed inſitam ac otioſe latentem excitari atque calefieri. Alioquin, hoſpes, dicendum eſt neminem hodie amare, ſed Cupidinem evanuiſſe: quia nemo verſibus et *cantilenis jocoſis*, ut ait Pindarus, *jaculatur dulciſonos hymnos*. Atqui abſurdum hoc eſt. Nam multi amores hominum inſiti animis ad muſicam ſegnibus et male compoſitis, ut tibia et lyra carent, loquaces tamen et fervidi haud minus ſunt quam antiqui illi. Et nefas turpe-

ὅσιον εἰπεῖν ἢ καλὸν ὡς ἀνέραστος ἦν ἡ Ἀκαδημία, καὶ ὁ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος χορὸς, ὧν λόγοις μὲν ἐρωτικοῖς ἐντυχεῖν ἔστι, ποιήματα δὲ οὐκ ἀπολελοίπασι· τί δὲ ἀπολείπει τοῦ λέγοντος ἐρωτικὴν μόνην γεγονέναι Σαπφὼ γυναικῶν, ὁ φάσκων μαντικὴν μόνην γεγονέναι
B Σίβυλλαν, καὶ Ἀριστονίκην, καὶ ὅσαι διὰ μέτρων ἐθεμίστευσαν. Ὁ μὲν γὰρ οἶνος, ὡς ἔλεγε Χαιρήμων, τοῖς τρόποις κεράννυται τῶν πινόντων· ὁ δὲ μαντικὸς ἐνθουσιασμὸς, ὥσπερ ὁ ἐρωτικὸς, χρῆται τῇ ὑποκειμένῃ δυνάμει, καὶ κινεῖ τῶν δεξαμένων ἕκαστον καθ' ὃ πέφυκεν.

κδ'. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς προνοίας σκοποῦντες, ὀψόμεθα πρὸς τὸ βέλτιον γεγενημένην τὴν μεταβολήν. Ἀμοιβῇ γὰρ ἔοικε νομίσματος ἡ τοῦ λόγου χρεία, καὶ δόκιμον μὲν αὐτοῦ τὸ συνηθές ἐστι καὶ γνώριμον, ἄλλην ἐν ἄλλοις χρόνοις ἰσχὺν λαμβάνοντος. Ἦν οὖν ὅτε λόγου νομίσμασιν ἐχρῶντο μέτροις καὶ μέλεσι καὶ

A. 8. ἀπολείπει—ὁ φάσκων μαντικὴν μόνην] Utrumque dedimus ex T. V. Anon. Poſterius vulgo deeſt, ejuſque loco adeſt intervallum lacunæ.

que ſit dictu, amoris exſortem fuiſſe Academiam, ac Socratis et Platonis chorum: quorum ſermones licet legere amatorios, cum carmina nulla reliquerint. Quid vero intereſt utrum dicas ſolam de mulieribus Sapphonem amori deditam fuiſſe, aut ſolam Sibyllam, et Ariſtonicam, aliaſque carmine ſortes quæ dixerunt, divinas? Vinum quidem, ut aiebat Chæremon,

Bibentium contemperatur moribus:

at divinandi furor, ut et amoris, utitur ſubjecta ſibi facultate, et eo correptorum unumquenque pro ipſius movet ingenio.

XXIV. Enimvero Deum quoque et Providentiam conſiderantes, videbimus mutationem in melius eſſe factam. Uſus enim ſermonis, ſimilis videtur eſſe mutationi nomiſmatis: quorum utrumque aliud alio tempore valens, tum probatur cum notum eſt et uſitatum. At fuit ſane tempus cum pro nomiſmate ſer-

Digitized by Google

ᾠδαῖς, πᾶσαν μὲν ἱστορίαν καὶ φιλοσοφίαν, πᾶν δὲ πάθος, C
ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ πρᾶγμα σεμνοτέρας φωνῆς δεόμενον εἰς ποιητικὴν καὶ μουσικὴν ἄγοντες. Ἃ γὰρ μόνον νῦν ὀλίγοι μόλις ἐπαΐουσι, τότε δὲ πάντες ἠκροῶντο, καὶ ἔχαιρον ᾀδομένοις * ἀρόται τε, ὀρνιθολόγοι τε, κατὰ Πίνδαρον· ἀλλὰ ὑπὸ τῆς πρὸς ποιητικὴν ἐπιτηδειότητος, οἱ πλεῖστοι διὰ λύρας καὶ ᾠδῆς ἐνουθέτουν, ἐπαρρησιάζοντο, παρεκελεύοντο, μύθοις καὶ παροιμίαις ἐπέραινον, ἔτι δὲ ὕμνους, θεῶν εὐχὰς, παιᾶνας, ἐν μέτροις ἐποιοῦντο καὶ μέλεσιν, οἱ μὲν δι' εὐφυΐαν, οἱ δὲ διὰ συνήθειαν. Οὔκουν οὐδὲ μαντικῇ κόσμου καὶ χάριτος ἐφθόνει ὁ θεὸς, οὐδὲ ἀπήλαυνεν ἐνθένδε τιμωμένην μοῦσαν τοῦ τρίποδος, ἀλλὰ D
ἐπήγετο μᾶλλον ἐγείρων, τὰς ποιητικὰς ἀσπαζόμενος φύσεις, αὐτός τε φαντασίας ἐνεδίδου, καὶ συνεξώρμα τὸ

C. 3. Ἃ γὰρ dedit Steph. ex Leonic. quocum facit Schott. et Anon. Ceteri αἱ γὰρ quod non ita abſolute repudiandum. Ἀδομένοις * ἀροταὶ conduximus addito ſigno; quod nil deeſſe videretur.

C. 8. μύθοις καὶ παροιμίαις ἐπέραινον] Legendum aut μύθους καὶ παροιμίας, aut παρῄνουν.

C. 11. οὐδὲ μαντικῇ] Ita T. Anon. Mez. Vulgo μαντικήν.

monis homines uterentur metris, carminibus, cantilenis, omnem hiſtoriam, omnem philoſophiam, omnes denique eventus et res graviorem requirentes orationem, ad poeticam et muſicam applicantes. Quæ enim nunc tantum vix pauci intelligunt, tunc omnes percipiebant, gaudebantque ea cum cantarentur opiliones, *aratores, et aucupes*, ut Pindarus ait: ſed ob illius ætatis ad poeſin facilitatem plerique lyra et carmine caſtigabant aliorum mores, libere loquebantur, hortabantur, fabulis et proverbiis utebantur: quin et laudes deorum, vota, pæanes verſibus et carmini includebant, alii ob vim ingenii, alii propter conſuetudinem. Itaque vaticinationi etiam Deus elegantiam et ornatum non invidit, neque Muſas in honore alibi habitas hinc a ſuo tripode abegit: ſed adduxit potius, poeticas amplexus indoles, atque viſa ipſe ſubjiciens, et excitans alacrem

Digitized by Google

σοβαρὸν καὶ λόγιον ὡς ἁρμόττον καὶ θαυμαζόμενον. Ἐπεὶ
δὲ τοῦ βίου μεταβολὴν ἅμα ταῖς τύχαις καὶ ταῖς φύ-
σεσι λαμβάνοντος, ἐξωθοῦσα τὸ περιττὸν ἡ χρεία, κρω-
βύλους τε χρυσοῦς ἀφῄρει, καὶ ξυστίδας μαλακὰς ἀπημ-
φίαζε, καί που καὶ κόμην σοβαρωτέραν ἀπέκειρε, καὶ
ὑπέλυσε κόθορνον, οὐ φαύλως ἐθιζομένων ἀντικαλλωπί-
ζεσθαι πρὸς τὴν πολυτέλειαν εὐτελείᾳ, καὶ τὸ ἀφελὲς
E καὶ λιτὸν ἐν κόσμῳ τίθεσθαι μᾶλλον ἢ τὸ σοβαρὸν καὶ
περίεργον· οὕτω τοῦ λόγου συμμεταβάλλοντος ἅμα καὶ
συναποδυομένου, κατέβη μὲν ἀπὸ τῶν μέτρων, ὥσπερ
ὀχημάτων, ἡ ἱστορία, καὶ τῷ πεζῷ μάλιστα τοῦ μυθώ-
δους ἀπεκρίθη τὸ ἀληθές· φιλοσοφία δὲ τὸ σαφὲς καὶ δι-
δασκαλικὸν ἀσπασαμένη μᾶλλον ἢ τὸ ἐκπλῆττον, τὴν
διὰ λόγων ἐποιεῖτο ζήτησιν· ἀπέπαυσε δὲ τὴν Πυθί-
αν ὁ θεὸς, Πυρικάους μὲν ὀνομάζουσαν τοὺς αὑτῆς πολί-
F τας, Ὀφιοβόρους δὲ τοὺς Σπαρτιάτας, Ὀρεάνας δὲ τοὺς
ἄνδρας, Ὀρεμπότας δὲ τοὺς ποταμούς· ἀφελὼν δὲ τῶν

D. 6. λαμβάνοντος] Recepimus ex B. E. Baſ. Xyl. Vulgo λαμβάνοντες.

facundiam, ut concinnam, et quæ in admiratione eſſet. Sed poſtquam vitæ una cum eventis et ingeniis facta mutatione, uſus, ſupervacaneis rejectis, aureis ſeſe cincinnis exuit, et mollibus xyſtidibus, comam quoque luxuriantem detondit, ac cothurnum depoſuit, jamque homines frugalitate adverſus luxum certare haud inepte adſueverunt, pluſque ornatus in ſimplici cultu ac tenui quam ſupervacaneo et protervo ponere: ibi tum orationis etiam ſimul mutato habitu, Hiſtoria a carmine tanquam vehiculo deſcendit, et maxime pedeſtri ſermone verum a fabulis ſecrevit: Philoſophia quoque perſpicuitatem et docendi vim iis quæ terrerent animos antiquiora ducens, ſoluto ſermone diſputationes ſuas inſtituit: et Pythiam Apollo deſinere juſſit morem ſuum, cives Delphicos *Ignicremos*, Spartanos *Anguivoros*, *Oreanos* viros, *Orempotas* fluvios nominantem:

Digitized by Google

χρησμῶν ἔπη καὶ γλώσσας καὶ περιφράσεις καὶ ἀσάφειαν, οὕτω διαλέγεσθαι παρεσκεύασε τοῖς χρωμένοις ὡς νόμοι τε πόλεσι διαλέγονται, καὶ βασιλεῖς ἐντυγχάνουσι δήμοις, καὶ μαθηταὶ διδασκάλων ἀκροῶνται, πρὸς τὸ συνετὸν καὶ πιθανὸν ἁρμοζόμενος.

κε΄. Εὖ γὰρ εἰδέναι χρὴ τὸν θεὸν, ὥς φησι Σοφοκλῆς,

Σοφοῖς μὲν αἰνικτῆρα θεσφάτων ἀεὶ,
Σκαιοῖς δὲ φαῦλον κἂν βραχὺ διδάσκαλον.

Μετὰ δὲ τῆς σαφηνείας καὶ ἡ πίστις οὕτως ἐστρέφετο συμ- 407
μεταβάλλουσα τοῖς ἄλλοις πράγμασιν, ὥστε πάλαι μὲν τὸ μὴ συνήθες μηδὲ κοινὸν, ἀλλ' ἄδοξον ἀτεχνῶς καὶ περιπεφρασμένον, εἰς ὑπόνοιαν ὁσιότητος ἀνάγοντας ἐκπλήττεσθαι καὶ σέβεσθαι τοὺς πολλούς· ὕστερον δὲ τὸ σαφῶς καὶ ῥᾳδίως ἕκαστα καὶ μὴ σὺν ὄγκῳ μηδὲ πλάσματι μανθάνειν ἀγαπῶντες, ᾐτιῶντο τὴν περικειμένην τοῖς χρησμοῖς ποίη-

F. 6. μαθηταὶ] Recepi ex Leonic. Schott. Anon. T. Amiot. Xyl. Vulgo καθηγηταὶ: quod ſi germanum eſt proxima erunt mutanda διδάσκουσι ἀκροατάς.

A. 3. ἀλλ' ἄδοξον] Legendum ἀλλὰ λοξὸν ut Reiſk. corrigit. Proxime περιπεφρασμένον cum Mez. tum θειότητος pro ὁσιότητος.

oraculiſque detrahens carmina, obſcuras voces, ambages, perplexitatem, ita eam juſſit conſulentibus reſponſa dare, ut leges cum civitatibus, reges cum populis, magiſtri cum diſcipulis loquuntur, ad evidentiam et probabilitatem ea accommodans.

XXV. Probe enim tenendum eſt Deum, ut ait Sophocles,

Sapientibus per ambages fata eloqui,

Fatuis magiſtrum prorſus eſſe inutilem.

Illata oraculis perſpicuitate, fides etiam ſic mutavit cum aliis rebus: ut cum antiquitus quod inſolens rarumque eſſet, planeque obſcuritate et circuitionibus obductum, plerique ſub opinione divinitatis alicujus pavidi venerarentur: poſtea aperte omnia et facile, ac ſine faſtu et figmentis diſcere cupientes, poeſin quæ

σιν, οὐ μόνον ὡς ἀντιπεράττουσαν τῇ νοήσει πρὸς τὸ ἀληθὲς, ἀσάφειάν τε καὶ σκιὰν τῷ φραζομένῳ μιγνύουσαν,
B ἀλλὰ ἤδη καὶ τὰς μεταφορὰς καὶ τὰ αἰνίγματα καὶ τὰς ἀμφιβολίας, ὥσπερ μυχοὺς καὶ καταφυγὰς ἐνδύεσθαι καὶ ἀναχωρεῖν τῷ πταίοντι πεποιημένα τῆς μαντικῆς, ὑφεωρῶντο. Πολλῶν δὲ ἦν ἀκούειν ὅτι ποιητικοί τινες ἄνδρες ἐκδεχόμενοι τὰς φωνὰς καὶ ὑπολαμβάνοντες ἔτι κάθηνται περὶ τὸ χρηστήριον, ἔπη καὶ μέτρα καὶ ῥυθμοὺς οἷον ἀγγεῖα τοῖς χρησμοῖς ἐκ τοῦ προστυχόντος περιπλέκοντες· Ὀνομάκριτοι δὲ ἐκεῖνοι καὶ Προδόται καὶ Κινέσωνες ὅσην αἰτίαν ἠνέγκαντο τῶν χρησμῶν, ὡς τραγῳδίαν αὐτοῖς καὶ ὄγκον οὐδὲν δεομένοις προσθέντες,
C ἐῶ λέγειν· οὐδὲ προσεῖναι τὰς μεταβολάς. Πλείστης μέντοι ποιητικὴν ἐνέπλησεν ἀδοξίας τὸ ἀγυρτικὸν καὶ

B. 2. μυχὸς] Aſſumſimus ex E. T. Anon. pro vulgato χυμούς. Mox πεποιημένας Mez. et Reiſk. Tum ἔτι καθῆνται forte mutandum in ὑποκάθηνται.

B. 8. Προδόται] Vix dubium eſt corrigendum eſſe Ἡρόδοτοι.

C. 1. προσεῖναι τὰς μεταβολάς] Lege προσίεμαι τὰς διαβολάς, ut in Verſione poſuimus.

C. 2. ποιητικὴν—ἀγομένοις] Prius ex T. poſterius ex Mez. quod fere confirmatur a Baſ. et Xyl. ἀγομένοις. Vulgo ποιητικῆς—ἀγομένας.

oracula velabat incuſaverint: non tantum quia adverſaretur intelligentiæ in vero percipiendo, obſcuritatem et umbram dictis admiſcens: ſed quod jam tranſlationes et ænigmata atque ambiguitates, divinationis quaſi quoſdam fucos, et effugium quibus ea ſe tueretur ſi quid ſecus eveniſſet, ſuſpecta haberent. Multos quoque audiviſſes, qui dicerent poëtas quoſdam etiamnum apud Oraculum deſidere, qui voces exciperent, iiſque ſubito verſus et numeros tanquam vaſa quædam circumplicarent. Taceo quantum criminis oraculis attulerint Onomacriti illi, Prodotæ, et Kineſones, ut qui tragœdiam iis faſtumque ſupervacaneum appoſuiſſent, neque admitto iſtas calumnias. Maximam autem poeſi infamiam paraverunt circumforanei iſti

ἀγοραῖον καὶ περὶ τὰ μητρῷα καὶ σεράπεια βωμολόχον καὶ πλανώμενον γένος, οἱ μὲν αὐτόθεν, οἱ δὲ κατὰ κλῆρον ἔκ τινων γραμματείων χρησμοὺς περαίνοντες οἰκέταις καὶ γυναίοις ὑπὸ τῶν μέτρων ἀγομένοις μάλιστα καὶ τοῦ ποιητικοῦ τῶν ὀνομάτων. Ὅθεν οὐχ ἥκιστα ποιητικὴ δοκοῦσα κοινὴν ἐμπαρέχειν ἑαυτὴν ἀπατεῶσι καὶ γόησιν ἀνθρώποις καὶ ψευδομάντεσιν, ἐξέπεσε τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ τρίποδος.

κϛʹ. Οὐ τοίνυν θαυμάσαιμ' ἂν εἰ διπλόης τινὸς ἔδει καὶ περιαγωγῆς καὶ ἀσαφείας ἔστιν ὅτε τοῖς πα- D
λαιοῖς· οὐδὲ γὰρ ὁ δεῖνα κατέβαινε μὰ Δία περὶ ὠνῆς ἀνδραπόδου χρησόμενος, οὐδὲ ὁ δεῖνα περὶ ἐργασίας· ἀλλὰ πόλεις μέγα δυνάμεναι, καὶ βασιλεῖς καὶ τύραννοι μέτριον οὐδὲν φρονοῦντες, ἐνετύγχανον τῷ θεῷ περὶ πραγμάτων· οὓς ἀνιᾶν καὶ παροξύνειν ἀπεχθείᾳ πολλὰ τῶν ἀβουλήτων ἀκούοντας, οὐκ ἐλυσιτέλει τοῖς περὶ

D. 1. παλαιοῖς] Sic omnes libri B. E. Ald. Baſ. Xyl. At Steph. παλαιῶς forte errore. Proximum οὐδὲ γὰρ in E. eſt οὐ γὰρ: fortaſſe, rectius.

et circulatores, et ſcurræ magnæ Matris deorum ac Serapidis vagi: quorum alii ex tempore, alii ſorte quadam ex quibuſdam libellis oracula dabant ſervis et mulierculis, quas maxime numeri et nomina poetica moverent. Quæ non minima fuit cauſa, cur poetica, quæ tanquam communem ſe videretur præbere impoſtoribus et præſtigiatoribus ac falſis vatibus, tripode et veritate arceretur.

XXVI. Non itaque miror ſi veteribus interdum opus fuit ambiguitate, circuitione, et obſcuritate quadam. Neque enim privatus aliquis profecto de emendo mancipio oraculum conſulebat, aut de conducendo opere: ſed civitates admodum potentes, regeſque et tyranni nihil moderatum cogitantes, Deum interrogabant de rebus publicis et imperio: quos irritare, multa reſpondendo eorum voluntatibus adverſa, non erat ex uſu eorum qui Oraculum pro-

Digitized by Google

τὸ χρηστήριον. Οὐ πείθεται γὰρ ὁ θεὸς τῷ Εὐριπίδῃ
ὥσπερ νομοθετοῦντι καὶ λέγοντι, Φοῖβον ἀνθρώποις μόνον
E χρὴ θεσπιῳδεῖν· χρώμενος δὲ θνητοῖς ὑπηρέταις καὶ
προφήταις, ὧν μήδεσθαι προσήκει καὶ φυλάττειν ὅπως
ὑπ' ἀνθρώπων οὐκ ἀπολοῦνται πονηρῶν θεῷ λατρεύ-
οντες, ἀφανίζειν μὲν οὐ θέλει τὸ ἀληθὲς, παρατρέπει
δὲ τὴν δήλωσιν αὐτοῦ, καθάπερ αὐγὴν ἐν τῇ ποιητικῇ
πολλὰς ἀνακλάσεις λαμβάνουσαν, καὶ πολλαχοῦ περισχι-
ζομένην, ἀφῄρει τὸ ἀντίτυπον αὐτοῦ καὶ σκληρόν. Ἦν
δὲ ἄρα καὶ τυράννους ἀγνοῆσαι καὶ πολεμίους μὴ προαισ-
θέσθαι· τούτοις οὖν περιέβαλεν ὑπονοίας καὶ ἀμφιλογί-
F ας, αἳ πρὸς ἑτέρους ἀποκρύπτουσαι τὸ φραζόμενον, οὐ
διέφευγον αὐτοὺς, οὐδὲ παρεκρούοντο τοὺς δεομένους καὶ
προσέχοντας. Ὅθεν εὐηθέστατός ἐστιν ὁ τῶν πραγμά-
των ἑτέρων γεγονότων, εἰ μηκέτι τὸν αὐτὸν ἡμῖν τρόπον
ἀλλ' ἕτερον οἴεται δεῖν βοηθεῖν ὁ θεὸς, ἐγκαλῶν καὶ
συκοφαντῶν.

D. 8. τῷ Εὐριπίδῃ ὥσπερ] Ita tranſpoſui. Vulgatum ὥσπερ τῷ Εὐριπίδῃ.
F. 5. βοηθεῖν ὁ θεός] Sic Ald. Baſ. Xyl. B. E. Vulgo βοηθῶν ὁ θεῷ.

curabant. Nam non obtemperat Euripidi deus legem hanc ferenti, *Apollinem ſolum canere fata hominibus debere.* Ergo cum utatur adminiſtris et vatibus mortalibus, quorum eum par eſt curam gerere et cuſtodire eos, ne deo ſacri a malis interficiantur hominibus; non vult veritatem opprimere, ſed ejus explicationem poeſi pervertens, velut ſplendorem varie reflexum et in multas diffiſſum partes, duritiemque ejus hoc pacto et rigorem aufert. Poterant etiam tyranni ignorari, et bella non præſentiri: his igitur circumdabat ſuſpicioſa verba et ambigua: quorum ſententia aliis ignota, conſulentes non falleret, ſi animum adverterent. Stultiſſimus itaque eſt qui calumniatur et culpat quod rebus ita mutatis deus non quo ante, ſed alio nobis modo vult prodeſſe.

Digitized by Google

κζ. Ἔτι τοίνυν οὐδὲν ἀπὸ ποιητικῆς λόγῳ χρησιμώτερον ὑπάρχει, τοῦ δεθέντα μέτροις τὰ φραζόμενα καὶ συμπλακέντα μᾶλλον μνημονεύεσθαι καὶ κρατεῖσθαι. Τοῖς μὲν οὖν τότε πολλὴν ἔδει μνήμην παρεῖναι· πολλὰ γὰρ ἐφράζετο καὶ τόπων σημεῖα καὶ πράξεων καιροὶ, καὶ θεῶν ἱερὰ διαποντίων, καὶ ἡρώων ἀπόρρητοι θῆκαι δυσεξεύρετοι μακρὸν ἀπαίρουσι τῆς Ἑλλάδος. Εἰς γὰρ τὸ Χῖον καὶ Κρήτινον καὶ * Νήσιχον καὶ Φάλαινθον, ἄλλους 408
τε πολλοὺς ἡγεμόνας στόλων ὅσους ἔδει τεκμηρίοις ἀνευρεῖν τὴν διδομένην ἑκάστῳ καὶ προσήκουσαν ἵδρυσιν. Ὧν ἔνιοι καὶ διημάρτανον, ὥσπερ Βάττος· ἔλεξε γὰρ ἐκπεσεῖν, οὐ καταλαβὼν ἐφ' ὃν ἐπέμφθη τόπον, εἶτα ἧκε δεύτερον ποτνιώμενος· ὑπειπὼν οὖν ὁ θεὸς * με Λι—

F. 13. Εἰς γὰρ τὸ Χῖον—Νήσιχον καὶ Φάλαινθον] Reiſk. ex Baſ. laudat ἴστε γὰρ τὸν Χῖον—. at ἴστε illic non exſtat. Eſt igitur ipſius correctio Reiſkii quam non repudio. Ὀνήσιχον Amiot. Φάλανθον item Baſ. et Xyl. Ceterum lacunæ loco quæ vulgo eſt, poſui aſteriſcum.

A. 4. ἔλεξε γὰρ ἐκπεσεῖν] Pro ἔλεξε Reiſkius ἔδεξε, cui aſſentior.

A. 6. ὁ θεὸς—με Λιβύαν] Lacunam quæ fuerat, aſteriſco notavimus. Explenda eſt ex auctore hujus loci Herodoto IV, 157. ubi ex libris ita conſtitutum legitur oraculum a Weſſelingio et Valckenario Αἴ τυ ἐμεῦ Λιβύην μηλότροφον οἶδας ἄμεινον. Μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος· ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σεῦ.

XXVII. Porro autem nulla major orationi a poetica utilitas conciliatur, quam quod numeris illigata et comprehenſa facilius memoria tenentur ac ſervantur. Antiquis vero multa opus fuit memoria, quibus multæ locorum notæ, tempora agendi, ſacra deorum tranſmarinorum, heroum reliquiæ occultæ, difficileſque inventu, et longe a Græcia diſſitæ indicabantur. Nam in Chium et Cretinum et * Neſichum et Phalanthum, multoſque alios expeditionum duces, qui coacti ſunt ſignis quibuſdam uti in inveniendo loco ſedis et coloniæ conceſſo. Quidam etiam aberraverunt, ut Battus. Huic enim dictum fuit, ejectum iri, ſi non eum occupaſſet locum in quem mittebatur: deinde rediit quiritans: et deus ſic reſpondens,

Digitized by Google

εἶναι μαλοτρόφον οἶσθας ἄρειον, Μὴ ἐλθών· ἐλθόντος ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σεῦ· οὕτω πάλιν αὐτὸν ἐξέπεμψε. Λύσανδρος δὲ καὶ παντάπασιν ἀγνοήσας τὸν Ἀρχαλίδην λόφον καὶ Ἀλώπεκον προσαγορευόμενον καὶ τὸν Ὁπλίτην ποταμόν, γῆς τε δράκοντα υἱὸν δόλιον κατό-
B πισθεν ἰόντα, μάχῃ κρατηθεὶς, ἔπεσεν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ὑφ᾽ ὧν ὁ χῶρος, Ἁλιάρτου ἀνδρὸς ἀσπίδα φοροῦντος ἐπίσημον ὄφιν ἔχουσαν. Ἀλλὰ δὲ τοιαῦτα πολλὰ δυσκάθεκτα καὶ δυσμνημόνευτα τῶν παλαιῶν διεξιέναι πρὸς ὑμᾶς εἰδότας, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι.

κη'. Τὰ δὲ νῦν πράγματα καθεστῶτα περὶ ὧν ἐρωτῶσι τὸν θεόν, ἀγαπῶ μὲν ἔγωγε καὶ ἀσπάζομαι· πολλὴ γὰρ εἰρήνη καὶ ἡσυχία, πέπαυται δὲ πόλεμος, καὶ πλάναι καὶ στάσεις οὐκ εἰσίν, οὐδὲ τυραννίδες, οὐδὲ ἄλλα νοσήματα καὶ κακὰ τῆς Ἑλλάδος ὥσπερ πολυφαρμάκων δυνά-

A. 9. Λύσανδρος—ὄφιν ἔχουσαν] Locus planius intelligitur ex alio pleniore ejuſdem argumenti in Vita Lyſandri, p. 450. C. D. unde hic corrigendum, ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ὑπὸ Νεοχώρου Ἁλιαρτίου ἀνδρός.

Urbs pecoris dives Lybie mea, non venienti
Notior eſt tibi, quam qui venit, per mihi multum
Admiranda tua eſt certe ſapientia viſa:

ſic eum denuo emiſit. Lyſander vero prorſus ignorans tumulum Orchalidem, qui et vulpium dicitur, et Hoplitam fluvium,

Terrigenamque draconem a tergo qui ſubit aſtu:

prœlio victus in illis locis interfectus eſt ab Inachione Haliartio, qui in ſcuto inſigne ferebat ſerpentem. Neque neceſſe eſt apud vos horum probe gnaros plura id genus retentu et memoratu difficilia oracula antiquis data recitare.

XXVIII. Res vero noſtræ ætatis de quibus conſulatur deus, ego quidem boni conſulo et probo. Altum enim otium eſt, et firma pax, finis bellorum et errorum, nullæ ſeditiones, tyrannides nullæ, neque alii morbi aut mala Græciæ, quæ veluti multiplicibus medicamentis ex-

Digitized by Google

μένων χρῄζοντος καὶ περιττῶν. Ὅπου δὲ ποικίλον οὐδὲν, οὐδὲ ἀπόῤῥητον, οὐδὲ δεινὸν ἀλλ' ἐπὶ πράγμασι μι- C
κροῖς καὶ δημοτικοῖς ἐρωτήσεις, οἷον ἐν σχολῇ προτάσεις, Εἰ γαμητέον, Εἰ πλευστέον, Εἰ δανειστέον· τὰ δὲ μέγιστα πόλεων μαντεύματα, φορᾶς καρπῶν πέρι, καὶ βοτῶν ἐπιγονῆς, καὶ σωμάτων ὑγιείας· ἐνταῦθα περιβάλλειν μέτρα, καὶ πλάττειν περιφράσεις, καὶ γλώσσας ἐπάγειν πύσμασιν ἁπλῆς καὶ συντόμου δεομένοις ἀποκρίσεως, ἔργον ἐστὶ φιλοτίμου σοφιστοῦ καλλωπίζοντος ἐπὶ δόξῃ χρηστήριον. Ἡ δὲ Πυθία καὶ καθ' αὑτὴν μέν ἐστι γενναία τὸ ἦθος, ὅταν δὲ ἐκεῖ κατέλθῃ καὶ γένηται παρὰ τῷ θεῷ, πλέον * ἢ ἐκείνη μέλει δόξης, καὶ ἀνθρώ- D
πων ἐπαινούντων ἢ ψεγόντων.

κθ'. Ἔδει δὲ ἴσως καὶ ἡμᾶς ἔχειν οὕτως· νῦν δὲ ὥσπερ ἀγωνιῶντες καὶ δεδιότες, μὴ τρισχιλίων ἐτῶν ἀπο-

C. 3. Εἰ πλευστέον, Εἰ δανειστέον] Bis repoſui Εἰ pro vulgato Ἢ.

D. 1. πλέον * ἢ ἐκείνη μέλει δόξης] Legendum ex Anon. Exempl. Turn. Mez. πλέον ἀληθείας ἐκείνῃ μέλει ἢ δόξης. Infra, ἀποδέχεσθαι ſumſimus ex B. et Xyl. pro ἀποδέχεσθε.

quiſitiſque indigeant. Ubi autem nihil eſt varium, arcanum, arduum, ſed rebus vilibus et vulgaribus quæſtiones tanquam in ſchola proponuntur, *An contrahendum matrimonium, An navigandum, An fœnerandum*: et ubi maximæ civitatum interrogationes, de frugum et pabuli proventu, de valetudine; ibi carmina circumponere, et fingere verborum ambages et notas quæſtionibus ſimplici et brevi reſponſo opus habentibus, ambitioſi fuerit ſophiſtæ, qui Oraculum gloriæ captandæ cauſa fucet. Pythia autem cum ipſa indole eſt generoſa: tum ſi deſcendit ad cortinam, et cum deo eſt, tum vero magis veritatem curat quam opinionem, et hominum vel laudes vel vituperationes.

XXIX. Ac fortaſſe nos quoque ſic debebamus eſſe affecti. Nunc veluti ſoliciti ne decus ter mille annorum locus

βάλῃ δόξαν ὁ τόπος, καὶ τοῦ χρηστηρίου καθάπερ σοφιστοῦ διατριβῆς ἀποφοιτήσωσιν ἔνιοι καταφρονήσαντες, ἀπολογούμεθα καὶ πλάσσομεν αἰτίας καὶ λόγους ὑπὲρ ὧν οὔτε ἴσμεν οὔτε εἰδέναι προσῆκον ἡμῖν ἐστι παραμυθούμενοι τὸν ἐγκαλοῦντα καὶ πείθοντες, οὐ χαίρειν ἐῶντες·

Αὐτῷ γὰρ οἱ πρῶτον ἀνιηρώτερον ἔσται,

E τοιαύτην ἔχοντι περὶ τοῦ θεοῦ δόξαν· ὥστε ταυτὶ μὲν τὰ προγεγραμμένα τῶν σοφῶν, τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, καὶ τὸ ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ, ἀποδέχεσθαι, καὶ θαυμάζειν οὐχ ἥκιστα διὰ τὴν βραχυλογίαν, ὡς πυκνὸν καὶ σφυρήλατον νοῦν ἐν ὀλίγῳ περιέχουσαν ὄγκῳ· τοὺς δὲ χρησμούς, ὅτι συντόμως καὶ ἁπλῶς καὶ δι' εὐθείας τὰ πλεῖστα φράζουσιν, αἰτιᾶσθαι. Καὶ τὰ τοιαῦτα μὲν ἀποφθέγματα τῶν σοφῶν ταυτὸν τοῖς εἰς στενὸν συνθλιβεῖσι πέπονθε ῥεύμασιν· οὐ γὰρ ἔχει τοῦ νοῦ δίοψιν, οὐδὲ διαύγειαν, ἀλλ' ἐὰν σκοπῇς τί γέγραπται καὶ λέλεκται περὶ αὐτῶν τοῖς

E. 9. διαύγειαν] Recepi ex Anon. T. V. et ita lacunam explevi; quia certe libri auctoritatem habet lectio. Forte tamen Plutarchus ſcripſerit: δίοψιν, ὥσπερ οὐδ' ἐκεῖνα τοῦ βυθοῦ.

amittat, et oraculum quaſi ſophiſtæ alicujus ſcholam deſerant nonnulli contemnentes, defendimus et cauſas rationeſque fingimus de iis rebus quas neque ſcimus, neque ſcire nos convenit: incuſanteſque dictis conamur in aliam pertrahere ſententiam, quos miſſos facere potius debebamus. Etenim

Ante alios erit huic multo certe ægrius ipſi,

qui ſic de diis ſentit, ut hæc in aditu ſcripta ſapientum dicta, *Noris te ipſum*, *Ne quid nimis*, probet, admireturque haud minime ob brevitatem, quod ſolidam et compactam in exigua mole habent ſententiam: oracula autem culpet, quia breviter, ſimpliciter, ac recta pleraque indicant. Ac talibus quidem ſapientum dictis idem uſu venit, quod in anguſtias contruſis fluminibus; non enim perſpici quit ſenſus, neque perlucere: at ſi conſideres quid ſcriptum ſit et dictum de eis

Digitized by Google

ὅπως ἕκαστον ἔχει βουλομένοις καταμαθεῖν, οὐ ῥᾳδίως
τούτων λόγους ἑτέρους εὑρήσεις μακροτέρους. Ἡ δὲ F
τῆς Πυθίας διάλεκτος, ὥσπερ οἱ μαθηματικοὶ γραμ-
μὴν εὐθεῖαν καλοῦσι τὴν ἐλαχίστην τῶν τὰ αὐτὰ πέ-
ρατα ἐχουσῶν, οὕτως οὐ ποιοῦσα καμπὴν, οὐδὲ κύκλον,
οὐδὲ διπλόην, οὐδὲ ἀμφιβολίαν, ἀλλὰ εὐθεῖα πρὸς τὴν
ἀλήθειαν οὖσα, πρὸς δὲ πίστιν ἐπισφαλὴς καὶ ὑπεύ-
θυνος, οὐδένα καθ' αὐτῆς ἔλεγχον ἄχρι νῦν παρα-
δέδωκεν, ἀναθημάτων δὲ καὶ δώρων ἐμπέπληκε βαρ-
βαρικῶν καὶ Ἑλληνικῶν τὸ χρηστήριον, οἰκοδομημάτων δὲ 409
κάλλεσι καὶ κατασκευαῖς Ἀμφικτυονικαῖς. Ὁρᾶτε
δήπουθεν αὐτοὶ πολλὰ μὲν ἐπεκτισμένα τῶν πρότερον
οὐκ ὄντων, πολλὰ δὲ ἀνειλημμένα τῶν συγκεχυμένων
καὶ διεφθαρμένων· ὡς δὲ τοῖς εὐθαλέσι τῶν δένδρων ἕτε-
ρα παραβλαστάνει, καὶ τοῖς Δελφοῖς ἡ Πυλαία συνη-
βᾷ καὶ συναναβόσκεται, διὰ τὰς ἐντεῦθεν εὐπορίας
σχῆμα λαμβάνουσα καὶ μορφὴν καὶ κόσμον ἱερῶν καὶ συν-

F. 6. ἐπισφαλὴς] Haud ſcio an corrigendum ſit ἐπιφανὴς, vel εὐλαβής.

ab his qui ſingulorum ſcrutati ſunt ſententiam, non facile ullas prolixiores invenies diſputationes. Enimvero, ut lineam rectam mathematici vocant breviſſimum ab uno ad alterum termino ductum, ſic Pythiæ ſermo abſque ullo flexu, circuitu, ambiguitate, fraude, recta ad veritatem proficiſcens, quanquam de ſua fide cauſæ dictionem non poſſit detrectare, tamen falſi a nemine in hunc uſque diem convicta eſt: ſed donariis barbaricis Græcaniciſque oraculum opplevit, ædificiorum autem et Amphictyonicorum apparatuum elegantia. Videtis nimirum ipſi pleraque iis adjecta, quæ antehac non erant, multa eorum quæ jam ruinam traherent et peſſum irent refecta. Sicut vero arboribus fœcundis aliæ ſuppullulant: ita etiam juxta Delphos pubeſcit et adoleſcit Pylæa ob copiam eorum quæ hic ſunt, ſpeciem adepta formamque, et ornatum templorum, curia-

Digitized by Google

εἰρίων καὶ ὑδάτων, οἷον ἐν χιλίοις ἔτεσι τοῖς πρότερον οὐκ ἔλαβεν. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸ γαλάξιον τῆς Βοιω-
B τίας κατοικοῦντες ᾔσθοντο τοῦ θεοῦ τὴν ἐπιφάνειαν, ἀφθονίᾳ καὶ περιουσίᾳ γάλακτος, "Προβάτων γὰρ ἐκ πάν-
" των κελάρυξεν, ὡς ἀπὸ κρηνάων φέρτατον ὕδωρ, θῆ-
" λεον γάλα· τοὶ δὲ ἐπίμπλων ἐσσύμενοι πίθους· ἀσ-
" κὸς δὲ οὔτέ τις ἀμφορεὺς ἐλίννυε δόμοις, πέλλαι δὲ
" ξύλινοι πίθοι πλᾶσθεν ἅπαντες." – Ἡμῖν δὲ λαμπρότερα καὶ κρείττονα καὶ σαφέστερα σημεῖα τούτων ἀναδίδωσιν, ὥσπερ ἐξ αὐχμοῦ τῆς πρόσθεν ἐρημίας καὶ πενίας, εὐπορίαν καὶ λαμπρότητα καὶ τιμὴν πεποιηκώς. Καίτοι φιλῶ μὲν ἐμαυτὸν ἐφ' οἷς ἐγενόμην εἰς τὰ πράγ-
C ματα ταῦτα πρόθυμος καὶ χρήσιμος μετὰ Πολυκράτους καὶ Πετραίου, φιλῶ δὲ τὸν καθηγεμόνα ταύτης τῆς πολιτείας γενόμενον ἡμῖν καὶ τὰ πλεῖστα τούτων ἐκφροντίζοντα καὶ παρασκευάζοντα * ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄλλως ὅτι

C. 4. παρασκευάζοντα * ἀλλ' οὐκ] Hic item loco lacunæ aſteriſcum poſuimus quod, aut nihil, aut pauca deeſſent. Nihil adeo deeſſe videatur ſi ὅτι mutes in ἔτι *adhuc, his præſertim temporibus*: obſcuritas erat in καθηγεμόνα qua voce quum ſe ipſe ſignificaret Plutarchus, ab ignorante librario ſignum lacunæ poſitum eſt.

rum, aquarumque luſtralium, quantum mille ab annis præcedentibus non habuit. Equidem ad Galaxium Bœotiæ qui habitant, abundantia lactis ſenſerunt præſentiam dei:

Cum lac, ceu latices de fontibus, emanaret:
Doliaque implerent avide tunc amphoræ et utres,
Seria tunc albo turgeret cuncta liquore,
Mulctraque, et e ligno diſtentas rumperet urnas
Humor, nec vacuas ſuperarent vaſa per ædes.

Nobis autem Apollo ſplendidiora, meliora, et apertiora his ſigna præbuit, ex tanto qui præceſſit ſqualore, ſolitudine et pauperie, ad tantas copias, ſplendorem, honoremque nos evehens. Ego ſane amo me ipſum eo nomine, quod ad has res factus ſum alacer et utilis cum Polycrate et Petræo: amo etiam eum qui nobis hujus conditionis autor duxque fuit, et pleraque horum excogitavit atque adornavit * Sed fieri non potuit

Digitized by Google

τηλικαύτην καὶ τοσαύτην μεταβολὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γενέσθαι δι' ἀνθρωπίνης ἐπιμελείας, μὴ θεοῦ παρόντος ἐνταῦθα καὶ συνεπιθειάζοντος τὸ χρηστήριον.

λ'. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἦσαν οἱ τὴν λοξότητα τῶν χρησμῶν καὶ ἀσάφειαν αἰτιώμενοι, καὶ νῦν εἰσιν οἱ τὸ λίαν ἁπλοῦν συκοφαντοῦντες· ὧν καὶ ἄδικον ἔτι κομιδῇ καὶ ἀβέλτερον τὸ πάθος. Καὶ γὰρ οἱ παῖδες ἴριδας μᾶλλον καὶ ἅλως καὶ κομήτας, ἢ σελήνην καὶ ἥλιον ὁρῶντες γεγήθασι καὶ ἀγαπῶσι· καὶ οὗτοι τὰ αἰνίγ- D ματα καὶ τὰς ἀλληγορίας καὶ τὰς μεταφορὰς, τῆς μαντικῆς ἀνακλάσεις οὔσας πρὸς τὸ θνητὸν καὶ φανταστικὸν, ἐπιποθοῦσι· κἂν τὴν αἰτίαν μὴ ἱκανῶς πύθωνται τῆς μεταβολῆς, ἀπίασι τοῦ θεοῦ καταγνόντες, οὐχ ἡμῶν οὐδὲ αὐτῶν ὡς ἀδυνάτων ὄντων ἐξικνεῖσθαι τῷ λογισμῷ πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ διάνοιαν.

C. 10. ἄδικον] Forte παιδικόν.

ut tam ingens mutatio tantillo temporis ſpatio accideret hominum induſtria, deo non præſente, et divinitatem oraculo largiente.

XXX. Verum ſicut olim fuere qui perplexitatem oraculorum obſcuritatemque vituperarent: ita hodie etiam ſunt, qui nimiam calumnientur ſimplicitatem: admodum ipſi et injuſte et fatue affecto animo. Nam pueri quando arcus cœleſtes, areas circa Solem aut Lunam, cometaſve vident, magis delectantur quam Sole aut Luna conſpectis: Eodem modo hi ænigmata et allegorias tranſlatas dictiones, quæ reflectionibus Divinationis ad mortalem et imaginantem vim animi conſtat, deſiderant: cujus quando cauſam non ſatis audiunt, abeunt deo culpam imputantes, non nobis neque ſibi ipſis: ut qui virium tantum non habeamus uti noſtra ratione aſſequi dei cogitationem poſſimus.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΚΛΕΛΟΙΠΟΤΩΝ ΧΡΗΣΤΗΡΙΩΝ.

Digitized by Google

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ.

ΛΑΜΠΡΙΑΣ.
ΚΛΕΟΜΒΡΟΤΟΣ.
ΔΙΔΥΜΟΣ.
ΦΙΛΙΠΠΟΣ.
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.
ΑΜΜΩΝΙΟΣ.
῾ΗΡΑΚΛΕΩΝ.

PERSONÆ DIALOGI.

LAMPRIAS.
CLEOMBROTUS.
DIDYMUS.
PHILIPPUS.
DEMETRIUS.
AMMONIUS.
HERACLEO.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΚΛΕΛΟΙΠΟΤΩΝ ΧΡΗΣΤΗΡΙΩΝ.

PLUTARCHI

DE

DEFECTU ORACULORUM.

α′. ἈΕΤΟΥΣ τινας ἢ κύκνους, ὦ Τέρεντιε Πρίσκε, μυθολογοῦσιν ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς γῆς ἐπὶ τὸ μέσον φερομένους εἰς ταυτὸ συμπεσεῖν Πυθοῖ, περὶ τὸν καλούμενον ὀμφαλόν· ὕστερον δὲ χρόνῳ τὸν Φαίστιον Ἐπιμενίδην ἐλέγχοντα τὸν μῦθον ἐπὶ τοῦ θεοῦ, καὶ λαβόντα χρησμὸν ἀσαφῆ καὶ ἀμφίβολον, εἰπεῖν,

I. AQUILAS quaſdam, Terenti Priſce, aut olores, fabulantur ab extremis terræ partibus ad medium ejus volatu tendentes Pythiæ eodem conveniſſe ad locum, cui Omphalo (id eſt umbilico) nomen eſt. Poſtea autem temporis Phæſtium Epimenidem fabulam hanc vanitatis coarguiſſe apud Deum: cumque oraculum accepiſſet ambiguum atque obſcurum, dixiſſe,

Οὔτι γὰρ ἦν γαίης μέσος ὀμφαλὸς, οὐδὲ θαλάσσης·
Εἰ δέ τις ἐστὶ, θεοῖς δῆλος, θνητοῖσι δ' ἄφαντος.

Ἐκεῖνον μὲν οὖν εἰκότως ὁ θεὸς ἠμύνατο, μύθου παλαιοῦ, καθάπερ ζωγραφήματος ἁφῇ ἀποπειρώμενον. 410

β'. Ὀλίγον δὲ πρὸ Πυθίων τῶν ἐπὶ Καλλιστράτου, πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἐναντίων τῆς οἰκουμένης περάτων ἔτυχον ἄνδρες ἱεροὶ δύο συνδραμόντες εἰς Δελφοὺς, Δημήτριος μὲν ὁ γραμματικὸς ἐκ Βρεττανίας εἰς Ταρσὸν ἀνακομιζόμενος οἴκαδε, Κλεόμβροτος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, πολλὰ μὲν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ περὶ τὴν Τρωγλοδυτικὴν γῆν πεπλανημένος, πόῤῥω δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀναπεπλευκὼς οὐ κατ' ἐμπορίαν, ἀλλ' ἀνὴρ φιλοθεάμων, καὶ φιλομαθὴς, οὐσίαν δὲ ἔχων ἱκανὴν καὶ τὸ πλείονα τῶν ἱκανῶν ἔχειν οὐκ ἄξιον πολ- B
λοῦ ποιούμενος, ἐχρῆτο τῇ σχολῇ πρὸς τὰ τοιαῦτα, καὶ συνῆγεν ἱστορίαν, οἷον ὕλην φιλοσοφίας θεολογίαν, ὥσπερ αὐτὸς ἐκάλει, τέλος ἐχούσης. Νεωστὶ δὲ γεγονὼς παρ'

A. 3. πρὸς ἡμᾶς] Sic D. Vulgo καθ' ἡμᾶς.

Non equidem terræ, aut extat medius maris umbo,
Aut ſuperis ſolis hominum non cognitus ulli eſt.

Atque hunc quidem merito ultus eſt deus, fabulæ priſcæ, tanquam picturæ, conatum in probitatem inquirere.

II. Enimvero paulo ante Pythia a Calliſtrato acta, accidit ut ad nos a diverſis terræ finibus Delphos convenirent duo ſacri viri: Demetrius Grammaticus e Britannis Tarſum, quæ ei patria erat, revertens, et Cleombrotus Lacedæmonius. Hic diu per Ægyptum et Troglodyticam vagatus, et magnam maris rubri partem ſubvectus erat, non ſane negotiandi gratia: ſed homo ſpectandi et diſcendi cupidus, cum eſſet re ſatis lauta, non magni ducens poſſeſſionem opum iis quæ ſufficerent ampliorem, his rebus otium inſumebat, hiſtoriamque colligebat quaſi materiam philoſophiæ, cui (ut aiebat) theologia finis erat propoſitus. Et quia nuper apud

Ἄμμωνα, τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἐκεῖ δῆλος ἦν μὴ πάνυ
τεθαυμακὼς, περὶ δὲ τοῦ λύχνου τοῦ ἀσβέστου διηγεῖτο
λόγον ἄξιον σπουδῆς, λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἱερέων· ἀεὶ
γὰρ ἔλαττον ἀναλίσκειν ἔλαιον ἔτους ἑκάστου, καὶ τοῦτο ποι-
εῖσθαι τεκμήριον ἐκείνους τῆς τῶν ἐνιαυτῶν ἀνωμαλίας,
τὸν ἕτερον τοῦ προάγοντος ἀεὶ τῷ χρόνῳ βραχύτερον
C ποιούσης· εἰκὸς γὰρ ἐλάττονι χρόνῳ τὸ δαπανώμενον
ἔλαττον εἶναι.

γʹ. Θαυμασάντων δὲ τῶν παρόντων, τοῦ δὲ Δημη-
τρίου καὶ γελοῖον φήσαντος εἶναι, ἀπὸ μικρῶν πραγμά-
των οὕτω μεγάλα θηρᾶν, οὐ κατ' Ἀλκαῖον ἐξ ὄνυχος τὸν
λέοντα γράφοντας, ἀλλὰ θρυαλλίδι καὶ λύχνῳ τὸν οὐ-
ρανὸν ὁμοῦ καὶ τὰ σύμπαντα μεθιστάντας, καὶ τὴν μα-
θηματικὴν ἄρδην ἀναιροῦντας· ὁ Κλεόμβροτος, Οὐ-
δὲν, ἔφη, τούτων διαταράξει τοὺς ἄνδρας· ἀλλὰ τοῖς
μαθηματικοῖς οὐχ ὑφήσονται τῆς ἀκριβείας, ὡς μᾶλλον
ἂν ἐκείνους διαφυγόντα τὸν χρόνον ἐν κινήσεσι καὶ περι-

Ammonem fuerat, ſatis præ ſe ferebat cætera ſe non valde admiratum: de lucerna autem perpetuo ardente rem narrabat dignam animadverſione, de qua ex ſacerdotum ſermone percepiſſet: ſubinde enim quovis poſteriore anno minus olei abſumi quam præcedente: atque hoc illos pro certo argumento annorum inæqualitatis ducere, quæ ſequentem annum ſemper breviorem ſuperiore faceret; quod probabile ſit minori tempore minus abſumi.

III. Mirantibus qui aderant, Demetrius ridiculum eſſe pronunciabat, velle ex tam minutis rebus tam arduas indagare: non enim hoc eſſe, id quod Alcæus ait, *ex ungue leonem pingere*, ſed e papyro et lucerna occaſione petita cœlum ſimul et totum univerſum mutare, ac mathematicam ſcientiam funditus abolere. Tum Cleombrotus: Nihil, inquit, horum iſtos viros perturbaverit: neque vero accurata ſubtilitate ſuperari ſe a mathematicis concedent: quos facilius in tam longis motuum ac temporum intervallis ratio

Digitized by Google

ριόδους ὑπὸ μακρὰν ἀφεστώσαις, ἢ τὸ μέτρον ἑαυτοὺς τοῦ D
ἐλαίου, προσέχοντας ἀεὶ διὰ τὴν ἀτοπίαν τῷ παραλόγῳ καὶ παραφυλάττοντας. Τὸ δὲ μικρὰ μὴ διδόναι σημεῖα γίνεσθαι μεγάλων, ὦ Δημήτριε, πολλαῖς ἐπὶ τέχναις ἐμποδών· ἐπεὶ καὶ πολλῶν μὲν ἀποδείξεις περιαιρεῖσθαι συμβήσεται, πολλῶν δὲ προαγορεύσεις. Καίτοι καὶ ὑμῖν οὐ μικρὸν ἀποδείκνυται πρᾶγμα, λεαίνεσθαι ξυρῷ τὰ σώματα τοὺς ἥρωας· ἐντυχόντες γὰρ Ὁμήρῳ ξυρὸν ὀνομάσαντι· καὶ δανείζειν ἐπὶ τόκοις, ὅτι που χρέος συμβάλλεσθαί φησιν, ὅτι νέον, οὐδὲ ὀλίγον,
ὡς τοῦ ὀφελλέσθαι τὸ αὔξεσθαι δηλοῦντος· αὖθις δὲ τὴν E
νύκτα θοὴν εἰπόντος, ἀγαπητῶς ἐμφύεσθε τῷ ῥήματι, καὶ τοῦτ' ἐκεῖνο φατὲ φράζεσθαι τὴν σκιὰν τῆς γῆς ὑπ' αὐτῆς κωνικὴν οὖσαν ἀπὸ σφαιροειδοῦς. Ἰατρικὴν δὲ

D. 7. καὶ ὑμῖν] Venet. 1. T. Xyl. pro vulgato καὶ ἡμῖν. Magis etiam placet conjectura Mez. καὶ ὑμεῖς οὐ μικρὸν ἀποδείκνυτε πρᾶγμα—ἥρωας, ἐντυχόντες Ὁμήρῳ &c.

D. 10. συμβάλλεσθαί] Legendum ὀφέλλεσθαι ex Homero.

E. 2. ἐμφύεσθε] Venet. a ſecunda manu. T. Xyl. Mez. pro vulgato ἐμφύεσθαι.

fefellerit annorum, quam iſtos olei menſura, cum ob inſolentiam rei quæ evenit ſemper accurate obſervent eam. Jam multis artibus impedimento fuerit, Demetri, qui non concedat exigua magnorum eſſe argumenta: atque hac ratione multarum artium demonſtrationes, multarum prædictiones perimentur. Sane vos quoque rem non parvam demonſtratis, *Heraës corpora ſua ſolitos lævigare novacula*, eo quod apud Homerum in mentionem novaculæ incidiſtis: et *antiquum eſſe pecuniam in fœnore ponere docetis*, quod apud eundem quidam dicit:

Namque hic augetur mihi magna pecunia pridem.

augeri enim interpretamini fœnerando: rurſum noctem eo *acutam* cognominante, arripitis hoc dictum cupide, atque hoc ipſum traditis eſſe, quod umbra terræ quippe globoſæ, turbinis ſeu metæ figuram habeat. Præterea quis

λοιμώδεις θέρος ἀραχνίων πλήθει προδηλοῦν, καὶ θρίοις ἐαρινοῖς, ὅταν κορώνης ποδὶ ἴκελα γένηται, τίς ἐάσει τῶν ἀξιούντων μικρὰ σημεῖα μὴ γίνεσθαι τῶν μεγάλων; Τίς δ' ἀνέξεται πρὸς χόα καὶ κοτύλην ὕδατος τὸ τοῦ ἡλίου μέγεθος μετρούμενον· ἢ τῆς ἐνταῦθα πλινθίδος, ἢ ποιεῖ γωνίαν ὀξεῖαν κεκλιμένη πρὸς τὸ ἐπίπεδον, μέ-
F τρον εἶναι λεγομένην τοῦ ἐξάρματος, ὃ ἐξῆρται τῶν πόλων ὁ ἀεὶ φανερὸς ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος. Ταῦτα γὰρ ἦν ἀκούειν τῶν ἐκεῖ προφητῶν· ὥστε ἄλλο τι λεγόντων πρὸς αὐτοὺς, εἰ βουλόμεθα τῷ ἡλίῳ κατὰ τὰ πάτρια τὴν νενομισμένην τάξιν ἀπαράβατον ποιεῖν.

δʹ. Παρὼν οὖν ἀνεφώνησεν Ἀμμώνιος ὁ φιλόσοφος, Οὐ τῷ ἡλίῳ μόνον εἰπεῖν, ἀλλὰ τῷ οὐρανῷ παντί. Συστέλλεσθαι γὰρ ἀνάγκη τὴν ἀπὸ τροπῶν ἐπὶ τροπὰς πάρο-

F. 3. λεγόντων] Mez. λέγωμεν. Vulgata ſi vera eſt, requirere videatur εἰ βουλόμενοι pro εἰ βουλόμεθα. In fine ποιεῖν ſumſimus ab Schott. Pol. Leonic. Exempl. Turn. Forte latet τηρεῖν.

F. 7. εἰπεῖν] Lege εἶπεν ut Xyl.

medicos peſtilentem æſtatem prædicere ex telarum aranearum multitudine, aut vernis fici foliis cornicis pedem referentibus patietur, qui contendat parva magnorum non poſſe eſſe indicia? Quis menſuram Solis ad congium heminamve explorari ſinet? aut laterculum hunc, qui ad ſuperficiem ſoli acutum angulum ſua inclinatione facit, menſuram eſſe concedet altitudinis ejus, in quam mundi vertex ſemper conſpicuus ſupra horizontem attollitur? Iſta enim ex Ammonis ſacerdotibus audire licebat. Aliud ergo quærendum eſt quo eos oppugnemus, ſi volumus oſtendere, ſicut a majoribus noſtris accepimus, Solis motum eodem ordine conſtare, neque ab eo unquam deſciſcere.

IV. Hic Ammonius philoſophus, intererat enim colloquio, Non ſolis duntaxat, exclamans aiebat, ſed totius adeo cœli cauſa agitur. Si enim anni decreſcunt, neceſſe eſt iter Solis quod ab unius ſolſtitii puncto ad alterum ten-

τὸν αὐτοῦ, καὶ μὴ διαμένειν τηλικοῦτον μέρος οὖσαν τοῦ 411
ὁρίζοντος ἡλίκον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσιν, ἀλλ' ἐλάττονα
γίνεσθαι, ἀεὶ πρὸς τὰ βόρεια τῶν νοτίων συναγωγὴν
λαμβανόντων, καὶ τὸ θέρος ἡμῖν βραχύτερον, καὶ ψυχρο-
τέραν εἶναι τὴν κρᾶσιν, ἐνδοτέρω κάμπτοντος αὐτοῦ, καὶ
μειζόνων παραλλήλων ἐφαπτομένου τοῖς τροπικοῖς ση-
μείοις· ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἐν Συήνῃ γνώμονας ἀσκίους μη-
κέτι φαίνεσθαι περὶ τροπὰς θερινὰς, πολλοὺς δὲ ὑποδε-
δραμηκέναι τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ἐνίους δὲ ψαύειν καὶ
συγκεχύσθαι πρὸς ἀλλήλους, τοῦ διαστήματος ἐκλελοι-
πότος. Εἰ δ' αὖ φήσουσι τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐχόντων B
ἀτακτεῖν ταῖς κινήσεσι τὸν ἥλιον, οὔτε τὴν μόνην τοῦτον ἐκ
τοσούτων ἐπιταχύνουσαν αἰτίαν εἰπεῖν ἕξουσι, καὶ τὰ πολ-
λὰ τῶν φαινομένων συνταράξουσι, τὰ δὲ πρὸς σελήνην καὶ
παντάπασιν, ὥστε μὴ δεῖσθαι μέτρων ἐλαίου, τὴν διαφορὰν

B. 5. μέτρων] A. pro varia lectione, Venet. 2. Pol. Jannot. Leonic. Exempl. Turn. Xyl. Mez. Vulgo μέτρον.

ditur, contrahi, ut non maneat tanta finitoris pars, quantam eſſe tradunt mathematici, ſed ſubinde curtetur auſtrinis partibus verſus ſeptentrionales coarctatis: quin et æſtas noſtra brevior fiat oportet ac frigidior, Sole interius curſum flectente, et parallelos majores tropicis ſignis deſcribente: umbilici quoque Solis (quos gnomones a recto angulo vocant Græci) Syenæ conſtituti non amplius umbra carebunt circa ſolſtitium æſtivum: et multæ ſtellarum inerrantium intervallo diminuto loca ſua deſerere, quædam etiam mutuo ſe tangere et confundi cogentur. Quod ſi dicant, reliquis ſuum æqualiter ordinem tuentibus, unius Solis motum ſibi non conſtare, neque cauſam poterunt monſtrare, quæ eum ſolum ex tanto ſtellarum numero accelerare motum ſuum cogat, et eorum quæ in cœlo fieri ſenſu deprehenduntur pleraque conturbabunt, planiſſime univerſa ea, quæ Lunæ Solis reſpectu eveniunt. Nihil er-

ἐλεγχόντων· αἱ γὰρ ἐκλείψεις ἐλέγξουσιν αὐτούς τε τῇ σελήνῃ πλεονάκις ἐπιβάλλοντος, καὶ τῆς σελήνης, τῇ σκιᾷ τὰ δ' ἄλληλα καὶ οὐδὲν δεῖ περαιτέρω τὴν ἀλαζονείαν τοῦ λόγου διελίττειν. Ἀλλὰ μὴν, ὁ Κλεόμβροτος ἔφη, καὶ τὸ μέτρον αὐτὸς εἶδον· πολλὰ γὰρ ἐδείκνυσαν· τὸ δ' ἐπέτειον ἀπέδει τῶν παλαιοτάτων οὐκ
c ὀλίγον. Ὑπολαβὼν δὲ αὖθις ὁ Ἀμμώνιος, Εἶτα τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, εἶπεν, ἔλαθε παρ' οἷς ἄσβεστα θεραπεύεται πυρὰ, καὶ σώζεται χρόνον ἐτῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἄπειρον. Εἰ δ' οὖν ὑποθοῖτό τις ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον, οὐ βέλτιόν ἐστι ψυχρότητας αἰτιᾶσθαί τινας, καὶ ὑγρότητας ἀέρων, ὑφ' ὧν τὸ πῦρ μαραινόμενον, εἰκός ἐστι μὴ κρατεῖν πολλῆς μηδὲ δεῖσθαι τροφῆς, ἢ τοὐναντίον ξηρότητας καὶ θερμότητας. Ἤδη γὰρ ἀκήκοα λεγόντων τινῶν περὶ τοῦ πυρὸς, ὡς ἐν χειμῶνι καίεται βέλτιον

B. 6. τε τῇ σελήνῃ—σκιᾷ] Turbata et ita reſtituenda videntur, τὴν γῆς σελήνῃ πλεονάκις ἐπιβάλλοντος καὶ γῇ σελήνης τὴν σκιάν.
B. 8. τὰ δ' ἄλληλα] Legendum τὰ δ' ἄλλα δῆλα.

ge iſtis opus habemus, qui olei menſura diſcrimen arguant: defectus enim Solis et Lunæ mutui, cum vel hæc in umbram terræ a Sole projectam incidit, vel ipſe ad lineam ſupra lunam poſitus a nobis conſpici non poteſt, optime rem detegent: ut porro vanitatem iſtius rationis explicare nihil attineat. At vero, inquit Cleombrotus, menſuram olei ipſemet vidi, menſuras enim multas monſtrabant et præſentis anni menſura a priſca aberat permultum. Reſpondit Ammonius, Ergone res ea fefellerit reliquos homines, apud quos ignes coluntur adverſanturque per temporis pœne infinitum ſpatium? Quod ſi quis tamen omnino veram eſſe rem ponat, equidem præſtat cauſam adſcribere frigiditatibus aliquibus et humiditatibus aëris, quibus ignis languefactus non poſſit multum conficere alimenti, neque opus eo habeat: aut ſiccitates contra et caliditates cauſari: jam enim audivi qui de igne dicerent,

ὑπὸ ῥώμης, εἰς αὑτὸ συστελλόμενον τῇ ψυχρότητι καὶ
πυκνούμενον, ἐν δὲ τοῖς αὐχμοῖς ἐξασθενεῖ, καὶ γίνεται D
μανὸν καὶ ἄτονον κἂν ἐν ἡλίῳ καίηται, χεῖρον ἐργάζε-
ται, καὶ τῆς ὕλης ἅπτεται μαλακῶς, καὶ καταναλίσκει
βράδιον. Μάλιστα δ' ἄν τις εἰς αὐτὸ τὴν αἰτίαν ἐπανά-
γοιτο τοὔλαιον· οὐ γὰρ ἀπεικός ἐστι, πάλαι μὲν ἄτροφον καὶ
ὑδατῶδες ἴδει, γεννώμενον ἐκ φυτάδος νέας, ὕστερον δὲ
πεττόμενον ἐν τελείοις καὶ συνιστάμενον ἀπὸ πλήθους
ἴσου, μᾶλλον ἰσχύειν καὶ τρέφειν βέλτιον, ἔδει τοῖς Ἀμ-
μωνίοις ἀνασώζειν, καίπερ ἄτοπον καὶ ἀλλόκοτον οὖσαν
τὴν ὑπόθεσιν.

έ. Παυσαμένου δὲ τοῦ Ἀμμωνίου, Μᾶλλον, ἔφην E
ἐγὼ, περὶ τοῦ μαντείου δίελθε ἡμῖν, ὦ Κλεόμβροτε· με-
γάλη γὰρ ἡ παλαιὰ δόξα τῆς ἐκεῖ θειότητος, τὰ δὲ νῦν
ἔοικεν ὑπομαραίνεσθαι. Τοῦ δὲ Κλεομβρότου σιωπῶν-
τος καὶ κάτω βλέποντος, ὁ Δημήτριος, Οὐδὲν, ἔφη, δεῖ

D. 8. ἴδει] Legendum εἰ δεῖ, ut monuit etiam Mez.

hyeme eum melius ardere pluſque habere virium, frigore in ſeſe coactum ac ſtipatum, in æſtu autem raritate contracta imbecillum reddi atque languidum, et ſub Sole accenſum remiſſius agere, materiamque molliter invadere ac tardius conſumere. Maxime vero liceat cauſam in ipſum conferre oleum: non enim abſurdum eſt, olim id ex recenti natum ſtirpe plus aquei habuiſſe admixtum, minuſque alendo valuiſſe: poſtea coctum in perfecta planta ac coactum, eadem quantitate plus potuiſſe, ignemque facilius foviſſe: ſi quidem volumus Ammonis adminiſtri ſervare propoſitum ſuum, quanquam abhorrens a fide et inſolens.

V. Ut finem dicendi fecit Ammonius, ego, Quin tu, inquam, Cleombrote, de oraculo nobis enarra: antiqua enim fama multum ei divinitatis tribuit, nunc quidem videtur emarceſcere. Tacente Cleombroto, et oculos in terram conjiciente, Demetrius, Ni-

Digitized by Google

περὶ τῶν ἐκεῖ πυνθάνεσθαι καὶ διαπορεῖν, τὴν ἐνταῦθα τῶν χρηστηρίων ἀμαύρωσιν, μᾶλλον δὲ πλὴν ἑνὸς ἢ δυεῖν ἁπάντων, ἔκλειψιν ὁρῶντας· ἀλλ' ἐκεῖνο σκοπεῖν, δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐξησθένηκε. Τὰ γὰρ ἄλλα τί δεῖ λέγειν; ὅπου τὴν Βοιωτίαν ἕνεκα χρηστηρίων πολύφωνον οὖσαν ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις, νῦν ἐπιλέλοιπε κομιδῆ, καθά-
F περ νάματα, καὶ πολὺς ἐπέσχηκε μαντικῆς αὐχμὸς τὴν χώραν· οὐδαμοῦ γὰρ ἀλλαχόθι νῦν ἢ περὶ τὴν Λεβαδίαν ἡ Βοιωτία παρέχει τοῖς χρῄζουσιν ἀρύσασθαι μαντικῆς, τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν σιγὴ, τὰ δὲ παντελὴς ἐρημία κατέσχηκε. Καίτοιγε περὶ τὰ Μηδικὰ μὲν εὐ-
412 δοκίμησεν οὐχ ἧττον, τὸ τοῦ Ἀμφιάρεω ἀπεπειράθη μὲν ὡς ἔοικεν ἀμφοτέρων· ὡς ὁ μὲν οὖν τοῦ μαντείου προ-

A. 1. οὐχ ἧττον, τὸ τοῦ Ἀμφιάρεω—ὑπηρετοῦσαν.] Locus inſigniter vitiis fœdatus et lacunis quas referunt codices, qui ceterum nil medelæ adferunt. Hæc adhuc noſtra nobis conjectura proxime ad Auctoris ſcripturam accedere videtur: οὐχ ἧττον τὸ Πτώου ἢ τὸ τοῦ Ἀμφιάρεω. Καὶ ἀπεπειράθη Μαρδόνιος, ὡς ἔοικεν, ἀμφοτέρων. Ὁ μὲν οὖν τοῦ Πτώου μαντείου προφήτης φωνῇ Αἰολίδι χρώμενος τὸ πρῶτον, τῷ βαρβάρων χρησμὸν ἐξήνεγκεν· ὥστε μηδένα ξυνεῖναι ἀστῶν τῶν παρόντων ὃν ἔχει νῦν· τοῦ δ' ἐνθουσιασμοῦ ὁ βάρβαρος ἤκουσεν, οὐδ' ἐδεῖτο φωνὴν Ἑλληνίδα λαβεῖν τὸ προσταττόμενον ἑρμηνευούσαν. Senſum in verſione reddidimus. Res partim exſtat apud Herodotum VIII, 135. et Pauſaniam IX, 23.

hil, inquit, attinet de iſto percunctari oraculo, et cauſam quærere, cum videamus oracula quæ in his ſunt locis obſolevisse, atque adeo duobus aut tribus exceptis, omnia defeciſſe: id potius indagandum eſt, quibuſnam cauſis extincta ſint. Nam ut alia taceam, Bœotiam, quæ ſuperioribus temporibus ob oraculorum multitudinem vocalis admodum fuit, nunc prorſus deſtituerunt oracula, tanquam amnes ſiccati, ingenſque divinationis quaſi æſtu quodam abolitæ penuria regionem occupavit: neque enim alibi hodie, quam apud Lebadiam Bœotia hauſtum vaticinationis reſponſa deſiderantibus præbet: reliqua partim ſilent oracula, partim vaſta prorſus deſertaque jacent. Atqui ea tempeſtate, qua Medi bellum Græciæ intulerunt, Amphiarai oraculum non minori fama clarebat. Sane u-

Digitized by Google

φήτης φωνῇ Αἰολίδι χρώμενος, τὸ πρὸς τοὺς τῶν βαρβάρων χρήσιμον ἐξήνεγκεν· ὥστε μηδένα ξυνεῖναι ἁγίων τῶν παρόντων ὃν ἐκεῖνον ὡς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τι τοῖς βαρβάροις οὐκ ἔστιν· οὐ δέδοται φωνὴν Ἑλληνίδα λαβεῖν τὸ προσταττόμενον ὑπηρετοῦσαν. Ὁ δὲ πεμφθεὶς εἰς Ἀμφιάρεω δοῦλος ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους ὑπηρέτην τοῦ θεοῦ φανέντα, πρῶτον μὲν ἀπὸ φωνῆς ἐκβάλλειν αὐτὸν, ὡς τοῦ θεοῦ μὴ παρόντος, ἔπειτα ταῖς χερσὶν ὠθεῖν, ἐπιμένοντος δὲ, λίθον εὐμεγέθη λαβόντα τὴν B
κεφαλὴν πατάξαι· ταῦτα δ' ἦν ὥσπερ ἀντίφωνα τῶν γενησομένων· ἡττήθη γὰρ ὁ Μαρδόνιος, οὐ Βασιλέως ἀλλ' ἐπιτρόπου καὶ διακόνου Βασιλέως ἡγουμένου τῶν Ἑλλήνων, καὶ λίθῳ πληγεὶς ἔπεσεν, ὥσπερ ὁ Λυδὸς ἔδοξε πληγῆναι κατὰ τοὺς ὕπνους. Ἤκμαζε δὲ τότε καὶ τὸ περὶ τὰς Τεγύρας χρηστήριον, ὅπου καὶ γενέσθαι τὸν θεὸν ἱστοροῦσι, καὶ ναμάτων δυεῖν παραῤῥεόντων, τὸ μὲν, Φοίνι-

A. 8. δοῦλος—παρόντος] Legendum Λυδὸς—παριέντος.

trunque tunc conſuluit Mardonius. Sed antiſtes Ptoi Oraculi, qui antea Æolica uteretur lingua, tunc barbarica reſponſum edidit; ut præſentium civium nemo intelligeret, quam ſententiam illud reſponſum haberet: at barbarus divinationem antiſtitis percepit, nec opus habuit Græcam interpretem linguam quærere quæ ipſi juſſum oraculi interpretaretur. Servus autem qui miſſus erat ad Amphiarai, per quietem imaginatus eſt apparere ſibi miniſtrum dei, ab eo primum verbis ſe ejici fano, deum abeſſe dicente: deinde manibus pulſatum: cum perſtaret, magno ſaxo ab eo in caput ictum eſſe. Atque hæc quaſi vocis loco fuerunt futura denunciantis. Victus eſt enim Mardonius non rege, ſed regis procuratore et miniſtro Græcos ducente, et ſaxo ictus cecidit, ſicut Lydus ſe percuſſum in ſomnis putaverat. Floruit tum etiam apud Tegyras oraculum, ubi natum Apollinem aiunt, duorumque alluentium rivorum

Digitized by Google

κα, θάτερον δ' Ἐλαίαν καλεῖσθαι ἄχρι νῦν, ὥς ἔνιοι
λέγουσιν. Ἐν μὲν οὖν τοῖς Μηδικοῖς Ἐχεκράτους προ-
C φητεύοντος, ἀνεῖλε νίκην καὶ κράτος πολέμου τοῖς Ἕλλη-
σιν ὁ θεός. Ἐν δὲ τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ Δηλίοις
ἐκπεσοῦσι τῆς νήσου φασὶ χρησμὸν ἐκ Δελφῶν κομισ-
θῆναι, προστάττοντα τὸν τόπον ἀνευρεῖν ἐν ᾧ γέγονεν ὁ
Ἀπόλλων, καὶ θυσίας τινὰς ἐκεῖ τελέσαι· θαυμαζόντων
δὲ καὶ διαπορούντων, εἰ μὴ παρ' αὐτοῖς ὁ θεὸς ἀλλ' ἑτέ-
ρωθι ἐγεγόνει, τὴν Πυθίαν προσανελεῖν ὅτι κορώνη φρά-
σει τὸ χωρίον αὐτοῖς· ἀπιόντας οὖν ἐν Χαιρωνείᾳ γενέσθαι,
καὶ τῆς πανδοκευτρείας ἀκοῦσαι πρός τινας ξένους βαδί-
ζοντας εἰς Τεγύρας περὶ τοῦ χρηστηρίου διαλεγομένης·
τῶν δὲ ξένων ὡς ἀπῄεσαν ἀσπαζομένων καὶ προσαγο-
ρευόντων τὴν ἄνθρωπον, ὅπερ ὠνομάζετο, Κορώνην, συν-
D εἶναι τὸ λόγιον, καὶ θύσαντας ἐν ταῖς Τεγύραις τυχεῖν
καθόδου μετ' ὀλίγον χρόνον. Γεγόνασι δὲ καὶ νεώτεραι

C. 8. ἀπιόντας] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. B. D. E. Venet. 1. 2. Colleg. Nov. P. At Stephanus ἐπιόντας perperam ex Schott. Jannot. Coll. Muret.

alterum Phœnicem (palmam arborem,) alterum Elæam (oleam) quidam etiamnum nominant. Medici belli tempore, Echecrate vaticinante, deus victoriam Græcis et robur prædixit. Bello autem Peloponneſiaco Deliis inſula ſua exturbatis oraculum Delphis allatum ferunt, quo juberentur locum quærere, quo in loco natus fuiſſet Apollo, ibique ſacrificia quædam peragere: mirantibuſque, et dubitatione perculſis quod non in Delo ſed alibi natus Apollo diceretur, addidiſſe Pythiam, cornicem eis locum indicaturum. Profectos deinde Chæroneam veniſſe, et ibi mulierem, in cujus cauponam diverterant, audiviſſe cum hoſpitibus quibuſdam Tegyras euntibus de oraculo colloquentem, eoſque digredientes eam Cornicem (hoc enim erat mulieri nomen) conſalutantes: atque ſic oraculi ſententia percepta, Tegyris rem ſacram feciſſe, neque multo poſt tempore reditum in patriam conſecutos fuiſſe. Re-

Digitized by Google

τούτων ἐπιφάνειαι περὶ τὰ μαντεῖα ζῶντα, νῦν δ' ἐκλέλοιπεν· ὥστε τὴν αἰτίαν ἄξιον εἶναι παρὰ τῷ Πυθίῳ διαπορῆσαι τῆς μεταβολῆς.

ς'. Ἤδη δέ πως ἀπὸ τοῦ νεὼ προϊόντες ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς Κνιδίων λέσχης ἐγεγόνειμεν· παρελθόντες οὖν εἴσω, τοὺς φίλους πρὸς οὓς ἐβαδίζομεν, ἑωρῶμεν καθημένους, καὶ περιμένοντας ἡμᾶς· ἦν δὲ τῶν ἄλλων ἡσυχία διὰ τὴν ὥραν, ἀλειφομένων ἢ θεωμένων τοὺς ἀθλητάς. Καὶ ὁ Δημήτριος διαμειδιάσας, Ψεύσομαι, εἶπεν, ἢ ἔτυμον ἐρέω; δοκεῖτέ μοι μηδὲν ἄξιον σκέμμα E διὰ χειρῶν ἔχειν· ὁρῶ γὰρ ὑμᾶς ἀνειμένως σφόδρα καθημένους καὶ διακεχυμένους τοῖς προσώποις. Ὑπολαβὼν οὖν ὁ Μεγαρεὺς Ἡρακλέων, Οὐ γὰρ ζητοῦμεν, ἔφη, τὸ ΒΑΛΛΩ ῥῆμα, πότερον τῶν δύο τὸ ἓν Λάμβδα κατὰ τὸν μέλλοντα χρόνον ἀπόλλυσιν, οὐδ' ἀπὸ τίνων ἁπλῶν ὀνομάτων τὸ ΧΕΙΡΟΝ καὶ τὸ ΒΕΛΤΙΟΝ, καὶ τὸ

centiora etiam horum oraculorum documenta exſtiterunt: quæ oracula cum prorſus jam obmutuerint, operæ pretium eſt nos, cum apud Apollinem Pythium convenerimus, cauſam mutationis quærere.

VI. Dum hæc colloquimur, interea a templo progreſſi ad fores curiæ (ſeu leſchæ) venimus, in quam Cnidii ſolebant coire: ingreſſi, amicos, quos volebamus conventos, ſedentes offendimus et adventum noſtrum præſtolantes. Quieſcentibus ibi tum reliquis, quod ea diei erat hora, ut vel ungerentur, vel athletas ſpectarent, Demetrius leniter ſubridens:

Mentiar, an potius verum eloquar?—

inquit, nihil mihi præ manibus habere videmini, quod dignum diſquiſitione ſit: adeo vos ego otioſos et vultibus in hilaritatem ſolutis hic deſidere conſpicor. Ejus verba excipiens Heracleo Megarenſis, Non enim, ait, quærimus quæ ſit ratio quod βάλλω habeat Futurum βαλῶ, uno, e duobus, Lambda abjecto: nec a quo ſimplici principio profecta ſint χεῖρον ac βέλτιον, item

ΧΕΙΡΙΣΤΟΝ καὶ τὸ ΒΕΛΤΙΣΤΟΝ ἐσχημάτισται· ταῦτα γὰρ
F ἴσως καὶ τὰ τοιαῦτα συντείνει καὶ συνίστησι τὸ πρόσωπον· τὰ δ' ἄλλα ἔξεστι τὰς ὀφρῦς κατὰ χώραν ἔχοντας φιλοσοφεῖν καὶ ζητεῖν, ἀτρέμα μὴ δεινὸν βλέποντας, μηδὲ χαλεπαίνοντας τοῖς παροῦσιν. Δέξασθε οὖν, ὁ Δημήτριος, ἡμᾶς, ἔφη, καὶ μεθ' ἡμῶν λόγον ὃς δὴ προσπέπτωκεν ἡμῖν οἰκεῖος ὢν τοῦ τόπου, καὶ διὰ τὸν θεὸν ἅπασι προσήκων· καὶ ὅπως οὐ συνάξετε τὰς ὀφρῦς ἐπιχειροῦντες σκοπεῖτε.

ζ. Ὡς οὖν ἀνεμίχθημεν διακαθεζόμενοι, καὶ προὔ-
413 βαλεν εἰς μέσον ὁ Δημήτριος τὸν λόγον, εὐθὺς ἀναπηδήσας ὁ κυνικὸς Δίδυμος, ἐπίκλησιν Πλανητιάδης, καὶ τῇ βακτηρίᾳ δὶς ἢ τρὶς πατάξας, ἀνεβόησεν, Ἰοὺ ἰού, δύσκριτον πρᾶγμα καὶ ζητήσεως δεόμενον πολλῆς, ἥκετε κομίζοντες ἡμῖν· θαυμαστὸν γάρ ἐστιν εἰ τοσαύτης κακίας ὑποκεχυμένης μὴ μόνον, ὡς προεῖπεν Ἡσίο-

A. 5. εἰ τοσαύτης] Sic A. D. Venet. 1. 2. P. Colleg. Nov. Schott. Jannot. Coll. Mur. Baſ. Xyl. At Steph. et ceteri εἰ εἰς τοσαύτης.

χείριστον ac βέλτιστον. Hæc enim et alia id genus corrugant frontem: de aliis licet placide diſputare ac inquirere, ſuperciliis quietis, et abſque vultus triſtitia, aut adverſus præſentes moroſitate. Nos ergo, inquit Demetrius, accipite, et quæſtionem in quam incidimus, hujus loci propriam, et Apollinis cauſa ad omnes pertinentem: ac videte, ne inter ratiocinandum ſupercilia adducatis.

VII. Poſtquam permixti eis adſedimus, et quæſtionem in medium propoſuit Demetrius, confeſtim proſiluit Cynicæ ſectæ philoſophus Didymus, cognomento (quod ei a vagando tanquam erroni factum probabile videtur) Planetiades; ac ſcipione duobus aut tribus editis ictibus exclamavit, Eho, eho, ſcilicet rem difficilem et multæ indigentem diſquiſitionis adfertis nobis: enimvero, tanta malitia per humanum diſſipata genus, mirum eſt, ſi non tantum,

δὸς, αἰδὼς καὶ νέμεσις τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀπολελοίπασιν, ἀλλὰ καὶ πρόνοια θεῶν συσκευασαμένη τὰ χρηστήρια πανταχόθεν οἴχεται. Τοὐναντίον δ' ὑμῖν ἐγὼ προβάλλω διαπορῆσαι, πῶς οὐχὶ καὶ τότε ἀπείρηκεν, οὐδὲ Ἡρακλῆς αὖθις ἤ τις ἄλλος θεῶν ὑπέσπακε τὸν τρίπο- B
δα, καταπιμπλάμενον αἰσχρῶν καὶ ἀθέων ἐρωτημάτων, ἃ τῷ θεῷ προβάλλουσιν, οἱ μὲν ὡς σοφιστοῦ διάπειραν λαμβάνοντες, οἱ δὲ περὶ θησαυρῶν ἢ κληρονομιῶν, ἢ γάμων παρανόμων διερωτῶντες· ὥστε κατὰ κράτος ἐξελέγχεσθαι τὸν Πυθαγόραν εἰπόντα, βελτίστους ἑαυτῶν γίνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὅταν πρὸς τοὺς θεοὺς βαδίζωσιν· οὕτως ἃ καλῶς εἶχεν, ἀνθρώπου πρεσβυτέρου παρόντος ἀρνεῖσθαι καὶ ἀποκρύπτειν νοσήματα τῆς ψυχῆς καὶ πάθη, ταῦτα γυμνὰ καὶ περιφανῆ κομίζουσιν ἐπὶ τὸν θεόν. Ἔτι δὲ αὐτοῦ βουλομένου λέγειν, ὅ, τε Ἡρακλέων ἐπελάβετο τοῦ τρίβωνος, κἀγὼ, σχεδὸν ἁπάντων αὐτῷ συνηθέστατος ὢν, C
Παῦε, ἔφην, ὦ φίλε Πλανητιάδη, παροξύνων τὸν θεόν·

quod prædixit Heſiodus, Verecundia et Juſta indignatio (quæ Nemeſis dicitur) humanam reliquerunt vitam, ſed Providentia etiam divina convaſatis Oraculis omnino abiit. Immo ego hoc contra vobis diſputandum propono, cur non jamdudum ab edendis oraculis animum Apollo averterit, aut ei Hercules rurſum aliuſve deorum tripodem ſuſtulerit, oppletum obſcenis et impiis quæſtionibus, quas deo proponunt; alii eum tanquam ſophiſtam tentantes, alii de theſauris, hæreditatibus, inceſtiſve nuptiis ſententiam ſcitantes; ut quidem palam coarguatur Pythagoras erroris, qui tunc ſibi ipſis maxime præſtare, quod ad probitatem attinet, homines dixerit, quando ad deos accedunt: cum quæ convenit vitia aut perturbationes animi coram ſeniore homine inficiari atque tegere, ea aperta ac nuda homines deo exponant. Plura dicturi lacernam Heracleo arripuit: et ego, de toto numero fere ei maxime familiaris, Deſine, aiebam, mi Planetiade, laceſſere deum irritabilem,

Digitized by Google

εὐόργητος γὰρ ἐστι καὶ οὐ πρᾶος, κατεκρίθη δὲ θνατοῖς ἀγανώτατος ἔμμεν, ὥς φησιν ὁ Πίνδαρος· καὶ εἴτε ἥλιός ἐστιν εἴτε κύριος ἡλίου καὶ πατὴρ, καὶ ἐπέκεινα τοῦ ὁρατοῦ παντὸς, οὐκ εἰκὸς ἀπαξιοῦν φωνῆς τοὺς νῦν ἀνθρώπους, οἷς αἴτιός ἐστι γενέσεως καὶ τροφῆς, καὶ τοῦ εἶναι καὶ φρονεῖν· οὐδ' ἅμα τὴν πρόνοιαν, ὥσπερ εὐγνώμονα μητέρα καὶ χρηστὴν, πάντα ποιοῦσαν ἡμῖν καὶ φυλάττουσαν, ἐν μόνῃ μνησίκακον εἶναι τῇ μαντικῇ, καὶ
D ταύτην ἀφαιρεῖσθαι δοῦσαν ἐξ ἀρχῆς· ὥσπερ οὐχὶ καὶ τότε πλειόνων ὄντων ἐν πλείοσιν ἀνθρώπων πονηρῶν, ὅτε πολλαχόθεν τῆς οἰκουμένης χρηστήρια καθειστήκει. Δεῦρο δὴ πάλιν καθίσας, καὶ πρὸς τὴν κακίαν, ἣν εἴωθας ἀεὶ τῷ λόγῳ κολάζειν, Πυθικὰς ἐκεχειρίας σπεισάμενος, ἑτέραν τινὰ μεθ' ἡμῶν αἰτίαν ζήτει τῆς λεγομένης ἐκλείψεως τῶν χρηστηρίων· τὸν δὲ θεὸν εὐμενῆ φύλαττε καὶ

C. 3. κατεκρίθη] Forte καίτοι κατεκρίθη ut Xyl. Ceterum de dicto, notatum ad p. 394. B.

et ingenio nequaquam leni; quamquam, ut Pindarus ait, hoc ei eſt injunctum judicio deûm, ut hominibus ſit benigniſſimus: et ſive is Sol eſt, ſive dominus paterque Solis, ultra omnem viſui expoſitam collocatus naturam, veriſimile non eſt eum noſtra ætate homines voce ſua dedignari, quibus naſcendi, nutritionis, vitæ et intelligendi cauſa ipſe eſt: neque hoc eſt conſentaneum, Providentiam, quæ veluti benevola mater omnia ad utilitatem noſtram parat atque conſervat, in ſola divinatione rationem habere acceptarum injuriarum, et quam ab initio largita ſit nobis, eam adimere: quaſi vero non tum quoque inter homines mali bonos numero vicerint, cum Oracula multis in terræ partibus vocalia fuerunt. Itaque huc ſodes adſide, et pactis cum perverſitate, quam nunquam non oratione tua ſoles inceſſere, Pythicis induciis, nobiſcum aliam quandam, cur oracula deſitum ſit edi, cauſam perquire, quæ res propoſita eſt: Apollinem autem irritare cave, eumque propitium re-

ἀμείλικτον. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτ' εἰπὼν, τοσοῦτον διεπραξάμην, ὅσον ἀπελθεῖν διὰ θυρῶν σιωπῇ τὸν Πλανητιάδην.

η'. Ἡσυχίας δὲ γενομένης, ἐπ' ὀλίγον ὁ Ἀμμώνιος ἐμὲ προσαγορεύσας, Ὅρα τί ποιοῦμεν, εἶπεν, ὦ Λαμ- E
πρία, καὶ πρόσεχε τῷ λόγῳ τὴν διάνοιαν, ὅπως μὴ τὸν θεὸν ἀναίτιον ποιῶμεν· ὁ γὰρ ἄλλῳ τινὶ, καὶ μὴ θεοῦ γνώμῃ τὰ παυσάμενα τῶν χρηστηρίων ἐκλιπεῖν ἡγούμενος, ὑπόνοιαν δίδωσι τοῦ μὴ γενέσθαι μηδ' εἶναι διὰ τὸν θεὸν, ἀλλ' ἑτέρῳ τινὶ τρόπῳ νομίζειν· οὐ γὰρ ἄλλη γέ τις ἐστὶ μείζων οὐδὲ κρείττων δύναμις, ὥστε ἀναιρεῖν καὶ ἀφανίζειν ἔργον θεοῦ τὴν μαντικὴν οὖσαν. Ὁ μὲν οὖν Πλανητιάδου λόγος οὐκ ἀρεστὸς ἐμοὶ, διά τε τἄλλα καὶ τὴν ἀνωμαλίαν ἣν περὶ τὸν θεὸν ποιεῖ, πῆ μὲν ἀποστρεφόμενον, καὶ ἀπαξιοῦντα τὴν κακίαν, πῆ δὲ F
πάλιν αὖ προσιέμενον· ὥσπερ εἰ βασιλεύς τις ἢ τύραννος ἑτέραις ἀποκλείων θύραις τοὺς πονηροὺς, καθ' ἑτέρας εἰσδέχοιτο καὶ χρηματίζοι. Τοῦ δὲ μεγίστου καὶ ἱκανοῦ

F. 4. Τοῦ δὲ μεγίστου] Aut complura exciderunt; aut probanda Xylandri inter-

linque. His ergo verbis tantum perfeci, ut tacens per januam exiret Planetiades.

VIII. Silentio aliquamdiu exinde facto, Ammonius me compellans, Vide ſis, inquit, o Lampria, quam rem agamus, animumque diſputationi adverte, ne deum in cauſa hujus rei eſſe negemus. Qui enim alia quadam de cauſa, non voluntate dei putat oracula defiiſſe, ſuſpicionem injicit ea ne extitiſſe quidem divinitus, ſed alio quodam cepiſſe modo: neque enim major alia aut potentior vis eſt, quæ abolere divinationem poſſit, ſi quidem ea dei opus eſt. Sane mihi Planetiadæ ſermo cum ob alia non probabatur, tum ob inconſtantiam quam deo tribuebat, qui modo averſaretur improbitatem, modo rurſus admitteret: non aliter, quam ſi quis rex aut tyrannus alteris foribus malos excluderet, alteris intromitteret, iiſque reſponſa daret. Sed cum deos id opus maxime deceat, quod

Digitized by Google

καὶ μηδαμοῦ περιττοῦ, πανταχῇ δὲ αὐτάρκους, μάλιστα τοῖς θεοῖς πρέποντος ἔργου, εἰ ταύτην λαβὼν ἀρχὴν φαίη τις ὅτι τῆς κοινῆς ὀλιγανδρίας ἣν αἱ πρότεραι στάσεις καὶ οἱ πόλεμοι περὶ πᾶσαν ὁμοῦ τι τὴν οἰκουμένην ἀπειρ-
414 γάσαντο, πλεῖστον μέρος ἡ Ἑλλὰς μετέσχηκε, καὶ μόλις ἂν νῦν ὅλη παράσχοι τρισχιλίους ὁπλίτας, ὅσους ἡ Μεγαρέων μία πόλις ἐξέπεμψεν εἰς Πλαταιέας· οὐδὲν οὖν ἕτερον ἦν τὸ πολλὰ καταλιπεῖν χρηστήρια τὸν θεὸν, ἢ τῆς Ἑλλάδος ἐλέγχειν τὴν ἐρημίαν· ἀκριβῶς ἂν αὐτῷ παράσχοιμι τῆς εὑρεσιλογίας. Τίνος γὰρ ἦν ἀγαθὸν ἐν Τεγύραις, ὡς πρότερον ἦν μαντεῖον, ἢ περὶ τὸ Πτῶον, ὅπου μέρος ἡμέρας ἐντυχεῖν ἔστιν ἀνθρώπῳ νέμοντι. Καὶ γὰρ τοῦτο δή που ἐνταῦθα πρεσβύτατον ὂν χρόνῳ τε καὶ δόξῃ κλεινότατον, ὑπὸ θηρίου χαλεποῦ δρακαίνης πολὺν χρόνον

pretatio: in qua tamen apodoſis laborat ultimorum verborum, quæ ita videntur concipienda ἀκριβῶς αὐτῷ μαρτυρίαν παράσχοιμι τῆς εὑρεσιλογίας.

A. 6. ἐν Τεγύραις] Forte εἰ Τεγύραις vel εἰ ἐν Τεγύραις: aut proximum ἦν mutandum in εἶναι cum Bryano ad Plut. Vit. T. II. p. 574.

A. 7. μέρος ἡμέρας] *An ἔργον ἡμέρας integri diei opus eſt unum deprehendere paſcentem.*

maximum ſit et ſufficiens, nuſquam ſupervacaneum, ubique plenum et nihil extra ſe requirens: ſi quis hoc ſumens, communis hominum penuriæ, quam ſuperiorum temporum ſeditiones et bella toti fere orbi terrarum invexerunt, maximam partem Græciam ſenſiſſe: (quippe univerſa Græcia hodie vix tria millia gravis armaturæ militum poſſet præbere, quantas copias olim ſola Megarenſium civitas miſit ad Platæas) ſic ratiocinetur, deum ſi multa reliquiſſet oracula, nihil aliud acturum fuiſſe, quam Græciæ vaſtitatem arguturum: hujus ego ſubtilitatem commenti admodum probavero. Quorſum enim prodeſſet oraculum, ſi ut quondam eſſet Tegyris aut apud Ptoum, ubi interdiu hominem invenires pecus paſcentem? Et vero huic ipſi hujus loci Oraculo, et tempore antiquiſſimo, et fama clariſſimo, illatam a dracone femina, bellua ſæva, ſo-

ἔρημον γενέσθαι καὶ ἀπροσπέλαστον ἱστοροῦσιν· οὐκ ὀρθῶς B
τὴν ἀργίαν, ἀλλ' ἀνάπαλιν λαμβάνοντες· ἡ γὰρ ἐρημία τὸ θηρίον ἐπηγάγετο μᾶλλον ἢ τὸ θηρίον ἐποίησε τὴν ἐρημίαν. Ἐπεὶ δὲ τῷ θεῷ δόξαν οὕτως, ἥτε Ἑλλὰς ἐῤῥώσθη πόλεσι, καὶ τὸ χωρίον ἀνθρώποις ἐπλήθυνε, δυσὶν ἐχρῶντο προφήτισιν ἐν μέρει καθιεμέναις, καὶ τρίτη δ' ἔφεδρος ἦν ἀποδεδειγμένη. Νῦν δ' ἐστὶ μία προφῆτις καὶ οὐκ ἐγκαλοῦμεν· ἐξαρκεῖ γὰρ αὐτὴ τοῖς δεομένοις. Οὐ τοίνυν αἰτιατέον οὐδὲ τὸν θεόν· ἡ γὰρ οὖσα μαντικὴ καὶ διαμένουσα πᾶσιν ἐστὶν ἱκανὴ, καὶ πάντας ἀποπέμπει τυγχάνοντας ὧν χρῄζουσιν. Ὥσπερ οὖν C
ἐννέα κήρυξιν ὁ Ἀγαμέμνων ἐχρῆτο, καὶ μόλις κατεῖχε τὴν ἐκκλησίαν διὰ πλῆθος, ἐνταῦθα δὲ ὄψεσθε μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐν τῷ θεάτρῳ μίαν φωνὴν ἐξικνουμένην εἰς πάντας· οὕτως τότε πλείοσιν ἐχρῆτο φωναῖς πρὸς πλείονας ἡ μαντικὴ, νῦν δὲ τοὐναντίον ἔδει θαυμάζειν τὸν

B. 2. ἀργίαν] Corrigendum αἰτίαν, ut et Mez. vidit. Mox καθημέναις ut Xyl. pro καθιεμέναις quod tamen tueri quis poſſit.

litudinem, idque longo tempore inacceſſum fuiſſe narrant, vacationem non recte, ſed præpoſtere accipientes. Solitudo enim beſtiam potius adduxit, quam beſtia ſolitudinem effecit. Poſtquam vero dei voluntate Græcia urbibus crevit et locus frequentari hominum copia cœpit, duabus uſi ſunt vatibus, quæ per vices ad cortinam ſederent; eratque etiam tertia deſignata, tanquam vicaria, adſidens iis. Nunc unica eſt antiſtita, neque incuſamus, cum ejus opera conſultoribus ſufficiat. Non igitur incuſandus eſt Apollo, divinatio enim quæ reliqua eſt, omnibus ſufficit, et unumquemque adeptum quod volebat dimittit. Itaque ſicut Agamemnon præconibus uſus novem vix continuit concionem præ multitudine, hic autem paucis poſt diebus unam vocem in theatro ad omnes pervenientem ſentietis: ita quondam pluribus vocibus ad plures uſa eſt vis fatidica,

θεὸν, εἰ περιεώρα τὴν μαντικὴν ἀχρήστως δίκην ὕδατος ἀποῤῥέουσαν, ἢ, καθάπερ αἱ πέτραι, ποιμένων ἐν ἐρημίᾳ καὶ βοσκημάτων φωναῖς ἀντηχοῦσαν.

θʹ. Εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ Ἀμμωνίου, κἀμοῦ σιω-
D πῶντος, ὁ Κλεόμβροτος ἐμὲ προσαγορεύσας, Ἤδη σὺ τοῦτο δέδωκας, ἔφη, τὸ καὶ ποιεῖν ταυτὶ τὰ μαντεῖα καὶ ἀναιρεῖν τὸν θεόν. Οὐκ ἔγωγε, εἶπον, ἀναιρεῖσθαι μὲν γὰρ οὐδὲν αἰτίᾳ θεοῦ φημὶ μαντεῖον, οὐδὲ χρηστήριον· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ ποιοῦντος ἡμῖν ἐκείνου καὶ παρασκευάζοντος, ἐπάγει φθορὰν ἐνίοις στέρησιν ἡ φύσις, μᾶλλον δ᾽ ἡ ὕλη στέρησις οὖσα ἀναφεύγει πολλάκις καὶ ἀναλύει τὸ γινόμενον ὑπὸ τῆς κρείττονος αἰτίας, οὕτω μαντικῶν οἶμαι δυνάμεων σκοτώσεις ἑτέρας καὶ ἀναιρέσεις εἶναι, πολλὰ καλὰ τοῦ θεοῦ διδόντος ἀνθρώποις, ἀθάνα-
E τον δὲ μηδέν· ὥστε θνήσκειν καὶ τὰ θεῶν, θεοὺς δὲ οὔ κατὰ τὸν Σοφοκλέα. Τὴν δ᾽ οὐσίαν αὐτῶν καὶ δύναμιν

D. 7. ἀναφεύγει] ἀναφαίνει egregie conjecit Xyl. vertendo ſignificans. Vid. Gataker. Adverſ. p. 46.

nunc contra mirari debuiſſemus, ſi pateretur oracula inutiliter aquæ inſtar diffluere, aut reſonare quomodo in ſolitudine ſaxa paſtorum et pecoris voces reddunt.

IX. Cum hæc dixiſſet Ammonius, et ego tacerem, Cleombrotus me appellans, Jamne, inquit, hoc tu conceſſiſti, Oraculorum deum et autorem eſſe et everſorem? Non ſane, inquam. Nullum enim oraculum, nullum vaticinium aboleri a deo ipſe affirmo. Sed quemadmodum multis aliis rebus, quas dii nobis conficiunt atque apparant, interitum natura infert, aut materia potius privationi obnoxia retexit atque mutat quod a præſtantiore cauſa fuerat conditum: ita divinandi quoque facultatum arbitror obſcurationes eſſe aliunde atque abolitiones; quippe præclara multa hominibus deus dedit, immortale nihil, ut *deorum quoque pereant opera, ipſi non*, ſecundum Sophoclem. Naturam porro et vim oraculorum iis aiunt conſiderandam

τοὺς ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ὕλῃ φασὶν δεινοὺς ὀφείλειν ζητεῖν, τοῦ θεοῦ τῆς ἀρχῆς, ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον, φυλαττομένης. Εὔηθες γάρ ἐστι καὶ παιδικὸν κομιδῆ τὸ οἴεσθαι τὸν θεὸν αὐτὸν, ὥσπερ τοὺς ἐγγαστριμύθους, εὐρυκλέας πάλαι νυνὶ πύθωνας προσαγορευομένους, ἐνδυόμενον εἰς τὰ σώματα τῶν προφητῶν ὑποφθέγγεσθαι, τοῖς ἐκείνων στόμασι καὶ φωναῖς χρώμενον ὀργάνοις· καταμιγνὺς ἀνθρωπίναις χρείαις οὐ φείδεται τῆς σεμνότητος, οὐδὲ τηρεῖ τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ μέγεθος αὐτὸ τῆς ἀρετῆς. F

ι΄. Καὶ ὁ Κλεόμβροτος, Ὀρθῶς λέγεις· ἀλλ᾽ ἐπεὶ τὸ λαβεῖν καὶ διορίσαι πῶς χρηστέον καὶ μέχρι τίνων τῇ προνοίᾳ, χαλεπὸν, οἱ μὲν οὐδενὸς ἁπλῶς τὸν θεὸν, οἱ δὲ ὁμοῦ τι πάντων αἴτιον ποιοῦντες, ἀστοχοῦσι τοῦ μετρίου καὶ πρέποντος. Εὖ μὲν οὖν λέγουσιν οἱ λέγοντες ὅτι Πλάτων τὸ

E. 3. τὺς—φασὶν δεινὺς ὀφείλειν ζητεῖν] Puto corrigendum eſſe ὅπως ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ὕλῃ φημὶ δεῖν, ὦ φίλε, ζητεῖν.

E. 9. ὀργάνοις· καταμιγνὺς] Quædam excidiſſe videntur, ita ſupplenda: ὀργάνοις· ὁ γὰρ θεὸν καταμιγνύς. Atque ita Turneb. Amiot. Xyl. Mez. Mox pro αὐτὸ legendum vel αὐτῷ cum Pol. Leonic. Mez. vel αὐτοῦ cum Colleg. Nov. et ſic etiam θεὺς ponendum erit pro θεόν.

eſſe, qui naturæ rerum et rerum materia præditarum gnari ſunt, ita quidem ut Deo, ſicut par eſt, principium imputetur. Eſt enim nimis quam puerile et fatuum, opinari ipſum deum in corpora vatum, quos olim Engaſtrimythos Eurycleas (quod e ventre ſermonem fatidicum promerent) nunc Pythonas nominant, ſe immittere, eorumque ore loqui, et voce pro inſtrumento uti. * Qui enim deum humanis admiſcet neceſſitatibus, is majeſtati ejus non parcit, neque dignitatem et magnitudinem poteſtatis ejus conſervat.

X. Ad hæc Cleombrotus, Recte, inquit, dicis. Cæterum quando difficile eſt intelligere ac definire providentiam quo modo et quatenus explicandis rerum cauſis adhibere debeamus, quidam nullius rei, alii omnium in univerſum rerum cauſam deo inſcribentes, utrique a mediocritate et decoro aberrant. Non male quidem dicunt, qui Platonem aiunt principio quod

Digitized by Google

τὸ ταῖς γινομέναις ποιότησιν ὑποκείμενον στοιχεῖον ἐξευρὼν, ὃ νῦν ὕλην καὶ φύσιν καλοῦσι, πολλῶν ἀπήλλαξε καὶ
415 μεγάλων ἀποριῶν τοὺς φιλοσόφους· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσι πλείονας λῦσαι καὶ μείζονας ἀπορίας οἱ τὸ τῶν δαιμόνων γένος ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, καὶ τρόπον τινὰ τὴν κοινωνίαν ἡμῶν συνάγον εἰς ταὐτὸ καὶ συνάπτον ἐξευρόντες· εἴτε μάγων τῶν περὶ Ζωροάστρην ὁ λόγος οὗτός ἐστιν, εἴτε Θρᾴκιος ἀπ' Ὀρφέως, εἴτ' Αἰγύπτιος, ἢ Φρύγιος, ὡς τεκμαιρόμεθα ταῖς ἑκατέρωθι τελεταῖς ἀναμεμιγμένα πολλὰ θνητὰ καὶ πένθιμα τῶν ὀργιαζομένων καὶ δρωμένων ἱερῶν ὁρῶντες. Ἑλλήνων δὲ Ὅμηρος μὲν φαίνεται κοινῶς ἀμφοτέροις χρώμενος τοῖς ὀνόμασι, καὶ τοὺς θεοὺς
B ἔστιν ὅτε δαίμονας προσαγορεύων. Ἡσίοδος δὲ καθαρῶς καὶ διωρισμένως πρῶτος ἐξέθηκε τῶν λογικῶν τέσσαρα γένη, θεοὺς, εἶτα δαίμονας πολλοὺς κἀγαθοὺς, εἶτα ἥρωας,

A. 8. πολλὰ θνητὰ] Sic Euſeb. qui hunc locum refert. Præp. Evang. V, 4: idem proxime omittit τινα ut F. et Venet. 2. Xyl. Verſ. et Mez. πολλὰ θρηνητά. Vulgo πρὸς τὰ θνητὰ καὶ πένθιμά τινα τῶν ὀργιαζομένων.

B. 3. εἶτα δαίμονας—ἀποκριθέντων] Plenius Euſeb. εἶτα δαίμονας, εἶτα ἥρωας, τὸ

qualitates quæ gignuntur ſubjectum ſuſtinet (materiam nunc vocant) excogitato, multis magniſque philoſophos liberaſſe difficultatibus: mihi tamen plures ac difficiliores dubitationes videntur ſolviſſe, qui geniorum ſeu dæmonum genus medio inter deos et homines loco conſtituerunt, et quod nos cum his quodam modo conciliat atque conjungit invenerunt: ſive hæc magorum ac Zoroaſtris doctrina eſt, ſive Thracica ab Orpheo profecta, ſive Ægyptiorum, aut Phrygum, ut colligimus ex utrorumque ſacrificiis, orgiis et ritibus ſacrorum multa admixta funebria et lugubria cernentes. De Græcis Homerus videtur promiſcue deorum ac geniorum uſus nominibus, ut diis quoque aliquando dæmonum nomen impoſuerit. Heſiodus pure et diſtincte primus quatuor genera præditorum ratione expoſuit: primum deos, deinde genios, poſt heroas, de-

Digitized by Google

εἶτα ἀνθρώπους, τῶν ἡμιθέων εἰς ἥρωας ἀποκριθέντων. Ἕτεροι δὲ μεταβολὴν τοῖς τε σώμασιν ὁμοίως ποιοῦσι καὶ ταῖς ψυχαῖς, ὥσπερ ἐκ γῆς ὕδωρ, ἐκ δὲ ὕδατος ἀὴρ, ἐκ δ' ἀέρος πῦρ γεννώμενον ὁρᾶται, τῆς οὐσίας ἄνω φερομένης· οὕτως ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας, αἱ βελτίονες ψυχαὶ τὴν μεταβολὴν λαμβάνουσιν· ἐκ δὲ δαιμόνων ὀλίγαι μὲν ἔτι χρόνῳ πολλῷ δι' ἀρετῆς καθαρθεῖσαι παντάπασι θεότητος C
μετέσχον· ἐνίαις δὲ συμβαίνει μὴ κρατεῖν ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑφιεμέναις καὶ ἀναλυομέναις πάλιν σώμασι θνητοῖς, ἀλαμπῆ καὶ ἀμυδρὰν ζωὴν, ὥσπερ ἀναθυμίασιν, ἴσχειν.

ια'. Ὁ δὲ Ἡσίοδος οἴεται καὶ περιόδοις τισὶ χρόνων γίνεσθαι τοῖς δαίμοσι τὰς τελευτάς· λέγει γὰρ ἐν τῷ τῆς Ναΐδος προσώπῳ, καὶ τὸν χρόνον αἰνιττόμενος,

Ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη,

ꝺ' ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώπους· ἐξ ὧν ἔοικε ποιεῖν τὴν μεταβολὴν τοῦ μὲν χρυσοῦ γένους εἰς δαίμονας πολλοὺς κἀγαθοὺς, τῶν δ' ἡμιθέων εἰς ἥρωας ἀποκριθέντων. Quod vertit Xyl.

C. 3. ἀναλυομέναις], Rectius ἐνδυομέναις T.

nique homines: atque hinc mutationem inſtituit aurei generis in genios multos ac bonos, ſemideorum autem in heroas. Alii ut corporum, ita etiam animarum mutationem ſtatuunt: ſicut enim ex terra aqua, ex hac aër, ex aëre ignis fieri cernitur, ſurſum ſe efferente natura: ſic meliores animas ex humanis in heroicas, ex heroibus in genios mutari: e geniis quaſdam paucas longo tempore virtutis ope prorſus purgatas divinæ naturæ participes reddi: aliis uſu venire ſuimetipſarum impotes rurſum demittant ſe, inque humana corpora denuo illapſæ, fulgoris expertem obſcuramque nanciſcantur vitam.

XI. Heſiodus vero certis temporum converſionibus mortem geniis obtingere cenſet, et tempus etiam ſub involucro proponit, hæc ſub Naidis perſona loquens:

Quanta homini eſt ætas vegeto dum corpore durat,

Digitized by Google

Ἀνδρῶν ἡβώντων· ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος·
Τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεται· αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ
D Ἐννέα τοὺς κόρακας· δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας
Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.

Τοῦτον τὸν χρόνον εἰς πολὺ πλῆθος ἀριθμοῦ συνάγουσιν
οἱ μὴ καλῶς δεχόμενοι τὴν γενεάν· ἔστι γὰρ ἐνιαυτός·
ὥστε γίνεσθαι τὸ σύμπαν ἐννεακισχίλια ἔτη καὶ ἑπτακόσια
καὶ εἴκοσι τῆς τῶν δαιμόνων ζωῆς. Ἔλαττον μὲν οὖν
νομίζουσιν οἱ πολλοὶ τῶν μαθηματικῶν, πλέον δ' οὐ·
Πίνδαρος δὲ εἴρηκεν, εἰπὼν τὰς νύμφας ζῆν ἰσοδένδρου
τέκμωρ αἰῶνος λαχούσας, διὸ καὶ καλεῖν αὐτὰς ἁμα-
δρυάδας. Ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος, Δημήτριος ὑπολα-
E βὼν, Πῶς, ἔφη, λέγεις, ὦ Κλεόμβροτε, γενεὰν ἀνδρὸς
εἰρῆσθαι τὸν ἐνιαυτόν; οὔτε γὰρ ἡβῶντος οὔτε γηρῶντος,
ὡς ἀναγινώσκουσιν ἔνιοι, χρόνος ἀνθρωπίνου βίου τοσοῦτός
ἐστιν. Ἀλλ' οἱ μὲν ἡβῶντος ἀναγινώσκοντες, ἔτη τριά-

D. 1. δέκα δ' ἡμεῖς] Sic Schott. item Mez. addens *Nympha eſt quæ loquitur:* Vulgo δέκα δ' ὑμεῖς.

D. 7. πλέον δ' οὐ·—εἰπὼν] Scriptura minime certa. Ut in re incerta, præferam Turnebianum. πλεόν δ' οὐδὲ Πίνδαρος εἴρηκεν, εἰπὼν—.

Ter tres ætates humanas garrula cornix:
Vivax cornicis complet cervus quater ævum:
Triplicat et cervi vivendo tempora corvus.
At ſeclum corvi novies complectitur ætas
Phœnicis: ſed vos, ſoboles formoſa Tonantis
Nymphæ, phœnicis decuplos duratis in annos:

Hoc tempus in numerum ingentem extendunt, qui ætatem ſeu ævum non recte accipiunt. Eſt enim annus intelligendus: et fit totum ſpatium vitæ geniorum anni novem mille ſeptingenti et viginti. Ac multi quidem mathematicorum minus id ponunt: longius ne Pindarus quidem, qui *Nymphas* ait *vivere ævum tanti temporis, quantum durare arbor poteſt, indeque Hamadryadas,* quaſi cum quercubus viventes, *dici.* Hujus adhuc loquentis ſermonem excipiens Demetrius: Quomodo, inquit, dicis, Cleombrote, ætatem viri dictam annum? quando neque vigentis, neque, ut apud Heſiodum nonnulli legunt, ſeneſcentis ætas hominis tantilla eſt. Etenim qui *vigentis* le-

Digitized by Google

κοντα παῖσι τὴν γενεὰν καθ' Ἡράκλειτον· ἐν ᾧ χρόνῳ γεννῶντα παρέχει τὸν ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένον ὁ γεννήσας. Οἱ δὲ γηρώντων πάλιν, οὐχ ἡβώντων, γράφοντες, ὀκτὼ καὶ ἑκατὸν ἔτη νέμουσι τῇ γενεᾷ· τὰ γὰρ πεντήκοντα καὶ τέσσαρα μεσούσης ὅρον ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶναι, συγκείμενον ἔκ τε τῆς μονάδος καὶ τῶν πρώτων δυεῖν ἐπιπέδων καὶ δυεῖν τετραγώνων καὶ δυεῖν κύβων, οὓς καὶ Πλάτων ἀριθμοὺς ἔλαβεν ἐν τῇ ψυχογονίᾳ. Καὶ ὁ λόγος ὅλος ᾐνίχθαι δοκεῖ τῷ Ἡσιόδῳ πρὸς τὴν ἐκπύρωσιν, ὁπηνίκα συνεκλείπειν τοῖς ὑγροῖς εἰκὸς ἐστι τὰς Νύμφας, F

—— αἵ τ' ἄλσεα καλὰ νέμονται
Καὶ πηγὰς ποταμῶν καὶ πίσεα ποιήεντα.

ιβ'. Καὶ ὁ Κλεόμβροτος, Ἀκούω ταῦτ', ἔφη, πολλῶν καὶ ὁρῶ τὴν Στωϊκὴν ἐκπύρωσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου καὶ τὰ Ὀρφέως ἐπινεμομένην ἔπη, οὕτω καὶ τὰ Ἡσιόδου καὶ συνεξαπατῶσαν· ἀλλ' οὔτε τοῦ κόσμου τὴν φθορὰν 416

A. 1. συνεξαπατῶσαν] Corrigendum, συνεξάπτουσαν.

gunt, ii triginta annos intelligunt de Heracliti ſententia: quod tanto tempore natum genitor gignentem præbet: qui *ſeneſcentium* legunt, centum et octo annos ætati tribuunt: nam quinquaginta quatuor ſtatuunt eſſe numerum dimidiæ vitæ humanæ, compoſitum ex unitate, primis duobus planis, duobus quadratis, et duobus cubis: quos Plato etiam numeros ad animæ procreationem adhibuit: et Heſiodus omnino videtur obſcure ſignificaſſe conflagrationem, in qua neceſſe eſt una cum humidis rebus aboleri etiam Nymphas

—lucis quotquot degunt in amœnis,
Ad fonteſque colunt fluviorum, atque humida prata.

XII. Ibi Cleombrotus: Audio, inquit, et video hanc Stoicorum conflagrationem, quæ ut Heracliti et Orphei verſus invaſit et pervertit, ita Heſiodum quoque arripit. Sed neque mundi interitum ego

ἀνέχομαι λεγομένην, τά τε ἀμήχανα καὶ ὧν ὑπόμνησις τῶν φωνῶν μάλιστα περὶ τὴν κορώνην καὶ τὴν ἔλαφον ἐκδύεσθαι ἐπὶ τοὺς ὑπερβάλλοντας· οὐκ ἐνιαυτὸς ἀρχὴν ἐν αὑτῷ καὶ τελευτὴν ὁμοῦ τι πάντων ὧν φέρουσιν ὧραι, γῆ δὲ φύει περιέχων, οὐδὲ ἀνθρώπων ἀπὸ τρόπου γενεὰ κέκληται. Καὶ γὰρ ὑμεῖς ὁμολογεῖτε μήπω τὸν Ἡσίοδον ἀνθρωπίνην ζωὴν τὴν γενεὰν λέγειν· ἢ γὰρ οὐχ οὕτως; Συνέφησεν ὁ Δημήτριος. Ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο δῆλον, ὁ Κλεόμβροτος εἶπεν, τὸ πολλάκις τὸ μετροῦν
B καὶ τὰ μετρούμενα τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι προσαγορεύεσθαι, κοτύλην, καὶ χοίνικα, καὶ ἀμφορέα, καὶ μέδιμνον· ὃν τρόπον οὖν τοῦ παντὸς ἀριθμοῦ τὴν μονάδα μέτρον οὖσαν ἐλάχιστον καὶ ἀρχὴν, ἀριθμὸν καλοῦμεν· οὕτως τὸν ἐνιαυτὸν ᾧ πρώτῳ μετροῦμεν ἀνθρώπου βίον, ὁμωνύμως τῷ μετρουμένῳ γενεὰν ὠνόμασεν. Καὶ γὰρ

A. 2. *τά τε ἀμήχανα—οὐκ ἐνιαυτὸς*] Corruptiſſima, nec ex libris neque conjectura expedio. Senſum univerſe recte cepit Xyl. *Οὐκ ἐνιαυτὸς* mutandum in *ὁ δ' ἐνιαυτὸς* viderunt Xyl. T. V. Anon.

A. 7. *μήπω*] T. Mez. *δήπω*. Credam, male conjuncta eſſe a librariis, quæ ab Auctore ita disjuncta fuerunt: *καὶ γὰρ ὑμεῖς που μὴ ὁμολογεῖτε*—.

admitto, neque alia quæ fieri non queunt: cum maxime ipſa vox cornicis et cervi moneat, in tantam annorum ſummam excreſcere non poſſe rem. Cæterum annus cum initium in ſe contineat finemque omnium quæ temporibus ſtatis naſcuntur, non inepte hominis ætas dicitur. Nam et vos fatemini ab Heſiodo ætate non ſignificari vitam humanam, nonne? Fatente hoc Demetrio, Cleombrotus: Jam hoc quoque, inquit, manifeſtum eſt, ſæpenumero rem et menſuram ejus uno eodemque vocabulo appellari, ut hemina, chœnix, amphora, modius, docent. Quo igitur modo unitatem, utpote omnium numerorum menſuram minimam atque principium, nomine numeri dignamur: ſic annum Heſiodus, cum eo primo vitam metiamur humanam, voce cum eo quod metitur communicata ætatem no-

οὓς μὲν ἐκεῖνοι ποιοῦσιν ἀριθμοὺς, οὐδὲν ἔχουσι τῶν νενομισμένων
ἐπιφανῶν καὶ λαμπρῶν ὡς ἐν ἀριθμοῖς· ὁ δὲ τῶν ἐνναχισχι-
λίων ἑπτακοσίων εἴκοσι τὴν γένεσιν ἔσχηκε, συντεθεισῶν μὲν ἐκ
τῶν ἀπὸ μονάδος τεσσάρων ἐφεξῆς τετράκις γενομένων τεσ- C
σάρων· τεσσαράκοντα γὰρ ἑκατέρως γίνεται· ταῦτα δὲ πεν-
τάκις τριγωνισθέντα τὸν ἐκκείμενον ἀριθμὸν παρέχειν. Ἀλ-
λὰ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἀναγκαῖον ἡμᾶς Δημητρίῳ δια-
φέρεσθαι· καὶ γὰρ ἂν πλείων ὁ χρόνος ᾖ, κἂν ἐλάττων ᾖ, κἂν
τεταγμένος, κἂν ἄτακτος, ἐν ᾧ μεταλλάττει δαίμονος
ψυχὴ καὶ ἥρωος βίος, οὐδὲν ἧττον ἐφ' ᾧ βούλεται δεδείξεται
μετὰ μαρτύρων σοφῶν καὶ παλαιῶν, ὅτι φύσεις εἰσί τινες
ὥσπερ ἐν μεθορίῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, δεχόμεναι πάθη θνη-
τὰ καὶ μεταβολὰς ἀναγκαίας, οὓς δαίμονας ὀρθῶς ἔχει
κατὰ νόμον πατέρων ἡγουμένους καὶ ὀνομάζοντας σέβεσθαι.

C. 1. *γενομένων τεσσάρων*] Recte Mez. plenius legit *γενομένων ἢ δεκάκις τεσσάρων*. Rationem dabimus in Animadverſionibus.

C. 5. *χρόνος ᾖ—ψυχὴ*] Vulgo *χρόνος, ἢ κἂν ἐλάττων, ἢ κἂν τ.—ψυχήν*. Prius ſumſimus ex B. *ψυχὴ* ex Euſeb. Præp. Evang. V, 4.

C. 7. *ἐφ' ᾧ βούλεται δεδείξεται—σοφῶν*] Prius ita corrigendum videtur, *ἔχω, εἰ βούλεσθε, ἐνδείξασθαι*. Tum pro vulgato *σαφῶν* dedimus *σοφῶν* ex B. Colleg. Nov. Euſeb. T. P.

minavit. Quos enim iſti numeros faciunt, ii nihil eorum habent, quæ in numeris illuſtria ac præclara habentur. Numerus novem mille ſeptingenti et viginti procreatus eſt quatuor primis ab unitate numeris in unam ſummam collectis, eaque quater accepta: ſic enim conficiuntur quadraginta qui numerus quinquies trianguli in morem aſſumtus, propoſitum numerum producit. Verum de his me cum Demetrio contendere non eſt opus. Sive enim longius eſt, ſive brevius, ſive conſtitutum ſive incertum tempus, quo mutatur genii anima aut herois vita, quovis tamen dato judice, evincetur teſtibus productis ſapientibus atque antiquis, naturas eſſe quaſdam veluti in confinio deorum atque hominum interpoſitas, motibus quibus mortalia afficiuntur, mutationibuſque obnoxias neceſſariis: quas genios majorum inſtituto appellari rectum eſt ac cenſeri, et coli.

Digitized by Google

D ιγ'. Παράδειγμα δὲ τῷ λόγῳ Ξενοκράτης μὲν ὁ Πλάτωνος ἑταῖρος ἐποιήσατο τὸ τῶν τριγώνων, θείῳ μὲν ἀπεικάσας τὸ ἰσόπλευρον, θνητῷ δὲ τὸ σκαληνόν, τὸ δ' ἰσοσκελὲς δαιμονίῳ· τὸ μὲν γὰρ, ἴσον πάντῃ· τὸ δ', ἄνισον πάντῃ· τὸ δὲ, πῇ μὲν ἴσον, πῇ δ' ἄνισον, ὥσπερ ἡ δαιμόνων φύσις ἔχουσα καὶ πάθος θνητοῦ καὶ θεοῦ δύναμιν. Ἡ δὲ φύσις αἰσθητὰς εἰκόνας ἐξέθηκε καὶ ὁμοιότητας ὁρωμένας, θεῶν μὲν ἥλιον καὶ ἄστρα, θνητῶν δὲ σέλα καὶ κομήτας καὶ διάττοντας· ὡς Εὐριπίδης εἴ-
E κασεν, ἐν οἷς εἶπεν,

Ὁ δ' ἄρτι θάλλων σάρκα, διοπετὴς ὅπως
Ἀστὴρ ἀπέσβη, πνεῦμ' ἀφεὶς εἰς αἰθέρα.

Μικτὸν δὲ σῶμα καὶ μίμημα δαιμόνιον ὄντως τὴν σε-

D. 8. ὁρωμένας, θεῶν μὲν] Sic Amiot. Xyl. Turn. Mez. Vulgo ὁρωμένων θεῶν, ὡς.

E. 4. Μικτὸν δὲ σῶμα—δαιμόνιον] Vulgo, ut tertius verſus, duobus prioribus adjectus eſt et μικρὸν habet pro μικτόν. Correxi ex Amiot. Turneb. Xyl. Méz.

XIII. Hujus argumenti exemplum Xenocrates Platonis ſodalis propoſuit formas triangulorum, cum divinæ naturæ conferret æquilaterum triangulum, mortali omnibus inæqualibus lateribus contentum, geniorum id, quod duo latera æqualia, eademque reliquo inæqualia habet: æquilaterum enim undiquaque æquale eſt, ſecundum uſquequaque inæquale, tertium et æqualitatem et inæqualitatem habet: atque huic geniorum natura reſpondet, affectiones humanas in ſe habens, juxtaque vim divinam. Ipſa vero natura ſenſiles imagines, et adſpectabilia nobis propoſuit ſimulachra: deorum quidem, Solem et aſtra, mortalium autem ſubitos fulgores, cometas, ignes in ſublimi trajicientes: quo etiam alluſit his verſibus Euripides:

Verum ille carne florens nuper, cælitus
Delapſa tanquam ſtella, exſtinctus in ætherem
Emiſit animam.—

Cæterum Lunam condidit, corpus mixtum, ac dæmonum

λήνην, τῷ δὲ τῇ τούτου τοῦ γένους συνᾴδειν περιφορᾷ, φθίσεις φαινομένας δεχομένην καὶ αὐξήσεις, μεταβολάς, ὁρῶντες, οἱ μὲν ἄστρον γεῶδες, οἱ δ' ὀλυμπίαν γῆν, οἱ δὲ χθονίας ὁμοῦ καὶ οὐρανίας κλῆρον Ἑκάτης προσεῖπον. Ὥσπερ οὖν εἰ τὸν ἀέρα τις ἀνέλοι καὶ ὑποσπάσειε τὸν μεταξὺ γῆς καὶ σελήνης τὴν ἑνότητα διαλύσει καὶ τὴν F κοινωνίαν τοῦ παντός, ἐν μέσῳ κενῆς καὶ ἀσυνδέτου χώρας γενομένης, οὕτως οἱ δαιμόνων γένος μὴ ἀπολείποντες, ἀνεπίμικτα τὰ τῶν θεῶν καὶ ἀνθρώπων ποιοῦσι καὶ ἀσυνάλλακτα, τὴν ἑρμηνευτικὴν, ὡς Πλάτων ἔλεγεν, καὶ διακονικὴν ἀναιροῦντες φύσιν, ἢ πάντα φύρειν ἅμα καὶ ταράττειν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς τοῖς ἀνθρωπίνοις πάθεσι καὶ πράγμασι τὸν θεὸν ἐμβιβάζοντας, καὶ κατασπῶντας, ἐπὶ τὰς χρείας, ὥσπερ αἱ Θετταλαὶ λέγονται τὴν σελήνην. Ἀλλ' ἐκείνων μὲν ἐν γυναιξὶ τὸ πανοῦργον 417 ἔσχε πίστιν, Ἀγλαονίκης τῆς Ἡγήτορος, ὥς φασιν, ἀστρολογικῆς γυναικὸς ἐν ἐκλείψει σελήνης ἀεὶ προσποιουμέ-

ſimulachrum, quæ cum geniorum mutationibus convenit ob vices incrementorum et decrementorum: quod obſervantes alii, eam terreum aſtrum, alii cœleſtem terram, alii terreſtris juxta ac cœleſtis ſortem Hecates nominaverunt. Quemadmodum igitur ſi quis aërem qui inter terram et Lunam eſt interjectus ſubduceret, is univerſi unitatem ac cohærentiam ſolveret, vacuo in medium et nexus experte loco exiſtente: ita qui geniorum gentem non admittunt, ii inter deorum et hominum res nullum relinquunt commercium, vim interpretem, ut Plato nominat, atque adminiſtram perimentes: aut profecto confundere nos omnia et conturbare cogunt, deum in humanas res et affectiones conjicientes, detrahenteſque ad uſus, quo modo Theſſalæ Lunam deducere cœlo feruntur. Quanquam hoc quidem creditum fuit a mulieribus aſtutia Aglaonicæ Agetoris filiæ: quam aiunt aſtrologiæ peritam, Luna delinquente ſem-

Digitized by Google

νῆς γοητεύειν καὶ καθαίρειν αὐτήν. Ἡμεῖς δὲ μήτε μαντείας τινὰς ἀθειάστους εἶναι λέγοντας, ἢ τελετὰς καὶ ὀργιασμοὺς ἀμελουμένους ὑπὸ θεῶν, ἀκούωμεν· μήτ' αὖ πάλιν τὸν θεὸν ἐν τούτοις ἀναστρέφεσθαι καὶ παρεῖναι καὶ συμπραγματεύεσθαι δοξάζωμεν, ἀλλ' οἷς δίκαιόν ἐστι ταῦτα λειτουργοῖς θεῶν ἀναθέντες, ὥσπερ ὑπηρέταις
B καὶ γραμματεῦσι δαίμονας νομίζωμεν, ἐπισκόπους θεῶν ἱερῶν καὶ μυστηρίων ὀργιαστάς· ἄλλους δὲ τῶν ὑπερηφάνων καὶ μεγάλων τιμωροὺς ἀδικιῶν περιπολεῖν· τοὺς δὲ πάνυ σεμνῶς ὁ Ἡσίοδος ἁγνοὺς προσεῖπε πλουτοδότας, καὶ τοῦτο γέρας βασιλήϊον ἔχοντας, ὡς βασιλικοῦ τοῦ εὖ ποιεῖν ὄντος. Εἰσὶ γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις καὶ δαίμοσιν ἀρετῆς διαφοραί, καὶ τοῦ παθητικοῦ καὶ ἀλόγου τοῖς μὲν ἀσθενὲς καὶ ἀμαυρὸν ἔτι λείψανον, ὥσπερ περίττωμα, τοῖς δὲ πολὺ καὶ δυσκατάσβεστον ἔνεστιν, ὧν ἴχνη καὶ

B. 1. ἐπισκόπους θεῶν] Forte ἐπισκόπους θεῷ. Proxima tranſponendo corrigit Mez. ita:—μυστηρίων ὀργιαστάς· οὓς δὴ πάνυ σεμνῶς—εὖ ποιεῖν ὄντος· ἄλλους δὲ τῶν ὑπερηφάνων κ. μεγ.—περιπολεῖν. Εἰσὶ γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις &c.

per ſimulaſſe eam ſuis ſe deducere veneficiis. Nos autem neque his aures præbere debemus, qui vaticinium aliquod, aut ſacrificium, aut orgia negligi a deo dicunt: neque rurſum deum in his obverſari, adeſſe, et in agendo occupari opinemur: ſed adſcribentes iſta deorum quibus par eſt adminiſtris, veluti famulis ac ſcribis, ſtatuamus genios eſſe, qui ſacra deum et orgia inſpiciant atque obeant: tum alios circumire, vindices ſuperborum atque immanium ſcelerum. Sed et alios eſſe, quos Heſiodus admodum graviter *divitiarum datores* appellat *caſtos*, aitquę hunc iis regium honorem obtigiſſe: quia ſcilicet regium eſt, beneficentia. Ut enim inter homines, ita etiam inter genios gradus ſunt et diſcrimina virtutis; et naturæ perturbationibus obnoxiæ ac brutæ, aliis reliquiæ languidæ et obſcuræ, tanquam excrementum quoddam adſunt, aliis copioſæ et deletu difficiles: quarum veſtigia atque notæ multiplices

σύμβολα πολλαχοῦ θυσίαι καὶ τελεταὶ καὶ μυθολογίαι σώζουσι καὶ διαφυλάττουσιν ἐνδιεσπαρμένα. C

ιδʹ. Περὶ μὲν οὖν τῶν μυστικῶν ἐν οἷς τὰς μεγίστας ἐμφάσεις καὶ διαφάσεις λαβεῖν ἔστι τῆς περὶ δαιμόνων ἀληθείας, εὔστομά μοι κείσθω, καθ' Ἡρόδοτον· ἑορτὰς δὲ καὶ θυσίας ὥσπερ ἡμέρας ἀποφράδας καὶ σκυθρωπὰς ἐν αἷς ὠμοφαγίαι καὶ διασπασμοί, νηστεῖαί τε καὶ κοπετοί, πολλαχοῦ δὲ πάλιν αἰσχρολογίαι πρὸς ἱεροῖς, μανίαι τε ἄλλαι ὀρινόμεναι ῥιψαύχενι σὺν κλόνῳ, θεῶν μὲν οὐδενί, δαιμόνων δὲ φαύλων ἀποτροπῆς ἕνεκα φήσαιμ' ἂν τελεῖν μειλίχια καὶ παραμύθια· καὶ τὰς πάλαι ποιουμένας ἀνθρωποθυσίας οὔτε θεοὺς ἀπαιτεῖν ἢ προσδέχεσθαι πιθανόν ἐστιν, οὔτε μάτην ἂν ἐδέχοντο βασιλεῖς καὶ D στρατηγοί, παῖδας αὐτῶν ἐπιδιδόντες καὶ καταρχόμενοι καὶ σφάττοντες, ἀλλὰ χαλεπῶν καὶ δυστρόπων ὀργὰς καὶ βα-

C. 8. ἄλλαι ὀρινόμεναι] Legendum ἀλαλαί τε ὀρινόμεναι.

D. 1. μάτην ἂν ἐδέχοντο—καταρχόμενοι καὶ σφάττοντες—ἀφοσιούμενοι] Sic Euſeb. Præp. Evang. V, 4. unde has certe meliores lectiones recipere debuimus. Vulgo erat, μάχην ἀνέχονται—ἀρχόμενοι καὶ φυλάττοντες—ἀποσειόμενοι.

in ſacrificiis, imitationibus, et fabuloſis narrationibus diſperſæ conſervantur.

XIV. Ac de myſteriis quidem, ex quibus maxima indicia et argumenta veritatis de natura geniorum duci poſſunt, *os*, ut cum Herodoto loquar, *meum ſe contineat*. Quæ vero feriæ et ſacrificia, tanquam atri dies et nefaſti, peraguntur, in quibus cruda vorantur, diſcerpuntur homines, jejunia et planctus adhibentur, ſæpenumero etiam obſcena dicta, *furoreſque, et conclamationes bellicæ excitatæ cum fremitu et cervicum jactatione*: his ego nullum deum coli puto, ſed placandorum et depellendorum malorum geniorum gratia inſtituta ea dixerim: et quod olim homines immolati fuerunt, probabile eſt neque deos popoſciſſe aut admiſiſſe talia ſacrificia: neque reges tamen atque duces fruſtra ſuſtinuiſſe dare pro hoſtia prolem ſuam, et ſacra ipſos fuiſſe auſpicatos hoſtiamque jugulaſſe: ſed feciſſe hoc ut iras et indignationes maligno-

Digitized by Google

ῥυθμίας ἀφοσιούμενοι καὶ ἀποπιμπλάντες ἀλαστόρων· ἐνίων δὲ μανικοὺς καὶ τυραννικοὺς ἔρωτας, οὐ δυναμένων οὐδὲ βουλομένων σώμασι καὶ διὰ σωμάτων ὁμιλεῖν. Ἀλλ' ὥσπερ Ἡρακλῆς Οἰχαλίαν ἐπολιόρκει διὰ παρθένον, οὕτως ἰσχυροὶ καὶ βίαιοι δαίμονες, ἐξαιτούμενοι ψυχὴν ἀνθρωπίνην περιεχομένην σώματι, καὶ διὰ σωμάτων ὁμιλεῖν οὐ δυνάμενοι ταύτῃ, λοιμοὺς τε πόλεσι καὶ γῆς ἀφορίας ἐπάγουσι, καὶ πολέμους καὶ στάσεις ταράττουσιν,
E ἄχρις οὗ λάβωσι καὶ τύχωσιν οὗ ἐρῶσιν. Ἔνιοι δὲ τοὐναντίον, ὥσπερ ἐν Κρήτῃ χρόνον συχνὸν διάγων ἔγνων ἄτοπόν τινα τελουμένην ἑορτήν, ἐν ᾗ καὶ εἴδωλον ἀνδρὸς ἀκέφαλον ἀναδεικνύουσι καὶ λέγουσιν· ὡς οὗτος ἦν Μόλος ὁ Μηριόνου πατήρ, νύμφῃ δὲ πρὸς βίαν συγγενόμενος, ἀκέφαλος εὑρεθείη.

ιέ. Καὶ μὴν ὅσας ἔν τε μύθοις καὶ ὕμνοις λέγουσι καὶ ᾄδουσι, τοῦτο μὲν ἁρπαγάς, τοῦτο δὲ πλάνας θεῶν,
F κρύψεις τε καὶ φυγὰς καὶ λατρείας, οὐ θεῶν εἰσιν ἀλλὰ

rum moroſorumque averruncarent geniorum, aut diris ſatisfacerent dæmonibus, nonnullorum etiam inſanos et tyrannicos exſatiarent amores, qui non poſſent, aut non vellent corpore corpori miſceri. Et ſicut Hercules Oechaliam virginis cauſa oppugnavit, ita validi violentique dæmones illi poſcentes dedi ſibi animam humanam corpori incluſam, cum corporis commixtione amorem ſuum non poſſint explere, peſtes urbibus ac ſterilitates inferunt, belliſque eas et ſeditionibus exagitant, donec conſequantur amatam animam. Nonnulli contra. Cum enim in Creta permultum exegiſſem temporis, cognovi ibi ſacrum peragi abſurdum, in quo etiam ſimulachrum viri capite truncatum oſtendunt, aiuntque hunc fuiſſe Molum Merionis patrem, qui cum Nympham vi compreſſiſſet, abſque capite inventus fuerit.

XV. Et vero quas deorum raptiones, quos errores in fabulis referunt atque agitant, tum occultationes eorum, exſilia, et obita miniſteria: non

δαιμόνων παθήματα, καὶ τύχαι μνημονευόμεναι δι’ ἀρετὴν καὶ δύναμιν αὐτῶν· καὶ οὔτε Αἰσχύλος εἶπεν ἁγνόν τε Ἀπόλλω φυγάδα ἀπ’ οὐρανοῦ θεόν, οὔτε ὁ Σοφοκλέους Ἄδμητος

Οὑμὸς δὲ ἀλέκτωρ αὐτὸν ἦγε πρὸς μύλην.

Πλεῖστον δὲ τῆς ἀληθείας διαμαρτάνουσιν οἱ Δελφῶν θεολόγοι, νομίζοντες ἐνταῦθά ποτε πρὸς ὄφιν τῷ θεῷ περὶ τοῦ χρηστηρίου μάχην γενέσθαι, καὶ ταῦτα ποιητὰς καὶ λογογράφους ἐν θεάτροις ἀγωνιζομένους λέγειν ἐῶντες, ὥσπερ ἐπίτηδες ἀντιμαρτυροῦντας ὧν δρῶσιν ἱεροῖς τοῖς 418
ἁγιωτάτοις. Θαυμάσαντος δὲ τοῦ Φιλίππου, παρῆν ὁ συγγραφεύς, καὶ πυθομένου τίσιν ἀντιμαρτυρεῖν θεοῖς οἴεται τοὺς ἀνταγωνιζομένους, Τούτοις, ἔφη, τοῖς περὶ τὸ χρηστήριον, οἷς ἄρτι τοὺς ἔξω Πυλῶν πάντας Ἕλληνας ἡ πόλις κατοργιάζουσα μέχρι Τεμπῶν ἐλήλακεν. Ἥ τε

A. 2. παρῆν ὁ συγγραφεύς] Melius quidem Anon. Xyl. Mez. παρῆν γὰρ ὁ συγγραφεύς. Vel ſic tamen quid vitii remanere videtur.

diis iſthæc evenerunt, ſed geniis, quorum caſus ob virtutem ipſorum et potentiam memoriæ ſunt proditi: et neque Æſchylus recte dixit,

Caſumque Apollinem, extorrem cælo deum:

neque Sophoclis Admetus;

At vir meus ad molam excitans duxit eum.

Longiſſime autem a veritate aberrant Delphorum theologi, qui putant hic aliquando Apollinem cum dracone de oraculo decertaſſe: patiunturque iſta dici a poëtis et oratoribus in theatris de palma contendentibus ac quaſi de dita opera teſtimonio ſuo damnantibus ea quæ ipſi in ſanctiſſimis agunt ſacris. Admirante Philippo (aderat enim is hiſtoriarum ſcriptor) et quærente, contra quos tandem ritus putaret teſtimonium ferri ab iſtis concertatoribus: Contra hos ipſos, inquit Cleombrotus, qui apud Oraculum peraguntur hocce, quibus omnes Græcos qui ſunt extra Pylas initiavit urbs hæc, et uſque ad Tempe progreſſa eſt. Nam tabernaculum quod

Digitized by Google

γὰρ ἱσταμένη καλιὰς ἐνταῦθα περὶ τὴν ἅλω δι' ἐννέα ἐτῶν, οὐ φωλεώδης τοῦ δράκοντος χειὰ, ἀλλὰ μίμημα τυραννικῆς ἢ βασιλικῆς ἐστὶν οἰκήσεως· ἥ τε μετὰ σιγῆς ἐπ' αὐτὴν διὰ τῆς ὀνομαζομένης Δολωνείας ἔφοδος, μὴ αἰό-
B λα δὲ τὸν ἀμφιθαλῆ κόρον ἡμμέναις δᾳσὶν ἄγουσι, καὶ προσβάλλοντες τὸ πῦρ τῇ καλιάδι, καὶ τὴν τράπεζαν ἀνατρέψαντες ἀνεπιστρεπτεὶ φεύγουσι διὰ τῶν θυρῶν τοῦ ἱεροῦ· καὶ τελευταῖον αἵ τε πλάναι καὶ ἡ λατρεία τοῦ παιδὸς, οἵ τε γινόμενοι περὶ τὰ Τέμπη καθαρμοὶ, μεγάλου τινὸς ἄγους καὶ τολμήματος ὑποψίαν ἔχουσι. Παγγέλοιον γὰρ ἐστὶν, ὦ ἑταῖρε, τὸν Ἀπόλλω κτείναντα θηρίον, φεύγειν ἐπὶ πέρατα τῆς Ἑλλάδος ἁγνισμοῦ δεόμενον, εἶτ' ἐκεῖ χοάς τινας χεῖσθαι καὶ δρᾷν, ἃ δρῶσιν ἄνθρωποι, μηνίματα δαιμόνων ἀφοσιούμενοι καὶ πραΰ-
C νοντες, οὓς ἀλάστορας καὶ παλαμναίους ὀνομάζουσιν, ὡς ἀλήστων τινῶν καὶ παλαιῶν μιασμάτων μνήμαις ἐπεξιόν-

A. 10. μὴ αἰόλα δὲ] Non dubium quin μὴ mutandum in ᾗ. At iſtius αἰόλα δὲ probabilem nondum habemus correctionem: an Αἰολάδαι vel Ἀλευάδαι? De re hac quid exſtat Quæſt. Græc. XII.

nono quoque anno juxta aream excitatur, non cavernoſa draconis eſt ſpecus, ſed exemplum tyrannici aut regii domicilii, itemque irruptio in eam taciturna per locum qui Doloneia dicitur: tum patrimus matrimuſque puer facibus ardentibus adducitur, ignique tabernaculo injecto, ſubverſaque menſa offuſe, nunquam retro oculos rejicientes fugiunt: denique errores et miniſteria pueri, et piacula, quæ ad Tempe fiunt luſtrandi gratia, magni alicujus ſceleris facinoriſque audacter perpetrati ſuſpicionem præbent. Nimis quam enim ridiculum eſt, Socie, Apollinem ob interfectam beſtiam expiationis indigum ad Græciæ extrema fugiſſe, ibique libationes quaſdam feciſſe, et ea egiſſe, quæ homines agunt ut iram avertant ac placent geniorum quorundam, quos alaſtoras et palamnæos nominant, tanquam veterum aliquorum et nulla oblivione

τες. Ὃν δὲ ἤκουσα λόγον ἤδη περὶ τῆς φυγῆς ταύτης καὶ τῆς μεταστάσεως, ἄτοπος μὲν ἐστι δεινῶς καὶ παράδοξος· εἰ δ' ἀληθείας τι μετέχει, μὴ μικρὸν οἰώμεθα μηδὲ κοινὸν εἶναι τὸ πραχθὲν ἐν τοῖς τότε χρόνοις περὶ τὸ χρηστήριον. Ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ Ἐμπεδόκλειον εἰπεῖν δόξω, κορυφὰς ἑτέρας ἑτέραις προσάπτων μύθων, μήτε λέγειν ἀτραπὸν μίαν, ἐάσατέ με τοῖς πρώτοις τὸ προσῆκον ἐπιθεῖναι τέλος· ἤδη γὰρ ἐπ' αὐτῷ γεγόναμεν· καὶ τετολμήσθω μετὰ πολλοὺς εἰρῆσθαι καὶ ἡμῖν, ὅτι τοῖς περὶ D τὰ μαντεῖα καὶ χρηστήρια τεταγμένοις δαιμονίοις ἐκλείπουσί τε κομιδῇ, συνεκλείπει τὰ τοιαῦτα, καὶ φυγόντων ἢ μεταστάντων ἀποβάλλει τὴν δύναμιν, εἶτα παρόντων αὐτῶν διὰ χρόνου πολλοῦ, καθάπερ ὄργανα, φθέγγεται τῶν χρωμένων ἐπιστάντων καὶ παρόντων.

ιϛ'. Ταῦτα δὲ τοῦ Κλεομβρότου διελθόντος, ὁ Ἡρακλέων, Οὐδεὶς μὲν, ἔφη, τῶν βεβήλων καὶ ἀμυήτων καὶ περὶ θεῶν

C. 8. μήτε λέγειν] Forte μήτε λόγων.

conterendorum ſcelerum ultores. Quem vero ipſe de fuga hac et exſilio ſermonem audivi, valde quidem abſurdus et a probabilitate alienus eſt: ſed ſi quid tamen veri continet, exiſtimemus non exiguum aut vulgare aliquid iſtis temporibus circa oraculum eveniſſe. Sed ne videar, ut cum Empedocle loquar,

Culminibus nectens aliis faſtigia ſumma
Sermonum, variis incede e callibus,

ſinite me primis dictis finem convenientem imponere. Jam enim eo perventum eſt, audeamuſque id poſt multos alios ipſi quoque pronunciare, geniis qui oraculis ac vaticiniis præfecti ſunt vel deficientibus omnino, etiam intercidere iſta, vel fugientibus aut alio migrantibus vim ſuam amittere: rurſuſque longo poſt tempore reverſis iis, tanquam inſtrumenta ſonare fatidica loca eorum ob præſentiam.

XVI. Quæ cum dixiſſet Cleombrotus, Heracleo, Sane, inquit: nemo nobis adeſt profanus, aut qui de diis incon-

δόξας ἀσυγκράτους ἡμῖν ἐχόντων πάρεστιν· αὐτοὶ δὲ πα-
ραφυλάττωμεν αὐτούς, ὦ Φίλιππε, μὴ λάθωμεν ἀτό-
E πους ὑποθέσεις καὶ μεγάλας τῷ λόγῳ διδόντες. Εὖ λέ-
γεις, ὁ Φίλιππος εἶπεν, ἀλλὰ τί μάλιστά σε δυσω-
πεῖ τῶν ὑπὸ Κλεομβρότου τιθεμένων; Καὶ ὁ Ἡρα-
κλέων, Τὸ μὲν ἐφεστάναι τοῖς χρηστηρίοις, εἶπε, μὴ θεούς,
οἷς ἀπηλλάχθαι τῶν περὶ γῆν προσῆκόν ἐστιν, ἀλλὰ
δαίμονας ὑπηρέτας θεῶν, οὐ δοκεῖ μοι κακῶς ἀξιοῦσθαι· τὸ
δὲ τοῖς δαίμοσι τούτοις, μονονουχὶ ῥάγδην λαμβάνοντας
ἐκ τῶν ἐπῶν τῶν Ἐμπεδοκλέους, ἁμαρτίας καὶ ἄτας
καὶ πλάνας θεηλάτους ἐπιφέρειν, τελευτῶντας δὲ καὶ θα-
νάτους ὥσπερ ἀνθρώπων ὑποτίθεσθαι, θρασύτερον ἡγοῦ-
F μαι καὶ βαρβαρικώτερον· ἠρώτησεν οὖν ὁ Κλεόμβροτος
τὸν Φίλιππον, ὅστις εἴη καὶ ὁπόθεν ὁ νεανίας· πυθόμενος
δὲ τοὔνομα καὶ τὴν πόλιν, Οὐδ᾽ αὐτοὺς ἡμᾶς, ἔφη, λαν-
θάνομεν, ὦ Ἡρακλέων, ἐν λόγοις ἀτόποις γεγονό-

E. 7. ῥάγδην] Non Empedoclis ſed Plutarchi eſt. Locum referunt Euſeb. Præp. Evang. V, 17, et 4. item Theodoret. Serm. X. p. 624, apud quem eſt δράσμην ut in margine Venet. 2. Puto δράγδην *plena injecta manu*, ſcriptum a Plutarcho.

cinnas foveat ſententias: ipſi interim tamen, Philippe, nos attendamus, ne imprudentes orationi principia grandia, eaque abſurda, largiamur. Recte mones, reſpondit Philippus: ſed quidnam in dictis a Cleombroto eſt, quod te potiſſimum terret? Tum Heracleo: Quod oraculis, inquit, præeſſe ſtatuuntur non dii, quos par eſt nihil habere cum terreſtribus negotii, ſed deorum adminiſtri genii, id videtur mihi non male pronunciatum eſſe: quod autem geniis iſtis tantum non ex verſibus Empedoclis palam arreptis peccata quædam, calamitates, et errores a diis injuncti adſcribuntur, denique morti perinde atque homines ſubjiciuntur, ferocius mihi videtur dictum, magiſque barbarice. Quæſivit e Philippo Cleombrotus, quiſnam et cujas eſſet hic adoleſcens: cognitoque nomine et patria, Ne nos quidem, inquit, mi Heracleo, ignoramus in ſermonem nos in-

τες· ἀλλ' οὐκ ἔστι περὶ πραγμάτων μεγάλων μὴ μεγάλαις προσχρησάμενον ἀρχαῖς, ἐπὶ τὸ εἰκὸς τῇ δόξῃ προσελθεῖν. Σὺ δὲ σεαυτὸν λέληθας, ὃ δίδως ἀφαιρούμενος· ὁμολογεῖς γὰρ εἶναι δαίμονας· τῷ δὲ μὴ φαύλους ἀξιοῦν εἶναι μηδὲ θνητοὺς, οὐκέτι δαίμονας φυλάττεις· τίνι 419
γὰρ τῶν θεῶν διαφέρουσιν, εἰ καὶ κατ' οὐσίαν τὸ ἄφθαρτον, καὶ κατ' ἀρετὴν τὸ ἀπαθὲς καὶ ἀναμάρτητον ἔχουσιν;

ιζ'. Πρὸς ταῦτα τοῦ Ἡρακλέωνος σιωπῇ διανοουμένου τι πρὸς αὑτὸν, Ἀλλὰ φαύλους μὲν, ἔφη, δαίμονας οὐκ Ἐμπεδοκλῆς μόνον, ὦ Ἡρακλέων, ἀπέλιπεν, ἀλλὰ καὶ Πλάτων καὶ Ξενοκράτης καὶ Χρύσιππος· ἔτι δὲ Δημόκριτος, εὐχόμενος εὐλόγχων εἰδώλων τυγχάνειν, δῆλος ἦν ἕτερα δυστράπελα καὶ μοχθηρὰς γινώσκων ἔχοντα προαιρέσεις τινὰς καὶ ὁρμάς. Περὶ δὲ θανάτου τῶν τοιούτων ἀκήκοα λόγον ἀνδρὸς οὐκ ἄφρονος οὐδ' ἀλαζόνος. Αἰμιλιανοῦ γὰρ τοῦ ῥήτορος, οὗ καὶ B

A. 8. τυγχάνειν, δῆλος ἦν] Vulgo τυγχάνειν, ὃ δῆλος ἦν: Delevi ὃ quod ſexcenties ab antecedente N ortum eſt.

cidiſſe abſurdi ſuſpectum. Sed non poteſt in diſputatione de magnis rebus ad conſentanea opinioni perveniri, niſi magnis utamur initio principiis. Tu vero non animadvertis id te auferre quod das; fateris enim eſſe genios: dum vero negas eos vitioſos eſſe ac mortales, non jam genios eſſe ſinis eos. Qua enim re a diis different, ſi et natura interitui non obnoxia, et quod ad virtutem attinet perturbationum errorisque expertes ſunt?

XVII. Cum ad hæc Heracleo tacitus quippiam ſecum commentaretur, ſic Philippus infit. Non Empedocles tantum, O Heracleo, ſcriptum reliquit eſſe quoſdam pravos genios, ſed Plato etiam, Xenocrates, atque Chryſippus. Sed et Democritus dum precatur *imagines ſibi obtingere felices*, profecto oſtendit eſſe alias quaſdam adverſas atque pravas, et quæ voluntatem ad mala incitent. De morte autem geniorum narrationem audivi viri nequaquam fatui aut vani. Æmiliani rhetoris,

ὑμῶν ἔνιοι διακηκόασιν, Ἐπιθέρσης ἦν πατήρ, ἐμὸς πολίτης καὶ διδάσκαλος γραμματικῶν· οὗτος ἔφη, ποτὲ πλέων εἰς Ἰταλίαν ἐπιβῆναι νεὼς, ἐμπορικὰ χρήματα καὶ συχνοὺς ἐπιβάτας ἀγούσης· ἑσπέρας δὲ ἤδη περὶ τὰς Ἐχινάδας νήσους ἀποσβῆναι τὸ πνεῦμα, καὶ τὴν ναῦν διαφερομένην πλησίον γενέσθαι Παξῶν, ἐγρηγορέναι δὲ τοὺς πλείστους, πολλοὺς δὲ καὶ πίνειν ἔτι δεδειπνηκότας· ἐξαίφνης δὲ φωνὴν ἀπὸ τῆς νήσου τῶν Παξῶν ἀκουσθῆναι, Θαμοῦν τινος βοῇ καλοῦντος, ὥστε θαυμάζειν·
C ὁ δὲ Θαμοῦς Αἰγύπτιος ἦν κυβερνήτης, οὐδὲ τῶν ἐμπλεόντων γνώριμος πολλοῖς ἀπ᾽ ὀνόματος· δὶς μὲν οὖν κληθέντα σιωπῆσαι, τὸ δὲ τρίτον ὑπακοῦσαι τῷ καλοῦντι· κἀκεῖνον ἐπιτείναντα τὴν φωνὴν εἰπεῖν ὅτι, Ὅταν γένῃ κατὰ τὸ Παλῶδες, ἀπάγγειλον ὅτι Πὰν ὁ μέγας τέθνηκε· τοῦτ᾽ ἀκούσαντας, ὁ Ἐπιθέρσης ἔφη, πάντας ἐκπλαγῆναι, καὶ διδόντας ἑαυτοῖς λόγον, εἴτε ποιῆσαι βέλτιον εἴη τὸ προστεταγμένον, εἴτε μὴ πολυπραγμο-

quem et veſtrum nonnulli audiverunt, pater fuit Epitherſes, civis meus, et grammaticæ doctor. Is aiebat ſe aliquando in Italiam navigare intendiſſe, ac conſcendiſſe navim, quæ et mercibus et multis vectoribus eſſet onuſta: ſub veſperam vero, cum juxta Echinadas eſſent, ventum poſuiſſe, navimque incerto curſu prope Paxas delatam: vigilaſſe tum vectorum pleroſque, multos etiamnum a cœna potaſſe. Tum ſubito ab inſula Paxis auditam fuiſſe vocem, quæ Thamun quendam nominatim cieret, non ſine admiratione hominum: erat autem Thamus iſte Ægyptius gubernator, paucis una vehentium de nomine notus. Hunc bis vocatum, ſiluiſſe: tertio vocanti reſpondiſſe, eumque contenta voce dixiſſe: *Ubi ad Palodes veneris, annuncia, magnum Panem eſſe mortuum.* Perterritos aiebat Epitherſes hoc audito univerſos, et inter ſe diſputaſſe præſtaretne exſequi hoc mandatum, an vero omittere, ne-

Digitized by Google

νεῖν, ἀλλ' ἐὰν οὕτως, γνῶναι τὸν Θαμοῦν, ἐὰν μὲν ᾖ
πνεῦμα, παραπλεῖν ἡσυχίαν ἔχοντα, νηνεμίας δὲ καὶ γα-
λήνης περὶ τὸν τόπον γενομένης ἀνειπεῖν ὃ ἤκουσεν. Ὡς D
οὖν ἐγένετο κατὰ τὰ Παλῶδες, οὔτε πνεύματος ὄντος οὔτε
κλύδωνος, ἐκ πρύμνης βλέποντα τὸν Θαμοῦν πρὸς τὴν
γῆν εἰπεῖν, ὥσπερ ἤκουσεν, ὅτι, Ὁ μέγας Πὰν τέθνηκε·
οὐ φθῆναι δὲ παυσάμενον αὐτὸν, καὶ γενέσθαι μέγαν οὐχ
ἑνὸς ἀλλὰ πολλῶν στεναγμὸν, ἅμα θαυμασμῷ μεμιγ-
μένον. Οἷα δὲ πολλῶν ἀνθρώπων παρόντων, ταχὺ τὸν
λόγον ἐν Ῥώμῃ σκεδασθῆναι, καὶ τὸν Θαμοῦν γενέσθαι
μετάπεμπτον ὑπὸ Τιβερίου Καίσαρος· οὕτω δὲ πιστεῦ-
σαι τῷ λόγῳ τὸν Τιβέριον, ὥστε διαπυνθάνεσθαι καὶ ζη-
τεῖν περὶ τοῦ Πανός· εἰκάζειν δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν φιλο-
λόγους συχνοὺς ὄντας, τὸν ἐξ Ἑρμοῦ καὶ Πηνελόπης γε- E
γενημένον. Ὁ μὲν οὖν Φίλιππος εἶχε καὶ τῶν παρόν-
των ἐνίους μάρτυρας, Αἰμιλιανοῦ τοῦ γέροντος ἀκηκοότας.

que quicquam curioſe agere. Thamun autem ſtatuiſſe, ſi ventus ſpiraret, tacitum ſe prætervecturum: ſin malacia ad eum locum pervectis exſtiterit, expoſiturum quod audiviſſet. Poſtquam ad Palodes perventum fuit, cum neque ventus eſſet, neque fluctibus mare exagitaretur, Thamun e puppi verſus terram proſpexiſſe, ac quod inaudiverat dixiſſe, *Mortuus eſt magnus Pan.* Vix dum conticuiſſe illum, et gemitum magnum exauditum fuiſſe, non unius ſed multorum admiratione mixtum. Quod autem fieri ſolet cum evenit aliquid multis teſtibus præſentibus, ſtatim rei famam Romæ fuiſſe diditam, Thamunque a Tiberio Cæſare fuiſſe arceſſitum, ac Cæſarem ita pro certo credidiſſe, ut de Pane illo diligenter inquiſiverit. Doctos vero, quos ille multos ſecum habebat, conjeciſſe eum eſſe, qui Mercurio et Penelopa fuiſſet natus. Habuit autem Philippus teſtes quoſdam ex iis qui tum una aderant, et Æmiliani jam ſenis auditores fuerant.

ιη'. Ὁ δὲ Δημήτριος ἔφη, Τῶν περὶ τὴν Βρεττανίαν νήσων εἶναι πολλὰς ἐρήμους σποράδας, ὧν ἐνίας δαιμόνων καὶ ἡρώων ὀνομάζεσθαι· πλεῦσαι δὲ αὐτὸς ἱστορίας καὶ θέας ἕνεκα, πομπῇ τοῦ βασιλέως, εἰς τὴν ἔγγιστα κειμένην τῶν ἐρήμων, ἔχουσαν οὐ πολλοὺς ἐποικοῦντας, ἱεροὺς δὲ καὶ ἀσύλους πάντας ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν ὄντας· ἀφικομένου δ' αὐτοῦ νεωστὶ, σύγχυσιν μεγά-
F λην περὶ τὸν ἀέρα καὶ διοσημείας πολλὰς γενέσθαι, καὶ πνεύματα καταρραγῆναι καὶ πεσεῖν πρηστῆρας. Ἐπεὶ δ' ἐλώφησε, λέγειν τοὺς νησιώτας ὅτι τῶν κρεισσόνων τινὸς ἔκλειψις γέγονεν· ὡς γὰρ λύχνος ἀναπτόμενος, φάναι, δεινὸν οὐδὲν ἔχει, σβεννύμενος δὲ πολλοῖς λυπηρός ἐστιν, οὕτως αἱ μεγάλαι ψυχαὶ τὰς μὲν ἀναλάμψεις εὐμενεῖς καὶ ἀλύπους ἔχουσιν, αἱ δὲ σβέσεις αὐτῶν καὶ φθοραὶ πολλάκις μὲν ὡς νυνὶ πνεύματα καὶ ζάλας τρέπουσι, πολλάκις δὲ λοιμικοῖς πάθεσιν ἀέρα φαρμάττουσιν.

XVIII. Demetrius porro narravit, inſulas circa Britanniam eſſe multas hinc inde ſparſas (quales ex eo Sporades Græcis dicuntur) eaſque deſertas, quarum nonnullæ geniorum et heroum dicantur. Se quoque mittente imperatore cognoſcendi atque perluſtrandi gratia profectum in eam quæ deſertis proxima, a paucis tenebatur incolis, ſed quos omnes Britanni ſacros inviolabileſque haberent: ſtatim vero poſt ipſius adventum magnam in aëre confuſionem exſtitiſſe, et portenta multa, ventoſque in procellas erupiſſe, et ignitos vortices in terram delatos fuiſſe: ſub horum finem, inſulares dixiſſe, aliquem eorum qui præſtantioris humana ſunt naturæ, eſſe deſiiſſe: ſicut enim lucerna, dum accenditur, nihil ſecum mali trahit: cum exſtinguitur, moleſtiam multis adfert, ſic magnas animas effulgere quidem placidas et innoxias, dum delentur autem atque occidunt, ſæpe, ſicut et in præſentia, ventos ac tempeſtates excitare, aliquando etiam peſtilentia aërem infi-

Digitized by Google

Ἐκεῖ μέντοι μίαν εἶναι νῆσον ἐν ᾗ τὸν Κρόνον καθεῖρχθαι 420 φρουρούμενον ὑπὸ τοῦ Βριάρεω καθεύδοντα· δεσμὸν γὰρ αὐτῷ τὸν ὕπνον μεμηχανῆσθαι, πολλοὺς δὲ περὶ αὐτὸν εἶναι δαίμονας ὀπαδοὺς καὶ θεράποντας.

ιθʹ. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Κλεόμβροτος, Ἔχω μὲν, ἔφη, καὶ ἐγὼ τοιαῦτα διελθεῖν· ἀρκεῖ δὲ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, τὸ μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, μηδὲ κωλύειν ἔχειν οὕτως ταῦτα. Καίτοι τοὺς Στωϊκοὺς, ἔφη, γινώσκομεν οὐ μόνον κατὰ δαιμόνων ἣν λέγω δόξαν ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ, θεῶν ὄντων τοσούτων τὸ πλῆθος, ἑνὶ χρωμένους ἀϊδίῳ καὶ ἀφθάρτῳ, B τοὺς δ' ἄλλους καὶ γεγονέναι καὶ φθαρήσεσθαι νομίζοντας. Ἐπικουρείων δὲ χλευασμοὺς καὶ γέλωτας οὔ τι φοβητέον, οἷς τολμῶσι χρῆσθαι καὶ κατὰ τῆς προνοίας μῦθον αὐτὴν ἀποκαλοῦντες. Ἡμεῖς δὲ τὴν ἀπειρίαν μῦθον εἶναι φαμὲν, ἐν κόσμοις τοσούτοις μηδένα λόγῳ θείῳ κυ-

A. 7. κωλύειν—τοσούτων] Prius a Xyl. ſumtum: poſterius a var. Lect. Venet. 2, Pol. Jannot. Mez. Vulgo, κώλυσιν—τοσοῦτον.

cere. Sane ibi quandam eſſe inſulam, in qua Saturnus captivus detineatur a Briareo, dormiens: hoc enim vinculum adverſus eum fuiſſe excogitatum: et adeſſe Saturno multos genios, comites ipſius ac famulos.

XIX. Hunc ſermonem excipiens Cleombrotus, Habeo, inquit, ipſe etiam quæ narrare poſſim horum germana: ſed ad præſens propoſitum ſufficit, ea non adverſari dictis, neque impedire quo minus vera putentur. Et vero Stoicos novimus non modo de geniis in eadem nobiſcum ſententia eſſe, ſed etiam de diis, quorum tantum ſtatuunt numerum, unum duntaxat æternum interitusque expertem, reliquos et natos et obituros cenſere. Neque metuendæ ſunt nobis Epicureorum ſannæ atque riſus, quibus etiam adverſus Providentiam uti non verentur, dum eam fabulæ titulo irrident. Nos fabulæ nomen rectius competere dicimus in Infinitatem eorum, quæ de tot mundis nullum habet divina

βερνώμενον ἔχουσαν, ἀλλὰ πάντας ἐκ ταὐτομάτου καὶ γεγονότας καὶ συνισταμένους. Εἰ δὲ χρὴ γελᾶν ἐν φιλοσοφίᾳ, τὰ εἴδωλα γελαστέον τὰ κωφὰ καὶ τυφλὰ καὶ ἄψυχα, ποῖ μένουσιν ἀπλέτους ἐτῶν περιόδους ἐπιφαινόμενα, καὶ περινοστοῦντα πάντῃ, τὰ μὲν ἔτι ζώντων, τὰ
C δὲ πάλαι κατακαέντων ἢ καὶ κατασαπέντων ἀπορρυέντα, φλεδόνας καὶ σκιὰς ἕλκοντες εἰς φυσιολογίαν· ἂν δὲ φῆ τις (τὸ εἶ) δαίμονας οὐ φύσει μόνον ἀλλὰ καὶ λόγοις, καὶ τὸ σώζεσθαι καὶ διαμένειν πολὺν χρόνον ἔχοντας, δυσχεραίνοντας.

κ'. Ῥηθέντων δὲ τούτων, ὁ Ἀμμώνιος, Ὀρθῶς, ἔφη, μοι δοκεῖ Θεόφραστος ἀποφήνασθαι· τί γὰρ κωλύει φωνὴν δέξασθαι σεμνὴν καὶ φιλοσοφωτάτην· καὶ γὰρ ἀθετουμένη πολλὰ τῶν ἐνδεχομένων, ἀποδειχθῆναι δὲ μὴ

B. 10. ποῖ μένουσιν] Forte ἃ ποιμαίνουσιν. Huc ducit et Venet. 2. ποιμένουσιν.
C. 7. Θεόφραστος] Sanum puto; licet Κλεόμβροτος legant Anon. Amiot. Mez. Theophraſti dictum cenſendum eſt verbis illis. Καὶ γὰρ ἀθετουμένη— ἀνυπάρκτων. Senſum Verſione expreſſi.

gubernatum ratione, ſed omnes caſu ut natos, ita etiam conſtantes. Quod ſi omnino ridendum eſt in philoſophia, imagines iſtæ rideantur mutæ, cæcæ, atque inanimæ, quas illi neſcio ubi permanere aiunt, et infinitos annorum circulos conficere apparendo, paſſimque oberrando, cum aliæ a vivis, aliæ a pridem crematis aut etiam putredine abſumtis, defluxerint corporibus: hos, inquam, rideamus, qui nugas ac umbras hujuſmodi in philoſophiam attrahant, interim indigne ferentes, ſi quis afferat geniis non natura modo, ſed ratione etiam congruere ut multum temporis permaneant.

XX. Secundum hæc Ammonius, Recte, inquit, mihi pronunciaſſe videtur Theophraſtus, quid enim obſtat quin ſententiam graviſſimam et philoſophiæ convenientiſſimam recipiamus dicentis: opinionem de Dæmonibus, ſi rejiciatur, multa eorum ſimul abolere quæ fieri poſſunt, demonſtratione autem carent;

Digitized by Google

δυναμένων, ἀναιρεῖ, καὶ τιθεμένη πολλὰ συνεφέλκεται τῶν ἀδυνάτων καὶ ἀνυπάρκτων; Ὃ μέντοι μόνον ἀκήκοα D τῶν Ἐπικουρείων λεγόντων πρὸς τοὺς εἰσαγομένους ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους δαίμονας, ὡς οὐ δυνατόν ἐστι φαύλους καὶ ἁμαρτητικοὺς ὄντας, μακαρίους καὶ μακραίωνας εἶναι, πολλὴν τυφλότητα τῆς κακίας ἐχούσης, καὶ τὸ περιπτωτικὸν τοῖς ἀναιρετικοῖς, εὔηθές ἐστιν. Οὕτω γὰρ Ἐπίκουρός τε χείρων Γοργίου φανεῖται τοῦ σοφιστοῦ, καὶ Μητρόδωρος Ἀλέξιδος τοῦ κωμῳδοποιοῦ· διπλάσιον γὰρ οὗτος ἔζησε τοῦ Μητροδώρου, Ἐπικούρου δ' ἐκεῖνος πλέον ἢ ἐπίτριτον. Ἄλλως γὰρ ἰσχυρὰν ἀρετὴν καὶ κακίαν εἶναι E ἀσθενεῖς λέγομεν, οὐ πρὸς διαμονὴν καὶ διάλυσιν σώματος· ἐπεὶ καὶ τῶν θείων πολλὰ δυσκίνητα καὶ νωθρὰ ταῖς ψυχαῖς ὄντα, πολλὰ δὲ ἀκόλαστα καὶ ἄτακτα, τῶν συνετῶν καὶ πανούργων χρόνους ζῇ μακροτέρους. Ὅθεν

E. 2. ἀσθενεῖς λέγομεν, οὐ] Vera lectio in qua fere conſentiunt Amiot. Xyl. Turn. T. V. Mez. Vulgo ἀσθενοῦς λεγομένου.
E. 3. θείων] Legendum vel ζώων ex Anon. T. V. Mez. vel θηρίων quod propius eſt vulgato. Cum utroque conſentit Xyl. et Amiot.

ſin admittatur, multa ſecum trahere impoſſibilia et quæ non exſtiterint? Quod tamen unum audivi Epicureos adferre contra Empedoclem genios introducentem, non poſſe eos, mali cum ſint et vitioſi, beatos eſſe ac longævos, quod multa adſit pravitati cæcitas, proclivisque ad ea quæ interimunt lapſus: id vero fatuum eſt. Hac enim ratione efficitur, Epicurum Gorgia ſophiſta, et Metrodorum Alexide comœdiæ ſcriptore eſſe deteriorem; hic enim duplum annorum vitæ Metrodori vivendo confecit, Gorgias amplius triente ſeculum Epicuri ſuperavit. Alia nimirum ratione validam rem eſſe virtutem, vitium imbecillam dicimus, non quod ad corporis durationem aut diſſolutionem reſpiciamus: quando etiam animalium multa tarda hebetique indole prædita, multa etiam libidinoſa et incompoſita diutius vivunt, quam ingenioſa et callidiſſima alia. Ita-

οὐκ εὖ τῷ θεῷ τὴν ἀϊδιότητα ποιοῦσιν ἐκ φυλακῆς καὶ διακρούσεως τῶν ἀναιρετικῶν· ἔδει γὰρ ἐν τῇ φύσει τοῦ μακαρίου τὸ ἀπαθὲς καὶ ἄφθαρτον εἶναι, μηδεμιᾶς πραγματείας δεόμενον. Ἀλλ' ἴσως τὸ λέγειν πρὸς μὴ παρόντας, οὐκ εὔγνωμον φαίνεται· πάλιν οὖν
F ὁ Κμεόμβροτος ἡμῖν, ὃν ἄρτι περὶ τῆς μεταστάσεως καὶ φυγῆς τῶν δαιμονίων ἀφῆκε λόγον, ἀναλαβεῖν δίκαιός ἐστι.

κα΄. Καὶ ὁ Κλεόμβροτος, Ἀλλὰ θαυμάσαιμ' ἄν, εἶπεν, εἰ μὴ πολὺ φαίνεται τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἀτοπώτερος· καίτοι δοκεῖ φυσιολογίας ἔχεσθαι, καὶ Πλάτων αὐτῷ παρέσχε τὸ ἐνδόσιμον, οὐχ ἁπλῶς ἀποφηνάμενος ἐκ δόξης ἀμαυρᾶς, καὶ ὑπόνοιαν ἐμβαλὼν αἰνιγματώδη μετ' εὐλαβείας· ἀλλ' ὅμως πολλὴ γέγονε κἀκείνου
421 καταβόησις ὑπὸ τῶν ἄλλων φιλοσόφων. Ἐπεὶ δὲ μύθων καὶ λόγων ἀναμεμιγμένων κρατὴρ ἐν μέσῳ πρό-

F. 9. πολλὴ] Sic A. B. Colleg. Nov. T. Mes. Vulgo πολύ.

que non recte deo Epicurei immortalitatem ideo tribuunt, quod caveat et repellere poſſit quæ vim habent interimendi; oportebat enim in ipſa natura beati immunitatem perpeſſionum ac interitus ineſſe, neque opus habere labore ad eam conſequendam ullo aut negotio. Sed fortaſſis parum æqui animi eſſe videatur diſputatio contra abſentes; itaque Cleombroti eſt quam de migratione et fuga geniorum intermiſit orationem reſumere ac perſequi.

XXI. Tum Cleombrotus, Atqui mirer profecto, inquit, ſi non multo abſurdior dictis vobis judicetur, quanquam cum naturæ rerum explicatione videatur cohærere, Platoque ei incentivum præbuerit, non aperte pronuncians, ſed obſcura opinione ſuſpicionem quandam de re ambagibus perplexam prodiderit: caute is quidem, ſed tamen multis ipſe quoque philoſophorum clamoribus impetitus. Verum quando in medium propoſitus eſt crater fabularum

κειται, καὶ πὲ τις ἐν εὐμενεστέροις ἀκροαταῖς ἐπιτυχὼν ὥσπερ νομίσματα ξενικὰ, τούτους δοκιμάσαι τοὺς λόγους, οὐκ ὀκνῶ χαρίζεσθαι βαρβάρου διήγησιν ἀνδρὸς, ὃν πλάναις πολλαῖς, καὶ μήνυτρα τελέσας μεγάλα περὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἀνθρώποις ἀνὰ πᾶν ἔτος ἅπαξ ἐντυγχάνοντα, τἆλλα δὲ σὺν ταῖς νύμφαις νομάσι καὶ δαίμοσιν, ὡς ἔφασκε, μόλις ἐξανευρὼν, ἔτυχον λόγου καὶ φιλοφροσύνης. Κάλλιστος μὲν ἦν ὧν εἶδον ἀνθρώπων ὀφθῆναι, νόσου τε πάσης ἀπαθὴς διετέλει, καρπόν B τινα πόας φαρμακώδη καὶ πικρὸν ἑκάστου μηνὸς ἅπαξ προσφερόμενος· γλώσσαις δὲ πολλαῖς ἤσκητο χρῆσθαι, πρὸς δ' ἐμὲ τὸ πλεῖστον ἐδώριζεν, οὐ πόρρω μελῶν· φθεγγομένου δὲ, τὸν τόπον εὐωδία κατεῖχε, τοῦ στόματος ἥδιστον ἀποπνέοντος. Ἡ μὲν οὖν ἄλλη μάθησις καὶ ἱστορία συνῆν

A. 3. πού τις ἐν] Legendum videtur οὔ τις ἄν. Mox inter θάλασσαν et ἀνθρώποις delevimus εὗρον, ſecundum F. Venet. 2. Ald. Baſ. Tum σὺν ταῖς mutandum in σύνοντα cum Reiſk.

B. 5. ἥδιστον] Forte πλεῖστον, ut Euſeb. Præp. Evang. V, 5.

ſermonibus permixtarum, neque temere in æquiores auditores incidere liceat, ubi hæ narrationes veluti peregrinum numiſma examinari poſſint: non gravate vobis barbari hominis narrationem largiar: quem hominem multis ipſe erroribus, indiciique mercede ampla perſoluta, apud rubrum mare ſemel quotannis hominum congreſſui ſe exhibentem, reliquum tempus (ut ipſe aiebat) cum vagis Nymphis et geniis degentem, ægre demum inveni, ab eoque comiter ad colloquium ſum admiſſus. Formoſiſſimus iſte hominum, quos ego quidem viderim, erat, et ab omni perpetuum morbo ſecurus vivebat, ſingulis menſibus ſemel fructu herbæ cujuſdam medicato et amaro veſcens: multis utebatur linguis, mecum autem Dorice maximam partem locutus eſt, ſermone non multum a carmine ac cantu differente: loquente autem ipſo ſuavis odor locum obtinebat, ore ipſius ſuaviſſime fragrante. Is cum totum tempus reli-

Digitized by Google

αὐτῷ τὸν πάντα χρόνον· εἰς δὲ μαντικὴν ἐνεπνεῖτο μίαν ἡμέραν ἔτους ἑκάστου, καὶ προεθέσπιζε κατιὼν ἐπὶ θάλατταν, ἐπεφοίτων δὲ καὶ δυνάσται καὶ γραμματεῖς βασιλέων, εἶτ' ἀπῄεσαν. Ἐκεῖνος οὖν τὴν μαντικὴν ἀνῆγεν
C εἰς δαίμονας· ἥκιστον δὲ Δελφῶν λόγον εἶχε, καὶ περὶ τῶν λεγομένων περὶ τὸν Διόνυσον ἐνταῦθα καὶ δρωμένων ἱερῶν, οὐδενὸς ἀνήκοος ἦν, ἀλλὰ κἀκεῖνα δαιμόνων ἔφασκεν εἶναι πάθη μεγάλα, καὶ ταῦτα δὴ περὶ Πύθωνα· τῷ δ' ἀποκτείναντι μήτ' ἐννέα ἔτη, μήτ' εἰς τὰ Τέμπη γενέσθαι τὴν φυγὴν ἀλλ' ἐκπεσόντα ἐλθεῖν εἰς ἕτερον κόσμον· ὕστερον δ' ἐκεῖθεν ἐνιαυτῶν μεγάλων ἐννέα περιόδοις ἁγνὸν γενόμενον, καὶ Φοῖβον ἀληθῶς, καὶ ἐλθόντα τὸ χρηστήριον παραλαβεῖν, τέως ὑπὸ Θέμιδος φυλαττόμενον. Οὕτως δὲ ἔχειν καὶ τὰ Τυφωνικὰ, καὶ τὰ Τι-
D τανικὰ δαιμόνων μάχας γεγονέναι πρὸς δαίμονας, εἶτα

C. 6. τὴν φυγὴν—κόσμον·] Ita recepimus ex Euſebio. Vulgo μετὰ τοῦ φυγεῖν αὐτὸν ἐκπεσόντα κόσμον.

C. 8. καὶ ἐλθόντα] Legendum κατελθόντα. Mox ἔχειν ex Euſeb. pro vulgato ἔχει. Poterat et ſcribere ἔφη.

qua cognitione et ſcientia rerum valeret uno die quotannis afflatu ad vaticinandum agebatur, et ad mare ſe conferens, futura prædicebat: accedebant autem eo et principes et regum ſcribæ, eoque audito diſcedebant. Hic ergo divinationem geniis acceptam ferebat, plurimuſque erat in Delphorum mentione: et quæ hic Baccho eveniſſe dicuntur, et ſacrificia peraguntur, omnia inaudiverat. Verum cum hæc eſſe magnos geniorum caſus affirmabat, tum ea ipſa quæ de Pythone feruntur. Quem qui occidit, eum neque per novem annos, neque apud Tempe exſulaſſe aiebat: verum ejectum veniſſe in alium mundum, atque inde circumactis novem magnorum annorum curriculis, expiatum, vereque Phœbum, id eſt mundum, rediiſſe, atque oraculum recepiſſe, quod interim cuſtoditum a Themide fuerat. Eandem eſſe rationem docebat Typhonicorum et Titanicorum, fuiſſe pugnas geniorum adverſus genios, tum exſilia

Digitized by Google

φυγὰς τῶν κρατηθέντων, ἢ δικαιώσεις ὑπὸ θεῶν τῶν ἐξαμαρτόντων, οἷα Τυφῶν λέγεται περὶ Ὄσιριν ἐξαμαρτεῖν, καὶ Κρόνος περὶ Οὐρανόν, ὧν ἀμαυρότεραι γεγόνασιν αἱ τιμαί· ἢ καὶ παντάπασι μεταστάντων εἰς ἕτερον κόσμον. Ἐπεὶ καὶ Σολύμους πυνθάνομαι τοὺς Λυκίων προσοίκους ἐν τοῖς μάλιστα τιμᾶν τὸν Κρόνον· ἐπεὶ δὲ ἀποκτείνας τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν, Ἄρσαλον καὶ Δρύον καὶ Τροσοβιόν, ἔφυγε καὶ μετεχώρησεν ὁποιδήποτε, (τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν) ἐκεῖνον μὲν ἀμεληθῆναι, τοὺς δὲ περὶ τὸν Ἄρσαλον σκληροὺς θεοὺς προσαγορεύεσθαι, καὶ E
τὰς κατάρας ἐπὶ τούτῳ ποιεῖσθαι δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ Λυκίους. Τούτοις μὲν οὖν ὅμοια πολλὰ λαβεῖν ἐστιν ἐκ τῶν θεολογουμένων. Εἰ δὲ τοῖς νενομισμένοις τῶν θεῶν ὀνόμασι δαίμονάς τινας καλοῦμεν, οὐ θαυμαστέον, εἶπεν ὁ ξένος· ᾧ γὰρ ἕκαστος θεῷ συντέτακται, καὶ παρ' οὗ δυνά-

D. 8. Δρύον κ̔ Τροσωβιόν] Euſeb. Ἄρυτον κ̔ Τόσιβιν. Mox ἐκεῖνον ex eodem pro vulgato ἐκείνων; item ὁποιδήποτε pro ὁπηδήποτε: item προσαγορεύεσθαι accedentibus D. et Colleg. Nov. Idem Euſeb. Σκληροὺς θεοὺς et ἐπὶ τούτων quod utrumque reddidit Xylander, nulla magnopere neceſſaria de cauſa.

ſuperatorum, aut pœnas a deo peccantibus impoſitas: quomodo Typhon in Oſiridem, et Saturnus in Cœlum fertur commiſiſſe: quorum obſcurior factus eſt cultus, aut etiam plane intercidit, cum ii in alium commigraverint mundum. Nam et Solymos audio Lyciorum vicinos Saturno quantos non alii majores habuiſſe honores: ſed cum is interfectis ipſorum principibus Arſalo, Dryo et Troſobio, fugit, et alio (incertum quo, neque ipſi poſſunt hoc dicere) commigravit; eo neglecto principes iſtos *Sciros* deorum appellatione adfeciſſe, perque eorum nomen publice ac privatim exſecrationes feciſſe Lycios. Hujus generis multa deſumi poſſunt ex his, quæ tradita ſunt de diis. Quod autem nominibus deorum receptis quosdam genios appellamus, id, addebat hoſpes, mirum videri non debet: cui enim deo quivis geniorum adjunctus eſt, et a

μενος καὶ τιμῆς εἴληχεν, ἀπὸ τούτου φιλεῖ καλεῖσθαι. Καὶ γὰρ ἡμῶν ὁ μέν τις ἐστὶ Δῖος, ὁ δὲ Ἀθηναῖος, ὁ δὲ Ἀπολλώνιος, ἢ Διονύσιος, ἢ Ἑρμαῖος· ἀλλ' ἔνιοι μὲν οὕτω ὀρθῶς κατὰ τύχην ἐκλήθησαν, οἱ δὲ πολλοὶ μηδὲν F προσηκούσας, ἀλλ' ἐνηλλαγμένας ἐκτήσαντο θεῶν παρωνυμίας.

κβʹ. Σιωπήσαντος δὲ τοῦ Κλεομβρότου, πᾶσι μὲν ὁ λόγος ἐφάνη θαυμαστός· τοῦ δ' Ἡρακλέωνος πυνθομένου πῆ ταῦτα προσήκει Πλάτωνι, καὶ πῶς ἐκεῖνος τὸ ἐνδόσιμον τῷ λόγῳ τούτῳ παρέσχεν, Ὁ Κλεόμβροτος, Εὖ μνημονεύεις, εἶπεν, ὅτι τὴν μὲν ἀπειρίαν αὐτόθεν ἀπέ-
422 γνω τῶν κόσμων, περὶ δὲ πλήθους ὡρισμένου διηπόρησε, καὶ μέχρι τῶν πέντε τοῖς ὑποτιθεμένοις κατὰ στοιχεῖον ἕνα κόσμον ἐπιχωρήσας τὸ εἰκὸς, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐφ' ἑνὸς ἐτήρησεν· καὶ δοκεῖ τοῦτο Πλάτωνος ἴδιον εἶναι, τῶν ἄλλων

F. 5. πῆ ταῦτα προσήκει] Ita Anon. T. V. Mez. Ceteri, μὴ ταῦτα προσήκειν.

quo vim honoremque adeptus, ab eo nomen habere gaudet: ſicut et noſtrum alius Jovius, alius Minervius, alius Apollonius, alius Dionyſius, alius Mercurialis dicitur. Sed quidam etiam fortuito recte appellati ſunt: alii nihil ad ſe pertinentes, ſed alienas deorum denominationes nacti.

XXII. His dictis cum obticuiſſet Cleombrotus, nemo fuit cui non admirabilis ſermo hic videretur. Heracleone autem interrogante, Quonam modo iſta ad Platonem pertinerent, et quomodo is occaſionem huic præbuiſſet ſermoni: Probe, inquit Cleombrotus, meminiſti, Platoni infinitatem mundorum abſque ulla dubitatione improbatam, de multitudine autem definita eum dubitaſſe: cumque iis qui ſingulos mundos ſingulis elementis adſignant, uſque ad quinarium mundorum numerum probabilia ſecutus argumenta conceſſiſſet, ipſum in unius mundi aſſertione ſe continuiſſe. Videturque hoc Platoni eſſe peculiare, reliquis

Digitized by Google

σφόδρα φοβηθέντων τὸ πλῆθος, ὡς τοὺς ἐπὶ τὴν ὕλην μὴ ὁρίσαντας, ἀλλ' ἐκβάντας εὐθὺς ἀορίστου καὶ χαλεπῆς ἀπειρίας ὑπολαμβανούσης. Ὁ δὲ ξένος, ἔφην ἐγὼ, περὶ πλήθους κόσμων ὥριζεν ᾗ Πλάτων, ὅθεν εὖ ἐγίνου τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, οὐδὲ διεπειράθης; Ἀλλ' οὐκ ἔμελλον, εἶπεν ὁ Κλεόμβροτος, εἰ μηθὲν ἄλλο τῷ περὶ ταῦτα λιπαρὴς εἶναι καὶ πρόθυμος ἀκροατὴς, ἐνδιδόντος ἑαυτὸν ἵλεω καὶ παρέχοντος. Ἔλεγε δὲ μήτ' ἀπείρους, μήθ' ἕνα, μήτε πέντε κόσμους, ἀλλὰ τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν εἶναι, συντεταγμένους σχῆμα τριγωνοειδὲς, οὗ πλευρὰν ἑκάστην, ἑξήκοντα κόσμους ἔχειν· τριῶν δὲ τῶν λοιπῶν ἕκαστον ἱδρύσθαι κατὰ γωνίαν, ἅπτεσθαι δὲ τοὺς ἐφεξῆς ἀλλήλων, ἀτρέμα περιιόντας, ὥσπερ ἐν χορείᾳ· τὸ δ' ἐντὸς ἐπίπεδον τοῦ τριγώνου κοινὴν ἑστίαν εἶναι πάντων, καλεῖσθαι δὲ πεδίον ἀληθείας, ἐν ᾧ τοὺς λόγους καὶ τὰ

A. 5. ἐπὶ τὴν ὕλην] Lege ἐνὶ τὴν ὕλην quod vertendo reddidimus.
A. 8. ἢ Πλάτων, ὅθεν εὖ ἐγίνου] Legendum ᾗ Πλάτων; ἦ, ὅτε συνεγίνου—ut Xyl. vertit. Mox τῷ περὶ ταῦτα, melius Mez. et Reiſk. τῶν περὶ ταῦτα.

a mundorum multitudine valde abhorrentibus, quod qui materiam non uno mundo definirent, hunc egreſſi ſtatim in infinitam et moleſtam inciderent infinitatem. Tum ego: Peregrinus vero, aiebam, iſte tuus eandemne quam Plato mundorum multitudinem cenſebat? aut in tuo cum eo congreſſu ne exploraviſti quidem ejus ſententiam? Reſpondit hæc Cleombrotus. An vero mihi quicquam prius eſſe debuit, quam ut de talibus rebus interrogarem audiremque alacriter, cum ſe ille mihi tam facilem præberet? Dicebat ergo ille, mundos neque innumeros eſſe, neque unum, neque quinque mundos, ſed numero centum octoginta tres, triquetra figura collocatos, ita ut in quovis latere ſint ſexaginta, in quovis angulo unus: qui vero deinceps ſint poſiti, horum proximum a proximo ſemper ſenſim tangi, ac circuire eos veluti in chorea. Planitiem porro, quæ triangula hac figura includitur, communem eſſe omnium larem ſive focum, et campum veritatis dici, ubi repoſitæ ſint

εἴδη καὶ τὰ παραδείγματα τῶν γεγονότων καὶ γενησομέ-
C νων ἀκίνητα κεῖσθαι, καὶ περὶ αὐτὰ τοῦ αἰῶνος ὄντος, οἷον ἀποῤῥοίαν ἐπὶ τοὺς κόσμους φέρεσθαι τὸν χρόνον. Ὄψιν δὲ τούτων καὶ θέαν ψυχαῖς ἀνθρωπίναις ἅπαξ ἐν ἔτεσι μυρίοις ὑπάρχειν, ἄν γε εὖ βιώσωσι· καὶ τῶν ἐνταῦθα τελετῶν τὰς ἀρίστας, ἐκείνης ὄνειρον εἶναι τῆς ἐποπτείας καὶ τελετῆς, καὶ τοὺς λόγους ἀναμνήσεως, ἕνεκα τῶν ἐκεῖ φιλοσοφεῖσθαι καλῶν, ἢ μάτην περιγίνεσθαι. Ταῦτ', ἔφη, περὶ τούτων μυθολογοῦντος ἤκουον ἀτεχνῶς, καθάπερ ἐν τελετῇ καὶ μυήσει, μηδεμίαν ἀπόδειξιν τοῦ λόγου μηδὲ πίστιν ἐπιφέροντος.

κγ'. Κἀγὼ τὸν Δημήτριον προσαγορεύσας, πῶς
D ἔχει, ἔφην, τὰ τῶν μνηστήρων ἔπη, τὸν Ὀδυσσέα θαυμασάντων τὸ τόξον μεταχειριζόμενον; Ὑπομνησθέντος δὲ

C. 2. ἐπὶ τοὺς κόσμους] Ita T. V. Verſiones Turn. et Amiot. Anon. Mez. Vulgo ἐπὶ τοὺς χρόνους.

C. 6. ἀναμνήσεως,—ἔφη] Prius ex noſtra correctione ad quam unus proxime accedit liber Colleg. Nov. ἀνέμνησας, reliqui ἀνέμνησεν. Poſterius ex D. Anon. Mez. Vulgo ἔφην.

rationes et formæ atque exemplaria eorum quæ exſtiterunt et exiſtent, immobilia hæc omnia, circaque ea eſſe æternitatem, a qua tempus, quaſi defluens quædam portio, feratur ad mundos. Hæc videnda et contemplanda offerri humanis animis ſemel intra annos decem millia, ſiquidem recte vivant: et quæ hic optima ſacra aut myſteria putantur, ſomnium eſſe iſtius contemplationis atque ſacri ſpectaculi: addebatque aut propter recordationem illorum, quæ illic ſunt bona, hic homines litteris philoſophiæque ſtudere, aut inanem ſumere operam. Hæc, aiebat, ego ipſum hiſce de rebus audivi ſcilicet ut fit in ſacrificiorum et myſteriorum traditione differentem, cum nullam dictis demonſtrationem adderet, neque argumentis fidem conciliaret.

XXIII. Hic ego e Demetrio quærere, qui haberent procorum verba Ulyſſem admirantium, cum is arcum manibus tractaret. Cumque me-

Digitized by Google

Δημήτριε, ταῦτ', ἔφην, ἐπέρχεται κἀμοὶ περὶ τοῦ ξένου
εἰπεῖν, Εἴ τις θηρητὴρ καὶ ἐπίκλοπος ἔπλετο δογμάτων τε
καὶ λόγων παντοδαπῶν, καὶ πολυπλανὴς ἐν γράμμασι, καὶ
οὐ βάρβαρος, ἀλλ' Ἕλλην γένος ὤν, πολλῆς Ἑλληνίδος
μούσης ἀνάπλεως· ἐλέγχει δ' αὐτὸν ὁ τῶν κόσμων ἀριθμὸς,
οὐκ ὢν Αἰγύπτιος οὐδὲ Ἰνδὸς, ἀλλὰ Δωριεὺς ἀπὸ Σι-
κελίας, ἀνδρὸς Ἱμεραίου τοὔνομα Πέτρωνος. Αὐτοῦ μὲν
ἐκείνου βιβλίδιον οὐκ ἀνέγνων, οὐδὲ οἶδα διασωζόμε- E
νον· Ἵππυς δὲ ὁ Ῥηγῖνος, οὗ μέμνηται Φανίας ὁ Ἐρέ-
σιος, ἱστορεῖ δόξαν εἶναι ταύτην Πέτρωνος καὶ λόγον, ὡς
ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τρεῖς κόσμους ὄντας, ἁπτομένους
δ' ἀλλήλων κατὰ στοιχεῖον· ὅ, τι δὲ τοῦτ' ἐστὶ, κατὰ στοι-
χεῖον ἅπτεσθαι, μὴ προσδιασαφῶν, μηδ' ἄλλην τινὰ
πιθανότητα προσάπτων. Ὑπολαβὼν δὲ Δημήτριος,
Τίς δ' ἂν, εἶπεν, ἐν τοιούτοις πράγμασιν εἴη πιθανό-
της, ὅπου καὶ Πλάτων οὐθὲν εἰπὼν εὔλογον οὐδ' εἰκὸς οὐ-

D. 4. θηρητὴρ] θηητὴρ Xyl. et Mez. ex Homero Od.

moria ipſe ea ſuggeſſiſſet: Idem, inquam, mihi ſubit dicere de peregrino iſto:

En contemplator fuit, ac fur callidus iſte

ſententiarum ſermonumque omnis generis, varieque pervagatus litteras: neque barbarus fuit, ſed Græcus, et eruditione Græcanica affatim refertus. Arguit hoc numerus mundorum, non Ægyptius aut Indus, ſed Dorienſis, e Sicilia propagatus, cujus autor Petro fuit Himeræus. Hujus quidem libellum ipſe non legi, neque ſcio an extet etiamnum. Sed Hippys Rheginus, cujus meminit Phanias Ereſius, hanc ait opinionem ac ſententiam eſſe Petronis, Mundos eſſe centum octoginta tres, qui ſeſe invicem elemento attingant: quid autem ſit contactus ratione elementi, non explicat, neque quicquam aliud adjicit, quod rem probabilem faciat. Sub hæc Demetrius: Et quæ, inquit, probabilitas his in rebus inſit? quando ipſe Plato nihil conſentaneum aut veriſimile

Digitized by Google

F τως κατέβαλε τὸν λόγον; καὶ ὁ Ἡρακλέων, Ἀλλὰ μὴν ὑμῶν, ἔφη, τῶν γραμματικῶν ἀκούομεν εἰς Ὅμηρον ἀγόντων τὴν δόξαν, ὡς ἐκείνου τὸ πᾶν εἰς πέντε κόσμους διανέμοντος, οὐρανὸν, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν, ὄλυμπον· ὧν τὰ μὲν δύο, κοινὰ καταλείπει· γῆν μὲν τοῦ κάτω παντὸς οὖσαν, ὄλυμπον δὲ τοῦ ἄνω παντός· οἱ δ' ἐν μέσῳ τρεῖς τοῖς τρισὶ θεοῖς ἀπεδόθησαν. Οὕτω δὲ καὶ Πλάτων ἔοικε τὰ κάλλιστα καὶ πρῶτα σωμάτων εἴδη καὶ
423 σχήματα συννέμων ταῖς τοῦ ὅλου διαφοραῖς, πέντε κόσμους καλεῖν, τὸν γῆς, τὸν ὕδατος, τὸν ἀέρος, τὸν πυρός· ἔσχατον δὲ τὸν περιέχοντα τούτους, τὸν τοῦ δωδεκαέδρου, πολύχυτον καὶ πολύτρεπτον, ᾧ μάλιστα δὴ ταῖς ψυχικαῖς περιόδοις καὶ κινήσεσι πρέπον σχῆμα καὶ συναρμόττον ἀπέδωκε. Καὶ ὁ Δημήτριος, Ὅμηρον, ἔφη, τί κινοῦμεν ἐν τῷ παρόντι; μύθων γὰρ ἅλις. Πλάτων δὲ πολλοῦ δεῖ τὰς πέντε τοῦ κόσμου διαφορὰς πέντε κόσμους προσ-

effatus, autor duntaxat hujus fuit ſententiæ. Vos tamen grammaticos, inquit Heracleo, audimus nos, opinionem iſtam Homero vindicantes, qui univerſum in quinque diviſerit mundos, Cœlum, Aquam, Aërem, Terram, Olympum: de quibus duos relinquat communes, ſcilicet terram univerſi infimam, et Olympum ſupremam partem, reliquos autem tres tribus diis attribuat. Eodem etiam modo Plato, qui videtur pulcherrimas eaſdemque primas corporum ſpecies univerſi diſtinctis partibus accommodans, quinque facere mundos, Terræ unum, unum Aquæ, alios Aëris, et Ignis: extremum, qui hos contineat, quem duodecim baſium corpori ob varietatem motus et multitudinem laterum comparavit, quod illam figuram maxime converſionibus motibuſque animalibus congruere exiſtimaret. Intulit hæc Demetrius: Quid in præſentia Homerum movemus? ſatis jam eſt fabularum. Plato autem nequaquam quinque in partes dividendo univerſum, quinque mundos voluit appel-

Digitized by Google

ἀγορεύειν, ἐν οἷς τε μάχεται τοῖς ἀπείρους κόσμους ὑποτιθεμένοις, ταῦτα δή φησι, δοκεῖν ἕνα τοῦτον εἶναι μονογενῆ τῷ θεῷ καὶ ἀγαπητὸν, ἐκ τοῦ σωματοειδοῦς παντὸς ὅλον B
καὶ τέλειον καὶ αὐτάρκη γεγενημένον. Ὅθεν ἄν τις καὶ θαυμάσειεν ὅτι τἀληθὲς εἰπὼν αὐτὸς ἑτέροις ἀπιθάνου καὶ λόγον οὐκ ἐχούσης ἀρχὴν παρέσχε δόξης. Τὸ μὲν γὰρ ἕνα μὴ φυλάξαι κόσμον, εἶχεν ἁμωσγέπως ὑπόθεσιν τὴν τοῦ παντὸς ἀπειρίαν· τὸ δὲ ἀφωρισμένως ποιῆσαι τοσούτους, καὶ μήτε πλείους τῶν πέντε, μήτ' ἐλάττους, κομιδῆ παράλογον καὶ πάσης πιθανότητος ἀπηρτημένον, εἰ μή τι σὺ λέγεις, ἔφη, πρὸς ἐμὲ βλέψας. Κἀγὼ, Δοκεῖ γὰρ οὕτως, ἔφην, ἀφέντας ἤδη τὸν περὶ χρηστηρίων λόγον, ὡς τέλος ἔχοντα, μεταλαμβάνειν ἕτερον το- C
σοῦτον. Οὐκ ἀφέντας, εἶπεν ὁ Δημήτριος, ἐκεῖνον, ἀλλὰ μὴ παρελθόντας τοῦτον ἀντιλαμβανόμενον ἡμῶν· οὐ γὰρ ἐνδιατρίψομεν, ἀλλ' ὅσον ἱστορῆσαι τὴν πιθα-

A. 9. ἐν οἷς τε—ταῦτα δή] Legendum ὅς γε—αὐτῷ δέ.

lari: quo enim loco pugnat adverſum eos, qui infinitos ponunt mundos, ſibi, inquit, videri unicum a deo factum eſſe eoque contentum deum, quod ex univerſa corporea mole totus perfectus, nihilque extra ſe poſitum requirens exſtiterit. Unde etiam non nemini mirari ſubeat, qui verum ipſe dicens, aliis anſam præbuerit ſententiæ probabilitatem non habentis neque rationem ullam. Univerſi quidem infinitas pro argumento ſumi utcumque poterat ſi quis ab unitate mundi diſcederet: quod autem præciſe quinque, non plures neque pauciores, mundi ſtatuuntur, id nimis quam eſt ab omni veri ſpecie et ratione alienum: niſi tu quid dicis, aiebat in me reſpiciens. Ego autem: Nimirum videtur, inquam, vobis omiſſa de oraculis diſputatione, quaſi ad finem jam perducta, aliam ſuſcipere. Non, inquit Demetrius, iſtam miſſam faciemus: ſed hanc nobis ſeſe ingerentem non præteribimus: non enim huic immorabimur, ſed ita attingentes, ut quid pro-

νότητα θηρῶντες αὐτῷ, μέτριον ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν.

κδ΄. Πρῶτον τοίνυν (ἔφην ἐγὼ) τὰ κωλύοντα ποιεῖν κόσμους ἀπείρους, οὐκ ἀπείργει πλείονας ἑνὸς ποιεῖν· καὶ γὰρ ὅσον ἐστὶν εἶναι καὶ μαντικὴν καὶ πρόνοιαν ἐν πλείοσι κόσμοις, καὶ τὸ μικροτάτην τύχην παρεμπίπτειν, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τάξιν λαμβάνειν γένεσιν
D καὶ μεταβολὴν, ὧν οὐδὲν ἡ ἀπειρία δέχεσθαι πέφυκεν. Ἔπειτα τῷ λόγῳ μᾶλλον ἕπεται τὸ τῷ θεῷ μὴ μονογενῆ μηδ' ἔρημον εἶναι τὸν κόσμον. Ἀγαθὸς γὰρ ὢν τελέως οὐδεμιᾶς ἀρετῆς ἐνδεής ἐστιν, ἥκιστα δὲ τῶν περὶ δικαιοσύνην καὶ φιλίαν· κάλλισται γὰρ αὐτῷ καὶ θεοῖς πρέπουσαι· μάτην δὲ οὐδὲν ἔχειν οὐδὲ ἄχρηστον θεὸς πέφυκεν· εἰσὶν οὖν ἐκτὸς ἕτεροι θεοὶ καὶ κόσμοι, πρὸς οὓς χρῆται ταῖς κοινωνικαῖς ἀρεταῖς· οὐδὲ γὰρ πρὸς αὑτὸν, οὐδὲ μέρος

C. 9. ὅσον ἐστὶν] Legendum οἷόν τ' ἐστίν. Mez. et Xyl.
D. 4. ἥκιστα δὲ τῶν] Vulgo ἥκιστα δὲ τῷ. Mox κάλλισται γὰρ αὗται κ. corrigendum.

babile ſit nobis appareat, ad propoſitam initio quæſtionem nos referamus.

XXIV. Tum ego ſic; Primum, inquam, ea quæ non ſinunt infinitos mundos ſtatuere, non impediunt quo minus uno plures cenſeantur mundi: fieri enim ſic quoque poteſt ut pluribus in mundis divinationi locus ſit, et fortunæ minimus interventus, pleraque autem et maxima ordinatis motibus ac viciſſitudinibus ferantur: quorum nihil infinitas admittere poteſt. Deinde rationi magis conſentaneum eſt divinæ naturæ, non eſſe unicum ac ſolitarium mundum. Deus enim perfecte bonus cum ſit, nullius virtutis eſt expers, minime omnium juſtitiæ et amicitiæ: quæ pulcherrimæ ſunt, deumque apprime decent. Ad hæc nihil fruſtra ut habeat aut quo non utatur, dei fert natura. Sunt ergo extra alii dii aliique mundi, erga quos utitur virtutibus iſtis ad communitatem pertinentibus: non enim erga ſe aut partem ſui utitur

Digitized by Google

αὐτοῦ χρήσεις ἐστὶ δικαιοσύνης, ἢ χάριτος, ἢ χρηστότητος, ἀλλὰ πρὸς ἄλλους· ὥστε οὐκ εἰκὸς ἄφιλον οὐδ' ἀγείτονα E τοῦτον, οὐδ' ἄμικτον ἐν ἀπείρῳ κενῷ τὸν κόσμον σαλεύειν. Ἐπεὶ καὶ τὴν φύσιν ὁρῶμεν τὰ καθ' ἕκαστα γένεσι καὶ εἴδεσιν οἷον ἀγγείοις ἢ περικαρπίοις σπέρματος περιέχουσαν· οὐδὲν γὰρ ἐν ἀριθμῷ τῶν ὄντων ἐστίν· οὐδὲ μὴν λόγος ὑπάρχει κοινὸς, οὐδὲ τυγχάνει τῆς τοιᾶσδε προσηγορίας, ὃ μὴ κοινῶς ποιὸν, ἰδίως ἐστίν· ὁ δὲ κόσμος οὐ λέγεται κοινὸς τῆ εἰ)· ποιοὶ δ' ὡς τοίνυν ποιός ἐστιν ἐκ διαφορᾶς τῆς πρὸς ἄλληλα συγγενὴς καὶ μονοειδὴς γεγονὼς τοιοῦτος. Εἰ γὰρ οὔτε ἄνθρωπος εἷς, οὔτε ἵππος ἐν τῇ φύσει γέγονεν, οὔτε ἄστρον, οὔτε θεὸς, οὔτε F δαίμων, τί κωλύει μηδὲ κόσμον ἕνα τὴν φύσιν ἔχειν, ἀλ-

E. 4. ἢ περικαρπίοις—γεγονὼς τοιοῦτος] Sophiſma Dialecticum, cujus hæc pars mire a librariis corrupta, ſic refingenda videtur: ὥσπερ καρποὺς σπέρματι περιέχουσαν· οὐδὲν γὰρ ἓν τῶν ὄντων· οὔτε τί ἐστιν, οὗ γε μὴ λόγος ὑπάρχει κοινός· οὐδὲ τυγχάνει τῆς τοιᾶσδε προσηγορίας, ὃ μὴ κοινῶς ποιὸν ἰδίως τ' ἐστιν. Ὁ δὲ κόσμος λέγεται, τῷ κοινῶς εἶναι ποιός· ἰδίως δ' αὖ ποιός ἐστιν ἐκ διαφορᾶς τῆς πρὸς ἄλλα συγγενῆ καὶ ὁμοειδῆ γεγονὼς τοιοῦτος. Ratio in Animadverſionibus reddetur.

juſtitia, gratia, benignitate, quippe quarum uſus ad alios refertur. Quare probabile non eſt amicitiæ, vicinitatis, ac commerciorum exſortem mundum in vacua infinitate fluctuare. Jam ipſam videmus naturam ea quæ ſunt ſingula, generum et formarum complexu tanquam vaſculis aut ſeminum involucris continere. Neque enim ulla res naturalis ſubſiſtit, cujus non ſit etiam communis aliqua ratio ſive notio: neque appellatio ei ſui generis congrueret, niſi præter eam communem rationem ſuis peculiaribus qualitatibus ab aliis ejuſdem generis rebus diſtingueretur. Atqui mundus non dicitur communis eſſe, ſed certis qualitatibus ſive proprietatibus deſcribitur; ergo certis differentiis ab aliis ejuſdem generis mundis diſtinctus, ſuam peculiarem hanc formam obtinet. Præterea cum neque homo unicus, neque unicus equus in natura rerum ſit, neque aſtrum, neque deus, neque genius; quid obſtat quin dicamus non unicum, ſed plures numero mundos natu-

λὰ πλείονας; Ὁ γὰρ λέγων ὅτι καὶ γῆν μίαν ἔχει καὶ θάλατταν, ἐμφανές τι παρορᾷ τὸ τῶν ὁμοιομερῶν· τήν τε γὰρ γῆν εἰς ὁμώνυμα μέρη, καὶ τὴν θάλατταν ὡσαύτως διαιροῦμεν· τοῦ δὲ κόσμου μέρος οὐκ ἔτι κόσμος, ἀλλ' ἐκ διαφόρων φύσεων συνέστηκε.

424 κε'. Καὶ μὴν ὅ γε μάλιστα φοβηθέντες ἔνιοι καταναλίσκουσιν τὴν ὕλην εἰς τὸν κόσμον ἅπασαν, ὡς μηδὲν ὑπολειπόμενον ἐκτὸς ἐνστάσεσιν ἢ πληγαῖς διαταράττοι τὴν τοῦδε σύστασιν, οὐκ ὀρθῶς ἔδεισαν. Πλειόνων γὰρ ὄντων κόσμων, ἰδίᾳ δ' ἑκάστου συνειληχότος οὐσίᾳ καὶ ὕλῃ μέτρον ὡρισμένον ἐχούσῃ καὶ πέρας, οὐδὲν ἄτακτον οὐδ' ἀκατακόσμητον, οἷον περίττωμα, λειφθήσεται προσπίπτον ἔξωθεν. Ὁ γὰρ περὶ ἕκαστον λόγος ἐγκρατὴς ὢν τῆς συννενεμημένης ὕλης, οὐδὲν ἔκφορον ἐάσει καὶ πλανώμενον ἐμπεσεῖν εἰς ἄλλον, οὐδὲ εἰς ἑαυτὸν ἐξ ἄλλου· δια-

A. 3. ὑπολειπόμενον—διαταράττοι] Prius ex Anon. Mez. Poſterius ex Ald. Baſ. D. F. Ven. 1. Vulgo ὑπολειπομένην—διαταράττειν.
A. 8. ἕκαστον λόγος] Sic Anon. Mez. Vulgo ἕκαστον λόγον.

ram complecti? Qui enim dicit unam quoque duntaxat eſſe terram, unicum mare, is hallucinatur, partium ſimilitudinem in rebus evidentem non animadvertens. Terra enim in ejuſdem nominis partes dividitur, itemque mare: mundi pars jam non itidem mundus eſt, ſed diverſæ naturæ res.

XXV. Porro quod nonnulli univerſam materiam uni mundo impendunt, maxime id metuentes, ne ſi quid extra iſtum relinqueretur, id alliſionibus atque ictibus hujus mundi compagem diſturbaret: inanis eſt metus. Cum enim ſint plures mundi, quorum quiſque ſua contineatur ſubſtantia atque materie quam certa menſura definit ſuæque extremitates; nihil ordinis exſors et incompoſitum ac tanquam excrementum foras prolapſum relinquetur. Uniuſcujuſque enim mundi forma materiam ſibi deſtinatam continens, nihil patietur temerario motu citatum in alium decidere mundum, aut ex alio

τὸ μήτε πλῆθος ἀόριστον καὶ ἄπειρον τὴν φύσιν ἔχειν, μήτε κίνησιν ἄλογον καὶ ἄτακτον. Εἰ δὲ καί τις ἀποῤῥοὴ φέρεται πρὸς ἑτέρους ἀφ' ἑτέρων, ὁμόφυλον εἶναι καὶ προσηνῆ καὶ πᾶσιν οἰκείως ἐπιμιγνυμένην, ὥσπερ αἱ τῶν ἀστέρων αὐγαὶ καὶ συγκράσεις, αὐτούς τε τέρπεσθαι καθορῶντας ἀλλήλους εὐμενῶς, θεοῖς τε πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς καθ' ἕκαστον οὖσι, παρέχειν ἐπιμιξίας, καὶ φιλοφροσύνας. Ἀδύνατον γὰρ οὐθὲν ἐστὶ τούτων, οὔτε μυθῶδες, οὔτε παράλογον· εἰ μὴ, νὴ Δία, τοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπο-ψονταί τινες, ὡς φυσικὰς αἰτίας ἔχουσι. Τῶν γὰρ σωμάτων ἑκάστου τόπον οἰκεῖον ἔχοντος, ὥς φησιν, ἀνάγκη C
τὴν γῆν πανταχόθεν ἐπὶ τὸ μέσον φέρεσθαι, καὶ τὸ ὕδωρ ἐπ' αὐτῆς διὰ βάρος ὑφιστάμενον τοῖς κουφοτέροις· ἂν οὖν πλείονες ὦσι κόσμοι, συμβήσεται τὴν γῆν πολλαχοῦ μὲν ἐπάνω τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἀέρος κεῖσθαι, πολλα-

B. 4. οἰκείως] D. ἐοίκως. Unde ſuſpicor veram lectionem fuiſſe ἐοίκως εἰκός. Certe ſententia loci requirit *veriſimile eſt*, vel quid ejus modi.

in ſe; eo quod natura neque infinitam admittit multitudinem, neque temerarias et ordine rationeque carentes motiones. Quod ſi quid ab uno mundo in alium defluit: neceſſe eſt hujuſmodi influxus cognatos inter ſe, gratoſque eſſe, et mixtione fieri optime mundorum naturæ conveniente: quo modo ſiderum fulgores ſive radii inter ſe contemperantur: ipſoſque mundos delectari dum benigno invicem ſe contemplantur vultu: diiſque qui in ſingulis ſunt multi ac boni, congreſſus amicos exhibere. Horum omnium, quæ dixi, nihil eſt quod fieri nequeat, nihil fabuloſum, nihil rationi adverſum. Niſi, mehercle, Ariſtotelis aliquis ſententia terretur, tanquam naturæ conſentanea. Cum enim, ut ipſe inquit, quodvis corpus ſuum habeat proprium locum: neceſſe eſt terram undiquaque ad medium ferri, et aquam ſuper hanc levioribus ſubſidentem; ergo ſi plures ſint mundi, eveniet ut terra multifariam igni et aëre ſupe-

Digitized by Google

χοῦ δ' ὑποκάτω· καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὸ ὕδωρ ὁμοίως, ποῖ μὲν ἐν ταῖς κατὰ φύσιν χώραις ὑπάρχειν, ποῖ δὲ ἐν ταῖς παρὰ φύσιν· ὧν ἀδυνάτων ὄντων, ὡς οἴεται, μήτε δύο, μήτε πλείονας εἶναι κόσμους, ἀλλ' ἕνα τοῦτον ἐκ τῆς οὐσίας ἁπάσης συγκείμενον, ἱδρυμένον κατὰ φύσιν, ὡς προσήκει ταῖς τῶν σωμάτων διαφοραῖς.

κϛ'. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα πιθανῶς μᾶλλον ἢ ἀληθῶς εἴρηται. Σκόπει δὲ οὕτως, ἔφη, ὦ φίλε Δημήτριε· τῶν
D γὰρ σωμάτων τὰ μὲν ἐπὶ τὸ μέσον καὶ κάτω κινεῖσθαι λέγων, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ ἄνω, τὰ δὲ περὶ τὸ μέσον καὶ κύκλῳ, πρὸς τί λαμβάνει τὸ μέσον; οὐ δήπου πρὸς τὸ κενόν· οὐ γάρ ἐστι κατ' αὐτόν· καθ' οὓς δ' ἐστὶν, οὐκ ἔχει μέσον, ὥσπερ οὐδὲ πρῶτον, οὐδ' ἔσχατον· πέρατα καὶ ταῦτα· τὸ δὲ ἄπειρον, καὶ ἀπέρατον. Εἰ δὲ καὶ βιάσαιτό τις αὐτὸν λόγῳ βίᾳ κινοῦ-

C. 6. ποῖ μὲν—ποῖ δὲ] Rectius ποῖ μὲν—ποῖ δέ: prius habent D. F. poſterius B. Colleg. Nov.

D. 7. Εἰ δὲ καὶ βιάσαιτο—τολμῆσαι] Corruptiſſimus locus, prior certe ejus pars. Forte Εἰ δὲ καὶ βιάσαιτό τις αὐτὸν λέγειν κενοῦ μέσον, ἄπορον τὸ νοῆσαι: tale quid etiam Xylander vertendo ſecutus eſt.

rior, multifariam item inferior exſtet: idemque de aëre et aqua intelligendum, quæ alicubi ſuis in locis a natura attributis erunt, alicubi non erunt: quæ cum ſint, ut ipſe cenſet, impoſſibilia; neque duos eſſe, neque plures mundos ſtatuit, ſed unum hunc ex univerſa compactum ſubſtantia: in quo corpora juxta legem naturæ ſint locorum differentiis diſpoſita.

XXVI. Verum hæc ipſa probabiliter magis quam vere dicta ab eo ſunt, idque mi Demetri, ſic diſpiciamus. Corporum alia ad medium et deorſum, alia a medio et ſurſum, quædam circa medium et in orbem moveri dicens, cujuſnam rei reſpectu medium ſumit? Non quidem inanis comparatione ſumit, quod nullum eſt ipſius ſententia: et qui vacuum ponunt, medio hoc ipſorum opinione caret, ut et principio, et fine: quæ ſunt extremitates, quibus in infinito non eſt locus. Atque ut extorqueas Ariſtoteli aſſertionem inanis, tamen intel-

μενον, ἄπειρον τολμῆσαι, τίς ἡ πρὸς τοῦτο γινομένη τῶν κινήσεων διαφορὰ τοῖς σώμασιν; οὔτε γὰρ ἐν τῷ κενῷ δύναμίς ἐστι τῶν σωμάτων, οὔτε τὰ σώματα προαίρεσιν ἔχει καὶ ὁρμὴν ᾗ τοῦ μέσου γλίχεται, καὶ πρὸς τοῦτο συντείνει πανταχόθεν· ἀλλ' ὅμως ἄπορόν ἐστιν ἀψύχων σωμάτων E
πρὸς ἀσώματον χωρεῖν καὶ ἀδιάφορον, ἢ φορὰν ἐξ αὐτῶν ἢ ὁλκὴν ἀπ' ἐκείνης γινομένην νοῆσαι. Λείπεται τοίνυν, τὸ μέσον οὐ τοπικῶς ἀλλὰ σωματικῶς λέγεσθαι. Τοῦδε γὰρ τοῦ κόσμου μίαν ἐκ πλειόνων σωμάτων καὶ ἀνομοίων ἑνότητα καὶ σύνταξιν ἔχοντος, αἱ διαφοραὶ τὰς κινήσεις ἄλλους πρὸς ἄλλας ποιοῦσιν ἐξ ἀνάγκης· δῆλον δὲ τῷ μετακοσμούμενα ταῖς οὐσίαις ἕκαστα καὶ τὰς χώ- F
ρας ἅμα συμμεταβάλλειν· αἱ μὲν γὰρ διακρίσεις ἀπὸ τοῦ μέσου τὴν ὕλην αἰρομένην ἄνω, κύκλῳ διανέμουσιν· αἱ δὲ συγκρίσεις καὶ πυκνώσεις πιέζουσι κάτω πρὸς τὸ μέσον καὶ συνελαύνουσι.

E. 1. ἀλλ' ὅμως ἄπορόν] Legendum ἄλλως δ' ἄπορον. Mox χωρεῖν in χώρας mutandum, cum Mez.

lectu arduum eſt, quænam ejus ratione corporibus differentia motuum debeat tribui; nam neque in inani vis eſt corporum, neque voluntatem habent corpora et appetitum quo medium affectent et undiquaque ad illud contendant: ſed tamen difficile eſt intelligere, quo modo corpora ad incorpoream atque indifferentem rem ferantur, aut ab ea motum momentumve conſequantur. Reſtat ut medium non loci ratione, ſed corporis accipiamus. Cum enim mundus hic ex multis ac diſſimilibus corporibus in unam compactus ſit ac concinnatus molem, neceſſario differentiæ eorum motus viciſſitudines efficiunt. Id ex eo fit evidens, quod ſingula dum ſubſtantiam mutant, ſimul etiam locum alium a priore occupant; diſſipatio enim a medio ſurſum elatam materiam per circulum didit: concretio et ſtipatio deorſum eam ad medium cogit atque deprimit.

κζ'. Περὶ ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἐνταῦθα πλείοσι λόγοις χρῆσθαι· ἣν γὰρ ἄν τις ὑποθῆται τῶν παθῶν τούτων καὶ τῶν μεταβολῶν αἰτίαν εἶναι δημιουργόν, αὕτη συνέξει τὸν κόσμον ἕκαστον ἐν ἑαυτῷ. Καὶ γὰρ γῆν καὶ
425 θάλατταν ἕκαστος ἔχει κόσμος· ἔχει γὰρ καὶ μέσον ἕκαστος ἴδιον, καὶ πάθη σωμάτων, καὶ μεταβολάς, καὶ φύσιν, καὶ δύναμιν ἣ σώζει κατὰ χώραν καὶ φυλάττει ἕκαστον. Τὸ μὲν γὰρ ἐκτὸς εἴτ' οὐδέν ἐστιν, εἴτε κενὸν ἄπειρον, οὐ παρέχει μέσον, ὡς εἴρηται· πλειόνων δὲ κόσμων ὄντων, καθ' ἕκαστόν ἐστιν ἴδιον μέσον· ὥστε κίνησις ἰδία τοῖς μὲν ἐπὶ τοῦτο, τοῖς δ' ἀπὸ τούτου, τοῖς δὲ περὶ τοῦτο, καθάπερ αὐτοὶ διαιροῦσιν. Ὁ δ' ἀξιῶν, πολλῶν μέσων ὄντων, ἐφ' ἓν μόνον ὠθεῖσθαι τὰ βάρη πανταχόθεν, οὐδὲν διαφέρει τοῦ, πολλῶν ὄντων ἀνθρώπων, ἀξιοῦντος εἰς μίαν φλέβα τὸ πανταχόθεν αἷμα συρρεῖν, καὶ μιᾷ μήνιγγι τοὺς

A. 3. ἣ σώζει] Addidi ἣ ex Mez. Mox Τὸ pro vulgato Τοῦ ex Anon. In utroque aſſentitur Xyl.

XXVII. Qua de re non eſt opus hoc loco copioſius diſſerere. Quam enim cauſam harum affectionum atque mutationum effectricem poſueris, ea unumquemvis in ſeipſo continebit mundum: quivis enim peculiare habet medium, ſuas corporum affectiones, mutationeſque, ſuam naturam et vim, quæ ſuo quodque in loco conſervet. Quod enim extra eſt, ſive id nihil eſt, ſive infinitum inane, non præbet medium: ſicut docuimus ſupra. Cum autem plures ſint mundi, unicuique ſuum eſt medium, ac proinde peculiaris etiam cuivis motus, aliis ad medium, aliis circa id, aliis ab eo: ſicut ipſi diſtinguunt. Qui autem propoſita mediorum multitudine contendit undique omnia gravia ad unum medium compelli: is perinde facit ac ſi poſtulet omnium hominum, qui numero ſunt permulti, ſanguinem in unam aliquam venam confluere, omniaque cerebra una contineri membrana; quia nimirum in-

πάντων ἐγκεφάλους περιέχεσθαι, δεινὸν ἡγούμενος εἰ τῶν φυσικῶν καὶ σωματικῶν οὐ μίαν ἅπαντα τὰ στερεὰ καὶ B
μίαν τὰ μανὰ χώραν ἐφέξει. Καὶ γὰρ οὗτος ἄτοπος ἐστι, κἀκεῖνος, ἀγανακτῶν εἰ τὰ ὅλα τοῖς αὑτῶν μέρεσι χρῆται, τὴν κατὰ φύσιν θέσιν ἔχουσιν ἐν ἑκάστῳ καὶ τάξιν· ἐκεῖνο γὰρ ἦν ἄτοπον, εἴ τις ἔλεγε κόσμον εἶναι τὸν ἐν αὑτῷ σελήνην ἔχοντα, καθάπερ ἄνθρωπον ἐν ταῖς πτέρναις τὸν ἐγκέφαλον φοροῦντα, καὶ τὴν καρδίαν ἐν τοῖς κροτάφοις. Τὸ δὲ, πλείονας ποιοῦντας χωρὶς ἀλλήλων κόσμους, ἅμα τοῖς ὅλοις τὰ μέρη συναφορίζειν καὶ συνδιαιρεῖν οὐκ ἄτοπον· ἡ γὰρ ἐν ἑκάστῳ γῆ καὶ θάλασσα καὶ οὐρανὸς κείσεται κατὰ φύσιν ὡς προσήκει, τό, τε ἄνω καὶ κάτω, C
καὶ κύκλῳ, καὶ μέσον, οὐ πρὸς ἄλλον, οὐδ' ἐκτὸς, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει τῶν κόσμων ἕκαστος.

κη'. Ὃν μὲν γὰρ ἔξω τοῦ κόσμου λίθον ὑποτίθενταί

B. 3. χρῆται] Ita A. B. D. F. Venet. 1. Colleg. Nov. Pol. Jannot. Anon. Mez. Ceteri et vulgo χρῆσθαι.
B. 6. σελήνην ἔχοντα] Complura videntur excidiſſe verba: Mez. quidem inſerit κάτω, quod non ſatisfacit.

juriam naturæ fieri putet, ſi corporum naturalium non omnia ſolida uno, rara itidem ſuo quodam ſint in loco. Nam et hic abſurdum tueretur, et is inepte facit, qui ferre æquo animo non poteſt ut tota quævis ſuis utantur partibus, naturæ ratione atque ordine debito diſpoſitis. Id quidem abſurdum foret, ſi quis diceret mundum eſſe qui ita in ſe Lunam habeat, ſicut homo in calcibus cerebrum ſi geſtet, et cor in temporibus. Sed plures a ſe invicem ſeparatos mundos ſtatuentem, una cum totis etiam partes ſegregare ac dividere, non eſt a ratione alienum; unius enim cujuſque mundi terra, mare, cœlum, ſecundum naturam erunt collocata: et quivis mundus ſuperiora, inferiora, circulo ambientia, centrum, habebit non alterius ſed ſui ipſius ſuarumque inter ſe partium reſpectu, intra, non extra ſe.

XXVIII. Quem enim quidam lapidem extra mundum

τινες, οὔτε μονῆς εὐπόρως παρέχει νόησιν, οὔτε κινήσεως· πῶς γὰρ ἢ μενεῖ βάρος ἔχων ἢ κινήσεται πρὸς τὸν κόσμον, ὥσπερ τὰ λοιπὰ βάρη, μήτε μέρος ὢν αὐτοῦ, μήτε συντεταγμένος εἰς τὴν οὐσίαν; ἡ δ' ἐν ἑτέρῳ κόσμῳ περιεχομένη καὶ συνδεδεμένη οὐκ ἔδει διαπορεῖν ὅπως οὐκ ἐνταῦθα μεταχωρεῖ διὰ βάρος ἀπορραγεῖσα τοῦ ὅλου, τὴν D φύσιν ὁρῶντας καὶ τὸν τόνον ὑφ' οὗ συνέχεται τῶν μερῶν ἕκαστον. Ἐπεὶ μὴ πρὸς τὸν κόσμον, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ τὸ κάτω καὶ ἄνω λαμβάνοντες, ἐν ταῖς αὐταῖς ἀπορίαις Ἐπικούρῳ γενησόμεθα, κινοῦντι τὰς ἀτόμους ἁπάσας εἰς τοὺς ὑπὸ πόδας τόπους, ὥσπερ ἢ τοῦ κενοῦ πόδας ἔχοντος, ἢ τῆς ἀπειρίας ἐν αὐτῇ κάτω τε καὶ ἄνω διανοῆσαι διδούσης. Διὸ καὶ Χρύσιππόν ἐστι θαυμάζειν, μᾶλλον δὲ ὅλως διαπορεῖν ὅ, τι δὴ παθὼν τὸν κόσμον ἐν μέσῳ φησὶν ἱδρῦσθαι, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τὸν μέσον τόπον ἀϊδίως κατειληφυῖαν, οὐχ

poſitum pro argumento adhibent, is neque quietis expeditam, neque motus opinionem adfert. Quomodo enim vel manebit, pondere præditus? vel ad mundum feretur, reliquorum inſtar gravium, cujus pars non eſt, neque in naturam ejus compoſitus? De terra autem in altero contenta atque devincta mundo non erat neceſſe ſollicitum eſſe, quomodo non avulſa pondere ſuo ab univerſo in hunc mundum tranſiret: cum videamus naturam ſuo quaſque partes loco cohibere. Etenim ſi non ipſius mundi reſpectu, ſed extra eum ſuperiora et inferiora comparare inſtituamus, in eaſdem cum Epicuro incidemus difficultates, qui atomos univerſas movet in loca ſub pedibus ſita: quaſi vero aut inane pedes habeat, aut infinitum in ſe cogitari ſuperius inferiuſve aliquid ſinat. Itaque Chryſippum admirari licet, aut potius vehementer dubitare quidnam ei ad animum acciderit, cum mundum in medio collocatum ſcriberet, ejuſque ſubſtantiam ab æterno medium occupaſſe locum, qui

Digitized by Google

ἥκιστα τοῦτον συνείργεσθαι πρὸς τὴν διαμονὴν καὶ οἷον ἀφθαρσίαν. Ταυτὶ γὰρ ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ δυνατῶν E λέγει, μέσον τε τοῦ ἀπείρου τόπον οὐκ ὀρθῶς ὀνειρώττων, ἀτοπώτερόν τε τῆς διαμονῆς τοῦ κόσμου τῷ ἀνυπάρκτῳ μέσῳ τὴν αἰτίαν ἀποδοὺς, καὶ ταῦτα πολλάκις εἰρηκὼς ἐν ἑτέροις, ὅτι ταῖς εἰς τὸ αὐτῆς μέσου ἡ οὐσία, καὶ ταῖς ἀπὸ τοῦ αὐτῆς μέσου διοικεῖται καὶ συνέχεται κινήσεσι.

κθ'. Καὶ μὴν τά γε ἄλλα τῶν Στωϊκῶν τίς ἂν φοβηθείη, πυνθανομένων πῶς εἱμαρμένη μία μένει καὶ πρόνοια, καὶ οὐ πολλοὶ Δίες καὶ Ζῆνες ἔσονται, πλειόνων ὄντων κόσμων; Πρῶτον μὲν γὰρ εἰ τὸ πολλοὺς εἶναι Δίας καὶ Ζῆνας ἄτοπόν ἐστι, πολλῷ δήπουθεν ἔσται τὰ ἐκείνων F ἀτοπώτερα· καὶ γὰρ ἡλίους καὶ σελήνας καὶ Ἀπόλλωνας καὶ Ἀρτέμιδας καὶ Ποσειδῶνας ἐν ἀπείροις κόσμων περιόδοις ἀπείρους ποιοῦσιν. Ἔπειτα τίς ἀνάγκη πολλοὺς εἶναι Δίας, ἂν πλείονες ὦσι κόσμοι, καὶ μὴ καθ' ἕκαστον ἀρ-

D. 11. τοῦτον συνείργεσθαι] Corrigendum certe τούτῳ: forte et συνεργεῖσθαι.
E. 5. αὐτῆς μέσου] Ita F. Ceteri et vulgo αὐτῆς μέσον.
F. 5. καθ' ἕκαστον] Senſus Scriptoris requirit *unum eſſe communem omnium Mun-*

non minimum ei ad permanendum et interitus immunitatem momenti contulerit. Hoc enim in quarto de Poſſibilibus libro tradit, medium inanis locum non recte ſomnians, et cauſam cur mundus permaneat abſurdiorem fictitio iſto medio adſignans: cum quidem alibi ſæpe dixiſſet ſubſtantiam ſuis in medium et a medio ſuo motibus diſpenſari ac contineri.

XXIX. Et quidem reliqua Stoicorum interrogata quem terreant, dum quærunt qui unum fatum, una providentia maneat, ac non plures Joves fiant, ſi plures ſint mundi? Primum enim ſi abſurdum eſt multos eſſe Joves, ipſorum decreta multo erunt abſurdiora: faciunt enim in infinitis mundorum converſionibus infinitos Soles, Lunas, Apollines, Dianas, Neptunos. Deinde quæ neceſſitas cogit multos eſſe Joves, ſi plures ſint mundi, non ſingulis præeſſe prin-

χοντα πρῶτον καὶ ἡγεμόνα τοῦ ὅλου θεὸν ἔχοντα καὶ νοῦν
426 καὶ λόγον, οἷος ὁ παρ' ἡμῖν κύριος ἁπάντων καὶ πα-
τὴρ ἐπονομαζόμενος; Ἢ τί κωλύσει τῆς τοῦ Διὸς εἱμαρ-
μένης καὶ προνοίας ὑπηκόους πάντας εἶναι, καὶ τοῦτον
ἐφορᾷν ἐν μέρει καὶ κατευθύνειν, ἐνδιδόντα πᾶσιν ἀρχὰς
καὶ σπέρματα καὶ λόγους τῶν περαινομένων; Οὐ γὰρ
ἐνταῦθα μὲν ἓν συνίσταται σῶμα πολλάκις ἐκ διεστώτων σω-
μάτων, οἷον ἐκκλησία, καὶ στράτευμα, καὶ χορός· ὧν ἑκάστῳ
καὶ ζῆν καὶ φρονεῖν καὶ μανθάνειν συμβέβηκεν, ὡς οἴεται
Χρύσιππος· ἐν δὲ τῷ παντὶ δέκα κόσμους ἢ πεντήκον-
B τα καὶ ἑκατὸν ὄντας ἑνὶ χρῆσθαι λόγῳ, καὶ πρὸς ἀρ-
χὴν συντετάχθαι μίαν, ἀδύνατόν ἐστιν· ἀλλὰ καὶ πάνυ
πρέπει θεοῖς ἡ τοιαύτη διάταξις. Οὐ γὰρ ὡς σμήνους
ἡγεμόνας δεῖ ποιεῖν ἀνεξόδους, οὐδὲ φρουρεῖν συγκλεί-
σαντας τῇ ὕλῃ, μᾶλλον δὲ συμφράξαντας, ὥσπερ οὗτοι

dorum principem Jovem: quod in verb's, ut nunc ſunt, non continetur. Malim ἕνα ἄρχοντα πάντων καὶ ἡγεμ. vel. καθ' ἕνα τὸν ἄρχοντα πάντων καὶ ἡγεμόνα τοῦ ὅλου θεόν &c. quo ſenſu vertit Xyl.

B. 1. καὶ ἑκατὸν] Rectius ἢ ἑκατόν, ut Xyl. reddidit.

cipem Univerſi deum mente ac ratione præditum, qualis eſt qui a nobis dominus omnium ac pater cognominatur? Aut quid obſtabit, quo minus Jovis fato ac providentiæ omnes ii obediant, iſque ſingulos inſpiciat, ac dirigat, ſingulis præbens initia, ſemina, ac rationes eorum quæ peraguntur? Cum enim in rebus humanis ſæpenumero unum aliquod corpus ex diverſis corporibus conſtet, quorum pro ſe quodvis vivat, intelligat, ſentiat, ut eſt concio, ut exercitus, ut chorus, quod et Chryſippo viſum fuit; in univerſo nefas nequaquam putandum eſt, eſſe mundos decem, quinquaginta, aut centum, qui omnes una regantur mente, et ab uno pendeant principio: immo autem admodum deos decet talis diſpoſitio. Non enim tanquam apum examinum ductores deos debemus ſtatuere qui nuſquam exeant, aut materiæ incluſi adſerventur, ac quaſi in ea obturentur: id quod faciunt Stoici, qui deos introducunt

Digitized by Google

τὺς θεὺς ἀέρων ἕξεις ποιῦντες, καὶ ὑδάτων καὶ πυρὸς δυνάμεις ἐγκεκραμένας ἡγύμενοι συγγεννῶσι τῷ κόσμῳ, καὶ πάλιν συγκατακαίουσιν, οὐκ ἀπολύτυς, οὐδ' ἐλευθέρους, οἷον ἡνιόχους ἢ κυβερνήτας, ὄντας· ἀλλ' ὥσπερ ἀγάλματα προσηλῦται καὶ συντήκεται βάσεσιν, ὕτως ἐγκεκλεισμένυς εἰς τὸ σωματικὸν καὶ συγκαταγεγομφωμένυς, κοινωνῦντας αὐτῷ μέχρι φθορᾶς καὶ διαλύσεως ἁπάσης C καὶ μεταβολῆς.

λ'. Ἐκεῖνος δ', οἶμαι, σεμνότερος ὁ λόγος καὶ μεγαλοπρεπέστερος, ἀδεσπότυς, καὶ αὐτοκρατεῖς τοὺς θεὺς ὄντας, ὥσπερ οἱ Τυνδαρίδαι τοῖς χειμαζομένοις βοηθῦσιν, ἐπερχόμενοί τε μαλάσσοντες βίᾳ τε πόντον, ὠκείας τε ἀνέμων ῥιπάς, οὐκ ἐμπλέοντες αὐτοὶ καὶ συγκινδυνεύοντες, ἀλλ' ἄνωθεν ἐπιφαινόμενοι καὶ σώζοντες· οὕτως ὑπεῖναι τὸν κόσμον ἄλλοτε ἄλλον, ἡδονῇ τε τῆς θέας ἀγομένυς, καὶ τῇ φύσει συναπευθύνοντας ἕκαστον. Ὁ μὲν γὰρ

B. 6. ποιῦντες] Hanc variam lectionem A. et Mes. prætuli vulgato ποιῦντας.
C. 8. ὑπεῖναι τὸν κόσμον] Corrigendum ἐπιέναι, vel ἐπεῖναι, τῷ κόσμῳ.

aërum, aquarum, et ignium affectiones ſeu facultates quaſdam inſitas, eoſque et gignunt cum mundo, et rurſus cum eodem comburunt: neque eos liberos ac ſolutos inſtar aurigarum aut gubernatorum faciunt: ſed quo modo ſimulachra ſuis baſibus adfixa ſunt, ita deos corporeæ incluſos naturæ ac tanquam clavis immiſſis adſtrictos faciunt, conſortes omnium mutationum, etiam ad interitum uſque.

XXX. Hæc vero, niſi fallor, magnificentior eſt et majeſtati deorum affinior ſententia, eſſe eos liberos, neque alieno ſubjectos dominio: utque Caſtores auxilium jactatis tempeſtate ferunt, ſuoque adventu

Leniunt fluctus, celereſque ventos,

non ipſi ſimul navigantes, aut in eodem verſantes periculo, ſed ab alto ſupervenientes ſalutemque adferentes: ita eos alium alias inviſere mundum, cum contemplationis ductos jucunditate, tum quod ſua natura ſingulorum gubernationem adjuvant. Nam Home-

D Ὁμηρικὸς Ζεὺς οὐ πάνυ πρόσω μετέθηκε τὴν ὄψιν ἀπὸ Τροίας ἐπὶ τὰ Θρᾴκια καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον νομάδας· ὁ δ' ἀληθινὸς ἔχει καλὰς καὶ πρεπούσας ἐν πλείοσι κόσμοις μεταβολάς, οὐχὶ κενὸν ἄπειρον ἔξω βλέπων, οὐδ' ἑαυτόν, ἄλλο δὲ οὐδὲν (ὡς ᾠήθησαν ἔνιοι) νοῶν, ἀλλ' ἔργα τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων πολλά, κινήσεις τε καὶ φορὰς ἄστρων ἐν περιόδοις καταθεώμενος. Οὐ γὰρ ἀπεχθάνεται μεταβολαῖς, ἀλλὰ καὶ πάνυ χαίρει τὸ θεῖον, εἰ δεῖ τῶν φαινομένων τεκμαίρεσθαι ταῖς κατ' οὐρανὸν ἐξαμείψεσι καὶ περιόδοις. Ἡ μὲν οὖν ἀπειρία παντά-
E πασιν ἀγνώμων καὶ ἄλογος καὶ μηδαμῆ προσιεμένη θεόν, ἀλλὰ χρωμένη πρὸς πάντα τῷ κατὰ τύχην καὶ αὐτομάτῳ· ἡ δ' ἐν ὡρισμένῳ πλήθει καὶ ἀριθμῷ κόσμων ἐπιμέλεια καὶ πρόνοια τοῦ εἰς ἓν δεδυκυίας σῶμα καὶ προσηρτημένης ἑνί, καὶ τοῦτο μετασχηματιζούσης καὶ ἀναπλαττούσης ἀπειράκις, ἔμοιγε δοκεῖ μηδὲν ἔχειν ἀσεμνότερον μήτ' ἐπιπονώτερον.

ricus quidem iſte Jupiter non uſque adeo longe oculos a Troja divertit, in Thraciam et Nomades Iſtri accolas intuens: verus autem pulchras habet ipſique convenientes in variis mundis mutationes, non inane extra infinitum cernens, neque ſeipſum ac nihil aliud (quæ nonnullorum fuit opinio) conſiderans: ſed opera deorum et hominum, motuſque et converſiones ſiderum multiplices contemplans. Non enim odit mutationes divina natura, ſed admodum iis delectatur, ſi licet hoc colligere ex ſiderum viciſſitudinibus conſpectui noſtro expoſitis. Enimvero infinitas omnino bruta eſt et importuna, neque deum admittit, fortuna et caſu omnibus in rebus utitur. At in certa multitudine definitoque numero mundorum adminiſtratio ac providentia verſans, ei quæ in unum aliquod corpus illapſa eique adfixa id infinities tranſmutat atque refingit, neque majeſtate cedit, neque eſt laborioſior.

λα'. Ἐγὼ μὲν οὖν τοσαῦτα εἰπὼν ἐπέσχον. Ὁ δὲ Φίλιππος οὐ πολὺν χρόνον διαλιπών, Τὸ μὲν ἀληθὲς περὶ τούτων οὕτως ἔχειν ἢ ἑτέρως, οὐκ ἂν ἔγωγε διϊσχυρισαίμην· εἰ δὲ τὸν θεὸν ἐκβιβάζομεν ἑνὸς κόσμου, διὰ F
τί πέντε μόνων ποιοῦμεν οὐ πλειόνων δημιουργόν, καὶ τίς ἐστι τοῦ ἀριθμοῦ τούτου πρὸς τὸ πλῆθος λόγος, ἥδιον ἄν μοι δοκῶ μαθεῖν, ἢ τῆς ἐνταῦθα τοῦ ΕΙ καθιερώσεως τὴν διάνοιαν· οὔτε γὰρ τρίγωνος ἢ τετράγωνος, οὔτε τέλειος ἢ κυβικός, οὔτ' ἄλλην τινὰ φαίνεται κομψότητα παρέχων τοῖς ἀγαπῶσι τὰ τοιαῦτα καὶ θαυμάζουσιν. Ἡ δ' ἀπὸ τῶν στοιχείων ἔφοδος ἣν αὐτὸς ὑπηνίξατο, πάντη δυσληπτός ἐστι, καὶ μηδὲν ὑποφαίνουσα τὸ ἐκεῖνον ἐπεσπασμένης πιθανότητος εἰπεῖν, ὡς εἰκός ἐστι πέντε 413
σωμάτων ἰσογωνίων καὶ ἰσοπλεύρων καὶ περιεχομένων ἴσοις

E. 8. ἐπέσχον.] Sic Ald. Baſ. Xyl. B. D. F. Ven. 1. Colleg. Nov. Mez. At Steph. et ceteri male ἀπέσχον.

F. 6. φαίνεται] Colleg. Nov. Mez. Vulgatum erat φαίνηται.

F. 9. ἐκεῖνον] Ex Anon. Mez pro vulgato ἐκείνων.

XXXI. Hæc ego locutus, conticui. Philippus autem temporis exiguo ſpatio elapſo, Hæc, inquit, Sicne habeant an ſecus, meum non eſt affirmare. Quod ſi tamen deum extra unum mundum proferimus, cur eum quinque duntaxat artificem faciamus mundorum, non plurium, et quæ ſit hujus numeri ad multitudinem mundorum ratio, cogniturum me majore cum voluptate arbitror, quam quæ ſit EI hic dedicati cauſa. Is enim numerus neque triangulus eſt, neque quadratus, neque perfectus, neque cubicus, neque ullam aliam videtur elegantiam offerre iis, qui ſtudio iſtarum rerum afficiuntur, haſque magni faciunt ſubtilitates. Illa autem ab elementis ratiocinatio, quam Plato per ænigma notat, omnino obſcura et intellectu difficilis eſt, neque probabilitatem aliquam præ ſe fert, qua inductus concluſerit cum ſint quinque corpora æquiangula et æquilatera æqualibuſque contenta ſuperficiebus, ea in materiam

Digitized by Google

ἐπιπέδοις, ἐγγενομένων τῇ ὕλῃ, τοσούτους εὐθὺς ἐξ αὐτῆς ἀποτελεσθῆναι κόσμους.

λβ'. Καὶ μὴν, ἔφην ἐγὼ, δοκεῖ Θεόδωρος ὁ Σολεὺς οὐ φαύλως μετιέναι τὸν λόγον, ἐξηγούμενος τὰ μαθηματικὰ τοῦ Πλάτωνος· μέτεισι δὲ οὕτως. Πυραμὶς καὶ Ὀκτάεδρον, καὶ Εἰκοσάεδρον, καὶ Δωδεκάεδρον, ἃ πρῶτα τίθεται Πλάτων, καλὰ μέν ἐστι πάντα, συμμετρίαις λόγων καὶ ἰσότησι, καὶ κρεῖσσον οὐδὲν αὐτῶν, οὐδ' ὅμοιον ἄλλο συνθεῖναι τῇ φύσει καὶ συναρμόσαι λέλειπται· μιᾶς γε μὴν πάντα συστάσεως οὐκ εἴληχεν, οὐδ' ὁμοίαν ἔχει τὴν γένεσιν, ἀλλὰ λεπτότατον μέν ἐστι καὶ μικρότατον ἡ Πυραμὶς, μέγιστον δὲ καὶ πολυμερέστατον τὸ Δωδεκάεδρον· τῶν δὲ λειπομένων δυεῖν τοῦ Ὀκταέδρου μεῖζον ἢ διπλάσιον πλήθει τριγώνων τὸ Εἰκοσάεδρον. Διὸ τὴν γένεσιν ἅμα πάντα λαμβάνειν ἐκ μιᾶς ὕλης ἀδύνατόν ἐστι· τὰ γὰρ λεπτὰ καὶ μικρὰ καὶ ταῖς κατασκευαῖς ἁπλούστερα, πρῶτα τῷ κινοῦντι καὶ διαπλάττ-

veniſſe, et ex his ſtatim quinque confectos eſſe mundos.

XXXII. At vero, inquam ego, videtur Theodorus Solenſis non inepte rem explicaſſe, ubi mathematica Platonis interpretatur. Sic autem tractat. Pyramis, Octaëdron, (quod eſt octo:) Icoſaëdron, (quod eſt viginti:) et Dodecaëdron, (quod eſt duodecim baſium corpus,) quæ prima ponit Plato; pulchra quidem ſunt omnia, ob proportionum et rationum æqualitates: neque his melius quicquam aut aliud ſimile componere naturæ atque concinnare eſt relictum. Unam tamen omnia compagem ſortita non ſunt, neque ortum habent ſimilem: ſed tenuiſſimum eſt corpus atque minimum Pyramis, maximum et plurimis conſtans partibus Dodecaëdron: reliquis e duobus Icoſaëdron numero conſtat triangulorum ampliore quam duplo, ſi cum octaëdri conferatur triangulis. Impoſſibile itaque eſt, ex una ſimul iſthæc omnia naſci materia. Tenuia enim et exigua, et quorum ſimplicior eſt conſtructio, illa prima obtem-

Digitized by Google

ἰόντι τὴν ὕλην ὑπαχθεῖσαν ἀνάγκη καὶ συμπιλεῖσθαι καὶ περιΐστασθαι τῶν ἀδρομερῶν καὶ πολυσωμάτων, ἐξ ὧν καὶ τὴν σύστασιν ἐργωδεστέραν ἐχόντων τὸ Δωδεκάεδρον. Ἐπεὶ δὲ C τούτῳ, τὸ μόνον ἐστὶ σῶμα πρῶτον τὴν Πυραμίδα, τῶν δ' ἄλλων μηδὲν, ἀπολειπομένων τῇ φύσει τῆς γενέσεως. Ἐστὶν οὖν ἴαμα καὶ ταύτης τῆς ἀτοπίας ἡ τῆς ὕλης εἰς πέντε κόσμους διαίρεσις καὶ διάστασις· ὅπου μὲν γὰρ Πυραμὶς (ὑπέστη γὰρ πρῶτον) ὅπου δ' ὀκτάεδρον, ὅπου δ' εἰκοσάεδρον· ἐκ δὲ τοῦ προϋποστάντος ἐν ἑκάστῃ τὰ λοιπὰ τὴν γένεσιν ἕξει, κατὰ σύγκρισιν μερῶν εἰς πάντα γινομένης πᾶσι μεταβολῆς, ὡς αὐτὸς ὁ Πλάτων ὑποδείκνυσι διὰ πάντων σχεδὸν ἐπεξιών· ἡμῖν δὲ βρα- D χέως ἀρκέσει μαθεῖν. Ἐπεὶ ἀὴρ μὲν σβεννυμένου πυρὸς ὑφίσταται, καὶ λεπτυνόμενος αὖθις ἐξ αὑτοῦ πῦρ ἀναδίδωσιν, ἐν τοῖς ἑκατέροις σπέρμασι τὰ πάθη δεῖ θεᾶσθαι

B. 11. ἐξ ὧν] Suo loco reponendum, poſt ἐχόντων: præſtabat item ἐξ abeſſe.
C. 7. ἐν ἑκάστῃ—κατὰ σύγκρισιν] Forte ἐν ἑκάστῳ—κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν ut Anon. et Mez.

perare motori atque efformatori materiei, conſtituique oportet, et prius exiſtere quam ea quæ magnas partes ac multa habent corpora: e quibus eſt Dodecaëdron, cujus compages plus requirit laboris. Hinc ſequitur ſolam Pyramidem eſſe primum corpus, reliquorum nullum, cum ortus eorum natura ſit poſterior. Eſt autem hujus quoque abſurdi remedium, materiæ in quinque mundos diviſio ac diductio; alibi enim primum Pyramis extitit, alibi Octaëdron, alibi Icoſaëdron: ex eo autem, quod in quavis materiæ parte primum extitit, reliqua orientur ſecundum concretionem partium, qua omnium in omnia mutatio efficitur: id quod Plato ipſe monſtrat fere per omnia orationem deducens: nobis ſatis erit breviter ſic intelligere. Aer fit igne exſtincto, rurſumque aer attenuatus ignem edit: horum affectiones et mutationes conſiderari debent

καὶ τὰς μεταβολάς· σπέρματα δὲ πυρὸς ἡ Πυραμὶς, ἐξ εἴκοσι καὶ τεσσάρων πρώτων τριγώνων, τὸ δ' Ὀκτάεδρον ἀέρος ἐκ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ τῶν αὐτῶν γίνεται· γίνεται τοίνυν ἀέρος μὲν ἓν στοιχεῖον, ἐκ δυεῖν πυρὸς συγκραθέντων καὶ συστάντων· τὸ δ' ἀέρος αὖ κερματιζόμενον, εἰς δύο πυρὸς διακρίνεται σώματα, συνθλιβόμενον δ' αὖθις αὑτῷ καὶ συμπίπτον, εἰς ὕδατος ἰδέαν
E ἄπεισιν. Ὥστε πανταχοῦ τὸ προϋφιστάμενον ἀεὶ, πᾶσι τοῖς ἄλλοις εὐπόρως παρέχειν τὴν γένεσιν ἐκ τῆς μεταβολῆς· καὶ μὴ μόνον ἓν εἶναι πρῶτον, ἕτερον δ' ἐν ἑτέρῳ συστήματι κίνησιν ἀρχικὴν καὶ προληπτικὴν εἰς γένεσιν ἔχοντος, πᾶσι τηρεῖσθαι τὴν ὁμωνυμίαν.

λγʹ. Καὶ ὁ Ἀμμώνιος, Ἀνδρικῶς μὲν, ἔφη, ταῦτα τῷ Θεοδώρῳ καὶ φιλοτίμως διαπεπόνηται· θαυμάσαιμι δ' ἂν εἰ μὴ δόξειεν χρῆσθαι λήμμασιν ἀναιρετικοῖς ἀλλήλων. Ἀξιοῖ γὰρ ἅμα πᾶσι τοῖς πέντε μὴ γενέσθαι τὴν σύστασιν, ἀλλὰ τὸ λεπτότατον ἀεὶ καὶ δι' ἐλάττονος πραγ-

in utriuſque ſeminibus. Semina ignis ſunt Pyramis ex viginti quatuor primis triangulis conflata: aëris autem, Octaëdrum ex quadraginta octo ejuſdem generis trigonis. Fit ergo aëris unum elementum e duobus ignis coactum et temperatum: rurſuſque unum aëris corpus diviſum, in duo ignis corpora ſecernitur: iterumque in ſeſe compactum atque coiens, abit in aquæ formam. Itaque ubique ſemper illud quod primo exſtitit, mutatione ſui reliquis expeditam naſcendi rationem præbet; ut jam non unum duntaxat ſit primum, ſed aliud in alia materiæ parte princeps originis reliquorum, idemque omnibus primordii nomen hoc modo ſervetur.

XXXIII. Hic Ammonius. Animoſe quidem, inquit, iſta et magno cum ſtudio Theodorus elaboravit: mirer vero, ſi non ſumſerit ea, quorum alterum ab altero evertitur. Ponit enim, quinque iſta non ſimul omnia naſci, ſed id ſemper prius oriri, quod

Digitized by Google

ματείας συνεσταμένον προεκπίπτειν εἰς γένεσιν· εἶτα ὥσ- F
περ ἀκόλουθον, οὐ μαχόμενον τούτῳ, τίθησι, τὸ μὴ πᾶ-
σαν ὕλην πρῶτον εἰσφέρειν τὸ λεπτότατον καὶ ἁπλούστα-
τον, ἀλλ' ἐνιαχῇ τὰ ἐμβριθῆ καὶ πολυμερῆ φθάνειν προ-
ανίσχοντα ταῖς γενέσεσιν ἐκ τῆς ὕλης. Ἄνευ δὲ τούτου,
πέντε σωμάτων πρώτων ὑποκειμένων, καὶ διὰ τοῦτο
κόσμων λεγομένων εἶναι τοσούτων, πρὸς μόνα τὰ τέσ-
σαρα τῇ πιθανότητι χρῆται, τὸν δὲ Κύβον, ὥσπερ ἐν
παιδιᾷ ψήφων ὑφῄρηται, μήτ' αὐτὸν εἰς ἐκεῖνα μετα-
βάλλειν πεφυκότα, μήτ' ἐκείνοις παρέχειν μεταβολὴν
εἰς ἑαυτὸν, ἅτε δὴ τῶν τριγώνων οὐχ ὁμογενῶν ὄντων· 428
ἐκείνοις μὲν γὰρ ὑπόκειται κοινὸν ἐν πᾶσι τὸ ἡμιτρίγωνον, ἐν
τούτῳ δὲ ἴδιον μόνῳ τὸ ἰσοσκελὲς, οὐ ποιοῦν πρὸς ἐκεῖνο
σύννευσιν, οὔτε σύγκρασιν ἑνωτικήν. Εἴπερ οὖν πέντε
σωμάτων ὄντων καὶ πέντε κόσμων, ἐν ἑκάστῳ τὴν ἡγεμο-
νίαν ἔχει τῆς γενέσεως ὅπου γέγονεν ὁ κύβος πρῶτος,

A. 5. ἐν ἑκάστῳ] Rectius ſit ἐν ἑκάστῳ.

tenuiſſimum eſt ac minore negotio conſtituitur. Deinde, tanquam non pugnans huic ſumtioni, ſed ejus conſequens, ſubdit, non omnem materiam occupari a tenuiſſimo et ſimpliciſſimo corpore: ſed aliquando etiam gravia et multis conſtantia partibus ortum ex materia antecapere. Præterea quinque primis corporibus propoſitis, ideoque totidem eſſe mundos affirmato, probabilitate tantum quatuor corporibus tractandis utitur, Cubum autem tanquam in calculorum ludo ſubtrahit, qui neque mutari in reliqua poteſt, neque reliqua in ipſum, cum triangula ſint diverſi generis. Illis enim omnibus commune ponitur principium ſemiſſis trianguli, huic autem ſoli peculiare æquicrurum triangulum: quod cum illo inclinatione aliqua coire, aut commiſceri et uniri nequit. Ergo cum ſint quinque corpora, quorum unumquodque ut primum in uno de quinque mundis materiam occupavit, reliquorum originis princeps ſit, fiet ut ubi Cubus primo exſiſtet, reliquo-

Digitized by Google

οὐδὲν ἔσται τῶν ἄλλων· εἰς οὐδὲν γὰρ ἐκείνων μεταβάλλειν
πέφυκεν. Ἐῶ γὰρ ὅτι καὶ τὸ τοῦ καλουμένου Δωδεκαέδρου
στοιχεῖον ἄλλο ποιοῦσιν, οὐκ ἐκεῖνο τὸ σκαληνὸν ἐξ οὗ τὴν
Πυραμίδα καὶ τὸ Ὀκτάεδρον καὶ τὸ Εἰκοσάεδρον ὁ Πλά-
B των συνίστησιν. Ὥστε ἅμα γελῶν ὁ Ἀμμώνιος εἶπεν, ἢ ταῦ-
τά σοι διαλυτέον, ἢ ἴδιόν τι λεκτέον περὶ τῆς κοινῆς ἀπορίας.

λδʹ. Κἀγὼ, Πιθανώτερον οὐδὲν ἔχω λέγειν ἔν γε τῷ
παρόντι· βέλτιον δ' ἴσως ἐστὶν ἰδίας εὐθύνας ὑπέχειν
δόξης ἢ ἀλλοτρίας. Λέγω τοίνυν αὖθις ἐξ ἀρχῆς ὅτι
δυοῖν ὑποκειμένων φύσεων, τῆς μὲν αἰσθητῆς ἐν γε-
νέσει καὶ φθορᾷ μεταβόλου καὶ φορητῆς ἄλλοτε ἄλλως, ἑτέρας
δ' ἐν οὐσίᾳ νοητῆς ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ὡσαύτως ἐχούσης, δεινόν
ἐστιν, ὦ ἑταῖρε, τὴν μὲν νοητὴν διωρίσθαι καὶ διαφορὰν ἔχειν
ἐν ἑαυτῇ, τὴν δὲ σωματικὴν καὶ παθητικὴν, εἰ μὴ μί-
C αν τις ἀπολείποι συμπεφυκυῖαν, αὐτῇ καὶ συννεύουσαν,
ἀλλὰ χωρίζει καὶ διΐστησιν, ἀγανακτεῖν καὶ δυσχεραίνειν. Τὰ

rum nullum ſit futurum, cum in eorum nullum mutari Cubus queat. Omitto, quod elementum dodecaëdri aliud faciunt non ſcalenum iſtud, ex quo Pyramidem, Octaëdrum, et Icoſaëdrum Plato conſtituit. Itaque tibi (ſubridens autem ſimul hæc dicebat Ammonius) aut diſſolvenda hæc ſunt, aut proprium aliquid adferendum, quo nos a communi hac hæſitatione expedias.

XXXIV. Ego in hæc verba reſpondi. Non habeo ſane in præſentia probabilius aliquid: præſtat tamen fortaſſe ſuæ quam alienæ opinionis rationes reddere. Rurſum ergo ſermonem a principio arceſſens dico. Cum conſtet duas eſſe naturas, unam ſenſilem, ortui, interitui, mutationibuſque et motibus variis obnoxiam: alteram, quæ ſolo intellectu percepta ſemper eodem ſe habet modo: periniquum, amice, videtur hanc diviſam ſuiſque diſtinctam dicere differentiis, corpoream autem et motibus ſubjectam ſi quis non concedat unam eſſe cohærentem ſibi et partium invicem momentis unitam, ſed ſeparet ac divellat, indignari et fremere. Nimirum enim

τὰ μόνιμα καὶ θεῖα δήπου μᾶλλον αὐτῶν ἔχεσθαι προσ-
ήκει, καὶ φεύγειν ὡς ἀνυστόν ἐστι τομὴν ἅπασαν καὶ διά-
στασιν· ἀλλὰ καὶ τούτων ἡ τοῦ ἑτέρου δύναμις ἀπτο-
μένη μείζονας ἐνείργασται τῶν κατὰ τόπον διαστάσεων
τοῖς νοητοῖς τὰς κατὰ λόγον καὶ ἰδέαν ἀνομοιότητας· ὅθεν
ἐνιστάμενος τοῖς ἓν τὸ πᾶν ἀποφαίνουσιν ὁ Πλάτων, τό,
τε Ὂν εἶναί φησι καὶ τὸ Ταυτὸν καὶ Ἕτερον, ἐπὶ πᾶσι
δὲ Κίνησιν καὶ Στάσιν. Ὄντων οὖν πέντε τούτων, οὐ θαυ-
μαστὸν ἦν εἰ τῶν πέντε σωματικῶν στοιχείων ἐκείνων D
ἕκαστον ἑκάστου μίμημα τῇ φύσει καὶ εἴδωλόν ἐστι γεγενη-
μένον, οὐκ ἄμικτον, οὐδὲ εἰλικρινές, ἀλλὰ τῷ μάλιστα
μετέχειν ἕκαστον ἑκάστης δυνάμεως. Ὁ μέν γε Κύβος
ἐμφανῶς στάσεως οἰκεῖόν ἐστι σῶμα, διὰ τὴν τῶν ἐπιπέ-
δων ἀσφάλειαν καὶ βεβαιότητα· τοῦ δὲ Πυραμίδος πᾶς
ἄν τις τὸ πυρῶδες καὶ κινητικὸν ἐν τῇ λεπτότητι τῶν
πλευρῶν καὶ τῇ τῶν γωνιῶν ὀξύτητι κατανοήσειεν· ἡ δὲ τοῦ
Δωδεκαέδρου φύσις, περιληπτικὴ τῶν ἄλλων σχημάτων

ſtabilia et divina magis convenit invicem eſſe continuata, omnemque quantum ejus fieri poteſt ſectionem ac divulſionem fugere: quanquam Diverſi natura hæc quoque aggreſſa, majora fecit quam quæ diſtantia locorum æſtimantur inter ea intervalla: tanta eſt mentis notionum et idearum diſſimilitudo. Itaque Plato opponens ſe iis qui unum pronunciant eſſe Univerſum, quinque ſtatuit principia, Ens, Idem, Diverſum, Motum, Quietem: quæ cum ſint, non eſt mirum ſi corporeorum principiorum quodvis ſui aliquod exemplum imitando in natura impreſſum habet, non expers mixtionis aut ſincerum, ſed ut ſingula ſingularum facultatum participent aliquid. Proinde Cubus perſpicue ſignum eſt Quietis conveniens, propter ſuperficierum ſtabilitatem: Pyramidis igneam vim et ad Motum agilitatem quivis in laterum et angulorum acumine deprehenderit: natura Dodecaëdri, quæ apta eſt ad complectendum re-

Digitized by Google

οὖσα, τοῦ Ὄντος εἰκὼν πρὸς πᾶν τὸ σωματικὸν γεγονέ-
E ναι δόξειε· τῶν δὲ λοιπῶν δυεῖν, τὸ μὲν Εἰκοσάεδρον τῆς τοῦ ἑτέρου, τὸ δ' ὀκτάεδρον μάλιστα τῆς ταὐτοῦ μετείληχεν ἰδέας· διὸ τοῦτο μὲν ἀέρα σχετικὸν οὐσίας πάσης ἐν μιᾷ μορφῇ, θάτερον δὲ, ὕδωρ ἐπὶ πλεῖστα τῷ κεράννυσθαι γένη ποιοτήτων τρεπόμενα παρεῖχεν. Εἴπερ οὖν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ τὴν ἰσονομίαν ἐν πᾶσι, καὶ κόσμους εἰκός ἐστι μήτε πλείους γεγονέναι μήτ' ἐλάττους τῶν παραδειγμάτων, ὅπως ἕκαστον ἑκάστῳ τάξιν ἡγεμονικὴν ἔχῃ καὶ δύναμιν, ὥσπερ ἐν ταῖς συστάσεσι τῶν σωμάτων ἔχουσιν.

λε'. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔστω παραμυθία τοῦ
F θαυμάζοντος εἰ τὴν ἐν γενέσει καὶ μεταβολῇ φύσιν εἰς γένη τοσαῦτα διαιροῦμεν. Ἐκεῖνο δ' ἤδη σκοπεῖτε κοινῇ προσέχοντες, ὅτι τῶν ἀνωτάτω ἀρχῶν, λέγω δὲ τοῦ Ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου Δυάδος, ἡ μὲν ἀμορφίας πάσης στοιχεῖον οὖσα καὶ ἀταξίας, ἀπειρία κέκληται· ἡ

E. 5. τρεπόμενα] Lege τρεπόμενον.

liquas figuras, Entis effigies omnia corpora comprehendentis videtur eſſe: de reliquis duobus Icoſaëdrum Diverſi, Octaëdrum Ejuſdem ideæ convenit; itaque alterum aërem qui una in forma omnem ſubſtantiam continet, alterum aquam quæ temperando plurimas qualitatis ſpecies recipit, exhibuit. Quod ſi ergo natura in omnibus æqualitatem exigit, mundos neque plures exemplis iſtis conſentaneum eſt, neque pauciores eſſe; ut cuivis ſua ſit princeps conſtitutio atque vis, ſicut in compoſitionibus erat corporum.

XXXV. Atque hac quidem oratione eos libuit demulcere, qui mirantur nos naturam ortui et mutationi obnoxiam in tot partiri genera. Hoc autem una mecum univerſi perpendite, quod ſupremorum principiorum, Unius inquam et infiniti Binarii, hoc quia elementum eſt omnis informitatis et confuſionis, In-

Digitized by Google

δὲ τοῦ Ἑνὸς φύσις ὁρίζουσα καὶ καταλαμβάνουσα τῆς ἀπειρίας τὸ στενὸν καὶ ἄλογον καὶ ἀόριστον, ἔμμορφον παρέχεται, καὶ τὴν ἐπομένην περὶ τὰ αἰσθητὰ δεῖξει κατηγόρευσιν ἁμωσγέπως ὑπομένον καὶ δεχόμενον. Αὗ- 429
ται δὲ πρῶτον αἱ ἀρχαὶ περὶ τὸν ἀριθμὸν ἐπιφαίνονται, μᾶλλον δὲ ὅλως ἀριθμὸς οὐκ ἔστι τὸ πλῆθος, ἂν μὴ καθάπερ εἶδος ὕλης τὸ ἐγγενόμενον ἐκ τῆς ἀπειρίας τοῦ ἀορίστου, πῆ μὲν πλεῖον, πῆ δὲ ἔλαττον ἀποτέμνηται· τότε γὰρ ἀριθμὸς γίνεται τῶν πληθῶν ἕκαστον, ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ὁριζόμενον· ἐὰν δὲ ἀναιρεθῇ τὸ ἕν, πάλιν ἡ ἀόριστος δυὰς συγχέασα πᾶν ἄῤῥυθμον καὶ ἄπειρον καὶ ἄμετρον ἐποίησεν. Ἐπεὶ δὲ τὸ εἶδος οὐκ ἀναίρεσίς ἐστι τῆς ὕλης, ἀλλὰ μορφὴ καὶ τάξις ὑποκειμένης, ἀνάγκη καὶ τῷ ἀριθμῷ τὰς ἀρχὰς ἐνυπάρχειν ἀμφοτέρας, ὅθεν ἡ πρώτη καὶ με- B
γίστη διαφορὰ καὶ ἀνομοιότης γέγονεν· ἔστι γὰρ ἡ μὲν

F. 7. στενὸν] Ita codices et editi libri: rectius forte corrigunt κενὸν Xyl. Turn. Mez. Optionem correctionum facit nobis Anon. ξένον, ἄστατον, ἄνουν.

finitas dicitur: Unitatis autem natura cum definiat ac determinet infinitatis vacuum, et ratione ac finibus carentem naturam, informat eam, atque utcunque appellationem quæ in ſingulis monſtratur ſenſilibus, ſuſtinet atque accipit. Hæc principia primum in numeris apparent: immo omnino numeri appellatio multitudini non congruit, niſi infinitatem materiæ tanquam forma quædam ſubiens, alicubi minus, alicubi amplius decidat: tunc enim unaquævis multitudo fit numerus, cum unitate definitur: unitate abolita, rurſum infinitus binarius omnia confundens, incompoſita, infinita, immenſaque reddit. Quoniam autem forma non eſt abolitio materiæ, ſed ſubjecto ſpeciem ordinemque adfert: neceſſe eſt etiam in numero utrumque ineſſe principium, unde primum diſcrimen, maximaque diſſimilitudo ortum habet. Eſt enim infinitum principium cauſa pa-

Digitized by Google

ἀόριστος ἀρχὴ τοῦ ἀρτίου δημιουργός, ἡ δὲ βελτίων τοῦ περιττοῦ· πρῶτος δὲ τῶν ἀρτίων τὰ δύο, καὶ τὰ τρία τῶν περιττῶν, ἐξ ὧν τὰ πέντε, τῇ μὲν συνθέσει κοινὸς ὢν ἀμφοῖν ἀριθμός, τῇ δὲ δυνάμει γεγονὼς περιττός. Ἔδει γάρ, εἰς πλείονα μέρη τοῦ αἰσθητοῦ καὶ σωματικοῦ μεριζομένου διὰ τὴν σύμφυσιν, ἀνάγκη τῆς ἑτερότητος, μηδὲ τὸν πρῶτον ἄρτιον γενέσθαι, μήτε τὸν πρῶτον περιττόν, ἀλλὰ τὸν τρίτον ἐκ τούτων ἀποτελούμενον, ὅπως ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν ἀρχῶν γένηται, καὶ τῆς τὸ ἄρτιον
C δημιουργούσης καὶ τῆς τὸ περιττόν· οὐ γὰρ ἦν οἷόν τε τῆς ἑτέρας ἀπαλλαγῆναι τὴν ἑτέραν· ἑκατέρα γὰρ ἀρχῆς φύσιν ἔχει καὶ δύναμιν. Ἀμφοτέρων οὖν συνδυαζομένων, ἡ βελτίων κρατήσασα τῆς ἀοριστίας διαιρούσης τὸ σωματικὸν ἐνέσχε, καὶ τῆς ὕλης ἐν ἀμφοτέροις διισταμένης μέσην τὴν μονάδα θεμένη, δίχα νεμηθῆναι τὸ πᾶν οὐκ εἴασεν, ἀλλὰ πλῆθος μὲν γέγονε κόσμων ὑπὸ τῆς

B. 3. ἡ δὲ βελτίων τοῦ περιττοῦ] Sic partim e codicibus, partim e correctione Turnebi et Xyl. Vulgo monſtroſe, οὐδὲν βελτίων ὥσπερ ἡ τούτου.
B. 8. διὰ τὴν σύμφυσιν, ἀνάγκη τῆς ἑτερότητος] Legendum διὰ τὴν σύμφυσιν ἀνάγκῃ τῆς ἑτερότητος.

ris numeri efficiens, melius principium imparem gignit. Primus autem parium eſt binarius, imparium ternio, e quibus conflatur quinarius, ob compoſitionem utrique communis, vi autem ſua impar. Oportebat enim, cum natura ſenſilis et corporea concreta, neceſſitate diverſi in aliquot divideretur partes, harum numerum neque parium eſſe primum, neque imparium, ſed tertium ex his compoſitum; ut fieret ab utroque principio, et eo quod parem, et eo quod imparem architectatur: non enim poterat alterum ab altero divelli; cum utrumque principii naturam facultatemque obtineat. Ambobus ergo copulatis, melius principium prævaluit infinitati dividenti, inhibuitque, et cum ab utroque divelleretur materia, in medium injecta unitate effecit, ne Univerſum in duas ſcinderetur partes, ita multitudo qui-

Digitized by Google

ἑτερότητος τοῦ ἀορίστου καὶ διαφορᾶς, περιττὸν δὲ πλῆθος ἡ ταὐτοῦ καὶ ὡρισμένου δύναμις ἀπείργασται, περιττὸν δὲ τοιοῦτον, ὅτι προσωτέρω τὴν φύσιν ἢ βέλτιον ἔχει, προελθεῖν οὐκ εἴασεν. Εἰ μὲν γὰρ ἀμιγὲς καὶ καθαρὸν ἦν τὸ ἕν, οὐδ' ὅλως εἶχεν ἡ ὕλη διάστασιν· ἐπεὶ D δὲ τῷ διαιρετικῷ τῆς δυάδος μέμικται, τομὴν μὲν ἐδέξατο καὶ διαίρεσιν, ἐνταῦθα δ' ἔστη τῷ περιττῷ τοῦ ἀρτίου κρατηθέντος.

λϛ'. Διὸ καὶ πεμπάσασθαι τὸ ἀριθμῆσαι τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἦν καλεῖν· οἶμαι δὲ καὶ τὰ πάντα τῶν πέντε παρώνυμα γεγονέναι κατὰ λόγον, ἅτε δὴ τῆς πεντάδος ἐκ τῶν πρώτων ἀριθμῶν συνεστώσης· καὶ γὰρ οἱ μὲν ἄλλοι πολλαπλασιαζόμενοι πρὸς ἄλλους, εἰς ἕτερον αὐτῶν ἀριθμὸν ἐκβαίνουσιν· ἡ δὲ πεντάς, ἂν μὲν ἀρτιάκις λαμβάνηται, τὸν δέκα ποιεῖ τέλειον· ἐὰν δὲ περιττάκις, ἑαυτὸν πάλιν ἀποδίδωσιν. Ἐῶ δ' ὅτι πρῶτον μὲν ἐκ πρώτων δυεῖν τετραγώνων συνέστηκε τῆς τε μονάδος καὶ τῆς τετράδος ἡ E

dem mundorum exſtitit ob diverſitatis naturam quæ ineſt infinito diſcernenti: finiti autem et ejuſdem vis imparem eam redegit. Talis autem eſt imparitas, quia naturam progredi longius quam expediebat non ſivit. Si enim ſincerum purumque fuiſſet unum, nullam omnino diviſionem admiſiſſet materia. Quoniam autem illud binario vim dividendi nacto admixtum fuit, admiſit ſectionem materia et diviſionem, ſed quæ ibi conſtiterit, victo a pare impari.

XXXVI. Ideo etiam veteribus in uſu fuit *pempazeſthai* dicere pro numerare. Puto autem *panta* quoque (id eſt omnia) vocem eſſe a *pente* (quod quinque ſignificat) deductam: quod is numerus e primis ſit conflatus numeris. Et cum alii numeri in alios multiplicati, aliud genus numerorum producant: quinarius pari multiplicatus, denarium gignit perfectum numerum: in imparem multiplicatus, ſeipſum refert. Mitto, quod e primis duobus quadratis unitate et quater-

πεντάς· πρώτη δὲ ἴσον δυναμένη τοῖς περὶ αὑτῆς δυσὶ, τὸ κάλλιστον τῶν ὀρθογωνίων τριγώνων συνίστησι· πρώτη δὲ ποιεῖ τὸν ἡμιόλιον λόγον. Οὐ γὰρ ἴσως οἰκεῖα ταῦτα τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν· ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον, τὸ φύσει διαιρετικὸν τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τὸ πλεῖστα τούτων τὴν φύσιν διανέμειν. Ἐν μὲν γὰρ ἡμῖν αὐτοῖς αἰσθή-
F σεις πέντε, καὶ μέρη ψυχῆς, φυσικὸν, αἰσθητικὸν, ἐπιθυμητικὸν, θυμοειδὲς, λογιστικόν· καὶ δακτύλους ἑκατέρας χειρὸς τοσούτους· καὶ τὸ γονιμώτατον σπέρμα πενταχῆ σχιζόμενον· οὐ γὰρ ἱστόρηται γυνὴ πλείονα τεκοῦσα πέντε συχνὰ ταῖς αὐταῖς ὠδῖσι· καὶ τὴν Ῥέαν Αἰγύπτιοι μυθολογοῦσι πέντε θεοὺς τεκεῖν, αἰνιττόμενοι τὴν ἐκ μιᾶς ὕλης τῶν πέντε κόσμων γένεσιν· ἐν δὲ τῷ παντὶ πέντε μὲν ζώναις ὁ περὶ γῆν τόπος, πέντε δὲ κύκλοις ὁ

E. 6. πλεῖστα τούτων] Corrigendum πλεῖστα τούτῳ.
F. 1. φυσικὸν] Lege φυτικόν.
F. 3. πενταχῆ] Sic Ald. Baſ. Xyl. Turneb. Mez. F. Vulgo πανταχῆ.
F. 5. συχνὰ] Forte τέκνα.

nione conſtat quinarius: et quod tantum poteſt quadratum, quantum conjuncta duorum faciunt quadrata numerorum qui ipſo proxime ſunt priores: pulcherrimumque rectangulum ita triangulum conſtituit: et quod primus hic numerus ſeſquialteram proportionem continet. Hæc enim fortaſſe ad propoſitam nobis materiam non pertinent. Id propius huc facit, quod natura hujus numeri facultatem habet dividendi, ac ſecundum eum plura diviſit natura.

In nobis ipſis quinque inſunt ſenſus; totidem animæ partes, vitalis, ſentiens, appetens, iraſcens, ratiocinans: totidem in utravis manu digiti: et ſemen fecundiſſimum quinquefariam dividitur; non enim mulierem plures quinque fœtus partu edidiſſe memoratur: ac Rheam Ægyptii fabulantur quinque deos peperiſſe, per involucrum ſignificantes ortum quinque mundorum ex una materia. Ipſo in univerſo terra quinque Zonis, cœlum quinque circulis diſtri-

οὐρανὸς διώρισται, δυσὶν ἀρκτικοῖς καὶ δυσὶν τροπικοῖς καὶ μέσῳ τῷ ἰσημερινῷ· πέντε δ' αἱ τῶν πλανωμένων ἄστρων 430
περίοδοι γεγόνασιν, ἡλίου καὶ φωσφόρου καὶ στίλβωνος ὁμοδρομούντων· ἐναρμόνιος δὲ καὶ ἡ τοῦ κόσμου σύνταξις, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸ παρ' ἡμῖν ἡρμοσμένον ἐν πέντε τετραχόρδων θέσεσιν ὁρᾶται τῶν ὑπατῶν, καὶ μέσων, καὶ συνημμένων, καὶ διεζευγμένων, καὶ ὑπερβολαίων· καὶ τὰ μελῳδούμενα διαστήματα πέντε, δίεσις, καὶ ἡμιτόνιον, καὶ τόνος καὶ τριημιτόνιον, καὶ δίτονον. Οὕτως ἡ φύσις ἔοικε τῷ πέντε ποιεῖν ἅπαντα χαίρειν μᾶλλον ἢ τῷ σφαιροειδεῖ, καθάπερ Ἀριστοτέλης ἔλεγε.

λζ. Τί δῆτα, φήσαι τις ἄν, ὁ Πλάτων ἐπὶ τὰ πέντε σχήματα τὸν τῶν πέντε κόσμων ἀριθμὸν ἀνήνεγ- B
κεν, εἰπὼν ὅτι τῇ πέμπτῃ συστάσει ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ πᾶν κατεχρήσατο, ἐκεῖνο διαζωγραφῶν, εἶτα τὴν περὶ τοῦ πλήθους τῶν κόσμων ὑποθεὶς ἀπορίαν, πότερον ἕνα ἢ πέν-

A. 10. σφαιροειδεῖ] Immo σφαιροειδῆ.

buitur, polaribus duobus, totidem ſolſtitialibus, et medio horum æquinoctiali. Quinque etiam ſunt converſiones ſtellarum vagarum, cum eadem ſit Solis, Luciferi, et Mercurii. Ipſe etiam mundus ad quinarii concinnitatem eſt compoſitus, ſicut apud nos harmonia ex quinque tetrachordorum poſitu conſtare cernitur, ſummorum, mediorum, adjunctorum, dejunctorum, excedentium: et in cantu quinque ſunt intervalla, dieſis, ſemitonium, tonus, ſeſquitonium, ditonus. Ita videtur natura magis delectata fuiſſe rebus quinario conſtruendis, quam globi ad formam redigendis, quod viſum fuit Ariſtoteli.

XXXVII. Quærat hic aliquis, Quidnam cauſæ ſit quod Plato, cum quinque mundorum numerum ad quinque corporum revocaverit figuras, fatus quinaria conſtructione deum uſum in deſcribendo univerſo, ac deinde propoſuerit de multitudine mundorum difficilem dubitationem,

Digitized by Google

τι αὐτοὺς ἀληθείᾳ πεφυκότας λέγειν προσήκει, δῆλός ἐστιν ἐντεῦθεν οἰόμενος ὁρμῆσθαι τὴν ὑπόνοιαν. Εἴπερ οὖν δεῖ πρὸς τὴν ἐκείνου διάνοιαν ἀπάγειν τὸ εἰκὸς, σκοπῶν ὅτι ταῖς τῶν σωμάτων καὶ σχημάτων ἐκείνων διαφοραῖς, ἀνάγκη καὶ κινήσεων εὐθὺς ἕπεσθαι διαφορὰς,
C ὥσπερ αὐτὸς διδάσκει, τὸ διακρινόμενον ἢ συγκρινόμενον ἅμα τῆς οὐσίας τῇ ἑτεροιώσει καὶ τὸν τόπον μεταλλάττειν ἀποφαινόμενος. Ἂν γὰρ ἐξ ἀέρος πῦρ γένηται, λυθέντος τοῦ Ὀκταέδρου καὶ κερματισθέντος εἰς Πυραμίδας, ἢ πάλιν ἀὴρ ἐκ πυρὸς, συνωσθέντος καὶ συνθλιβέντος εἰς Ὀκτάεδρον, οὐ δυνατὸν μένειν ὅπου πρότερον ἦν, ἀλλὰ φεύγει καὶ φέρεται πρὸς ἑτέραν χώραν ἐκβιαζόμενον καὶ μαχόμενον τοῖς ἐνισταμένοις καὶ κατεπείγουσιν. Ἔτι δὲ μᾶλλον εἰκόνι τὸ συμβαῖνον ἐνδείκνυται, τοῖς ἐπὶ

B. 7. ἀπάγειν—σκοπῶν] Legendum ἐπάγειν—σκοπῶμεν.
C. 2. ἅμα τῆς οὐσίας] Sic Anon. Xyl. Turneb. Mez. Libri omnes alii [illegible] τῆς οὐσίας.
C. 9. τοῖς ἐπὶ τῶν—ἀπειρῶν] Rectius apud Platonem Tim. p. 335. G. sequ: unde corrigendum τοῖς ὑπὸ τῶν πλοκάνων [vel πλοχάνων cum Xyl. ex Suida] καὶ ὀργάνων περὶ τὴν τοῦ σίτου κάθαρσιν σειομένοις καὶ ἀνικμωμένοις —ἄλλην τη χώραν ἄλλα ἴσχειν πρὶν ἐξ αὐτῶν γενέσθαι τὸ πᾶν διακοσμηθέν. Proxime οὐ θεὸς recepi ex Platone pro vulgato εὐθέως.

unumne an quinque re vera exſtitiſſe dicendum ſit: tamen deprehendatur hinc ſuſpicionem ejus rei injeciſſe. Quod ſi id quod probabile eſt, accommodari ad ejus ſententiam debet, eo ipſe reſpicio in hac re explicanda, quod ſcilicet ſenſerit Plato differentiis corporum iſtorum et figurarum, neceſſario motuum quoque comitari diſcrimina: hoc enim ipſe docet, ubi pronunciat id quod coit aut ſecernitur, una cum ſubſtantia et qualitatibus locum etiam nomenque mutare. Si enim ex aëre ignis fiat, ſoluto Octaëdro, et in Pyramides diſſipato: aut viciſſim ex igni aër, in Octaëdrum coacto et compulſo; non poteſt ſuo manere loco id quod mutatum fuit, ſed fugit ferturque ad alienum locum exturbatum priore, pugnatque cum iis quæ obſiſtunt et impellunt. Adhuc etiam plenius ſimilitudine eorum

Digitized by Google

τῶν ἐπειγόντων καὶ ὀργάνων περὶ τὴν τοῦ σίτου κάθαρσιν, ἐγκειμένων ἀναλισκομένοις, ὁμοίως λέγων τὰ στοιχεῖα σειόντα τὴν ὕλην, ὑπ' ἐκείνης τε σειόμενα, προσχωρεῖν ἀεὶ τὰ D
ὅμοια τοῖς ὁμοίοις, ἄλλην τε χώραν ἄλλαις οἱ πρὶν ἐπ' αὐτῶν γενέσθαι τὸ πᾶν διακοσμηθέν· οὕτως οὖν τότε τῆς ὕλης ἐχούσης ὡς ἔχειν τὸ πᾶν εἰκὸς, οὗ θεὸς ἄπεστιν, εὐθὺς αἱ πρῶται πέντε ποιότητες, ἰδίας ἔχουσαι ῥοπὰς, ἐφέροντο χωρὶς, οὐ παντάπασιν, οὐδὲ εἰλικρινῶς ἀποκρινόμεναι, διὰ τὸ πάντων ἀναμεμιγμένων ἀεὶ τὰ κρατούμενα τοῖς ἐπικρατοῦσι παρὰ φύσιν ἕπεσθαι. Διὸ δὴ τοῖς τῶν σωμάτων γένεσιν ἄλλων ἀλλαχῆ φερομένων ἰσαρίθμους μερίδας καὶ διαστάσεις ἐποίησαν· τὴν μὲν οὐ καθαροῦ πυρὸς, ἀλλὰ πυροειδῆ· τὴν δὲ οὐκ ἀμιγοῦς E
αἰθέρος, ἀλλ' αἰθεροειδῆ· τὴν δὲ οὐ γῆς αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ γεωειδῆ· μάλιστα δὲ καὶ τὴν ἀέρος κοινωνίαν τοῦ ὕδατος, διὰ τὸ πολλῶν, ὥσπερ εἴρηται, τῶν ἄλλων φύλλων ἀναπεπλησμένων, ἀπελθεῖν. Οὐ γὰρ ὁ θεὸς διέστησε

quæ cribris aliiſque ad purgandum frumentum paratis inſtrumentis concutiuntur atque ventilantur, rem explicat: eodem modo etiam elementa docens, dum quaſſant materiam, atque ab ea quaſſantur, ſimilia ſemper ad ſimilia ferri, aliaque aliis locis contineri, antequam eorum compoſitione Univerſum conſtituatur. Hoc ergo modo tum affecta materia, ut par fuit Univerſum eſſe affectum ubi Deus abeſt, ſtatim primæ quinque qualitates ſuis ſingulæ prædita momentis, incitatæ ſunt neque omnino ſeparatæ tamen, aut ſincere ſecretæ, ideo quod omnibus permixtis natura ita comparatum eſt ut ſemper quod ſuperatur ei comitetur quod prævalet. Itaque in ortu corporum cum alia alio ferrentur, æquales numero partes atque diviſiones effecerunt: unam partem non puri ignis, ſed ignea ſpecie præditam: aliam non ſinceri ætheris, ſed ætheris ſimilem: aliam non terræ puræ putæ, ſed formæ terreæ: maxime tamen aër cum aqua fuit permixtus, quod hæc multis diverſi generis admixtis diſceſſerunt, ſicuti dictum fuit. Non

Digitized by Google

οὐδὲ διῴκισε τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς διεστῶσαν αὐ-
τὴν, καὶ φερομένην χωρὶς, ἐν ἀκοσμίαις τοσαύταις παραλα-
βὼν, ἔταξε καὶ συνήρμοσε δι' ἀναλογίας καὶ μεσότητος· εἶθ'
ἑκάστῃ λόγον ἐγκαταστήσας ὥσπερ ἁρμοστὴν καὶ φύλακα,
F κόσμους ἐποίησε τοσούτους ὅσα γένη τῶν πρώτων σωμάτων
ὑπῆρχε. Ταῦτα μὲν οὖν τῇ Πλάτωνος ἀνακείσθω
χάριτι, δι' Ἀμμώνιον· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν ἀριθμοῦ κόσμων
οὐκ ἄν ποτε διϊσχυρισαίμην ὅτι τοσοῦτοι, τὴν δὲ πλείο-
νας μὲν ἑνὸς, οὐ μὴν ἀπείρους, ἀλλ' ὡρισμένους πλήθει
τιθεμένην δόξαν, οὐδετέρας ἐκείνων ἀναλογωτέραν ἡγοῦ-
μαι, τὸ φύσει τῆς ὕλης σκεδαστὸν καὶ μεριστὸν ὁρῶν, οὔτ'
ἐφ' ἑνὸς μένον, οὔτ' εἰς ἄπειρον ὑπὸ τοῦ λόγου βαδίζειν
431 ἐώμενον. Εἰ δ' ἀλλαχόθι που κἀνταῦθα τῆς Ἀκαδη-
μίας ὑπομιμνήσκοντες ἑαυτοὺς, τὸ ἄγαν τῆς πί-
στεως ἀφαιρῶμεν, καὶ τὴν ἀσφάλειαν, ὥσπερ ἐν χωρίῳ
σφαλερῷ, τῷ περὶ τῆς ἀπειρίας λόγῳ, μόνον διασώ-
ζωμεν.

enim deus ſeparavit aut diſpoſuit naturam, ſed cum ipſa ultro divortium feciſſet, et in diverſa diſceſſionem loca, admodum inordinatam, accepit, compoſuit, et proportione ac medietate adhibita concinnavit: deinde rationem unicuique imponens veluti gubernatorem et cuſtodis loco, tot effecit mundos, quot ſunt formæ primorum corporum. Atque hæc, propter Ammonium, gratiæ Platonis dedicata ſunto. Ego autem de numero mundorum, quod ſint tot, nunquam ſane contenderim: eam vero ſententiam, quæ plures uno mundos, non tamen infinitos ſed numero determinatos facit, neutra iſtarum abſurdiorem cenſeo: in materiæ naturam intuens, diſſipabilem eam ac dividuam, et quæ neque unitatem ſervet, neque eam ratio in infinitum evagari ſinat. Sed, ſi umquam alias, hic quoque Academiæ r cordemur, nimiamque vitemus aſſenſionem, ac tanquam in loco lubrico in diſputatione ſola de infinito firmiter conſiſtamus.

Digitized by Google

λη'. Ἐμοῦ δὲ ταῦτα εἰπόντος, ὁ Δημήτριος, Ὀρθῶς, ἔφη, Λαμπρίας παραινεῖ· πολλαῖς γὰρ οἱ θεοὶ μορφαῖς οὐ σοφισμάτων, ὡς Εὐριπίδης φησὶν, ἀλλὰ πραγμάτων σφάλλουσιν ἡμᾶς, ὅταν ὡς ἐπιστάμενοι τολμῶμεν ἀποφαίνεσθαι περὶ τηλικούτων· ἀλλ' ἀνοιστέος ὁ λόγος, ὡς αὐτὸς ἀνὴρ φησιν, ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. Τὸ γὰρ ἀφισταμένων καὶ ἀπολειπόντων τὰ χρηστήρια τῶν δαιμόνων, ὥσπερ ὄργανα τεχνιτῶν ἀργὰ καὶ ἄναυδα κεῖσθαι λεχθὲν, ἕτερον λόγον ἐγείρει τὸν περὶ τῆς αἰτίας μείζονα καὶ δυνάμεως, ᾧ χρώμενοι ποιοῦσι κατόχους τοῖς ἐνθουσιασμοῖς καὶ φανταστικοὺς τοὺς προφήτας καὶ τὰς προφήτιδας. Οὐ γὰρ οἷόν τε τὴν ἔκλειψιν αἰτιᾶσθαι τοῦ ἀπαυδᾶν τὰ μαντεῖα, μὴ πεισθέντας ὃν τρόπον ἐφεστῶτες αὐτοῖς καὶ παρόντες ἐνεργὰ καὶ λόγια ποιοῦσιν οἱ δαίμονες. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἀμμώνιος, Οἴει γὰρ ἕτερόν τι τοὺς δαίμονας, εἶπεν, ἢ ψυχὰς ὄντας περι-

A. 11. ὡς αὐτὸς ἀνὴρ φησιν] Omiſit Xylander vertendo: nec habet ſatis auctoritatis dictum ex Euripidis reliquiis. Muſgravius refert ad Iphig. Aul. 870. Mez. ὁ αὐτὸς addito articulo: quod non opus erat.

B. 10. δαίμονας, εἶπεν,] Repoſuimus, monentibus etiam Anon. et Mez. pro vulgato εἰπεῖν.

XXXVIII. Hæc ego cum dixiſſem, Demetrius: Probe, inquit, Lamprias hortatur,

Multis enim dii formis, non ſophiſmatum,

ut eſt apud Euripidem, ſed rerum, decipiunt, cum veluti ſcientes de tantis rebus audemus pronunciare. Sed ad argumentum initio propoſitum revocanda nobis eſt diſputatio. Quod enim dictum fuit, Oracula relinquentibus et deferentibus geniis, tanquam inſtrumenta artificum jacere otioſa et muta, aliam majorem excitat quæſtionem de cauſa et facultate, qua uſi genii vates utriuſque ſexus furore et imaginatione futurorum impleant. Non poſſumus quippe cauſam ſilentii Oraculorum adſcribere diſceſſui geniorum, niſi perſuaſum nobis ſit quomodo præſentes eadem vocalia et operoſa reddant. Sub hæc Ammonius, Putas vero, inquit, genios aliud quicquam dicendos, quam quod ait He-

Digitized by Google

πολεῖν καθ' Ἡσίοδον, Ἠέρα ἑσσαμένους· ἐμοὶ μὲν γὰρ, ἣν
C ἄνθρωπος ἔχει διαφορὰν πρὸς ἄνθρωπον ὑποκρινό-
μενον τραγῳδίαν ἢ κωμῳδίαν, ταύτην ἔχειν δοκεῖ ψυχὴν
ἐνεσκευασμένην σῶμα παρόντι βίῳ προσφέρειν. Οὐδὲν
οὖν ἄλογον οὐδὲ θαυμαστὸν εἰ ψυχαὶ ψυχαῖς ἐντυγχά-
νουσι, φαντασίας ἐμποιοῦσι τοῦ μέλλοντος, ὥσπερ ἡμεῖς
ἀλλήλοις οὐ πάντα διὰ φωνῆς, ἀλλὰ καὶ γράμμασι,
καὶ θιγόντες μόνον καὶ προσβλέψαντες, πολλὰ καὶ μη-
νύομεν τῶν γεγονότων καὶ τῶν ἐσομένων προσημαίνομεν.
Εἰ μή τι σὺ λέγεις ἕτερον, ὦ Λαμπρία· καὶ γὰρ ἔναγ-
χος ἧκέν τις φωνὴ πρὸς ἡμᾶς ὡς σοῦ πολλὰ περὶ τού-
D των ἐν Λεβαδείᾳ ξένοις διαλεχθέντος, ὧν οὐδὲν ὁ διηγού-
μενος ἀκριβῶς διεμνημόνευσε. Μὴ θαυμάσῃς, ἔφην ἐγώ·
πολλαὶ γὰρ ἅμα πράξεις διὰ μέσου καὶ ἀσχολίαι συν-
τυγχάνουσαι, διὰ τὸ μαντεῖον τότε καὶ θυσίαν, καὶ τοὺς
λόγους διεσπαρμένους ἡμῖν καὶ σποράδας ἐποίησαν. Ἀλ-

C. 2. δοκεῖ ψυχὴν—προσφέρειν] Locus ita ſanandus δοκεῖ δαίμων (vel ψυχὴ γυμνὴ) πρὸς ψυχὴν ὑπεσκευασμένην σῶμα παρόντι βίῳ προσφέρειν.

ſiodus, animas circumvagantes,

Aëre veſtitos?—

Mihi enim quo pacto homo differt ab homine tragicam comicamve agente perſonam, eodem differre videtur animus ab animo corpore in hac vita amicto. Nihil igitur eſt cauſæ cur abſurdum aut mirum videri debeat, ſi animi in animos incidentes, futuri imaginationem aliquam ingenerant: ſicut et nos invicem non omnia voce, ſed et litteris, et tactu, et intuitu ſignificamus multa præterita, et futura præmonſtramus. Niſi tu quid, Lampria, diverſum habes; eſt enim nuper nobis renunciatum, multa te hac de re cum hoſpitibus apud Lebadiam diſputaſſe, quorum nihil nuncius perfecte memoria tenebat. Noli mirari, inquam ego: multæ enim actiones, multæ occupationes mediæ incidentes, propter oraculum et ſacrificium quod tractabatur, fecerunt ut ſparſim ac per intervalla commentaremur. Atqui nunc, aie-

Digitized by Google

λα. νῦν ὁ Ἀμμώνιος, ἔφη, καὶ σχολὴν ἄγοντας ἀκροατὰς ἔχει, καὶ πρόθυμοι, τὰ μὲν ζητεῖν, τὰ δὲ μανθάνειν, ἔριδος ἐκποδὼν οὔσης καὶ φιλονεικίας ἁπάσης, συγγνώμης δὲ παντὶ λόγῳ καὶ παῤῥησίας, ὡς ὁρᾷς, δεδομένης.

λθʹ. Ταῦτα δὴ καὶ τῶν ἄλλων συμπαρακαλούντων, μικρὸν ἐγὼ σιωπήσας, Καὶ μὴν ἀπὸ τύχης τινὸς, ὦ Ἀμ- E
μώνιε, τοῖς τότε λόγοις αὐτὸς ἀρχήν τινα καὶ πάροδον ἐνδέδωκας. Εἰ γὰρ αἱ διακριθεῖσαι σώματος ἢ μὴ μετασχοῦσαι τὸ παράπαν ψυχαὶ δαίμονές εἰσι κατά σε καὶ τὸν θεῖον Ἡσίοδον,

Ἁγνοὶ, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων,

διὰ τί τὰς ἐν τοῖς σώμασι ψυχὰς ἐκείνης τῆς δυνάμεως ἀποστεροῦμεν, ᾗ τὰ μέλλοντα καὶ προγινώσκειν πεφύκασι καὶ προδηλοῦν οἱ δαίμονες; Οὔτε γὰρ δύναμιν, οὔτε μέρος οὐδὲν ἐπιγίνεσθαι ταῖς ψυχαῖς, ὅταν ἀπολείπωσι τὸ σῶμα μὴ κεκτημέναις πρότερον εἰκός

D. 7. ἔχει, καὶ πρόθυμοι] Legendum ἔχεις καὶ προθύμους.

bat Ammonius, et otio utentes habes auditores, et paratos alia quærere, alia diſcere, omni contentione ac ſtudio altercandi remotis, libertateque et venia omni ſermoni, ut vides, propoſita.

XXXIX. Eadem reliquis etiam poſtulantibus, ego poſtquam paululum ſubticuiſſem: Et quidem, inquam, iis quæ tum diſputata ſunt, ipſe tu caſu quodam exordium occaſionemque hic referendi dediſti. Si enim animi ſecreti a corporibus, aut omnino quibus nullum eſt cum corporibus commercium, ſunt, quæ tua eſt, et divini ſententia Heſiodi, dæmones

Cuſtodes hominum caſti, terras obeuntes;

cur animos in corporibus degentes iſta vi privamus, qua futura præſcire et prædicere poſſunt a natura ſua genii? Probabile quidem non eſt animis ullam facultatem, ullamve partem adnaſci abitu e corpore, qua caruerint ante: ſed

Digitized by Google

F ἔστιν· ἀλλ' ἀεὶ μὲν ἔχειν, ἔχειν δὲ φαυλότερα τῷ σώματι μεμιγμένας, καὶ τὰ μὲν ὅλως ἄδηλα καὶ κεκρυμμένα, τὰ δὲ ἀσθενῆ καὶ ἀμαυρά, καὶ τοῖς δι' ὁμίχλης ὁρῶσιν, ἢ κινουμένοις ἐν ὑγρῷ παραπλησίως δύσεργα καὶ βραδέα καὶ πολλὴν ποθοῦντα θεραπείαν τοῦ οἰκείου καὶ ἀνάληψιν, ἀφαίρεσιν δὲ καὶ κάθαρσιν τοῦ κλέπτοντος. Ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος οὐχ ὅταν διαφύγῃ τὰ νέφη γίγνεται λαμπρὸς, ἀλλ' ἔστι μὲν ἀεὶ, φαίνεται δ' ἡμῖν
432 ἐν ὁμίχλῃ δυσφανὴς καὶ ἀμαυρός· οὕτως ἡ ψυχὴ τὴν μαντικὴν οὐκ ἐπικτᾶται δύναμιν ἐκβᾶσα τοῦ σώματος, ὥσπερ νέφους, ἀλλ' ἔχουσα καὶ νῦν, τυφλοῦται διὰ τὴν πρὸς τὸ θνητὸν ἀνάμιξιν αὐτῆς καὶ σύγχυσιν. Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν οὐδ' ἀπιστεῖν ὁρῶντας, εἰ μηδὲν ἄλλο, τῆς ψυχῆς τὴν ἀντίστροφον τῇ μαντικῇ δύναμιν ἣν μνήμην καλοῦμεν, ἡλίκον ἔργον ἀποδείκνυται τὸ σώζειν τὰ

F. 1. ἀλλ' ἀεὶ] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. B. Venet. 1. Vulgo et reliqui ἀλλ' εἰ.
F. 6. κλέπτοντος· Ὥσπερ] His verbis interjectum erat ſcholion hocce: ὅτι ἡ ψυχὴ ἡ συνδεδεμένη τῷ σώματι τὴν προγνωστικὴν ἔχει δύναμιν, ἐκτυφλοῦται δὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ γεῶδες ἀνάκρασιν τοῦ σώματος. Adeſt in plerisque ſcriptis libris et omnibus editis: abeſt in A. B. F. Venet. 1. Schott.
A. 1. δυσφανὴς] Exquiſitius F. δυσφαής.

ea ſemper habere, habere autem deteriora, dum mixti ſunt corpori: atque alia quidem omnino obſcura et occulta, alia infirma et languida, et ſicut cum per caliginem videmus, aut in humore movemur, inefficacia et tarda, multamque ſuæ naturæ curationem et reſtitutionem, multam ejus a quo impediuntur detractionem atque expurgationem deſiderantia. Sicut enim Sol non tum fit ſplendidus, cum nubes effugit: ſed cum ſemper talis ſit, in nebula nobis obſcurus videtur, ac vix apparet: ſic animus vim divinandi non adipiſcitur e corpore tanquam nube egrediendo, ſed jam nunc ea præditus, cæcatur ob permixtionem et confuſionem cum natura mortali. Quod ne miremur, aut fidem rei derogemus, videamus, ſi nullam aliam animi facultatem, ſaltem eam quæ ex adverſo reſpondet divinatrici, Memoriam dico, quantum illa præſtet opus, quod præterita

Digitized by Google

παρῳχημένα καὶ φυλάττειν, μᾶλλον δὲ ὄντα· τῶν γὰρ γεγονότων οὐδέν ἐστιν, οὐδ' ὑφέστηκεν, ἀλλ' ἅμα γίνεται πάντα καὶ φθείρεται, καὶ πράξεις καὶ λόγοι καὶ παθήματα, τοῦ χρόνου καθάπερ ῥεύματος, ἕκαστα παραφέροντος· B αὕτη δὲ τῆς ψυχῆς ἡ δύναμις οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον ἀντιλαμβανομένη, τοῖς μὴ παροῦσι φαντασίαν καὶ οὐσίαν περιτίθησιν. Ὁ μὲν γὰρ Θετταλοῖς περὶ Ἄννης δοθεὶς χρησμὸς ἐκέλευε φράζειν

—— Κωφοῦ τ' ἀκοήν, τυφλοῖό τε δέρξιν.

ἡ δὲ μνήμη, καὶ κωφῶν πραγμάτων ἀκοή, καὶ τυφλῶν ὄψις ἡμῖν ἐστιν. Ὅθεν, ὡς ἔφην, οὐκ ἔστι θαυμαστὸν εἰ κρατοῦσα τῶν μηκέτ' ὄντων, περιλαμβάνει πολλὰ τῶν μηδέπω γεγονότων· ταῦτα γὰρ αὐτῇ μᾶλλον προσήκει, καὶ τούτοις συμπαθής ἐστι· καὶ γὰρ ἐπιβάλλεται καὶ προστίθεται πρὸς τὰ μέλλοντα, καὶ παρῳχημένων καὶ τέλος ἐχόντων ἀπήλλακται, πλὴν τοῦ μνημονεύειν. C

B. 4. Ἄννης] Legendum Ἄρνης, quod unus habet Anon.
B. 9. περιλαμβάνει] Sic A. B. F. Venet. 1. Ceteri προσλαμβάνει.

ſervat ac retinet, aut potius ea quæ ſunt: eorum enim quæ facta ſunt nihil eſt neque ſubſiſtit, ſed ſimul exſiſtunt omnia et intereunt, ſive facta, ſive verba, ſive affectiones, tempore fluminis inſtar omnia proripiente: iſta autem vis animi, neſcio quo modo ea apprehendit, et, non cum ſint, iis tamen ſpeciem ac ſubſtantiam circumponit. Sane oraculum Theſſalis de Arna datum jubebat eos

Viſum oculis capti, muti vocemque audire.

At memoria nobis et ſurdorum auditio, et viſio cæcorum eſt. Itaque, ſicut dixi, mirum non eſt, ſi apprehendens quæ jam eſſe deſierunt, multa etiam nondum quæ ſunt adſciſcat. Hæc enim ei magis conveniunt, et ab his conſenſu quodam adficitur; accingitur enim futuris, eaque aggreditur, a præteritis et ſinem nactis abſoluta, niſi quatenus eorum meminit.

Digitized by Google

μ'. Ταύτην οὖν ἔχουσαι τὴν δύναμιν ψυχαὶ σύμφυτον μὲν καὶ ἀμυδρὸν καὶ δυσφάντασον, ὅμως ἐξανθοῦσι πολλάκις καὶ ἀναλαμβάνουσιν ἔν τε τοῖς ἐνυπνίοις καὶ περὶ τὰς τελετὰς ἔνιαι, καθαροῦ γινομένου τοῦ σώματος, ἤ τινα κρᾶσιν οἰκείαν πρὸς τοῦτο λαμβάνοντος, ἢ τὸ λογιστικὸν καὶ φροντιστικὸν ἀνίεσθαι καὶ ἀπολύεσθαι τῶν παρόντων, ἀλόγῳ καὶ φανταστικῷ τοῦ μέλλοντος ἐπιστρεφομένας. Οὐ γὰρ, ὡς Εὐριπίδης φησὶ, μάντις ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς· ἀλλ' οὗτος ὁμόφρων μὲν ἀνὴρ καὶ τῷ νοῦν ἔχοντι τῆς ψυχῆς καὶ μετ' εἰκότος ἡγουμένῳ καθ' ὁδὸν
D ἑπόμενος. Τὸ δὲ μαντικὸν, ὥσπερ γραμματεῖον ἄγραφον καὶ ἄλογον καὶ ἀόριστον ἐξ αὑτοῦ, δεκτικὸν δὲ φαντασῶν πάθεσιν καὶ προαισθήσεων, ἀσυλλογίστως ἅπτεται τοῦ μέλλοντος, ὅταν ἐκστῇ μάλιστα τοῦ παρόντος. Ἐξίσταται δὲ κράσει καὶ διαθέσει τοῦ σώματος, ἐν μεταβολῇ γινό-

C. 6. ἢ τὸ λογιστικὸν—ἐπιστρεφομένας;] Locus ita reſtituendus: ἢ τὸ λογιστικὸν καὶ φροντιστικὸν ἀνίεται καὶ ἀπολύεται τῶν παρόντων, τῷ ἀλόγῳ καὶ φανταστικῷ τοῦ μέλλοντος ἐπιστρεφόμεναι.
C. 10. ὁμόφρων] Forte ἔμφρων. Mez.
D. 2. φαντασῶν πάθεσιν] Legendum vel φαντασιῶν, cum Mez. vel πάθεων cum Anon. vel καὶ φαντασιῶν.

XL. Hanc ergo vim animi cum habeant innatam, obſcuram tamen, et imaginatu difficilem, quidam tamen ſubito in ſomnis aut ſacrificiis efflorescunt, eaque utuntur, ſive quod tum corpus mundatum eſt, ſive aptam ad hanc rem conſecutum temperiem, ſive quod mens laxata et a præſentibus liberata, imaginandi vim futuris intendit. Non enim, ut Euripides ait,

Optimus is eſt vates, probe qui conjicit.

ſed hic quidem intelligens eſt vir, rationem præcedentem et indicio probabili ducentem ſequens. Vis autem divinandi, tanquam tabula ſcripturæ expers, ratione carens, et infinita ex ſeſe, capax tamen ortarum a viſis affectionum et præſenſionum, abſque ulla ratiocinatione futurum attingit, maxime ubi e præſenti exit ſtatu. Hoc fit, cum ob temperiem et affectionem corporis mutatio ei accidit, quæ

μενον, ὃν ἐνθουσιασμὸν καλοῦμεν. Αὐτὸ μὲν οὖν ἐξ αὐτοῦ τὸ σῶμα τοιαύτην πολλάκις ἴσχει διάθεσιν· ἡ δὲ γῆ πολλῶν μὲν ἄλλων δυνάμεων πηγὰς ἀνίησιν ἀνθρώποις, τὰς μὲν, ἐκστατικὰς καὶ νοσώδεις καὶ θανατηφόρους, τὰς δὲ, χρηστὰς καὶ προσηνεῖς καὶ ὠφελίμους, ὡς δῆλα γίνονται πεῖρα προστυγχάνουσιν. Τὸ δὲ μαντικὸν ῥεῦμα καὶ πνεῦμα θειότατόν ἐστι καὶ ὁσιώτατον, ἄν τε καθ' ἑαυτὸ E
δι' ἀέρος, ἄν τε μεθ' ὑγροῦ νάματος ἀφαιρῆται· καταμιγνύμενον γὰρ εἰς τὸ σῶμα, κρᾶσιν ἐμποιεῖ ταῖς ψυχαῖς ἀήθη καὶ ἄτοπον· ἧς τὴν ἰδιότητα χαλεπὸν εἰπεῖν σαφῶς, εἰκάσαι δὲ πολλαχῶς ὁ λόγος δίδωσι. Θερμότητι γὰρ καὶ διαχύσει πόρους τινὰς ἀνοίγειν φανταστικοὺς τοῦ μέλλοντος εἰκός ἐστιν, ὡς οἶνος ἀναθυμιαθεὶς ἕτερα πολλὰ κινήματα καὶ λόγους ἀποκειμένους καὶ λανθάνοντας ἀποκαλύπτει· τὸ γὰρ βακχεύσιμον καὶ τὸ μανιῶδες F

D. 6. Αὐτὸ μὲν οὖν] οὖν additum ex Colleg. Nov.
E. 2. ἀφαιρῆται] Forte ἀφίκηται.
E. 6. ἀνοίγειν—ἕτερα] Prius ſumſimus ex A. B. Venet. 1. Colleg. Nov. pro vulgato ἀνοίγει. Poſterius forte mutandum in ἐγείρει.

enthuſiaſmus (hoc eſt divinus inſtinctus) dicitur. Ipſum quidem corpus ex ſeipſo hujuſmodi conſequitur affectionem. Terra autem cum multarum aliarum facultatum fontes hominibus effundit, alios furorem divinum, morbos, mortemque ferentes, alios utile, jucundos, et commodos, id quod ii qui accedunt, experientia deprehendunt: tum vero divinandi fluxus atque ſpiritus diviniſſimus eſt et ſanctiſſimus, ſive is ſeorſim per aërem, ſive cum liquore percipiatur. In corpus enim admixtus, temperiem in animis ingenerat inſolentem atque alienam ab uſitata, cujus proprietates difficile eſt exprimere verbis, conjecturam autem multiplices de iis ratio ſuggerit. Calore nimirum et diffuſione meatus aperiri quosdam imaginandi futura praeditos facultate, probabile eſt, quemadmodum vinum ſublatis ad cerebrum vaporibus multos animo motus infert, multaque ejus ſenſa abdita prius et occultata detegit. Multa enim

μαντικὴν πολλὴν ἔχει, κατ' Εὐριπίδην, ὅταν ἔνθερμος ἡ ψυχὴ γενομένη καὶ πυρώδης ἀπώσηται τὴν εὐλάβειαν ἣν ἡ θνητὴ φρόνησις ἐπάγουσα πολλάκις ἀποστρέφει καὶ κατασβέννυσι τὸν ἐνθουσιασμόν.

μα'. Ἅμα δ' ἄν τις οὐκ ἀλόγως καὶ ξηρότητα φαίη μετὰ τῆς θερμότητος ἐγγινομένην, λεπτύνειν τὸ πνεῦμα καὶ ποιεῖν αἰθερῶδες καὶ καθαρόν· αὕτη γὰρ ξηρὰ ψυχὴ, καθ' Ἡράκλειτον· ὑγρότης δὲ οὐ μόνον ὄψιν ἀμ-
433 βλύνει καὶ ἀκοὴν, ἀλλὰ καὶ κατόπτρων θιγοῦσα καὶ μίχος καὶ πρὸς ἀέρας ἀφαιρεῖ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ φέγγος· τοὐναντίον πάλιν αὖ περιψύξει τινὶ καὶ πυκνώσει τοῦ πνεύματος, οἷον βαφῇ σιδήρου τὸ προγνωστικὸν μόριον ἐγγίνεσθαι καὶ στομοῦσθαι τῆς ψυχῆς, οὐκ ἀδύνατόν ἐστι. Καὶ μὴν ὡς κασσίτερος μανὸν ὄντα καὶ πολύπορον τὸν χαλκὸν

F. 8. αὕτη γὰρ ξηρὰ] Ita libri: nec opus mutare in αὐγὴ γὰρ ξηρὰ, quod faciunt conjectores e conjectura.

A. 4. βαφῇ σιδήρου—ἐγγίνεσθαι] βαφῇ ex Colleg. Nov. Anon. Mez. pro vulgato βαφῆς. At σιδήρου in σίδηρος mutari non eſt opus. Pro ἐγγίνεσθαι certe legendum ἐντείνεσθαι.

A. 6. πολύπορον—ἔσφιγξε] Prius aſſumſimus ex A. B. Venet. 1. Colleg. Nov. Anon. poſterius ex A. B. F. Colleg. Nov. Anon. Vulgo, πολύπυρον—ἔσφυξε.

vis divinandi bacchationi et furori ineſt, ſiquidem Euripidi credimus: quando incaleſcens animus atque ignitus metum amolitur, quem humana prudentia inducens ſæpenumero avertit et reſtinguit divinum inſtinctum.

XLI. Ad hæc non abs re dici poſſe videtur, ſiccitatem una cum calore animo ingeneratam, ſpiritum reddere tenuem, æthereumque eum et purum reddere. Hæc eſt enim illa Heracliti *anima ſicca optima*. Humiditas non viſum modo et auditum hebetat, ſed et ſpeculis incidens ſplendorem et aëri lucem adimit. Contra etiam non eſt repugnans refrigeratione et denſatione ſpiritus, ad inſtar tincturæ ferri, vim præſagientem animo indi ac durari. Atque, ſicut ſtannum illique factum æri, quod rarum eſt

Digitized by Google

ἐντακεὶς ἅμα μὲν ἔσφιγξε καὶ κατεπύκνωσεν, ἅμα δὲ λαμπρότερον ἀπέδειξε καὶ καθαρώτερον· οὕτως οὐδὲν ἀπέχει τὴν μαντικὴν ἀναθυμίασιν οἰκεῖόν τι ταῖς ψυχαῖς καὶ συγγενὲς ἔχουσαν, ἀναπληροῦν τὰ μανὰ καὶ συνέχειν ἐναρμόττουσαν. Ἄλλα γὰρ ἄλλοις οἰκεῖα καὶ πρόσφορα, καθάπερ τῆς μὲν B
πορφύρας ὁ κύαμος, τοῦ δὲ κόκκου τὸ νίτρον δοκεῖ τὴν βαφὴν ἄγειν μεμιγμένον· βύσσῳ δὲ γλαυκῆς κρόκου καταμίσγεται, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε. Περὶ δὲ τοῦ Κύδνου καὶ τῆς ἱερᾶς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Ταρσῷ μαχαίρας, ὦ φίλε Δημήτριε, σοῦ λέγοντος ἠκούομεν, ὡς ὁ Κύδνος μᾶλλον ἐκκαθαίρει σίδηρον ἐκεῖνον, οὔτε ὕδωρ ἄλλο τὴν μάχαιραν, ἢ ἐκεῖνο· καθάπερ ἐν Ὀλυμπίᾳ τὴν τέφραν προσπλάττουσι τῷ βωμῷ καὶ περιπηγνύουσιν ἐκ τοῦ Ἀλφειοῦ παραχέοντες ὕδωρ, ἑτέρῳ δὲ πειρώμενοι πο- C
ταμῷ οὐδενὶ δύνανται συναγαγεῖν οὐδὲ κολλῆσαι τὴν τέφραν.

B. 2. κόκκου—Ἐμπεδοκλῆς] Legendum κρόκου: tum αὔξειν pro ἄγειν.
B. 6. ὁ Κύδνος μᾶλλον] Puto hæc errore librarii orta eſſe ex vera lectione οὐχ ὕδωρ ἄλλο? qua corrupta, in margine quis notavit correctionem οὔτε ὕδωρ ἄλλο τὴν μάχαιραν ἢ ἐκεῖνο, quæ alius poſtea in contextum invexit.

ac multis hians meatibus, ſimul hoc et ſtipat denſatque et ſplendidius puriuſque reddit; ita nihil impedit, quin divinandi facultas, vapor quippiam conſentaneum et cognatum animo habens, laxas ejus partes impleat, concinnet, ac contineat. Alia enim aliis ſunt conducibilia: ſic faba purpuræ, nitrum cocci tincturam auget admixtum, et ut Empedocles ait,

Glauci flore croci byſſus miſcetur amœnus.

De Cydno autem, et ſacro Apollinis qui Tarſi eſt gladio, te, mi Demetri, narrantem audivimus, gladium eum nulla alia aqua perinde tergi et purgari, ac fluminis ejus: ſicut etiam Olympiæ cinerem aqua Alphei amnis affuſa aræ circumglutinant, cum nulla hoc alia poſſint aqua efficere.

μβ΄. Οὐ θαυμαστέον οὖν εἰ πολλὰ τῆς γῆς ἄνω ῥεύματα μεθιείσης, ταῦτα μόνα τὰς ψυχὰς ἐνθουσιαστικῶς διατίθησι, καὶ φανταστικῶς τοῦ μέλλοντος. Ἀμαχεὶ δὲ καὶ τὰ τῆς φήμης συνᾴδει τῷ λόγῳ· καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὴν περὶ τὸν τόπον δύναμιν ἐμφανῆ γενέσθαι πρῶτον ἱστοροῦσιν, νομέως τινὸς ἐμπεσόντος κατὰ τύχην, εἶτα φωνὰς ἀναφέροντος ἐνθουσιώδεις, ὧν τὸ μὲν πρῶτον οἱ παραγενόμενοι κατεφρόνουν, ὕστερον δὲ γενομένων ὧν προεῖπεν ὁ ἄνθρωπος, ἐθαύμασαν· οἱ δὲ λογιώτατοι
D Δελφῶν καὶ τοὔνομα τοῦ ἀνθρώπου διαμνημονεύοντες Κορήταν λέγουσιν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ μάλιστα τοιαύτην πρὸς τὸ μαντικὸν πνεῦμα λαμβάνειν σύγκρασιν ψυχὴ καὶ σύμπηξιν, οἵαν πρὸς τὸ φῶς ἡ ὄψις ὁμοιοπαθὲς γινομένον. Ὀφθαλμοῦ τε γὰρ ἔχοντος τὴν ὁρατικὴν δύναμιν, οὐδὲν ἄνευ φωτὸς ἔργον ἐστίν· ψυχῆς τε τὸ μαντικὸν ὥσπερ ὄμμα δεῖται τοῦ συνεξάπτοντος οἰκείου

C. 6. Ἀμαχεὶ] Immo Ἀμέλει.
D. 7. οἰκείου] Forte θείου.

XLII. Non eſt igitur mirum, ſi terra multos alios liquores edente, iſti ſoli animis enthuſiaſmum et futurorum imaginationem inferunt. Citra controverſiam porro hanc rationem fama confirmat. Hic enim vim loci hujus primum innotuiſſe ferunt, cum caſu paſtor quidam in eum incidiſſet, voceſque deinde a divino inſtinctu edidiſſet profectas: quas cum initio ſprevisſent qui aderant, poſtea eventu probatis quæ is prædixerat, mirati ſunt. Delphorum doctiſſimi, nomen quoque hominis perhibent Coretam. Mihi vero videtur maxime hujuſmodi cum divinatione contemperationem atque cohæſionem animus admittere, qualis eſt viſui cum luce conſentiente. Oculus enim videndi facultate præditus nihil ſine luce agere poteſt, animi vis divinatrix, tanquam oculus, ſua quadam re indiget

Digitized by Google

καὶ συνεπιθήγοντος. Ὅθεν οἱ μὲν πολλοὶ τῶν προγενεστέρων ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἡγοῦντο θεὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἥλιον· οἱ δὲ τὴν καλὴν καὶ σοφὴν ἐπιστάμενοι καὶ τιμῶντες ἀναλογίαν, ὅπερ σῶμα πρὸς ψυχὴν, ὄψις δὲ πρὸς νοῦν, E
φῶς δὲ πρὸς ἀλήθειάν ἐστι, τοῦτο τὴν ἡλίου δύναμιν εἴκαζον εἶναι πρὸς τὴν Ἀπόλλωνος φύσιν, ἔκγονον ἐκείνου καὶ τόκον, ὄντος ἀεὶ γινόμενον, ἀεὶ τοῦτον ἀποφαίνοντες· ἐξάπτει γὰρ καὶ προάγεται καὶ συνεξορμᾷ τῆς αἰσθήσεως τὴν ὁρατικὴν δύναμιν οὗτος, ὡς τῆς ψυχῆς τὴν μαντικὴν ἐκεῖνος.

μγ'. Οἱ μέντοι δοξάζοντες ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν θεὸν εἶναι, εἰκότως Ἀπόλλωνι καὶ γῇ κοινῶς ἀνέθεσαν τὸ χρηστήριον, οἰόμενοι τὴν διάθεσιν καὶ κρᾶσιν ἐμποιεῖν τῇ γῇ τὸν ἥλιον, ἀφ᾽ ἧς ἐκφέρεται τὰς μαντικὰς ἀναθυμιάσεις. Αὐτὴν μὲν οὖν τὴν γῆν ὥσπερ Ἡσίοδος, ἐνίων φιλοσό- F
φων βέλτιον διανοηθεὶς, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς προσει-

E. 1. ὅπερ σῶμα—ἀποφαίνοντες·] ὅπερ B. pro ὥσπερ: tum ἀποφαίνοντες Mez. loco vulgati ἀποφαίνοντος. Reliqua interpungendo ac vertendo correximus.
E. 6. οὗτος, ὡς τῆς] Additum ὡς ex Venet. 1. Colleg. Nov. F.

a qua incendatur atque exacuatur. Quare multi antiquiorum eſſe unum eundemque deum Apollinem et Solem putaverunt: qui vero proportionem, pulchram ac ſapientem ſane rem, cognitam habent ac magnifaciunt: ii ſicut corpus ad animum, viſus ad mentem, lux ad veritatem ſe habet, ita Solis facultatem ſe habere cenſent ad naturam Apollinis: illam hujus propaginem fœtumque exiſtimantes, illam ſemper ab hac quæ ſemper eſt procreari. Ille enim accendit, producit, atque excitat videndo ſentiendi vim: hic animi divinatricem facultatem.

XLIII. At qui unum eundemque deum eos eſſe ſenſerunt, probabili ratione moti Apollini et Terræ commune Oraculum adſcripſerunt, arbitrati Solem terræ ingenerare affectionem iſtam et temperiem, a qua vapores ad divinandum facientes exhalent. Ipſam proinde terram, ut Heſiodus melius quam a nonnullis factum eſt philoſophis, re conſiderata appellavit

Immotam ſedem cunctorum :—

πεν, οὕτως καὶ ἡμεῖς καὶ ἀΐδιον καὶ ἄφθαρτον νομίζομεν· τῶν δὲ περὶ αὐτὴν δυνάμεων πῆ μὲν ἐκλείψεις, πῆ δὲ γενέσεις, ἀλλαχοῦ δὲ μεταστάσεις καὶ μεταῤῥοίας ἀλλαχόθεν εἰκός ἐστι συμβαίνειν, καὶ κυκλεῖν ἐν αὐτῇ τὰς τοιαύτας ἐν τῷ χρόνῳ παντὶ πολλάκις περιόδους, ὡς ἔστι τεκμαίρεσθαι τοῖς φαινομένοις. Λιμνῶν τε γὰρ γεγόνασι καὶ ποταμῶν, ἔτι δὲ πλείονες ναμάτων θερμῶν, ὅπου μὲν ἐκλείψεις καὶ φθοραὶ παντάπασιν, ὅπου δ' οἷον
434 ἀποδράσεις καὶ καταδύσεις· εἶτα πάλιν ἐκεῖ διὰ χρόνων ἐπιφαινομένη τοῖς αὐτοῖς ἢ πλησίον ὑποῤῥέοντα καὶ μετάλλων, τὸ μὲν ἐξαμαυρώσεις γεγονέναι καινὰς, ὡς τῶν περὶ τὴν Ἀττικὴν ἀργυρείων, καὶ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ χαλκίτιδος, ἐξ ἧς ἐδημιουργεῖτο τὰ ψυχρήλατα τῶν ξιφῶν, ὡς Αἰσχύλος εἴρηκε·

Λαβὼν γὰρ αὐτόθηκτον Εὐβοϊκὸν ξίφος.

A. 2. ἐπιφαινομένη—χρόνος οὐ πολὺς] Locus ita conſtituendus: ἐπιφαινόμενα τοῖς τόποις ἢ πλησίον ὑποῤῥέοντα· καὶ μετάλλων ἴσμεν ἐξαμαυρώσεις καινὰς—ξίφος· τῆς τ' ἐν Καρύςῳ πέτρας, ἧ χρόνος οὐ πολύς—· partim recepimus ex libris ſcriptis, et vertimus item.

ita nos quoque ſempiternam interituſque expertem ſtatuimus, facultatum autem ejus aliquando defectus, aliquando ortus, nonnunquam alio migrationes probabile eſt evenire, univerſique temporis circuitu tales converſiones in ea revolvi: quod conjicere licet ex iis quæ animadverti ſenſu poſſunt. Nam et lacus, et amnes, ac frequentius thermæ quibuſdam in locis defecerunt et omnino evanuerunt, in aliis quaſi ſubterfugerunt ac delituerunt: aliquanto poſt tempore rurſum iiſdem aut vicinis locis exſtiterunt. Jam metalla quædam recentiore ætate defeciſſe novimus, ut in Attica ſecturas argentarias, et in Eubœa æris venas, ex quo cudebantur gladii qui aquæ tinctura durabantur, quorum ſic meminit Æſchylus:

Sumens acutum mucronem Euboicum manu.

Digitized by Google

Τῆς δ' ἐν Καρύστῳ πέτρας, χρόνος οὐ πολὺς ἀφ' οὗ πέπαυται μηρύματα λίθων μαλακὰ νηματώδη συνεκφέρουσα· καὶ γὰρ ὑμῶν ἑωρακέναι τινὰς οἴομαι χειρόμακτρα καὶ δίκτυα καὶ κεκρυφάλους ἐκεῖθεν, οὔτε πειρωμένους, ἀλλ' ὅσ' ἂν ῥυπανθῇ χρωμένων, ἐμβαλόντες εἰς φλόγα, λαμπρὰ καὶ διαφανῆ κομίζονται· νῦν δ' ἠφάνισται, καὶ μόλις οἷον ἶνες ἢ τρίχες ἀραιαὶ διατρέχουσιν ἐν τοῖς μετάλλοις.

μδ'. Καὶ πάντων τούτων οἱ περὶ Ἀριστοτέλην δημιουργὸν ἐν τῇ γῇ τὴν ἀναθυμίασιν ἀποφαίνουσιν, ᾗ καὶ συνεκλείπειν καὶ συμμεθίστασθαι, καὶ συνεξανθεῖν πάλιν τὰς τοιαύτας φύσεις ἀναγκαῖόν ἐστι. Ταῦτα δὲ περὶ μαντικῶν πνευμάτων διανοητέον, ὡς οὐκ ἐχόντων ἀΐδιον οὐδὲ ἀγήρω τὴν δύναμιν, ἀλλ' ὑποκειμένην μεταβολαῖς. Καὶ γὰρ ὄμβρους ὑπερβάλλοντας εἰκός ἐστι κατασβεννύναι καὶ κεραυνῶν ἐμπεσόντων διαφορεῖσθαι, μάλιστα δὲ

B. 8. Ταῦτα] Rectius ταὐτὰ ut Anon.

Neque diu eſt quod Caryſtia rupes deſiit ſimul cum marmore proferre ſtamina quædam mollia ac quaſi fila lapidea: exiſtimo enim quoſdam veſtrum vidiſſe mantilia, retia, et involucra capitis ea ex materia confecta, quæ neque uruntur, et cum uſu ſordes contraxerunt, in ignem conjecta nitorem ſplendoremque ſuum recipiunt: plane enim deſiit, et vix graciles quædam tanquam fibræ et quaſi capilli ejus materiæ per metalla diſcurrunt.

XLIV. At enim horum omnium opificem Ariſtoteles facit vaporem qui eſt in terra: cujus defectum, migrationem, novumque ortum neceſſe eſt iſta omnia ſequi. Hæc itaque de ſpiritibus divinationi ſervientibus cogitanda ſunt, vim eorum non eſſe ſempiternam aut ſenii immunem, ſed mutationibus obnoxiam. Nam conſentaneum eſt et magnis eos extingui imbribus, et diſſipari fulmine

τῆς γῆς ὑπὸ σάλου γινομένης καὶ λαμβανούσης ἱζήματα καὶ σύγχυσιν, ἐν βάθει μεθίστασθαι τὰς ἀναθυμιάσεις, ἢ τυφλοῦσθαι παντάπαν, ὥσπερ ἐνταῦθα φασὶ παραμένειν τὰ περὶ τὸν μέγαν σεισμὸν, ὃς καὶ τὴν πόλιν ἀνέτρεψεν. Ἐν δὲ Ὀρχομενῷ λέγουσι λοιμοῦ γενομένου πολλοὺς μὲν ἀνθρώπων διαφθαρῆναι, τὸ δὲ τοῦ Τειρεσίου χρηστήριον ἐκλιπεῖν παντάπασι, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀργὸν διαμένειν καὶ ἄναυδον. Εἰ δὲ καὶ τοῖς περὶ Κιλικίαν ὅμοια συμβέβηκε παθεῖν, ὡς ἀκούομεν, οὐδεὶς ἂν ἡμῖν, ὦ Δημήτριε, σοῦ φράσειε σαφέστερον.

με΄. Καὶ ὁ Δημήτριος, Οὐκ οἶδα ἔγωγε τάδε νῦν·
D ἀποδημῶ γὰρ, ὡς ἴστε, πάμπολυν ἤδη χρόνον. Ἔτι δ' ἤκμαζεν ἐμοῦ παρόντος καὶ τὸ Μόψου καὶ τὸ Ἀμφιλόχου μαντεῖον· ἔχω δ' εἰπεῖν τῷ Μόψου παραγενόμενος πρᾶγμα θαυμασιώτατον. Ὁ γὰρ ἡγεμὼν τῆς Κιλι-

C. 2. ὑπὸ σάλου γινομένης] ὑποσάλου γινομένης Anon. Mez. Reiſk. ὑπὸ σάλου κινουμένης item Anon. quod præferendum.
C. 4. ὥσπερ ἐνταῦθα—σεισμὸν] Forte, ὥσπερ τὸ ἐνταῦθα οὔ φασιν παραμένειν περὶ τὸν μέγαν σεισμὸν *ut hoc Delphicum Oraculum non viguiſſe aiunt, ſub illum terræ motum*, &c.
C. 12. τάδε νῦν] Immo τά γε νῦν.
D. 3. τῷ Μόψου] Ita Colleg. Nov. Vulgo τὸ Μόψου.

ictis locis, maxime autem cum terræ motu concuſſæ in ſeſe ſubſidunt ac confunduntur, petere ima aut etiam plane elidi: ſicut hic aiunt veſtigia apparere magni terræ motus, ejus qui urbem ſubvertit. Orchomeni aiunt peſte multis abſumtis hominibus, Tireſiæ oraculum plane defeciſſe, et in hunc uſque diem manere otioſum et mutum. Idem de Ciliciæ oraculis auditu accepimus: verene dictum, tu Demetri, omnium optime expoſueris.

XLV. Hic Demetrius, Ut nunc, inquit, res habeat, ignoro; ſcitis enim me permultum temporis jam peregrinando confeciſſe. Cum autem eſſem in patria, florebant adhuc Mopſi et Amphilochi Oracula. Habeo autem rem apprime admirabilem, quæ me præſente apud Oraculum Mopſi evenit, quam vobis referam. Præfectus Ciliciæ, homo du-

κίας αὐτὸς μὲν ἀμφίδοξος ὢν ἔτι πρὸς τὰ θεῖα, δι' ἀσθένειαν ἀπιστίας οἶμαι· τἆλλα γὰρ ἦν ὑβριστὴς καὶ φαῦλος· ἔχων δὲ περὶ αὐτὸν Ἐπικουρείους τινὰς τὴν καλὴν δὴ καὶ φυσιολόγον ἐνυβρίζοντας, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, τοῖς τοιούτοις εἰσέπεμψεν ἀπελεύθερον, οἷον εἰς πολεμίων κατάσκοπον ἐνσκευάσας, ἔχοντα κατεσφραγισμένην δέλτον, ἐν ᾗ τὸ ἐρώτημα ἦν ἐγγεγραμμένον, οὐδενὸς εἰδότος· ἐννυχεύσας οὖν ὁ ἄνθρωπος, ὥσπερ ἔθος ἐστί, τῷ σηκῷ, E
καὶ κατακοιμηθεὶς ἀπήγγειλε μεθ' ἡμέραν ἐνύπνιον τοιοῦτον· ἄνθρωπον ἔδοξεν αὐτῷ καλὸν ἐπιστάντα φθέγξασθαι τοσοῦτον, Μέλανα, καὶ πλέον οὐδέν, ἀλλ' εὐθὺς οἴχεσθαι. Τοῦτο ἡμῖν μὲν ἄτοπον ἐφάνη καὶ πολλὴν ἀπορίαν παρεῖχεν· ὁ δ' ἡγεμὼν ἐκεῖνο ἐξεπλάγη καὶ προσεκύνησεν, καὶ τὴν δέλτον ἀνοίξας, ἐπεδείκνυεν ἐρώτημα τοιοῦτον γεγραμμένον, ΠΟΤΕΡΟΝ ΣΟΙ ΛΕΥΚΟΝ Η ΜΕΛΑΝΑ ΘΥΣΩ ΤΑΥΡΟΝ; ὥστε F

D. 5. ὢν ἔτι—ἀπελεύθερον] ὢν ἔτι recepimus ex Colleg. Nov. pro ἐπί. Proxime ita refingantur—Ἐπικουρείους τινὰς διὰ τὴν καλὴν δὴ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, φυσιολογίαν ἐνυβρίζοντας τοῖς τοιούτοις, εἰσέπεμψεν ἀπελεύθερον—.

biæ de diis ſententiæ, quod ei accidiſſe puto propter imbecillitatem incredulitatis de diis conceptæ, cæteroqui contumelioſus et pravus, cum circa ſe haberet Epicureos, qui freti pulchra (ſi diis placet) iſta ſua phyſiologia religioni illudunt, motus eorum vocibus, libertum ad oraculum Mopſi miſit, tanquam exploratorem in caſtra hoſtium, cum tabella obſignata, in qua nemine conſcio quæſtionem ſcripſerat. Libertus cum pro more noctem in delubro exegiſſet, ac obdormiviſſet, facta die tale narravit ſomnium: viſum fuiſſe ſibi adſtare virum pulchrum, qui una hac voce, *Nigrum*, edita, ſtatim diſceſſerit. Abſurdum nobis hoc videbatur, multumque hæſitationis injiciebat. At præfectus conſternatus, flexiſque genibus veneratus Mopſum, aperuit tabulam, oſtenditque nobis hanc inſcriptam quæſtionem, *Albumne tibi, an vero nigrum immolabo taurum?* Itaque et

Digitized by Google

καὶ τοὺς Ἐπικουρείους διατραπῆναι, κἀκεῖνον αὐτὸν τήν τε θυσίαν ἐπιτελεῖν, καὶ σέβεσθαι διὰ τέλους τὸν Μόψον.

μϛʹ. Ὁ μὲν οὖν Δημήτριος ταῦτ' εἰπὼν, ἐσιώπησεν· ἐγὼ δὲ βουλόμενος, ὥσπερ τι κεφάλαιον ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ, πρὸς τὸν Φίλιππον αὖθις ἀπέβλεψα καὶ τὸν Ἀμμώνιον, ὁμοῦ καθημένους· ἔδοξαν οὖν μοι βούλεσθαί τι διαλεχθῆναι, καὶ πάλιν ἐπέσχον. Ὁ δὲ Ἀμμώνιος, Ἔχει μὲν, ἔφη, καὶ Φίλιππος, ὦ Λαμπρία, περὶ τῶν εἰρημένων εἰπεῖν· οἴεται γὰρ, ὥσπερ οἱ πολλοὶ, καὶ αὐτὸς, οὐχ ἕτερον εἶναι τὸν Ἀπόλλωνα θεὸν, ἀλλὰ τῷ ἡλίῳ
435 τὸν αὐτόν· ἡ δ' ἐμὴ μείζων ἀπορία καὶ περὶ μειζόνων. Ἄρτι γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως τῷ λόγῳ παρεχωρήσαμεν ἐκ τῶν θεῶν τὴν μαντικὴν ἐς δαίμονας ἀτεχνῶς ἀποδιοπομπούμενοι· νυνὶ δέ μοι δοκοῦμεν αὐτοὺς πάλιν ἐκείνους ἐξωθεῖν καὶ ἀπελαύνειν ἐνθένδε τοῦ χρηστηρίου καὶ τοῦ τρίποδος, εἰς πνεύματα καὶ ἀτμοὺς καὶ ἀναθυμιάσεις τὴν τῆς μαντικῆς ἀρχὴν, μᾶλλον δὲ τὴν οὐσίαν αὐτὴν καὶ τὴν

Epicureis pudor eſt injectus, et præfectus ſacrificio peracto iſto, deinceps Mopſum coluit.

XLVI. His dictis Demetrius conticuit. Ego autem, qui ſummam diſputationi imponere cuperem, ſum in Philippum ac Ammonium intuitus, qui ſimul ſedebant: videbanturque mihi velle aliquid dicere, et rurſum vocem inhibere. Tum Ammonius, Habet, inquit, mi Lampria, Philippus etiam quæ dicat de diſputatis. Ipſe enim quoque in eam, quæ plerorumque eſt, venit ſententiam, Apollinem non eſſe a Sole alium, ſed eundem cum eo deum. Mea autem gravior eſt, ac majoribus de rebus dubitatio. Ante, neſcio quo modo, oratione eo rem deduximus, ut a diis divinationem ad genios utcunque rejiceremus. Nunc videmur mihi hos iterum Oraculo et tripode detrudere atque exturbare, divinationis principium, immo ipſam ſubſtantiam ac vim, in ſpiritum, vapores, exhalationeſque refe-

δύναμιν, ἀναλύοντες. Αἱ γὰρ εἰρημέναι κράσεις καὶ θερμότητες αὗται καὶ στομώσεις, ὅσῳ μᾶλλον ἀπάγουσι τὴν δόξαν ἀπὸ τῶν θεῶν, καί τινα τοιοῦτον ἐπιβάλλουσι τῆς B
αἰτίας ἐπιλογισμὸν, οἷον ποιεῖ τὸν Κύκλωπα λεγόμενον Εὐριπίδης,

Ἡ γῆ δ' ἀνάγκῃ κἂν θέλῃ κἂν μὴ θέλῃ,
Τίκτουσα ποίαν, τἀμὰ πιαίνει βοτά.

πλὴν ἐκεῖνος μὲν οὔ φησι θύειν τοῖς θεοῖς, ἀλλ' ἑαυτῷ καὶ τῇ μεγίστῃ γαστρὶ δαιμόνων· ἡμεῖς δὲ καὶ θύομεν καὶ προσευχόμεθα, τί μαθόντες ἐπὶ τοῖς χρηστηρίοις, εἰ δύναμιν μὲν ἐν ἑαυταῖς μαντικὴν αἱ ψυχαὶ κομίζουσιν, ἡ δὲ κινοῦσα ταύτην, ἀέρος τὶς ἐστὶ κρᾶσις ἢ πνεύματος; Αἱ δὲ τῶν ἱερίδων καταστάσεις τί βούλονται, καὶ τὸ μὴ θεμιστεύειν, εἰ μὴ τὸ ἱερεῖον ὅλον ἐξ ἄκρων σφυρῶν ὑπό- C
τρομον γένηται καὶ κραδανθῇ κατασπενδόμενον; οὐ γὰρ ἀρ-

B. 8. τί μαθόντες] Poteſt ferri: frequentius quidem τί παθόντες ut Colleg. Nov. Mez. item varia lectio duorum codicum A. et B. Utraque ratione ἐπὶ τοῖς χρηστηρίοις referendum ad προσευχόμεθα: *precamur in ædibus Oraculorum.*

rentes. Quæ enim commemoratæ ſunt temperies, calores, et quaſi aciei ac roboris (qualia ferro candenti aquæ tinctura conciliat) in animum introductiones, ſententiam noſtram etiam longius a diis abducunt, quandamque talem cauſæ oraculorum ratiocinationem proponunt, quali Cyclopem uti facit Euripides,

Tellus oportet, ſeu velit, ſeu non velit,
Gignendo gramine ſaginet meum pecus.

Hoc intereſt, quod ille negat *ſe diis ſacrificare, ſed ſibi ipſi* ait *et ventri geniorum maximo.* Nos autem et ſacrificamus, et vota facimus, neſcio ſane cur oraculorum iſthæc gratia, ſi quidem animi noſtri in ſe vim habent divinandi, quam aëris aliqua aut venti excitet temperies. Jam quid ſibi volunt conſtitutiones antiſtitarum? et quod oraculum non editur, niſi hoſtia tota ab imis talis contremiſcat dum liquor inter libandum ei invergitur, et concutiatur? Non enim ſatis eſt

Digitized by Google

χεῖ τὸ διασεῖσαι τὴν κεφαλὴν, ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις θυσίαις, ἀλλὰ πᾶσι δεῖ τοῖς μέρεσι τὸν σάλον ὁμοῦ καὶ τὸν παλμὸν ἐγγενέσθαι μετὰ ψόφου τρομώδους· ἐὰν γὰρ μὴ τοῦτο γένηται, τὸ μαντεῖον οὔ φασι χρηματίζειν, οὐδ' εἰσάγουσι τὴν Πυθίαν. Καί τοι θεοῦ μὲν ἢ δαίμονος αἰτίαν τὴν πλείστην ἄνευ τιθέντας, εἰκός ἐστι ταῦτα ποιεῖν καὶ νομίζειν· ὡς δὲ σὺ λέγεις, οὐκ εἰκός· ἡ γὰρ ἀναθυμίασις ἄν τε πλοῦται τὸ ἱερεῖον, ἄν τε μὴ, παροῦσα
D ποιήσει τὸν ἐνθουσιασμὸν, καὶ διαθήσει τὴν ψυχὴν ὁμοίως, οὐ τῆς Πυθίας μόνον, ἀλλὰ κἂν τοῦ τυχόντος ἅψηται σώματος. Ὅθεν εὔηθές ἐστι τὸ μιᾷ γυναικὶ πρὸς τὰ μαντεῖα χρῆσθαι, καὶ ταύτῃ παρέχειν πράγματα, φυλάττοντας ἁγνὴν διὰ βίου καὶ καθαρεύουσαν. Ὁ γὰρ Κορήτας ἐκεῖνος, ὃν Δελφοὶ λέγουσι πρῶτον ἐμπεσόντα τῆς περὶ τὸν τόπον δυνάμεως αἴσθησιν παρασχεῖν, οὐδὲν, οἶμαι, διέφερε τῶν ἄλλων αἰπόλων καὶ ποιμένων· εἴ γε

C. 8. ἄνευ τιθέντας] Recepi ex A. B. Venet. duo priores in margine habent vulgatam ἀνατιθέντας.
C. 10. πλοῦται—ποιήσει] Prius ex Xyl. Mez. poſterius ex Colleg. Nov.

quaſſare caput, ut in aliis ſacrificiis: ſed oportet omnibus membris trepidationem et concuſſionem accidere cum tremulo ſonitu: hoc niſi fiat, negant Oraculum reſpondere, neque Pythiam introducunt. Atqui certe neceſſe eſt ut hæc cum faciunt, et fieri debere ſtatuunt, diis aut geniis eorum cauſam adſcribant: quo tu modo rem explicabas, probabile non eſt: vapor enim, ſive tremat victima, ſive non tremat, ubicunque aderit, divinum inſtinctum incutiet, animumque afficiet: idque non tantum ſi Pythiæ, ſed ſi quodcunque corpus attigerit; ut ineptum ſit una muliere uti ad oracula, eique faceſſere negotium, ac per omnem vitam caſtam eam intactamque ſervare. Etenim Coretas ille, quem primum aiunt Delphi, cum eum in locum incidiſſet, facultatem loco inſitam demonſtraſſe, nihil, arbitror, habuit, quo alios caprarios aut paſtores excelleret: ſi tamen

Digitized by Google

δὴ τοῦτο μὴ μῦθός ἐστι, μηδὲ πλάσμα κενὸν, ὡς ἔγωγε ἡγοῦμαι· καὶ λογιζόμενος πηλίκων ἀγαθῶν τουτὶ τὸ μαντεῖον αἴτιον γέγονε τοῖς Ἕλλησιν ἔν τε πολέμοις καὶ κτίσεσι πόλεων ἔν τε λοιμοῖς καὶ καρπῶν ἀφορίαις, δεινὸν E ἡγοῦμαι μὴ θεῷ καὶ προνοίᾳ τὴν εὕρεσιν αὐτοῦ καὶ ἀρχὴν, ἀλλὰ τῷ κατὰ τύχην καὶ αὐτομάτῳ ἀνατίθεσθαι. Πρὸς δὴ ταῦτ', εἶπεν, ὦ Λαμπρία, βούλομαι διαλεχθῆναι· περιμένοις δέ; Πάνυ μὲν οὖν, ὁ Φίλιππος ἔφη, καὶ πάντες οὗτοι· πάντας γὰρ ἡμᾶς ὁ λόγος κεκίνηκε.

μζ'. Κἀγὼ πρὸς αὐτὸν, Ἐμὲ δ', εἶπον, οὐ κεκίνηκεν, ὦ Φίλιππε, μόνον, ἀλλὰ καὶ συγκέχυκεν, εἰ τοσούτοις καὶ τηλικούτοις οὖσιν ὑμῖν, δοκῶ παρ' ἡλικίαν τῷ πιθανῷ τοῦ λόγου καλλωπιζόμενος, ἀναιρεῖν τι καὶ κινεῖν τῶν ἀληθῶς καὶ θείως περὶ τῶν θείων νενομισμένων. Ἀπολο- F γήσομαι δὲ, μάρτυρα καὶ σύνδικον ὁμοῦ Πλάτωνα παρ-

E. 3. αὐτομάτῳ] Sic A. B. Venet. 1. Vulgo αὐτομάτως, minus bene.
E. 4. ὦ Λαμπρία] Rectius legatur τῷ Λαμπρίᾳ, vel τὸν Λαμπρίαν.
E. 9. οὖσιν ὑμῖν] Sic B. Ven. 1. pro vulgato ὄντων ὑμῶν. Forte etiam ex iisdem et A. præſtabat εἰ ἐν τοσούτοις κ. τ. ἑ.

narratio de eo non eſt fabula et inane commentum. Mihi quidem nugæ videntur: et quoties ratiocinor, quantorum bonorum cauſam Græcis hoc præbuerit oraculum in bellis, condendis urbibus, peſtilentiis, ſterilitatibus, indignum facinus judico, inventionem ejus atque principium non deo, ac providentiæ, ſed fortunæ et caſui imputari. Hac de re cum Lampria paratus ſum diſſerere: modo tu, Philippe, moram hanc æquo animo feras. Maxime, inquit Philippus, cum ego, tum omnes iſti: oratio enim hæc tua omnes nos commovit.

XLVII. Me vero, inquam ego, non movit tantum oratio hæc, ſed plane pudorem incuſſit, ſi in tanto tantorum hominum cœtu vobis videar præter ætatem probabilitate ſermonis fucum faciens convellere aliquid aut in dubium vocare voluiſſe eorum quæ vere et divinitus de rebus divinis ſtatuta ac recepta ſunt. Purgabo tamen me, teſte ac patrono interim Platone ad-

Digitized by Google

ἱστάμενος· ἐκεῖνος γὰρ ἀνὴρ Ἀναξαγόραν μὲν ἐμέμψατο τὸν παλαιὸν, ὅτι ταῖς φυσικαῖς ἄγαν ἐνδεδυμένος αἰτίαις, καὶ τὸ κατ' ἀνάγκην τοῖς τῶν σωμάτων ἀποτελούμενον πάθεσι μετιὼν ἀεὶ διώκων, τὸ οὗ ἕνεκα καὶ ὑφ' οὗ, βελτίονας αἰτίας οὔσας καὶ ἀρχὰς, ἀφῆκεν· αὐτὸς δὲ πρῶτος ἢ μάλιστα τῶν φιλοσόφων ἀμφοτέρας ἐπεξῆλθεν, τῷ μὲν θεῷ τὴν ἀρχὴν ἀποδιδοὺς τῶν κατὰ λόγον
436 ἐχόντων, οὐκ ἀποστερῶν δὲ τὴν ὕλην τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὸ γινόμενον αἰτιῶν, ἀλλὰ συνορῶν ὅτι τῇ δέ πῃ καὶ τὸ πᾶν αἰσθητὸν διακεκοσμημένον, οὐ καθαρὸν οὐδ' ἀμιγές ἐστιν, ἀλλὰ τῆς ὕλης συμπλεκομένης τῷ λόγῳ λαμβάνει τὴν γένεσιν. Ὅρα δὲ πρῶτον ἐπὶ τῶν τεχνιτῶν· οἷον εὐθὺς ἡ περιβόητος ἐνταῦθα τοῦ κρατῆρος ἕδρα καὶ βάσις, ἣν Ἡρόδοτος ὑποκρητηρίδιον ὠνό-

F. 4. τὸν παλαιὸν—ἐνδεδυμένος] τὸν assumtum ex B. Venet. 1. Colleg. Nov. Pro ἐνδεδυμένος, quod non repudiandum, haud est deterius ἐνδεδεμένος in Colleg. Nov.

A. 7. βάσις] Sic Colleg. Nov. Anon. T. V. B. Vulgo φύσις. Mox ὑποκρητηρίδιον ex Anon. Mez. Herodot. Vulgo ὑποκρατηρίδιον.

ſcito. Hic enim Anaxagoram veterem culpavit, quod nimis in naturales immerſus cauſas, ſemperque neceſſitatem earum quæ corporibus naturalibus accidunt affectionum conſectans atque perſequens, finalem et efficientem cauſam præſtantiores in genere cauſarum, et potiora principia omiſiſſet. Interim ipſe aut primus aut maxime omnium philoſophorum has utraſque tractavit, ita quidem ut deo principium eorum quæ ratione fiunt adſcriberet: neque tamen materiam neceſſariis cauſis ad rerum ortum pertinentibus ſpoliaret; perſpiciebat quippe, quod his cauſis quævis res naturalis ac expoſita ſenſui cum adornetur, non ſimplex eſt aut mixtionis expers, ſed materiæ cum forma implicatione oritur. Conſideremus primum hoc in operibus artium. Offert ſe nobis ſtatim famoſus iſte crateris fundus ſive baſis, quam hypocrateridium (id eſt fundamentum crateri ſubſtratum) Herodotus appellavit: materiales hic crater habet cauſas,

Digitized by Google

μασιν, αἰτίας μὲν ἔχοντος ὑλικὰς, πῦρ καὶ σίδηρον, καὶ μάλαξιν διὰ πυρὸς, καὶ ὕδατος βαφὴν, ὧν ἄνευ γενέσθαι τὸ ἔργον οὐδεμία μηχανή· τὴν δὲ κυριωτέραν ἀρχὴν καὶ ταῦτα κινοῦσαν, καὶ διὰ τούτων ἐνεργοῦσαν, ἡ B
τέχνη καὶ ὁ λόγος τῷ ἔργῳ παρέχει. Καὶ μὴν τοῖς γε μιμημάτων τούτων καὶ εἰδώλων ὁ ποιητὴς καὶ δημιουργὸς ἐπιγέγραπται,

Γράψε Πολύγνωτος, Θάσιος γένος, Ἀγλαοφῶντος
Υἱὸς, περθομέναν Ἰλίου ἀκρόπολιν,

ὡς ὁρᾶται γράψας· ἄνευ δὲ φαρμάκων συντεθέντων καὶ συμφθαρέντων ἀλλήλοις, οὐδὲν ἦν οἷόν τε τοιαύτην διάθεσιν λαβεῖν καὶ ὄψιν. Ἆρ' οὖν ὁ βουλόμενος ἅπτεσθαι τῆς ὑλικῆς ἀρχῆς, ζητῶν δὲ καὶ διδάσκων τὰ παθήματα καὶ τὰς μεταβολὰς, ἃς ὤχρα μιχθεῖσα σιν- C
ωπὶς ἴσχει, καὶ μέλανι μηλιὰς, ἀφαιρεῖται τὴν τοῦ Πολυγνώτου δόξαν; ὁ δὲ τοῦ σιδήρου τὴν στόμωσιν ἐπεξιὼν,

B. 7. ὁρᾶται—φαρμάκων] Verſ. Xyl. Am. ὁρᾶτε. Sed totum hoc ὡς ὁρᾶται γράψας non ſanum videtur. Φαρμάκων pro vulgato φαρμακείων ex B. T. V. P. Anon. Mez.

ignem, ferrum, mollitionem vi ignis, immerſionem in aquam, ſine quibus nullo pacto opus hoc potuit confici: præſtantiorem tamen cauſam, et quæ his movendis operaretur, ars et ratio operi præbuit. Præterea exemplaribus his atque ſimulachris, auctor et opifex inſcriptus eſt.

Aglaophonte ſatus, patria Thaſius, Polygnotus
Arcis depinxit Dardaniæ excidium.

ac pinxit, ut videtis, excidium Ilii: verum id fieri non potuit, ut niſi multis pigmentis tritis ac inter ſe permixtis picturæ hæc efficeretur forma. An ergo qui vult materialem cauſam attingere, quæritque et docet affectiones et mutationes, quæ accidunt Sinopidi rubricæ cum ochra permixtæ, aut atramento cum melide, aliquid pictoris detrahit gloriæ? Aut qui explicat qua ratione ferro durities ac

καὶ τὴν μάλαξιν, ὅτι τῷ μὲν πυρὶ χαλασθεὶς ἐπιδίδωσι καὶ ὑπείκει τοῖς ἐλαύνουσι καὶ πλήττουσιν, ἐμπεσὼν δὲ πάλιν εἰς ὕδωρ ἀκραιφνὲς, καὶ τῇ ψυχρότητι διὰ τὴν ὑπὸ πυρὸς ἐγγενομένην ἁπαλότητα καὶ μανότητα, πιληθεὶς καὶ καταπυκνωθεὶς, εὐτονίαν ἴσχει καὶ πῆξιν, ἣν Ὅμηρος σιδήρου κράτος εἶπεν, ἧττόν τι τῷ τεχνίτῃ τηρεῖ τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ ἔργου γενέσεως; ἐγὼ μὲν οὐκ οἴομαι. Καὶ γὰρ τῶν ἰατρικῶν δυνάμεων ἔνιοι τὰς ποιό-
D τητας ἐλέγχουσιν, τὴν δ' ἰατρικὴν οὐκ ἀναιροῦσιν. Ὥσπερ ἀμέλει καὶ Πλάτων ὁρᾷν μὲν ἡμᾶς τῇ περὶ τὸν ὀφθαλμὸν αὐγῇ συγκεραννυμένῃ πρὸς τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἀκούειν δὲ τῇ πληγῇ τοῦ ἀέρος ἀποφαινόμενος, οὐκ ἀνῄρει τὸ κατὰ λόγον καὶ πρόνοιαν ὁρατικοὺς καὶ ἀκουστικοὺς γεγονέναι.

μη'. Καθόλου γὰρ, ὡς φημὶ, δύο πάσης γενέσεως αἰτίας ἐχούσης, οἱ μὲν σφόδρα παλαιοὶ θεολόγοι καὶ ποιηταὶ τῇ κρείττονι μόνῃ τὸν νοῦν προσέχειν εἵλοντο, τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν ἐπιφθεγγόμενοι πᾶσι πράγμασι,

mollities inducantur, nempe quod igni laxatum tundentibus et percutientibus cedit, in aquam autem recentem immerſum, ac frigore ob partam vi ignis teneritatem ac raritatem, coactum in ſe atque denſatum, robur acquirit et craſſitiem, quam Homerus vim ferri appellat, idcirco operis effectionem non relinquit artifici integram? Non equidem opinor. Nam et ſunt qui vires medicamentorum aut qualitates examinent, nequaquam ii artem medicam abolentes. Sicut etiam haud dubie Plato videre nos oculorum ſplendore cum Solis luce contemperato, ictoque aëre audire dicens, non hoc negat, ratione et providentia nobis facultatem videndi atque audiendi obtigiſſe.

XLVIII. In univerſum enim, cum, ut dixi, quivis ortus duas habeat cauſas: antiquiſſimi theologi atque poëtæ ſoli præſtantiori animum advertere dignati ſunt, commune hoc omnibus rebus accinentes:

Ζεὺς ἀρχὴ, Ζεὺς μέσσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα πέλονται·

ταῖς δ' ἀναγκαίαις καὶ φυσικαῖς οὐκ ἔτι προσήεσαν αἰτίαις. Οἱ δὲ νεώτεροι τούτων καὶ φυσικοὶ προσαγορευόμενοι τοὐναντίον ἐκείνοις τῆς καλῆς καὶ θείας ἀποπλανηθέντες ἀρχῆς, ἐν σώμασι καὶ πάθεσι σωμάτων, πληγαῖς τε καὶ μεταβολαῖς καὶ κράσεσι τίθενται τὸ σύμπαν. Ὅθεν ἀμφοτέροις ὁ λόγος ἐνδεὴς τοῦ προσήκοντός ἐστι, τοῖς μὲν τὸ δι' οὗ καὶ ὑφ' οὗ, τοῖς δὲ τὸ ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν ἀγνοοῦσιν, ἢ παραλείπουσιν. Ὁ δὲ πρῶτος ἐκφανῶς ἁψάμενος ἀμφοῖν, καὶ τῷ κατὰ λόγον ποιοῦντι καὶ κινοῦντι προσλαβὼν ἀναγκαίως τὸ ὑποκείμενον καὶ πάσχον, ἀπολύεται καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πᾶσαν ὑποψίαν καὶ διαβολήν. Οὐ γὰρ ἄθεον ποιοῦμεν οὐδ' ἄλογον τὴν μαντικὴν, ὕλην μὲν αὐτῇ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δ' ἐνθουσιαστικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ἀναθυμίασιν, οἷον ὄργανον ἢ πλῆκτρον ἀποδιδόντες. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡ γεννήσασα

F. 4. Πρῶτον μὲν γὰρ] γὰρ aſſumtum ex Colleg. Nov. P.

Principium Jupiter, medium Jovis, omnia ab ipſo.

Ad naturales autem et neceſſarias cauſas nunquam acceſſerunt. His poſteriores, quibus phyſicorum nomen fuit inditum, diverſo a prioribus inſtituto, a pulcherrimo illo et divino aberravere principio; omnia corporibus, eorumque perpeſſionibus, colliſionibus, mutationibus, mixtionibus accepta ferre maluerunt. Quo fit, ut utrorumque ratio imperfecta ſit; his per quem, et quapropter, illis e quibus rebus, et ob quas cauſas factæ ſint, ignorantibus, aut ſaltem non exponentibus. Enimvero is, qui primus liquido utrumque cauſarum genus attigit, certaque ratione efficienti et moventi cauſæ adjunxit ſubjectum neceſſario motionum capax, is nos quoque omni ſiniſtra ſuſpicione et calumnia exonerat. Non enim dei aut rationis expertem facimus divinationem, dum ei pro ſubjecto animum humanum, ſpiritum autem ſeu vaporem enthuſiaſmos cientem inſtrumenti plectrive loco tribuimus. Jam primum terra

γῇ τὰς ἀναθυμιάσεις, ὁ δὲ πᾶσαν ἐνδιδοὺς κράσεως τῇ γῇ καὶ μεταβολῆς δύναμιν ἥλιος, νόμῳ πατέρων θεός ἐστιν ἡμῖν. Ἔπειτα δαίμονας ἐπιστάτας καὶ περιπόλους καὶ φύλακας, οἷον ἁρμονίας, τῆς κράσεως ταύτης, τὰ μὲν
437 ἀνιέντας ἐν καιρῷ, τὰ δ' ἐπιτείνοντας, καὶ τὸ ἄγαν ἐκστατικὸν αὐτῆς καὶ ταρακτικὸν ἀφαιροῦντας, τὸ δὲ κινητικὸν ἀλύπως καὶ ἀβλαβῶς τοῖς χρωμένοις καταμιγνύντας ἀπολείποντες, οὐδὲν ἄλογον ποιεῖν οὐδ' ἀδύνατον δόξομεν.

μθʹ. Οὐδέ γε προθυόμενοι καὶ καταστέφοντες ἱερεῖα καὶ κατασπένδοντες, ἐναντία τῷ λόγῳ τούτῳ πράττομεν. Οἱ γὰρ ἱερεῖς καὶ ὅσιοι θύειν φασὶ τὸ ἱερεῖον καὶ κατασπένδειν, καὶ τὴν κίνησιν αὐτοῦ καὶ τὸν τρόμον ἀποθεωρεῖν, ἑτέρου τινὸς τοῦθ' ἡμῖν ἢ τοῦ θεμιστεύειν τὸν θεὸν λαμβάνοντες· δεῖ γὰρ τὸ θύσιμον τῷ τε σώματι καὶ τῇ

A. 1. ἀνιέντας] Sic A. B. P. Anon. Mez. Vulgo ἐνιέντας.
A. 8. Οἱ γὰρ ἱερεῖς—λαμβάνοντες·] Corrigendum Οἱ γὰρ ἱερεῖς καὶ ὅσιοι θύειν φασὶ τὸ ἱερεῖον καὶ κατασπένδειν καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὸν τρόμον ἀποθεωρεῖν ἑτέρῳ οὐδενὸς τὸ σημεῖον ἢ τοῦ θεμιστεύειν τὸν θεὸν λαμβάνοντες. Sumſimus ὅσιοι et τρόμον ex T. V.

quæ exhalationes iſtas parit, tum qui omnis temperiei ac mutationis facultatem terræ largitur Sol, Dii majorum noſtrorum inſtituto cenſentur. Deinde huic temperiei genios, tanquam præſides, inſpectores, cuſtodeſque cum addimus, qui alia tempeſtive ſuggerant, alia intendant, nimiamque abalienationem mentis et conturbationem reſtringant, ſpiritumque ita temperent, ut ſine noxa et dolore moveat correptos, non videbimur aliquid vel abſurdum vel impoſſibile facere.

XLIX. Præterea noſtræ ratiocinationi hoc non adverſatur, quod ante quam oraculum petimus, victimam immolamus, coronamus, libamus. Sacerdotes enim, et Hoſii aiunt, ſe immolare victimam et libare, ac tremorem ejus et motum obſervare, unice ſignum hinc petentes an Deus reſponſurus ſit. Nam hoſtiam oportet et quod ad corpus, et quod ad animum

ψυχῇ καθαρὸν εἶναι καὶ ἀσινὲς καὶ ἀδιάφθορον. Μήνυ- B
τρα μὲν οὖν περὶ τὸ σῶμα κατιδεῖν, οὐ πάνυ χαλεπόν
ἐστι, τὴν δὲ ψυχὴν δοκιμάζουσι, τοῖς μὲν ταύροις ἄλ-
φιτα, τοῖς δὲ κάπροις ἐρεβίνθους παρατιθέντες· τὸ γὰρ
μὴ γευσάμενον, ὑγιαίνειν οὐκ οἴονται· τὴν δ' αἶγα δι-
ελέγχειν τὸ ψυχρὸν ὕδωρ· οὐ γὰρ εἶναι ψυχῆς κατὰ
φύσιν ἐχούσης τὸ πρὸς τὴν κατάσπεισιν ἀπαθὲς καὶ
ἀκίνητον. Ἐγὼ δὲ κἂν ᾖ βέβαιον ὅτι σημεῖόν ἐστι τοῦ
θεμιστεύειν τὸ σείσασθαι, καὶ τοῦ μὴ θεμιστεύειν τοὐναντίον,
οὐχ ὁρῶ τί συμβαίνει δυσχερὲς ἀπ' αὐτοῦ τοῖς εἰρημένοις.
Πᾶσα γὰρ δύναμις ᾧ πέφυκε σὺν καιρῷ βέλτιον ἢ χεῖ- C
ρον ἀποδίδωσι· τοῦ δὲ καιροῦ διαφεύγοντος, ἡμᾶς ση-
μεῖα διδόναι τὸν θεὸν εἰκός ἐστιν.

ν'. Οἴομαι μὲν οὖν μήτε τὴν ἀναθυμίασιν ὡσαύτως ἔχειν
ἀεὶ διὰ παντὸς, ἀνέσεις δὲ τινας ἴσχειν καὶ πάλιν σφο-

B. 1. Μήνυτρα] Sic T. V. Anon. Mez. Τὰ. Forte, ſanum vulgatum Μήτρα.
B. 9. σείσασθαι] Ita F. Colleg. Nov. Vulgo σπείσασθαι.

attinet, puram eſſe, integram, atque incorruptam. De corporibus judicium non eſt difficile: animam explorant, farinam tauris, ciceres ſuibus apponentes: ſi enim non guſtent, non eſſe ſanos judicant. Capram argui frigida affuſa, ſi non moveatur; non enim eſſe animæ ſecundum naturam affectæ, non moveri neque affici cum libamenta inverguntur. Quod ſi conſtanter verum ſit, tremorem hoſtiæ ſignum eſſe exituræ ſortis, non tremendo demonſtrari reſponſum nullum acceptum iri, non tamen ego video quid adverſum iis, quæ ſupra ſunt dicta, conſequatur. Nimirum unaquævis facultas ſuo tempore melius quam alieno id ad quod natura eam deſtinavit, præſtat: et cum ille temporis idoneus articulus nos fugiat, conſentaneum eſt a deo nobis ejus ſigna monſtrari.

L. Id quoque ſentio, exhalationem iſtam non perpetuo eſſe ejuſdem modi, ſed intendi atque remitti interdum.

ἀδρότητας· ᾧ δὲ τεκμηρίῳ χρῶμαι, μάρτυρας ἔχω καὶ ξένους πολλοὺς καὶ τοὺς θεραπεύοντας τὸ ἱερὸν ἅπαντας. Ὁ γὰρ οἶκος ἐν ᾧ τοὺς χρωμένους τῷ θεῷ καθίζουσιν, οὔτε πολλάκις οὔτε τεταγμένως, ἀλλ' ὡς ἔτυχε διὰ χρόνων εὐωδίας ἀναπίμπλαται καὶ πνεύματος, οἵας ἂν τὰ ἥδιστα καὶ πολυτελέστατα τῶν μύρων ἀποφορὰς, ὥσπερ ἐκ πηγῆς τοῦ ἀδύτου προσβάλλοντος· ἐξανθεῖν γὰρ εἰκὸς ὑπὸ
D θερμότητος, ἢ τινος ἄλλης ἐγγινομένης δυνάμεως. Εἰ δὲ τοῦτο μὴ δοκεῖ πιθανὸν, ἀλλά γε τὴν Πυθίαν αὐτὴν ἐν πάθεσι καὶ διαφοραῖς ἄλλοτε ἄλλαις ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ψυχῆς ἴσχειν ᾧ πλησιάζει τὸ πνεῦμα, καὶ μὴ μίαν ἀεὶ κρᾶσιν, ὥσπερ ἁρμονίαν ἀμετάβολον ἐν παντὶ καιρῷ διαφυλάττειν, ὁμολογήσετε. Πολλαὶ μὲν γὰρ αἰσθομένης, πλείονες δὲ ἄδηλοι, τό, τε σῶμα καταλαμβάνουσι καὶ τὴν ψυχὴν ὑποῤῥέουσι δυσχέρειαι καὶ κινή-

C. 12. ἐξανθεῖν] Exhibui ex Colleg. Nov. Ceteri omnes ἐξωθεῖν. Anon. ἐξωθεῖν.

D. 6. ὁμολογήσετε] Sumſi e margine codicis B. Malim tamen ὁμολογήσαιτε. Vulgo ὁμολογήσατε.

Et mei argumenti, quo id confirmo, teſtes habeo cum multos peregrinos, tum eos omnes qui aſſiduo ſacrarium hoc obeunt adminiſtros. Cella enim, in qua collocantur conſultores oraculi, neque ſæpe, neque ſtatis temporibus, ſed fortuitis interſtitiis ſuavi odore impletur, ac ſpiritu e delubro, tanquam fonte quodam, oblato: qui fragrantia ſuaviſſimum quodque et pretioſiſſimum æquet unguentum: expelli autem veriſimile eſt a calore, aut alia quadam innata vi. Hoc ſi cui non videtur probabile, at illud quidem univerſi fatebimini, ipſam Pythiam alias aliis et diverſis inter ſe affectionibus citatam habere eam animi partem, quam tangit ſpiritus, neque ab ea unam ſemper animi temperiem, inſtar harmoniæ nullo temporis puncto mutabilis, conſervari. Multæ enim ſentiente ipſa, plures non animadvertente corpus ejus invadunt, animoque obrepunt mo-

Digitized by Google

σεις· ὧν ἀναπιμπλαμένην οὐκ ἄμεινον ἐκεῖ βαδίζειν, οὐδὲ παρέχειν ἑαυτὴν τῷ θεῷ μὴ παντάπασι καθαρὰν οὖσαν, ὥσπερ ὄργανον ἐξηρτυμένον, καὶ εὐηχές, ἀλλ' ἐμπαθῆ καὶ ἀκατάστατον. Οὔτε γὰρ ὁ οἶνος ὡσαύτως ἀεὶ E τὸν μεθυστικὸν, οὔθ' ὁ αὐλὸς τὸν ἐνθουσιαστικὸν ὁμοίως διατίθησιν, ἀλλὰ νῦν μὲν ἧττον οἱ αὐτοὶ, νῦν δὲ μᾶλλον ἐκβακχεύονται καὶ παροινοῦσι, τῆς κράσεως ἐν αὐτοῖς ἑτέρας γενομένης. Μάλιστα δὲ τὸ φανταστικὸν ἔοικε τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ σώματος ἀλλοιουμένου κρατεῖσθαι, καὶ συμμεταβάλλειν· ὡς δῆλόν ἐστιν ἀπὸ τῶν ὀνείρων. Ποτὲ μὲν γὰρ ἐν πολλαῖς γινόμεθα καὶ παντοδαπαῖς ἐνυπνίων ὄψεσι, ποτὲ δ' αὖ πάλιν πᾶσα γίνεται γα- F λήνη καὶ ἡσυχία τῶν τοιούτων. Καὶ Κλέωνα μὲν ἴσμεν αὐτοὶ τὸν ἐκ Δαυλείας τοῦτον ἐν πολλοῖς ἔτεσιν οἷς βεβίωκε φάσκοντα μηδὲν ἰδεῖν πώποτε ἐνύπνιον. Τῶν δὲ πρεσβυτέρων ταὐτὸ τοῦτο λέγεται περὶ Θρασυμήδους τοῦ Ἡραιέως. Αἰτία δ' ἡ κρᾶσις τοῦ σώμα-

leſtiæ et commotiones: quibus oppletam nefas eſt ire ad cortinam et deo ſeſe utendam exhibere, cum ſit tunc non pura, ſed inſtrumentum quaſi non ſatis recte adornatum aut bene ſonum redditurum, verum turbulentum atque incompoſitum. Nam neque vinum ebrioſum, neque fiſtula enthuſiaſmis captum eodem ſemper afficit modo, ſed pro eo atque aliud vel aliud temperamentum in corpore obortum eſt, iidem alias magis, alias minus bacchantur ac inſaniunt. Maxime omnium partium animi ea, qua imaginamur, videtur corporis alterationibus permoveri, ejuſque mutationes imitari. Quod manifeſtum faciunt ſomnia, quæ aliquando nobis varia et multiplicia offeruntur, aliquando eorum vacui, animoque ad hæc quod attinet tranquillo ſumus. Ipſi novimus Cleonem a Daulia iſtum, qui toto vitæ ſuæ decurſu (vixit autem ſatis multos annos) ullum ſe vidiſſe ſomnium negat. Antiquiores idem tradunt de Thraſymede Heræenſe. In cauſa eſt cor-

Digitized by Google

τος· ὥσπερ αὖ πάλιν ἡ τῶν μελαγχολικῶν πολυόνειρος καὶ πολυφάνταστος, εἰ καὶ δοκεῖ τὸ εὐθυόνειρον αὐτοῖς ὑπάρχειν·
438 ἐπ' ἄλλα γὰρ ἄλλοτε τῷ φανταστικῷ τρεπόμενοι, καθάπερ οἱ πολλὰ βάλλοντες, ἐπιτυγχάνουσι πολλάκις.

να'. Ὅταν οὖν ἁρμοστῶς ἔχῃ πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος, ὥσπερ φαρμάκου, κρᾶσιν ἡ φανταστικὴ καὶ μαντικὴ δύναμις, ἐν τοῖς προφητεύουσιν ἀνάγκη γίνεσθαι τὸν ἐνθουσιασμόν· ὅταν μὴ οὕτως, μὴ γίνεσθαι, ἢ γίνεσθαι παράφορον καὶ οὐκ ἀκέραιον καὶ ταρακτικόν, ὥσπερ ἴσμεν ἐπὶ τῆς ἔναγχος ἀποθανούσης Πυθιάδος. Θεοπρόπων γὰρ ἀπὸ ξένης παραγενομένων, λέγεται τὰς πρώτας κατασπείσεις ἀκίνητον ὑπομεῖναι καὶ ἀπαθὲς τὸ ἱερεῖον· ὑπερβαλ-
B λομένων δὲ φιλοτιμίᾳ τῶν ἱερέων καὶ προσλιπαρούντων, μόλις ὑπόβρεχον γενόμενον καὶ κατακλυσθέν, ἐνδοῦναι. Τί οὖν συνέβη περὶ τὴν Πυθιάδα; κατέβη μὲν εἰς

A. 7. οὐκ ἀκέραιον καὶ ταρακτικὸν] Aſſumſi οὐκ ex A. B. Venet. 2. Alioqui magis placeat Xylandri ἄκαιρον ταρακτικὸν ex Anon. Xyl. Mez. In T. V. eadem correctio e conjectura refertur. Vulgo ἀκέραιον καὶ πρακτικόν.
B. 2. ἐνδοῦναι] Sic Anon. T. V. Mez. Vulgo ἔνδον ἦν.

poris temperies. Sicut ab altera parte melancholicis frequentia viſa et ſomnia offeruntur: quæ quod veracia creduntur, id eo fit, quod alias alio vim imaginandi convertentes, ſicuti ii qui crebro jaciunt, ſæpenumero ſcopum attingunt.

LI. Ergo quoties facultas imaginandi atque divinandi, ad ſpiritus, tanquam medicamenti, temperamentum concinne affecta eſt, neceſſe eſt vates inſtinctu divino cieri: ſin vero, aut nullus erit enthuſiaſmus, aut incompoſitus, intempeſtivus, et turbulentus: ſicut nuper mortuæ Pythiadi accidiſſe novimus. Cum enim quidam ſcitatum oraculum peregre veniſſent, fertur ad primas libationes victima immobilis manſiſſe, neque paſſa quicquam: tandem inſtantibus certatim libando ſacerdotibus, velut imbre rigata ac madefacta contremuiſſe aliquantum. Quid ergo Pythiadi uſu venit? Deſcen-

Digitized by Google

τὸ μαντεῖον, ὥς φασιν, ἄκουσα καὶ ἀπρόθυμος, εὐθὺς δ' ἐπὶ τὰς πρώτας ἀποκρίσεις ἦν καταφανὴς τῇ τραχύτητι τῆς φωνῆς οὐκ ἀναφέρουσα, δίκην νεὼς ἐπειγομένης, ἀλάλου καὶ κακοῦ πνεύματος οὖσα πλήρης· τέλος δὲ παντάπασιν ἐκταραχθεῖσα καὶ μετὰ κραυγῆς φοβερᾶς φερομένη πρὸς τὴν ἔξοδον, ἔρριψεν ἑαυτήν· ὥστε φυγεῖν μὴ μόνον τοὺς θεοπρόπους, ἀλλὰ καὶ τὸν προφήτην Νίκανδρον, καὶ τοὺς παρόντας τῶν ὁσίων. Ἀνείλοντο μέντοι μετὰ μικρὸν αὐτὴν εἰσελθόντες ἔκφρονα, καὶ διεβίωσεν ὀλίγας ἡμέρας. Τούτων ἕνεκα, καὶ συνουσίας ἁγνὸν τὸ σῶμα καὶ τὸν βίον ὅλως ἀνεπίμικτον ἀλλοδαποῖς ὁμιλίαις καὶ ἄθικτον φυλάττουσι τῆς Πυθιάδος, καὶ πρὸ τοῦ χρηστηρίου τὰ σημεῖα λαμβάνουσιν, οἰόμενοι τῷ θεῷ καταδῆλον εἶναι ποτὲ τὴν πρόσφορον ἔχουσα κρᾶσιν καὶ διάθεσιν, ἀβλαβῶς ὑπομένει τὸν ἐνθουσιασμόν. Οὔτε γὰρ πάντας, οὔτε τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ

C. 1. ἐκφρονα] Forte rectius ἔμφρονα, ut Ald. Baſ. Xyl. A. B. Venet. 2. Vulgatum habent Pol. Leonic. Anon. Schott. unde Stephanus ſumſit.
C. 4. φυλάττουσι] Ex F. Colleg. Nov. T. V. Vulgo φυλαττούσης. Mox ὑπομενεῖ pro ὑπομένει ex Anon. T. V. Mez.

dit in opertum oraculi invita, ut aiunt, et animo minime alacri: ſtatim autem in primis reſponſionibus apparuit ex aſperitate vocis eam inſtar navis vento impulſæ non ſuſtinere vim ſpiritus, adeoque repletam eſſe ſpiritu maligno et muto: tandem prorſus exagitata cum terribili clamore ad exitum contendit, ibique ſeſe projecit, ita ut non tantum conſultores fugerint, ſed et Nicander vates, et quotquot Hoſiorum aderant. Paulo tamen poſt ingreſſi ſuſtulerunt eam mente captam, ac ſupervixit paucos dies. Eam ob rem Pythias neceſſe eſt ut corpus et a viris intactum, et ab omni alieno commercio purum conſervet, et ſigna ante oraculum exigunt, exiſtimantes deo notum eſſe quando ea commode affecta atque temperata ſuſtinere inſtinctum divinum poſſit. Neque enim omnes, neque eoſdem eodem

Digitized by Google

διάθεσιν ὡσαύτως ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις, ἀλλ' ὑπέκκαυμα παρέχει καὶ ἀρχήν, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς πρὸς τὸ
D παθεῖν καὶ μεταβαλεῖν οἰκείως ἔχουσιν. Ἔστι δὲ θεία μὲν ὄντως καὶ δαιμόνιος, οὐ μὴν ἀνέκλειπτος, οὐδ' ἄφθαρτος, οὐδ' ἀγήρως καὶ διαρκὴς εἰς τὸν ἄπειρον χρόνον· ὑφ' οὗ πάντα κάμνει τὰ μεταξὺ γῆς καὶ σελήνης, κατὰ τὸν ἡμέτερον λόγον· εἰσὶ δ' οἳ καὶ τὰ ἐπάνω φάσκοντες οὐχ ὑπομένειν, ἀλλ' ἀπαυδῶντα πρὸς τὸ ἀΐδιον καὶ ἄπειρον, ὀξέσι χρῆσθαι μεταβολαῖς καὶ παλιγγενεσίαις.

νβ'. Ταῦτ' ἔφην ἐγὼ πολλάκις ἀνασκέπτεσθαι καὶ ὑμᾶς παρακαλῶ καὶ ἐμαυτόν, ὡς ἔχοντα πολλὰς ἀντιλήψεις καὶ ὑπονοίας πρὸς τοὐναντίον, ἃς ὁ καιρὸς οὐ παρ-
E έχει πάσας ἐπεξελθεῖν· ὥστε καὶ ταῦτα ὑπερκείσθω, καὶ ἃ Φίλιππος διαπορεῖ περὶ ἡλίου καὶ Ἀπόλλωνος.

D. 3. ὑφ' οὗ] Sic Anon. T. V. Xyl. Mez. Vulgo ὑφ' ὧν.
D. 7. ὀξέσι] Non placet. Forte rectius ſit συνεχέσι.

ſemper modo vis ſpiritus afficit: ſed fomitis inſtar initium, ſicuti diximus, præbet iis qui ita comparati ſunt, ut commode affici ac mutari poſſint. Eſt autem vis ea divina quidem, non tamen quæ deficere nunquam aut ſeneɛtute elangueſcere, ſed durare per infinitum tempus poſſit: quo ſane omnia debilitantur, quæ inter Lunam ſunt et terram, ut quidem noſtra doctrina perhibet. Sunt enim qui ſuperiora etiam non perdurare putent, ſed cum æternitatem atque infinitatem aſſequi non poſſint, celeribus uti mutationibus ac renovationibus ortuum.

LII. Hæc, inquam ego, ſæpenumero perpendere et vos jubeo, et meipſum, cum multis videantur expoſita reprehenſionibus, et in contrariam ſententiam ſuſpiciones præbeant, quas omnes perſequi diſputando tempeſtivum in præſentia non eſt. Ergo et hæc in aliud rejiciamus tempus, et quæ Philippus de Sole et Apolline dubia explicanda habet.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΟΤΙ ΔΙΔΑΚΤΟΝ Η ΑΡΕΤΗ.

Digitized by Google

Digitized by Google

439

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΟΤΙ ΔΙΔΑΚΤΟΝ Η ΑΡΕΤΗ.

PLUTARCHI

VIRTUTEM DOCERI POSSE.

α'. ΠΕΡΙ τῆς Ἀρετῆς βουλευόμεθα καὶ διαποροῦμεν εἰ διδακτόν ἐστι τὸ φρονεῖν, τὸ δικαιο-
B πραγεῖν, τὸ εὖ ζῆν· εἶτα θαυμάζομεν εἰ ῥητόρων μὲν
ἔργα καὶ κυβερνητῶν καὶ οἰκοδόμων καὶ γεωργῶν, μυρία δ' ἐστὶν·
ἀγαθοὶ δὲ ἄνδρες ὀνομάζονται καὶ λέγονται μόνον, ὡς ἱππο-

A. 1. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ] Non integra videtur eſſe nec continua diſputatio, ſed diſputationis, Plutarcheæ tamen, excerptum compendium.

B. 2. μυρία δ' ἐστὶν·] Lege μυρία ἐστίν.

I. DE Virtute conſultamus ac diſputamus, docerine poſſit prudentia, juſtitia, vitæ rectitudo. Ergo rhetorum præclara opera, et gubernatorum, et architectorum, et ruſticorum admiramur: ſunt enim ſexcenta: viri autem boni nominantur tantum eo pacto, quo hippocen-

Digitized by Google

κένταυροι καὶ γίγαντες καὶ κύκλωπες, ἔργον δὲ ἀμεμφὲς
εἰς ἀρετὴν καὶ ἀκέραιον οὐκ ἔστιν εὑρεῖν, οὐδὲ πάθους
ἀκέραιον ἦθος καὶ ἄθικτον· ἀλλ' εἰ καί τι καλὸν ἡ
φύσις αὐτομάτως ἐκφέρει, τοῦτο πολλῷ τῷ ἀλλοτρίῳ,
καθάπερ ὕλῃ καρπὸς ἀγρίᾳ καὶ ἀκαθάρτῳ μιγνύμενος,
ἐξαμαυροῦται. Ψάλλειν μανθάνουσιν ἄνθρωποι, καὶ ὀρ-
χεῖσθαι, καὶ ἀναγινώσκειν γράμματα, καὶ γεωργεῖν, καὶ
ἱππεύειν· ὑποδεῖσθαι μανθάνουσι, περιβάλλεσθαι· οἰνο- C
χοεῖν διδάσκουσιν, ὀψοποιεῖν· ταῦτα ἄνευ τοῦ μαθεῖν,
οὐκ ἔστι χρησίμως ποιεῖν· δι' ὃ δὲ ταῦτα πάντα, τὸ
εὖ βιοῦν, ἀδίδακτον καὶ ἄλογον καὶ ἄτεχνον καὶ αὐτόματον.

β'. Ὦ ἄνθρωποι, τί τὴν Ἀρετὴν λέγοντες ἀδί-
δακτον εἶναι, ποιοῦμεν ἀνύπαρκτον; εἰ γὰρ ἡ μάθησις,
γένεσίς ἐστιν, ἡ τοῦ μαθεῖν κώλυσις, ἀναίρεσις. Καί τοι
γε, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν
λύραν ἀμετρίαν καὶ ἀναρμοστίαν, οὔτε ἀδελφὸς ἀδελ-

B. 5. καὶ ἀκέραιον] Forte delendum.
C. 3. δι' ὃ] Sic B. C. E. T. V. Schott. Anon. Jun. Salm. Vulgo διό.

tauri, gigantes, et cyclopes: opus autem reprehenſioni non obnoxium Virtutis atque ſincerum nullum eſt, neque mores malarum perturbationum vacui; ſed ſi quid ſponte ſua natura producit boni, id multo alieno obſcuratur, tanquam fructus ſylveſtri et immunda permixtus materia. Fidibus canere diſcunt homines, et ſaltare, et legere litteras, et agros colere, et equitare: calceis ſe et veſtibus induere diſcunt, vinum infundere, cibos parare: atque hæc omnia niſi diſcantur, recte non fiunt: bene autem vivere, cujus rei gratia iſthæc ſunt omnia, diſciplina, ratione, atque arte caret, et fortuitum eſt.

II. O mortales! cur Virtutem non doceri dûm affirmamus, Virtutem eſſe ullam negamus? Si enim diſcendo ea naſcitur, qui diſci eam vetat, is ne exſiſtat ea impedit. Atqui, ut eſt apud Platonem, *ob pedis ad lyram inconcinnitatem, neque frater fratri bellum*

φῷ πολεμεῖ, οὔτε φίλος φίλῳ διαφέρεται, οὔτε πόλεις πόλεσι δι' ἀπεχθείας γενόμεναι, τὰ ἔσχατα κακὰ δρῶσί τε καὶ πάσχουσιν ὑπ' ἀλλήλων· οὐδὲ περὶ προσῳδίας
D ἔχει τις εἰπεῖν στάσιν ἐν πόλει γινομένην, πότερον ΤΕΛΧΙΝΑΣ ἀναγνωστέον· οὐδ' ἐν οἰκίᾳ διαφορὰν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ὑπὲρ κρόκης ἢ στήμονος. Ἀλλ' ὅμως οὔτ' ἂν ἱστὸν, οὔτε βιβλίον ἢ λύραν ὁ μὴ μαθὼν μεταχειρίσαιτο, καίπερ εἰς οὐδὲν μέγα βλαβησόμενος, ἀλλ' αἰδεῖται γενέσθαι καταγέλαστος· ἀμαθίαν γὰρ Ἡράκλειτός φησι κρύπτειν ἄμεινον· οἶκον δὲ καὶ γάμον καὶ πολιτείαν καὶ ἀρχὴν οἴεται καλῶς μεταχειρίζεσθαι. Παιδὸς ὀψοφαγοῦντος, ὁ Διογένης τῷ παιδαγωγῷ κόνδυλον ἔδωκεν· ὀρθῶς οὐ τοῦ μὴ μαθόντος, ἀλλὰ τοῦ μὴ διδάξαντος, τὸ ἁμάρτημα ποιήσας. Εἶτα παροψίδος μὲν ἢ κύλικος
E οὐκ ἔστι κοινωνεῖν ἐπιδεξίως, ἂν μὴ μάθῃ τις εὐθὺς ἐκ παίδων ἀρξάμενος· ὡς Ἀριστοφάνης,

D. 9. κόνδυλον] Sic Baſ. Xyl. C. Mez. T. Vulgo δάκτυλον.
D. 10. μαθόντος] Ita B. T. Vulgo μανθάνοντος.
E. 2. Ἀριστοφάνης] Addendum videtur φησίν. Mox Anon. T. V. ἐπαλλάξ. ex ipſo Comici loco Nub. 979.

facit, neque amicus cum amico litigat, neque civitates civitatibus orta contentione extrema mala viciſſim inferunt: neque ſeditionem ortam dicere poſſis in civitate propter accentum, et quomodo pronunciandum ſit *Telchines:* neque in familia jurgium inter maritum et uxorem de ſtamine aut ſubtegmine. Et tamen telam, librum, aut lyram non tractabit qui non didicit, quanquam nullum inde magnum damnum accepturus: ſed ridiculus fieri veretur; nam, ut Heraclitus ait, *præſtat inſcitiam celare.* Domum autem, conjugium, rempublicam, magiſtratum putat recte tractari. Pueri obſoniis edendis dediti pædagogo Diogenes pugnum incuſſit, recte non ei qui non didiciſſet, ſed qui non docuiſſet culpam imputans. Jam participare patinam aut calicem dextre non poteſt qui non ſtatim a puero didicerit, ut Ariſtophanes ait,

Digitized by Google

Μὴ κιχλίζειν, μηδὲ ὀψοφαγεῖν, μηδ' ἴσχειν τὼ πόδ' ἐπαλλάξ,

οἴκου δὲ καὶ πόλεως καὶ γάμου καὶ βίου καὶ ἀρχῆς κοινωνίαν, ἀνέγκλητον ἐνδέχεται γενέσθαι, μὴ μαθόντων ὅν τινα χρὴ τρόπον ἀλλήλοις συμφέρεσθαι; Ὁ Ἀρίστιππος ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, Πανταχοῦ σὺ ἄρα εἶ; γελάσας, Οὐκοῦν, ἔφη, παραπόλλυμι τὸ ναῦλον, εἴγε πανταχοῦ εἰμι. Τί οὖν οὐκ ἂν εἴποις καὶ αὐτὸς, Εἰ μὴ γίνονται E
μαθήσει βελτίονες ἄνθρωποι, παραπόλλυται ὁ μισθὸς τῶν παιδαγωγῶν. Πρῶτον γὰρ οὗτοι λαμβάνοντες ἐκ γάλακτος, ὥσπερ αἱ τίτθαι ταῖς χερσὶ τὸ σῶμα πλάττουσιν, οὕτως ῥυθμίζουσι τοῖς ἔθεσιν, εἰς ἴχνος τι πρῶτον ἀρετῆς καθιστάντες. Καὶ ὁ Λάκων ἐρωτηθεὶς τί παρέχει παιδαγωγῶν, Τὰ καλὰ, ἔφη, τοῖς παισὶν ἡδέα ποιῶ. Καὶ αὐτοὶ διδάσκουσιν οἱ παιδαγωγοὶ, κεκυφότας ἐν ταῖς ὁδοῖς περιπατεῖν, ἑνὶ δακτύλῳ τὸ τάριχον ἅπτεσθαι, δυσὶ τὸν ἰχθὺν, σῖτον, A
κρέας· οὕτω κνᾶσθαι, τὸ ἱμάτιον οὕτως ἀναλαβεῖν.

F. 3. οὗτοι] Sic Pol. Jannot. Vulgo οὕτω.
F. 7. ποιῶ.] Sic B. Vulgo ποιῶν.
A. 1. τὸ τάριχον] Forte τοῦ τάριχου ut C. Jun.

Non obſonia, non turdos avere, non pedes
Alternos ponere:

familiæ autem, civitatis, conjugii, vitæ, magiſtratus ſocietas iniri inculpata poteſt ab his, qui non didicerunt quomodo ſe invicem gerere homines debeant? Ariſtippus interrogatus a quodam, *Ergo ubique tu es?* ridens, *Nonne*, inquit, *ego naulum perdo, ſi ubique ſum?* Cur ergo non ipſe quoque dicis, ſi homines diſcendo non fiunt meliores, perit merces pædagogis data? Hi enim primum accipientes ab ipſo lacte puerum, ſicut nutrices corpus manibus formant, ita ipſi animum fingunt, conſuetudine ad prima virtutis veſtigia adducentes. Et Laco interrogatus quid utilitatis adferret pueris quos inſtituebat: *Facio*, reſpondit, *ut honeſta eis fiant ſuavia*. Atque ipſi pædagogi docent in via ambulare capite demiſſo, uno digito ſalſamentum, duobus tangere piſcem, panem, carnem, ſic ſcabere, ſic veſtem gerere.

γ'. Τί οὖν ὁ λέγων λειχῆνος ἰατρικὴν εἶναι καὶ παρω-
νυχίας, πλευρίτιδος δὲ καὶ πυρετοῦ καὶ φρενίτιδος μὴ εἶναι,
τί διαφέρει τοῦ λέγοντος ὅτι τῶν μικρῶν καὶ παιδικῶν
καθηκόντων εἰσὶ διδασκαλεῖα καὶ λόγοι καὶ ὑποθῆκαι· τῶν
δὲ μεγάλων καὶ τελείων ἄλογος τριβὴ καὶ περίπτωσίς ἐσ-
τιν; Ὡς γὰρ ὁ λέγων, Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μὴ μα-
θόντα, γελοῖός ἐστιν· οὕτως ὁ μὲν τῶν ἄλλων ἀπολείπων
τεχνῶν μάθησιν, ἀρετῆς δὲ ἀναιρῶν, τοὐναντίον ἔοικε
τοῖς Σκύθαις ποιεῖν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ὥς φησιν Ἡρό-
δοτος, τοὺς οἰκέτας ἐκτυφλοῦσιν, ὅπως παραμένωσιν
B αὐτοῖς· οὗτος δὲ ταῖς δούλαις καὶ ὑπηρέτισι τέχναις
ὥσπερ ὄμμα τὸν λόγον ἐντιθεὶς, τῆς ἀρετῆς ἀφαιρεῖ. Καί-
τοι γε ὁ στρατηγὸς Ἰφικράτης πρὸς τὸν Χαβρίου Καλ-
λίαν, ἐρωτῶντα καὶ λέγοντα, Τίς εἶ; τοξότης, πελτασ-
τὴς, ἱππεὺς, ὁπλίτης; Οὐδεὶς, ἔφη, τούτων, ἀλλ' ὁ τού-
τοις πᾶσιν ἐπιτάττων. Γελοῖος οὖν ὁ λέγων ὅτι τοξικὴ

A. 6. καθηκόντων] B. C. T. Mez. At vulgo καθηκόντως.
A. 8. Δεῖ κώπην—] Forte legendum auctoribus Jannot. Coll. Mur. Mez. Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα, κυβερνᾷν δὲ καὶ μὴ μαθόντα.
A. 12. παραμένωσιν] Revocavi ex Ald. Baſ. pro pervulgato in Plutarchi codicibus παραδῶσιν. Mox στρατηγία mutem in στρατηγική.

III. Quid, dicens vitiliginis eſſe et reduviæ medicinam, non eſſe pleuritidis, febris, phrenitidis, differtne ab eo qui rerum puerilium affirmet recte ſcholas eſſe, doctrinam, præcepta, magnarum et perfectarum uſum rationis expertem atque fortuitum? Sicut enim ridiculus eſt qui remum agitari ait ab eo qui didicerit: ita qui aliarum artium diſciplinam ponens, virtutis tollens, contrarium videtur ejus facere quod Scythæ ſolent. Hi enim, ut Herodotus ait, ſervis oculos eruunt, ut ipſis adſiſtant: hic ancillis et inſervientibus artibus rationem veluti oculum tribuens, Virtuti eum adimit. Atqui Iphicrates imperator Calliæ Chabriæ F. interroganti, *Quid es, ſagittarius, cetratus, eques, gravis armaturæ miles? Nihil*, inquit, *horum, ſed qui his omnibus præcipio.* Ridiculus proinde ſit,

καὶ ὁπλιτικὴ καὶ τὸ σφενδονᾷν καὶ τὸ ἱππεύειν διδακτὸν
ἐστι, στρατηγία δὲ καὶ τὸ στρατηγεῖν, ὡς ἔτυχε παραγίνε-
ται. Οὐκοῦν ἔτι γελοιότερος ὁ μόνην τὴν φρόνησιν μὴ
διδακτὴν ἀποφαίνων, ἧς ἄνευ, τῶν ἄλλων τεχνῶν ὄφε-
λος οὐδὲν οὔτε ὄνησίς ἐστιν; Εἰ δὲ ἡγεμὼν αὕτη, καὶ κόσ- C
μος οὖσα πασῶν καὶ τάξις, εἰς τὸ χρήσιμον ἕκαστον κα-
θίστησιν, αὐτίκα τίς δείπνου χάρις, ἠσκημένων καὶ μεμα-
θηκότων παίδων δαιτρεῦσαι καὶ ὀπτῆσαι καὶ οἰνοχοῆσαι, εἰ
μὴ διάθεσις μηδὲ διάταξις εἴη πρὸς τοὺς διακο-
νοῦντας;

C. 5. πρὸς τοὺς διακονοῦντας] Malim περὶ τοὺς δαιτυμόνας.

qui dicat artem ſagittandi, arma tractandi, funda jaciendi, equitandi, poſſe doceri, ducendi exercitus rationem eſſe fortuitam. Nonne magis etiam ridiculus ille, qui ſolam prudentiam doceri poſſe neget, ſine qua reliquarum artium uſus eſt nullus, nullum emolumentum? Quod ſi ea princeps eſt, ornatuſque et ordo omnium, quodvis ad utilitatem componens, jam primum quæ gratia eſt cœnæ, pueris ita inſtitutis ut coquere, aſſare, et vinum infundere poſſint, ſi nulla ſit diſpoſitio, nulla ordinatio adminiſtrantium?

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΑΡΕΤΗΣ.

Digitized by Google

Digitized by Google

D

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΑΡΕΤΗΣ.

PLUTARCHI

DE

VIRTUTE MORALI.

α΄. ΠΕΡΙ τῆς Ἠθικῆς λεγομένης Ἀρετῆς καὶ δοκούσης, ᾧ δὴ μάλιστα τῆς Θεωρητικῆς διαφέρει, τῷ τὸ μὲν πάθος ὕλην ἔχειν, τὸν δὲ λόγον εἶδος, εἰπεῖν πρόκειται, τίνα τε οὐσίαν ἔχει, καὶ πῶς ὑφίσταται πέφυκε· καὶ πότερον οἰκείῳ λόγῳ κεκόσμηται ὃ δεδεγμένον μόριον αὐτὴν τῆς ψυχῆς, ἢ μετέσχηκεν ἀλλοτρίου· καὶ εἰ μετέσχηκε, πότερον ὡς τὰ μεμιγμένα πρὸς τὸ βέλτιον, ἢ μᾶλλον,

I. DE Virtute, quæ cum appellatur tum videtur Moralis, eoque præcipue a contemplativa differt, quia pro materia animi motus, pro forma rationem rectam habet, propoſitum nobis eſt differere: quænam ſit ejus natura, quomodo ſubſiſtat, an quæ ejus capax eſt animi pars peculiari ſit ratione ornata, an alienæ particeps: mixtane ea pars cum meliore ſit, aut potius ea tanquam

Digitized by Google

ὡς ἐπιστασίᾳ τινὶ χρώμενον καὶ ἀρχῇ μετέχειν λέγεται τῆς E τοῦ ἄρχοντος δυνάμεως· ὅτι μὲν γὰρ δύναται καὶ Ἀρετὴ γεγονέναι, καὶ μένειν παντάπασιν ἄϋλον καὶ ἄκρατον, οἴμαι δῆλον εἶναι. Βέλτιον δὲ βραχέως ἐπιδραμεῖν καὶ τὰ τῶν ἑτέρων, οὐχ ἱστορίας ἕνεκα μᾶλλον ἢ τοῦ σαφέστερα γενέσθαι τὰ οἰκεῖα καὶ βεβαιότερα, προεκτεθέντων ἐκείνων.

β'. Μενέδημος μὲν ὁ ἐξ Ἐρετρίας ἀνῄρει τῶν ἀρετῶν καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὰς διαφορὰς, ὡς μιᾶς οὔσης καὶ χρωμένης πολλοῖς ὀνόμασι· τὸ γὰρ αὐτὸ σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ δικαιοσύνην λέγεσθαι, καθάπερ βροτὸν F καὶ ἄνθρωπον. Ἀρίστων δὲ ὁ Χῖος τῇ μὲν οὐσίᾳ μίαν καὶ αὐτὸς Ἀρετὴν ἐποίει, καὶ Ὑγίειαν ὠνόμαζε· τῷ δὲ πρός τί πως διαφόρους καὶ πλείονας, ὡς εἴ τις ἐθέλοι τὴν ὅρασιν ἡμῶν, λευκῶν μὲν ἀντιλαμβανομένην, λευκοθέαν καλεῖν, μελάνων δὲ, μελανθέαν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον. Καὶ

E. 2. δύναται καὶ Ἀρετὴ] Sic B. Prius etiam eſt in Ald. Baſ. Xyl. E. Venet. 3. P. Vulgo δυνατὸν καὶ ἀρετήν.

magiſtra et principe utens, particeps dicatur imperantis facultatis; quod enim poſſit Virtus etiam exſiſtere atque permanere omnis materiæ expers, omniſque mixtionis, exiſtimo manifeſtum eſſe. Expedit autem breviter aliorum ſententias percurrere, non tam recenſionis gratia, quam ut iis prius expoſitis, noſtra et evidentiæ plus habeant et firmitatis.

II. Menedemus, cui patria fuit Eretria, Virtutum et multitudinem ſuſtulit, et differentias: quod unam eſſe arbitraretur, quæ diverſis uteretur nominibus: idem enim dici temperantiam, fortitudinem, juſtitiam, quomodo idem ſunt mortalis et homo. Ariſto autem Chius, unicam et ipſe quod ad ſubſtantiam attinet, Virtutem fecit, ac *ſanitatem* appellavit: certarum autem reſpectu rerum, plures; ut ſi quis vellet viſum noſtrum, quando res albas intuetur, leucotheam, (id eſt alborum:) quando nigra, melantheam, (id eſt nigrorum ſpectatorem,) aut alia ſimili ratione appellare. Etenim Virtus dum

γὰρ ἡ Ἀρετὴ ποιητέα μὲν ἐπισκοποῦσα καὶ μὴ ποιητέα,
441 κέκληται φρόνησις· ἐπιθυμίαν δὲ κοσμοῦσα, καὶ τὸ μέτριον καὶ τὸ εὔκαιρον ἐν ἡδοναῖς ὁρίζουσα, σωφροσύνη· κοινωνήμασι δὲ καὶ συμβολαίοις ὁμιλοῦσα τοῖς πρὸς ἑτέρους, δικαιοσύνη· καθάπερ τὸ μαχαίριον ἓν μέν ἐστιν, ἄλλοτε δὲ ἄλλο διαιρεῖ· καὶ τὸ πῦρ ἐνεργεῖ περὶ ὕλας διαφόρους μιᾷ φύσει χρώμενον. Ἔοικε δὲ καὶ Ζήνων εἰς τοῦτό πως ὑποφέρεσθαι ὁ Κιτιεύς, ὁριζόμενος τὴν φρόνησιν ἐν μὲν ἀπονεμητέοις, δικαιοσύνην· ἐν δὲ διαιρετέοις, σωφροσύνην· ἐν δὲ ὑπομενετέοις, ἀνδρείαν· ἀπολογούμενοι δέ, ἀξιοῦσιν ἐν τούτοις τὴν ἐπιστήμην φρόνησιν
B ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος ὠνομάσθαι. Χρύσιππος δὲ κατὰ τὸ ποιὸν Ἀρετὴν ἰδίᾳ ποιότητι συνίστασθαι νομίζων, ἔλαθεν ἑαυτόν, κατὰ τὸν Πλάτωνα, σμῆνος Ἀρετῶν οὐ σύνηθες οὐδὲ γνώριμον ἐγείρας· ὡς γὰρ παρὰ τὸν ἀνδρεῖον ἀνδρείαν, καὶ παρὰ τὸν πρᾶον πραότητα, καὶ δικαιοσύνην

A. 8. διαιρετέοις] Legendum αἱρετέοις.
B. 4. ἐγείρας] Ita B. E. P. Xyl. cod. Vulgo ἀγείρας.

conſiderat quid agendum ſit aut non agendum, prudentiæ nomen gerit: dum moderatur cupiditatibus modumque et legitimum voluptatibus tempus definit, temperantiæ: dum commercia contractuſque hominum invicem temperat, juſtitiæ: ſicut culter unus quidem eſt, alias autem aliud ſcindit: et ignis unica ſua natura utens in varias agit materias. Sublabi in hanc ſententiam Zeno etiam quodammodo videtur Citieus, qui prudentiam definiens in tribuendis rebus juſtitiam, in ſequendis aut fugiendis temperantiam, in ſuſtinendis fortitudinem nuncupat: qui hæc defendunt, volunt prudentiæ vocem a Zenone pro ſcientia fuiſſe uſurpatam. Chryſippus autem dum ſecundum qualitatem, quamvis peculiarem aliquam virtutem putat debere conſtitui, imprudens totum, ut eſt apud Platonem, examen virtutum excitavit incognitum atque inſolens: nam ſicut a forti fortitudinem, a manſueto manſuetudinem, a juſto juſti-

παρὰ τὸν δίκαιον, οὕτως παρὰ τὸν χαρίεντα χαριεντότητα, καὶ παρὰ τὸν ἐσθλὸν ἐσθλότητα, καὶ παρὰ τὸν μέγαν μεγαλότητα, καὶ παρὰ τὸν καλὸν καλότητα, ἑτέρας τε τοιαύτας, ἐπιδεξιότητας, εὐαπαντησίας, εὐτραπελίας, Ἀρετὰς τιθέμενος, πολλῶν καὶ ἀτόπων ὀνομάτων οὐδὲν δεομένην ἐμπέπληκε φιλοσοφίαν. C

γ΄. Κοινῶς δὲ ἅπαντες οὗτοι τὴν Ἀρετὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ τῆς ψυχῆς διάθεσίν τινα καὶ δύναμιν γεγενημένην ὑπὸ λόγου, μᾶλλον δὲ λόγον οὖσαν αὐτὴν ὁμολογούμενον καὶ βέβαιον καὶ ἀμετάπτωτον, ὑποτίθενται· καὶ νομίζουσιν οὐκ εἶναι τὸ παθητικὸν καὶ ἄλογον διαφορᾷ τινι καὶ φύσει ψυχῆς τοῦ λογικοῦ διακεκριμένον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ τῆς ψυχῆς μέρος, ὃ δὴ καλοῦσι διάνοιαν καὶ ἡγεμονικόν, δι᾽ ὅλου τρεπόμενον καὶ μεταβάλλον ἔν τε τοῖς πάθεσι, καὶ ταῖς κατ᾽ ἕξιν ἢ διάθεσιν μεταβολαῖς, Κακίαν τε γίνεσθαι καὶ Ἀρετήν, καὶ μηδὲν ἔχειν ἄλογον ἐν ἑαυτῷ· D λέγεσθαι δὲ ἄλογον, ὅταν τῷ πλεονάζοντι τῆς ὁρ-

tiam: ſic a gratioſo gratioſitatem, a bono bonitudinem, a magno magnitatem, ab honeſto honeſtitudinem, aliaſque id genus dexteritates, compellabilitates, verſabilitates, Virtutum in numero cenſens, multis et abſurdis nominibus nihil tale deſiderantem implevit philoſophiam.

III. In eo omnes conveniunt, quod Virtutem partis animæ principis affectionem quandam et facultatem ratione partam, aut ipſam potius eſſe rationem ſibi conſentientem, firmam, atque inexpugnabilem ponunt: ſentiuntque partem animi motibus obnoxiam ſubitis atque brutam, non differentia naturæ quadam a ratione diſcretam eſſe: ſed ipſam illam animi partem, quam rationem et principem vocant, totam prorſus converſam ac mutatam ſub motus animi ſubitos, mutationeſque habitum aut affectionem efficientes aliquam, fieri Vitium vel Virtutem, nihilque habere in ſe brutum: ſed brutum dici, quando vi incitatæ appetitionis

μῆς ἰσχυρᾷ γενομένῳ καὶ κρατήσαντι, πρός τι τῶν ἀτόπων παρὰ τὸν αἱροῦντα λόγον ἐκφέρηται· καὶ γὰρ τὸ πάθος εἶναι λόγον πονηρὸν καὶ ἀκόλαστον, ἐκ φαύλης καὶ διημαρτημένης κρίσεως σφοδρότητα καὶ ῥώμην προσλαβόντα. Ἔοικε δὲ λαθεῖν τοῦτο τοὺς ἅπαντας ἡ διττὸς ἡμῶν, ὡς ἀληθῶς, ἕκαστός ἐστι καὶ σύνθετος· τὴν γὰρ ἑτέραν διπλόην οὐ κατεῖδον, ἀλλὰ τὴν ψυχῆς καὶ σώματος μίξιν ἐμφανεστέραν οὖσαν· ὅτι δὲ αὐτῆς ἐστι
E τῆς ψυχῆς ἐν ἑαυτῇ σύνθετόν τι καὶ διφυὲς καὶ ἀνόμοιον, ὥσπερ ἑτέρου σώματος τοῦ ἀλόγου πρὸς τὸν λόγον ἀνάγκῃ τινὶ καὶ φύσει συμμιγέντος καὶ συναρμοσθέντος, εἰκὸς μὲν ἐστι μηδὲ Πυθαγόραν ἀγνοῆσαι, τεκμαιρομένους τῇ περὶ τὴν μουσικὴν σπουδῇ τοῦ ἀνδρὸς, ἣν ἐπηγάγετο τῇ ψυχῇ κηλήσεως ἕνεκα καὶ παραμυθίας, ὡς οὐ πᾶν ἐχούσῃ διδασκαλίᾳ καὶ μαθήμασιν ὑπήκοον, οὐδὲ λόγῳ μεταβλητὸν ἐκ κακίας, ἀλλά τινος ἑτέρας πειθοῦς συνεργοῦ καὶ πλάσεως καὶ τιθασσεύσεως δεόμενον, εἰ μὴ παντά-

prævalente et obtinente, ad abſurdum aliquid contra rationis conſilium effertur: motum enim illum rationem eſſe pravam et intemperantem, a vitioſo et falſo judicio vehementiam vireſque conſecutam. Cæterum omnes hos videtur latuiſſe quo modo unuſquiſque noſtrum revera duplex ſit atque compoſitus. Non enim perſpexerunt utramque duplicitatem noſtri, ſed eam duntaxat, quæ evidentior eſt, ex anima et corpore compoſitionem. Atqui ipſam animam e duabus ac diſſimilibus iis naturis eſſe conflatam, ut bruta pars, inſtar alterius corporis, atque ratio commixtæ atque concinnatæ inter ſe ſint natura quadam et neceſſitate, ne Pythagoram quidem, puto, fefellit: idque conjicio ex ejus ſtudio muſicæ, quam ille animæ demulcendæ atque pacandæ cauſa induxit; ut quæ non omnia haberet doctrinæ ac diſciplinis obedientia, aut quæ de vitio ad virtutem oratione traduci poſſent: ſed quippiam alius generis ſuadelam, formationem, atque cicurationem præterea deſiderans,

πᾶσι μέλλοι φιλοσοφίᾳ δυσμεταχείριστον εἶναι καὶ ἀπειθές. Ἐμφανῶς μέντοι καὶ βεβαίως καὶ ἀναμφιδόξως Πλάτων συνεῖδεν ὅτι τούτου γε τοῦ κόσμου τὸ ἔμψυχον, οὐχ ἁπλοῦν οὐδὲ ἀσύνθετον οὐδὲ μονοειδές ἐστιν, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς ταὐτοῦ καὶ τῆς τοῦ ἑτέρου μεμιγμένον δυνάμεως, τῇ μὲν ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ κοσμεῖται καὶ περιπολεῖ μιᾷ τάξει κρατοῦς ἐχούσῃ χρώμενον, τῇ δὲ εἴς τε κινήσεις καὶ κύκλους σχιζόμενον ὑπεναντίους καὶ πλανητοὺς, ἀρχὴν διαφορᾶς καὶ γένεσιν· ἥ τε ἀνθρώπου ψυχὴ, μέρος ἢ τμῆμα τῆς τοῦ παντὸς οὖσα, καὶ συνηρμοσμένη κατὰ λόγους καὶ ἀριθμοὺς ἐοικότας ἐκείνοις, οὐχ ἁπλῆ τις ἐστὶν 113 οὐδὲ ὁμοιοπαθής, ἀλλ᾽ ἕτερον μὲν ἔχει τὸ νοερὸν, καὶ λογιστικὸν, ᾧ κρατεῖν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ φύσιν καὶ ἄρχειν προσῆκόν ἐστιν· ἕτερον δὲ τὸ παθητικὸν καὶ ἄλογον καὶ πολυπλανὲς καὶ ἄτακτον ἐξ ἑαυτοῦ ἐπιστασίας δεόμενον.

A. 5. ἄτακτον ἐξ ἑαυτοῦ ἐπιστασίας δεόμενον] Vere ita Mez. Vulgo, ἄτακτον ἐξ ἐπιστασίας ἑαυτοῦ δεόμενον. Steph. primus recepit ἐπιστασίας a Pol. Leonic. Schott. ſed alieno poſuit loco.

ne plane Philoſophiæ intractabile ſe atque refractarium præbeat. Plato quidam aperte, firmiter, atque citra ullam controverſiam ſenſit hujus mundi animam non eſſe ſimplicem, non compoſitionis expertem, non uniformem: ſed quæ ex Ejuſdem et Diverſi vi contemperata, alias uno ordine vi prædito utens eodem modo ſemper regatur atque obverſetur: alias in motus ſciſſa, orbeſque vagos et invicem contrarios, rerum differentiis atque ortibus principium exhibeat. Tum hominis animam, quæ animæ Univerſi portio rationibus ac numeris huic congruentibus ſit concinnata, non ſimplicem eſſe aut eodem per omnia modo affectam: ſed aliam ejus partem intelligentem eſſe ac ratiocinatricem, qua hominem regi naturæ ſit conveniens: aliam, quæ variis motibus obnoxia, bruta, vaga et incompoſita ſuapte natura, gubernante opus habeat: atque hanc

οὐ πάλιν δίχῃ μεριζομένου, τὸ μὲν ἀεὶ σωματικὸν κέκληται ἐπιθυμοῦν, τὸ δὲ ἔστι μὲν ᾗ τούτῳ προστιθέμενον, ἔστι δὲ ᾗ τῷ λογισμῷ παρέχον ἰσχὺν ἐπὶ τοῦτο καὶ δύναμιν, θυμοειδές· ἀποδείκνυσι δὲ τὴν διαφορὰν μάλιστα τῇ τοῦ λογιζομένου καὶ φρονοῦντος ἀντιβάσει, πρὸς τὸ ἐπιθυμοῦν καὶ θυμούμενον· ὥστε ἕτερα εἶναι πολλάκις ἀπει-
B θοῦντα καὶ δυσμαχοῦντα πρὸς τὸ βέλτιστον. Ταύταις ἐχρήσατο ταῖς ἀρχαῖς πλεῖστον Ἀριστοτέλης, ὡς δῆλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἔγραψεν· ὕστερον δὲ τὸ μὲν θυμοειδὲς τῷ ἐπιθυμητικῷ προσένειμεν, ὡς ἐπιθυμίαν τινὰ τὸν θυμὸν ὄντα καὶ ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως· τῷ μέν τοι παθητικῷ καὶ ἀλόγῳ μέχρι παντὸς ὡς διαφέροντι τοῦ λογιστικοῦ, χρώμενος διετέλεσεν, οὐχ ὅτι παντελῶς ἄλογόν ἐστιν, ὥσπερ τὸ αἰσθητικὸν ἢ τὸ θρεπτικὸν καὶ φυτικὸν τῆς ψυχῆς μέρος· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅλως ἀνήκοα λόγου καὶ κωφὰ πρό-

A. 7. ἐπιθυμοῦν] Deeſt in Ald. Baſ. Xyl. B. P. Recepit Steph. τὸ ἐπιθυμοῦν: articulum delevi cum T. Bong. ἐπιθυμοῦν habent item E. Venet. 1. 2. 3. Pol. Jannot. Schott.

B. 2. πλεῖστον] Forte πρῶτον.

rurſum in duas ſcindi partes: quarum altera, ſemper corporea illa, appelletur Cupiditas: altera nonnunquam huic ſe accommodans, aliquando rationi obtemperans, eique vim et facultatem adverſus Cupiditatem præbens, Iracundia dicatur. Diſcrimen autem maxime demonſtrat mentis ac rationis adverſus Cupiditatem et Iracundiam pugna, quæ oſtendit multa alia eſſe, quæ optimæ adverſentur parti. His principiis plurimum uſus eſt Ariſtoteles, quod ex ejus ſcriptis eſt manifeſtum. Poſtea tamen iraſcentem partem concupiſcenti adjunxit, quod excandeſcentia animi appetitus quidam ſit viciſſim lædendi: tamen partem brutam et ſubitis affectionibus obnoxiam ſemper et ad extremum uſque ita ut diverſam a ratiocinatrice uſurpavit; non quod ea prorſum bruta ſit ſicut ea animæ vis qua ſentimus, alimur, vegetamur: ſed cum hæc rationi nihil quicquam omnino o-

Digitized by Google

πον τινὰ τῆς σαρκὸς ἐκβεβλάστηκε, καὶ περὶ τὸ σῶμα παντελῶς καταπέφυκε· τὸ δὲ παθητικὸν οἰκείου λόγου C στέρεται καὶ ἄμοιρόν ἐστιν, ἄλλως δὲ τοῦ λογιζομένου καὶ φρονοῦντος εἰσακούειν καὶ τρέπεσθαι πρὸς ἐκεῖνο καὶ ὑπείκειν καὶ κατασχηματίζεσθαι πέφυκεν, ἐὰν μὴ τέλεον ᾖ διεφθαρμένον ὑφ' ἡδονῆς ἀμαθοῦς καὶ ἀκολάστου διαίτης.

δ'. Οἱ δὲ θαυμάζοντες ὅπως ἄλογον μέν ἐστι, λόγῳ δὲ ὑπήκοον, οὔ μοι δοκοῦσι τοῦ λόγου περινοεῖν τὴν δύναμιν ὅση πέφυκε καὶ ἐφ' ὅσον διέρχεται τῷ κρατεῖν καὶ ἄγειν, οὐ σκληραῖς οὐδὲ ἀντιτύποις ἀγωγαῖς, ἀλλὰ τυπικαῖς, καὶ τὸ ἐνδόσιμον καὶ πειθήνιον ἁπάσης ἀνάγκης καὶ βίας ἐχούσαις ἀνυσιμώτερον. Ἐπεὶ καὶ πνεῦμα D δήπου καὶ νεῦρα καὶ ὀστᾶ καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος, ἄλογά ἐστιν, ἀλλ' ὅταν ὁρμὴ γένηται, σείσαντος ὥσπερ ἡνίας τοῦ λογισμοῦ, πάντα τέτακται καὶ συνῆκται καὶ ὑπακούει· καὶ πόδες τε, θεῖν διανοηθέντος, εὔτονοι, καὶ χεῖ-

D. 4. τέτακται] Non minus probabile eſt τέταται, quod habent T. V. Anon. E. Venet. 1.

bediens, ac ſurda quodammodo e carne edita ſit, omninoque corpori inhæreſcat: illa altera motuum ſubitorum capax propriæ expers rationis, ea tamen eſt natura, ut mentem ac rationem audire, ad eam ſe convertere, parere, et conformari ab ea poſſit, niſi inſcita voluptate et intemperante vitæ ratione plane ſit peſſundata.

IV. Qui vero non aſſequuntur quomodo brutum quod eſt, rationi obtemperare poſſit: ii mihi non videntur vim rationis perſpicere, quanta ſit ea, quo penetret imperando ac ducendo: non duris hoc et refractariis ductibus, ſed conformantibus et obedientia ac concedendo plus quavis neceſſitate ac vi conficientibus. Etenim ſpiritus, nervi et oſſa, reliquæque corporis partes utique rationis vacua ſunt: tamen dato impetu, ubi ratio quaſi concuſſit habenas, omnia ſuum ordinem ſervant, congruunt, et parent: ac pedes, ubi viſum fuerit animo ut curratur, intendunt

ρες εἰς ἔργον καθιστάνται, βαλεῖν ἢ λαβεῖν ὁρμήσαντος. Ἄριστα δὲ ὁ ποιητὴς τὸ συμπαθοῦν καὶ συγκατασχηματιζόμενον τῷ λόγῳ τοῦ ἀλόγου παρίστησι διὰ τούτων,

Ὣς τῆς τήκετο καλὰ παρήϊα δακρυχεούσης,
E *Κλαιούσης ἑὸν ἄνδρα παρήμενον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς*
Θυμῷ μὲν γοόωσαν ἑὴν ἐλέαιρε γυναῖκα,
Ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν ἠὲ σίδηρος
Ἀτρέμας ἐν βλεφάροισι, δόλῳ δέ γε δάκρυα κεῦθεν.

οὕτως κατήκοον εἶχε τῆς κρίσεως καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ αἷμα καὶ τὸ δάκρυον. Δηλοῦσι δὲ καὶ περὶ καλαῖς καὶ καλοῖς, ὧν οὐκ ἐᾷ λόγος οὐδὲ νόμος θιγεῖν, αἰδοίων φυγαὶ καὶ ἀναχωρήσεις ἡσυχίαν ἀγόντων καὶ ἀτρεμούντων· ὃ μάλιστα συμβαίνει τοῖς ἐρῶσιν, εἶτα ἀκούσασιν ὡς ἀδελφῆς ἐρῶντες ἢ θυγατρὸς ἠγνοήκασιν· ἅμα γὰρ ἔπληξε
F τὸ ἐπιθυμοῦν ἀψαμένου τοῦ λόγου, καὶ τὸ σῶμα τὰ μέρη συνευσχημονοῦντα τῇ κρίσει παρέσχε. Σιτίοις γε μὴν πολλάκις καὶ ὄψοις μάλα ἡδέως προσενεχθέντες, ἂν αἴσθωνται καὶ μάθωσιν αὐτοὺς τοῦ μὴ καθαρῶν τι μηδὲ νο-

ſe curſui, manus operi, ſi quid jacere aut apprehendere voluit. Optime autem poëta his verbis expreſſit, quomodo cum ratione conſentiant, ad eamque ſe accommodent brutæ partes:

Hujus per teneras lacbrymarum flumina malas
Manabant, ſocium thalami deflentis: Ulyſſes
Uxoris fletum miſeratus mente pudicæ,
Intra palpebras ceu cornu immota tenebat
Lumina, vel ferrum: lacbrymas aſtuque premebat.

ita ſpiritum, ſanguinem, et lachrymas habuit rationis dicto audientes. Hoc etiam demonſtrant apud formoſos aut formoſas, ubi tangere ratio et lex vetat, pudendorum receſſio, ſe demittentium ac quieſcentium: quod maxime uſu venit amore correptis, qui audiverunt ſe per errorem ſororis aut filiæ amore captos fuiſſe; nam ſimulatque Cupiditas, ratione eam tangente, ſubſidet, ſtatim corpus membra judicio honeſte conformata præbet. Sæpe etiam cibos et obſonia cum magna voluptate edentes, ubi ſentiunt aut diſcunt ſe aliquid impurum aut illicitum ſumſiſſe,

Digitized by Google

μίμων ἐδηδοκότας, οὐ τῇ κρίσει μόνον ἐπιτίθενται τὸ λυποῦν καὶ δάκνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα τῇ δόξῃ συνδιατρεπόμενον, καὶ ἀναπιμπλάμενον, ἔμετοι καὶ διατροπαὶ ναυτιώδεις ἴσχουσι. Δέδοικα δὲ μὴ δόξαιμι παντάπασιν ἐπαγωγὰ καὶ νεαρὰ τῷ λόγῳ περαίνειν, ψαλτήρια δεξιὼν 441
καὶ λύρας, καὶ πηκτίδας καὶ αὐλοὺς, καὶ ὅσα μουσικῆς προσῳδὰ καὶ προσήγορα μηχανησαμένης ἀνθρωπίνοις πάθεσιν, ἄψυχα συνῆλθε, καὶ συνεπιθρηνεῖ, καὶ συνᾴδει, καὶ συνακολασταίνει, τὰς κρίσεις ἀναφέροντα καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ ἤθη τῶν χρωμένων. Καίτοι καὶ Ζήνωνά φασιν εἰς θέατρον ἀνιόντα κιθαρῳδοῦντος Ἀμοιβέως, πρὸς τοὺς μαθητὰς, Ἴωμεν, εἰπεῖν, ὅπως καταμάθωμεν οἵαν ἔντερα καὶ νεῦρα καὶ ξύλα καὶ ὀστᾶ λόγου καὶ ἀριθμοῦ μετασχόντα καὶ τάξεως, ἐμμέλειαν καὶ φωνὴν ἀφίησιν. Ἀλλὰ ταῦτα ἐάσας, ἡδέως ἂν αὐτῶν πυθοίμην εἰ κύνας καὶ ἵππους B
καὶ ὄρνιθας οἰκείους ὁρῶντες, ἔθει καὶ τροφῇ καὶ διδασκαλίᾳ

A. 4. συνῆλθε] Forte συνήδεται ut Reiſk.

non tantum judicio aſſentientes animi morſus et moleſtiam percipiunt, ſed et ipſum corpus opinione iſta exagitatum vomitus et alterationes cum nauſea conjunctæ invadunt. Ac vereor ne plane ad alliciendum in hanc ſententiam compoſita, audaciuſque adſcita orationi videar inſerere, ſi barbita commemorem, lyras, pectides, tibias, et quæcumque, Muſica fabricante, humanis affectionibus cum affabilitate et concentu tractandis accommodata inſtrumenta, licet animæ exſortia, tamen ſe animorum noſtrorum judiciis, utentiumque voluntatibus applicant, una lugentia, cantantia, laſcivientia. Et tamen ipſum Zenonem ferunt, cum cithara caneret Amœbeus, adſcendiſſe ad theatrum, ac dixiſſe diſcipulis: *Eamus, ut diſcamus qualem viſcera, nervi, ligna, et oſſa numero atque ordine inſtituta vocem ac ſubtilitatem habeant.* Verum iſtis omiſſis, audire ex ipſis velim, An cum videant canes et equos atque aves, domi educata animalia, adſuefactione, alimento, et doctrina eo redi-

φωνάς τε συνετὰς καὶ πρὸς λόγον ὑπηκόους κινήσεις καὶ σχέσεις ἀποδιδόναι, καὶ πράξεις τὸ μέτριον καὶ τὸ χρήσιμον ἡμῖν ἐχούσας, Ὁμήρου δ' ἀκούοντες τὸν Ἀχιλλέα λέγοντος ὀτρύνειν ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἐπὶ τὴν μάχην, ἔτι θαυμάζουσι καὶ διαποροῦσιν εἰ τὸ θυμούμενον ἐν ἡμῖν καὶ ἐπιθυμοῦν καὶ λυπούμενον καὶ ἡδόμενον ὑπακούειν τε τῷ φρονοῦντι καὶ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ καὶ συνδιατίθεσθαι πέφυκεν, οὐκ ἀποικοῦν οὐδὲ ἀπεσχοινισμένον οὐδὲ πλασ- C σόμενον ἔξωθεν, οὐδὲ τυπούμενον ἀνάγκαις τισὶν ἢ πληγαῖς, ἀλλὰ φύσει μὲν ἐξηρτημένον, ἀεὶ δὲ ὁμιλοῦν καὶ συντρεφόμενον καὶ ἀναπιμπλάμενον ὑπὸ συνηθείας. Διὸ καὶ καλῶς ὠνόμασται τὸ ἦθος· ἔστι μὲν γὰρ, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, ποιότης τοῦ ἀλόγου τὸ ἦθος· ὠνόμασται δὲ ὅτι τὴν ποιότητα ταύτην καὶ τὴν διαφορὰν ἔθει λαμβάνει τὸ ἄλογον ὑπὸ τοῦ λόγου πλαττόμενον, οὐ βουλομένου τὸ πά-

B. 10. ἀπεσχοινισμένον] ἀπεσχισμένον B. Venet. 1. Jannot.

gi, ut voces edant ſenſum aliquem habentes, motibuſque, geſtibus, et actionibus ſe rationis juſſui parentes exhibeant, noſtriſque uſibus applicent: cumque Homeri Achillem audiant ad pugnam equos viroſque inſtruere: adhuc mirentur, et dubitent, ſi facultas animi noſtri qua iraſcimur, appetimus, gaudemus, dolemus, ea ſit natura, ut obedire menti, affici ab ea, eique conſentire poſſit; cum quidem iſta facultas non alibi habitet, non extra limites circumſcripta ſit, non foris vagetur, neque neceſſitate aut verberibus ſubigatur, ſed ab eadem dependeat natura, una verſetur, una educetur, impleaturque mentis conſuetudine. Itaque Moribus Græci nomen *ethos* fecerunt percommode; ſunt enim, ut deſcriptionem informem, Mores (de quibus nobis ſermo eſt) qualitas quædam in bruta animi parte, ac nomen inde habent, quod hanc ſive differentiam ſive qualitatem effícta a ratione pars bruta in ſe recipit conſuetudinis (quæ illis eſt *ethos*) interventu. Non enim ratio omnem prorſus evellere perturbationem animi conatur: cum ne-

Digitized by Google

θος ἐξαιρεῖν παντάπασιν (οὔτε γὰρ δυνατὸν, οὔτε ἄμεινον,) ἀλλὰ ὅρον τινὰ καὶ τάξιν ἐπιτιθέντος αὐτῷ, καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς, οὐκ ἀπαθείας οὔσας ἀλλὰ συμμετρίας παθῶν καὶ μεσότητας, ἐμποιοῦντος· ἐμποιεῖ δὲ τῇ φρονήσει τὴν τοῦ παθητικοῦ δύναμιν εἰς ἕξιν ἀστείαν καθιστάς. D

Τρία γὰρ δὴ ταῦτά φασι περὶ τὴν ψυχὴν ὑπάρχειν, δύναμιν, πάθος, ἕξιν. Ἡ μὲν οὖν δύναμις, ἀρχὴ καὶ ὕλη τοῦ πάθους, οἷον ὀργιλότης, αἰσχυντηλία, θαῤῥαλεότης· τὸ δὲ πάθος, κίνησίς τις ἤδη τῆς δυνάμεως, οἷον ὀργὴ, θάρσος, αἰδὼς, θράσος· ἡ δὲ ἕξις, ἰσχὺς καὶ κατασκευὴ τῆς περὶ τὸ ἄλογον δυνάμεως ἐξ ἔθους ἐγγινομένη, Κακία μὲν ἂν φαύλως, Ἀρετὴ δὲ ἂν καλῶς ὑπὸ τοῦ λόγου παιδαγωγηθῇ τὸ πάθος.

ε'. Ἐπεὶ δὲ οὐ πᾶσαν Ἀρετὴν μεσότητα ποιοῦσιν οὐδὲ ἠθικὴν καλοῦσι, λεκτέον ἂν εἴη περὶ τῆς διαφορᾶς ἀρξαμένοις ἄνωθεν. Ἔστι τοίνυν τῶν πραγμάτων, τὰ μὲν ἁπλῶς

D. 5. θάρσος] Delendum, quod et Reiſk. monuit.
D. 11. Ἔστι τοίνυν] Sic B. E. Venet. 2. Baſ. Xyl. Mez. Stobæus Serm. III. p. 39. Vulgo, ἔτι τοίνυν.

que fieri id poſſit, neque expediat: ſed finem ei, quendamque imponit ordinem, ingeneratque Virtutes Morales, quæ non ſint vacuitates motuum ſeu affectuum animi, ſed eorum mediocritates et concinnitates: ingenerat autem, prudentiæ opera facultatem iſtam mobilem in habitu probo conſtituens. Tria enim hæc aiunt eſſe in animo hominis, facultatem, perturbationem ſeu mobilem affectionem, habitum. Eſt autem facultas principium et materies talis qualem dixi perturbationis: ut ſunt iracundia, verecundia, confidentia. Ipſa perturbatio iſthæc, motus jam eſt facultatis, ut ira, ut confidentia, ut pudor. Habitus robur jam eſt et conformatio brutæ facultati conſuetudine parta: iſque aut Vitium, ubi male, aut Virtus eſt, ſi quidem probe condocefacti fuerint motus.

V. Porro autem, quando non omnem Virtutem mediocritatem faciunt, moralemve appellant: altius repetita re differendum hoc de diſcrimine videtur. Rerum aliæ pro ſe ipſæ ſunt, aliæ certa ratione ad

Digitized by Google

E ἔχοντα, τὰ δὲ πῶς ἔχοντα πρὸς ἡμᾶς· ἁπλῶς μὲν οὖν ἔχοντα, γῆ, οὐρανὸς, ἄστρα, θάλασσα· πῶς δὲ ἔχοντα πρὸς ἡμᾶς, ἀγαθὸν, κακόν· αἱρετὸν, φευκτόν· ἡδὺ, ἀλγεινόν· ἀμφοῖν δὲ τοῦ λόγου θεωρητικοῦ ὄντος, τὸ μὲν περὶ τὰ ἁπλῶς ἔχοντα μόνον, ἐπιστημονικὸν καὶ θεωρητικόν ἐστι· τὸ δ' ἐν τοῖς πῶς ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς, βουλευτικὸν καὶ πρακτικόν· ἀρετὴ δὲ τούτου μὲν ἡ φρόνησις, ἐκείνου
F δὲ ἡ σοφία. Διαφέρει δὲ σοφίας φρόνησις, ᾗ τοῦ θεωρητικοῦ πρὸς τὸ πρακτικὸν καὶ παθητικὸν ἐπιστροφῆς καὶ σχέσεώς τινος γενομένης ὑφίσταται κατὰ λόγον ἡ φρόνησις. Διὸ φρόνησις μὲν τύχης δεῖται· σοφία δὲ οὐ δεῖται πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος, οὐδὲ βουλῆς· ἔστι γὰρ περὶ τὰ ἀεὶ καὶ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἔχοντα. Καὶ καθάπερ ὁ γεωμέτρης οὐ βου-
444 λεύεται περὶ τοῦ τριγώνου, εἰ δυοῖν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς ἐντὸς

E. 1. ἁπλῶς] Hoc ter repoſui auctoritate Stobæi: vulgo omnes libri vitioſe habent ὅπως.

F. 5. περὶ τὰ ἀεὶ καὶ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἔχοντα] Corrigendum περὶ τὰ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα.

nos referuntur. Pro ſe ipſæ ſunt, terra, cœlum, ſidera, mare. Ad nos certo modo reſpiciunt ſive referuntur, bonum, malum, expetendum, fugiendum, jucundum, moleſtum. Horum utrumque cum conſideret doctrina, ea quæ rebus duntaxat ſuo modo habentibus intenta eſt, contemplativa dicitur ac ſcientiis comprehenditur: quæ in certa conditione ad nos affectis, conſultrix eſt et actionibus deſtinata: hujus Virtus prudentia, illius ſapientia dicitur. Inter prudentiam ac ſapientiam hoc intereſt, quod ubi contemplatrix philoſophia ad activam et motus animi temperantem comparatur, rationi conſentaneum eſt ei prudentiam cedere. Nam prudentiæ fortuna opus eſt, quam, ut et conſultationem, ad ſuum finem ſapientia non deſiderat: verſatur enim in iis conſiderandis, quæ ſemper eodem ſunt modo. Atque ut geometra non deliberat de triangulo, an tres ejus anguli duos rectos æquent necne, quippe qui

ἀκρότης τοῦ λόγου καὶ δύναμις, ᾗ τὸ θειότατον ἐγγίνεται τῆς ἐπιστήμης καὶ μακαριώτατον· ἡ δὲ ἀναγκαία διὰ τὸ σῶμα, καὶ δεομένη τῆς παθητικῆς ὥσπερ ὀργανικῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ τὸ πρακτικὸν, οὐκ οὖσα φθορὰ τοῦ ἀλόγου τῆς ψυχῆς οὐδὲ ἀναίρεσις, ἀλλὰ τάξις καὶ διακόσμησις, ἀκρότης μέν ἐστι τῇ δυνάμει καὶ τῇ ποιότητι, τῷ ποσῷ δὲ μεσότης γίνεται, τὸ ὑπερβάλλον ἐξαιροῦσα καὶ τὸ ἐλλεῖπον.

ϛ'. Ἐπεὶ δὲ πολλαχῶς τὸ μέσον· καὶ γὰρ τὸ κεκραμένον, τῶν ἀκράτων μέσον, ὡς λευκοῦ καὶ μέλανος, τὸ φαιόν· καὶ τὸ περιέχον καὶ περιεχόμενον, τοῦ περιεχομένου καὶ περιέχοντος, E
ὡς τῶν δώδεκα καὶ τεττάρων τὰ ὀκτώ· καὶ τὸ μηδετέρου τῶν ἄκρων μετέχον, ὡς ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ τὸ ἀδιάφορον· τούτων μὲν οὐδενὶ τῶν τρόπων ἡ Ἀρετὴ εἴη ἂν μεσότης. Οὔτε γὰρ μίγμα τῶν κακιῶν ἐστιν· οὔτ' ἐμπεριέχουσα τοὔλαττον, ἐμπεριέχεται τῷ πλεονάζοντι τοῦ προσήκοντος· οὔτε

D. 4. δεομένη τῆς παθητικῆς] Sic B. Vulgo, δεομένη διὰ τῆς παθητικῆς.

tia in ſe ipſa perfectionem habens: qua vi ſcientiam conſequimur, rem diviniſſimam atque beatiſſimam. Ea autem virtus quæ propter corpus neceſſaria nobis eſt, ejuſque gratia appetitus tanquam inſtrumenti miniſterio opus habet, non internecio brutæ partis animi, ſed ordinatio ac moderatio, facultate quidem ac qualitatis ſuæ ratione excellentia ipſa quoque eſt: quantitate autem mediocritas fit, quod nimium eſt auferens, et quod deeſt implens.

VI. Jam cum multis modis medium intelligatur: nam et contemperatum inter ſincera eſt medium, ut pullus color inter album et nigrum: et inter continens ac contentum, id quod et continet et continetur, ut octo inter duodecim et quatuor: et quod neutrius extremorum eſt particeps, ut inter bonum et malum ea quæ vocantur indifferentia: nullo horum modo virtus eſt medium. Nam neque mixtum aliquid e vitiis eſt: neque id quod non ſatis eſt continens, ab eo quod nimium eſt continetur: neque

ἀπήλλακται παντάπασι τῶν παθητικῶν ὁρμῶν, ἐν αἷς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττόν ἐστι. Γίνεται δὲ μεσότης καὶ λέ-

F γεται μάλιστα τῇ περὶ φθόγγους καὶ ἁρμονίας ὁμοίως· ἐκείνη τε γὰρ ἐμμελὴς οὖσα φωνὴ, καθάπερ ἡ νήτη καὶ ὑπάτη, τῆς μὲν τὴν ὀξύτητα, τῆς δὲ τὴν βαρύτητα τὴν ἄγαν διαπέφευγεν· αὐτή τε κίνησις οὖσα καὶ δύναμις περὶ τὸ ἄλογον, τὰς ἐκλύσεις καὶ τὰς ἐπιτάσεις καὶ

445 ὅλως τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐξαιρεῖ τῆς ὁρμῆς, εἰς τὸ μέτριον καὶ ἀναμάρτητον καθιστᾶσα τῶν παθῶν ἕκαστον. Αὐτίκα τὴν μὲν ἀνδρείαν μεσότητά φασιν εἶναι δειλίας καὶ θρασύτητος, ὧν ἡ μὲν, ἔλλειψις, ἡ δὲ, ὑπερβολὴ τοῦ θυμοειδοῦς ἐστι· τὴν δὲ ἐλευθεριότητα, μικρολογίας καὶ ἀσωτίας· πρᾳότητα δὲ, ἀναλγησίας καὶ ὠμότητος· αὐτήν τε σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην, τὴν μὲν περὶ τὰ συμβόλαια, μήτε πλέον νέμουσαν αὑτῇ τοῦ προσήκοντος, μήτε ἔλαττον, τὴν δὲ εἰς τὸ μέσον

omnino vacat perturbationibus et impetibus concupiſcentiæ, in quibus plus minuſve æquo locum habet. Sed eſt diciturque mediocritas, maxime quomodo in ſonis harmonica ſpectatur. Sicut enim ibi concinna eſt vox quæ meſe (id eſt media) dicitur netes et hypates, (hoc eſt imæ et ſummæ,) illius acumini nimio, hujus gravitati interjecta: ita Virtus, cum ſit motus et facultas circa brutam verſans animæ partem, remiſſiones et intentiones, atque adeo id quod ultra vel citra modum eſt appetitionis auferens, unumquemque animi motum ad mediocritatem rectitudinemque perducit. Jam primum fortitudinem medium faciunt inter timiditatem et audaciam, quarum in hac exſuperat, in illa deficit ea animi vis ob quam animoſi dicimur: ita liberalitatem inter ſordidam parcitatem ac prodigalitatem: manſuetudinem inter indolentiam et ſævitiam: ipſamque adeo temperantiam et juſtitiam, hanc quidem quæ in contractibus neque plus juſto tribuat, neque minus: illam quæ appetitus ſubinde in medium inter ſtuporem animi nullo

ἀπαθείας καὶ ἀναισθησίας καὶ ἀκολασίας ἀεὶ τὰς
ἐπιθυμίας καθιστᾶσαν. Ἐν ᾧ δὴ καὶ μάλιστα δοκεῖ B
τὸ ἄλογον τῆς πρὸς τὸ λογικὸν διαφορᾶς αὐτοῦ παρ-
έχειν κατανόησιν, καὶ δεικνύειν τὸ πάθος, ὡς ἕτερόν τι
κομιδῇ τοῦ λόγου ἐστίν. Οὐ γὰρ ἂν διέφερε σωφροσύνης
ἐγκράτεια, καὶ ἀκολασίας ἀκρασία περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ
τὰς ἐπιθυμίας, εἰ ταὐτὸν ἦν τῆς ψυχῆς ὃ ἐπιθυμεῖν ὅ,
τὲ κρίνειν πέφυκε. Νῦν δὲ σωφροσύνη μέν ἐστιν, οὗ τὸ
παθητικὸν ὥσπερ εὐήνιον θρέμμα καὶ πρᾶον ὁ λογισμὸς
ἡνιοχεῖ καὶ μεταχειρίζεται, περὶ τὰς ἐπιθυμίας χρώμε-
νος ὑπείκοντι καὶ δεχομένῳ τῷ λογισμῷ καὶ κρατοῦντι
τὴν ἐπιθυμίαν· ἐγκράτειαν δὲ οὐκ ἀλύπως ἄγει,
οὐδὲ πειθομένην, ἀλλὰ πλαγίαν καὶ ἀντιτείνουσαν, οἷον C
ὑπὸ πληγῆς καὶ χαλινοῦ καταβιαζόμενος καὶ ἀνακρού-

A. 10. ἀπαθείας καὶ ἀναισθησίας] καὶ abeſt in Ald. Baſ. Xyl. B. E. Venet. 1. 3. P. Stephanus aſſumſit ex Jannot. Forte præſtat ἢ cum Xyl. Mez. Sed vel ſic, vitii quid ſubeſſe videtur.

B. 6. ὃ ἐπιθυμεῖν, ὅ, τε κρίνειν] Malim ᾧ ἐπιθυμεῖν, ᾧ τε κρίνειν.

B. 10. ὑπείκοντι—οὐδὲ πειθομένην] Sic B. E. Ven. 3. item Ven. 1. in ſecunda mutationis parte. Vulgo mendoſe, ὑπείκοντι· ἐγκράτεια δέ ἐστι καὶ δεχομένῳ τῷ λογισμῷ καὶ κρατοῦντι τὴν ἐπιθυμίαν· ἄγει δὲ οὐκ ἀλύπως οὐδὲ πειθομένην. Ceterum τῷ λογισμῷ mutandum videtur in τὸν χαλινόν.

ſenſu voluptatum affecti, et luxuriam profuſam dirigit. Atque hac quidem in re quam ultimo loco dixi, maxime ſe præbet ſentiendam differentia quæ inter brutam animi facultatem eſt et rationem, evidenſque fit plane diverſam a ratione eſſe rem perturbationes iſtas affectioneſque animi vagas. Non enim a temperantia diſcerneremus continentiam, et ab intemperantia incontinentiam circa voluptates et cupiditates, ſi eadem eſſet animi vis qua appetimus, et qua judicamus. Nunc, ea dicitur temperantia, ubi concupiſcentem partem veluti placidum et obſequens pecus ratio gubernat atque tractat, ſibi in appetendo parentem et cupiditati imperantem: continentiam autem ducit ratio quidem, non tamen ſine moleſtia, aut ultro obtemperanti: ſed reluctantem et oblique incedentem verbere quaſi et fræno cogit at-

Digitized by Google

ων, ἀγῶνος ὢν ἐν ἑαυτῷ καὶ θορύβου μεστός· οἷον ὁ Πλάτων ἐξεικονίζει περὶ τὰ τῆς ψυχῆς ὑποζύγια, τοῦ χείρονος πρὸς τὸ βέλτιον ζυγομαχοῦντος ἅμα καὶ τὸν ἡνίοχον διαταράττοντος, ἀντέχειν ὀπίσω, καὶ κατατείνειν ὑπὸ σπουδῆς ἀναγκαζόμενον ἀεὶ μὴ βάλῃ φοίνικας ἐκ χειρῶν ἱμάντας, κατὰ Σιμωνίδην. Ὅθεν οὐδὲ Ἀρετὴν αὐτοτελῆ ἀξιοῦσι τὴν ἐγκράτειαν, ἀλλὰ ἔλαττον ἀρετῆς εἶναι· μεσότης γὰρ οὐ γέγονεν ἐκ συμφωνίας τοῦ χείρονος πρὸς τὸ βέλτιον, οὐδὲ ἀνήρηται τοῦ πάθους τὸ ὑπερ-
D βάλλον, οὐδὲ πειθόμενον οὐδὲ ὁμολογοῦν τῷ φρονοῦντι τῆς ψυχῆς τὸ ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ λυποῦν καὶ λυπούμενον καὶ κατειργόμενον ὑπ᾽ ἀνάγκης, ὥσπερ ἐν στάσει δυσμενὲς καὶ πολέμιον συνοικεῖ·

Πόλις δ' ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμει,
Ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων,

ἡ τοῦ ἐγκρατοῦς ψυχὴ διὰ τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τὴν διαφοράν. Κατὰ ταυτὰ δὲ οἴονται καὶ τὴν ἀκρασίαν

que compeſcit, animo certaminum ac turbarum pleno: quod ſimilitudine explicans Plato, jumenta animi ait inter ſe contendere, cum deterius meliori renitatur ſimul et aurigam perturbet, coactum ſumma ope habenas premere et ea inhibere, ne (quod eſt apud Simonidem) *punicea de manibus ei excidant lora*. Itaque etiam continentiam non dignantur perfectæ virtutis nomine, ſed minus aliquid virtute ſtatuunt eſſe: non enim facta eſt mediocritas conſenſu inferioris partis cum præſtantiore, neque amputatum eſt quod erat nimium affectionis, neque paret conſentitve rationi appetitus, ſed moleſtiam afferens viciſſimque moleſtiam percipiens, ac neceſſitate cohibitus veluti in ſeditione, infenſus atque hoſtis intus habitat: denique continentis animus ob inæqualitatem et diſſidium eſt velut urbs illa,

Simul frequens referta quæ ſuffitibus,
Pæanibus ſimulque, gemitibuſque ſit.

Eandem ſecuti rationem incontinentiam quoque minus aliquid vitio eſſe cenſent: perfectum autem vitium intem-

Digitized by Google

ἔλαττόν τι κακίας ἐστὶ, παντελῆ δὲ κακίαν τὴν ἀκολα-
σίαν. Αὕτη μὲν γὰρ ἔχουσα καὶ πάθος φαῦλον καὶ λόγον,
ὑφ' οὗ μὲν ἐξάγεται τῷ ἐπιθυμεῖν πρὸς τὸ αἰσχρὸν,
ὑφ' οὗ δὲ τῷ κακῶς κρίνειν προστιθεμένη ταῖς ἐπιθυμίαις, E
καὶ τὴν αἴσθησιν ἀποβάλλει τῶν ἁμαρτανομένων. Ἡ
δὲ ἀκρασία τῷ μὲν λόγῳ σώζει τὴν κρίσιν ὀρθὴν οὖσαν,
τῷ δὲ πάθει φέρεται παρὰ τὴν κρίσιν ἰσχύοντι τοῦ λό-
γου μᾶλλον· ὅθεν διαφέρει τῆς ἀκολασίας· ὅπου μὲν γὰρ
ἡττᾶται τοῦ πάθους ὁ λογισμὸς, ὅπου δὲ οὐδὲ μάχε-
ται· καὶ ὅπου μὲν ἀντιλέγων ἕπεται ταῖς ἐπιθυμίαις,
ὅπου δὲ ὑφηγεῖται συναγορεύων· καὶ ὅπου μὲν ἡδομένῳ
κοινωνεῖν ὑπάρχει τῶν ἁμαρτανομένων, ὅπου δὲ, ἀχθο-
μένῳ· καὶ ὅπου μὲν ἑκὼν φέρεται πρὸς τὸ αἰσχρὸν, ὅπου F
δὲ προδίδωσιν ἄκων τὸ καλόν· ὡς τοῖς πραττομένοις
ὑπ' αὐτῶν, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τοῖς λεγομένοις ἔνεστιν ἡ
διαφορὰ κατάδηλος· ἀκολάστων μὲν γὰρ αἵδε φωναί,

Τίς δὲ χάρις, τί δὲ τερπνὸν ἄνευ χρυσῆς Ἀφροδίτης;
Τεθναίην ὅτε μοι μηκέτι ταῦτα μέλει.

D. 11. τῷ ἐπιθυμεῖν] Sic E. Venet. 1. P. Vulgo τὸ ἐπιθυμεῖν.

perantiam, in qua et affectus animi pravus eſt, et vitiata ratio: quorum ille appetitum ad turpia ducit, hæc male judicando turpibus cupiditatibus adſentitur, ſenſumque peccati perdit. At vero incontinentia rectum rationis judicium ſervat: ſed perturbationibus contra judicium movetur, majore quam ſit ratio vi præditis: itaque eo differt ab intemperantia, quod incontinentis vincitur ratio a perturbatione, intemperantis, ne pugnat quidem: illa cupiditates ſequitur, interim iis contradicens, hæc eas ducit conſentiens: hæc gaudet ſuis peccatis, illa ægre fert: hæc volens ac ſponte ad turpia fertur, illa invita honeſtatem prodit: ut et in verbis, et in factis manifeſta earum appareant diſcrimina. Intemperantium enim hæ ſunt voces:

Gratia quænam ſit ſine Cypride, quæve voluptas?
Hæc mihi cum curæ non erit, emoriar.

Digitized by Google

καὶ ἕτερος,

> Τὸ φαγεῖν, τὸ πιεῖν, τὸ τῆς Ἀφροδίτης τυγχάνειν.
> Τὰ δ' ἄλλα προσθήκας ἅπαντ' ἐγὼ καλῶ,

446 φησίν, ὥσπερ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς συνεπινεύων ταῖς ἡδοναῖς καὶ ὑποφερόμενος· οὐχ ἧττον δὲ τούτων ὁ εἰπών,

> Ἔα μ' ἀπολέσθαι, τοῦτο γάρ μοι συμφέρει·

τὴν κρίσιν ἔχει τῷ πάθει συννοσοῦσαν. Αἱ δὲ τῆς ἀκρασίας ἕτεραι καὶ διαφέρουσαι,

> Γνώμην ἔχοντά μ' ἡ φύσις βιάζεται·

καὶ,

> Αἶ αἶ, τὸ δὴ θεῖον ἀνθρώποις κακὸν,
> Ὅταν τὶς εἰδῇ τἀγαθὸν, χρῆται δὲ μή·

καὶ,

> Ἕλκει με γὰρ ἤδη θυμὸς οὐδέ τ' ἀντέχει,
> Θινῶδες ὡς ἄγκιστρον ἀγκύρας σάλῳ·

θινῶδες ἄγκιστρον οὐ φαύλως λέγων, τὸ μὴ κάτοχον τοῦ λογισμοῦ μηδὲ ἀραρὸς, ἀλλὰ μανότητι τῆς ψυχῆς καὶ μαλακίᾳ προϊέμενον τὴν κρίσιν· οὐ πόῤῥω δὲ τῆς εἰκόνος
B ταύτης κἀκεῖνα εἴρηται,

A. 8. τὸ δὴ θεῖον] Legendum τόδ' ἤδη θεῖον. Valckenar. Diatrib. in Eurip. Fragm. p. 23. Mox Ἕλκει με, Leonic. Schott. Jannot. Anon. Mez. Vulgo Ἕλκει μέν.

Item,

> *Veſci cibis, potareque, et Venere frui:*
> *Namque additamenta omnia ſunt mihi cætera.*

quippe hominis toto animo ad voluptates vergentis atque prolabentis: neque minus ille etiam, qui dicit,

> *Sine me perire, namque id eſt in rem meam:*

tam judicio male affecto, quam vitioſa perturbatione. Alia ſunt incontinentium dicta:

> *At enim mihi natura, ſentienti recte, vim facit.*

et alius:

> *Eheu, divinitus hoc malum mortalibus*
> *Accidit, bonum ut videns, non utaris tamen:*

et alius:

> *Impellit ira: nec porro reſiſtere*
> *Litoreus ut uncus anchoræ queo fluctibus:*

hamum anchoræ litoreum non inepte appellans rationem non pervicacem, neque conſtantem, ſed quæ ob vanitatem animi ac mollitiem judicium deſerit: neque ab hac ſimilitudine abludit iſthuc,

Ναῦς ὥς τις ἐκ μὲν γῆς ἀνήρτηται βρόχοις,
Πνεῖ δ' οὖρος, ἡμῖν δ' οὐ κρατεῖ τὰ πείσματα·

πείσματα γὰρ λέγει τὰς ἀντεχούσας κρίσεις πρὸς τὸ αἰσχρὸν, εἶτα ὥσπερ ὑπὸ πνεύματος πολλοῦ ῥηγνυμένας τοῦ πάθους. Τῷ γὰρ ὄντι πλησίστιος μὲν ἐπὶ τὰς ἡδονὰς ὁ ἀκόλαστος ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν φέρεται, καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν καὶ συγκατευθύνει· πλάγιος δὲ ὁ ἀκρατὴς, οἷον ἐξαναφέρειν γλιχόμενος καὶ διωθεῖσθαι τὸ πάθος, ὑποσύρει καὶ περιπίπτει περὶ τὸ αἰσχρὸν ὡς Ἀνάξαρχον ἐσίλλαινε Τίμων,

Ἐν δὲ τὸ θαρσαλέον τε καὶ ἐμμανὲς ὅππη ὀρῶσαι
Φαίνετ' Ἀναξάρχου κύνεον μένος· ὅ ῥα καὶ εἰδὼς, C
Ὡς φάσαν, ἄθλιος ἔσκε, φύσις δέ μιν ἔμπαλιν ἦγεν
Ἡδονοπλὴξ, ἣν πλεῖστοι ὑποτρείουσι σοφιστῶν.

οὔτε γὰρ ὁ σοφὸς, ἐγκρατὴς, ἀλλὰ σώφρων· οὔτε ὁ ἀμαθὴς, ἀκρατὴς, ἀλλὰ ἀκόλαστος· ὁ μὲν γὰρ ἥδεται ταῖς

B. 2. ὥς τις—ἀνήρτηται—οὐ κρατεῖ] Primum ſumſi ex Ald. Baſ. Xyl. P: ſecundum ex B. E. T. V. Leonic. Schott. Anon. Mez. tertium ex T. V. Mez. Vulgo, ὅστις—ἀνήρπαται—εὖ κρατεῖ.
B. 10. ὑποσύρει] Anon. ὑπεσύρη. Mez. ὑπεισρεῖ.
C. 4. ὁ σοφὸς, ἐγκρατὴς] Sic F. Venet. 3. margo B. P. Vulgo ὁ σοφὸς ἀκρατής.

Nam noſtra navis a terra rudentibus
Suſpenſa perſtat : ſpirat aura, ſed tamen
Hæremus noſtris firmiter retinaculis.

retinacula vocat judicium turpitudini repugnans: quæ aliquando a perturbatione, tanquam valido vento, rumpuntur. Revera enim plenis cupiditatum velis ad voluptates incitatur intemperans, deditque ſeipſum eo et dirigit: incontinens oblique, dum eniti conatur adverſus motum vitioſum, ſublabitur et in turpitudinem decidit: quo modo Anaxarchum in Sillis traducit Timo,

Hic et Anaxarchi vis illa canina videtur,
Se quocunque dediſſet, eo pertendere ſueta.
Is tamen, ut perhibent, miſere prudenſque ſcienſque
Vixit: namque voluptates amplexus ſtupenſque
Natura (haud paucis ea formidata ſophiſtis)
Retrorſum ad vitium recto de tramite agebat.

Nam neque ſapiens qui ſit, continens eſt, ſed temperans: neque ſtultus incontinens eſt, ſed intemperans: et alter ho-

Digitized by Google

καλοῖς, ὁ δὲ οὐκ ἄχθεται τοῖς αἰσχροῖς. Σοφιστικῆς οὖν ψυχῆς ἡ ἀκρασία, λόγον ἐχούσης οἷς ἔγνωκεν ὀρθῶς ἐμμένειν μὴ δυνάμενον.

ζ. Ἡ μὲν οὖν ἀκρασία ταύτας ἔχει διαφορὰς πρὸς τὴν ἀκολασίαν, ἡ δὲ ἐγκράτεια πρὸς τὴν σωφροσύνην αὖθις αὖ τὰς ἀντιστρόφους ἀναλόγως· τὸ γὰρ δάκνον καὶ τὸ λυποῦν καὶ τὸ ἀγανακτοῦν, οὔπω τὴν ἐγ-
D κράτειαν ἀπολέλοιπε· τῆς δὲ σώφρονος ψυχῆς τὸ πανταχόθεν ὁμαλὲς καὶ ἄσφυκτον καὶ ὑγιαῖνον ᾧ συνήρμοσται καὶ συγκέκραται τὸ ἄλογον πρὸς τὸν λογισμὸν εὐπειθείᾳ καὶ πρᾳότητι θαυμαστῇ κεκοσμημένον, εἴποις ἂν ἐπιβλέψας,

Δὴ τότ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἡ δὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη, κοίμισσε δὲ κύματα δαίμων·

τὰ σφοδρὰ καὶ περιμανῆ καὶ οἰστρώδη κινήματα τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ λόγου κατασβέσαντος, ὧν δὲ ἡ φύσις

D. 2. ἄσφυκτον] Ita B. Venet. 1. T. V. P. Cod. Xyl. Vulgo, ἄφυκτον.
D. 7. κοίμισσε] Sic E. κοίμισε Ald. Baſ. Xyl. Ven. 1. Vulgo κοίμησε.

neſtis delectatur, alteri turpia non ſunt moleſta. Eſt itaque incontinentia animæ ſophiſticæ, tali ratione præditæ quæ in recte decretis perſtare non poſſit.

VII. Expoſuimus incontinentiæ et intemperantiæ diſcrimen. At continentia a temperantia differt rationibus proportione jam dictis et ab altera parte reſpondentibus. Morſus enim animi, et moleſtia, et indignatio nondum deſerit continentiam. At ſi temperantis animo undiquaque æquabili quietem et ſanitatem, qua bruta pars devincitur rationi ac contemperatur, mirabili exornata obedientia ac tranquillitate, intueri poſſes: utique diceres,

Tum venti poſuere, quies tranquilla per alta
Incubuit late, ſopivit cærula numen:

ita vehementes, furioſos, rabidoſque motus ratio exſtinxit, quæ vero a natura neceſſario requiruntur, hæc conſentien-

Digitized by Google

ἀναγκαίως δεῖται, ταῦτα ὁμοιοπαθῆ καὶ ὑπήκοα καὶ φίλα καὶ συνεργὰ πεποιημένου ταῖς πρακτικαῖς προαιρέσεσιν· ὥστε μὴ προεκθεῖν τοῦ λογισμοῦ, μηδὲ ὑπενδιδόναι, μηδὲ ἀτακτεῖν, μηδὲ ἀπειθεῖν, ἀλλὰ πᾶσαν ὁρ- E
μὴν εὐάγωγον οὖσαν,

> Ἄθηλον ἵππῳ πῶλον ὡς ἅμα τρέχειν,

ἐπιβεβαιοῦσαν τὸν Ξενοκράτους λόγον, ὃν ἐκεῖνος εἶπε περὶ τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων, Ὅτι μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως ἃ ποιοῦσιν ἄκοντες οἱ λοιποὶ, διὰ τὸν νόμον, ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς κύνες, ἢ γαλεοὶ ψόφῳ, τῶν ἡδονῶν ἀποτρεπόμενοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀποβλέποντες. Ὅτι μὲν οὖν γίνεταί τις ἐν τῇ ψυχῇ τοιαύτης στερρότητος αἴσθησις F
καὶ διαφορὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας, ὡς τινος μαχομένου καὶ τἀναντία λέγοντος αὐταῖς, οὐκ ἄδηλόν ἐστιν. Ἔνιοι δὲ φασιν οὐχ ἕτερον εἶναι τοῦ λόγου τὸ πάθος, οὐδὲ δυοῖν διαφορὰν καὶ στάσιν, ἀλλὰ ἑνὸς λόγου τροπὴν ἐπ᾽ ἀμφότερα,

E. 7. κύνες, ἢ γαλεοὶ] Sumſi a Mez. Vulgo κυνὸς ἢ γαλεοῦ. Illud et Reiſk. vidit.
F. 1. στερρότητος] Legendum ἑτερότητος.
F. 3. Ἔνιοι] Corrigendum videtur Ἐκεῖνοι, id eſt, Stoici.

tia, parentia, amica, et operam navantia redegit conſiliis propoſitiſque ad agendum ſuſceptis: ita ut nunquam rationem præcurrant, nunquam eam deſerant, nunquam inordinate ſe gerant, nunquam imperium detrectent: ita ut omnis appetitio dicto rationis audiens, eam ſubſequatur,

> *Lactens equum propter ceu pullus curſitat.*

Atque hoc pacto Xenocratis illud confirmatur dictum, qui pronunciavit de vere philoſophantibus, Solos eos ultro facere ea quæ legibus coacti alii faciunt, tanquam canis morſu aut felis metu a voluptatibus deterriti, et ad periculum reſpicientes. Obſcurum vero non eſt, in animo hujuſmodi roboris et adverſus cupiditates quaſi concertationis atque contradictionis ſenſum percipi. Non deſunt tamen qui rationem, et eam quæ perturbationibus cietur partem negent eſſe res diverſas: neque in animo duarum facul-

447 λανθάνουσαν ἡμᾶς ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς· οὐ συνορῶντας ὅτι ταὐτόν ἐστι τῆς ψυχῆς ὃ πέφυκεν ἐπιθυμεῖν καὶ μετανοεῖν, ὀργίζεσθαι καὶ δεδιέναι, φέρεσθαι πρὸς τὸ αἰσχρὸν ὑφ' ἡδονῆς, καὶ φερομένης πάλιν αὐτῆς ἐπιλαμβάνεσθαι· καὶ γὰρ ἐπιθυμίαν καὶ ὀργὴν καὶ φόβον καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, δόξας εἶναι καὶ κρίσεις πονηράς, οὐ περὶ ἕν τι γινομένας τῆς ψυχῆς μέρος, ἀλλὰ ὅλου τοῦ ἡγεμονικοῦ ῥοπὰς καὶ εἴξεις καὶ συγκαταθέσεις καὶ ὁρμάς, καὶ ὅλως ἐνεργείας τινὰς οὔσας ἐν ὀλίγῳ μεταπτωτάς, ὥσπερ αἱ τῶν παίδων ἐπιδρομαὶ τὸ ῥαγδαῖον καὶ τὸ σφοδρὸν ἐπισφαλὲς ὑπὸ ἀσθενείας καὶ ἀβέβαιον ἔχουσι. Ταῦτα δὲ πρῶτον μὲν παρὰ τὴν ἐνάργειάν ἐστι καὶ
B τὴν αἴσθησιν· οὐδεὶς γὰρ ἐν ἑαυτῷ τοῦ ἐπιθυμοῦντος αἰσθάνεται μεταβολὴν εἰς τὸ κρῖνον, οὐδὲ τοῦ κρίνοντος αὖ πάλιν εἰς τὸ ἐπιθυμοῦν· οὐδὲ παύεται μὲν ἐρῶν ὁπότε

A. 1. συνορῶντας] Sic Jannot. Amiot. Xyl. Reiſk. Vulgo συνορῶντες.
A. 2. ὃ πέφυκεν] Malim ᾧ πέφυκεν, ut E.
A. 12. ἐνάργειάν] Sic E. Venet. 2. T. P. Xyl. Vulgo, ἐνέργειαν.

tatum exſiſtere ſeditionem aut diſcordiam, ſed unius ejuſdemque rationis converſionem in utramque partem, quæ nos mutationis celeritate fallat: non animadvertentes eandem animi facultatem a natura factam eſſe ad concupiſcendum, iraſcendum et metuendum, voluptatis cauſa ad turpitudinem inclinandum, et rurſus iſtam incitationem inhibendum: nam et cupiditatem, et metum, et quæ id genus reliqua ſunt omnia, opiniones eſſe et ſententias pravas, non in una aliqua animæ parte obortas, ſed motus ac momenta totius principis animæ partis, aſſenſiones, atque impetus, denique actus quoſdam qui facillime alio recidant, ſicut puerorum impetus vehementiam imbecillitatis cauſa lubricam habent et inconſtantem. Horum ſententia primum evidentiæ ſenſuique non congruit. Nemo enim unquam ſenſit cupiditatem ſuam in judicium, aut judicium in cupiditatem commutari: neque deſinit amare is qui judicat reprimen-

λογίζεσθαι καθεκτέον εἶναι τὸν ἔρωτα, καὶ διαμαχητέον πρὸς αὐτόν, ἐξίστασθαι δὲ πάλιν τοῦ λογίζεσθαι καὶ κρίνειν ὅταν ἐνδιδῷ μαλασσόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας· ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ πρὸς τὸ πάθος ἀντιβαίνων, ἐν τῷ πάθει ἐστὶν ἔτι, καὶ πάλιν κρατούμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, διορᾷ τῷ λογισμῷ τὸ ἁμαρτανόμενον· καὶ οὔτε τῷ πάθει τὸν λόγον ἀνήρηκεν, οὔτε τῷ λογίζεσθαι τοῦ πάθους ἀπήλλακται, φερόμενος δὲ ἑκατέρωσε, μέσος ἀμφοῖν καὶ κοινός ἐστιν. C Οἱ δὲ νῦν μὲν ἐπιθυμίαν γίνεσθαι τὸ ἡγεμονικόν, νῦν δὲ τὸν ἀντιτατόμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ λογισμὸν ὑπολαμβάνοντες, οὐδὲν ἀπέχουσι τῶν μὴ δύο τὸν κυνηγὸν εἶναι καὶ τὸ θηρίον ὑπολαμβανόντων, ἀλλὰ ταὐτὸ σῶμα χρώμενον μεταβολῇ, νῦν μὲν εἶναι θηρίον, νῦν δὲ γίνεσθαι κυνηγόν. Ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐμφανές τι παρορῶσιν, οὗτοί τε πρὸς τὴν αἴσθησιν ἀντιμαρτυροῦσιν, οὐχ ἑνός τινος μεταβολῆς, ἀλλὰ δυεῖν ἅμα, μάχης καὶ διαφορᾶς, ἐν ἑαυτοῖς αἰσθανόμενοι. Τί οὖν; φασίν, οὐ καὶ τὸ βουλόμενον τοῦ ἀνθρώπου πολλάκις

dum eſſe amorem, eique reluctandum: aut a ratiocinando et judicando tunc deſiſtit cum victus mollitie cupiditati herbam porrigit. Sed et tunc cum ratione affectui it obviam, perturbatio ipſum tentat: et rurſum ab hac ſuperatus, ratione peccatum diſpicit: et neque perturbationibus obnoxiam partem abolet, neque ratiocinando ab ea liberatur: ſed in utramque partem agitatus, medius communiſque amborum eſt. Qui autem modo principem partem in cupiditatem, modo cupiditatem in rationem converti opinantur: perinde faciunt, ac ſi venatorem et feram non duo, ſed unum putarent eſſe corpus, quod ſui mutatione jam venator, mox fera fieret. Nam et hic in re manifeſta cæcutirent, et iſthic contra ſenſum ferunt teſtimonium, cum non unius alicujus mutationem, ſed diſſidium ac pugnam in ſeipſis ſentiant. Objiciunt, Ipſam etiam noſtri animi eam vim

Digitized by Google

D διχοφορεῖ, καὶ πρὸς ἐναντίας ἀνθέλκεται δόξας, περὶ τοῦ συμφέροντος, ἀλλὰ ἕν ἐστι; Πάνυ μὲν οὖν, φήσομεν· ἀλλὰ τὸ συμβαῖνον οὐχ ὅμοιον· οὐ γὰρ μάχεται πρὸς ἑαυτὸ τῆς ψυχῆς τὸ φρονοῦν, ἀλλὰ μιᾷ χρώμενον δυνάμει διαφόρων ἐφάπτεται λογισμῶν, μᾶλλον δὲ εἷς λογισμός ἐστιν ἐν πράγμασι γινόμενος ἑτέροις, ὥσπερ ὕλαις διαφερούσαις. Ὅθεν οὔτε λύπη τοῖς ἄνευ πάθους λογισμοῖς ἔνεστιν οὔτε ὥσπερ ἐκβιαζόμενοι παρὰ γνώμην αἱροῦνται θάτερον, ἂν μὴ νὴ Δία λανθάνῃ πάθος τι προσηρτημένον ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ. Καὶ γὰρ τοῦτο συμβαίνει
E πολλάκις οὐ λογισμοῦ τινος πρὸς λογισμόν, ἀλλὰ φιλοτιμίας ἢ φιλονεικίας ἢ χάριτος ἢ ζηλοτυπίας ἢ δέους ἀντιβαίνοντος, οἴεσθαι διὰ λόγων εἶναι δυεῖν διαφοράν· ὥσπερ ἐν τούτοις,

Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι·

καὶ,

E. 3. διὰ λόγων] Forte, δὴ λόγων. Anon. habet τινα.

quæ conſultat, ſæpenumero in diverſas trahi ſententias de eo quod expediat, et momenta opinandi in utramque facere partem: cum quidem et ipſa ſit unica. Fatemur ſane: ſed ſimilitudo non congruit. Non enim ratio ſibi ipſi repugnat, ſed una eademque utens facultate diverſas tractat cogitationes: immo, una eſt ratio, diverſis in rebus tanquam materiis occupata. Itaque neque dolor ratiocinationibus quæ ſine affectu inſtituuntur ullus comitatur, neque tanquam vi compulſi contra animi ſententiam deflectimus in alteram partem; niſi ſicubi, tanquam in trutina, in altera lance affectio aliqua adverſus rationem appenſa examinetur. Hoc enim ſæpenumero contingit ut rationi non ratio, ſed ambitio, vel contendendi, gratiæ, obtrectationiſve ſtudium aut metus aliquis adverſetur, ac tum duæ ſibi invicem repugnare videantur rationes: cujus generis iſta ſunt,

Turpe recuſatu hoc fuit illis: et metuebant
Accipere oblatam interea quoque conditionem.

Item,

Τὸ μὲν σφαγῆναι δεινὸν, εὔκλειαν δ' ἔχει·
Τὸ μὴ θανεῖν δὲ, δειλὸν, ἡδονὴ δ' ἔνι.

Καὶ περὶ τὰς κρίσεις δὲ τῶν συμβολαίων ὑποτρέχοντα τὰ πάθη τὴν πλείστην ἐμποιεῖ διατριβήν· καὶ περὶ τὰ συμβούλια τῶν βασιλέων οἱ πρὸς χάριν λέγοντες οὐ δυεῖν κρίσεων τῇ ἑτέρᾳ συναγορεύουσιν, ἀλλὰ πάθει τινὶ F προστίθενται παρὰ τὸν τοῦ συμφέροντος λογισμόν· διὸ τοὺς ῥήτορας ἐν ταῖς ἀριστοκρατίαις οἱ ἄρχοντες οὐκ ἐῶσι παθαίνεσθαι. Ῥέπει γὰρ εὐθεῖαν ῥοπὴν ὁ ἀπαθὴς λογισμὸς ἐπὶ τὸ δίκαιον· ἂν δὲ πάθος ἐγγένηται, μάχην ποιεῖ καὶ διαφορὰν τὸ ἡδόμενον καὶ τὸ ἀλγοῦν πρὸς τὸ κρῖνον καὶ τὸ βουλευόμενον. Ἐπεὶ διὰ τί τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ σκέμμασιν οὐ πρόσεστι τὸ μετὰ λύπης ὑπὸ τῶν ἑτέρων ἄγεσθαι καὶ μετατίθεσθαι πολλάκις, ἀλλ' αὐτός τε Ἀρισ- 448
τοτέλης, Δημόκριτός τε καὶ Χρύσιππος ἔνια τῶν πρόσθεν αὐτοῖς ἀρεσκόντων ἀθορύβως καὶ ἀδήκτως καὶ μεθ' ἡδονῆς ἀφεῖσαν; ὅτι τῷ θεωρητικῷ καὶ μαθηματικῷ τῆς

Miſerum trucidari eſt, ſed junctum gloriæ:
Subterfugere mortem timidi eſt, ſuave eſt tamen.

Sed et in diſceptandis contractibus animo motum adferentes affectus, plurimum injiciunt moræ. Et qui regibus conſulentes gratiam captant, non de duabus ſententiis alteri patrocinantur, ſed affectui alicui ſe accommodant contra utilitatis rationem: itaque optimatibus rempublicam adminiſtrantibus, non permittitur oratoribus ut in animis motus excitent. Quippe recto momento vacua perturbationis ratio ad juſtum inclinat, perturbatione oborta, pugna ac diſſidium inter partem voluptatis aut doloris capacem, et inter conſultantem judicantemque exſiſtit. Nam alias qui fit ut in philoſophiæ commentationibus abſque ullo dolore nos ab aliis patiamur duci, et a ſententia diſcedamus noſtra? ſicut cum ipſe Ariſtoteles, tum Democritus et Chryſippus nonnulla prius ſibi probata decreta, abſque tumultu doloreque et quidem libenter dimiſerunt? nimirum quia parti animi quæ in con-

Digitized by Google

ψυχῆς, πάθος οὐδὲν ἀνθίσταται, ἀλλ' ἀτρεμεῖ καὶ οὐ πολυπραγμονεῖ τὸ ἄλογον ἐν τούτοις· διὸ πρὸς τὸ ἀληθὲς ὁ λογισμὸς, ὅταν φανῇ, προϊέμενος τὸ ψεῦδος, ἀσμένως ἀπέκλινεν· ἐν αὐτῷ γάρ ἐστιν, οὐκ ἐν ἑτέρῳ τὸ πειθόμενον καὶ μεταπειθόμενον. Αἱ δὲ πραγματικαὶ βουλαὶ καὶ κρίσεις καὶ δίαιται τῶν πολλῶν ἐμπαθεῖς οὖσαι, δυσοδίαν τῷ λόγῳ παρέχουσι καὶ δυσκολίαν, ἐνισταμένῳ
B καὶ παραττομένῳ περὶ τὸ ἄλογον, ἀνταῖρον αὐτῷ μεθ' ἡδονῆς τινος, ἢ δέους, ἢ λύπης, ἢ ἐπιθυμίας. Καὶ τούτων κριτήριον ἡ αἴσθησίς ἐστιν ἀμφοτέρων ἐφαπτομένη· καὶ γὰρ ἂν περιγένηται θάτερον, οὐκ ἀνήρηκε θάτερον, ἀλλ' ἐφέλκεται καταβιαζόμενον καὶ ἀντιτεῖνον. Ὁ γὰρ νουθετῶν αὑτὸν ἐρῶντα, χρῆται τῷ λογισμῷ πρὸς τὸ πάθος, ὡς ἀμφοτέρων ἐνόντων ἅμα τῇ ψυχῇ, καθάπερ χειρὶ, φλεγμαῖνον ἕτερον μέρος πιέζων, καὶ δυεῖν ὄντων καὶ διαφερόντων ἐπαισθανόμενος. Ἐν μέντοι ταῖς ἀπαθέσι βουλαῖς καὶ

templando ac ſcientiis tractandis verſatur, nullus obnititur affectus: atque in hoc genere ſeſe continet, neque curioſius ſe effert bruta facultas: quo fit, ut ratio verum conſpiciens, ad id omiſſo falſo perquam libenter ſe conferat: eo quod in ſe ipſa vim eam habet quæ et aſſentiri et ſententiam mutare facit. At quæ actionum gratia ſuſcipiuntur conſultationes, et judicia, et arbitria, quia perturbationes his admiſcentur, rationi quandam adferunt diſcrepantiam atque difficultatem: cui rationi nimirum in tali re obſtat atque obturbat bruta pars, voluptatem ei aliquam objiciens, aut metum, aut dolorem, aut cupiditatem. Judicium hac in diſputatione eſt penes ſenſum, qui utramque attingit partem: altera enim vincens, alteram non perimit, ſed aſſectatur vim moliens et renitens. Scilicet qui ſeipſum amore captum caſtigat, is ita ratione adverſus affectum utitur, ut utrumque in animo habens inſitum, duo inter ſe pugnare ſentiens, et eorum alterum tanquam inflammatione exagitatum injecta manu comprimens. Contra in illis deliberationibus,

σκέμμασιν, οἵας ἔχει μάλιστα τὸ θεωρητικὸν, ἂν μὲν ἴσαι C
μένωσιν, οὐ γέγονε κρίσις, ἀλλ' ἀπορία, στάσις οὖσα καὶ μονὴ διανοίας ἀπὸ ἐναντίων παθῶν· ἂν δὲ ῥοπὴ γένηται πρὸς θάτερον, ἡ κρατήσασα τὴν ἑτέραν λέλυκεν, ὥστε μὴ λυπεῖν μηδὲ ἀπεναντιοῦσθαι πρὸς τὴν δόξαν. Ὅλως δὲ λογισμοῦ μὲν ἀντιπαλαίεσθαι λογισμῷ δοκοῦντος, οὐ γίνεται δυεῖν καὶ ἑτέρων αἴσθησις, ἀλλ' ἑνός τινος ἐν διαφόροις γινομένου φαντασίαις· ὅταν δὲ τὸ ἄλογον μάχηται τῷ λογισμῷ, μήτε κρατεῖν ἀλύπως μήτε κρατεῖσθαι πεφυκὸς, εὐθὺς ὡς δύο διΐστησι τῇ μάχῃ τὴν D
ψυχὴν, καὶ ποιεῖ τὴν διαφορὰν πρόδηλον.

η΄. Οὐ μόνον τοίνυν ἀπὸ τῆς μάχης, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἀπὸ τῆς ἀκολουθίας κατίδοι τις ἂν τὴν παθητικὴν ἀρχὴν τῆς λογικῆς οὖσαν ἑτέραν. Ἐπεὶ γὰρ ἔστι μὲν

C. 3. *μονὴ—ἐναντίων παθῶν*] Prius habet Baſ. Xyl. pro vulgato *μόνη*. Alterum cum Anon. et varia lectione Editionis Gr. Lat. ad calcem, mutem in *ἐναντίων πιθανῶν*, vel *ἐναντίων λόγων*.

ad quas motus brutæ partis iſti non pertingunt, et quales omnino ſunt contemplatricis philoſophiæ: ubi æqualia in utramque partem ſentiendi ſunt momenta, ibi non judicium interponitur, ſed dubitatio relinquitur, quaſi inſtitio quædam cogitationis adverſus utramque partem affectæ: quod ſi in alteram partem aliquid decernatur, ſuperior inferiorem jam ſuſtulerit, ita ut ſententiæ conceptæ nihil adverſetur, neque moleſta porro ſit. Ut autem univerſe dicam, quoties ratio rationi videtur opponi, ſenſus non duarum diverſarum rerum repugnantiam arguit, ſed unius cujuſdam in diverſis viſis quod verſetur examinandis. Quando autem bruta pars contra rationem contendit, ubi ita natura comparatum eſt ut neque vincere, neque vinci citra moleſtiam poſſit, ſtatim animus quaſi in duas partes dirimitur, et manifeſta fit diſcordia.

VIII. Cæterum non tantum e pugna, ſed et ab iis quæ ſubſequuntur non minus expeditum eſt videre principium affectuum aliud eſſe a ratione. Cum enim fieri

Digitized by Google

ἐρᾷν εὐφυοῦς πρὸς ἀρετὴν καὶ γενναίου παιδὸς, ἔστι δὲ φαύλου καὶ ἀκολάστου, συμβαίνει δὲ θυμῷ χρῆσθαι μὲν ἀλόγως πρὸς παῖδας αὐτοῦ καὶ γονεῖς, χρῆσθαι δὲ ὑπὲρ γονέων καὶ παίδων δικαίως πρὸς πολεμίους καὶ τυράννους· ὥσπερ ἐκεῖ μάχης καὶ διαφορᾶς τοῦ πάθους πρὸς τὸν λογισμὸν αἴσθησίς ἐστιν, οὕτως ἐνταῦθα πειθοῦς καὶ ἀκολουθίας, οἷον ἐπιῤῥέοντος καὶ συνεπιδιδόντος.
E Ἐπεὶ τοίνυν καὶ γυναῖκα γήμας κατὰ νόμους ἀνὴρ ἐπιεικὴς διανοεῖται περιέπειν καὶ συνεῖναι δικαίως καὶ σωφρόνως, χρόνῳ δὲ τῆς συνηθείας ἐντεκούσης πάθος αἰσθάνεται τῷ λογισμῷ τὸ φιλεῖν καὶ τὸ ἀγαπᾷν ἐπιτεινόμενον· ὥσπερ αὖ καὶ νέοι διδασκάλοις ἐντυχόντες ἀστείοις, ἀπὸ χρείας τὸ πρῶτον ἕπονται καὶ ζηλοῦσιν, ὕστερον δὲ καὶ φιλοῦσιν, ἀντὶ γνωρίμων καὶ μαθητῶν ἐρασταὶ καλούμενοι καὶ ὄντες· τὸ

E. 1. ἐπιῤῥέοντος καὶ συνεπιδιδόντος] Prius putem mutandum in ἐπιῤῥέποντος vel ἐπιτρέποντος: poſterius, librarii vitio ut videtur, in συνεπιδόντος abiit in tribus Editionibus Gr. Latinis.

E. 1. Ἐπεὶ τοίνυν] Potius requiritur Ἔτι τοίνυν, quod recte monuit Reiſkius.

E. 4. ἐντεκούσης—ἐπιτεινόμενον] Aſſentior Meziriaco conjicienti, ἐντηκούσης—ἐπιγινόμενον: ultimum hoc magis etiam requiro, quam anterius.

poſſit ut amet aliquis ingenioſum et bona ad virtutem indole puerum, poſſit etiam malum et impudicum: itemque uti ira improbe in liberos et parentes ſuos, juſte pro iiſdem adverſus tyrannos et hoſtes: ſicut ibi ſentitur pugna perturbationis contra rationem et diſcordia: ita hic obſequii et tanquam affluentis atque adjuvantis motus accurſus. Et vir probus, ubi legibus convenienter uxorem duxit, in eam cogitationem incumbit, quomodo poſſit cum ea recte et pudice vivere; temporis autem ſucceſſu, ubi conſuetudo amorem ingeneravit, ſentit ratione dilectionem augeſcere. Et adoleſcentes ubi ſcitis præceptoribus ſe dederunt, principio eos uſus gratia ſectantur atque æmulantur, poſtmodo autem eos diligunt, ac de familiaribus diſcipuliſque amatores et fiunt et dicuntur. Idemque in ci-

Digitized by Google

δ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ πρὸς ἄρχοντας ἐν πόλεσι χρηστοὺς, καὶ γείτονας, καὶ κηδεστάς· ἀρξάμενοι γὰρ ἀπὸ χρείας F τινὸς καθηκόντως ἀλλήλοις ὁμιλεῖν, ἔπειτα λανθάνουσιν εἰς τὸ φιλεῖν ὑποφερόμενοι, συνεπισπασαμένου τοῦ λογισμοῦ καὶ συναναπείσαντος τὸ παθητικόν. Ὁ δὲ εἰπὼν,

Αἰδώς τε· δισσαὶ δ' εἰσὶν, ἡ μὲν οὐ κακὴ,
Ἡ δ' ἄχθος οἴκων·

ἆρ' οὐ δῆλός ἐστι συνῃσθημένος ἐν ἑαυτῷ τοῦτο τὸ πάθος πολλάκις, παρὰ τὸν λόγον ὄκνοις καὶ μελλήσεσι και- 449 ροὺς καὶ πράγματα λυμαινόμενον;

θ'. Οἷς καὶ οὗτοι τρόπον τινὰ διὰ τὴν ἐνάργειαν ὑπείκοντες, αἰδεῖσθαι τὸ αἰσχύνεσθαι καλοῦσι, καὶ τὸ ἥδεσθαι χαίρειν, καὶ τοὺς φόβους εὐλαβείας· ταύτην μὲν οὐδενὸς ἂν αἰτιασαμένου τὴν εὐφημίαν, εἰ τὰ αὐτὰ πάθη προστιθέμενα μὲν τῷ λογισμῷ τούτοις καλοῦσι τοῖς ὀνόμασι, μαχόμενα δὲ καὶ βιαζόμενα τὸν λογισμὸν ἐκείνοις.

A. 3. ἐνάργειαν] Sic E. Mez. T. V. Vulgo, ἐνέργειαν.
A. 6. εἰ τὰ αὐτὰ] Sic B. E. P. Vulgo εἶτα αὐτά.

vitatibus uſu venit hominibus erga magiſtratum, vicinos, neceſſarios; poſtquam enim cœperunt neceſſitatis cauſa invicem pro officii ratione conſueſcere, paulatim deinde in amorem delabuntur, ratione ſecum trahente et parere ſibi docente eam partem quæ affectuum eſt ſedes. Qui vero dixit:

Et verecundia duplex eſt iſta, quædam non mala eſt:
Altera autem familiarum onus eſt labeſque:—

nonne præ ſe fert quod ſentiat ſibi affectum iſtum ſæpe contra rationem, cunctando tergiverſandoque occaſionem rerum gerendarum perdidiſſe?

IX. Quarum rerum iſti evidentia convicti, pudorem verecundiæ nomine afficiunt, voluptatem gaudii, metum cautionis: nemine profecto hanc honeſtorum pro odioſis vocabulorum uſurpationem culpaturo, ſi quidem eaſdem affectiones rationi ſe dedentes, honeſtis, ei repugnantes et vim facientes, odioſis appelle-

a Ὅταν δὲ δακρύοις ἐλεγχόμενοι καὶ τρόμοις καὶ χρόας μεταβολαῖς, ἀντὶ λύπης καὶ φόβου δηγμούς τινας καὶ συνεόρσεις λέγωσι, καὶ προθυμίας τὰς ἐπιθυμίας ὑποκορίζωνται, σοφιστικὰς δοκοῦσιν οὐ φιλοσόφους διακρούσεις καὶ
B ἀποδράσεις ἐκ τῶν πραγμάτων μηχανᾶσθαι διὰ τῶν ὀνομάτων. Καίτοι πάλιν αὐτοὶ τάς τε χαρὰς ἐκείνας καὶ τὰς βουλήσεις καὶ τὰς εὐλαβείας, εὐπαθείας καλοῦσιν, οὐκ ἀπαθείας· ὀρθῶς ἐνταῦθα χρώμενοι τοῖς ὀνόμασι· γίνεται γὰρ εὐπάθεια τοῦ λογισμοῦ τὸ πάθος οὐκ ἀναιροῦντος, ἀλλὰ κοσμοῦντος καὶ τάττοντος ἐν τοῖς σωφρονοῦσιν. Οἱ δὲ φαῦλοι καὶ ἀκρατεῖς τί πάσχουσιν; ὅταν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα κρίναντες φιλεῖν, ἀντὶ τοῦ ἐρωμένου καὶ τῆς ἐρωμένης μὴ δύνωνται, τὴν δὲ ἑταίραν καὶ τὸν κόλακα κρίναντες, εὐθὺς καὶ φιλῶσιν. Εἰ γὰρ τὸ πάθος ἦν κρίσις, ἔδει τῇ τοῦ φιλεῖν χρῆναι καὶ μισεῖν

A. 11. συνεόρσεις] Mendoſum videtur. Forte cum Anon. T. V. συνόσεις legendum: forte συνεπάρσεις. B. habet συν σεις mediis literis omiſſis et ſpatio relicto.

B. 8. κρίναντες φιλεῖν—κόλακα κρίναντες] Mez. κρίναντες χρῆναι φιλεῖν—κόλακα μισεῖν χρῆναι κρίναντες. Probabiliter.

rent nominibus. Quando autem lachrymis convicti, et tremoribus, colorisque mutationibus, loco doloris aut metus morſus quoſdam et conturbationes nominant, cupiditateſque ſtudii voce velant; videntur non philoſophicis, ſed ſophiſticis effugiis uti, dum moliuntur nominum ope res ipſas evitare. Et ſane rurſum ipſi dum gaudia iſta, et voluntates, et cautiones, non vacationes affectionum, ſed bonas affectiones appellant: vocabulis recte utuntur. Bona enim affectio fit, cum ratio non abolet affectum, ſed componit atque conſtituit in animo temperantis. Quid vitioſi et incontinentes? Ubi decreverunt ſe patrem ac matrem loco amaſii aut amaſiæ diligere velle, nequeunt hoc præſtare: ſi amicam aut adulatorem ſtatuerunt amare, illico etiam amant. At ſi idem eſſent judicium et affectus, o-

Digitized by Google

κρίσει, τὸ φιλεῖν ἕπεσθαι καὶ τὸ μισεῖν· νυνὶ δὲ συμβαίνει C τἀναντία, ταῖς μὲν προστιθεμένου τοῦ πάθους κρίσεσι, ταῖς δὲ ἀπειθοῦντος. Ἦ καὶ φασὶν αὐτοὶ τῶν πραγμάτων ἐκβιαζομένων, οὐ πᾶσαν εἶναι κρίσιν πάθος, ἀλλὰ τὴν κινητικὴν ὁρμῆς βιαίου καὶ πλεοναζούσης· ὁμολογοῦντες ἕτερον εἶναι τὸ κρῖνον καὶ τὸ πάσχον ἐν ἡμῖν, ὥσπερ τὸ κινεῖν καὶ τὸ κινούμενον. Αὐτός τε Χρύσιππος ἐν πολλοῖς ὁριζόμενος τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν ἕξεις ἀκολουθητικὰς τῷ αἱροῦντι λόγῳ, δῆλός ἐστιν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ὁμολογεῖν ἀναγκαζόμενος ὡς ἕτερόν ἐστι τὸ ἀκολουθοῦν ἐν ἡμῖν τοῦ ᾧ D ἀκολουθεῖ πειθόμενον, ἢ πάλιν μάχεται μὴ πειθόμενον.

ι΄. Ἴσα τοίνυν τὰ ἁμαρτήματα πάντα καὶ πάσας τιθέμενοι τὰς ἁμαρτίας, εἰ μὲν ἄλλῃ πῃ παρορῶσι τὸ ἀληθές, οὐκ ἔστι καιρὸς ἐν τῷ παρόντι διελέγχειν· ἐν δὲ τοῖς πλείοσι φαίνονται κομιδῇ παρὰ τὴν ἐνάργειαν

C. 6. τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον.] Ita omnes libri. At Steph. et hinc ductæ tres Græco-Latinæ, vitioſe ὥσπερ τὸ κινούμενον.

portuit decreto amandi aut odiendi ſtatim amorem aut odium comitari: nunc contrarium evenit, affectu quibuſdam judiciis obſequente, quibuſdam refragante. Hinc eſt quod ipſi rebus cogentibus pronuntiant, non omne judicium eſſe perturbationem, ſed id demum quod excitet appetitum violentum atque nimium: fatentes ſcilicet aliud eſſe in nobis quod judicat, aliud quod afficitur: ſicut aliud eſt quod movet, aliud quod movetur. Et ipſe Chryſippus multis locis definiens tolerantiam et continentiam habitus qui obſequantur rationi deligenti; prodit ſe rebus ipſis eo adactum fuiſſe, ut fateretur aliud in nobis eſſe id quod obſequitur, ab eo cui vel obſequitur dicto audiens, vel repugnat non parens.

X. Porro cum omnia peccata paria, omnia delicta æqualia faciunt, an etiam alias a veritate diſcrepent, arguere in præſentia non eſt tempeſtivum: certe in pleriſque videntur admodum contra evi-

Digitized by Google

ἐνιστάμενοι τῷ λόγῳ. Πᾶν μὲν γὰρ πάθος ἁμαρτία κατ' αὐτούς ἐστι, καὶ ὁ πᾶς λυπούμενος ἢ φοβούμενος ἢ ἐπιθυμῶν, ἁμαρτάνει. Μεγάλαι δὲ τῶν παθῶν διαφοραὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὁρῶνται. Τίς γὰρ ἂν φαίη
E τὸν Δόλωνος φόβον ἴσον εἶναι τῷ Αἴαντος, ἐντροπαλιζομένου καὶ βάδην ἀπιόντος ἐκ τῶν πολεμίων, ὀλίγον γόνυ γουνὸς ἀμείβοντος; ἢ τῇ Πλάτωνος ἐπὶ Σωκράτει τελευτήσαντι λύπῃ, τὴν Ἀλεξάνδρου διὰ Κλεῖτον, ἑαυτὸν ἀνελεῖν ὁρμήσαντος; Ἐπιτείνονται γὰρ οὐ μετρίως καὶ τῷ παρὰ λόγον αἱ λῦπαι· καὶ τὸ παρ' ἐλπίδα σύμπτωμα, τοῦ κατὰ λόγον ὀδυνηρότερον· εἰ προσδοκῶν εὐημεροῦντα καὶ θαυμαζόμενον ὄψεσθαι, πύθοιτο κατεστρεβλωμένον, ὡς Φιλώταν Παρμενίων. Θυμῷ δέ τις ἂν εἴποι πρὸς Ἀνάξαρχον ἴσῳ κεχρῆσθαι Νικοκρέοντα καὶ πρὸς
F Φιλήμονα Μάγαν, ἀμφοτέρους λοιδορηθέντας ὑπ' αὐτῶν; ὁ μὲν γὰρ ὑπέροις σιδηροῖς κατέπτισε καὶ κατέκοπτεν

dentiam ratiocinari. Sunt enim ex ipſorum ſententia omnes perturbationes ſive affectus, peccata: et quicunque dolet, metuit, concupiſcit, is peccat. At vero magna ſunt affectuum, pro eo atque magis minuſve afficimur, diſcrimina. Quis enim dixerit metui Dolonis parem fuiſſe Ajacis metum, retro pedem referentis, et pedetentim ex hoſtibus recedentis, ſenſimque genu genui præponentis? Aut dolorem quem morte Socratis cepit Plato, ei quem Alexander, ubi propter Cliti necem manus ſibi ipſe inferre eſt aggreſſus? Intenduntur enim dolores non mediocriter eo quod nec opinantibus contingit: inſperatique caſus acerbiores iis ſunt, quos ſuſpicari aliquis eventuros potuit: verbi gratia, ſi quis eum, quem lætis rebus florentem ac in admiratione hominum viventem ſperabat ſe viſurum, excarnificatum eſſe audiat, ut Philotam Parmenio. Quis autem affirmet eadem ira in Philemonem a Maga, qua in Anaxarchum a Nicocreonte deſævitum fuiſſe, eadem quidem in cauſa, quod eſſent ab iis convicio proſciſſi? nam Anaxarchum

ἐκεῖνον· ὁ δὲ τῷ Φιλήμονι τὸν δήμιον ἐκέλευσεν ἐπὶ τὸν
τράχηλον ἐπιθεῖναι γυμνὴν τὴν μάχαιραν, εἶτα ἀφεῖναι.
Διὸ καὶ νεῦρα τῆς ψυχῆς τὸν θυμὸν ὁ Πλάτων προσεῖ-
πεν, ὡς ἐπιτεινόμενόν τε πικρίᾳ καὶ πραότητι χαλώμε-
νον. Ταῦτα τοίνυν καὶ τὰ τοιαῦτα διακρουόμενοι, τὰς
ἐπιτάσεις τῶν παθῶν καὶ τὰς σφοδρότητας οὔ φασι γί-
νεσθαι κατὰ τὴν κρίσιν, ἐν ᾗ τὸ ἁμαρτητικόν, ἀλλὰ τὰς 450
λήξεις καὶ τὰς συστολὰς καὶ διαχύσεις εἶναι τὰς τὸ
μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τῷ λόγῳ δεχομένας. Καίτοι καὶ περὶ
τὰς κρίσεις φαίνονται γινόμεναι διαφοραί· τήν τε γὰρ πενίαν
οἱ μὲν οὐ κακόν, οἱ δὲ καὶ μέγα κρίνουσι κακόν, οἱ δέ γε καὶ μέ-
γιστον, ὥστε καὶ κατὰ τῶν πετρῶν καὶ κατὰ τῆς θαλάττης ὠθεῖν
ἑαυτούς· τόν τε θάνατον οἱ μὲν ἀγαθῶν στερήσει μόνον, οἱ
δέ, καὶ τιμωρίαις αἰωνίοις ὑπὸ γῆν, καὶ κολασμοῖς φρι-
κώδεσι, κακὸν εἶναι νομίζουσιν· ἥ τε τοῦ σώματος ὑγίεια

A. 2. λήξεις] δήξεις conjicit Camerarius, ut et Amiot. vertit. Forte verius corrigatur δόξας.

A. 3. τῷ λόγῳ δεχομένας] Mes. τῷ ἀλόγῳ δεχομένας.

piſtillis ferreis contudit Nicocreon; Magas Philemonis cervicibus nudum imponi a lictore gladium juſſit, deinde eum dimitti. Itaque iram Plato nervos animi cognominavit; qui et intenderentur acerbitate, et laxarentur manſuetudine. Hæc et alia id genus illi ut amoliantur, contentiones, et vehementiam affectuum negant fieri ſecundum judicium, quod errori ſit obnoxium: exitus, et contractiones, et diffuſiones aiunt eſſe, quæ ratione majores minoresve fiant. Enimvero differentiæ judiciorum ſatis apparent. Paupertatem enim alii malum non eſſe cenſent, alii magnum: ſunt qui maximum, ut ejus evitandæ gratia de ſaxis et in mare ſe præcipitare homo debeat. Et mortem alii bonorum duntaxat amiſſione, quidam æternis porro infra terram pœnis, horrendiſque ſuppliciis malum eſſe arguunt. Bonam valetudinem corporis ſunt qui ut naturæ conveni-

τοῖς μὲν ὡς καλὰ φύσιν καὶ χρήσιμον ἀγαπᾶται, τοῖς
B δὲ τῶν ὄντων δοκεῖ μέγιστον ἀγαθὸν, οὔτε γὰρ πλούτου χάριν ἢ τοκέων, οὔτε τᾶς ἰσοδαίμονος ἀνθρώποις βασιληΐδος ἀρχᾶς, τελευτῶντες δὲ καὶ τὴν Ἀρετὴν ἀνωφελῆ καὶ ἀνόνητον ἡγοῦνται, τοῦ ὑγιαίνειν μὴ παρόντος· ὥστε φαίνεσθαι καὶ περὶ τὰς κρίσεις αὐτὰς, τοὺς μὲν μᾶλλον, τοὺς δὲ ἧττον ἁμαρτάνοντας. Ἀλλὰ οὐ τοῦτο νῦν διελεγκτέον, ἐκεῖνο δὲ ἐκ τούτου ληπτέον, ὅτι συγχωροῦσι καὶ αὐτοὶ τῆς κρίσεως ἕτερον εἶναι τὸ ἄλογον· καθ' ὅ φασι γίνεσθαι τὸ πάθος σφοδρότερον καὶ μεῖζον, ἐρίζοντες πρὸς τοὔνομα καὶ τὸ ῥῆμα, τὰ δὲ πράγματα διδόντες τοῖς διαφέρειν τὸ παθητικὸν καὶ ἄλογον
C τοῦ λογιζομένου καὶ κρίνοντος ἀποφαινομένοις. Ἐν δὲ τοῖς περὶ Ἀνομολογίας ὁ Χρύσιππος εἰπὼν ὅτι τυφλόν ἐστιν ἡ ὀργὴ, καὶ πολλάκις μὲν οὐκ ἐᾷ ὁρᾶν τὰ ἐκφανῆ, πολλάκις δὲ τοῖς καταλαμβανομένοις ἐπιπροσθεῖ· μι-

B. 2. τᾶς ἰσοδαίμονος—ἀρχᾶς] Ita Ald. In Baſ. et Xyl. τᾶς in τὰς abiit. Steph. pejus etiam τὰς—ἀρχάς. Locus ex Pæane Ariphronis ap. Athen. XVII. fin.
B. 7. διελεγκτέον] Sic B. Vulgo, διαλεκτέον.

entem utilemque rem amplectuntur: aliis omnium rerum optima videtur, utpote ſine qua nihil juvent divitiæ, nihil liberi, nihil regia, quæ diis (ut ille ait) æquat poteſtas, ad extremum ipſam quoque virtutem ea abſente inutilem eſſe pronunciant: ut appareat in judicando alios magis, alios minus peccare. Sed de hoc nunc non eſt locus diſſerendi. Hoc autem ſumendum eſt, ipſos etiam concedere aliud quam judicium eſſe brutum illud, quo affectus fiat vehementior ac major: ac dum de vocabulo litigant, rem ipſam dare iis qui affectibus obnoxiam ac rationis expertem partem differre affirmant a ratiocinante et judicante. Jam Chryſippus in iis quæ de Anomologia ſcripſit, poſtquam iram eſſe cæcam pronuntiavit, quæ ſæpenumero res conſpicuas videre non ſinat, ſæpe ea quæ jam apprehendimus ob-

χρὸν παρελθὼν, “ Τὰ γὰρ ἐπιγινόμενα (φησὶ) πάθη,
“ ἐκκρούει τοὺς λογισμοὺς, καὶ τὰ ὡς ἑτέρως φαινόμενα,
“ βιαίως προωθοῦντα ἐπὶ τὰς ἐναντίας πράξεις·” εἶτα χρῆται μάρτυρι τῷ Μενάνδρῳ, λέγοντι,

> Οἴ μοι τάλας ἔγωγε, ποῦ ποτε φρένες
> Ἡμῶν ἐκεῖνον ἦσαν ἐν τῷ σώματι D
> Τὸν χρόνον, οὐ ταῦτ' ἀλλ' ἐκεῖνα αἱρούμεθα.

καὶ πάλιν ὁ Χρύσιππος προελθὼν, “ Τοῦ λογικοῦ (φη-
“ σὶ) ζώου φύσιν ἔχοντος προσχρῆσθαι εἰς ἕκαστα τῷ λό-
“ γῳ, καὶ ὑπὸ τούτου κυβερνᾶσθαι, πολλάκις ἀπο-
“ στρέφεσθαι αὐτὸν ἡμᾶς, ἄλλῃ βιαιοτέρᾳ φορᾷ χρωμέ-
“ νους·” ὁμολογῶν τὸ συμβαῖνον ἐκ τῆς πρὸς τὸν λόγον τοῦ πάθους διαφορᾶς. Ἐπεὶ καὶ γελοῖόν ἐστιν, ἥ φησι Πλάτων, αὐτόν τινα λέγειν αὑτοῦ κρείττονα, καὶ πάλιν χείρονα· καὶ τὸν μὲν, κρατοῦντα ἑαυτοῦ, τὸν δὲ, μὴ κρατοῦντα.

ιά. Πῶς γὰρ οἷόν τε τὸν αὐτὸν αὑτοῦ κρείττονα εἶναι καὶ

D. 1. Τὸν χρόνον—αἱρούμεθα] Legendum ut Bentleius p. 93, et diu ante eum Meziriacus, correxit: Τὸν χρόνον· ὅτ' οὐ ταῦτ', ἀλλ' ἐκεῖν' ᾑρούμεθα.

ſcuret: paulo poſt, *Oborti enim*, inquit, *affectus rationes explodunt, et ea quæ judicium ab iis diverſa ſtatuit, vique ad contrarias his actiones propellunt.* Deinde Menandri utitur teſtimonio, ſic loquentis:

> *Me miſerum: ubi mens mea in noſtro corpore*
> *Fuit iſto tempore? non equidem hoc decreveram,*
> *Sed ab hoc aliud longe diverſum.—*

Progreſſuſque longius, *Ea*, inquit, *natura eſt animalis ratione præditi, ut in ſingulis rebus ratione uti, ab eaque gubernari poſſit: ſæpe tamen eam aſpernatur, alio motione violenta impellente:* nimirum fatens id quod fit ex diſſenſione affectus cum ratione. Etenim ridiculum fuerit, quod Plato ait, unumquemque ſeipſo alias meliorem, alias deteriorem eſſe, et modo vincere ſeipſum, modo a ſeipſo vinci.

XI. Quomodo enim fieri hoc poteſt, niſi unuſquiſque duplex quodammodo ſit, et in

Digitized by Google

χείρονα; ἢ κρατεῖν ἅμα καὶ κρατεῖσθαι; μὴ τρόπον τινὰ
E διττοῦ πεφυκότος ἑκάστου, καὶ τὸ μὲν χεῖρον ἐν ἑαυτῷ, τὸ
δὲ βέλτιον ἔχοντος; οὕτω γὰρ ὁ μὲν τοῦ βελτίονος ὑπήκοον τῷ χείρονι χρώμενος, ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ καὶ κρείττων ἐστίν· ὁ δὲ τῷ ἀκολάστῳ καὶ ἀλόγῳ τῆς ψυχῆς ἑπόμενον περιορῶν καὶ ὑπηρετοῦν τὸ κρεῖττον, ἥττων ἑαυτοῦ καὶ ἀκρατὴς λέγεται, καὶ παρὰ φύσιν διακείμενος. Φύσει γὰρ προσήκει θεῖον ὄντα τὸν λογισμὸν, ἡγεῖσθαι καὶ ἄρχειν τοῦ ἀλόγου, καὶ τὴν γένεσιν αὐτόθεν ἔχοντος ἐκ τοῦ σώματος· ᾧ καὶ συνεξομοιοῦσθαι καὶ κοινωνεῖν παθῶν
F καὶ ἀναπίμπλασθαι πέφυκεν, ἐνδεδυκὸς αὐτῷ καὶ καταμεμιγμένον, ὡς δηλοῦσιν αἱ ὁρμαὶ πρὸς τὰ σωματικὰ κινούμεναι, καὶ σφοδρότητας ἐν ταῖς τοῦ σώματος μεταβολαῖς καὶ ἀνέσεις λαμβάνουσαι. Διὸ νέοι μὲν καὶ ὀξεῖς καὶ ἰταμοὶ περί τε τὰς ὀρέξεις διάπυροι καὶ οἰστρώδεις αἵματος πλήθει καὶ θερμότητι· τῶν δὲ πρεσβυτῶν

E. 9. ᾧ καὶ συνεξομοιοῦσθαι—ἐνδεδυκὸς—καταμεμιγμένον·] ᾧ pro vulgato ὃ recepi ex P. Pol. Schott. Anon. Mez. Tum vero corrigendum mox, ἐνδεδυκὼς—καταμεμιγμένος: ita reddidit Camerar.

ſeſe aliquid præſtantius, aliquid deterius habeat? ita enim ſui potens ac præſtantior ſeipſo erit, ſi deteriorem partem meliori habeat obedientem: qui vero intemperanti ac brutæ parti patitur obſequi et inſervire principem facultatem, is ſeipſo inferior, incontinens, et ſecus quam natura poſtulat affectus dicitur. Natura enim vult, ut ratio, quæ divina eſt, imperet brutæ parti quæ ex ipſo corpore ortum habet, ideoque in illud demerſa et contemperata ſimilis ejus fit, corporeiſque referta affectibus. Demonſtrant hoc impetus concupiſcentiæ, qui pro modo corporis incitantur, ac ſecundum ejus mutationes vel concitatiores vel languidiores fiunt. Et hæc eſt cauſa quod adoleſcentum cupiditates ob copiam et calorem ſanguinis celeres, feroces, ardentes, atque rabidæ ſunt: ſenibus quia principium concupiſcentiæ cir-

ἡ περὶ τὸ ἧπαρ ἀρχὴ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ κατασβέννυται, καὶ γίνεται μικρὰ καὶ ἀσθενής· ἰσχύει δὲ μᾶλλον ὁ λόγος τοῦ παθητικοῦ τῷ σώματι συναπομαραινομένου. Τοῦτο δὲ ἀμέλει καὶ τὰς τῶν θηρίων ἠθοποιεῖ πρὸς τὰ πάθη φύσεις. Οὐ γὰρ ὀρθότητι δοξῶν, οὐδὲ φαυλότητι δήπου, 451
τοῖς μὲν ἀλκαὶ καὶ ὁρμαὶ πρὸς τὰ φαινόμενα δεινὰ παρίστανται, τοῖς δὲ ἀμήχανοι πτοῖαι καὶ φόβοι τῆς ψυχῆς· ἀλλ' αἱ περὶ τὸ αἷμα καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα δυνάμεις τὰς τῶν παθῶν διαφορὰς ποιοῦσιν, ὥσπερ ἐκ ῥίζης, τοῦ παθητικοῦ τῆς σαρκὸς ἀναβλαστάνοντος καὶ συναναφέροντος τὴν ποιότητα καὶ τὴν κρίσιν. Τοῦ δὲ ἀνθρώπου ταῖς μὲν παθητικαῖς ὁρμαῖς τὸ σῶμα συμπαθοῦν καὶ συγκινούμενον ἐλέγχουσιν ὠχρότητες, ἐρυθήματα, τρόμοι, πηδήσεις καρδίας, διαχύσεις αὖ πάλιν ἐν ἐλ- B
πίσιν ἡδονῶν καὶ προσδοκίαις· ὅταν δὲ μὴ μετὰ πάθους ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὐτὸ κινῆται τὸ διανοητικόν, ἡσυχίαν ἄγει τὸ σῶμα καὶ καθέστηκεν, οὔτε κοινωνοῦν, οὔτε μέτ

A. 7. κρίσιν] Legendum κρᾶσιν, cum Camerario.

ca jecur reſtinctum eſt ac debilitatum, magis viget ratio, elangueſcente una cum corpore affectuum capace parte. Hoc ipſum ſcilicet eſt, quod brutorum animalium mores et affectus format. Non enim opinionum alia bonitate, alia pravitate robur et audaciam, vel contra metum trepidationemque ingentem ſortiuntur: ſed facultates ſanguinis, ſpiritus, et corporis, diſcrimina faciunt affectuum: quia pars eorum capax e carne tanquam radice enaſcens, qualitatem propenſionemque talem ſecum effert. Hominis autem impetibus ab affectu ortis etiam corpus una affici atque cieri, convincunt pallores, rubores, tremores, ſaltatio cordis, rurſumque diffuſio in expectatione voluptatum. At vero cum ipſa per ſe mens abſque ullo affectu movetur, tum corpus quieſcit ac conſiſtit placide: nihil commune nimirum

αὐτῷ τῆς ἐνεργείας τοῦ φρονοῦντος, εἰ τοῦ μαθηματικοῦ συνεφάπτοιτο, μηδὲ συμπαραλαμβάνοι τὸ ἄλογον· ὥστε καὶ τούτῳ δύο ὄντα δηλοῦσθαι· καὶ διαφέροντα ταῖς δυνάμεσιν ἀλλήλων.

ιβ'. Καθόλου δὲ τῶν ὄντων αὐτοί τέ φασι καὶ δῆλόν ἐστιν, ὅτι τὰ μὲν ἕξει διοικεῖται, τὰ δὲ φύσει, τὰ δὲ ἀλόγῳ ψυχῇ, τὰ δὲ καὶ λόγον ἐχούσῃ καὶ διάνοιαν· ὧν ὁμοῦ τι πάντων ὁ ἄνθρωπος μετέσχηκε, καὶ γέγονεν ἐν πάσαις
C ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς· καὶ γὰρ ἕξει συνέχεται, καὶ φύσει τρέφεται, καὶ λόγῳ χρῆται καὶ διανοίᾳ. Μέτεστιν οὖν αὐτῷ καὶ τοῦ ἀλόγου, καὶ σύμφυτον ἔχει τὴν τοῦ πάθους ἀρχὴν, οὐκ ἐπεισόδιον ἀλλὰ ἀναγκαίαν οὖσαν, οὐδὲ ἀναιρετέαν παντάπασιν, ἀλλὰ θεραπείας καὶ παιδαγωγίας δεομένην. Ὅθεν οὐ Θράκιον οὐδὲ Λυκούργειον τοῦ λόγου τὸ ἔργον ἐστὶ, συνεκκόπτειν καὶ συνδιαφθείρειν τὰ ὠφέλιμα τοῖς βλαβεροῖς τοῦ πάθους, ἀλλὰ ἧπερ ὁ φυτάλμιος θεὸς καὶ ἡμερίδης, τὸ ἄγριον κολοῦσαι, καὶ ἀφελεῖν

B. 5. εἰ τοῦ μαθηματικοῦ] Forte, εἰ μὴ τοῦ παθητικοῦ· ut Reiſk.

cum ea mentis actione habens: quæ ſi mathematicam conſiderationem ſuſcipit, non adſciſcit brutam partem ſibi. Quo ipſo oſtenditur duas animi partes eſſe, facultatibus differentes.

XII. In univerſum autem quidquid eſt, id conſtat, ac ne ipſi quidem negant, vel habitu aliquo gubernari, vel natura, vel bruta anima, vel rationem habente: quorum ſimul omnium particeps eſt homo, omnibuſque iſtis ſubjectus eſt differentiis; nam et habitu continetur, et natura nutritur, et ratione utitur. Itaque etiam brutum aliquid in ſe, et principium innatum habet perturbationum, non extrinſecus ſubiens, ſed neceſſarium: et quod non exſcindendum omnino ſit, ſed cultura atque diſciplina indigeat. Itaque non Thracico aut Lycurgeo modo agit ratio, ut affectuum utilia ſimul cum damnoſis exſcindat: ſed ut Phytalmius et Hemerides, (id eſt proſper frugum

Digitized by Google

τὴν ἀμετρίαν· εἶτα τιθασσεύειν καὶ πελάσασθαι τὸ χρή- D
σιμον. Οὔτε γὰρ οἶνον, οἱ φοβούμενοι τὸ μεθύειν, ἐκχέουσιν, οὔτε πάθος, οἱ δεδιότες τὸ ταρακτικὸν, ἀναιροῦσιν, ἀλλὰ κεραννύουσι. Καὶ γὰρ καὶ βοῶν καὶ ἵππων τὰ πηδήματα καὶ τοὺς ἀφηνιασμοὺς οὐ τὰς κινήσεις οὐδὲ τὰς ἐνεργείας ἀφαιροῦσι· καὶ τοῖς πάθεσι δεδαμασμένοις χρῆται καὶ χειροήθεσιν ὁ λογισμὸς, οὐκ ἐκνευρίσας οὐδ' ἐκτεμὼν παντάπασι τῆς ψυχῆς τὸ ὑπηρετικόν·

Ὑφ' ἅρμασι γὰρ ἵππος,

ὥς φησι Πίνδαρος,

Ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς. Κάπρῳ δὲ βουλεύοντα φόνον,
Κύνα χρὴ τλάθυμον ἐξευρεῖν. E

Ὧν πολὺ χρησιμώτερα τὰ τῶν παθῶν θρέμματα τῷ λογισμῷ συμπαρόντα καὶ συνεπιτείνοντα ταῖς ἀρεταῖς· ὁ θυμὸς τῇ ἀνδρείᾳ, μέτριος ὤν· ἡ μισοπονηρία τῇ δικαιοσύνῃ· καὶ

D. 11. βουλεύοντα] Sic Steph. nec diſſentiunt B. Venet. 3. In ceteris Ald. Baſ. Xyl. E. Venet. 1. 2. eſt βουλεύοντι. Illud prætulerim. Conf. infra, p. 472. C.

atque de ſylveſtribus ſativa redigens deus,) tantum immoderatam auferat feritatem: ac deinde quod reliquum eſt cicurare, et ad vitæ commoda convertere. Quo enim pacto ii qui ab ebrietate ſibi metuunt, non effundunt vinum, ſed diluunt: ita affectus non abolent qui perturbationes timent, ſed iis moderantur. Ita boum etiam, equorumque non motus, non opera, ſed petulantiores ſaltus frænique rejectionem auferunt: et affectibus ſubactis ac cicuribus utitur ratio, non plane enervans aut evellens ex animo partem miniſteriis ejus deſtinatam. Pindari eſt, *ſub curru equum, ad aratrum bovem prodeſſe: aprum autem qui velit venari, ei laboris tolerantem canem eſſe inveniendum.* Multo autem his utiliores ſunt affectuum fœtus, rationi præſto ubi ſunt, eique ad Virtutem enitenti opem ferunt. Sic moderata ira fortitudini adjumento eſt, odium in malos juſtitiæ, ac

ἡ νέμεσις ἐπὶ τοὺς παρ' ἀξίαν εὐτυχοῦντας, ὅταν ἅμα ἀνοίᾳ καὶ ὕβρει φλεγόμενοι τὴν ψυχὴν ἐπισχέσεως δέωνται. Φιλίας δὲ φιλοστοργίαν, ἢ φιλανθρωπίας ἔλεον, ἢ τὸ συγχαίρειν καὶ συναλγεῖν εὐνοίας ἀληθινῆς, οὐδὲ βουλόμενος ἄν τις ἀποσπάσειεν οὐδὲ ἀποτήξειεν. Εἰ δὲ οἱ τὸν ἔρω-
F τα τῇ ἐρωτομανίᾳ συνεκβάλλοντες ἁμαρτάνουσιν, οὐδὲ οἱ τὴν ἐπιθυμίαν διὰ τὴν φιλαργυρίαν ψέγοντες κατορθοῦσιν· ἀλλ' ὅμοιόν τι πράττουσι τοῖς τὸ τρέχειν, διὰ τὸ προσπταίειν, καὶ τὸ βάλλειν διὰ τὸ ὑπερβάλλειν ἀναιροῦσι, καὶ πρὸς τὸ ᾄδειν τοπαράπαν διὰ τὸ ἀπᾴδειν ἀπεχθῶς ἔχουσιν. Οἷον γὰρ ἐν φθόγγοις μουσικὴ τὸ ἐμμελὲς οὐκ ἀναιρέσει βαρύτητος καὶ ὀξύτητος, ἐν δὲ σώμασιν ἰατρικὴ τὸ ὑγιεινὸν, οὐ φθορᾷ θερμότητος καὶ ψυχρότητος ἀλλὰ συμμετρίαις καὶ ποσότησι κραθέντων ἀπεργάζεται, τοιοῦ ἐν ψυχῇ τὸ νικῶν, ἐγγενομένης ὑπὸ λόγου ταῖς παθη-

F. 10. τὸ νικῶν] Forte τὸ οἰκεῖον. Camerarius conjecit τὸ ἠθικόν. Venet. 1. a prima manu habet τὴν εἰκόν.

juſta indignatio adverſus nullo ſuo merito rebus ſecundis elatos, quando hi dementia ſimul atque petulantia inflammatis animis coercitione opus habent. Jam ab amicitia naturalem ad diligendum propenſionem, ab humanitate miſericordiam, a vera benevolentia gaudere una atque dolere, ne ſi velis quidem, avellere ullo poſſis modo. Præterea ſi peccant qui una cum inſano amore omnem tollunt amorem; non recte agunt, qui propter avaritiam omnes etiam alias damnant appetitiones: ſed perinde agunt, ac ſi quis currendum, quod aliquando impingatur, aut jaciendum neget, quia nonnunquam a ſcopo aberretur, aut canendum, quod interdum inſcite canatur. Enimvero ſicut muſica in ſonis concentum non acutorum ac gravium vocum exſtirpatione, in corporibus medicina ſanitatem non internecione caloris aut frigoris, ſed proportione contemperationis quærunt atque conficiunt: ita in animo etiam rationi victoria paratur,

Digitized by Google

πικραῖς δυνάμεσι καὶ κινήσεσιν ἐπιεικείας καὶ μετριότητος. Οἰδοῦντι γὰρ ἔοικε καὶ φλεγμαίνοντι σώματι τὸ περιαλγὲς 45
καὶ περιχαρὲς καὶ περίφοβον τῆς ψυχῆς, οὐ τὸ χαίρειν, οὐδὲ τὸ λυπούμενον, οὐδὲ τὸ φοβούμενον· καὶ καλῶς Ὅμηρος, εἰπών,

> Τοῦ δ' ἀγαθοῦ οὔτ' ἄρ τρέπεται χρὼς, οὐδέ τι λίην
> Ταρβεῖ,——

τὸν φόβον οὐκ ἀφεῖλεν, ἀλλὰ τὸν ἄγαν φόβον· ὅπως ἀνδρεία μὴ ἀπόνοια, καὶ θαῤῥαλεότης μὴ θρασύτης γένηται. Διὸ καὶ περὶ τὰς ἡδονὰς, τὴν ἄγαν ἀφαιρετέον ἐπιθυμίαν, καὶ περὶ τὰς ἀμύνας, τὴν ἄγαν μισοπονηρίαν· οὕτω γὰρ ὁ μὲν οὐκ ἀνάλγητος, ἀλλὰ σώφρων· ὁ δὲ, δίκαιος, οὐκ ὠμὸς οὐδὲ πικρὸς ἔσται. Τῶν δὲ παθῶν παντάπασιν ἀναιρε- B
θέντων, εἰ καὶ δυνατόν ἐστιν, ἐν πολλοῖς ἀργότερος ὁ λόγος καὶ ἀμβλύτερος, ὥσπερ κυβερνήτης, πνεύματος ἐπιλιπόντος. Ταῦτα δὲ ἀμέλει καὶ οἱ νομοθέται συνιδόντες,

A. 2. περίφοβον] Sumſi ab Anon. T. V. Vulgo, περίλυπον.
B. 2. εἰ καὶ δυνατόν ἐστιν, ἐν πολλοῖς—] Legendum ac diſtinguendum, εἴ γε δυνατὸν, ἔσται ἐν πολλοῖς: ultimum item monuit Camerar.

cum ea perturbationibus modum mediocritatemque impoſuit. Animus enim nimio dolore aut gaudio correptus, ſimilis eſt corpori affluxu humoris alicujus ſupervacanei tumenti atque inflammato, non ipſum gaudium aut dolor. Et præclare Homerus his verbis,

> *Semper at eſt forti color idem: nec gravis illum*
> *Pertentat metus :—*

non metum ademit, ſed nimium metum: ut fortitudo non in væcordiam, aut fiducia in temeritatem abeat. Sic etiam circa voluptatem nimiæ cupiditates, et in vindicandis flagitiis nimium in malos odium tollantur: et habebis temperantem, qui tamen non omnis ſenſus voluptatum ſit expers, juſtumque citra ſævitiam et acerbitatem. Adde, quod ſi omnino evelli ex animis affectus poſſint multorum, eorum ratio hebetior fieret atque otioſior: ſicut gubernator vento ceſſante non admodum habet quod agat. Atque hæc, ut apparet, obſervantes legum

Digitized by Google

ἐμβάλλουσιν εἰς τὰς πολιτείας καὶ φιλοτιμίαν καὶ ζῆλον πρὸς ἀλλήλους, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους καὶ σάλπιγξι καὶ αὐλοῖς ἐπεγείρουσι καὶ αὔξουσι τὸ θυμοειδὲς καὶ μάχιμον. Οὐ γὰρ μόνον ἐν ποιήμασιν, ἥ φησιν ὁ Πλάτων, τὸν τεχνίτην καὶ διηκριβωμένον ὁ μουσόληπτος καὶ κατάσχετος ἀποδείκνυσι γελοῖον, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς
C μάχας τὸ παθητικὸν καὶ τὸ ἐνθουσιῶδες ἀνυπόστατόν ἐστι καὶ ἀήττητον· ὃ καὶ τοὺς θεοὺς Ὅμηρος ἐμποιεῖν φησι τοῖς ἀνθρώποις,

Ὣς εἰπὼν, ἔμπνευσε μένος μέγα ποιμένι λαῶν·

καὶ,

Οὐχ ὅγ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται·——

καθάπερ ὅρμημα τῷ λογισμῷ καὶ ὄχημα τὸ πάθος προστιθέντας. Αὐτούς γε μὴν τούτους ὁρᾶν ἐστι, πολλάκις μὲν ἐπαίνοις τοὺς νέους παρορμῶντας, πολλάκις δὲ νουθεσίαις κολάζοντας· ὧν τῷ μὲν ἕπεται, τὸ ἥδεσθαι, τῷ δὲ τὸ λυπεῖσθαι· καὶ γὰρ ἡ νουθεσία καὶ ὁ ψόγος ἐμ-

conditores, in civitate ambitionem æmulationemque excitant, adverſus hoſtes autem tubis etiam ac tibiis inſtigant, augentque irarum ardores et pugnandi cupiditatem. Non enim in poëſi duntaxat, ſicut eſt apud Platonem, artifex et accuratiſſime formatus, ridiculus eſſe oſtenditur ab eo qui furit divino Muſarum inſtinctu impulſus: ſed in præliis etiam animo concitati ac furore correpti ſubſiſti ſuperarique nequeunt: qualem inſtinctum Homerus ait a diis homini inſeri,

Sic ait, atque duci permagnas flamine vires
Inſeruit.—

et rurſum:

Non abſque inſtinctu furit hic ita numinis.—

nimirum quod Dii quaſi incitamentum et vehiculum quoddam rationi affectum apponant. Ipſos adeo illos, contra quos nobis eſt ſermo, videmus in eo eſſe, ut ſæpenumero et laudando adoleſcentes excitent atque propellant, et caſtigando coërceant quorum alterum delectatio, alterum dolor ſubſequitur: correctio enim et reprehenſio pœniten-

Digitized by Google

ποιεῖ μετάνοιαν καὶ αἰσχύνην, ὧν τὸ μὲν λύπη τῷ γένει, τὸ δὲ φόβος ἐστί· καὶ τούτοις μάλιστα χρῶνται πρὸς τὰς ἐπανορθώσεις. Ἧι καὶ Διογένης, ἐπαινουμένου Πλάτωνος, Τί D
δὲ ἐκεῖνος, εἶπεν, ἔχει σεμνὸν, ὃς τοσοῦτον χρόνον φιλοσοφῶν, οὐδένα λελύπηκεν; Οὐ γὰρ οὕτως τὰ μαθήματα φαίη τις ἂν, ὡς ἔλεγε Ξενοκράτης, λαβὰς εἶναι φιλοσοφίας, ὡς τὰ πάθη τῶν νέων, αἰσχύνην, ἐπιθυμίαν, μετάνοιαν, ἡδονὴν, λύπην, φιλοτιμίαν· ὧν ἐμμελῆ καὶ σωτήριον ἁφὴν ἁπτόμενος ὁ λόγος καὶ ὁ νόμος, εἰς τὴν προσήκουσαν ὁδὸν ἀνυσίμως καθίστησι τὸν νέον. Ὥστε μὴ κακῶς εἰπεῖν τὸν Λάκωνα παιδαγωγὸν, ὅτι ποιήσει τὸν παῖδα τοῖς καλοῖς ἥδεσθαι καὶ ἄχθεσθαι τοῖς αἰσχροῖς· οὗ μεῖζον οὐδὲν ἐστὶν οὐδὲ κάλλιον ἀποφῆναι τέλος ἐλευθέρῳ προσηκούσης παιδείας. E

tiam pudoremque incutit: quorum prius dolorem, poſterius metum genus habet: iiſque maxime ad caſtigandum utuntur. Unde etiam Diogenes Platonem laudantibus quibuſdam dixit: *Et quidnam ille habet tantopere prædicandum, qui tanto philoſophatus tempore, neminem dolore affecit?* Non enim tam recte cum Xenocrate dixeris, mathematicas diſciplinas eſſe anſas philoſophiæ: quam hoc, affectus iſtos verecundiam, cupiditatem, pœnitentiam, voluptatem, dolorem, anſas eſſe adoleſcentium: quas ſalutari atque concinna opportunitate ratio et lex apprehendentes, eos cum profectu in rectam perducant viam. Ut non male profeſſus fuerit Laco ille pædagogus, effecturum ſe, ut puer gaudeat honeſtis, ac moleſte ferat turpia: quo liberalis inſtitutionis fine neque major poteſt ullus, neque pulchrior nuncupari.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΑΟΡΓΗΣΙΑΣ,

Digitized by Google

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ.

ΣΥΛΛΑΣ. ΦΟΥΝΔΑΝΟΣ.

PERSONÆ DIALOGI.

SYLLA. FUNDANUS.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΑΟΡΓΗΣΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

COHIBENDA IRA.

α΄. ΣΥΛΛΑΣ. Καλῶς μοι δοκοῦσιν, ὦ Φουνδάνε, ποιεῖν οἱ ζωγράφοι, διὰ χρόνου τὰ ἔργα πρὶν ἢ συντελεῖν, ἐπισκοποῦντες· ὅτι τὴν ὄψιν αὐτῶν ἀφιστάντες, τῇ πολλάκις κρίσει ποιοῦσι καινὴν, καὶ μᾶλλον ἁπτομένην τῆς περὶ μικρὸν διαφορᾶς, ἣν ἀποκρύπτει τὸ συνε-

I. SYLLA. Recte mihi, Fundane, facere videntur pictores, qui opera ſua, priuſquam ea abſolvant, per intervalla temporis contemplantur: ita enim abducto ab iis pauliſper viſu, ſæpius judicium revocantes, etiam exigua diſcrimina obſervando attingunt, quæ continenti in-

χὲς καὶ τὸ σύνηθες. Ἐπεὶ τοίνυν οὐκ ἔστιν αὐτὸν αὐτῷ 453
διὰ χρόνου προσελθεῖν χωρὶς γενόμενον, καὶ διαστήσαντα
τῆς συνεχείας τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ μά-
λιστα ποιοῦν ἕκαστον αὐτοῦ φαυλότερον κριτὴν ἢ ἑτέρων·
δεύτερον ἂν εἴη τὸ τοὺς φίλους ἐφορᾷν διὰ χρόνου, καὶ
παρέχειν ὁμοίως ἐκείνοις ἑαυτόν, οὐκ εἰ γέρων γέγονε
ταχὺ, καὶ τὸ σῶμα βέλτιον ἢ χεῖρον ἔσχηκεν, ἀλλὰ καὶ
τὸν τρόπον καὶ τὸ ἦθος ἐπισκοπεῖν, εἴ τι χρηστὸν ὁ χρό-
νος προστέθεικεν, ἢ τῶν φαύλων ἀφήρηκεν. Ἔγωγ' οὖν
ἐνιαυτῷ μὲν ἀφιγμένος εἰς Ῥώμην δευτέρῳ, συνὼν δέ
σοι μῆνα τουτονὶ πέμπτον, τὸ μὲν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων δι' B
εὐφυΐαν ἀγαθῶν ἐπίδοσιν γεγονέναι τοσαύτην καὶ αὔξησιν,
οὐ πάνυ θαυμαστὸν ἡγοῦμαι· τὸ δὲ σφοδρὸν ἐκεῖνο καὶ
διάπυρον πρὸς ὀργὴν ὁρῶντί μοι πρᾶον οὕτω καὶ χει-
ροήθες τῷ λογισμῷ γεγενημένον, ἐπέρχεταί πρὸς τὸν θυ-
μὸν εἰπεῖν,

Ὦ πόποι ἦ μάλα δὴ μαλακώτερος—

ſpectione et conſuetudine quotidiana occultarentur. Nobis autem quandoquidem non licet ut aliquandiu a nobis ipſi digrediamur, noſtrive ſentiendi faciamus aliquam intercapedinem; (quod ipſum efficit potiſſimum ut ſui quiſque pejor ſit quam aliorum judex) proximum eſt, ut interdum amicos conveniamus, iiſque nos præbeamus conſiderandos, non an celeriter conſenuerimus, aut corpus melius pejuſve ſit affectum, ſed an moribus noſtris tempus boni aliquid addiderit, aut vitii ademerit. Ego itaque anno reverſus Romam ſecundo, ac quintum hunc tecum degens menſem, felicitate naturæ tuæ reputata non admodum mirabile duxi tantum virtutum tuarum eſſe factum incrementum: ſed mihi animadvertenti vehementiam illam tuam, et ad iraſcendum efferveſcentiam ita placatam, et rationi obedientem atque manſuetam redactam, ſubiit ad animum dicere:

Proh ſuperi, vere quam multo mollior hic eſt!

Digitized by Google

αὕτη δ' ἡ μαλακότης οὐκ ἀργίαν, οὐδὲ ἔκλυσιν, ἀλλ' ὥσπερ ἡ κατειργασμένη γῆ λειότητα καὶ βάθος ἐνεργὸν ἐπὶ τὰς πράξεις ἔσχηκεν ἀντὶ τῆς φορᾶς ἐκείνης καὶ τῆς ὀξύτητος. Διὸ καὶ δῆλόν ἐστιν οὐ παρακμῇ τινι δι' ἡλικίαν τὸ θυμοειδὲς, οὐδὲ αὐτομάτως ἀπομαραινόμενον,
C ἀλλ' ὑπὸ λόγων τινῶν χρηστῶν θεραπευόμενον. Καίτοι, τὸ γὰρ ἀληθὲς εἰρήσεται πρὸς σὲ, ταῦτα ἡμῖν Ἔρως ὁ ἑταῖρος ἀπαγγέλλων, ὕποπτος ἦν, τὰ μὴ προσόντα, πρέποντα δὲ προσεῖναι τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς, δι' εὔνοιαν ἐπιμαρτυρεῖν· καί τοι, ὡς οἶσθα, οὐδαμῇ πιθανὸς ὤν τι πρὸς χάριν ὑφίεσθαι τοῦ δοκοῦντος. Ἀλλὰ νῦν ἐκεῖνός τε τῆς ψευδομαρτυριῶν ἀφεῖται, καὶ σὺ, τῆς ὁδοιπορίας σχολὴν διδούσης, ὥσπερ ἰατρείαν τινὰ σεαυτοῦ δίελθε ἡμῖν, ᾗ χρησάμενος, οὕτως εὐήνιον καὶ ἁπλοῦν καὶ τῷ λόγῳ πρᾶον καὶ ὑπήκοον ἐποίησω τὸν θυμόν.

ΦΟΥΝΔΑΝΟΣ. Εἶτα οὐ σκοπεῖς, ὦ προθυμότατε Σύλλα, μὴ καὶ αὐτὸς εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ τῇ πρὸς ἡμᾶς παρ-

Atque hæc mollitudo non ignaviam, non diſſolutionem, ſed inſtar ſubactæ cultura terræ levitatem quandam et profunditatem ad agendum efficacem habet, loco priſtinæ illius incitationis ac celeritatis. Unde liquet, iracundiam non ob decedentem ætatis vigorem, neque fortuito elanguiſſe, ſed rationibus quibuſdam bonis procuratam fuiſſe. Sane, ut verum tibi dicam, cum Eros ſocius nobis hæc nunciaret, ſuſpicabar eum non quæ adeſſent, ſed quæ decerent præclaros homines, benevolentia adductum ſuo teſtimonio tibi tribuere: tametſi, ut noſti, alias perſuaderi ſibi nequaquam ſineret, ut in gratiam alicujus de ſententia ſua decederet. Nunc autem et illum crimine falſo dicti teſtimonii abſolvi: et tu, profectione otium præbente, expone nobis tuam quaſi medicam curationem, qua uſus animum ita probe frænatum, ſimplicem, rationique obtemperantem reddideris.

Fundanus. Cave, amiciſſime Sylla, ne ipſe quoque amore noſtri in aliqua rerum

ὁρᾷς τι τῶν ἡμετέρων; Ἔρωτι μὲν γὰρ οὐδὲ αὐτῷ πολ-
λάκις ἔχοντι κατὰ χώραν ἐν τῇ Ὁμηρικῇ πειθοῖ μένοντα D
τὸν θυμὸν, ἀλλὰ τραχύτερον ὑπὸ μισοπονηρίας, εἰκός
ἐστι πρᾳοτέρους ἡμᾶς φανῆναι, καθάπερ ἐν διαγραμ-
μάτων μεταβολαῖς νῆται τινες πρὸς ἑτέρας νήτας,
τάξιν ὑπατῶν λαμβάνουσι.

Σύλλας. Οὐδέτερα τούτων γέγονεν, ὦ Φουνδάνε· ποίει δὲ, ὡς λέγω, χαριζόμενος ἡμῖν.

β'. Φουνδανός. Καὶ μὴν ὧν γε μεμνήμεθα Μου-
σωνίου καλῶν, ἕν ἐστιν, ὦ Σύλλα, τὸ, Δεῖν ἀεὶ θεραπευο-
μένους βιοῦν τοὺς σώζεσθαι μέλλοντας. Οὐ γὰρ ὡς ἐλ-
λέβορον, οἶμαι, δεῖ θεραπεύσαντα συνεκφέρειν τῷ νοσή-
ματι τὸν λόγον, ἀλλ' ἐμμένοντα τῇ ψυχῇ συνέχειν τὰς
κρίσεις καὶ φυλάσσειν. Φαρμάκοις γὰρ οὐκ ἔοικεν ἀλλὰ E
σιτίοις ὑγιεινοῖς ἡ δύναμις αὐτοῦ, μεθ' ὑγείας ἕξιν ἐμ-
ποιοῦσα χρηστὴν οἷς ἂν γένηται συνήθης· αἱ δὲ πρὸς ἀκ-
μάζοντα τὰ πάθη καὶ οἰδοῦντα παραινέσεις καὶ νουθεσίαι,

noſtrarum allucineris. Eroti enim, cui ipſi quoque non raro animus ſuo loco non manet, neque Homericam illam ſervat obedientiam, ſed odio malorum aſperius effertur, par eſt nos manſuetiores fuiſſe viſos: quomodo in muſicis deſcriptionibus quædam de infimis fides aliarum reſpectu ſummæ habentur.

Syllas. Neutrum horum factum eſt, Fundane: ſed age, in gratiam noſtram fac quod petii.

II. Fundanus. Equidem præclare dictorum Muſonii, quæ memoria tenemus, unum hoc eſt Sylla, *Eos qui ſalvi eſſe velint, ita vivere debere ut perpetuo curentur.* Non enim, puto, ratio curationi morbi ita eſt adhibenda, ut veluti elleborus ſimul cum morbo ejiciatur: ſed animo percepta doctrina inhærere debet, judiciaque continere et cuſtodire. Quippe vis rationis non medicamenti eſt, ſed ſalubris alimenti ſimilis, quæ nobili indoli familiaris uſu facta probum inducit habitum. Cæterum admonitiones et caſtigationes, quæ vigentibus ani-

Digitized by Google

χολῇ μὲν ἀνύτουσι καὶ μόλις, οὐδὲν δὲ τῶν ὀσφραντῶν
διαφέρουσιν, ἃ τοὺς ἐπιληπτικοὺς ἐγείροντα καταπίπτον-
τας, οὐκ ἀπαλλάττει τοῦ νοσήματος. Ὅμως δὲ τὰ μὲν
ἄλλα καὶ παρ' ὃν ἀκμάζει καιρὸν, ἁμωσγέπως ὑπεί-
F κει, καὶ παρίησι βοηθοῦντα λόγον ἔξωθεν εἰς τὴν ψυχήν·
ὁ δὲ θυμὸς οὐχ, ἥ φησιν ὁ Μελάνθιος,

Τὰ δεινὰ πράσσει τὰς φρένας μετοικίσας,

ἀλλ' ἐξοικίσας τελέως καὶ ἀποκλείσας, ὥσπερ οἱ συν-
εμπιπράντες ἑαυτοὺς ταῖς οἰκίαις, πάντα ταραχῆς καὶ
καπνοῦ καὶ ψόφου μεστὰ ποιεῖ τὰ ἐντὸς, ὥστε μήτ' ἰδεῖν
μήτ' ἀκοῦσαι τῶν ὠφελούντων. Διὸ μᾶλλον ἐν χειμῶνι
καὶ πελάγει ναῦς ἔρημος ἀναλήψεται κυβερνήτην ἔξωθεν,
454 ἢ προσδέξεται λόγον ἀλλότριον ἄνθρωπος ἐν θυμῷ
καὶ ὀργῇ σαλεύων, ἂν μὴ παρεσκευασμένον ἔχῃ τὸν οἰ-
κεῖον λογισμόν. Ἀλλ' ὥσπερ οἱ πολιορκίαν προσδεχό-
μενοι συνάγουσι καὶ παρατίθενται τὰ χρήσιμα, τὰς
ἔξωθεν ἐλπίδας ἀπεγνωκότες, οὕτω μάλιστα δεῖ τὰ πρὸς

mi turgentibuſque accommodantur motibus, ægre et vix efficiunt quicquam: nihilo utiliores odoratis rebus; quæ proſtratos comitiali morbo excitant quidem, non tamen morbo liberant. Quanquam aliæ quidem animi perturbationes etiam quo tempore vigent, utcunque concedunt, et admittunt rationem extrinſecus in animam opitulandi cauſa venientem: excandeſcentia non, ut ait Melanthius,

Migrare coacta ratione malas res agit:

ſed ejecta prorſus, et excluſa: et perinde ac qui ſe una cum domo incendunt, omnia quæ intus ſunt tumultus, fumi, et ſtrepitus plena facit: nihil ut eorum quæ conducunt videri audirive poſſit. Itaque facilius in tempeſtate et alto mari navis vacua aliunde gubernatorem recipiet, quam homo ira fervens atque fluctuans alienam admittat orationem, ſi ſuam intus rationem non habeat præparatam. Sed quemadmodum qui obſidionem exſpectant, deſperatis externis auxiliis intro neceſſaria congerunt atque apponunt: ita

Digitized by Google

τὸν θυμὸν βοηθήματα πόρρωθεν λαμβάνοντας ἐκ φιλοσοφίας, κατακομίζειν εἰς τὴν ψυχήν· ὡς, ὅταν ὁ τῆς χρείας ἀφίκηται καιρὸς, μὴ ῥᾳδίως παρεισάγειν δυναμένους. Οὐδὲ γὰρ ἀκούει τῶν ἐκτὸς ἡ ψυχὴ διὰ τὸν θόρυβον, ἂν μὴ καθάπερ κελευστὴν ἔνδοθεν ἔχῃ τὸν αὐ- B
τῆς λόγον ὀξέως δεχόμενον, καὶ συνιέντα τῶν παραγγελλομένων ἕκαστον· ἀκούσασα δὲ, τῶν μὲν ἠρέμα καὶ πράως λεγομένων καταφρονεῖ, πρὸς δὲ τοὺς ἐνισταμένους τραχύτερον ἐρεθίζεται. Καὶ γὰρ ὑπερήφανος καὶ αὐθάδης καὶ ὅλως ὑφ᾽ ἑτέρου ὁ θυμὸς δυσκίνητος ὢν, ὥσπερ ὀχυρὰ τυραννὶς, ἐξ ἑαυτῆς ἔχειν ὀφείλει σύνοικον καὶ συγγενὲς τὸ καταλῦον.

γ′. Ἡ μὲν οὖν συνέχεια τῆς ὀργῆς, καὶ τὸ προσκρούειν πολλάκις, ἕξιν ἐμποιεῖ πονηρὰν τῇ ψυχῇ, ἣν ὀργιλότητα καλοῦσιν, εἰς ἀκροχολίαν καὶ πικρίαν καὶ δυσκολίαν τελευτῶσαν, ὅταν ἑλκώδης καὶ μικρόλυπος ὁ θυμὸς γένηται καὶ φιλαίτιος ὑπὸ τῶν τυχόντων, ὡς σι- C

maxime oportet quæ adverſus iram faciunt, eminus e philoſophia deſumta in animum comportare; quippe non facile facultas dabitur ea inferendi, cum eorum uſum tempus poſtulabit. Non enim audit ob tumultum tunc anima quæ foris ſunt, niſi intus ſuam rationem habeat quaſi moderatorem, quæ celeriter accipiat et intelligat ſingulas exhortationes: ac ſi audiat etiam, placide dicta contemnit: aſperius ſi quis inſtet, irritatur. Etenim animus ſuperbus, contumax, omninoque ab alio difficulter ſe moveri ſinens, veluti munita tyrannis, neceſſe eſt ut in ſe habeat, domeſticumque ſit id, quo debet opprimi.

III. Proinde continentes iræ, et crebræ offenſæ, habitum animo ingenerant malum, qui iracundia dicitur, et in levitatem ſtomachandi, acerbitatem, moroſitatemque deſinit: quando exulceratus animus minimas ob res dolorem concipit, et quævis etiam vilia culpat, ab iis ferri inſtar

ἀνὴρ λεπτὸς καὶ ἀσθενὴς ἀναχαρασσόμενος· ἡ δὲ παραχρῆμα ταῖς ὀργαῖς ἐνισταμένη καὶ πιέζουσα κρίσις, οὐ τὸ παρὸν ἰᾶται μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν εὔτονον ποιεῖ καὶ δυσπαθῆ τὴν ψυχήν. Ἐμοίγ' οὖν συνέβη δὶς ἢ τρὶς ἐνστάντι πρὸς ὀργὴν, τὸ τῶν Θηβαίων παθεῖν, οἳ τοπρῶτον ὠσάμενοι Λακεδαιμονίους ἀηττήτους εἶναι δοκοῦντας, οὐδεμίαν ὕστερον ἡττήθησαν ὑπ' αὐτῶν μάχην. Φρόνημα γὰρ ἔσχον ὡς κρατεῖν ἔστι τῷ λογισμῷ· ἑώρων δὲ οὐ μόνον
D ψυχροῦ κατασκεδαννυμένου λήγουσαν ὀργὴν, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστόρησεν, ἀλλὰ καὶ φόβου προσαχθέντος ἀποσβεννυμένην· καὶ νὴ Δία χαρᾶς ἐπιγενομένης ἄφνω, καθ' Ὅμηρον, ἰάνθη καὶ διεχύθη πολλοῖς ὁ θυμός. Ὥστε μοι παρίστατο, μὴ παντελῶς ἀβοήθητον εἶναι τοῖς γε βουλομένοις τὸ πάθος. Οὐδὲ γὰρ ἀρχὰς ἔχει μεγάλας ἀεὶ καὶ ἰσχυράς, ἀλλὰ καὶ σκῶμμα καὶ παιδιὰ, καὶ τὸ γελάσαι τινὰ καὶ τὸ διανεῦσαι, καὶ πολλὰ τοιαῦτα, πολλοὺς εἰς ὀργὴν καθίστησιν· ὥσπερ ἡ Ἑλένη τὴν ἀδελφιδῆν προσαγορεύσασα,

tenuis atque mollis lancinatus. At judicium illico iras inhibens atque reprimens, non in præſentia tantum medetur, ſed in poſterum quoque firmum facit animum et affectionum ſecurum. Mihi quidem bis terve iram continenti id uſu venit quod olim Thebanis: qui cum primum Lacedæmonios ante invictos creditos pepuliſſent, nullo unquam deinde ab iis victi ſunt prœlio. Sic et ipſe fiduciam animo concepi, poſſe iram ratione ſuperari. Vidi autem non modo frigida affuſa iram ſedari, ut Ariſtoteles narravit, ſed et metu oblato extinctam, et ſubito etiam mehercle gaudio *delinitum*, ut eſt apud Homerum, multis pacatumque *animum.* Itaque in hanc veni ſententiam, iis qui operam navare velint, iram non eſſe incurabilem. Nam ne initia quidem ſemper habet magna ac valida: cum et dicterium, et jocus, et riſus, et nutus, et multa id genus alia multis iræ cauſa fuerint: ut Helena conſobrinam ſuam compellans,

Digitized by Google

Παρθένε μακρὸν δὴ μῆκος Ἠλέκτρα χρόνου,

παρώξυνεν εἰπεῖν,

Ὀψέ γε φρονεῖς εὖ, τότε λιποῦσ' αἰσχρῶς δόμους.

Καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Καλλισθένης, εἰπὼν, τῆς μεγάλης κύλικος περιφερομένης, Οὐ βούλομαι πιὼν Ἀλεξάνδρου, Ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι.

δ'. Καθάπερ οὖν τὴν φλόγα θριξὶ λαγῴαις ἀναπτομένην καὶ θρυαλλίσι καὶ συρφετῷ, ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπισχεῖν· ἐὰν δ' ἐπιλάβηται τῶν στερεῶν καὶ βάθος ἐχόντων, ταχὺ διέφθειρε καὶ συνεῖλεν

Ὑψηλὸν ἡ βάσασα τεκτόνων πόνον,

ὥς φησιν Αἰσχύλος· οὕτως ὁ τῷ θυμῷ προσέχων ἐν ἀρχῇ καὶ κατὰ μικρὸν ἔκ τινος λαλιᾶς καὶ βωμολοχίας συρφετώδους ὁρῶν καπνιῶντα καὶ διακαιόμενον, οὐ μεγάλης δεῖται πραγματείας, ἀλλὰ πολλάκις αὐτῷ τῷ σιωπῆσαι καὶ καταμελῆσαι κατέπαυσε. Καὶ γὰρ τὸ πῦρ ὁ μὴ παρέχων ὕλην, ἔσβεσε, καὶ ὀργὴν, ὁ μὴ θρέψας ἐν ἀρχῇ καὶ μὴ

L. 5. πιὼν Ἀλεξάνδρου] Sic A. monuit et reddidit Xyl. Vulgo, πιὼν, Ἀλεξάνδρου.

Electra longo jam virgo tempore,

ita irritavit, ut ea reſponderet:

Sero ſapis, olim turpiter ædes deſerens.

et Alexandrum Calliſthenes, cum diceret magno circumlato calice, *Nolo poculo Alexandri hauſto Æſculapio opus habere.*

IV. Sicut ergo flammam pilis leporis, ellychnio, aut paleis accenſam facile eſt inhibere: ubi vero ſolidas ac craſſas res corripuit, celeriter abſumit

Sublime fabrorum ſe ſubjiciens opus,

ut ait Æſchylus: ita qui iram ab initio animadvertit, ſenſimque intelligit eam a ſermone aliquo aut promiſcua ſcurrilitate incenſam fumare, is non magno opus habet labore, ſed plerumque ipſo ſilentio et contemtu oppreſſit. Ut enim ignem exſtinguit qui materiam ei non ſuggerit: ita iram præcavet et arcet, qui eam initio

φυσήσας ἑαυτὸν, ἐφυλάξατο καὶ καθεῖλεν. Οὐκ ἤρεσκεν οὖν μοι, καίτοι ἄλλα χρήσιμα λέγων καὶ παραινῶν ὁ Ἱερώνυμος, ἐν οἷς οὐ φησι γινομένης ἀλλὰ γεγενημένης καὶ οὔσης αἴσθησιν ὀργῆς εἶναι διὰ τὸ τάχος. Οὐδὲν γὰρ οὕτω τῶν παθῶν συλλεγόμενον καὶ διακινούμενον ἔχει τὴν γέ-
455 νεσιν ἐμφανῆ καὶ τὴν αὔξησιν. Ὡς δὴ καὶ Ὅμηρος ἐμπείρως διδάσκει, λυπηθέντα μὲν εὐθὺς ἐξαίφνης ποιῶν τὸν Ἀχιλλέα, τοῦ λόγου προσπεσόντος, ἐν οἷς λέγει,

Ὣς φάτο· τὸν δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα·

θυμούμενον δὲ βραδέως τὸν Ἀγαμέμνονα, καὶ διὰ λόγων πολλῶν ἐκκαιόμενον· οὓς εἴ τις ὑφεῖλεν αὐτῷ ἐν ἀρχῇ καὶ διεκώλυσεν, οὐκ ἂν ἔσχεν αὔξησιν ἡ διαφορὰ τηλικαύτην καὶ μέγεθος. Ὅθεν ὁ Σωκράτης ὁσάκις αἴσθοιτο κινουμένου τραχύτερον αὑτοῦ πρός τινα τῶν φίλων,

B Πρὸ κύματος ὥς τινα πόντιον ἄκραν στελλόμενος,

ἐνεδίδου τε τῇ φωνῇ, καὶ διεμειδία τῷ προσώπῳ, καὶ τὸ

A. 6. αὐτῷ] Sumſi a Voſſ. pro vulgato αὐτῶν.

non alit, neque ſeſe inflat. Quare tametſi multa alia utiliter dixerit atque docuerit Hieronymus, mihi tamen hoc ejus dictum non probatur, quod *iræ non naſcentis, ſed jam natæ atque exſiſtentis, ait, ob celeritatem eſſe ſenſum.* Nam nulla animi perturbatio alia collecta et exagitata tam conſpicuum habet ortum atque incrementum. Atque hoc perite docuit Homerus, Achillem audito ſermone ſubito corripi dolore faciens:

Dixit: at hunc nubes circumdedit atra doloris:

lente autem iraſcentem Agamemnonem, ac multis verbis inflammatum: quæ ſi quis ab initio intercepiſſet, non in tantam magnitudinem excreviſſet jurgium. Itaque Socrates quoties ſentiret ſe vehementius commotum adverſus amicorum aliquem,

Ante fluctum ſubiens maritimum aliquod promontorium,

vocem remittere ſolebat, vultu renidere, et manſuetius obtu-

βλέμμα πρᾳότερον παρέσχε, τῷ ῥέπειν ἐπὶ θάτερα καὶ πρὸς τοὐναντίον ἀντικινεῖσθαι τῷ πάθει διαφυλάττων ἑαυτὸν ἀπτῶτα καὶ ἀήττητον.

ε΄. Ἔστι γὰρ τις, ὦ ἑταῖρε, πρώτη καθάπερ τυράννου κατάλυσις τοῦ θυμοῦ, μὴ πείθεσθαι, μηδ' ὑπακούειν προστάττοντος αὐτοῦ μέγα βοᾶν καὶ δεινὸν βλέπειν, καὶ κόπτειν ἑαυτὸν, ἀλλ' ἡσυχάζειν, καὶ μὴ συνεπιτείνειν, ὥσπερ νόσημα, ῥιπτασμῷ καὶ διαβοήσει τὸ πάθος. Αἱ μὲν γὰρ ἐρωτικαὶ πράξεις, οἷον ἐπικωμάσαι καὶ ᾆσαι καὶ στεφανῶσαι θύραν, ἔχουσιν ἁμωσγέπως κουφισμὸν οὐκ ἄχαριν C οὐδὲ ἄμουσον,

Ἐλθὼν δ' οὐκ ἐβόησα, τίς ἢ τίνος, ἀλλ' ἐφίλησα
Τὴν φλιήν· εἰ τοῦτ' ἔστ' ἀδίκημ', ἀδικῶ·

αἵ τε τοῖς πενθοῦσιν ἐφέσεις τοῦ ἀποκλαῦσαι καὶ ἀποδύρεσθαι, πολύ τι τῆς λύπης ἅμα τῷ δακρύῳ συνεξάγουσιν· ὁ δὲ θυμὸς ἐκριπίζεται μᾶλλον οἷς πράττουσι καὶ λέγουσιν οἱ ἐν αὐτῷ καθεστῶτες. Ἀτρεμεῖν οὖν κράτιστον

C. 4. Τὴν φλιήν] *Limen:* elegans et vera lectio Salmaſii, confirmatur a Moſc. 1. manus ſecundæ. Locus eſt ex Callimachi Epigr. XLIV. ubi vulgo eſt τὴν ἱερήν.

eri: vergendo in diverſam partem, et contrarios perturbationi motus inſtituendo invictum ſe erectumque ſervans.

V. Eſt enim, amice, prima quædam excandeſcentiæ, tanquam tyranni, opprimendæ ratio, non parere, neque obtemperare ei jubenti vociferari, torvum tueri, cædere ſeipſum: ſed quieſcere, neque affectum, morbi in morem, intentiorem jactatione et clamore facere. Nam amatoriæ quidem actiones, ut comeſſatum ire, cantare, ſertis januam ornare, habent utcunque allevationem aliquam neque inelegantem neque rudem,

Nil clamans, quis vel cujus, veniens, oſcula amicæ
Fixi: ni licet hoc, flagitioſus ego:

et permiſſi in luctu fletus atque ejulatus, multum doloris una cum lachrymis educunt. Ira autem magis etiam accenditur iis quæ irati agunt ac dicunt. Ergo optimum eſt at-

ἢ φεύγειν καὶ ἀποκρύπτειν καὶ καθορμίζειν ἑαυτὸν εἰς ἡσυχίαν, ὥσπερ ἐπιληψίας ἀρχομένης συναισθανομένους, ἵνα μὴ πέσωμεν μᾶλλον δὲ ἐπιπέσωμεν· ἐπιπίπτομεν δέ γε
D τοῖς φίλοις μάλιστά τε καὶ πλειστάκις. Οὐ γὰρ πάντων ἐρῶμεν, οὐδὲ πᾶσι φθονοῦμεν, οὐδὲ πάντας φοβούμεθα. Θυμῷ δὲ ἄθικτον οὐδὲν, οὐδ' ἀνεπιχείρητον· ἀλλ' ὀργιζόμεθα καὶ πολεμίοις καὶ φίλοις, καὶ τέκνοις καὶ γονεῦσι, καὶ θεοῖς νὴ Δία, καὶ θηρίοις, καὶ ἀψύχοις σκεύεσιν· ὡς ὁ Θάμυρις,

Ῥηγνὺς χρυσόδετον κέρας,
Ῥηγνὺς ἁρμονίαν χορδοτόνου λύρας·

καὶ ὁ Πάνδαρος, αὐτῷ καταρώμενος εἰ μὴ τὰ τόξα καταπρήσειε

——— χερσὶ διακλάσσας.

Ὁ δὲ Ξέρξης καὶ τῇ θαλάττῃ στίγματα καὶ πληγὰς ἐνέβαλλε, καὶ πρὸς τὸ ὄρος ἐξέπεμπεν ἐπιστολάς, "Ἄθω δαιμόνιε
E " οὐρανομήκη, μὴ ποιεῖν ἐμοῖς ἔργοις λίθους μεγάλους καὶ

C. 11. ἐπιπίπτομεν δέ γε τοῖς φίλοις μάλιστά τε] Sic D. Vulgo ἐπιπίπτομεν δὲ τοῖς φίλοις μάλιστά γε. Steph. mendoſe ἐπιπίπτωμεν: et hinc tres Gr. Latinæ. Omnes alii libri ἐπιπίπτομεν.

placide nos contineamus, aut fugiamus, occultemuſve nos, et in quietem tanquam portum confugiamus, ubi iræ quaſi morbi comitialis acceſſionem præſenſimus, ne cadamus, aut in alios potius incidamus. Incidimus autem potiſſimum et ſæpiſſime in amicos. Non enim omnes amamus, non omnibus invidemus, non omnes metuimus. Soli iræ nihil intactum, nihil inacceſſum eſt: iraſcimur et hoſtibus, et amicis, liberis, parentibus, atque adeo etiam diis, beſtiis, anima carentibus, inſtrumentis, ut Thamyris,

Auro illigatum cornu rumpens,
Rumpens harmoniam tendifidis lyræ.

et Pandarus ſeſe exſecrans, niſi arcum combureret

Confractum manibus—

Xerxes autem et mari ſtigmata ac verbera ingeſſit, et ad montem epiſtolam, miſit: *Atho divine, cælum tangens vertice, noli meis operibus lapides*

Digitized by Google

« δυσκαταπράστους· εἰ δὲ μὴ, τεμὼν ῥίψω σεαυτὸν εἰς
« τὴν θάλασσαν.» Πολλὰ γάρ ἐστι τοῦ θυμοῦ φοβερὰ,
πολλὰ δὲ καὶ γελοῖα· διὸ καὶ μισεῖται καὶ καταφρονεῖται
μάλιστα τῶν παθῶν. Ἀμφότερα δὲ ἐσκέφθαι χρήσιμον.

ς'. Ἐγὼ γ' οὖν, εἰ μὲν ὀρθῶς οὐκ οἶδα, ταύτην δὲ
τὴν ἰατρείας ἀρχὴν ποιησάμενος, ὥσπερ οἱ Λάκωνες
ἐν τοῖς εἵλωσι τὸ μεθύειν οἷόν ἐστι, κατεμάνθανον τὴν ὀρ-
γὴν ἐν ἑτέροις. Καὶ πρῶτον μὲν, ᾗ φησιν Ἱπποκράτης
χαλεπωτάτην εἶναι νόσον, ἐν ᾗ τοῦ νοσοῦντος ἀνομοιότατον
αὐτῷ γίνεται τὸ πρόσωπον· οὕτως ὁρῶν ὑπ' ὀργῆς ἐξ- F
ισταμένους μάλιστα καὶ μεταβάλλοντας ὄψιν, χρόαν, βά-
δισμα, φωνὴν, οἷον εἰκόνα τοῦ πάθους ἀπεματτόμην
ἐμαυτῷ, πάνυ δυσχεραίνων εἰ φοβερὸς οὕτω καὶ παρακε-
κινηκὼς ὁρῶμαι ποτὲ τοῖς φίλοις καὶ τῇ γυναικὶ, καὶ
τοῖς θυγατρίοις, οὐ μόνον ἰδεῖν ἄγριος καὶ ἀσυνήθης, ἀλ-
λὰ καὶ φωνὴν ἀπηνῆ καὶ τραχεῖαν ἀφιείς· ὥσπερ ἐπί-

F. 7. ὥσπερ ἑτέροις] Forte, ὥσπερ ἐνίοις.

facere magnos et intractabiles: alioqui te exciſum in mare deturbabo. Sunt enim iræ multa terribilia, multa ridicula; itaque nullus animi motus perinde et in odio eſt et contemnitur. Expedit autem ambo iſthæc conſiderari.

VI. Ego itaque, neſcio an recte, medicinæ adverſus id malum hoc initium cepi, ut in aliis, quomodo Lacones in heilotibus ebrietatem, obſervarem iram, qualiſnam ea res eſſet. Ac principio, ſicut Hippocrates eum morbum periculoſiſſimum ait eſſe, in quo ægrotantis facies ſui diſſimillima fiat: ita ſentiens iratos maxime mutare faciem, colorem, inceſſum, vocem, veluti imaginem quandam ejus affectionis animo mihi conformavi, admodum indignam rem exiſtimans, ſi ita terribilis et abalienatus aliquando conſpicerer ab amicis et uxore et filiabus, non viſu modo ferus et inſolens, ſed et vocem edens immanem atque aſperam: ſi-

Digitized by Google

ἐνίοις τῶν συνήθων ἐνετύγχανον, οὐκ ἦθος, οὐ μορφὴν, οὐ λόγου χάριν, οὐ τὸ πιθανὸν καὶ προσηνὲς ἐν ὁμιλίᾳ
456 δυναμένοις ὑπ᾽ ὀργῆς διαφυλάττειν. Γαΐῳ μὲν οὖν Γράκχῳ τῷ ῥήτορι, καὶ τὸν τρόπον ὄντι χαλεπῷ, καὶ περιπαθέστερον λέγοντι, διηρμοσμένον ἦν συρίγγιον, ᾧ τὴν φωνὴν οἱ ἁρμονικοὶ σχελῇ ἐπ᾽ ἀμφότερα διὰ τῶν τόνων ἄγουσι· καὶ τοῦτο ἔχων οἰκέτης αὐτοῦ λέγοντος ὄπισθεν ἑστὼς, ἐνεδίδου τόνον ἐπιεικῆ καὶ πρᾶον, ᾧ τὴν κραυγὴν ἀνεκαλεῖτο, καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ θυμικὸν ἀφῄρει τῆς φωνῆς, ὥσπερ ὁ τῶν βουκόλων

—— κηρόπλαςος ὀτοβεῖ
Δόναξ ἀχέτας ὑπνοδόταν νόμον,

ἐπιθέλγων καὶ καθιστὰς τὴν ὀργὴν τοῦ ῥήτορος. Ἐμοὶ δὲ εἴ τις ἐμμελὴς καὶ κομψὸς ἀκόλουθος ἦν, οὐκ ἂν ἠχθόμην αὐτοῦ προσφέροντος ἐπὶ ταῖς ὀργαῖς ἔσοπτρον, ὥσ-
B περ ἐνίοις προσφέρουσι λουσαμένοις ἐπ᾽ οὐδενὶ χρησίμῳ· τὸ δὲ αὐτὸν ἰδεῖν παρὰ φύσιν ἔχοντα καὶ συντεταραγμένον,

A. 4. σχελῇ] Forte σχολῇ vel σχίζῃ ut C. Canter. Nov. Lect. III. 25.
A. 9. κηρόπλαςος—νόμον] Diſtinxi a Plutarcheis, verſus Æſchyli Prom. 575.

cut ipſe in quoſdam familiarium incidiſſem, qui præ ira neque mores, neque formam, neque ſermonis elegantiam, neque in colloquio comitatem, ſervare poterant. Caio quidem Graccho oratori, qui et moribus eſſet auſterioribus, et in dicendo vehementior, fiſtula fuit concinnata, quali Muſici vocem paulatim in utramque partem per tonos deducunt: hanc eo orante ſervus tenens a tergo adſtabat, tonumque lenem ſuggerebat, itaque herum a vociferatione revocabat, aſperitatemque et iracundiam vocis auferebat: ita is iram dicentis demulcebat atque ſedabat,

Ut paſtoralis cera juncta fiſtula,
Quando ſoporiferos ſonitu ciet modos.

At mihi ſi quis elegans et accuratus comitetur famulus, ægre non tulerim ſi mihi iraſcenti ſpeculum offerret, ſicut nonnullis, ubi laverint, nulla utilitate exhibetur. Etenim videre ſeipſum contra naturam affecto et conturbato vultu,

Digitized by Google

οὐ μικρόν ἐστιν εἰς διαβολὴν τοῦ πάθους. Καὶ γὰρ καὶ τὴν Ἀθηνᾶν λέγουσιν οἱ παίζοντες αὐλοῦσαν, ὑπὸ τοῦ Σατύρου νουθετεῖσθαι, καὶ μὴ προσέχειν,

> Οὔ τοι πρέπει τὸ σχῆμα· τοὺς αὐλοὺς μέθες,
> Καὶ θ' ὅπλα λάζευ, καὶ γνάθους εὐσχημόνει·

θεασαμένην δὲ τοῦ προσώπου τὴν ὄψιν ἐν ποταμῷ τινι, δυσχερᾶναι καὶ προέσθαι τοὺς αὐλούς· καίτοι παραμυθίαν ἡ τέχνη τῆς ἀμορφίας ἔχει τὴν εὐμέλειαν. Καὶ ὁ Μαρσύας, ὡς ἔοικε, φορβιᾷ τινι καὶ περιστομίοις βίᾳ τοῦ πνεύματος τὸ ῥαγδαῖον ἐγκαθεῖρξε, καὶ τοῦ προσώπου C κατεκόσμησε καὶ ἀπέκρυψε τὴν ἀνωμαλίαν·

> Χρυσῷ δ' αἰγλήεντι συνήρμοσεν ἀμφιδασείας
> Κόρσας, καὶ στόμα λάβρον ὀπισθοδέτοισιν ἱμᾶσιν.

Ἡ δὲ ὀργὴ, φυσῶσα καὶ διατείνουσα τὸ πρόσωπον ἀπρεπῶς, ἔτι μᾶλλον αἰσχρὰν ἀφίησι καὶ ἀτερπῆ φωνὴν,

> Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν.

Τὴν μὲν γὰρ θάλασσαν, ὅταν ἐκταραχθεῖσα τοῖς πνεύμασι τὰ βρύα καὶ τὸ φῦκος ἀναβάλλῃ, καθαίρεσ-

non parum facit ad damnandam iram. Jocus fertur, Minervam cum fiſtula caneret, Satyro his verbis caſtiganti,

> *Non te decet forma iſthæc, pone fiſtulas,*
> *Et arma capeſſe, componens recte genas,*

non obtemperaſſe: cum autem in flumine faciem ſuam eſſet contuita, indignatam fuiſſe, ac miſſas feciſſe fiſtulas: quanquam ars deformitatem cantus ſuavitate hic quidem compenſabat. Et Marſyas, ut aiunt, capiſtro quodam atque orificio violentiam flatus intercepit, ac faciei inæqualitatem occultavit atque compoſuit:

> *Aurum tunc ſplendens malis circumdedit hirtis,*
> *Os patulum loris ſtrinxit retroque ligatis.*

Ira vero fœde inflans atque intendens faciem, etiam turpiorem et ingratam vocem emittit,

> *Mentis fides movens immotas antea.*

Mare quidem purgari tradunt, quando ventis exagitatum muſcum algamque ejicit.

Digitized by Google

θαι λέγουσιν· ἃ δὲ ὁ θυμὸς ἐκβράσσει τῆς ψυχῆς περι-
D τρεπομένης ἀκόλαστα καὶ πικρὰ καὶ ἀπερμολόγα ῥήμα-
τα, τοὺς λέγοντας πρώτους καταῤῥυπαίνει, καὶ καταπίμ-
πλησιν ἀδοξίας· ὡς ἀεὶ μὲν ἔχοντας ἐν αὐτοῖς ταῦτα
καὶ πλήρεις ὄντας, ὑπὸ δὲ τῆς ὀργῆς ἀνακαλυπτομένους.
Διὸ κουφοτάτου πράγματος, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, λό-
γου, βαρυτάτην ζημίαν τίνουσιν, ἐχθροὶ καὶ κακολόγοι
καὶ κακοήθεις δοκοῦντες εἶναι.

ζ'. Ταῦτα οὖν ὁρῶντι μοι καὶ παραφυλάττοντι, συμ-
βαίνει τίθεσθαι καὶ διαμνημονεύειν ἐπιεικῶς πρὸς ἐμαυτὸν,
ὡς ἀγαθὸν μὲν ἐστιν ἐν πυρετῷ, κρεῖττον δὲ ἐν ὀργῇ, τὴν
γλῶτταν ἁπαλὴν ἔχειν καὶ λείαν. Ἡ μὲν γὰρ τῶν
E πυρεττόντων, ἐὰν μὴ κατὰ φύσιν ἔχῃ, σημεῖόν ἐστι πονηρὸν,
οὐκ αἴτιον· ἡ δὲ τῶν θυμουμένων, τραχεῖα καὶ ῥυπαρὰ
γενομένη, καὶ ῥυεῖσα πρὸς λόγους ἀτόπους, ἔχθρας ἀνη-
κέστου δημιουργὸν ὕβριν ἐκφέρει, καὶ δυσμενείας ὑπούλου
κατήγορον. Οὐδὲν γὰρ ὁ ἄκρατος ἀκόλαστον οὕτω καὶ
δυσχερὲς, ὡς ὁ θυμὸς, ἀναδείκνυσι· κἀκεῖνα μὲν γέλωτι

Quæ vero excandeſcentia animo conturbato evomit impudica, amara, et futilia verba, ea primum dicentes conſpurcant, infamiaque obruunt; quod ſemper eorum pleni, tum per iram detegere videntur. Itaque irati, ſermonis, quod apud Platonem eſt, rei leviſſimæ, graviſſimas dant pœnas, inimici, maledici, et maligni crediti eſſe.

VII. Hæc mihi videnti et obſervanti uſu venit nimirum ut mecum ſic cogitarem, et memoriæ mandarem, Bonum eſſe in febri, melius autem in ira, linguam habere teneram, atque lævem. Nam febricitantium lingua ſi non ſit naturæ convenienter affecta, ſignum eſt malum, non cauſa: at iratorum lingua exaſperata et inquinata, cum in abſurda dicta erumpit, inimicitiæ implacabilis effectricem injuriam effert, et malevolentiæ occultæ delatricem. Vinum ſane nihil æque intemperans et inviſum, ut ira edit: et a vino

καὶ παιδιᾷ μέλει, ταῦτα δὲ χολῇ κέκραται· καὶ παρὰ πότον μὲν ὁ σιωπῶν, ἐπαχθὴς τοῖς συνοῦσι καὶ φορτικός· ἐν ὀργῇ δὲ σεμνότερον οὐδὲν ἡσυχίας· ὡς ἡ Σαπφὼ παραινεῖ, σκιδναμένης ἐν στήθεσιν ὀργῆς πεφυλάχθαι γλῶσσαν μαψυλάκταν.

η'. Οὐ ταῦτα δὲ μόνον ἐπιλογίζεσθαι δίδωσι τὸ προσ- F
έχειν αὐτοῖς ἁλισκομένοις ὑπ' ὀργῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην τοῦ θυμοῦ κατανοεῖν φύσιν, ὡς οὐκ εὐγενὴς οὐδὲ ἀνδρώδης οὐδὲ ἔχουσα φρόνημα καὶ μέγεθος ἐστίν, ἀλλὰ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς τὸ ταρακτικὸν αὐτοῦ, πρακτικόν, καὶ τὸ ἀπειλητικόν, εὐθαρσὲς εἶναι, καὶ τὸ ἀπειθές, ἰσχυρόν· ἔνιοι δὲ καὶ τὴν ὠμότητα μεγαλουργίαν, καὶ τὸ δυσπαραίτητον εὐτονίαν, καὶ μισοπονηρίαν τὸ δύσκολον, οὐκ ὀρθῶς τίθενται· τὰ γὰρ ἔργα καὶ τὰ κινήματα καὶ τὰ σχήματα μικρότητα πολλὴν καὶ ἀσθένειαν κατηγορεῖ· οὐ μόνον ἐν 457

E. 9. ὡς ἡ Σαπφὼ παραινεῖ, σκιδναμένης] Ita Xylander edidit ex vetere codice ſcripto: quocum conſentit codex item bonus et antiquus D. Vulgo, οὕτως οὐκ ἄμφω παραινεῖν δυναμένης—.

F. 2. αὐτοῖς] Sic D. Colleg. Nov. et Xyl. vertit. Vulgo, ἀεὶ τοῖς.

quæ veniunt, riſui et joco debentur, hæc felle mixta ſunt. Atque inter pocula qui tacet, moleſtus eſt compotoribus atque inſolens: in ira nihil magis decet quam quies, ut Sappho præcipit:

Ira cum pectus rapida occupavit,
Futiles linguæ jubeo cavere
Vana latratas jaculantis.—

VIII. Non hæc duntaxat monent ut ira capti noſmet attendamus, ſed et reliquam iræ naturam perſpiciendam proponunt, ſcilicet non eſſe eam ingenuam, non virilem, neque a magni elatione animi proficiſci. Videntur quidem pleriſque ejus tumultus efficacitatem, comminationes audaciam, contumacia vim habere; ſicut et crudelitatem nonnulli magnificentiæ, implacabilitatem conſtantiæ, moroſitatem odii malorum, nomine falſo afficiunt. Sed facta, motus, formæ iratorum magnam puſillanimitatem imbecillitatemque declarant: non tum mo-

Digitized by Google

οἷς παιδάρια σπαράττουσι, καὶ πρὸς γύναια διαπικραίνονται, καὶ κύνας καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους οἴονται δεῖν κολάζειν, ὡς Κτησιφῶν ὁ παγκρατιαστὴς ἀντιλακτίσαι τὴν ἡμίονον ἀξιῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς τυραννικὰς μιαιφονίας τῷ πικρῷ τὸ μικρόψυχον αὐτοῦ, καὶ τῷ δρῶντι τὸ πεπονθὸς ἐνορώμενον, ἔοικε τοῖς δήγμασι τοῦ ἑρπετοῦ, ὅταν διακαῆ καὶ περιώδυνα γένηται, τὴν φλεγμονὴν ἀπερειδομένων σφόδρα τοῖς λελυπηκόσιν. Ὡς γὰρ οἴδημα μεγάλης ἐστὶν ἐν σαρκὶ πληγῆς πάθος, οὕτως ἐν ταῖς μαλακωτάταις ψυχαῖς ἡ πρὸς τὸ λυπῆσαι ἔνδοσις
B ἐκφέρει μείζονα θυμὸν ἀπὸ μείζονος ἀσθενείας. Διὸ καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν ὀργιλώτεραι, καὶ νοσοῦντες ὑγιαινόντων, καὶ γέροντες ἀκμαζόντων, καὶ κακῶς πράττοντες εὐτυχούντων· ὀργιλώτατος γὰρ ὁ φιλάργυρος πρὸς τὸν οἰκονόμον, ὁ γαστρίμαργος πρὸς τὸν ὀψοποιόν, ὁ ζηλότυπος πρὸς τὸ γύναιον, ὁ κενόδοξος κακῶς ἀκούσας· χαλεπώτατοι δέ, ἄγαν φιλοτιμίαν μνώμενοι ἐν πόλεσιν ἄνδρες ἢ στάσιν, ἄλγος

do, cum pueros laniant, acerbe cum mulieribus expoſtulant, caneſque, equos, et mulos putant puniendos, ut Cteſipho pancratiaſta mulam calce referiendam ſibi exiſtimans: ſed et in tyrannorum ſceleratis homicidiis in ſævitia animi humilitas, et in actionibus perpeſſiones eorum conſpectæ, morſus ſerpentum referunt, quæ inflammationis et doloris impatientia æſtum in ea, a quibus læſa ſunt, emittunt. Sicut enim tumor naſcitur in carne a magno ictu: ſic in molliſſimis animis ad lædendum facta inclinatio majorem excandeſcentiam a majore profert imbecillitate. Itaque et mulieres magis iracundæ ſunt quam viri, et ægroti quam ſani, et ſenes juvenibus, rebus adverſis utentes proſperam habentibus fortunam: maxime iraſcitur avarus diſpenſatori, gulæ deditus coquo, zelotypus uxori, ambitioſus male dicenti, omnium moroſiſſimi ſunt qui honores in civitatibus petunt, aut factionem, *dolorem*, ut ait Pinda-

Digitized by Google

ἐμφανές, κατὰ Πίνδαρον· οὕτως ἐκ τοῦ λυπουμένου μάλιστα τῆς ψυχῆς καὶ πάσχοντος ἀνίσταται μάλιστα δι' ἀσθένειαν ὁ θυμός, οὐχὶ νεύρεσις, ὥς τις εἶπε, τῆς ψυχῆς ἐοικώς, C ἀλλὰ ἐπιτάμασι καὶ σπάσμασιν ἐν ταῖς ἀμυντικαῖς ὁρμαῖς σφοδρότερον ἐξανισταμένης.

θ'. Τὰ μὲν οὖν φαῦλα παραδείγματα, τὴν θέαν οὐκ εὔχαριν, ἀλλ' ἀναγκαίαν μόνην ἔχει· τοὺς δ' ἠπίως καὶ λείως ὁμιλοῦντας ὀργαῖς, κάλλιστα μὲν ἀκούσματα, κάλλιστα δὲ θεάματα ποιούμενος, ἄρχομαι καταφρονεῖν τῶν λεγόντων,

Ἄνδρα ἠδίκησας, ἄνδρ' ἀνεκτέον τόδε·

καί,

——Βαῖνε λὰξ
Ἐπὶ τραχήλου, βαῖνε καὶ πέλα χθονί,

καὶ τἆλλα παροξυντικά, δι' ὧν ἔνιοι τὸν θυμὸν ἐκ τῆς D γυναικωνίτιδος εἰς τὴν ἀνδρωνῖτιν οὐκ εὖ μετοικίζουσιν. Ἡ μὲν ἀνδρία κατὰ τἆλλα τῇ δικαιοσύνῃ συμφερομένη,

C. 9. ἄνδρ' ἀνεκτέον τόδε·] Ita diſtinxi, re ipſa jubente: forte etiam corrigendum, ἀντανεκτέον, cum Mez. Vulgo, ἄνδρ' ἀνεκτέον· Τὸ δὲ—.

rus, *manifeſtum.* Itaque ergo maxime paſſo aliquid et dolore affecto animo, ob ejus imbecillitatem exſurgit ira, non, quod quidam dixit, nervis animi ſimilis, ſed intentionibus et convulſionibus in ulciſcendis cupiditatibus vehementius ſe efferentis.

IX. Vitioſa porro exempla conſiderationem habebant non jucundam, ſed neceſſariam duntaxat: at eorum qui placide et leniter ſe geſſerunt adverſus iram, pulcherrimas voces, pulcherrima facta ad contemplandum proponens, ſperno eos qui dicunt,

Virum læſiſti, ſunt toleranda iſthæc viro:

et,

Pedibus preme cervicem, atque allide ſolo:

aliaque id genus ad irritandum facientia, quibus uſi nonnulli iram e muliebri conclavi perperam in virile traduxerunt. Enimvero fortitudo aliis in rebus optime cum juſ-

Digitized by Google

περὶ μόνης μοι δοκεῖ διαμάχεσθαι τῆς πρᾳότητος, ὡς αὐτῇ μᾶλλον προσηκούσης. Ἀνθρώπων μὲν γὰρ κρατῆσαι, καὶ χείροσι βελτιόνων, ὑπῆρξε· τὸ δ' ἐν ψυχῇ στῆσαι κατὰ θυμοῦ τρόπαιον (ᾧ χαλεπὸν εἶναι διαμάχεσθαι, φησὶν Ἡράκλειτος, ὅ, τι γὰρ ἂν θέλῃς, ψυχῆς ὠνεῖται) μεγάλης ἐστὶ καὶ νικητικῆς ἰσχύος, ὥσπερ νεῦρα καὶ τόνους ἀληθῶς ἐπὶ τὰ πάθη τὰς κρίσεις ἐχούσης. Διὸ καὶ συνάγειν ἀεὶ πειρῶμαι καὶ ἀναγινώσκειν οὐ ταῦτα δὴ μό-
E νον τὰ τῶν φιλοσόφων, οὕς φασι χολὴν οὐκ ἔχειν οἱ νοῦν ἔχοντες, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ τῶν βασιλέων καὶ τυράννων. Οἷον Ἀντιγόνου τὸ πρὸς τοὺς στρατιώτας, ὅτι τοὺς παρὰ τὴν σκηνὴν λοιδοροῦντας αὐτὸν ὡς οὐκ ἀκούοντα, τὴν βακτηρίαν ὑποβαλὼν ἔξω, Παπαί, εἶπεν, οὐ πορρωτέρω ποι τραπόμενοι κακῶς ἐρεῖτε ἡμᾶς; Ἀρκαδίωνος δὲ τοῦ Ἀχαιοῦ τὸν Φίλιππον ἀεὶ κακῶς λέγοντος, καὶ φεύγειν παραινοῦντος

Εἰσόκε τοὺς ἀφίκηαι οἳ οὐκ ἴσασι Φίλιππον·

titia congruens, de ſola videtur mihi certare manſuetudine, eamque ſibi vindicare. Etenim imperium in homines, etiam deterioribus in meliores obtigit: at in animo tropæum de ira ſtatuere (cui pugnare difficile eſſe, Heraclitus dixit; quod quidquid concupiſcit, id anima pro pretio data emit) magnæ eſt victricisque potentiæ, quæ, veluti nervis ac tendinibus, motus animi rectis judiciis dirigat. Quamobrem ſemper conor colligere et legere non philoſophorum tantum iſta facta, quos recte ſentientes felle carere dicunt: ſed magis ea, quæ regum ſunt et tyrannorum. Quale eſt illud Antigoni, qui militibus ipſi prope ſuum tabernaculum tanquam non audienti maledicentibus, exſerto ſcipione, *Papæ*, inquit, *non longius hinc digreſſi nobis obloquemini?* Arcadio Achivus Philippum nunquam non inſectabatur verbis, aliiſque ſolebat dicere, fuge hinc,

Donec ad hos venias qui non novere Philippum:

εἶτά πως ἐν Μακεδονίᾳ φανέντος, ᾤοντο δεῖν οἱ φίλοι κολάσαι καὶ μὴ περιιδεῖν· ὁ δὲ Φίλιππος ἐντυχὼν αὐτῷ F φιλανθρώπως, καὶ ξένια καὶ δῶρα πέμψας, ἐκέλευσεν ὕστερον πυνθάνεσθαι τίνας λόγους ἀπαγγέλλοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ὡς δὲ πάντες ἐμαρτύρουν, ἐπαινέτην αὐτοῦ γεγονέναι τὸν ἄνδρα θαυμάσιον, Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, βελτίων ἰατρὸς ὑμῶν. Ἐν Ὀλυμπίοις δὲ βλασφημίας περὶ αὐτοῦ γενομένης, καί τινων λεγόντων, ὡς οἰμῶξαι προσήκει τοὺς Ἕλληνας, ὅτι εὖ πάσχοντες ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κακῶς αὐτὸν λέγουσι, Τί οὖν, ἔφη, ποιήσουσιν ἂν κακῶς πάσχωσι; Καλὰ δὲ καὶ Πεισιστράτου τὰ πρὸς Θρασύβουλον, καὶ Πορσίνα τὰ πρὸς Μούκιον, καὶ Μάγα τὰ 458
πρὸς Φιλήμονα· δημοσίᾳ γὰρ ὑπ' αὐτοῦ κωμῳδηθεὶς ἐν θεάτρῳ,

Παρὰ τοῦ βασιλέως γράμματα ἥκει σοι Μάγα.
Μάγα κακόδαιμον γράμματα οὐκ ἐπίστασαι·

λαβὼν ὑπὸ χειμῶνος εἰς Παραιτόνιον ἐξενεχθέντα, στρατιώτῃ μὲν ἐκέλευσε γυμνῇ τῇ μαχαίρᾳ θιγεῖν τοῦ

hunc aliquando in Macedonia conſpectum cum amici non omittendum, ſed ſupplicio afficiendum dicerent, Philippus humane compellatum donis muneribuſque hoſpitalibus affecit: juſſit deinde inquirere, quos de ſe ille apud Græcos ſpargeret ſermones: omnibuſque teſtantibus mirabilem eum Philippi laudatorem factum, *Ego itaque*, inquit, *melior vobis ſum medicus:* Idem cum in feſtivitate Olympica dictum in ſe eſſet aliquid, et eſſent, qui Græcos debere infortunium habere cenſerent, quod a Philippo beneficiis acceptis male ei dicerent, *Quid ergo*, ait, *facient, ſi male ipſis fecero?* Præclare etiam Piſiſtratus ſe erga Thraſybulum, et Porſena adverſus Mucium geſſit. Magas a Philemone publice in theatro comica ſcurrilitate exagitatus his verbis erat:

A rege litteræ veniunt tibi Maga.
Infortunate litteras neſcis Maga.

hunc Philemonem Magas tempeſtate ad Parætonium ejectum cum cepiſſet, militi man-

τραχήλου μόνον, εἶτα κοσμίως ἀπελθεῖν· ἀστραγάλους δὲ καὶ σφαῖραν ὡς παιδαρίῳ νοῦν οὐκ ἔχοντι προσπέμψας ἀφῆκε. Πτολεμαῖος δὲ γραμματικὸν εἰς ἀμαθίαν ἐπισκώπτων, ἠρώτησε, Τίς ὁ τοῦ Πηλέως πατὴρ ἦν· κἀκεῖ-
B νος, Ἂν σὺ πρότερον εἴπῃς, ἔφη, τίς ὁ τοῦ Λάγου· τὸ δὲ σκῶμμα τῆς δυσγενείας ἥπτετο τοῦ βασιλέως, καὶ πάντες ἠγανάκτησαν ὡς οὐκ ἐπιτήδειον ὄντα φέρειν· καὶ ὁ Πτολεμαῖος, Εἰ μὴ τὸ φέρειν, ἔφη, σκωπτόμενον, οὐδὲ τὸ σκώπτειν βασιλικόν ἐστιν. Ἀλέξανδρος δὲ πικρότερος αὑτοῦ γέγονεν ἐν τοῖς περὶ Καλλισθένην καὶ Κλεῖτον· ἢ καὶ Πῶρος ἁλοὺς, παρεκάλει χρήσασθαι βασιλικῶς αὐτῷ· καὶ πυθομένου μή τι πλέον, Ἐν τῷ βασιλικῶς, ἔφη, πάντα ἔνεστι. Διὸ καὶ τῶν θεῶν τὸν βασιλέα μειλίχιον, Ἀθηναῖοι δὲ μαιμάκτην, οἶμαι, καλοῦσι· τὸ δὲ
C κολαστικὸν, ἐριννυῶδες καὶ δαιμονικὸν, οὐ θεῖον δὲ οὐδὲ ὀλύμπιον.

davit ut ejus cervicem nudo gladio tantum attingeret, ac comiter diſcederet: miſit deinde pilam ei ac talos ut puerulo mentis inopi, ac dimiſit. Ptolemæus grammaticum ob inſcitiam ſubſannans, interrogabat, *Quis Pelei fuiſſet pater:* reſpondit ille, *Tu prius dic, quis Lagi fuerit pater:* id dicterium obſcuritatem generis regi exprobrabat, videbaturque indignantibus omnibus non eſſe impune ferendum: at Ptolemæus: *Si non regium eſt,* inquit, *ſalſe in ſe dicta ferre; ne ſalſe dicta quidem in alium jacere, regium eſt.* Alexander in Calliſthenem et Clitum fuit ſævior: itaque et Porus captus, petiit ut ab ipſo tractaretur *regaliter:* et interrogatus an præterea aliquid peteret, in *regali* tractatione omnia ineſſe reſpondit. Itaque etiam deorum regem Meilichium, (quaſi mitem et blandum,) Athenienſes Mæmacten, puto, vocant: at ſupplicia exigendi vim, non divinam, non cœleſtem, ſed furioſam ac dæmonicam nominant.

Digitized by Google

ι. Ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ Φιλίππου τις εἶπε κατασκάψαντος Ὄλυνθον, Ἀλλ' οὐκ ἂν οἰκίσαι γε πόλιν ἐκεῖνος δύναιτο τηλικαύτην· οὕτως ἐστὶν εἰπεῖν πρὸς τὸν θυμόν, Ἀνατρέψαι μὲν δύνασαι, καὶ διαφθεῖραι καὶ καταβαλεῖν, ἀναστῆσαι δὲ καὶ σῶσαι, καὶ φείσασθαι καὶ καρτερῆσαι, πρᾳότητός ἐστι καὶ συγγνώμης καὶ μετριοπαθείας, καὶ Καμίλλου καὶ Μετέλλου καὶ Ἀριστείδου, καὶ Σωκράτους· τὸ δ' ἐμφῦναι καὶ δακεῖν, μυρμηκῶδες καὶ μυῶδες. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄμυναν ἅμα σκοπῶν, τὸν δι' ὀργῆς τρόπον ἄπρακτον εὑρίσκω τὰ πολλά, δήγμασι χειλῶν D καὶ πρίσεσιν ὀδόντων καὶ κεναῖς ἐπιδρομαῖς καὶ βλασφημίαις ἀπειλὰς ἀνοήτους ἐχούσαις καταναλισκόμενον, εἶτα ὥσπερ ἐν τοῖς δρόμοις τὰ παιδία, τῷ μὴ κρατεῖν ἑαυτῶν, προκαταπίπτοντα τοῦ τέλους ἐφ' ὃ σπεύδει γελοίως. Ὅθεν οὐ φαύλως ὁ Ῥόδιος πρὸς ὑπηρέτην τοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ βοῶντα καὶ θρασυνόμενον, Οὐ μέλει

D. 5. ἐφ' ὃ] Sumſi a Voſſ. Moſc. 1. monuerat et Reiſk. Vulgo ἐφ' ᾧ.

X. Quo igitur modo de Philippo, cum is Olynthum excidiſſet, quidam dixit, *At certe tantam is urbem condere non poſſet:* ita etiam iræ dicere liceat, Evertere potes, perdere, dejicere: at erigere, ſervare, parcere, tolerare, manſuetudinis eſt, indulgentiæ, moderationis, et Camilli opus, Metelli, Ariſtidis, Socratis: inhærere autem et mordere, formicarum eſt et muſcarum. Verum enimvero re probe conſiderata, eam quæ ab ira dependet ulciſcendi ſui rationem invenio plerumque inefficacem, ut quæ fere in morſum labiorum, frendendum dentibus, vanas incurſiones, maledicta ſtultas habentia minas inſumatur, ac deinde ridicule ante quam ad finem ad quem feſtinabat perveniatur, ultro concidentem: ſicut pueris in curſu ob virium exilitatem uſu venit. Itaque non inepte Rhodius ille ad lictorem prætoris Romani clamantem et ferocientem, *Non curo,* inquit,

Digitized by Google

μοι τί σὺ λέγεις, ἀλλὰ τί τοῦτος σιγῇ. Καὶ τὸν Νεοπτόλεμον ὁ Σοφοκλῆς καὶ τὸν Εὐρύπυλον ὁπλίσας, ἐκόμ-
E πασ᾽ ἀλοιδόρητα, φησὶν, ἐῤῥηξάτην, ἐς κύκλα χαλκέων ὅπλων. Τὸν μὲν γὰρ σίδηρον ἔνιοι τῶν βαρβάρων φαρμάσσουσιν, ἡ δ᾽ ἀνδρία χολῆς οὐ δεῖται· βέβαπται γὰρ ὑπὸ τοῦ λόγου· τὸ δὲ θυμικὸν καὶ μανικὸν, εὐθραυστόν ἐστι καὶ σαθρόν. Ἀφαιροῦσι γοῦν αὐλοῖς τὸν θυμὸν οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν μαχομένων, καὶ Μούσαις πρὸ πολέμου θύουσιν, ὅπως ὁ λόγος ἐμμένῃ· καὶ τρεψάμενοι τοὺς πολεμίους, οὐ διώκουσιν, ἀλλ᾽ ἀνακαλοῦνται τὸν θυμὸν, ὥσπερ τὰ σύμμετρα τῶν ἐγχειριδίων εὐανακόμιστον ὄντα καὶ ῥᾴδιον. Ὀργὴ δὲ μυρίους προανεῖλε τῆς ἀμύνης, ὡς
F Κῦρον καὶ Πελοπίδαν τὸν Θηβαῖον. Ἀγαθοκλῆς δὲ πράως ἔφερε λοιδορούμενος ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων· καί τινος εἰπόντος, Κεραμεῦ, πόθεν ἀποδώσεις τοῖς ξένοις τὸν μισθόν; ἐπιγελάσας, Αἴκε ταύταν ἐξέλω. Καὶ τὸν Ἀντι-

D. 9. ἐκόμπασ᾽—ὅπλων] Nil præbent remedii codices. Salmaſius corrigebat—Ἐκόμπασ᾽ ἀλοιδόρητ᾽ ἐῤῥαξάτην—Ἐς κύκλα χαλκοῦν ὅπλον.

tu quid clames, ſed iſte quid taceat: et Sophocles Neoptolemum Eurypylumque armans, ait eos *ſine conviciis ſeſe jactaſſe.* Ferrum quidem nonnulli barbarorum veneno inficiunt, at fortitudini bile nihil opus eſt, rationem pro tinctura habenti: furioſi autem impetus iræ, putridi ſunt ac facile retunduntur. Itaque Lacedæmonii tibiarum cantu pugnantium animos iracundia ſolvunt, et ante pugnam Muſis ſacrificant, ut ratio ſibi conſtet: hoſteſque fuſos non perſequuntur, ſed revocant animum, inſtar pugionis modici facilem receptu. Ira innumeros peremit ante quam ſeſe ulciſcerentur: de quibus eſt etiam Cyrus, et Pelopidas Thebanus. Agathocles vero ab obſeſſis convicio impetitus, æquo animo tulit: et quodam dicente, *Figule, unde mercenariis perſolves ſtipendia?* reſpondit, *Ubi hanc urbem ce-*

γόνον ἀπὸ τοῦ τείχους τινὲς εἰς ἀμορφίαν ἔσκωπτον· ὁ δὲ πρὸς αὐτούς, Καὶ μὴν ἐδόκουν εὐπρόσωπος εἶναι· λαβὼν δὲ τὴν πόλιν, ἐπίπρασκε τοὺς σκώπτοντας, μαρτυρόμενος ὅτι πρὸς τοὺς δεσπότας ἕξει τὸν λόγον, ἂν πάλιν αὐτὸν λοιδορῶσιν. Ὁρῶ δὲ καὶ κυνηγοὺς σφαλλομένους ὑπ' ὀργῆς μεγάλα, καὶ ῥήτορας. Ἀριστοτέλης δὲ ἱστορεῖ Σατύρου τοὺς φίλους ἐμφράξαι τὰ ὦτα κηρῷ δίκην ἔχοντος, 459 ὅπως μὴ συγχέῃ τὸ πρᾶγμα διὰ θυμόν, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν λοιδορούμενος. Αὐτοὺς δὲ ἡμᾶς οὐ πολλάκις ἐκφεύγει τὸ κολάσαι πλημμελήσαντα δοῦλον; ἀποδιδράσκουσι γὰρ τὰς ἀπειλὰς καὶ τοὺς λόγους δείσαντες. Ὅπερ οὖν αἱ τίτθαι πρὸς τὰ παιδία λέγουσι, Μὴ κλαῖε, καὶ λήψῃ· τοῦτο πρὸς τὸν θυμὸν οὐκ ἀχρήστως λεκτέον, Μὴ σπεῦδε, μηδὲ βόα, μηδὲ ἔπειγε, καὶ μᾶλλον ἃ θέλεις γενήσεται καὶ βέλτιον. Καὶ γὰρ παῖδα πατὴρ ἰδὼν ἐπιχειροῦντά τι σιδηρίῳ διελεῖν ἢ τεμεῖν, αὐτὸς λαβὼν τὸ σιδήριον ἐποίησε· καὶ τοῦ θυμοῦ τὴν τιμωρίαν παρελόμενος, αὐτὸς

pero. Antigonus quoque de muro quibuſdam ei deformitatem exprobrantibus, *Atqui*, inquit, *videbar mihi facie eſſe honeſta:* capta deinde urbe, irriſores iſtos vendidit, proteſtatus ſi denuo conviciarentur, apud dominos ipſorum ſe acturum. Video autem et venatores et oratores per iram graviter lapſos. Ariſtoteles ait, Satyro amicos cauſam in judicio dicturo aures cera obturaſſe, ne, inimicorum irritatus maledictis, ob animi fervorem a propoſito dilaberetur. Quid? nonne nobis ipſis ſæpe evenit ut ſervus delinquens non det pœnas? aufugiunt enim minarum et verborum ob metum. Quod ergo nutrices pueris dicunt, Si non plores, accipies; id non incommode animo efferveſcenti dicemus, Noli feſtinare, non clama, non urge, eo magis et rectius fiet quod volebas. Etenim puerum pater videns aliquid ferro conantem dividere aut ſcindere, ipſe ferro accepto id facit: et iræ vindictam aliquis adimens, ipſe tuto et ſine

Digitized by Google

B ἀσφαλῶς καὶ ἀβλαβῶς καὶ ὠφελίμως ἐκόλασε τὸν ἄξιον, οὐχ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ θυμὸς ἀντ' ἐκείνου πολλάκις.

ια'. Πάντων δὲ τῶν παθῶν ἐθισμοῦ δεομένων, οἷον δαμάζοντος καὶ καταθλοῦντος ἀσκήσει τὸ ἄλογον καὶ δυσπειθὲς, οὐ πρὸς ἄλλο μᾶλλον ἐστὶν ἐγγυμνάσασθαι τοῖς οἰκέταις ἢ πρὸς τὸν θυμόν. Οὔτε γὰρ φθόνος, οὔτε φόβος, οὔτε φιλοτιμία τις ἐγγίνεται πρὸς αὐτούς· ὀργαὶ δὲ συνεχεῖς πολλὰ ποιοῦσι προσκρούσματα καὶ σφάλματα, διὰ τὴν ἐξουσίαν, ὥσπερ ἐν ὀλισθηρῷ χωρίῳ, μηδενὸς ἐνισταμένου μηδὲ κωλύοντος, ὑποφέρουσι. Οὐ γάρ ἐστιν ἀναμάρτητον ἐν πάθει τὸ ἀνυπεύθυνον κατασχεῖν,
C μὴ πολλῇ τὴν ἐξουσίαν ἐμπεριλαβόντα πραότητι, μηδὲ πολλὰς ὑπομείναντα φωνὰς γυναικὸς, καὶ φίλων ἐγκαλούντων ἀτονίαν καὶ ῥᾳθυμίαν. Οἷς μάλιστα παρωξυνόμην καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοὺς οἰκέτας, ὡς τῷ μὴ κολά-

B. 8. δὲ συνεχεῖς] Ita Xyl. Moſc. 2. Colleg. Nov. Ceteri, δὲ καὶ συνεχεῖς.
C. 1. πολλῇ] Sumſi ex Voſſ. Mez. Monuit et Reiſk. Vulgo, πολλήν.

damno atque utiliter ſupplicium digno intulit, non ſibi ipſi, ut ira ſæpenumero facit.

XI. Jam cum omnes affectus aſſuefactionem deſiderent, qua bruta et contumax animi facultas dometur, rationique ſubjiciatur, erga ſervos nullus alius exercitationem præbet affectus perinde atque ira. Non enim invidemus ſervis, non metuimus eos, neque contentionem de honore cum iis ſuſcipimus: iræ, et quidem continentes oboriuntur, et multis delictis atque offenſis cauſam præbent nos in poteſtate, tanquam lubrico loco, conſtitutos, ideoque, obſtantem aut prohibente neminem habentes, labefactant. Non enim libertas nulli cognitioni aut pœnæ ſubjecta abſtineri a peccando poteſt, niſi quis magna eam muniat manſuetudine, multaſque poſſit perferre voces mulieris et amicorum mollitiem et ſocordiam vitio dantium: quibus ego etiam vocibus maxime irritatus adverſum ſervos fui, tanquam impunitate deterio-

ζεσθαι διαφθειρομένους. Ὀψὲ μέντοι συνεῖδον ὅτι πρῶ-
τον μὲν ἐκείνους ἀνεξικακίᾳ χείρονας ποιεῖν βέλτιόν ἐστιν,
ἢ πικρίᾳ καὶ θυμῷ διαστρέφειν ἑαυτὸν εἰς ἑτέρων ἐπανόρ-
θωσιν· ἔπειτα πολλοὺς ὁρῶν αὐτῷ τῷ μὴ κολάζεσθαι πολ-
λάκις αἰδουμένους κακοὺς εἶναι, καὶ μεταβολῆς ἀρχὴν, τὴν
συγγνώμην μᾶλλον ἢ τὴν τιμωρίαν λαμβάνοντας, καὶ νὴ
Δία δουλεύοντας ἑτέροις ἀπὸ νεύματος καὶ σιωπῆς προ- D
θυμότερον, ἢ μετὰ πληγῶν καὶ μαστιγμάτων ἑτέροις, ἐπει-
θόμην ἡγεμονικώτερον εἶναι τοῦ θυμοῦ τὸν λογισμόν. Οὐ
γὰρ, ὡς ὁ ποιητὴς εἶπεν,

—— ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς·

ἀλλὰ τοὐναντίον, αἰδουμένοις ὁ σωφρονίζων ἐγγίνεται
φόβος· ἡ δὲ συνεχὴς πληγὴ καὶ ἀπαραίτητος οὐ με-
τάνοιαν ἐμποιεῖ τοῦ κακουργεῖν, ἀλλὰ τοῦ λανθάνειν πρό-
νοιαν μᾶλλον. Τρίτον, ἀεὶ μνημονεύων καὶ διανοούμενος
πρὸς ἐμαυτὸν, ὡς οὔτε ὁ τοξεύειν ἡμᾶς διδάξας ἐκώ-
λυσε βάλλειν, ἀλλὰ μὴ διαμαρτάνειν, οὔτε τῷ κολά-

D. 1. καὶ σιωπῆς] Sic D. Ceteri σιωπῆ καί.

res futuros. Sero tamen hoc primum perſpexi, præſtare eos indulgentia pejores fieri quam ſævitia et furore aliorum corrigendorum cauſa meipſum perverti. Secundo hoc etiam videns, multos impunitate eo adduci, ut mali eſſe vereantur, et mutandorum morum initium veniam potius quam pœnam iis præbuiſſe: aliiſque eos tacite ad nutum promtius quam aliis verberantibus et flagellantibus ſervire; perſuaſi mihi, ad imperandum plus conducere rationem ira. Non enim, ut poëta dixit,

—*Ubi ſit timor, hic pudor exſtat :*

ſed contra, verecundia affectis innaſcitur modeſtiæ magiſter metus. Tertio identidem memoria revolvens atque cogitans, neque eum qui ſagittas jacere nos docuit, prohibuiſſe jacere, ſed non aberrare: igitur neque punitionem impe-

ζειν ἐμποδὼν ἔσται τὸ διδάσκειν εὐκαίρως τοῦτο ποιεῖν,
E καὶ μετρίως καὶ ὠφελίμως καὶ πρεπόντως· πειρῶμαι τὴν
ὀργὴν ἀφαιρεῖν μάλιστα τῷ μὴ παραιρεῖσθαι τῶν κο-
λαζομένων τὴν δικαιολογίαν, ἀλλ' ἀκούειν. Ὅ, τε γὰρ
χρόνος ἐμποιεῖ τῷ πάθει διατριβὴν καὶ μέλλησιν ἐκ-
λύουσαν, ἥ τε κρίσις εὑρίσκει καὶ τρόπον πρέποντα καὶ
μέγεθος ἁρμόττον κολάσεως· ἔτι δὲ, οὐχ ὑπολείπεται
πρόφασις τῷ διδόντι δίκην ἀντιτείνειν πρὸς τὴν ἐπαν-
όρθωσιν, ἂν μὴ κατ' ὀργὴν ἀλλ' ἐξελεγχθεὶς κολάζη-
ται· τὸ δὲ αἴσχιστον οὐ προσέστι, φαίνεσθαι δικαιότερα τοῦ
δεσπότου λέγοντα τὸν οἰκέτην. Ὥσπερ οὖν ὁ Φωκίων
F μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν οὐκ ἐῶν προεξανίστασ-
θαι τοὺς Ἀθηναίους, οὐδὲ ταχὺ πιστεύειν, Εἰ σήμερον,
εἶπεν, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τέθνηκε, καὶ αὔριον ἔσται καὶ εἰς
τρίτην τεθνηκώς· οὕτως οἶμαι δεῖν ὑποβάλλειν ἑαυτῷ τὸν
σπεύδοντα δι' ὀργὴν ἐπὶ τὴν τιμωρίαν, Εἰ σήμερον οὗτος ἠδίκησε,

F. 5. σήμερον οὗτος] Recepi ex Voſſ. Moſc. 1. A. D. Vulgo, σήμερον οὕτως.

diri doctrina recte puniendi, et tempeſtive, utiliter atque convenienter: hæc igitur memoria recolens, maxime conor iram amoliri, quod defenſione puniendos non privo, ſed audio. Nam et tempus moram perturbationi animi injicit, et cunctationem quæ motum mitiget: et judicio invenitur ratio conveniens, modusque pœnæ juſtus: ad hæc, ei qui plectitur non datur præſcriptio correctioni ſeſe opponendi, quando non ob iram, ſed convictus pœnas dat; et, quod turpius ſit, non videbitur ſervus juſtiora quam dominus dicere. Itaque ſicut Phocion Athenienſes, audita Alexandri morte, non ſinebat præmature inſurgere, neque celeriter credere, ſed aiebat: *Si hodie, Athenienſes, mortuus eſt Alexander, etiam cras ac perendie erit mortuus:* ſic arbitror, eum, qui ad capiendum ſupplicium properat iratus, debere ſibi ſubjicere, ſi hodie iſte meruit pœnam, e-

καὶ αὔριον ἔσται καὶ εἰς τρίτην ἡσυχίας· καὶ δεινὸν οὐδέν,
εἰ δώσει δίκην βράδιον, ἀλλ' εἰ ταχὺ παθών, ἀεὶ φανεῖ-
ται μὴ ἀδικῶν· ὅπερ ἤδη συμβέβηκε πολλάκις. Τίς
γὰρ ἡμῶν οὕτω δεινός ἐστιν ὥστε κολάζειν καὶ μαστιγοῦν
δοῦλον, ὅτι πέμπτην ἢ δεκάτην ἡμέραν προσέκαυσε 460
τὸ ὄψον, ἢ κατέβαλε τὴν τράπεζαν, ἢ βράδιον ὑπήκου-
σε; καὶ μὴν ταῦτ' ἐστὶν ἐφ' οἷς εὐθὺς γενομένοις καὶ
προσφάτοις οὖσι, ταραττόμεθα, καὶ πικρῶς καὶ ἀπαρ-
αιτήτως ἔχομεν. Ὡς γὰρ δι' ὁμίχλης τὰ σώματα,
καὶ δι' ὀργῆς τὰ πράγματα μείζονα φαίνεται. Διὸ δεῖ
ταχὺ συμμνημονεύειν τῶν ὁμοίων, καὶ τοῦ πάθους ἔξωθεν
ὄντα ἀνυπόπτως, ἂν καθαρῷ τῷ λογισμῷ καὶ καθεστῶτι
φαίνηται μοχθηρόν, ἐπιστραφῆναι, καὶ μὴ προέσθαι τότε
μηδὲ ἀφεῖναι τὴν κόλασιν, ὥσπερ σιτίον, ἀνορέκτους γενο-
μένους. Οὐδὲν γὰρ οὕτως αἴτιόν ἐστι τοῦ παρούσης ὀργῆς B
κολάζειν, ὡς τὸ παυσαμένης μὴ κολάζειν, ἀλλ' ἐκλε-

A. 5. δι' ὁμίχλης] Ita omnes editi et ſcripti libri. Steph. operarum vitio, et hinc tres Gr. Lat. διὰ ὁμίχλης.

tiam cras erit, et perendie in noxa: neque in eo mali quicquam eſt, ſi ſerius luit flagitium, ſed ſi celeriter punitus perpetuo videatur inſons: quod quidem ſæpenumero accidit. Quis enim noſtrum ita ſævus eſt, ut cruciet aut flagellet ſervum, propterea quod quinto ante aut decimo die aduſſit cibum, vel menſam evertit, vel tardius dicto fuit audiens? at ob hæc ipſa, ſtatim atque ſunt et dum ſunt recentia, turbamur, et implacabiles ſævique ſumus. Ut enim per nebulam corpora, ſic per iram res videntur majores. Itaque oportet illico ſimilia in memoriam revocare, et ubi animus perturbatione vacat, tum ſi factum rationi puræ ac ſinceræ videatur pœna dignum, in id animadvertere: neque tum omittere vindictam: quo modo qui appetitu carent, cibum prætereunt. Nihil enim perinde in cauſa eſt ut ira correpti puniamus, atque hoc ipſum, quod ira ſi-

Digitized by Google

λύεσθαι, καὶ ταὐτὸν πεπονθέναι τοῖς ἀργοῖς κυβερνήταις, οἳ γαλήνης ὁρμοῦσιν, εἶτα κινδυνεύουσιν ἀνέμῳ πλέοντες. Καὶ γὰρ ἡμεῖς τοῦ λογισμοῦ κατεγνωκότες ἀτονίαν καὶ μαλακίαν ἐν τῷ κολάζειν, σπεύδομεν παρόντι τῷ θυμῷ, καθάπερ πνεύματι παραβόλῳ. Τροφῇ μὲν γὰρ ὁ πεινῶν κατὰ φύσιν χρῆται, τιμωρίᾳ δὲ ὁ μὴ πεινῶν μηδὲ διψῶν αὐτῆς· μηδὲ ὥσπερ ὄψου πρὸς τὸ κολάσαι τοῦ θυμοῦ δεόμενος, ἀλλ' ὅταν πορρωτάτω τοῦ ὀρέγεσθαι
C γένηται, προσάγων τὸν λογισμὸν ἀναγκαίως. Οὐ γὰρ, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ κατ' αὐτὸν ἐν Τυρρηνίᾳ μαστιγοῦσθαι τοὺς οἰκέτας πρὸς αὐλὸν, οὕτω πρὸς ἡδονὴν δεῖ καθάπερ ἀπολαύσματος ὀρέξει, τῆς τιμωρίας ἐμφορεῖσθαι καὶ χαίρειν κολάζοντας, εἶτα μετανοεῖν· ὧν τὸ μὲν, θηριῶδες, τὸ δὲ, γυναικῶδες· ἀλλὰ καὶ λύπης καὶ ἡδονῆς χωρὶς, ἐν

B. 4. ὁρμοῦσιν] Sic D. Colleg. Nov. et Reiſkius monuit. Vulgo, ὁρμῶσιν.
C. 5. χαίρειν κολάζοντας, εἶτα μετανοεῖν·] Sumſi a D. et Cod. Xyl. Vulgo, χαίρειν, κολάζοντας δὲ μετανοεῖν: quod Eraſm. Mez. et Reiſk. correxerunt, ſcribendo κολάσαντας.

nita non punimus, ſed languemus: cum quidem id nobis evenit, quod ignavis nautis, qui tranquillo tempore in ſtatione tenent naves, vento orto navigant cum periculo. Etenim nos rationi in puniendo languorem et mollitiem tribuentes, feſtinamus ad pœnam ira tanquam ſubito vento impellente. Qui eſurit, is cibo ſecundum naturam utitur: qui punit, is nulla ad hoc debet impelli cupiditate, neque ad eam rem ira veluti condimento indiget: ſed quando longiſſime ab ea abeſt, tunc neceſſariam rem ratione adhibita peragit. Narrat Ariſtoteles ſuo tempore ſervos in Etruria ad tibiæ cantum ſolitos flagris cædi. Non profecto item voluptatis perfruendæ gratia exſaturare animum ſumendis ſuppliciis debemus, eaque re gaudere, poſtmodo pœnitentia duci: quorum illud belluinum, hoc muliebre eſt: ſed ita exercenda eſt punitio, ut abſque ullo dolore, abſque

τῷ τοῦ λογισμοῦ χρόνῳ τὴν δίκην κολάζεσθαι, μὴ ὑπολείποντα τῷ θυμῷ πρόφασιν.

ιβ'. Αὕτη μὲν οὖν ἴσως οὐκ ὀργῆς ἰατρεία φανεῖται, διάκρουσις δὲ καὶ φυλακὴ τῶν ἐν ὀργῇ τινος ἁμαρτημάτων. Καίτοι καὶ σπληνὸς οἴδημα, σύμπτωμα μὲν D ἐπὶ πυρετοῦ, πραϋνόμενον δὲ, κουφίζει τὸν πυρετὸν, ὥς φησιν Ἱερώνυμος. Ἀλλ' αὐτῆς γε τῆς ὀργῆς ἀναθεωρῶν τὴν γένεσιν, ἄλλους ὑπ' ἄλλων αἰτιῶν ἐμπίπτοντας εἰς αὐτὴν ἑώρων, οἷς ἐπιεικῶς ἅπασι δόξα τοῦ καταφρονεῖσθαι καὶ ἀμελεῖσθαι παραγίνεται. Διὸ καὶ τοῖς παραιτουμένοις ὀργὴν, δεῖ βοηθεῖν πορρωτάτω τὴν πρᾶξιν ὀλιγωρίας ἀπάγοντας καὶ θρασύτητος, εἰς ἄνοιαν ἢ ἀνάγκην ἢ πάθος ἢ δυστυχίαν τιθεμένους· ὡς Σοφοκλῆς,

Ἀλλ' οὐ γὰρ, ὦ 'ναξ, οὐδ' ὃς ἂν βλαστῇ μένει E
Νοῦς τοῖς κακῶς πράξασιν, ἀλλ' ἐξίσταται.

Καὶ τῆς Βρισηΐδος τὴν ἀφαίρεσιν εἰς τὴν Ἄτην ἀναφέρων ὁ Ἀγαμέμνων, ὅμως,

C. 7. κολάζεσθαι] Forte, κομίζεσθαι, ut Reiſk.

ulla voluptate pœnæ exigendæ, nullaque iræ anſa reliqua fiat.

XII. Atque hæc quidem fortaſſis non iræ videbitur ſanatio, ſed amolitio et cautio, qua evitentur quæ alias per iram peccantur. Sed tamen lienis tumor febris eſt accidens, qui quidem ſedatus, etiam febrim facit leviorem, ut ait Hieronymus. Cæterum ipſius iræ originem ego contemplans, animadverti alios aliis de cauſis in iram incidere, quibus tamen fere omnibus opinio contemni ac negligi ſe adfuit. Quare qui iram deprecantur, debemus ſuccurrere, ut factum quam longiſſime a contemtu et ferocia avocantes, dementiæ, neceſſitati, perturbationi, infortuniove alicui imputemus. Tale eſt illud apud Sophoclem:

O rex, prior mens, vegeta quantumvis fiet,
Adverſis rebus haud manet, ſed excidit.

Et Briſeidis raptum Agamemnon Atæ aſcribens, ait deinde,

Digitized by Google

*Ἂψ ἐθέλει ἀρέσαι, δόμεναι τ' ἀπερείσι' ἄποινα.

Καὶ γὰρ τὸ δεῖσθαι, τοῦ μὴ καταφρονοῦντός ἐστι, καὶ ταπεινὸς φανεὶς ὁ ἀδικήσας ἔλυσε τὴν τῆς ὀλιγωρίας δόξαν. Οὐ δεῖ δὲ ταῦτα περιμένειν τὸν ὀργιζόμενον, ἀλλὰ τὸ τοῦ Διογένους, Οὗτοί σου καταγελῶσιν, ὦ Διόγενες, Ἐγὼ δὲ οὐ καταγελῶμαι· λαμβάνειν ἑαυτῷ, καὶ καταφρονεῖσ-
F θαι μὴ νομίζειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκείνου καταφρονεῖν, ὡς δι' ἀσθένειαν ἢ πλημμέλειαν, ἢ προπέτειαν, ἢ ῥαθυμίαν, ἢ ἀνελευθερίαν, ἢ γῆρας, ἢ νεότητα, πλημμελοῦντος. Οἰκέταις δὲ καὶ φίλοις ἀφετέον τὸ τοιοῦτο παντάπασιν· οὐ γὰρ ὡς ἀδυνάτων, οὐδ' ὡς ἀπράκτων, ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν ἢ δι' εὔνοιαν, οἱ μὲν ὡς χρηστῶν, οἱ δὲ ὡς φιλούντων καταφρονοῦσι. Νυνὶ δὲ οὐ μόνον πρὸς γυναῖκα καὶ δούλους καὶ φίλους, ὡς καταφρονούμενοι, τραχέως ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ πανδοκεῦσι καὶ ναύταις καὶ ὀρεωκόμοις μεθύουσι, πολλάκις ὑπ' ὀργῆς συμπίπτομεν, οἰόμενοι
461 καταφρονεῖσθαι· καὶ κυσὶν ὑλακτοῦσι, καὶ ὄνοις ἐμβαλ-

Te placare volo, et tibi maxima munera ferre.

Deprecari enim non eſt contemnentis, et qui injuriam fecit, ubi humilem ſeſe exhibet, opinionem faſtus diluit. Quanquam iraſcenti hæc non ſunt exſpectanda: ſed quod Diogenes dicentibus *Hi te rident*, reſpondit, *Ego autem non rideor:* id ſibi ſumere, atque exiſtimare debet, non ſe contemni, ſed potius eum ſibi contemnendum eſſe, a quo læſus eſt: quippe cujus peccatum ab imbecillitate, errore, temeritate, incuria, illiberalitate, ætate vel provectiore jam, vel admodum tenera, fuerit profectum. Famulis autem et amicis hoc omnino largiendum eſt: non enim ut impotentes aut ignavi, ſed ob æquanimitatem noſtram et benevolentiam, vel ut benigni, vel ut amantes ſpernimur. Nunc vero non modo adverſus uxorem, ſervos, amicos, tanquam deſpecti ab iis, exaſperamur: ſed et cum cauponibus, et nautis, et agaſonibus ebriis ſæpe per iram nos committimus, contemni putantes: et canibus latrantibus

λουσι χαλεπαίνομεν· ὡς ἐκεῖνος ὁ βουλόμενος τύπτειν τὸν ὀνηλάτην· εἶτ᾽ ἀνακεκραγότος ὅτι Ἀθηναῖός εἰμι, Σὺ μὲν οὐκ εἶ Ἀθηναῖος, τὸν ὄνον λέγων ἔτυπτε, καὶ πολλὰς ἐνεφόρει πληγάς.

ιγ΄. Καὶ μὴν τάς γε συνεχεῖς καὶ πυκνὰς καὶ κατὰ μικρὰν ἐν τῇ ψυχῇ συλλεγομένας ὀργάς, μάλιστα φιλαυτία καὶ δυσκολία μετὰ τρυφῆς καὶ μαλακίας, οἷον ἐσμὸν ἢ σφηκιὰν ἡμῖν ἐντίκτουσι. Διὰ μεῖζον οὐδὲν εὐκολίας καὶ ἀφελείας ἐφόδιον εἰς πρᾳότητα πρὸς οἰκέτας καὶ γυναῖκα καὶ φίλους, τῷ δυναμένῳ συμφέρεσθαι τοῖς παροῦσι, καὶ μὴ δεομένῳ πολλῶν καὶ περιττῶν·

Ὁ δ᾽ οὔτ᾽ ἄγαν ὀπτοῖσιν, οὔθ᾽ ἑφθοῖς ἄγαν, B
Οὔθ᾽ ἧττον, οὔτε μᾶλλον, οὔτε διὰ μέσου
Ἠρτυμένοισι χαίρων, ὥς γ᾽ ἐπαινέσαι·

χιόνος δὲ μὴ παρούσης, οὐκ ἂν πιὼν, οὔτε ἄρτον ἐξ ἀγορᾶς φαγὼν, οὐδὲ ὄψου γευσάμενος ἐν λιτοῖς ἢ κεραμεοῖς

B. 2. Οὔθ᾽—ὥς γ᾽] Secutus ſum Xylandrum. Ceteri, Οὔτε—ὥστε. Latina Eraſmi retuli, ut veriora: qui ceterum, reliqua deinceps ad κεκινημένως ad eundem poetæ locum retulit. Dubito an recte.

aut aſinis occurrentibus indignamur: ut ille, qui cum agaſonem vellet ferire, et is exclamaſſet Athenienſem ſe eſſe, ad aſinum converſus, ac fatus, *Tu vero Athenienſis non es*, multis verberibus beſtiam obruit.

XIII. Atqui continentes, et crebras, ac paulatim apud animum collectas iras, præcipue ſui amor et moroſitas cum luxu mollitieque juncta nobis veluti apum aut veſparum examen ingenerat. Itaque ad manſuetudinem et erga uxorem et amicos non eſt quicquam plus emolumenti adferens, quam facilitas et ſimplicitas, ſi diſcamus præſentibus eſſe contenti, neque multa et otioſa requiramus: qualis ille apud Poëtam:

At qui nec aſſis, qui nec elixis nimis,
Nec plus minuſve, nec cibis gaudet ſede
Medio apparatis, ſic ut appoſita approbet.

Qui autem niſi nive præſente non bibit, neque panem in foro emtum edit, neque obſonium guſtat vili aut figlina

σκεύεσιν, οὐδὲ κοιμηθεὶς ἐπὶ στρωμνῆς μὴ οἰδούσης, ὥσπερ θαλάττης διὰ βάθους κεκινημένης· ῥάβδοις δὲ καὶ πληγαῖς τοὺς περὶ τράπεζαν ὑπηρέτας ἐπιταχύνων μετὰ δρόμου καὶ βοῆς καὶ ἱδρῶτος, ὥσπερ φλεγμονῶν καταπλάσματα κομίζοντας, ἀσθενεῖ καὶ φιλαιτίῳ καὶ μεμψιμοίρῳ
C δουλεύων διαίτῃ, καθάπερ ὑπὸ βηχὸς ἐνδελεχοῦς ἢ προσκρουσμάτων πολλῶν, ἔλαθεν ἑλκώδη καὶ καταῤῥοϊκὴν διάθεσιν περὶ τὸ θυμοειδὲς ἀπεργασάμενος. Ἐθιστέον οὖν τὸ σῶμα δι᾽ εὐτελείας πρὸς εὐκολίαν, αὔταρκες ἑαυτῷ γινόμενον· οἱ γὰρ ὀλίγων δεόμενοι, πολλῶν οὐκ ἀποτυγχάνουσι. Καὶ δεινὸν οὐδὲν, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς τροφῆς, σιωπῇ χρήσασθαι τοῖς παρατυγχάνουσι, καὶ μὴ πολλὰ χολουμένους καὶ δυσκολαίνοντας, ἀπρεπέστατον ὄψον ἐμβαλεῖν ἑαυτοῖς καὶ φίλοις τὴν ὀργήν.

Δόρπου δ᾽ οὐκ ἂν πως ἀχαρίστερον ἄλλο γένοιτο,

C. 8. μὴ πολλὰ χολουμένους] μὴ πολλὰ φοβουμένους C. Moſc. 2. Colleg. Nov. Schott. Anon. T. V. B. Neutra lectio ſana videtur. Forte corrigendum, περὶ πολλὰ ὀχλουμένους.

allatum in patina, neque niſi turgenti inſtar maris e profundo exagitati lecto indormit qui baculis et verberibus famulos ad menſam miniſtrantes urget cum clamore, curſu et ſudore ut accelerent, perinde ac ſi irent inflammato ulceri cataplaſmata allatum: hic imbecillæ et moroſæ atque ad culpanda quævis inſerviens victus rationi, non ſentit ſe tanquam tuſſi continente aut crebris offenſis, affectionem quandam ulceribus et deſtillationibus obnoxiam, quibus iracundia augeatur, parare. Proinde corpus frugalitate ad facilitatem eſt adſuefaciendum, ut contentum quovis victu eſſe poſſit. Nam qui pauca requirunt, non multis excidunt. Neque ita ardua res eſt, facto ab alimentis initio, tacite iis quæ oblata ſunt uti; non ſtomachando et quiritando ſibi amiciſque obſonium longe inviſiſſimum inferre iram. Nam

Dicere quid cœna po s ingratius iſta,

Digitized by Google

διὰ προσκαυσιν ἢ καπνὸν, ἢ ἁλῶν ἔνδειαν, ἢ ψυχρότε-
ρον ἄρτον, οἰκετῶν τυπτομένων, καὶ λοιδορουμένης γυναικός. D
Ἀρκεσιλάου δὲ μετὰ ξένων τινῶν ἑστιῶντος τοὺς φίλους, παρ-
ετέθη τὸ δεῖπνον· ἄρτοι δὲ οὐκ ἦσαν, ἀμελησάντων
πρίασθαι τῶν παίδων. Ἐφ' ᾧ τίς οὐκ ἂν ἡμῶν διέῤῥηξε
τοὺς τοίχους κεκραγώς; Ὁ δὲ μειδιάσας, Οἷόν ἐστιν,
ἔφη, τὸ συμποτικὸν εἶναι τὸν σοφόν. Τοῦ δὲ Σωκράτους ἐκ
παλαίστρας παραλαβόντος τὸν Εὐθύδημον, ἡ Ξανθίππη
μετ' ὀργῆς ἐπιστᾶσα καὶ λοιδορήσασα, τέλος ἀνέτρεψε
τὴν τράπεζαν· ὁ δὲ Εὐθύδημος ἐξαναστὰς ἀπῄει περίλυ-
πος γενόμενος· καὶ ὁ Σωκράτης, Παρὰ σοὶ δὲ, εἶπεν, οὐ E
πρώην ὄρνις τις εἰσπτᾶσα ταυτὸ τοῦτο ἐποίησεν; ἡμεῖς δ'
οὐκ ἠγανακτήσαμεν. Δεῖ γὰρ σὺν εὐκολίᾳ καὶ γέλωτι καὶ φιλο-
φροσύνῃ τοὺς φίλους δέχεσθαι, μὴ τὰς ὀφρῦς συνάγοντας,
μηδὲ φρίκην καὶ τρόμον ἐμβάλλοντας τοῖς ὑπηρετοῦσιν. Ἐθισ-
τέον δὲ καὶ σκεύεσιν εὐκόλως ὁμιλεῖν ἅπασι, καὶ μὴ τῷδε
μᾶλλον ἢ τῷδε χρῆσθαι· καθάπερ ἔνιοι πολλῶν παρόντων,

ubi, quia aduſtum ſit aliquid, aut fumum oleat, aut ſal deſit, aut frigidior ſit panis, ſervi cæduntur, et uxori fit convicium? Arceſilaus cum peregrinos quoſdam, cumque his amicos convivio accepiſſet, cibo appoſito panes deerant, quod eos emere pueri neglexiſſent. Quis hic noſtrum parietes vociferando non rupiſſet? at ille ſubridens: *Qualis*, inquit, *res eſt, ſapientem eſſe conviviis aptum?* Socrates a palæſtra ſecum duxerat ad cœnam Euthydemum: ibi cum Xanthippe irata accurriſſet, ac factis conviciis, menſam ad extremum ſubvertiſſet, ſurgens Euthydemus magno concepto dolore abitum parabat: tum Socrates, *Nonne*, inquit, *nuper apud te gallina quædam involans idem hoc fecit, nihil me indignante?* Amici enim cum facilitate quadam, riſu et blanditiis ſunt excipiendi, non ſuperciliis contractis, aut horrore ac tremore famulis incuſſo. Condocefaciamus etiam nos, ut vaſis facile quibuſvis, non uno aliquo præ reliquis, utamur: ſicut nonnulli multis ad ma-

Digitized by Google

ἂν ἐθελόμενοι καθάριον, ὡς Μάριον ἱστοροῦσιν, ἢ ῥυτὸν, οὐκ
ἂν ἑτέρῳ πίοιεν· οὕτω δὲ καὶ περὶ ληκύθους ἔχουσι, καὶ πρὸς
στλεγγίδας, ἀγαπῶντες ἐκ πασῶν μίαν, εἶτα ὅταν συν-
F τριβῇ τι τούτων ἢ ἀπόληται, βαρέως φέρουσι καὶ κολά-
ζουσι. Ἀφεκτέον οὖν τῷ πρὸς ὀργὴν φαύλως ἔχοντι καὶ
τῶν σπανίων καὶ περιττῶν, οἷον ἐκπωμάτων καὶ σφραγί-
δων καὶ λίθων πολυτελῶν· ἐξίστησι γὰρ ἀπολλύμενα
μᾶλλον τῶν εὐποριστῶν καὶ συνήθων. Διὸ καὶ τοῦ Νέρωνος
ὀκτάγωνόν τινα σκηνὴν ὑπερφυὲς κάλλει καὶ πολυτελείᾳ
θέαμα κατασκευάσαντος, Ἤλεγξας, ἔφη ὁ Σενέκας,
πένητα σεαυτόν· ἐὰν γὰρ ταύτην ἀπολέσῃς, ἑτέραν οὐ
462 κτήσῃ τοιαύτην· καὶ μέντοι καὶ συνέπεσε, τοῦ πλοίου
καταδύντος, ἀπολέσθαι τὴν σκηνήν· ὁ δὲ Νέρων ἀνα-
μνησθεὶς τοῦ Σενέκα, μετριώτερον ἤνεγκεν. Ἡ δὲ περὶ τὰ
πράγματα εὐκολία, καὶ πρὸς οἰκέτας εὔκολον ποιεῖ καὶ πρᾶον·
εἰ δὲ πρὸς οἰκέτας, δῆλον ὅτι καὶ πρὸς φίλους καὶ πρὸς

E. 8. ἢ ῥυτὸν] Sic Baſ. Xyl. Colleg. Nov. Vulgo, ἤρυτον.

num propoſitis, unum deligentes cantharium, ut Marius, ex alio nolunt bibere: ſimiliter etiam de trullis oleariis ſentientes, et ſtrigilibus, de omnibus unam deligunt: ac confractum aut amiſſum ubi tale aliquid eſt, graviter ferunt et plectunt. Proclivi ergo ad iram cavendum etiam eſt a rebus raris et curioſe elaboratis, qualia ſunt pocula, ſigilla, et pretioſi lapides: hæc enim perdita, magis furorem cient quam partu facilia et quotidiana. Neronem, cum is octangulam ſcenam, ob ſumtus magnitudinem pulchritudinemque ſpectaculum admirabile, confici curaſſet, Seneca reprehendit dicens: *Nunc te pauperem eſſe demonſtraviſti: hac enim ſcena amiſſa, ſimilem aliam nullam adipiſceris:* et quidem contigit, ut ea ſcena, navi ſubmerſa, periret: et Senecæ verborum recordatus Nero caſum eum animo æquiore tulit. Facilitas porro quam rebus adhibemus, etiam erga ſervos manſuetum facilemque reddit: ac proinde abſque dubio etiam adverſus amicos et ſubditos.

Digitized by Google

ἀρχομένους. Ὁρῶμεν δὲ καὶ δούλους νεωνήτους περὶ τοῦ πριαμένου πυνθανομένους, οὐκ εἰ δεισιδαίμων, οὐδ' εἰ φθονερός, ἀλλ' εἰ θυμώδης· καὶ ὅλως σὺν ὀργῇ, μηδὲ σωφροσύνην ἄνδρας γυναικῶν, μηδὲ ἔρωτα γυναῖκας ἀνδρῶν ὑπομένειν δυναμένας, μηδὲ συνήθεια ἀλλήλων B
φίλους. Οὕτως οὔτε γάμος οὔτε φιλία μετ' ὀργῆς ἀνεκτόν· ἀλλὰ χωρὶς ὀργῆς καὶ μέθη κοῦφόν ἐστιν· ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ νάρθηξ, ἱκανὸς κολαστὴς τοῦ μεθύοντος, ἂν μὴ προσγενόμενος ὁ θυμὸς ὠμηστὴν καὶ μαινόλην ἀντὶ λυαίου καὶ χορείου ποιήσῃ τὸν ἄκρατον· καὶ τὴν μανίαν αὐτὴν καθ' αὑτὴν ἡ Ἀντίκυρα θεραπεύει, μιχθεῖσα δὲ ὀργῇ, τραγῳδίας ποιεῖ καὶ μύθους.

ιδʹ. Δεῖ δὲ μήτε παίζοντας αὐτῇ διδόναι τόπον, ἔχθραν γὰρ ἐπάγει τῇ φιλοφροσύνῃ· μήτε κοινολογουμένους, φιλονεικίαν γὰρ ἐκ φιλολογίας ἀπεργάζεται· μήτε δικάζοντας, ὕβριν γὰρ τῇ ἐξουσίᾳ προστίθησι· μήτε παιδεύοντας, ἀθυμίαν γὰρ ἐμποιεῖ καὶ μισολογίαν· μήτε εὐ- C

Videmus etiam ſervos nuper emtos, non quærere, an ſuperſtitioſum vel invidum, ſed an iracundum nacti ſint dominum: denique cernimus, ubi iræ locus eſt, ibi neque pudicitiam mulierum viris, neque mulieribus maritorum amorem, neque conſuetudinem amicorum, neque conjugium, neque ſocietatem eſſe tolerabilem. Atqui abſque ira ſit, etiam ebrietas moleſta non eſt: ferula enim dei iſtius ſufficit ad caſtigandum ebrium, niſi ubi ira accedente pro Lyæo et Choræo, (id eſt animum laxante et choreas ſuadente,) Crudelem et Furioſum Bacchum facimus: tum inſaniam ipſa pro ſe ſanat Anticyra, iræ conjuncta tragœdias et fabulas exhibet.

XIV. Proinde iræ neque inter jocos dandus eſt locus, amicitiam enim in odium mutat: neque in diſputatione, nam ſtudium cognoſcendi in libidinem contendendi vertit: neque in judicio, poteſtati enim inſolentiam addit: neque in inſtitutione liberali, animo enim mœſtitiam ingerit, odiumque diſciplinæ gignit: ne-

Digitized by Google

τυχοῦντας, αὔξει γὰρ τὸν φθόνον· μήτε δυστυχοῦντας, ἀφαιρεῖ γὰρ τὸν ἔλεον, ὅταν δυσκολαίνωσι καὶ μάχωνται τοῖς συναχθομένοις, ὡς ὁ Πρίαμος,

> Ἔρρετε λωβητῆρες ἐλεγχέες· οὔ νυ καὶ ὑμῖν
> Ἐστὶ γόος, ὅτι μ' ἤλθετε κηδήσοντες;

Ἡ δ' εὐκολία τοῖς μὲν βοηθεῖ, τὰ δ' ἐπικοσμεῖ, τὰ δὲ συνηδύνει· περιγίνεται δὲ τῇ πρᾳότητι, καὶ θυμοῦ καὶ δυσκολίας ἁπάσης· ὥσπερ Εὐκλείδης, τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς αὐτὸν ἐκ διαφορᾶς εἰπόντος, Ἀπολοίμην εἰ μή σε τιμωρησαίμην, Ἐγὼ δέ, φήσας, ἀπολοίμην εἰ μή σε
D πείσαιμι, διέτρεψε παραχρῆμα καὶ μετέθηκε. Πολέμων δέ, λοιδοροῦντος αὐτὸν ἀνθρώπου φιλολίθου καὶ περὶ σφραγίδια πολυτελῆ νοσοῦντος, ἀπεκρίνατο μὲν οὐδέν, τῶν δὲ σφραγιδίων ἑνὶ προσεῖχε τὸν νοῦν, καὶ κατεμάνθανεν· ἡσθεὶς οὖν ὁ ἄνθρωπος, Μὴ οὕτως, εἶπεν, ὦ Πολέμων, ἀλλ' ὑπ' αὐγὰς θεῶ, καὶ πολύ σοι βέλτιον φανεῖται. Ὁ δ' Ἀρίστιππος, ὀργῆς αὐτῷ πρὸς Αἰσχίνην γενομένης,

que in rebus ſecundis, quia invidiam auget: neque adverſis, nam miſericordia ſe privant, qui miſerantibus infenſi ſunt et cum iis litigant, ut Priamus,

> *Ite malam hinc in rem probroſa et peſſima turba:*
> *Nilne domi veſtræ quod deploretis habetis,*
> *Quod noſtro vultis ſolatia promere luctu?*

Facilitas contra quibuſdam rebus opitulatur, alias ornat, quibuſdam ſuavitatem conciliat: et manſuetudine iram moroſitatemque omnem abolet. Sic Euclides fratri dicenti in quodam jurgio, *Peream, niſi te ulciſcar*, reſpondens, *Ego vero peream, niſi te in meam traduxero ſententiam*, confeſtim pudorem homini incuſſit, et mutavit. Polemon maledictis inceſſitus a quodam homine lapidum pretioſorum ſtudioſo, et qui vitio conquirendi ſigilla magno emta laboraret, nihil reſpondit, ſed ſigillorum uni animum advertit, idque perſpexit: quo facto delectatus ille, *Non ſic*, inquit, *Polemon, ſed expoſitum luci contemplare, longe enim pulchrius tibi videbitur*. Ariſtippus, ira adverſus Æſchinem aliquando oborta, inter-

Digitized by Google

καί τινος εἰπόντος, Ὦ Ἀρίστιππε, ποῦ ὑμῶν ἡ φιλία; Καθεύδει, φησὶν, ἐγὼ δὲ αὐτὴν ἐγερῶ. Καὶ τῷ Αἰσχίνῃ προσελθὼν εἶπεν, Οὕτως σοι δοκῶ παντάπασιν ἀτυχὴς τις εἶναι καὶ ἀνήκεστος, ὥστε μὴ νουθεσίας τυχεῖν; Ὁ δ' Αἰσχίνης, Οὐδὲν, ἔφη, θαυμαστὸν, εἰ πρὸς πάντα τῇ φύσει E
μου διαφέρων, κἀνταῦθα τὸ δέον πρότερος συνεῖδες.

Καὶ γὰρ κάπρον φριξαύχεν' οὐ μόνον γυνὴ,
Παῖς δ' ἂν νεογνὸς χειρὶ προσκνήθων νέᾳ,
Κλίναι παλαιστοῦ παντὸς εὐμαρέστερον.

Ἀλλ' ἡμεῖς ἀγριαίνοντα τιθασεύομεν ζῶα καὶ πραΰνομεν, λυκιδεῖς καὶ σκύμνους λεόντων ἐν ταῖς ἀγκάλαις περιφέροντες, εἶτα καὶ τέκνα καὶ φίλους καὶ συνήθεις ἐκ- F
βάλλομεν ὑπ' ὀργῆς, οἰκέταις δὲ καὶ πολίταις τὸν θυμὸν ὥσπερ θηρίον ἐφίεμεν· οὐ καλῶς ὑποκοριζόμενοι μισοπονηρίαν, ἀλλ' ὥσπερ, οἶμαι, τῶν ἄλλων παθῶν ψυχῆς καὶ νοσημάτων, τὸ μὲν πρόνοιαν, τὸ δὲ ἐλευθεριότητα, τὸ δὲ εὐσέβειαν καλοῦντες, οὐδενὸς ἀπαλλαγῆναι δυνάμεθα.

F. 3. ἐφίεμεν] Ita C. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Mez. Vulgo, ἀφίεμεν.

rogatus a quodam, *Ubi nunc veſtra illa, Ariſtippe, amicitia?* reſpondit, *Dormit illa, at ego eam reſuſcitabo:* et Æſchinem conveniens, *Itane,* inquit, *prorſum ego tibi infelix et inſanabilis videor, ut me caſtigatione indignum putes?* Tum Æſchines, *Nihil,* ait, *miri eſt, ſi in aliis rebus omnibus me ingenioſior, etiam hic prior ſenſiſti quid facto opus eſſet.*

Non tantum enim mulier caprum horrentem juba,
Tenera puellus ſed quoque pruriens manu
Quovis palæſtra facilius proſtraverit.

At enim nos qui feras cicuramus, et luporum demulcemus, ac leonum catulos in ulnis circumgeſtamus, iidem iræ concedentes, liberis, amicis, familiaribuſque ejectis, ſervis noſtris civibuſque excandeſcentiam animi noſtri quaſi feram immittimus: non profecto odii malorum nomine hoc vitium, ut molliori, probe velantes: ſed, niſi fallor, eadem ratione et reliquis animi perturbationibus atque vitiis huic prudentiæ, aliæ liberalitatis, alteri pietatis nomen affingentes, iſtarum nullam dimittere poſſumus.

ιε'. Καίτοι, καθάπερ ὁ Ζήνων ἔλεγε, τὸ σπέρμα σύμ-
μιγμα καὶ κέρασμα τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ὑπάρ-
χειν ἀπεσπασμένον, οὕτως ἔοικε τῶν παθῶν πανσπερμία
463 τις ὁ θυμὸς εἶναι· καὶ γὰρ λύπης ἐμπέπλησται καὶ ἡδο-
νῆς καὶ ὕβρεως· καὶ φθόνου μὲν ἔχει τὴν ἐπιχαιρεκακί-
αν· φόνου δὲ καὶ χείρων ἐστὶν, ἀγωνίζεται γὰρ οὐχὶ μὴ πα-
θεῖν αὐτὸς, ἀλλὰ παθεῖν κακῶς ἐπιτρίψας ἕτερον· ἐπι-
θυμίας δὲ αὐτὸ τὸ ἀτερπέστατον ἐμπέφυκεν, εἴ γε δὴ τοῦ
λυπεῖν ἕτερον ὄρεξίς ἐστι. Διὸ τῶν μὲν ἀσώτων ταῖς οἰ-
κίαις προσιόντες, αὐλητρίδος ἀκούομεν ἑωθινῆς, καὶ πη-
λὸν ὥς τις εἶπεν οἴνου, καὶ σπαράγματα στεφάνων, καὶ
κραιπαλῶντας ὁρῶμεν ἐπὶ θύραις ἀκολούθους· τὰ δὲ τῶν
πικρῶν ἐγκαλύμματα καὶ δυσκόλων, ἐν τοῖς προσώ-
B ποις τῶν οἰκετῶν ὄψει, καὶ τοῖς στίγμασι καὶ ταῖς πέδαις·

A. 3. φόνου—ἕτερον] Utcumque ferri poteſt oratio, tamen quid ad ejus integritatem requiri videtur.

A. 8. ὥς τις] Dedi ex Moſc. 1. 2. Schott. Mez. quibuſcum ita conſentiunt A. D. ut habeant ὥς τι. Vulgo, ὅστις.

XV. Et tamen, ſicut Zeno dicebat, ſemen eſſe mixturam atque temperaturam ab omnibus avulſam animæ facultatibus, ſic omnium animi perturbationum ſemina videntur in iram confluxiſſe: nam et doloris particulam ſibi ſumſit, et voluptatis, et inſolentiæ: habet hoc ab invidentia, quod aliorum e malis gaudium percipit: deterior eſt homicidii affectatione; non enim in hoc elaborat, ut nihil patiatur ipſe, ſed cupit male ſibi eſſe, dum modo alterum perdat; denique concupiſcentiæ id quod eſt minime jucundum, in ſe habet ira; ſiquidem dicenda eſt appetitio, quando alteri quis vult ægre facere. Hinc adeo fit, ut cum ad intemperantia diffluentium domos accedimus, tibicinam audiamus matutinam, et argillam (ut quidam aiebat) terra vino rigata factam, et divulſorum fragmenta ſertorum, et famulos in foribus ebrios: indicia autem amarulentorum et moroſorum hominum poſſis conſpicere in faciebus ſervorum, ſtigmatis, compedibus:

Digitized by Google

Αἰεὶ δ' ἀοιδῶν μοῦνος ἐν στέγαις
ὀργίλου ἀνδρὸς,
Κωκυτὸς ἐμπέπτωκε, ——

μαστιγουμένων ἔνδον οἰκονόμων, καὶ στρεβλουμένων θεραπαινίδων· ὥστε τοῦ θυμοῦ τὰς λύπας ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ἡδοναῖς οἰκτείρειν ὁρῶντας.

ις'. Οὐ μὴν ἀλλὰ ὅσοις γε συμβαίνει διὰ μισοπονηρίαν ἀληθῶς ἁλίσκεσθαι πολλάκις ὑπὸ ὀργῆς, τὸ ἄγαν ἀφαιρετέον αὐτῆς καὶ τὸ ἄκρατον ἅμα τῇ σφοδρᾷ πίστει περὶ τῶν συνόντων· αὕτη γὰρ αὔξει μάλιστα τῶν αἰτιῶν τὸν θυμὸν, ὅταν ἢ χρηστὸς ὑποληφθεὶς ἀναφανῇ μοχθηρὸς, ἢ φιλεῖν δόξας ἐν διαφορᾷ τινι καὶ μέμψει γένηται. Τὸ δὲ ἐμὸν ἦθος, οἶσθα δήπουθεν ἡλίκαις C
ῥοπαῖς φέρεται πρὸς εὔνοιαν ἀνθρώπων καὶ πίστιν· ὥσπερ οὖν οἱ κατὰ κενοῦ βαίνοντες, ὅπου μᾶλλον ἐπερείδω τῷ φιλεῖν ἐμαυτὸν, ἁμαρτάνω μᾶλλον, καὶ σφαλλόμενος ἀνιῶμαι· καὶ τοῦ μὲν φιλεῖν ἀπαρύσαι τὸ ἐμπαθὲς ἄγαν καὶ

Semperque ſolus iracundi in ædibus
Auditur ejulatus cantor :—

dum intus diſpenſator flagellatur, torquentur ancillæ: ita quidem, ut qui iſthæc tam triſtia ab animi excandeſcentia profecta vident, ipſas etiam iracundi voluptates miſereantur.

XVI. Tamen quibus accidit ut malorum odio vero aliquoties ab ira vincantur, ii nimiam vehementiam ſimul et perſuaſionem de fide eorum quibuſcum degunt nimiam debent deponere: non eſt enim alia cauſa, quæ vehementius animum inflammet, quam cum pro probo aliquis habitus, pravus eſſe deprehenditur, aut cum eo jurgium vel diſcordia incidit, qui amare videbatur. Meum quidem noſti ingenium, quantis momentis ſcilicet id impellatur ad complectendos benevolentia homines, iiſque adhibendam fidem: ac mihi id uſu venit, quod deſcendentibus per inane, quanto magis innitor alicui, eum amando, tanto magis fallor, et deceptum me eſſe indignor. Et nimiam quidem ad amandum propenſionem

Digitized by Google

πρόθυμον οὐκ ἂν ἔτι δυνηθείην· τῷ δὲ πιστεύειν σφόδρα, χρησαίμην ἂν ἴσως χαλινῷ, τῇ Πλάτωνος εὐλαβείᾳ· καὶ γὰρ Ἑλικῶνα τὸν μαθηματικὸν οὕτως ἐπαινεῖν φησιν, ὡς φύσει εὐμετάβολον ζῶον, καὶ τοὺς τεθραμμένους
D ἐν τῇ πόλει καλῶς, δεδιέναι μὴ ἄνθρωποι καὶ σπέρματα ἀνθρώπων ὄντες, ἐκφήνωσί που τῆς φύσεως τὴν ἀσθένειαν. Ὁ δὲ Σοφοκλῆς λέγων ὅτι,

Τὰ πλεῖστα φωρῶν αἰσχρὰ φωράσεις βροτῶν,

ἄγαν ἔοικεν ἡμῖν ἐπεμβαίνειν καὶ κολούειν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ δύσκολον τοῦτο τῆς κρίσεως καὶ φιλαίτιον, εὐκολωτέρους ποιεῖ ταῖς ὀργαῖς· ἐκστατικὸν γὰρ ἐστὶ τὸ ἄφνω καὶ τὸ ἀπροσδόκητον· δεῖ δὲ, ὥς που καὶ Παναίτιος ἔφη, χρῆσθαι τῷ Ἀναξαγόρα, καὶ καθάπερ ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ παιδὸς εἶπεν, Ἤιδειν ὅτι θνητὸν ἐγέννησα,
E τοῦτο τοῖς παροξύνουσιν ἕκαστον ἐπιφωνεῖν ἁμαρτήμασιν, Ἤιδειν ὅτι σοφὸν οὐκ ἐπριάμην δοῦλον, Ἤιδειν ὅτι ἀπα-

abjicere, jam nunc mihi non eſt amplius integrum. Nimiæ credulitati fortaſſe hoc injiciam frænum, quo ſibi Plato cavit, qui neque Heliconem mathematicum abs ſe laudatum dicebat, ut natura mutabile animal: et metuere ſe ne qui in civitate eſſent bene educati, utpote homines et ſemen hominum, alicubi naturæ imbecillitatem demonſtrarent. Sophocles autem nimis videtur nobis inſultare, noſque premere, hæc dicens:

Mortalium res perſcrutans, intelliges

Pleraſque turpes.—

Et tamen moroſum hoc atque conquerendi de omnibus nimio ſtudio editum judicium, facit ut levius iraſcamur. Subita enim et improviſa facile de ſtatu rationis dejiciunt. Oportet autem, ut Panætius alicubi docuit, Anaxagoram imitari: utque is narrata filii morte reſpondit, *Sciebam me genuiſſe mortalem:* ita irritantibus identidem nos delictis hoc accinere, *Sciebam me cum emerem ſervum, non emiſſe ſapientem: Sciebam me paraſſe*

θῆ τὸν φίλον οὐκ ἐκτησάμην, Ἤδειν ὅτι τὴν γυναῖκα, γυναῖκα εἶχον. Ἂν δὲ κἀκεῖνό τις ἐπιφθεγγόμενος ἀεὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος, Ἦπου ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; ἔξωθεν εἴσω τὸν λογισμὸν ἀναστρέφῃ, καὶ παρεμβάλλῃ ταῖς μέμψεσι τὴν εὐλάβειαν, οὐ πολλῇ χρήσεται μισοπονηρίᾳ πρὸς ἑτέρους, πολλῆς ὁρῶν ἑαυτὸν συγγνώμης δεόμενον. Νῦν δὲ ἕκαστος ἡμῶν ὀργιζόμενος καὶ κολάζων, Ἀριστείδου φωνὰς ἐπιφέρει καὶ Κάτωνος, Μὴ κλέπτε, Μὴ ψεύδου· Διὰ τί ῥᾳθυμεῖς; καί, ὃ δὴ πάντων αἴσχιστόν ἐστιν, ὀργιζομένοις ἐπιτιμῶμεν μετ' ὀργῆς, καὶ τὰ διὰ θυμὸν ἡμαρτημένα, θυμῷ κολάζομεν, οὐχ ὥσπερ οἱ ἰατροὶ

Πικρῷ πικρὰν κλύζουσι φαρμάκῳ χολήν,

ἀλλὰ μᾶλλον ἐπιτείνοντες καὶ προσεκταράττοντες. Ὅταν οὖν ἐν τούτοις γένωμαι τοῖς ἐπιλογισμοῖς, ἅμα τι πειρῶμαι καὶ τοῦ πολυπράγμονος ἀφαιρεῖν. Τὸ γὰρ 464
ἐξακριβοῦν ἅπαντα καὶ φωρᾶν, καὶ πᾶσαν ἕλκειν εἰς μέ-

amicum, cujus animus motibus eſſet obnoxius: Sciebam mulierem mihi eſſe, cum acciperem mulierem. Quod ſi quis Platonicum iſtud, *Numnam et ego talis ſum?* ſubinde inſuſurrans intro rationem avertat, et aliorum reprehenſionibus de cavendo peccato cautionem ſibi inſerat; næ is non magno vitiorum in aliis odio induſerit, ſeipſum venia plurima indigere ſentiens. Nunc quivis noſtrum iratus et puniens Ariſtidis et Catonis voces ingerit, Noli furari, mentiri, ſocors eſſe: et, quod eſt omnium turpiſſimum, iratos irati ipſi objurgamus, et quæ per iram ſunt peccata, in ea per iram vindicamus: non ſicut medici, qui

Amaram amaro bilem pharmaco eluunt:

ſed perturbationem animi augentes ac vehementiorem reddentes. Ac quando in has perveni cogitationes ſimul etiam de curioſitate aliquid deminuere conor. Accurate conſectari et ſcrutari inquirendo omnia, atque in medium protrahere omnia ſervi negotia, omnes amici actio-

Digitized by Google

σον ἀσχολίαν οἰκέτου, καὶ πρᾶξιν φίλου, καὶ διατριβὴν
υἱοῦ, καὶ ψιθυρισμὸν γυναικός, ὀργὰς φέρει πολλὰς καὶ
συνεχεῖς, καὶ καθημερινάς, ὧν δυσκολία τρόπου καὶ χα-
λεπότης τὸ κεφάλαιόν ἐστι. Ὁ μὲν οὖν θεός, ὡς Εὐρι-
πίδης φησί,

——— τῶν ἄγαν ἅπτεται,
Τὰ μικρὰ δ' εἰς τύχην ἀφεὶς ἐᾷ·

ἐγὼ δὲ τῇ τύχῃ μὲν οὐδὲν οἴομαι δεῖν ἐπιτρέπειν, οὐδὲ
παρορᾶν τὸν νοῦν ἔχοντα, πιστεύειν δὲ καὶ χρῆσθαι τὰ μὲν
γυναικί, τὰ δὲ οἰκέταις, τὰ δὲ φίλοις, οἷον ἄρχοντα ἀρ-
B χόντων ἐπιτρόποις τισὶ καὶ λογισταῖς καὶ διοικηταῖς, αὐτὸν ἐπὶ
τῶν κυριωτάτων ὄντα τοῦ λογισμοῦ καὶ μεγίστων. Ὡς γὰρ τὰ
λεπτὰ γράμματα τὴν ὄψιν, οὕτω τὰ μικρὰ πράγματα
μᾶλλον ἐντείνοντα, νύττει καὶ ταράττει τὴν ὀργήν, ἔθος πο-
νηρὸν ἐπὶ τὰ μείζονα λαμβάνουσαν. Ἐπὶ πᾶσι τοίνυν ὁ
μὲν τοῦ Ἐμπεδοκλέους, μέγα καὶ θεῖον ἡγούμην, τὸ,

A. 12. ἄρχοντα] Sic D. Ceteri ἄρχουσιν. Correxi Latina.

nes, omnia filii ſtudia, omnes uxoris ſuſurros, ea vero res iras gignit multas atque continuas et quotidianas, quarum ſumma eo redit, ut moroſi intractabileſque reddamur. Euripidis eſt, *deum res magnas curare, exiguas, fortunæ dimiſſas ſinere.* Ego hominem cordatum non cenſeo quicquam fortunæ mandare, aut negligere, debere: ſed tamen quædam operæ uxoris, alia amicorum, nonnulla ſervorum committere: ita ut his utens veluti magiſtratus, magiſtratuum procuratoribus, ratiocinatoribus, atque diſpenſatoribus, ipſe principis inſtar rationis uſu maxima et præcipua quæque conficiat. Sicut enim exiles litteræ viſum, ita leviuſculæ res animum magis intendentes offendunt atque turbant, malamque conſuetudinem ingenerant etiam de majoribus proclivius iraſcendi. Præter hæc omnia, magnum et divinum mihi illud Empedoclis viſum eſt,

Digitized by Google

——— νηστεῦσαι κακότητος·

ἐπῄνουν δὲ κἀκείνας, ὡς οὐκ ἀχαρίστους οὐδὲ ἀφιλοσόφους ἐν εὐχαῖς ὁμολογίας, ἐνιαυτὸν ἀφροδισίων ἁγνεῦσαι καὶ οἴνου, τιμῶντας ἐγκρατείᾳ τὸν θεόν· ἢ ψευδολογίας πάλιν ἀπέχεσθαι χρόνον ὡρισμένον, αὐτοῖς προσέχοντας πῶς ἀληθεύσομεν ἔν γε παιδιᾷ καὶ μετὰ σπουδῆς C ἁπάσης· εἶτα ταύταις τὴν ἐμαυτοῦ παρέβαλλον ψυχὴν, ὡς οὐχ ἧττον θεοφιλῆ καὶ ἱερὰς, ἡμέρας πρῶτον ἀοργήτους ὀλίγας, οἷον ἀμεθύστους καὶ ἀοίνους διαγαγεῖν, ὥσπερ νηφάλια καὶ μελίσπονδα θύοντα· εἶτα μῆνα καὶ δύο πειρώμενος ἐμαυτοῦ κατὰ μικρὸν, οὕτω τῷ χρόνῳ προὔβαινον εἰς τὸ πρόσθεν τῆς ἀνεξικακίας, ἐγκρατῶς προσέχων, καὶ διαφυλάττων μετ' εὐφημίας ἵλεω καὶ ἀμήνιτον ἐμαυτὸν, ἁγνεύοντα καὶ λόγων πονηρῶν, καὶ πράξεων ἀτόπων, καὶ πάθους ἐφ' ἡδονῇ μικρᾷ καὶ D

C. 2. ψυχὴν,—ὀλίγας] Corrigendum: εὐχὴν, ὡς οὐχ ἧττον θεοφιλῆ καὶ ἱερὰν, ἡμέρας πρῶτον ἀοργήτους ὀλίγας &c. non auſus, quamvis verum judicans, recipere, vertendo quidem reddidi.

—Eſſe velis abſtemius improbitatis.

quin et iſta pacta ſive vota, ut non inelegantia, neque aliena a philoſopho probavi, cum per annum pollicebantur ſe velle re Venerea et vino abſtinere, deumque continentia ſua venerari: itemque per certum tempus mendacio vacare, ut animadvertere poſſent, quomodo et in jocis, et in ſeriis omnibus veritatem tenerent. His ego votis meum votum accommodans, non minus illud et Diis gratum et ſacrum, quoſdam initio dies, quibus ira vacarem, paucos inſtitui, tanquam vini et ebrietatis vacuas, ac ſi Nephalia, (id eſt ſobria,) ſacra et Meliſponda, (id eſt libationes mellis) agerem: deinde menſem, mox duos eandem tenui rationem: atque hoc pacto meipſum expertus, ſucceſſu temporis magnos feci ad patientiam progreſſus, temperanter meipſum attendens atque cuſtodiens cum boni ominis comprecationibus, immunem iræ, et purum omnis pravi ſermonis, abſurdæque actionis, ac perturbationis, quæ propter voluptatem exiguam atque in-

Digitized by Google

ἀχαρίςῳ ταραχάς τε μεγάλας καὶ μεταμέλειαν αἰσχίςην φέροντος. Ὅθεν, οἶμαι, καὶ θεȣ͂ τι συλλαμβάνοντος, ἐσαφήνιζεν ἡ πεῖρα τὴν κρίσιν ἐκείνην, ὅτι τὸ ἵλεων τȣ͂το καὶ πρᾶον καὶ φιλάνθρωπον, ȣ̓δενὶ τῶν συνόντων εὐμενὲς ἐςὶν οὕτω καὶ φίλον καὶ ἄλυπον, ὡς αὐτοῖς τοῖς ἔχουσιν.

gratam turbas magnas, turpiſſimamque adferret pœnitentiam. Atque hinc, niſi fallor, deo etiam nonnihil adjuvante, comprobavit experientia judicium hoc: Placidos, manſuetos, atque humanos mores, nemini eorum quibuſcum vivitur ita gratos, jucundoſque eſſe, ut ei ipſi, qui iis eſt præditus.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΕΥΘΥΜΙΑΣ.

Digitized by Google

Digitized by Google

E

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΕΥΘΥΜΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

TRANQUILLITATE ANIMI.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

ΠΑΚΚΙΩ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

PLUTARCHUS

PACCIO S.

α'. ΟΨΕ σου τὴν ἐπιστολὴν ἐκομισάμην, ἐν ᾗ παρεκάλεις περὶ Εὐθυμίας σοί τι γραφῆναι, καὶ περὶ τῶν ἐν Τιμαίῳ δεομένων ἐπιμελεστέρας ἐξηγή-
F σεως. Ἅμα δέ πως τὸν ἑταῖρον ἡμῶν Ἔρωτα κατ-

I. SERO tuas accepi litteras, in quibus me hortabaris, ut aliquid de Animi Tranquillitate tibi ſcriberem, et de his quæ in Timæo ſcripta accuratiorem deſiderant interpretationem. Sub idem tempus Eroti ſodali noſtro

λάμβανεν αἰτία τοῦ πλεῖν εὐθὺς εἰς Ῥώμην, παρὰ Φουν-
δάνου τοῦ κρατίστου γράμματα δεδεγμένον, οἷος ἐκεῖνος,
ἐπιταχύνοντα. Μήτε δὲ χρόνον ἔχων, ὡς προῃρούμην,
γενέσθαι πρὸς οἷς ἐβούλου, μήτε ὑπομένων κεναῖς παν-
τάπασι τὸν ἄνδρα χερσὶν ὀφθῆναί σοι παρ' ἡμῶν ἀφιγμέ-
νον, ἀνελεξάμην περὶ Εὐθυμίας, ἐκ τῶν ὑπομνημά-
των ὧν ἐμαυτῷ πεποιημένος ἐτύγχανον· ἡγούμενός τε σὲ
τὸν λόγον τοῦτον οὐκ ἀκροάσεως ἕνεκα θηρωμένης καλλι-
γραφίαν, ἀλλὰ χρείας βοηθητικῆς, ἐπιζητεῖν· καὶ συνη- 465
δόμενος ὅτι καὶ φιλίας ἔχων ἡγεμονικὰς, καὶ δόξαν οὐδενὸς
ἐλάττονα τῶν ἐν ἀγορᾷ λεγόντων, τὸ τοῦ τραγικοῦ Μέρο-
πος οὐ πέπονθας, οὐδ' ὡς ἐκεῖνον εὐδαιμονίζων ὁ ὄχλος
ἐξέπληξε τῶν φυσικῶν παθῶν, ἀλλὰ πολλάκις ἀκηκοὼς
μνημονεύεις ὡς οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει κάλτιος, οὔτε
δακτύλιος πολυτελὴς παρωνυχίας, οὐδὲ διάδημα κε-
φαλαλγίας. Πόθεν γε δὴ πρὸς ἀλυπίαν ψυχῆς καὶ

A. 5. ἐξέπληξε τῶν φυσικῶν] Legendum, ἐξέπληξέ σε τῶν φυσικῶν Mez.

incidit Romam navigandi neceſſitas, accepta a Fundano optimo viro epiſtola, more ſuo, feſtinare jubente. Ita cum neque tempus haberem iis quæ inſtitueram vacandi, neque pati vellem iſtum plane vacuis manibus ad te abs me venire, ex commentariis, quos mihi feceram, iſthæc de Animi Tranquillitate collegi: cum et te exiſtimarem non auditionis elegantem venantis orationem gratia, ſed ob uſum auxilii ea requirere; tibique gratuler, qui et principum uſus amicitiis, et gloriam, quantam in foro dicentium nemo, conſecutus, non itidem, ut Merops ille tragicus, paſſus es vocibus te beatum prædicantium percelli, et ultra quam naturales animi motus ſint attonitum reddi: quippe qui memoria teneas id quod ſæpius audiviſti, neque calceum podagra, neque annulum pretioſum reduvia, neque diadema dolore capitis liberare. Etenim, unde ad vacuitatem moleſtiæ animo, vitæque conſtantiam parandam,

Digitized by Google

βίον ἀκύμονα, χρημάτων ὄφελος, ἢ δόξης, ἢ δυνάμεως ἐν αὐλαῖς, ἂν μὴ τὸ χρώμενον εὐχάριστον ᾖ τοῖς
B ἔχουσι, καὶ τὸ τῶν ἀπόντων μὴ δεόμενον ἀεὶ παρακολουθῇ; τί δὲ τοῦτ' ἐστὶν ἄλλο ἢ λόγος εἰθισμένος καὶ μεμελετηκὼς τοῦ παθητικοῦ καὶ ἀλόγου τῆς ψυχῆς ἐξισταμένου πολλάκις, ἐπιλαμβάνεσθαι ταχὺ, καὶ μὴ περιορᾷν ἀποῤῥέον καὶ καταφερόμενον ἀπὸ τῶν παρόντων. Ὥσπερ οὖν ὁ Ξενοφῶν παρῄνει, τῶν θεῶν εὐτυχοῦντας μάλιστα μεμνῆσθαι καὶ τιμᾷν, ὅπως, ὅταν ἐν χρείᾳ γενώμεθα, θαῤῥοῦντες αὐτοὺς παρακαλῶμεν ὡς εὐμενεῖς ὄντας ἤδη καὶ φίλους· οὕτω καὶ τῶν λόγων ὅσοι πρὸς τὰ πάθη βοη-
C θοῦσι, δεῖ πρὸ τῶν παθῶν ἐπιμελεῖσθαι τοὺς νοῦν ἔχοντας, ἵν' ἐκ πολλοῦ παρεσκευασμένοι μᾶλλον ὠφελῶσιν. Ὡς γὰρ οἱ χαλεποὶ κύνες πρὸς πᾶσαν ἐκταραττόμενοι βοὴν, ὑπὸ μόνης καταπραΰνονται τῆς συνήθους· οὕτω καὶ τὰ πάθη τὰ τῆς ψυχῆς διαγριαινόμενα κατα-

B. 5. ἀπὸ τῶν παρόντων] Recepi ex C. Moſc. 2. Colleg. Nov. Vulgo, ὑπὸ τῶν παρόντων.

divitiis, aut gloriæ, aut potentiæ aulicæ facultas ſit, niſi eas res vel præſentes uſus venuſtus, vel abſentes nullum deſiderium perpetuo comitetur? hoc autem quid eſt aliud, quam ratio condocefacta motibus obnoxiam et brutam animæ partem ſæpe de poteſtate exeuntem celeriter reprehendere, neque permittere, ut præſentibus non contenta rebus diffluat atque invertatur. Itaque ſicut Xenophon præcipiebat, *debere nos deorum maxime meminiſſe, iiſque honorem habere, cum ſecundæ eſſent res; ut uſu flagitante invocare eos cum fiducia poſſemus, jam ſcilicet propitios atque amicos:* ita eas quoque rationes, quæ adverſus animi perturbationes auxilio ſunt, cordati ante quam perturbentur meditari debent, ut multo ante preparatæ tanto plus habeant virium. Quemadmodum enim feri canes cum ad omnem vocem exaſperentur, ſola ea cui adſuevere demulcentur: ſic et animi mo-

παῦσαι ῥᾳδίως οὐκ ἔστιν, ἂν μὴ λόγοι παρόντες οἰκεῖοι καὶ συνήθεις ἐπιλαμβάνωνται τῶν ταραττομένων.

β'. Ὁ μὲν οὖν εἰπών, "ὅτι δεῖ τὸν εὐθυμεῖν μέλλοντα μήτε πολλὰ πρήσσειν μήτε ἰδίῃ μήτε ξυνῇ," πρῶτον μὲν ἡμῖν πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν καθίστησι, γινομένην ὤνιον ἀπραξίας· οἷον ἀῤῥώστῳ παραινῶν ἑκάστῳ,

Μίν', ὦ ταλαίπωρ', ἀτρέμας σοῖς ἐν δεμνίοις· D

καίτοι κακὸν μὲν ἀναισθησία σώματι φάρμακον ἀπονοίας· οὐδὲν δὲ βελτίων ψυχῆς ἰατρός, ὁ ῥᾳθυμίᾳ καὶ μαλακίᾳ καὶ προδοσίᾳ φίλων καὶ οἰκείων καὶ πατρίδος, ἐξαίρων τὸ ταραχῶδες αὐτῆς καὶ λυπηρόν. Ἔπειτα καὶ ψεῦδός ἐστι τὸ εὐθυμεῖν τοὺς μὴ πολλὰ πράσσοντας. Ἔδει γὰρ εὐθυμοτέρας εἶναι γυναῖκας ἀνδρῶν, οἰκουρίᾳ τὰ πολλὰ συνούσας· νῦν δὲ ὁ μὲν Βορέας

Διὰ παρθενικῆς ἁπαλόχροος οὐ διάησιν,

D. 2. ἀναισθησία—ἀπονοίας] Ita recte Stob. S. xxix. p. 206. item Ed. Trincavell. Conſentiunt ex parte codices Plutarchei. Vulgo, ἀναισθησίας—ἀπονοία.

D. 4. ἐξαίρων] Legendum, ἐξαιρῶν.

tus ſævientes nemo facile deliniverit, niſi rationes familiares et conſuetæ animo perturbato præſto ſint eumque inhibeant.

II. Cæterum is qui dixit, *Animi Tranquillitatem affectanti neque privatim multa neque publice debere agere:* primum magno nobis emendam facit rem, venalem nimirum inertia: tanquam unicuique infirmo præcipiens,

Quietus in ſtratis mane tuis, miſer.

et quidem ſtupor adverſus deſperationem malum eſt corpori remedium: neque melior eſt medicus animo ſocordia, et mollities amicorum familiarium patriæque neglectu perturbationes ejus amoliens. Deinde id quoque falſum eſt, animo tranquillo eſſe eos qui non agant multa. Oportebat enim mulieres viris eſſe animo quietiore, plerumque domi in re familiari curanda deſidentes. Nunc Aquilo quidem

Virginis intactæ nunquam per membra penetrat,

ὥς φησιν Ἡσίοδος· λῦπαι δὲ καὶ ταραχαὶ καὶ κακοθυμίαι διὰ ζηλοτυπίας, καὶ δεισιδαιμονίας καὶ φιλοτιμίας καὶ κενῶν δοξῶν,
E ὅσας οὐκ ἂν εἴποι τις, εἰς τὴν γυναικωνῖτιν ὑπορρέουσιν. Ὁ δὲ Λαέρτης εἴκοσιν ἔτη καθ᾽ ἑαυτὸν ἐν ἀγρῷ διαιτώμενος,

Γρηῒ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἥ οἱ βρῶσίν τε πόσιν τε

παρετίθει, τὴν μὲν πατρίδα καὶ τὸν οἶκον καὶ τὴν βασιλείαν ἔφυγε, τὴν δὲ λύπην μετ᾽ ἀπραξίας καὶ κατηφείας ἀεὶ συνοικοῦσαν εἶχεν. Ἐνίους δὲ καὶ τὸ μὴ πράσσειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν, ὡς τοῦτον,

Αὐτὰρ ὁ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι
Διογενὴς Πηλέος υἱὸς πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
F Οὔτέ ποτ᾽ εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν,
Οὔτέ ποτ᾽ ἐς πόλεμον, ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ
Αὖθι μένων, ποθέεσκε δ᾽ ἀϋτήν τε πτόλεμόν τε.

καὶ λέγει περιπαθῶν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀσχάλλων αὐτός,

Ἀλλ᾽ ἧμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης.

Ὅθεν οὐδὲ Ἐπίκουρος οἴεται δεῖν ἡσυχάζειν, ἀλλὰ τῇ φύσει χρῆσθαι πολιτευομένους καὶ πράσσοντας τὰ κοινὰ τοὺς φιλοτίμους καὶ φιλοδόξους, ὡς μᾶλλον ὑπὸ ἀπραγ-

ut ait Heſiodus: ſed dolores, tumultus, ægritudines ob rivalitatem, ſuperſtitionem, ambitionem et vanas opiniones innumeræ in gynæceum confluunt. Et Laërtes per viginti annos ſeorſim in agro degens

Cum famula vetula, quæ menſam et pocula ſoli
Poneret,—

patriam quidem, et domum, regnumque fugit, dolorem autem cum otio et mœſtitia perpetuo ſecum habuit. Sunt quos ipſum otium in animi conjicit ægritudinem: qualis

Ille ſedens juxta naves divinus Achilles
Paſcebat rabidas animis ferventibus iras.
Non ille aut ſocium cœtus veniebat in ullos,
Ad pugnam ſumtis aut procedebat in armis.
Sed deſiderio belli pugnæque ſuum cor
Conficiebat, in invisa ſcenaque manebat.

atque ipſe hoc de ſe graviſſima affectus moleſtia dicit:

Navibus aſſideo telluris inutile pondus.

Hinc adeo etiam Epicurus cupidos honorum et gloriæ non vult quieſcere, ſed obſequi naturæ ſuæ rempublicam tractando jubet: quod facilius otio perturbatum iri eos et lædi

Digitized by Google

μοσύνης παρατείνεσθαι καὶ κακοῦσθαι πεφυκότας, ἂν ὧν 466 ὀρέγονται μὴ τυγχάνωσιν. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἄτοπος, οὐ τοὺς δυναμένους τὰ κοινὰ πράσσειν προτρεπόμενος, ἀλλὰ τοὺς ἡσυχίαν ἄγειν μὴ δυναμένους. Δεῖ δὲ μὴ πλήθει μηδὲ ὀλιγότητι πραγμάτων, ἀλλὰ τῷ καλῷ καὶ τῷ αἰσχρῷ τὸ εὔθυμον ὁρίζειν καὶ τὸ δυσθύμον· τῶν γὰρ καλῶν ἡ παράλειψις οὐχ ἧττον ἢ τῶν φαύλων ἡ πρᾶξις ἀνιαρόν ἐστι καὶ ταραχῶδες, ὡς εἴρηται.

γ΄. Τοὺς μὲν γὰρ ἀφωρισμένως ἕνα βίον ἄλυπον νομίζοντας, ὡς ἔνιοι τὸν τῶν γεωργῶν, ἢ τὸν τῶν ἠϊθέων, ἢ τὸν τῶν βασιλέων, ἱκανῶς ὁ Μένανδρος ὑπομιμνήσκει, λέγων,

Ὤμην ἐγὼ τοὺς πλουσίους, ὦ Φανία, B
Οἷς μὴ τὸ δανείζεσθαι πρόσεστιν, οὐ στένειν
Τὰς νύκτας, οὐδὲ στρεφομένους ἄνω κάτω
Οἴμοι λέγειν, ἡδὺν δὲ καὶ πρᾶόν τινα
Ὕπνον καθεύδειν·—

εἶτα προελθών, ὡς καὶ τοὺς πλουσίους ἑώρα ταὐτὰ πάσ-

A. 7. παράλειψις] Sic omnes libri. Vitio in Steph. illatum et tres Gr. Latinas propagatum παράληψις.
B. 5. Ὕπνον καθεύδειν] Collectio Muret. item Mez. qui hanc auctoritatem adjungit, *ex libro vetere:* hi ergo locum Menandri ita deinceps augent: Ὕπνον καθεύδειν ἀλλὰ τῶν πτωχῶν τινα. Νυνὶ δὲ καὶ τοὺς μακαρίους καλουμένους, Ὑμῶν ὁρῶ ποιοῦντας ἡμῖν ἐμφερῆ. Atqui ex Stobæo petitum videtur, qui habet Ed. Geſner. p. 519. Grot. p. 391.

putaret, ſi non conſequerentur quæ appetiiſſent. Verum abſurde is non qui non poſſint ad rempublicam gerendam adhortatur, ſed qui nequeant quieſcere. Enimvero non multitudine aut paucitate actionum, ſed pulchritudine ac turpitudine, Animi vel Tranquillitas definienda eſt vel perturbatio: nam, ut dixi, non minus pulchrorum omiſſio, quam actio turpium moleſta eſt.

III. Eos ènim, qui unum aliquod certum vitæ genus moleſtia putant vacare, ut agricolarum quidam, alii cœlibum, alii regum, eos Menander ſatis clare erroris ſui admonet his verbis,

Exiſtimabam divites ego, Phania,
Fœnore quibus non eſt ſumenda pecunia,
Non gemere noctu, nec ſus deque volvier,
Eheu mihi dicentes: ſed placidum magis
Carpere ſoporem ſuaviter.—

deinde poſtquam narrando explicavit, animadvertiſſe ſe di-

Digitized by Google

χρόντας τοῖς πένησιν,

> Ἆρ' ἐστὶ [φησὶ] συγγενές τι λύπη καὶ βίος;
> Τρυφερῷ βίῳ σύνεστιν, ἐνδόξῳ βίῳ
> Πάρεστιν, ἀπόρῳ συγκαταγηράσκει βίῳ.

Ἀλλ' ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ ναυτιῶντες ἐν τῷ πλεῖν, εἶτα
C ῥᾷον οἰόμενοι διάξειν ἐὰν εἰς γαυλὸν ἐξ ἀκάτου, καὶ πάλιν ἐὰν εἰς τριήρη μεταβῶσιν, οὐδὲν περαίνουσι, τὴν χολὴν καὶ τὴν δειλίαν συμμεταφέροντες ἑαυτοῖς· οὕτως αἱ τῶν βίων ἀντιμεταλήψεις οὐκ ἐξαίρουσι τῆς ψυχῆς τὰ λυποῦντα καὶ ταράττοντα· ταῦτα δ' ἐστὶν, ἀπειρία πραγμάτων, ἀλογιστία, τὸ μὴ δύνασθαι μηδ' ἐπίστασθαι χρῆσθαι τοῖς παροῦσιν ὀρθῶς· ταῦτα καὶ πλουσίους χειμάζει καὶ πένητας· ταῦτα καὶ γεγαμηκότας ἀνιᾷ καὶ ἀγάμους· διὰ ταῦτα φεύγουσι τὴν ἀγορὰν, εἶτα τὴν ἡσυχίαν οὐ φέρουσι· διὰ ταῦτα προαγωγὰς ἐν αὐλαῖς διώκουσι, καὶ παρελθόντες, εὐθὺς βαρύνονται·

> Δυσάρεστοι οἱ νοσοῦντες ἀπορίας ὕπο·

καὶ γὰρ ἡ γυνὴ λυπεῖ, καὶ τὸν ἰατρὸν αἰτιῶνται, καὶ δυσχεραίνουσι τὸ κλινίδιον·

vitibus idem quod pauperibus evenire, inquit,

> *Eſt ergo vitæ conſanguinea moleſtia.*
> *Vitæ hæc adeſt molli, claræ vitæque adeſt,*
> *Inopique conſeneſcit vitæ.*

Sed veluti timidi inter navigandum nauſea correpti melius ſe habituros putant ſi in lintrem e lembo, rurſumque inde in triremem conſcendant, nihil agentes ii, quia bilem et metum ſecum transferunt: ita vitæ mutationes non tollunt ex animo id quod ægre facit ac perturbat: id autem eſt imperitia rerum, inopia judicii, et impotentia atque inſcitia recte utendi ſtatu præſenti. Hæc ſane tam divites jactant quam pauperes, tam cœlibes quam conjuges: ob hæc forum fugitur, et rurſus moleſtum eſt otium: ob hæc produci in aulis volunt, et producti ſtatim ægre ferunt:

> *Ob inopiam moroſi ſunt quibus eſt male:*

ægrotis et uxor moleſta eſt, et medicum incuſant, et lectulus diſplicet, et de amicis

Digitized by Google

> Φίλων δ' ὅ, τ' ἐλθὼν, λυπηρὸς, ὅ, τ' ἀπιὼν βαρὺς, D

ὡς ὁ Ἴων φησίν. Εἶτα τῆς νόσου διαλυθείσης, καὶ κράσεως ἑτέρας γενομένης, ἦλθεν ἡ ὑγεία φίλα πάντα ποιοῦσα καὶ προσηνῆ· ὁ γὰρ χθὲς ὠὰ καὶ ἀμύλια, καὶ σητάνειον ἄρτον διαπτύων, τήμερον αὐτόπυρον ἐπ' ἐλαίαις ἢ καρδαμίδι σιτεῖται προσφιλῶς καὶ προθύμως.

δ'. Τοιαύτην ὁ λογισμὸς εὐκολίαν καὶ μεταβολὴν ἐγγενόμενος μεταποιεῖ πρὸς ἕκαστον βίον. Ἀλέξανδρος Ἀναξάρχου περὶ κόσμων ἀπειρίας ἀκούων ἐδάκρυε, καὶ τῶν φίλων ἐρωτώντων ὅ, τι πέπονθεν, Οὐκ ἄξιον, ἔφη, δακρύειν, εἰ κόσμων ὄντων ἀπείρων, ἑνὸς οὐδέπω κύριοι γεγόναμεν; Κράτης δὲ πήραν ἔχων καὶ τρίβωνα, παί- E ζων καὶ γελῶν ὥσπερ ἐν ἑορτῇ τὸν βίον διετέλεσε. Καὶ μὴν καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸ πολλῶν βασιλεύειν ἐλύπει·

> Γνώσεαι Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα, τὸν περὶ πάντων
> Ζεὺς ἐνέηκε πόνοισι διαμπερές.——

Διογένης δὲ πωλούμενος ἔσκωπτε τὸν κήρυκα κατακεί-

> *Gravis eſt qui venit: abiens parit moleſtiam,*

ut Ion ait. Morbo autem fugato, aliaque facta temperie, ſanitas redit omnia grata redigens atque jucunda: qui enim heri ova, amylum, panem e cribrata farina reſpuebat, hodie cibarium panem cum oliva et naſturtio comedit alacriter ac ſuaviter.

IV. Eodem modo recta ratio quodvis vitæ genus, quamvis mutationem, facit facilem. Alexander cum infinitos mundos eſſe ex Anaxarcho audiviſſet, flevit: ac rogantibus amicis quid accidiſſet, *Non dignum,* inquit, *fletu vobis videtur, ſi, cum ſint infiniti mundi, nos ne uno quidem etiamnum potiti ſumus?* At Crates pera et palliolo inſtructus, vitam tanquam feſtivitatem quandam per jocum et riſum exigebat. Et quidem Agamemnoni moleſtiam attulit imperium in multos:

> *Atridem cernes Agamemnona, Juppiter unum*
> *Præ reliquis tot inexhauſtos tolerare labores*
> *Quem jubet aſſidue.*—

Contra Diogenes cum venderetur, ſedens ſurgere no-

Digitized by Google

μενος· ἀναστῆναι δὲ οὐκ ἐβούλετο κελεύοντος, ἀλλὰ
F παίζων καὶ καταγελῶν ἔλεγεν, Εἰ δὲ ἰχθὺν ἐπίπρασκες;
Καὶ Σωκράτης μὲν ἐν δεσμωτηρίῳ φιλοσοφῶν, διελέγετο
τοῖς ἑταίροις· ὁ δὲ Φαέθων ἀναβὰς εἰς τὸν οὐρανὸν,
ἔκλαιεν εἰ μηδεὶς αὐτῷ τοὺς τοῦ πατρὸς ἵππους καὶ τὰ
ἅρματα παραδίδωσιν. Ὥσπερ οὖν τὸ ὑπόδημα τῷ
ποδὶ συνδιαστρέφεται, καὶ οὐ τοὐναντίον, οὕτω τοὺς βίους
αἱ διαθέσεις συνεξομοιοῦσιν αὐταῖς. Οὐ γὰρ ἡ συνήθεια
ποιεῖ τοῖς ἑλομένοις τὸν ἄριστον βίον ἡδὺν, ὥς τις εἶπεν,
ἀλλὰ τὸ φρονεῖν ἅμα τὸν αὐτὸν βίον ποιεῖ καὶ ἄριστον καὶ
467 ἥδιστον. Διὸ τὴν πηγὴν τῆς εὐθυμίας, ἐν αὐτοῖς οὖσαν
ἡμῖν, ἐκκαθαίρωμεν, ἵνα καὶ τὰ ἐκτὸς, ὡς οἰκεῖα καὶ
φίλια, μὴ χαλεπῶς χρωμένοις συμφέρηται,

Τοῖς πράγμασι γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών·
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδὲν, ἀλλ' ὁ τυγχάνων
Τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἂν τιθῇ, πράξει καλῶς.

ε'. Κυβείᾳ γὰρ ὁ Πλάτων τὸν βίον ἀπείκασεν, ἐν ᾧ καὶ βαλεῖν δεῖ τὰ πρόσφορα, καὶ βάλοντα, χρῆσθαι

luit, ſubſannavitque venditorem ſurgere jubentem, cum joco et riſu dicens: *Quid faceres ſi piſcem venderes?* Socrates in carcere philoſophans cum amicis colloquebatur. Phaëthon conſcenſo cœlo plorabat, quod nemo ei patris equos et currum traderet. Sicut igitur calceus una cum pede, non in diverſam partem convertitur, ſic animi affectio vitam ſibi conformem reddit. Non enim conſuetudo, ut quidam dixit, vitæ optimum modum electum facit jucundum: ſed prudentia ſimul et optimam et ſuaviſſimam parat vitæ rationem. Ergo fontem Tranquillitatis Animi in nobis inſitum expurgemus: ut externa etiam tanquam familiaria non cum moleſtia nobis accidant atque uſurpentur.

Nihil eſt quod iraſcare rebus ſcilicet:
Non ira curæ illis tua eſt: bene huic erit,
Qui rebus obtingentibus recte utitur.

V. Ludo enim teſſerarum Plato vitam comparabat, ubi et jaciendum eſt quod ſit commodum, et jactu quod cecidit

καλῶς τοῖς πεσοῦσι. Τούτων δὲ τὸ μὲν βαλεῖν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ προσηκόντως δέχεσθαι τὰ γινόμενα παρὰ B τῆς τύχης, καὶ νέμειν ἑκάστῳ τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὸ οἰκεῖον ὠφελήσει μάλιστα, καὶ τὸ ἀβούλητον ἥκιστα λυπήσει τοὺς ἐπιτυγχάνοντας, ἡμέτερον ἔργον ἐστὶν, ἂν εὖ φρονῶμεν. Τοὺς μὲν γὰρ ἀτέχνους καὶ ἀνοήτους περὶ τὸν βίον, ὥσπερ τοὺς νοσώδεις τοῖς σώμασι μήτε καῦμα φέρειν μήτε κρύος δυναμένους, ἐξίστησι μὲν εὐτυχία, συστέλλει δὲ δυστυχία· ταράττονται δὲ ὑπ' ἀμφοτέρων, μᾶλλον δὲ ὑφ' αὑτῶν ἐν ἀμφοτέροις, καὶ οὐχ ἧττον ἐν τοῖς λεγομένοις ἀγαθοῖς. Θεόδωρος μὲν γὰρ ὁ κληθεὶς ἄθεος ἔλεγε, τῇ δεξιᾷ τοὺς λόγους ὀρέγοντος αὐτοῦ, τῇ ἀριστερᾷ δέχεσθαι τοὺς ἀκροωμένους· οἱ δ' ἀπαίδευτοι πολλάκις τὴν τύχην C δεξιὰν παρισταμένην, ἐπαριστέρως μεταλαμβάνοντες, ἀσχημονοῦσιν· οἱ δὲ φρόνιμοι, καθάπερ ταῖς μελίτταις φέρει μέλι τὸ δριμύτατον καὶ ξηρότατον ὁ θύμος, οὕτως ἀπὸ

recte uſurpandum. Et jacere quidem in noſtra non eſt poteſtate: ſi vero recte ſapimus, penes nos eſt quod fortuna obtulit convenienter accipere et ſuo quodque diſponere loco, ubi et propria maxime conducant, et quæ præter voluntatem eveniunt minime offendant. Alioqui eos qui vitam nulla arte adhibita, nulla prudentia degunt, quo modo morbis obnoxios videmus neque calorem ferre, neque frigus poſſe, cum res ſecundæ ſupra ſuam extollunt ſortem, tum adverſæ dejiciunt: utraque autem fortuna turbantur, aut potius ipſi utroque fortunæ ſtatu turbas ſibi cient, magiſque adeo bono, qui dicitur, rerum ſucceſſu. Theodorus, qui Atheus, (quod deos eſſe videretur negare,) dictus eſt, aiebat *ſe ſuas rationes dextra manu porrigente, ab auditoribus eas ſiniſtra excipi*. Rudes autem homines, ſæpenumero fortuna ad dextram adſiſtente turpiter manu ſiniſtra excipiunt. Ab altera parte homines cordati, ſicut apibus mel præbet thymus, acerrima et aridiſſima herba, ita e rebus

Digitized by Google

τῶν δυσχερεστάτων πραγμάτων πολλάκις οἰκεῖόν τι καὶ χρήσιμον αὐτοῖς λαμβάνουσι.

ς΄. Τοῦτο οὖν δεῖ πρῶτον ἀσκεῖν καὶ μελετᾶν· ὥσπερ ὁ τῆς κυνὸς ἁμαρτὼν τῷ λίθῳ, καὶ τὴν μητρυιὰν πατάξας, Οὐδ' οὕτως, ἔφη, κακῶς. Ἔξεστι γὰρ μεθιστάναι τὴν τύχην ἐκ τῶν ἀβουλήτων. Ἐφυγαδεύθη Διογένης· οὐδ' οὕτως κακῶς· ἤρξατο γὰρ φιλοσοφεῖν μετὰ τὴν φυγήν. Ζήνωνι τῷ Κιτιεῖ μία ναῦς περιῆν φορτηγὸς, πυθό-
D μενος δὲ ταύτην αὐτόφορτον ἀπολωλέναι συγκλυσθεῖσαν, Εὖγε, εἶπεν, ὦ τύχη, ποιεῖς, εἰς τὸν τρίβωνα καὶ τὴν στοὰν συνελαύνουσα ἡμᾶς. Τί οὖν κωλύει μιμεῖσθαι τούτους; Ἀρχήν τινα τελῶν διήμαρτες; ἐν ἀγρῷ διάξεις ἐπιμελούμενος τῶν ἰδίων. Ἀλλὰ φιλίαν μνώμενος ἡγεμόνος, ἀπώσθης; ἀκινδύνως καὶ ἀπραγμόνως βιώσῃ. Πάλιν ἐν πράγμασιν ἀσχολίας ἔχουσι καὶ φροντίδας γέγονας;

Οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τοσόνδε τέγξει μαλθακὰ γυῖα,

adverſiſſimis ſæpenumero conveniens aliquid et commodum decerpunt.

VI. Id ergo eſt primo omnium exercitatione perdiſcendum, ut quo pacto is qui canem lapide ferire cum voluiſſet, icta noverca, dixit, *Ne ſic quidem jactum lapidis male cecidiſſe:* ita nos quoque ea, quæ nolentibus nobis fortuna obtulit, alio transferre ſciamus. Actus eſt in exſilium Diogenes: ne hoc quidem male: nam factus extorris, philoſophari cœpit. Zeno Citienſis, audito, navi oneraria, quam unicam reliquam habebat, una cum mercibus eſſe vi fluctuum obrutam atque demerſam, *Laudo*, inquit, *tuum factum, O fortuna, quæ nos in palliolum et porticum redigis.* Quid obſtat quo minus iſta imiteris? Obeundo aliquo magiſtratu impegiſti? vives poſtmodo ruri, rerum-tuarum ſatagens. Ambiens principis alicujus amicitiam, paſſus es repulſam? vives periculorum et negotiorum liber. Rurſum res geſſiſti curarum et occupationum plenas? atqui *ne calida quidem aqua ita fovebit*

κατὰ Πίνδαρον, ὡς δόξα ποιεῖ, καὶ τὸ τιμᾶσθαι μετά τινος δυνάμεως, πόνον ἡδὺν, κάματόν τ' εὐκάματον. Ἀλλά τις ἀπήντηκεν ἐκ διαβολῆς ἢ φθόνου δυσημε- E
ρία καὶ σκορακισμός; ἐπὶ τὰς Μούσας οὔριον τὸ πνεῦμα καὶ τὴν Ἀκαδημίαν, ὥσπερ Πλάτωνι χειμασθέντι περὶ τὴν Διονυσίου φιλίαν. Διὸ καὶ τοῦτο πρὸς Εὐθυμίαν μέγα, τὸ τοὺς ἐνδόξους ἀποθεωρεῖν, εἰ μηδὲν ὑπὸ τῶν αὐτῶν πεπόνθασιν. Οἷον, ἀπαιδία τὸ λυποῦν ἐστι; τοὺς τῶν Ῥωμαίων ὅρα βασιλεῖς, ὧν οὐδεὶς υἱῷ τὴν ἀρχὴν ἀπέλιπε. Πενίᾳ δυσφορεῖς παρούσῃ; καὶ τίς ἂν ἐβούλου εἶναι μᾶλλον Βοιωτῶν, ἢ Ἐπαμινώνδας; τίς δὲ Ῥω- F
μαίων, ἢ Φαβρίκιος; Ἀλλὰ διέφθαρταί σου τὸ γύναιον; οὐκ ἀνέγνωκας οὖν τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐν Δελφοῖς;

Ὑγρᾶς καὶ τραφερᾶς βασιλεὺς Ἆγίς μ' ἀνέθηκεν·

οὐδὲ ἀκήκοας ὅτι τούτου τὴν γυναῖκα Τιμαίαν Ἀλκιβιάδης διέφθειρε, καὶ τὸ γεννηθὲν, Ἀλκιβιάδην ἐκάλει

F. 4. τραφερᾶς] Sic C. D. Moſc. 1. Salmaſ. Vulgo τρυφερᾶς.

mollia membra, ut eſt apud Pindarum, ſicut gloria et honor conjuncta potentiæ alicui laborem facient dulcem, moleſtiamque moleſtiæ expertem. Accidit per calumniam vel invidiam exſibilatio aliqua et infelix ſucceſſus? ſecundo vento ad Muſas et Academiam navigare licet, quod fecit Plato, poſtquam naufragium amicitiæ cum Dionyſio fecit. Ac profecto ad parandam Animi Tranquillitatem multum conducit, illuſtres viros conſiderare, qui eadem qua nos fortuna æquo ſunt animo uſi. Moleſtum tibi eſt quod prole cares? at Romanorum vide reges, quorum nullus filio regnum reliquit. Paupertas tibi gravis eſt? quis vero Bœotorum eſſe malles quam Epaminondas, aut Romanorum quam Fabricius? Adulterata eſt mulier? nonne legiſti inſcriptionem apud Delphos?

Agis me poſuit terræ rex et maris idem.

et audiviſti uxorem ejus Timæam fuiſſe ab Alcibiade vitiatam, et ancillis inſuſurraſſe,

ψιθυρίζουσα πρὸς τὰς θεραπαινίδας; ἀλλὰ τοῦτο Ἆγιν οὐκ ἐκώλυσεν ἐνδοξότατον Ἑλλήνων γενέσθαι καὶ μέγιστον.
468 Ὥσπερ οὐδὲ Στίλπωνα τῶν κατ' αὐτὸν φιλοσόφων ἱλαρώτατα ζῆν ἀκόλαστος οὖσα ἡ θυγάτηρ· ἀλλὰ καὶ Μητροκλέους ὀνειδίσαντος, "Ἐμὸν οὖν, ἔφη, ἁμάρτημα " τοῦτό 'στιν, ἢ ἐκείνης; εἰπόντος δὲ τοῦ Μητροκλέους, " Ἐκείνης μὲν ἁμάρτημα, σὸν δὲ ἀτύχημα, Πῶς λέ-" γεις, εἶπεν, οὐχὶ τὰ ἁμαρτήματα καὶ διαπτώματά " ἐστι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὰ δὲ διαπτώματα, οὐχ " ὧν διαπτώματα, καὶ ἀποτεύγματα; Συνωμολόγησεν " ὁ Μητροκλῆς· Τὰ δὲ ἀποτεύγματα, οὐχ ὧν ἀπο-" τεύγματα, ἀτυχήματα;" πράῳ λόγῳ καὶ φιλοσόφῳ
B κενὸν ἀποδείξας ὕλαγμα τὴν τοῦ Κυνικοῦ βλασφημίαν.

ζ. Τοὺς δὲ πολλοὺς οὐ μόνον τὰ τῶν φίλων καὶ οἰκείων, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν ἀνιᾷ καὶ παροξύνει κακά. Βλασφημίαι γὰρ καὶ ὀργαὶ καὶ φθόνοι καὶ κακοήθειαι καὶ ζηλοτυπίαι μετὰ δυσμενείας, αὐτῶν μὲν εἰσι τῶν

Alcibiadem eſſe quem peperit infantem? Verum id Agidi non obſtitit, quo minus Græcorum fieret clariſſimus atque maximus. Neque Stilponem prohibuit jucundiſſime omnium ſuæ ætatis philoſophorum vivere intemperans filia: quin etiam Metrocli id exprobranti, *Meumne*, inquit, *hoc eſt peccatum, an filiæ?* ac dicente Metrocle, *Filiæ peccatum eſt, tuum infortunium: Quid ais?* reſpondit: *nonne peccata etiam ſunt lapſus? Omnino*, aiebat Metrocles. *Quid?* inquit, *nonne lapſus ſunt earum rerum lapſus, quibus aſſequendis excidimus?* Aſſenſit. *Nonne vero*, inquit, *iſtæ a rebus appetitis aberrationes eorum ſunt infortunia qui eas non aſſequuntur?* Sic ille placido et philoſophico ſermone oſtendit vanum latratum eſſe cynicam calumniam.

VII. At multos non amicorum modo et familiarium, ſed inimicorum etiam perturbant atque irritant mala. Nam maledicta, iræ, invidiæ, malevolentiæ, obtrectationes cum malignitate conjunctæ, peſtes

Digitized by Google

ἐχόντων χῆρες, ἐνοχλοῦσι δὲ καὶ παροξύνουσι τοὺς ἀνοήτους· ὥσπερ ἀμέλει καὶ γειτόνων ἀσχολίαι, καὶ συνήθων δυσκολίαι, καὶ τῶν περὶ τὰς πράξεις ὑπουργῶν μοχθηρίαι τινές. Ὑφ' ὧν οὐχ ἥκιστά μοι δοκεῖς καὶ αὐτὸς ἐπιταραττόμενος, ὥσπερ οἱ Σοφοκλέους ἰατροὶ,

Πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ,

οὕτως ἀντιχαλεπαίνειν καὶ συνεκπαραίνεσθαι τοῖς ἐκείνων C πάθεσι καὶ νοσήμασιν οὐκ εὐλόγως. Ἃ γὰρ πράττεις πράγματα πεπιστευμένος, οὐχ ἁπλοῖς ἤθεσιν οὐδὲ χρηστοῖς, ὥσπερ εὐφυέσιν ὀργάνοις, ἀλλὰ καρχάροις τὰ πολλὰ καὶ σκολιοῖς διακονεῖται. Τὸ μὲν οὖν ἀπευθύνειν ταῦτα, μὴ νόμιζε σὸν ἔργον εἶναι, μηδὲ ἄλλως ῥᾴδιον· ἂν δ' ὡς τοιούτοις αὐτοῖς πεφυκόσι χρώμενος, ὥσπερ ἰατρὸς ὀδοντάγραις καὶ ἀγκτῆρσιν, ἤπιος φαίνῃ καὶ μέτριος ἐκ τῶν ἐνδεχομένων, εὐφρανῇ τῇ σῇ διαθέσει μᾶλλον, ἢ λυπή-

C. 9. ἐνδεχομένων—συνάγων] Locus in omnibus libris turbatus, ita corrigendus videtur: ἐνδεχομένων, ὥσπερ κύνας, ἂν ὑλακτῶσι, τὸ προσῆκον αὐτοῖς ἐκείνοις οἰόμενος περαίνειν; εὐφρανῇ τῇ σῇ διαθέσει μᾶλλον, ἢ λυπήσῃ ταῖς

ſunt eorum quibus inſunt: ſtolidos autem turbant atque exaſperant: ſicut etiam vicinorum jurgia, familiarium moroſitas, et adminiſtrorum rebus agendis adhibitorum improbitas. Qua quidem re tu mihi non minimum videris irritatus, quemadmodum apud Sophoclem medici

Amaro amaram pharmaco bilem eluunt,

ita eorum peccatis acerbum te ſævumque viciſſim exhibere: non quidem hoc rationi convenienter. Quas enim tu res tibi demandatas agis, earum miniſteria non ſimplicia aut bona ingenia, tanquam commoda inſtrumenta, ſed plerumque aſpera et diſtorta obeunt. Quorum tu perſequi delicta, non debes exiſtimare muneris tui eſſe, aut rem confectu facilem. Quod ſi iis talibus utens, ſicut medicus forcipibus ad evellendos dentes et hamulis ad conſtringenda vulnera utitur, placido animo mediocriter quæ contingunt feras, magis tua te affectione animi oblectabis,

Digitized by Google

σῃ ταῖς ἑτέρων ἀδικίαις καὶ μοχθηρίαις· καὶ ὥσπερ κύνας, D ἂν ὑλακτῶσι, τὸ προσῆκον αὐτοῖς ἐκείνοις οἰόμενος περαίνειν, ἐπιλήσῃ πολλὰ λυπηρὰ συνάγων, ὥσπερ εἰς χωρίον κοῖλον, καὶ ταπεινὸν ἐπιῤῥέοντα, τὴν μικροψυχίαν ταύτην καὶ τὴν ἀσθένειαν, ἀλλοτρίων ἀναπιμπλαμένην κακῶν. Ὅπου γὰρ ἔνιοι τῶν φιλοσόφων καὶ τὸν ἔλεον ψέγουσι πρὸς ἀτυχοῦντας ἀνθρώπους γινόμενον, ὡς καλοῦ τοῦ βοηθεῖν, οὐ τοῦ συναλγεῖν καὶ συνενδιδόναι τοῖς πλησίον ὄντος· ὃ δὲ μεῖζόν ἐστιν, οὐδὲ αὐτῶν ἁμαρτανόντων καὶ διακειμένων φαύλως τὸ ἦθος αἰσθανομένους E ἀθυμεῖν καὶ δυσφορεῖν ἐῶσιν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἄνευ λύπης τὴν κακίαν ἤδη· σκόπει πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστι περιορᾶν αὐτοὺς, ὅτι μὴ πάντες εἰσὶν οἱ χρώμενοι καὶ προσιόντες ἡμῖν ἐπιεικεῖς καὶ χαρίεντες, ἀχθομένους καὶ δυσκολαίνοντας. Ἀλλ' ὅρα, φίλε Πάκκιε, μὴ λανθάνωμεν ἑαυ-

ἑτέρων ἀδικίαις καὶ μοχθηρίαις· ἐπεὶ λήσῃ πολλὰ λυπηρὰ συνάγων. Hoc ἐπεὶ λήσῃ habent, Voſſ. Moſc. 2. Jun. Reliqui tamen vulgatam in Græcis et Latinis.

E. 2. ἤδη] D. Mez. ἢ δεῖ.

quam aliorum pravitate et malitia perturbabis: neque inſtar canis, qui ubi allatraverit ſuo ſe defunctum officio putat, ſingula perſequendo; imprudens eo rem deduces, ut multa moleſtiam afferentia in hanc animi tui parvitatem atque imbecillitatem, tanquam locum cavum et humilem confluentia contrahas, eamque alienis oppleas malis. Quando enim philoſophorum nonnulli miſericordiam, qua afficimur ob aliorum calamitates, vituperant; quod debere nos opitulari aliis non una dolere et animum demittere ſtatuant: et quando, quod ſane majus eſt, delicta nos noſtra aut morbos animi ubi ſentimus, non ſinunt mœſtos eſſe et ægre ferre, ſed abſque dolore mederi vitio jubent: qui non ſit rationi adverſum hoc in nos per negligentiam admittere, ut ægri indignabundique ſimus propterea, quod non omnes quibuſcum nobis res eſt, probi ſunt atque ſciti? Verum hoc vide, mi Pacci, ne noſmetipſos non ſatis attendentes, non

Digitized by Google

τοὺς οὐ τὸ καθόλου τῆς μοχθηρίας τῶν ἐντυγχανόντων, ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς ὑπὸ φιλαυτίας τινός, οὐ μισοπονηρίας, προβαλλόμενοι καὶ δεδιότες. Αἱ γὰρ σφοδραὶ περὶ τὰ πράγματα σπουδαὶ καὶ παρ' ἀξίαν ἐφέσεις καὶ διώξεις, ἢ πάλιν ἀποστροφαὶ καὶ διαβολαὶ τὰς πρὸς ἀνθρώπους ἐγγεννῶσιν ὑποψίας καὶ δυσκολίας, ὑφ' ὧν F
τὰ μὲν ἀποστερεῖσθαι, τοῖς δὲ περιπίπτειν δοκοῦμεν. Ὁ δὲ τοῖς πράγμασιν ἐθισθεὶς ἐλαφρῶς συμπεριφέρεσθαι καὶ μετρίως, εὐκολώτατος ἀνθρώποις ὁμιλεῖν γίγνεται καὶ πρᾳότατος.

η΄. Ὅθεν ἐκεῖνον αὖθις τὸν περὶ τῶν πραγμάτων λόγον ἀναλάβωμεν. Ὡς γὰρ ἐν τῷ πυρέττειν πικρὰ πάντα καὶ ἀηδῆ φαίνεται γευομένοις, ἀλλ' ὅταν ἴδωμεν ἑτέρους τὰ αὐτὰ προσφερομένους καὶ μὴ δυσχεραίνοντας, οὐκέτι τὸ σιτίον οὐδὲ τὸ ποτόν, ἀλλ' αὑτοὺς αἰτιώμεθα καὶ τὴν νόσον· οὕτω καὶ τοῖς πράγμασι παυσόμεθα μεμ- 469
φόμενοι καὶ δυσχεραίνοντες, ἂν ἑτέρους τὰ αὐτὰ προσ-

in univerſum improbitatem eorum quibus utimur, ſed noſtram affectionem a ſui amore non malorum odio proficiſcentem, prætendamus atque metuamus. Nimiæ enim animi ad res incitationes, et vehementiores juſto appetitiones, aut contra averſationes et vituperationes, eæ ſuſpiciones et moroſitatem adverſus homines nobis ingenerant, quorum culpa vel non adeptos quod cupiebamus, vel in ea quæ nollemus incidiſſe nos putamus: qui vero in rebus cum facilitate animi et moderatione verſari adſuevit, is cum hominibus agere facillime ac manſuetiſſime poteſt.

VIII. Itaque ſermonem de rebus cœptum repetamus. Febricitantibus, quidquid guſtent, amarum et inſuave videtur: ſed tamen ubi alios videmus eadem citra moleſtiam guſtare, non jam cibum potumve, ſed morbum et ægrotantes in cauſa eſſe dicimus. Eodem modo culpare res et inique ferre deſinemus, ſi videamus iiſdem alios abſque do-

Digitized by Google

διαγομένους ἀλύπως καὶ ἱλαρῶς ὁρῶμεν. Ἀγαθὸν τοίνυν ἐν τοῖς ἀβουλήτοις συμπτώμασι πρὸς Εὐθυμίαν, καὶ τὸ μὴ παρορᾷν ὅσα προσφιλῆ καὶ ἀστεῖα πάρεστιν ἡμῖν, ἀλλὰ μιγνύντας ἐξαμαυροῦν τὰ χείρονα τοῖς βελτίοσι. Νῦν δὲ τὰς μὲν ὄψεις ἀπὸ τῶν ἄγαν λαμπρῶν πιεζωσκομένας ἀποστρέφοντες, ταῖς ἀνθηραῖς καὶ ποώδεσι χροιαῖς παρηγοροῦμεν· τὴν δὲ διάνοιαν ἐντείνομεν εἰς τὰ λυ-
B πηρὰ καὶ προσβιαζόμεθα τοῖς τῶν ἀνιαρῶν ἐνδιατρίβειν ἀναλογισμοῖς, μονονοὺ βίᾳ τῶν βελτιόνων ἀποσπάσαντες. Καίτοι τό γε πρὸς τὸν πολυπράγμονα λελεγμένον οὐκ ἀηδῶς, δεῦρ' ἐστὶ μετενεγκεῖν,

Τί τἀλλότριον, ἄνθρωπε βασκανώτατε,
Κακὸν ὀξυδορκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις;

τί τὸ σεαυτοῦ κακὸν, ὦ μακάριε, λίαν καταβλέπεις, καὶ ποιεῖς ἐναργὲς ἀεὶ καὶ πρόσφατον, ἀγαθοῖς δὲ παροῦσιν οὐ προσάγεις τὴν διάνοιαν; ἀλλ' ὥσπερ αἱ σικύαι τὸ χείριστον ἐκ τῆς σαρκὸς ἕλκουσιν, οὕτω τὰ κάκιστα τῶν ἰδίων συνάγεις ἐπὶ σαυτόν; οὐδέν τι τοῦ Χίου βελτίων

lore et cum hilaritate uti. Jam id quoque multum ad Animi Tranquillitatem confert, ſi in his quæ nobis invitis evenerunt, non negligamus in hæc intueri quæ nobis grata et venuſta adſunt: ſed mixtione utrorumque inſtituta, meliorum momentis deteriora aboleamus. Sed nos, qui oculos nimio ſplendore offenſos ad florida et viridia avertentes reficimus: iidem cogitationem rebus dolorem afferentibus intendimus, eamque recenſioni moleſtiarum immorari cogimus, tantum non abſtractam a melioribus. Atqui huc non inepte transferri poteſt, quod ſcite dictum eſt in curioſum,

Aliena quorſum acute pervides mala,
In propriis cæcus hominum invidiſſime?

Quid enim mala tua, mi homo, nimis ſubtili viſu perſpiciens, ſemper conſpicua facis ac renovas? bonis autem præſentibus animum non adhibes? ſed, quemadmodum cucurbitulæ deterrimum e carne ſanguinem eliciunt, ita de rebus tuis peſſima quæque adverſum te colligis? nihil ſane Chio

γενόμενος, ὃς πολὺν καὶ χρηστὸν οἶνον ἑτέροις πιπράσκων, C
ἑαυτῷ πρὸς τὸ ἄριστον ὀξίνην ἐζήτει διαγευόμενος· οἰκέτης δέ τις ἐρωτηθεὶς ὑφ' ἑτέρου τί ποιοῦντα τὸν δεσπότην καταλέλοιπεν, Ἀγαθῶν, ἔφη, παρόντων, κακὸν ζητοῦντα. Καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὰ χρηστὰ καὶ πότιμα τῶν ἡδέων ὑπερβαίνοντες, ἐπὶ τὰ δυσχερῆ καὶ μοχθηρὰ τρέχουσιν. Ὁ δὲ Ἀρίστιππος οὐ τοιοῦτος, ἀλλ' ἀγαθὸς, ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ, πρὸς τὰ βελτίονα τῶν ὑποκειμένων ἐξαναφέρειν καὶ ἀνακουφίζειν αὑτόν· χωρίον οὖν ἀπολέσας καλὸν, ἠρώτησεν ἕνα τῶν πάνυ προσποιουμένων συνάχθεσθαι καὶ συναγανακτεῖν, Οὐχὶ σοὶ μὲν χωρίδιον ἕν ἐστιν, D
ἐμοὶ δὲ τρεῖς ἀγροὶ καταλείπονται; συνομολογήσαντος δ' ἐκείνου, Τί οὖν, εἶπεν, οὐ σοὶ μᾶλλον ἡμεῖς συναχθόμεθα; Μανικὸν γάρ ἐστι τοῖς ἀπολλυμένοις ἀνιᾶσθαι, μὴ χαίρειν δὲ τοῖς σωζομένοις, ἀλλ' ὥσπερ τὰ μικρὰ παιδάρια, ἀπὸ πολλῶν παιγνίων ἂν ἕν τις ἀφέληταί τι,

C. 2. τὸ ἄριστον] Sic Moſc. 1. Vulgo, τὸν ἄριστον.
C. 5. τῶν ἡδίων] Lege ἰδίων. Mez.

illi præſtans, qui multo boni vini aliis divendito, acidum ſibi ad cœnam guſtando exquirebat: ſervus autem quidam ab alio interrogatus, *quidnam rei agentem herum reliquiſſet*, reſpondit, *Bonis præſentibus mala quærentem.* Plerique enim bonis et ſuavibus rebus præteritis, ad difficilia et gravia toleratu currunt. Ex horum numero non fuit Ariſtippus, gnarus quaſi in trutina meliorum rerum momentis adverſus incommoda ſeſe ſublevare atque efferre: itaque prædio amiſſo quodam egregio, ex aliquo eorum qui majorem in modum ſe caſum ejus dolere et inique ferre ſimulabant, quæſivit, *Nonne tu unicum poſſides agellum, mihi tres fundi ſunt reliqui?* Aſſenſo, *Cur itaque non tuam potius vicem doleam?* inquit. Eſt enim inſani, ob amiſſa dolore affici, non gaudere relictis, ac ſicut pueruli, ſi quis ludicrarum rerum unam ipſis auferat, reliquis etiam omni-

καὶ τὰ λοιπὰ πάντα περιρρίψαντα κλαίει καὶ βοᾷ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμᾶς περὶ ἓν ὀχληθέντας ὑπὸ τῆς τύχης, καὶ τἄλλα πάντα ποιεῖν ἀνόνητα ἑαυτοῖς, ὀδυρομένους καὶ δυσφοροῦντας.

E θʹ. Καὶ τί, φήσαι τις ἂν, ἔχομεν; Τί δὲ οὐκ ἔχομεν; ὁ μὲν δόξαν, ὁ δὲ οἶκον, ὁ δὲ γάμον, ᾧ δὲ φίλος ἀγαθός ἐστιν. Ἀντίπατρος δὲ ὁ Ταρσεὺς, πρὸς τῷ τελευτᾷν, ὧν ἔτυχεν ἀγαθῶν ἀναλογιζόμενος, οὐδὲ τὴν εὔπλοιαν παρέλιπε τὴν ἐκ Κιλικίας αὐτῷ γενομένην εἰς Ἀθήνας. Δεῖ δὲ καὶ τὰ κοινὰ μὴ παρορᾷν, ἀλλ' ἔν τινι λόγῳ τίθεσθαι, καὶ χαίρειν ὅτι ζῶμεν, ὑγιαίνομεν, τὸν ἥλιον ὁρῶμεν· οὔτε πόλεμος, οὔτε στάσις ἐστίν· ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ παρέχει γεωργεῖν, καὶ θάλασσα πλεῖν ἀδεῶς τοῖς βουλομένοις· καὶ λέγειν ἔξεστι καὶ σιωπᾷν, καὶ πράττειν
F καὶ σχολάζειν. Εὐθυμήσομεν δὲ τούτοις μᾶλλον παροῦσιν, ἂν μὴ παρόντων αὐτῶν φαντασίαν λαμβάνωμεν· ἀνα-

E. 1. φήσαι τις ἂν, ἔχομεν;] Ita omnes libri, excepto Steph. et tribus Gr. Latinis, ubi vitioſe legitur, φήσαι τις ἂν οὐκ ἔχωμεν;

bus projectis plorant ac vociferantur, ita una aliqua in re fortuna nobis obturbante, inique ferendo et lamentando cætera omnia nobis reddere inutilia.

IX. Diceres, quid habemus? Immo autem, quid non habemus? huic gloria, illi familia, alii conjugium, alii bonus amicus contigit. Antipater Tarſenſis, cum jam moriturus bona quæ ipſi contigiſſent recenſeret, ne proſperam quidem navigationem prætermiſit, qua e Cilicia Athenas uſus fuerat. Communia quoque negligenda non ſunt, ſed eorum habenda ratio eſt, et gaudendum quod vivimus, valemus, Solem videmus, bellum nullum, nulla eſt ſeditio, terra cultui, mare navigationi libere proſtat, licet nobis loqui, tacere, res agere, otio frui. Hæc præſentia majorem nobis animi parabunt tranquillitatem, ſi abſentium imagines nobis fingamus, ſæpius nobiſcum memoria repetentes,

Digitized by Google

μιμνήσκοντες αὐτοὺς πολλάκις, ὡς ποθεινόν ἐστιν ὑγεία νοσοῦσι, καὶ πολεμουμένοις εἰρήνη, καὶ κτήσασθαι δόξαν ἐν πόλει τηλικαύτῃ καὶ φίλους, ἀγνῶτι καὶ ξένῳ· καὶ τὸ στέρεσθαι γενομένων, ὡς ἀνιαρόν. Οὐ γὰρ τότε γίγνεται μέγα καὶ τίμιον ἕκαστον ἡμῖν ὅταν ἀπόληται, σωζόμενον δὲ, τὸ μηθὲν ἐστιν. Οὐδενὶ γὰρ ἀξίαν τὸ μὴ εἶναι προστίθησιν. Οὐδὲ δεῖ κτᾶσθαι μὲν ὡς μεγάλα, καὶ τρέμειν ἀεὶ δεδιότας, ὡς ὑπὲρ μεγάλων, μὴ στερηθῶμεν· ἔχοντας δὲ, παρορᾷν καὶ καταφρονεῖν ὡς μηδενὸς ἀξίων· ἀλλὰ 470
χρῆσθαι μάλιστα ἐπὶ τῷ χαίρειν καὶ ἀπολαύειν αὐτῶν, ἵνα καὶ τὰς ἀποβολὰς, ἂν συντυγχάνωσι, πρᾳότερον φέρωμεν. Οἱ δὲ πολλοὶ ποιήματα μὲν, ὡς ἔλεγεν Ἀρκεσίλαος, ἀλλότρια καὶ γραφὰς καὶ ἀνδριάντας, οἴονται δεῖν ἀκριβῶς καὶ κατὰ μέρος ἕκαστον ἐπιπορευόμενοι τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ὄψει θεωρεῖν, τὸν δ' αὐτῶν βίον ἔχοντα πολλὰς οὐκ ἀτερπεῖς ἀναθεωρήσεις ἐῶσιν, ἔξω βλέποντες ἀεὶ καὶ θαυμάζοντες ἀλλοτρίας δόξας καὶ τύχας, ὥσπερ

quam deſiderabilis ſit ægrotanti ſanitas, in bello conſtitutis pax, gloriæ in tanta urbe et amicorum copia peregrino et ignoto: et quam ſit moleſtum privari partis iis. Sic fiet, ut non tum demum magna ac præclara ſingula iſta deputemus, quando amittimus: ante autem, et dum potimur, pro nihilo ducamus. Non enim pretium rebus iſtis interitus addit. Neque eas debemus tanquam magnas comparare, ſemperque trepidare et metuere ne tantis rebus ſpoliemur; dum vero poſſidemus, tanquam nullius pretii res contemnere et negligere: ſed ita maxime frui, ut voluptatem ex iis gaudiumque capiamus; ut etiam amiſſionem eorum, ſicubi accidat, æquiore animo feramus. Sed plerique poëmata, ut aiebat Arceſilaus, aliena, et picturas, et ſtatuas putant ſibi exacte ſingulis partibus animo oculiſque perluſtratis contemplanda: vitam autem ſuam multa habentem conſideratu non injucunda prætereunt, foras ſemper proſpicientes, aliorumque famam et fortunam admirantes: ſicut a-

μοιχοὶ τὰς ἑτέρων γυναῖκας, αὑτῶν δὲ καὶ τῶν ἰδίων καταφρονοῦντες.

B ι. Καίτοι καὶ τοῦτο μέγα πρὸς Εὐθυμίαν ἐστὶ, τὸ μάλιστα μὲν αὐτὸν ἐπισκοπεῖν καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν, εἰ δὲ μὴ, τοὺς ὑποδεεστέρους ἀποθεωρεῖν, καὶ μὴ, καθάπερ οἱ πολλοὶ, πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας ἀντιπαρεξάγουσιν. Οἷον εὐθὺς, οἱ δεδεμένοι εὐδαιμονίζουσι τοὺς λελυμένους, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς ἐλευθέρους· οἱ δὲ ἐλεύθεροι τοὺς πολίτας, οὗτοι δὲ πάλιν αὖ τοὺς πλουσίους· οἱ δὲ πλούσιοι τοὺς σατράπας, οἱ δὲ σατράπαι τοὺς βασιλεῖς· οἱ δὲ βασιλεῖς τοὺς θεοὺς, μονονουχὶ βροντᾶν καὶ ἀστράπτειν ἐθέλοντες· εἶτα οὕτως ἀεὶ τῶν ὑπὲρ ἑαυτοὺς ἐνδεεῖς ὄντες, οὐδέποτε τοῖς καθ' ἑαυτοὺς χάριν ἔχουσιν.

C Οὔ μοι τὰ Γύγεω τοῦ πολυχρύσου μέλει·

καὶ,

Οὐδ' εἷλέ πω με ζῆλος, οὐδ' ἀγαίομαι
Θεῶν ἔργα, μεγάλης δ' οὐκ ἐρῶ τυραννίδος·
Ἀπόπροθεν γάρ ἐστιν ὀφθαλμῶν ἐμῶν.

Θάσιος γὰρ ἐκεῖνος ἦν; Ἄλλος δέ τις Χῖος, ἄλλος δὲ

B. 4. ἀντιπαρεξάγουσιν] Legendum ἀντιπαρεξάγειν: niſi forte quædam exciderint.

C. 6. Θάσιος γὰρ ἐκεῖνος ἦν;] Puto ſanum eſſe, ea quidem ſententia quam in Latinis expreſſi vertendo, in Græcis interpungendo.

dulteri alienas ſpectant mulieres, ſuas deſpiciunt.

X. Cæterum id quoque ad Animi Tranquillitatem magnopere conducit, maxime quidem ſe et ſuas res intueri: ſin vero id non poſſit locum habere, non cum præſtantioribus ſe comparare: quo vitio vulgo laboratur. Nam, verbi gratia, qui vincti ſunt, ſolutorum laudant fortunam, ſoluti liberorum, liberi civium, cives divitum, divites ſatraparum, ſatrapæ regum, reges deorum, tantum non tonare et fulgurare cupientes.

Non res mibi ſunt cordi Gygæ divitis,
Neque cepit æmulatio me, ſuperum neque
Magna obſtupeſco facta, nec tyrannidem
Magnam appeto, procul ab oculis ſita eſt meis.

At vero Thaſius, ais, hic fuit! Atqui eſt alius, Chius, Ga-

Digitized by Google

Γαλάτης ἢ Βιθυνὸς, οὐκ ἀγαπῶν εἴ τινος μερίδος ἢ δόξαν ἢ δύναμιν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις εἴληχεν, ἀλλὰ κλαίων ὅτι μὴ φορεῖ πατρικίους· ἐὰν δὲ καὶ φορῇ, ὅτι μηδέπω στρατηγεῖ Ῥωμαίων· ἐὰν δὲ καὶ στρατηγῇ, ὅτι μὴ ὑπατεύει· καὶ ὑπατεύων, ὅτι μὴ πρῶτος ἀλλ' D ὕστερος ἀνηγορεύθη. Τοῦτο τί δ' ἐστί; τί ἄλλο, ἢ συλλέγοντα προφάσεις ἀχαριστίας ἐπὶ τὴν τύχην, αὐτὸν ὑφ' αὑτοῦ κολάζεσθαι καὶ διδόναι δίκην; Ἀλλ' ὅγε νοῦν ἔχων σωτήρια φρονοῦντα τοῦ ἡλίου μυριάδας ἀνθρώπων ἀπείρους ἐφορῶντος,

Εὐρυόδους γ' ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονὸς,

οὐκ εἴ τινων ἧττον ἔνδοξός ἐστι καὶ πλούσιος, ὀδυρόμενος κάθηται καὶ ταπεινούμενος, ἀλλ' ὅτι μυρίων μυριάκις ἐν τοσούτοις εὐσχημονέστερον ζῇ καὶ βέλτιον, ὑμνῶν τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καὶ τὸν βίον, ἐν ὁδῷ πρόεισιν. Ἐν Ὀλυμπίᾳ μὲν γὰρ οὐκ ἔστι νικᾶν ἐκλεγόμενον ἀντιπάλους· ἐν τῷ

C. 9. φορῇ,—στρατηγῇ] Sic D. Vulgo, φορῶν—στρατηγῶν.

lata, vel Bithynus, non contentus ſe aliquo inter ſuos cives loco, in honore et cum potentia eſſe, plorat ſe non geſtare veſtem patriciam: et ſi ferat, quod non ſit prætor Romanorum : et hoc adeptus, quod non conſul: et conſul, quod non prior, ſed poſterior fuerit renunciatus. Hoc autem quid eſt aliud, quam occaſiones ingrato animo fortunam accuſandi conquirentem, a ſeipſo ſumere ſupplicium? At qui ſana mente præditus ſalubriter ſapit, is Sole infinita millia hominum intuente,

Amplæ quicunque fruuntur terræ frugibus,

non ſi quem de his gloria ſibi et opibus præſtare videt, ideo deplorans ſortem ſuam abjecto animo ſedet, ſed in publicum procedit, fortunam ſuam et vitam prædicans, quæ ſibi in tanta multitudine aliis beatior obtigit. In Olympiaco quidem certamine non ita permittêre vincere, ut ipſe tibi quicum certes deligas. At

Digitized by Google

E βίῳ δὲ τὰ πράγματα δίδωσι περιόντα πολλῶν μέγα φρονεῖν, καὶ ζηλωτὸν μᾶλλον εἶναι ἢ ζηλοῦν ἑτέρους· ἄν γε δὴ μὴ τοῦ Βριάρεω μηδὲ τοῦ Ἡρακλέους ποιήσῃς σεαυτὸν ἀνταγωνιστήν. Ὅταν οὖν πάνυ θαυμάσῃς ὡς κρείττονα τὸν ἐν τῷ φορείῳ κομιζόμενον, ὑποκύψας θέασαι καὶ τοὺς βαστάζοντας· καὶ ὅταν διαβαίνοντα τὴν σχεδίαν μακαρίσῃς τὸν Ξέρξην ἐκεῖνον, ὡς ὁ Ἑλλησπόντιος, ἴδε καὶ τοὺς ὑπὸ μάστιξι διορύττοντας τὸν Ἄθω, καὶ τοὺς περικοπτομένους ὦτα καὶ ῥῖνας ἐπὶ τῷ διαλυθῆναι τὴν γέφυραν ὑπὸ τοῦ κλύδωνος· ἅμα καὶ τὴν ἐκείνων
F ἀποθεωρῶν διάνοιαν, ὅτι τὸν σὸν βίον καὶ τὰ σὰ πράγματα μακαρίζουσιν. Ὁ Σωκράτης ἀκούσας τινὸς τῶν φίλων λέγοντος ὡς πολυτελὴς ἡ πόλις· μνᾶς ὁ Χῖος οἶνος· ἡ πορφύρα, τριῶν μνῶν· τοῦ μέλιτος ἡ κοτύλη, πέντε δραχμῶν· λαβὼν αὐτὸν προσήγαγε τοῖς ἀλφίτοις, Ὀβολοῦ τὸ ἡμίεκτον, εὐτελὴς ἡ πόλις· εἶτα ταῖς ἐλαίαις, δυοῖν χαλκοῖν ἡ χοῖνιξ, εὐτελὴς ἡ πόλις· εἶτα

in vita licet, ac res humanæ concedunt ut cum multis præſtes felicitate, magno ſis animo aliiſque potius æmulandus, quam aliorum admirator: ſiquidem te non cum Briareo aut Hercule componas. Ergo ubi magna te ceperit admiratio ejus qui lectica geſtatur, oculis paululum demiſſis etiam bajulos contemplare: et cum Xerxem illum rati mare tranſeuntem cum Helleſpontio illo beatum prædicabis, inſpice etiam eos qui flagellis urgentibus Atho montem perforant, et quibus ob ruptum fluctibus pontem aures nareſque amputantur, ſimulque eorum ſenſum conſidera, quod vitam et res tuas ii felices exiſtimant. Socrates quendam amicorum audiens dicere, *Quam caro in hac urbe pretio vivitur? mina venditur vinum Chium, purpura tribus, mellis hemina quinque denariis:* adduxit ad farinas, *Hic*, dicens, *ſemiſextarius venditur obolo: exiguo pretio in Urbe vivitur:* tum ad olivas, *Duobus æreis chœnix*; deinde ad exomides, *Hæc de-*

Digitized by Google

ταῖς ἐξωμίσι, δέκα δραχμῶν, εὐτελὴς ἡ πόλις. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἀκούσωμεν ἑτέρου λέγοντος ὡς μικρὰ τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα καὶ λυπρὰ δεινῶς, μὴ 471 ὑπατευόντων, μηδὲ ἐπιτροπευόντων, ἔξεστιν εἰπεῖν, Λαμπρὰ τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα, καὶ ζηλωτὸς ἡμῶν ὁ βίος· οὐ προσαιτοῦμεν, οὐκ ἀχθοφοροῦμεν, οὐ κολακεύομεν.

ια΄. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς ἑτέρους μᾶλλον ἢ πρὸς αὑτοὺς ὑπ' ἀβελτηρίας εἰθίσμεθα ζῆν, καὶ πολὺ τὸ δύσζηλον ἡ φύσις ἔχουσα καὶ τὸ βάσκανον, οὐ χαίρει τοσοῦτον τοῖς ἰδίοις, ὅσον ἀνιᾶται τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς· μὴ μόνον ὅρα τὰ λαμπρὰ καὶ τὰ περιβόητα τῶν ζηλουμένων ὑπὸ σοῦ καὶ θαυμαζομένων, ἀλλ' ἀνακαλύψας καὶ διαστείλας, ὥσπερ ἀνθηρὸν παραπέτασμα, τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐντὸς γενοῦ, καὶ κατόψει πολλὰ δυσχερῆ καὶ πολλὰς ἀηδίας ἐνούσας αὐτοῖς. Ὁ B

F. 8. ἐξωμίσι] Sic Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Schott. Jannot. Mez. Ceteri et vulgò ἐξαμίσι.

cem drachmis venditur veſtis; exiguo in hac urbe vivitur pretio. Ita et nos, cum audiemus aliquem pronunciantem tenues res noſtras eſſe et afflictas, qui conſules aut procuratores non ſimus; eſſe nos in lauta atque ſplendida re dicemus, ut qui neque mendicemus, neque oneribus bajulandis aut adulando vivamus.

XI. Enimvero quando ea eſt noſtra ſtultitia ut, magis aliorum quam noſtri reſpectu vivere adſueſcamus, ingeniumque ita eſt obtrectatione et invidentia corruptum, ut non tam gaudeamus noſtris bonis, quam ob aliorum bona doleamus: eorum quos æmularis atque admiraris, non tantum vide ſplendida illa et nobilia bona, ſed aperiens ea, et gloriæ ac ſpeciei tanquam florido aliquo conopeo reducto, intus penetra, cernes multa moleſta et minime jucunda iis ineſſe. Pittacus ille, cui mag-

γουῦ Πιττακὸς ἐκεῖνος, οὗ μέγα μὲν ἀνδρείας, μέγα δὲ σοφίας καὶ δικαιοσύνης κλέος, εἱστία ξένους· ἐπελθοῦσα δὲ ἡ γυνὴ μετ' ὀργῆς ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν· τῶν δὲ ξένων διατραπέντων, Ἑκάστῳ τι, ἔφη, ἡμῶν κακόν ἐστιν· ᾧ δὲ τοὐμὸν, ἄριστα πράττει.

Οὗτος μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται,
Ὅταν δ' ἀνοίξῃ τὴν θύραν, τρισάθλιος.
Γυνὴ κρατεῖ πάντων, ἐπιτάττει, μάχετ' ἀεί.
Ἀπὸ πλειόνων ὀδυνᾶτ', ἐγὼ δ' ἀπ' οὐδενός.

Τοιαῦτα πολλὰ καὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ βασιλείᾳ
C πρόσεστιν ἄδηλα τοῖς πολλοῖς· ἐπιπροσθεῖ γὰρ ὁ τῦφος,

Ὦ μάκαρ Ἀτρείδη, μοιρηγενὲς, ὀλβιόδαιμον·

ἔξωθεν οὗτος ὁ μακαρισμὸς, ὅπλων καὶ ἵππων καὶ στρατείας περικεχυμένης· αἱ δὲ τῶν παθῶν φωναὶ πρὸς τὴν κενὴν δόξαν ἔνδοθεν ἀντιμαρτυροῦσι,

Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ.

καὶ,

—— Ζηλῶ σε γέρων,

B. 6. ᾧ δὲ τοὐμὸν] Xyl. C. D. Colleg. Nov. Jannot. ᾧ δὲ τοῦτο μόνον. Ceteri vulgatum tuentur, exiguo diſcrimine.

nam fortitudo, ſapientia, et juſtitia paraverunt gloriam, cum hoſpites convivio excepiſſet, uxorque irata ſuperveniſſet, et menſam ſubvertiſſet, hoſpitibus perturbatis, *Unicuique*, inquit, *veſtrum eſt mali aliquid: feliciſſimus hic, cui hoc tantum.*

Hic in foro beatus eſſe creditur,
Cum foribus apertis ſit ſuis miſerrimus:
Imperat mulier, jubet omnia, ſemper litigat.
Multa adferunt illi dolorem, nil mihi.

Talia multa opibus, gloriae, regno inhærent, ignota vulgo: officit enim luminibus faſtus.

O felix, fatiſque Atrida beantibus arte:

extrinſecus illa beatitatis laudatio ducta, ob circumfuſam armorum, equorum, militum copiam: at intus voces perturbationum animi vanæ huic gloriæ reclamant,

Juppiter implicuit noxæ me prorſus acerbæ.

Item hæc,

Suſpicio te, o ſenex,

> Ζηλῶ δ' ἀνδρῶν ὃς ἀκίνδυνον
> Βίον ἐξεπέρασεν ἀγνὼς, ἀκλεής.

Ἔξεστιν οὖν καὶ τούτοις τοῖς ἐπιλογισμοῖς ἀπαρύτειν τοῦ πρὸς τὴν τύχην μεμψιμοίρου, καὶ διὰ τὸ θαυμάζειν τὰ τοῦ πλησίον, ἐκταπεινοῦντος τὰ οἰκεῖα καὶ καταβάλλοντος. D

ιβ'. Οὐχ ἥκιστα τοίνυν εὐθυμίαν κολούει τὸ μὴ συμμέτροις χρῆσθαι, πρὸς τὴν ὑποκειμένην δύναμιν ὁρμαῖς, ὥσπερ ἱστίοις, ἀλλὰ μειζόνων ἐφιεμένους ταῖς ἐλπίσιν, εἶτ' ἀποτυγχάνοντας, αἰτιᾶσθαι δαίμονα καὶ τύχην, ἀλλὰ μὴ τὴν αὑτῶν ἀβελτηρίαν. Οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος, καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν· οὐδὲ τῷ γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι, μηδὲ εἷς δαίμων ἐναντιοῦται μοχθηρὸς, ἀλλ' ἀβελτηρία καὶ μοχθηρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. Αἴτιον δὲ ἡ φιλαυτία μάλιστα, φιλοπρώτους ποιοῦσα καὶ φιλονείκους ἐν πᾶσι, καὶ πάντων ἐπιδραττομένους E

D. 10. ἐπιχειροῦσιν] Lege ἐπιχειροῦσαι, vel ἐπιχειροῦσα cum Reiſkio.

> *Et quicunque virorum*
> *Sine periclo vitam exegit*
> *Inglorius, ignotuſque.*

Ergo id genus ratiocinationes valent ad carpendum exhauriendumque hunc animi morbum, quo de fortuna noſtra queruli, ob vicinorum admirationem res noſtras extenuamus ac deprimimus.

XII. Id quoque non leviter tranquillitati mentis obeſt, quod non mediocribus et ad facultates noſtras accommodatis appetitionibus, tanquam velis, utimur: ſed ſpe majorum rerum concepta, poſtmodo fruſtrante conatu genium fortunamque incuſamus, non noſtram, quod erat rectius, ſtultitiam. Etenim non is infortunatus eſt, qui jaculari aratro, aut bove leporem venari voluit: neque ei qui fruſtra verriculo aut funda captavit cervum, ullus malus adverſatur genius: ſed ſtultitia et perverſitas eum ad tentanda impoſſibilia adigentes. In culpa eſt ſui amor, ſtudium ingenerans primas ſibi in omnibus rebus contentioſe arrogan-

Digitized by Google

ἀπλήστως. Οὐ γὰρ πλούσιοι μόνον ὁμοῦ καὶ λόγιοι καὶ ἰσχυροὶ καὶ συμποτικοὶ καὶ ἡδεῖς εἶναι καὶ φίλοι βασιλέων, καὶ πόλεων ἄρχοντες ἀξιοῦσιν· ἀλλ' εἰ μὴ καὶ κύνας ἕξουσι πρωτεύοντας ἀρετῇ, καὶ ἵππους καὶ ὄρτυγας καὶ ἀλεκτρυόνας, ἀθυμοῦσι. Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος, οὐκ ἠγάπα μέγιστος ὢν τῶν τότε τυράννων, ἀλλ' ὅτι Φιλοξένου τοῦ ποιητοῦ μὴ βέλτιον ᾖδε μηδὲν, μηδὲ περιῆν ἐν τῷ διαλέγεσθαι
F Πλάτωνος, ὀργισθεὶς καὶ παροξυνθεὶς, τὸν μὲν εἰς τὰς λατομίας ἐνέβαλε, τὸν δὲ ἀπέδοτο πέμψας εἰς Αἴγιναν. Οὐ τοιοῦτος Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ἐπεὶ Κρίσσων ὁ σταδιοδρόμος ἁμιλλώμενος αὐτῷ περὶ τάχους, ἔδοξεν ἑκὼν παρεῖναι, σφόδρα διηγανάκτησεν. Εὖ δὲ καὶ ὁ ποιητικὸς Ἀχιλλεὺς εἰπὼν,

Τοῖος ἐὼν οἷος οὔτις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,

ἐπενήνεγκεν,

E. 9. ᾖδε] Sic D. Pol. Jannot. Mez. Vulgo, ᾔδει. Proximum μηδὲν, delendum.
F. 3. Κρίσσων] Sic in D. et alio Plutarchi loco, ſupra p. 58. E. et præ Βρίσων vulgato probat Palmer. Exerc. p. 214.

di, et inexſaturabili cupiditate omnia aggrediundi: non enim divites modo ſimul, et docti, et robuſti, et ad compotandum idonei, et comes eſſe atque amici regum et urbium principes volunt: ſed male ſecum agi putant, niſi canes etiam, et equos, et coturnices, et gallos aliis habeant præſtantiores. Dionyſius major non contentus omnium ea tempeſtate tyrannorum quod eſſet maximus, irritato atque exaſperato animo quod Philoxenum poëtam canendo, Platonem diſſerendo non ſuperaret, alterum in lapicidinas conjecit, alterum in Æginam vendidit. Non hoc modo egit Alexander: qui cum Criſo ſtadii curſor cum ipſo de velocitate certans dedita opera viſus fuiſſet ſuccumbere, vehementer eſt indignatus. Probe etiam Homericus Achilles, cum dixiſſet,

Non me inter Danaos cum ſit præſtantior alter,

ſubjecit,

Ἐν πολέμῳ· ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνονές εἰσι καὶ ἄλλοι.

Μεγάβυζον δὲ τὸν Πέρσην εἰς τὸ ζωγραφεῖον ἀναβάντα τοῦ Ἀπελλοῦ, καὶ λαλεῖν ἐπιχειρήσαντα περὶ τῆς τέχνης A ἐπεστόμισεν ὁ Ἀπελλῆς, εἰπών, Ἕως μὲν ἡσυχίαν ἦγες, ἐδόκεις τις εἶναι διὰ τὰ χρυσία καὶ τὴν πορφύραν, νυνὶ δὲ καὶ ταυτὶ τὰ τρίβοντα τὴν ὤχραν παιδάρια καταγελᾷ σου φλυαροῦντος. Ἀλλ' ἔνιοι τοὺς μὲν Στωϊκοὺς οἴονται παίζειν, ὅταν ἀκούσωσι τὸν σοφὸν παρ' αὐτοῖς μὴ μόνον φρόνιμον καὶ δίκαιον καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ καὶ ῥήτορα καὶ στρατηγὸν καὶ ποιητὴν καὶ πλούσιον καὶ βασιλέα προσαγορευόμενον, αὑτοὺς δὲ πάντων ἀξιοῦσι τούτων· κἂν μὴ τυγχάνωσιν, ἀνιῶνται. Καίτοι καὶ τῶν θεῶν ἄλλος ἄλλην B
ἔχων δύναμιν, ὁ μὲν, Ἐνυάλιος, ὁ δὲ, Μαντῷος, ὁ δὲ, Κερδῷος ἐπονομάζεται· καὶ τὴν Ἀφροδίτην ὁ Ζεὺς, ὡς οὐ μετὸν αὐτῇ πολεμικῶν ἔργων, ἐπὶ γάμους ἀποστέλλει καὶ θαλάμους.

ιγ'. Τινὰ γὰρ οὐδὲ συνυπάρχειν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπεναντιοῦσθαι πέφυκεν ἀλλήλοις τῶν σπουδαζομένων· οἷον,

Pugnando: mea namque aliis facundia cedat.

Megabyzo Perſæ cum in officinam Apellis pictoris deſcendiſſet, et neſcio quid de arte dicere cœpiſſet, ſilentium impoſuit Apelles his verbis: *Quandiu tacebas, exiſtimabare aliquid eſſe ob auri et purpuræ ornamenta: at nunc te nugantem etiam pueruli iſti ochram terentes derident.* Sed nonnulli Stoicos ludere putant, quando ab iis audiunt ſapientem non modo prudentem, juſtum, fortem, ſed rhetorem quoque, imperatorem, poëtam, divitem, regemque cognominari; cum interim hos ſibi titulos ipſi arrogent omnes, et, niſi obtinent, indignentur. Atqui Deorum alius alia virtute præditus, hic bellicoſus, ille fatidicus, rurſum alius lucri præſes nominatur: et Venerem Jupiter, quod ad eam res bellicæ nihil pertinerent, ad nuptias et cubilia ablegat.

XIII. Et vero ſunt quæ ſimul locum habere non poſſint, ſed invicem pugnent ſtudia: puta, otio opus habet di-

Digitized by Google

ἄσκησις λόγων, καὶ μαθημάτων ἀνάληψις, ἀπραγμοσύνης δεῖται καὶ σχολῆς· δυνάμεις δὲ πολιτικαὶ, καὶ φιλίαι βασιλέων, οὐκ ἄνευ πραγμάτων οὐδὲ ἀσχολιῶν περιγίγνονται· καὶ μὴν οἶνός τε καὶ σαρκῶν ἐμφόρησις σῶμα μὲν ἰσχυρὸν ποιοῦσι καὶ ῥωμαλέον, ψυχὴν δὲ ἀσθενῆ·
C καὶ χρημάτων ἐπιμέλεια μὲν καὶ τήρησις συνεχὴς αὔξει πλοῦτον, ὑπεροψία δὲ καὶ περιφρόνησις, μέγα πρὸς φιλοσοφίαν ἐφόδιον. Ὅθεν οὐ πάντα πάντων ἐστὶν, ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ γράμματι πειθόμενον, αὐτὸν καταμαθεῖν· εἶτα χρῆσθαι πρὸς ἓν ὃ πέφυκε, καὶ μὴ πρὸς ἄλλον ἄλλοτε βίου ζῆλον ἕλκειν καὶ παραβιάζεσθαι τὴν φύσιν,

Ἐν ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς,
Παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφὶς,
Κάπρῳ δὲ βυλεύοντα φόνον,
Κύνα χρὴ τλάθυμον ἐξευρεῖν.

Ὁ δ' ἀσχάλλων καὶ λυπούμενος ὅτι μὴ καὶ λέων ἐστὶν,

C. 10. βυλεύοντα] Retinui Stephani lectionem, a qua unus non diſſentit C, reliquis omnibus βυλεύοντι exhibentibus Ald. Baſ. Xyl. A. D. Moſc. 1. 2. Voſſ. Colleg. Nov. Illud prætuli item ſupra p. 451. D.

cendi exercitatio, et mathematum tractatio, atque aliarum vacatione occupationum, facultas civilis, et amicitiæ regum, non ſine negotiis et occupationibus parari poſſunt: tum vini et carnium uſus largior, corpus validum ac robuſtum facit, animum imbecillum: aſſidua rei faciundæ cura et conſervatio divitias auget, contemptus opum ad philoſophiam eſt perquam utile viaticum. Hinc quidem conſtat non omnia eſſe omnium: ſed oportere Pythicæ obtemperantem inſcriptioni, Seipſum noſſe: deinde uti ſuo ingenio ad ea ad quæ natura factus eſt: neque id ad alius vitæ ſtudium trahendo, huic vim facere.

Equus eſt ad currum idoneus:
Ad aratra bos: propter ratem
Delphin celerrime incitatur.
Apro ſi quis necem ſtruit,
Canem inveniat laborioſum.

Qui autem indigne fert, quod non ſimul eſt

—Ὀρεσίτροφος ἀλκὶ πεποιθὼς, D

ἅμα καὶ κυνίδιον Μελιταῖον ἐν κόλπῳ χήρας γυναικὸς τιθηνούμενον, ἀπόπληκτός ἐστι. Τούτου δὲ οὐδὲν βελτίων, ὁ βουλόμενος ἅμα μὲν Ἐμπεδοκλῆς ἢ Πλάτων ἢ Δημόκριτος εἶναι περὶ κόσμου γράφων καὶ τῆς τῶν ὄντων ἀληθείας, ἅμα δὲ πλουσίᾳ γραῒ συγκαθεύδειν, ὡς Εὐφορίων· ἢ τῷ ἐπὶ κῶμον Ἀλεξάνδρῳ συμπίνειν, ὡς Μήδιος· ἀγανακτῶν δὲ καὶ λυπούμενος εἰ μὴ θαυμάζεται διὰ πλοῦτον, ὡς Ἰσμηνίας, καὶ δι' ἀρετὴν, ὡς Ἐπαμινώνδας. Οὐδὲ γὰρ οἱ δρομεῖς ὅτι μὴ τοὺς τῶν παλαιστῶν φέρονται στεφάνους ἀθυμοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν ἀγάλλονται καὶ χαίρουσι. Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Καὶ E γὰρ ὁ Σόλων,

Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδόν ἐστι,
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Καὶ Στράτων ὁ φυσικὸς, ἀκούσας ὅτι πολλαπλασίους ἔχει

D. 7. ἢ τῷ] Vitioſum, nec melius quid in libris. Equidem conjeci ἢ ἐπίκωμος τῷ Ἀλ. σ. Nec repudiandum Reiſkii ἢ ἰὼν ἐπὶ κῶμον, Ἀλ. σ. quandoquidem pro τῷ habent τῶν Ald. Baſ. Xyl. D. Moſc. 2. Colleg. Nov. Voſſ.

Robore confidens leo, montibus innutritus, et catellus Melitæus in ſinu viduæ mulieris educatus, ſtupidus eſt. Neque eo melior, qui ſimul vult et Empedocles, Plato, aut Democritus eſſe de mundo ſcribens, et cum vetula divite dormire, ut Euphorion; aut cum comeſſatoribus Alexandri potare, ut Medius: et qui iniquo animo toleret, non ſimul et ob divitias, ut Iſmeniam, et ob virtutem, ut Epaminondam, ſe in admiratione haberi. Nam neque curſores animo ſunt ægro, quia non auferunt coronas luctatorum, ſed ſuis gaudent atque exſultant. *Spartam es nactus, hanc orna.* Sic et Solon,

At nos virtutis non permutabimus bonum,
Pulchraque virtutis munia divitiis:
Cum ſtet virtutis ſtabilis poſſeſſio ſemper,
Incertæ varia ſorte ferantur opes.

Et Strato phyſicus audito Menedemum multis modis plus

Digitized by Google

Μενέδημος μαθητὰς, Τί οὖν, ἔφη, θαυμαστὸν εἰ πλείονες εἰσὶν οἱ λούεσθαι θέλοντες τῶν ἀλείφεσθαι βουλομένων; Ἀριστοτέλης δὲ πρὸς Ἀντίπατρον γράφων, Οὐκ Ἀλεξάνδρῳ μόνον, ἔφη, προσήκει μέγα φρονεῖν, ὅτι κρατεῖ
F πολλῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐχ ἧττον οἷς ὑπάρχει περὶ θεῶν ἃ δεῖ δοξάζειν. Τοὺς γὰρ οὕτω τὰ οἰκεῖα σεμνύνοντας οὐκ ἐνοχλήσει τὰ τῶν πλησίων. Νῦν δὲ τὴν ἄμπελον σῦκα φέρειν οὐκ ἀξιοῦμεν, οὐδὲ τὴν ἐλαίαν βότρυς· αὐτοὶ δὲ ἑαυτοὺς, ἐὰν μὴ καὶ τὰ τῶν πλουσίων ἅμα καὶ τὰ τῶν λογίων, καὶ τὰ τῶν στρατευομένων καὶ τὰ τῶν φιλοσοφούντων, καὶ τὰ τῶν κολακευόντων καὶ τὰ τῶν παῤῥησιαζομένων, καὶ τὰ τῶν φειδομένων καὶ τὰ τῶν δαπανώντων ἔχωμεν προτερήματα, συκοφαντοῦμεν καὶ ἀχαριστοῦμεν ἑαυτοῖς, καὶ καταφρονοῦμεν ὡς ἐνδεῶς καὶ ἀπλῶς
473 βιούντων. Πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ τὴν φύσιν ὁρῶμεν ὑπομιμνήσκουσαν ἡμᾶς. Ὡς γὰρ τῶν θηρίων ἑτέροις ἀφ'

E. 8. θέλοντες] Rectius forte abſit quam adſit. Abeſt ſane in A. Moſc. 1. 2. Voſſ. Colleg. Nov.

habere diſcipulos, *Quid mirum eſt*, aiebat, *ſi plures ſunt qui lavare, quam qui ungi volunt?* Ariſtoteles quoque ad Antipatrum ſcribebat, *Non ſolum Alexandrum debere multum ſibi tribuere ob imperium in tot homines; nihilo minus id licere iis, qui recte de deo ſentiant:* Etenim eos qui hoc modo ſua extollunt bona, minus aliorum perturbabunt. Nunc nos, qui a vite ficus, aut ab olea uvas non requirimus, niſi prærogativas ſimul omnes divitum, doctorum, bellatorum, philoſophantium, adulantium, libere dicentium, parcorum, ſumtus facientium habeamus, calumniamur, ingratique adverſum noſmetipſos ſumus, ac vitam noſtram ut inopem mutilamque ſpernimus. Præter hæc vero, ab ipſa nos natura admoneri videmus. Ut enim brutorum animalium aliis aliunde nutrimentum ſuggerit, neque om-

ἑτέραν παρεσκεύασε τὴν τροφὴν εἶναι, καὶ οὐ πάντα σαρκοφαγεῖν ἢ σπερμολογεῖν ἢ ῥιζωρυχεῖν ἐποίησεν, οὕτω τοῖς ἀνθρώποις ποικίλας πρὸς τὸν βίον ἀφορμὰς ἔδωκε,

Μηλοβοτᾷ τ' ἀρότᾳ τ' ὀρνιθολόχῳ τε,

καὶ ὃν πόντος τρέφει. Δεῖ δὴ τὸ πρόσφορον ἑαυτοῖς ἑλομένους καὶ διαπονοῦντας, ἐᾷν τὰ τῶν ἄλλων· καὶ μὴ τὸν Ἡσίοδον ἐλέγχειν ἐνδεέστερον εἰπόντα,

Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων.

Οὐ γὰρ μόνον τοὺς ὁμοτέχνους καὶ τοὺς ὁμοτρόπους ζηλοτυποῦντες, ἀλλὰ καὶ λογίους πλούσιοι, καὶ πλουσίους ἔνδοξοι, B
καὶ δικολόγοι σοφιστὰς, καὶ νὴ μὰ Δία κωμῳδοὺς εὐημεροῦντας ἐν θεάτροις καὶ ὀρχηστὰς καὶ θεράποντας ἐν αὐλαῖς βασιλέων ἐλεύθεροι καὶ εὐπατρίδαι καταπεθαμβημένοι καὶ μακαρίζοντες, οὐ μετρίως λυποῦσιν αὐτοὺς καὶ ταράττουσιν.

A. 6. Μηλοβοτᾷ τ' ἀρότᾳ τ' ὀρνιθολόχῳ τε] Dativos poſui, ſecutus et Xylandrum ita et edentem et vertentem: et auctorem Pindarum Iſthm. I. 67, quocum C. partim conſentit. Vulgo μηλοβοτά τ' ἀρότα τ' ὀρνιθολόχω τε.

nibus carnem edendi, ſemina legendi, radices effodiendi facultatem indidit ea: ſic homini quoque varias ad vitam tolerandam opportunitates præbuit: opilioni ſuas, ſuas aratori, aucupi, et quem mare alit. Quo æquius eſt nos id genus vitæ, quod nobis eſt commodum, amplexos, in eo elaborare, reliqua omittere, neque oſtendere Heſiodum intra modum ſubſtitiſſe, cum diceret,

Succenſet figulo figulus, fabrum faber odit.

Non enim eandem modo artem, eandem vitæ rationem exercentes dum æmulantur, ſed et doctos opulenti, et opulentos fama clari, et cauſidici ſophiſtas, atque adeo comœdos in theatris pulchre ſtantes, hiſtrioneſque et ſervos regum aulicos liberi homines ac patricii cum ſtupore admirantes beatoſque dicentes, non mediocrem ſibi ipſis dolorem perturbationemque afferunt.

Digitized by Google

ιδʹ. Ὅτι δὲ ἕκαστος ἐν ἑαυτῷ τὰ τῆς Εὐθυμίας καὶ τῆς Δυσθυμίας ἔχει ταμιεῖα, καὶ τοὺς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν πίθους οὐκ ἐν Διὸς οὔδει κατακειμένους, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ κειμένους, αἱ διαφοραὶ τῶν παθῶν δηλοῦσιν.
C Οἱ μὲν γὰρ ἀνόητοι καὶ παρόντα τὰ χρηστὰ παρορῶσι καὶ ἀμελοῦσιν, ὑπὸ τοῦ συντετάσθαι πρὸς τὸ μέλλον ἀεὶ ταῖς φροντίσιν· οἱ δὲ φρόνιμοι καὶ τὰ μηκέτ' ὄντα, τῷ μνημονεύειν ἐναργῶς, ὄντα ποιοῦσιν ἑαυτοῖς· τὸ γὰρ παρὸν τῷ ἐλαχίστῳ τοῦ χρόνου μορίῳ θιγεῖν παρασχόν, εἶτα τὴν αἴσθησιν ἐκφυγόν, οὐκέτι δοκεῖ πρὸς ἡμᾶς οὐδὲ ἡμέτερον εἶναι τοῖς ἀνοήτοις· ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοστρόφος ὄνῳ τινὶ παρίησιν ἐπιβοσκομένῳ καταναλίσκειν τὸ πλεκόμενον, οὕτω τῶν πολλῶν ἀναίσθητος καὶ ἀχάριστος ὑπολαμβάνουσα λήθη καὶ κατανεμομένη, πρᾶξίν τε πᾶσαν ἀφανίζουσα καὶ κατόρθωμα,
D καὶ σχολὴν ἐπίχαριν καὶ συμπεριφορὰν καὶ ἀπόλαυσιν, οὐκ ἐᾷ τὸν βίον ἕνα γενέσθαι, συμπλεκομένων τοῖς παρ-

XIV. Jam quod hominum unuſquiſque penum vel Tranquillitatis Animi, vel ægritudinis in ſeſe habeat, et dolia bonorum ac malorum non in Jovis limine, ſed in animo ſuo repoſita, affectionum diverſitates demonſtrant. Stolidi enim bona etiam præſentia non cernunt neque curant; quod cogitationes ſuas ſemper futuris habent intentas: prudentes ea quoque, quæ eſſe deſierunt, memoriæ perſpicacitate ſibi præſentia faciunt. Quippe ſtultis id quod præſens eſt, et exiguiſſimo temporis puncto ſe tangendum præbens, deinde ſenſum effugit, non jam amplius ad ipſos pertinere videtur: ſed, quemadmodum apud Manes pingitur quidam funem torquens, et id quod contexuit aſino vorandum permittens, ita multorum ſtupida quædam et ingrata oblivio omnem actionem, omnes res præclare geſtas, omne jucundum otium, omnem conviviorum et voluptatum fruitionem abolens, non ſinit vitam eſſe conti-

Digitized by Google

ὖσι τῶν παρῳχημένων· ἀλλ' ὥσπερ ἕτερον τὸν ἐχθὲς ὄντα τοῦ σήμερον, καὶ τὸν αὔριον ὁμοίως οὐ τὸν αὐτὸν τῷ σήμερον, διαιροῦσα, πᾶν τὸ γενόμενον εὐθὺς εἰς τὸ ἀγένητον τῷ ἀμνημονεύτῳ καθίστησιν. Οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς σχολαῖς τὰς αὐξήσεις ἀναιροῦντες ὡς τῆς οὐσίας ἐνδελεχῶς ῥεούσης, λόγῳ ποιοῦσιν ἡμῶν ἕκαστον ἄλλον ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον· οἱ δὲ τῇ μνήμῃ τὰ πρότερα μὴ στέγοντες μηδὲ ἀναλαμβάνοντες, ἀλλ' ὑπεκρεῖν ἐῶντες, ἔργῳ ποιοῦσιν ἑαυτοὺς καθ' ἡμέραν ἀποδεεῖς καὶ κενοὺς καὶ τῆς αὔριον ἐκκρεμαμένους, E
ὡς τῶν πέρυσι καὶ πρῴην καὶ χθὲς, οὐ πρὸς αὐτοὺς ὄντων οὐδὲ ὅλως αὐτοῖς γινομένων.

ιε΄. Καὶ τοῦτο οὖν τὴν Εὐθυμίαν ἐπιταράσσει· κἀκεῖνο μᾶλλον, ὅταν ὥσπερ αἱ μυῖαι τῶν λείων τόπων ἐν τοῖς κατόπτροις ἀπολισθαίνουσι, ταῖς δὲ τραχύτησι προσέχονται καὶ ταῖς ἀμυχαῖς· οὕτως ἄνθρωποι τῶν ἱλαρῶν καὶ προσηνῶν ἀπορρέοντες ἐμπλέκονται ταῖς τῶν ἀηδῶν

E. 2. πρὸς αὐτοὺς] Sumſi a Xyl. Ceteri πρὸς αὐτῶν.

nuam, præſentibus ad præterita adjunctis: ſed heſternam ab hodierna, hanc a craſtina dividens, quidquid evenit obterens tanquam non factum redigit. Nam qui in ſcholis incrementa corporum negant, ob continuatam ſubſtantiæ fluxionem, ii verbo faciunt nos ſubinde alios: qui autem priora non complectuntur memoria, neque revocant, ſed effluere ſinunt, ii re ipſa faciunt ſe quotidie indigos inaneſque, et a craſtino pendentes: tanquam ea quæ ſuperiore anno, dudum adeoque heri obtigerunt, plane ad ipſos nihil pertineant, neque omnino ipſis evenerint.

XV. Et hoc igitur Animi Tranquillitatem non leviter impedit: et magis etiam illud, quod homines muſcarum in morem in ſpeculis de lævi ſuperficie delabentium et aſperitatibus ac fiſſuris inhærentium, a jucundarum rerum memoria defluentes recordationi moleſtarum implicantur:

ἀναμνήσεσι· μᾶλλον δὲ, ὥσπερ ἐν Ὀλύνθῳ τοὺς κανθά-
ρους λέγουσιν εἴς τι χωρίον ἐμβάλλοντας ὃ καλεῖται Καν-
F θαρώλεθρον, ἐκβῆναι μὴ δυναμένους, ἀλλ' ἐκεῖ στρεφο-
μένους καὶ κυκλουμένους ἐναποθνήσκειν, οὕτως εἰς τὴν τῶν
κακῶν μνήμην ὑπορρυέντες ἀνενεγκεῖν μὴ θέλωσι μηδ'
ἀναπνεῦσαι. Δεῖ δὲ, ὥσπερ ἐν πινακίῳ χρωμάτων, ἐν
τῇ ψυχῇ τῶν πραγμάτων τὰ φαιδρὰ καὶ λαμπρὰ
προβάλλοντας, ἀποκρύπτειν τὰ σκυθρωπὰ καὶ πιέζειν.
Ἐξαλεῖψαι γὰρ οὐκ ἔστι παντάπασιν οὐδ' ἀπαλλαγῆναι.
Παλίντροπος γὰρ ἁρμονίη κόσμου, ὅκωσπερ λύρης καὶ τόξου·
474 καὶ τῶν ἀνθρωπίνων καθαρὸν οὐδὲν, οὐδὲ ἀμιγές. Ἀλλ'
ὥσπερ ἐν μουσικῇ βαρεῖς φθόγγοι καὶ ὀξεῖς, ἐν δὲ γραμ-
ματικῇ φωνήεντα καὶ ἄφωνα γράμματα· μουσικὸς δὲ καὶ
γραμματικὸς, οὐχ ὁ θάτερα δυσχεραίνων καὶ ὑποφεύγων,
ἀλλ' ὁ πᾶσι χρῆσθαι καὶ μιγνύναι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπι-

F. 3. θέλωσι] Sic C. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Schott. Jannot. Jun. T. B. Vulgo, θέλοντες.

F. 8. ὅκωσπερ] Sic A. D. Moſc. 1. 2. Voſſ. ut alibi in hoc Heracliti dicto. Vulgo ὥσπερ.

immo, ſicut Olynthi cantharos ferunt in locum quendam qui ab exitio ejus inſecti Cantharolethrum dicitur injectos, quod exire inde nequeant, perpetua circumverſione enecari: ita ipſi quoque in malorum commemorationem ubi incidere, inde ſe revocare et recreare nolunt. Oportet autem ſicut in tabula colorem, ita in animo rerum eas quæ maxime nitent ac ſplendent proponere, iiſque tetrica obſcurare et opprimere, quandoquidem omnino deleri et amoveri non poſſunt. Ut enim lyræ aut arcus nervi, ita mundi quoque concentus viciſſitudine quadam intenditur ac remittitur: et in rebus humanis nihil ſinceri, nihil puri eſt. Sed quemadmodum in muſica ſoni ſunt et graves et acuti, et in grammatica litteræ cum vocales, tum mutæ: muſicus autem et grammaticus eſt non qui alterum genus moleſte fert atque fugit, ſed qui omnia uſurpare et per-

στάμενος· οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων ἀντιστοιχίας ἐχόντων, (ἐπεὶ κατὰ τὸν Εὐριπίδην,

> Οὐκ ἂν γίνοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακὰ,
> Ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις, ὥστ' ἔχειν καλῶς)

οὐ δεῖ τοῖς ἑτέροις ἐξαθυμεῖν, οὐδ' ἀπαγορεύειν· ἀλλ' B
ὥσπερ ἁρμονικοὺς ἀμβλύνοντας ἀεὶ τοῖς κρείττοσι τὰ χείρονα, καὶ τὰ φαῦλα τοῖς χρηστοῖς ἐμπεριλαμβάνοντας, ἐμμελὲς τὸ τοῦ βίου μίγμα ποιεῖν καὶ οἰκεῖον αὐτοῖς. Οὐ γὰρ, ὡς ὁ Μένανδρός φησιν,

> Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαραστατεῖ
> Εὐθὺς γενομένῳ, μυσταγωγὸς τοῦ βίου
> Ἀγαθός.——

ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς Ἐμπεδοκλῆς, διτταί τινες ἕκαστον ἡμῶν γενόμενον παραλαμβάνουσι καὶ κατάρχονται μοῖραι καὶ δαίμονες,

> Ἔνθ' ἦσαν Χθονίη τε, καὶ Ἡλιόπη ταναῶπις·
> Δῆρίς θ' αἱματόεσσα, καὶ Ἁρμονίη θεμερῶπις·

B. 13. θεμερῶπις] Sic Ald. Baſ. A. Voſſ. Colleg. Nov. ac probavit Bentleius Ep. ad Mill. 76. Vulgo, ἱμερῶπις quod Stephanus a Pol. ſumtum invexerat.

miſcere arte ſua poteſt: ita in rebus quoque humanis cum ſint oppoſiti invicem ordines (quando, ut eſt apud Euripidem,

> *Sejungier non poſſunt a bonis mala,*
> *Sed eſt eorum, ut res babeant ſatis bene,*
> *Commixtio quædam)*

non debemus in altero animum ob dolorem deſpondere: verum harmonicos imitari, et melioribus deteriora obſcurando, ac mala bonis occupando, concinnum vitæ, nobiſque conveniens, temperamentum conficere. Non enim verum eſt quod dixit Menander,

> *Unicuique, in lucem cum primo editur,*
> *Genius bonus vitæ magiſter totius*
> *Adſiſtit.——*

ſed Empedoclis probanda potius eſt ſententia, qui unumquemque noſtrum, poſtquam eſt natus, arripi gubernarique a duplicibus fatis geniiſque docet,

> *Hic inerant Chthonia, et cernens procul*
> *Heliopea,*
> *Et vario Harmonie vultu, Deriſque*
> *cruenta,*

C Καλλιστώ τ', Αἰσχρή τε· Θόωσά τε, Δειναίη τε·
Νημερτής τ' ἐρόεσσα, μελάγκαρπός τ' Ἀσάφεια.

ις'. Ὥστε τούτων ἑκάστου σπέρματα τῶν παθῶν ἀνακεκραμένα δεδεγμένης ἡμῶν τῆς γενέσεως, καὶ διὰ τοῦτο πολλὴν ἀνωμαλίαν ἐχούσης, εὔχεται μὲν ὁ νοῦν ἔχων τὰ βελτίονα, προσδοκᾷ δὲ καὶ θάτερα· χρῆται δὲ ἀμφοτέροις, τὸ ἄγαν ἀφαιρῶν. Οὐ γὰρ μόνον ὁ τῆς αὔριον ἥκιστα δεόμενος, ὥς φησιν Ἐπίκουρος, ἥδιστα πρόσεισι πρὸς τὴν αὔριον· ἀλλὰ καὶ πλοῦτος εὐφραίνει καὶ δόξα καὶ δύναμις καὶ ἀρχὴ, καὶ μάλιστα τοὺς ἥκιστα τἀναντία ταρβοῦντας. Ἡ γὰρ σφοδρὰ περὶ ἕκαστον ἐπιθυμία, D σφοδρότατον φόβον ἐμποιοῦσα τοῦ μὴ παραμένειν, ἀσθενῆ τὴν χάριν ποιεῖ καὶ ἀβέβαιον, ὥσπερ φλόγα καταπνεομένην. Ὧι δὲ δίδωσι πρὸς τὴν τύχην ἀδεῶς καὶ ἀτρέμως εἰπεῖν ὁ λογισμὸς,

Ἡδὺ μὲν, ἄν τι φέρῃς· ὀλίγον δ' ἄχος, ἢν ἀπολείπῃς·

C. 1. Δειναίη] Bentleius l. c. corrigit Δήναιη *tarda*: Vere; puto.
C. 3. Ὥστε τούτων] Malim, Ὡς δὲ τούτων.

Turpis Calliſtoque, Thooſaque, Deinæaque,
Nemertes et amœna, nigro fructuque Aſaphia.

XVI. Horum geniorum nominibus variæ animi perturbationes exprimuntur, quarum omnium ſemina cum ortus noſter ſecum tulerit, ideoque vitæ magna ſit inæqualitas: meliora quidem optat, qui ſana eſt mente, ſed tamen altera quoque exſpectat, et utriſque utitur ita, Ut ne quid nimis. Non enim tantum *qui minime deſiderat craſtinam diem*, ſicut Epicurus aiebat, *ſuaviſſime procedit in craſtinam diem*: ſed et divitiæ, et gloria, potentia, honores eos maxime delectant, qui contraria horum minime metuunt. Nam nimia iſtarum rerum appetitio, acerrimum amittendi metum ingenerans, gratiam earum fruendarum infirmam reddit atque inſtabilem, inſtar flammæ vento agitatæ. Cui vero ratio hoc paravit, ut ad fortunam intrepide dicere poſſit,

Suave eſt, ſi quid das: parvus dolor, hoc ubi tollis:

τοῦτον ἥδιστα ποιεῖ χρῆσθαι τοῖς παροῦσι τὸ θαῤῥαλέον καὶ
μὴ δεδιὸς αὐτῶν τὴν ἀποβολὴν ὡς ἀφόρητον. Ἔξεστι
γὰρ τὴν Ἀναξαγόρου διάθεσιν, ἀφ' ἧς ἐπὶ τῇ τελευτῇ
τοῦ παιδὸς ἀνεφώνησεν, Ἤδειν θνητὸν γεννήσας, μὴ θαυ-
μάζοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ μιμουμένους, ἐπιλέγειν ἑκάστῳ
τῶν τυχηρῶν, Οἶδα τὸν πλοῦτον ἐφήμερον ἔχων καὶ οὐ βέ-
βαιον. Οἶδα τὴν ἀρχὴν ἀφελέσθαι δυναμένους τοὺς E
δεδωκότας· Οἶδα τὴν γυναῖκα χρηστὴν, γυναῖκα δὲ
οὖσαν· καὶ τὸν φίλον, ἄνθρωπον ὄντα, φύσει εὐμετάβολον
ζῶον, ὡς ὁ Πλάτων εἶπεν. Αἱ γὰρ τοιαῦται παρασκευαὶ
καὶ διαθέσεις, ἐάν τι συμβῇ τῶν ἀβουλήτων μὲν, οὐκ
ἀπροσδοκήτων δὲ, μὴ δεχόμεναι τὸ, Οὐκ ἂν ᾤμην, καὶ
τὸ, Ἄλλα ἤλπιζον, καὶ τὸ, Ταῦτα οὐ προσεδόκων, οἷον
πηδήματα καρδίας καὶ σφυγμοὺς ἀφαιροῦσι, καὶ ταχὺ
πάλιν τὸ μανιῶδες καὶ ταραττόμενον ἱδρύουσιν. Ὁ μὲν F
οὖν Καρνεάδης ἐπὶ πραγμάτων μεγάλων ὑπεμίμ-

E. 7. τὸ, Ἄλλα] Veriſſimam lectionem recepi a Mez. Vulgo omnes, Πολλά.

hunc fiducia et vacuitas metus amiſſionis, tanquam intolerabilis, docent ſuaviſſime uti rebus præſentibus. Ac licet Anaxagoræ affectum animi, a quo profectum eſt ut de morte filii hanc vocem ederet, *Sciebam mortalem eſſe quem genueram*, non admirantes modo, ſed et imitantes, ad ſingulos fortunæ caſus dicere, *Noveram divitias me poſſidere in diem durantes et inſtabiles:* *Noveram magiſtratum ab iis adimi poſſe, qui eo me ornaverant: Noveram mihi eſſe probam mulierem, ſed tamen mulierem: Noveram amicum eſſe hominem, facile, ut ait Plato, mutabile animal.* Hujuſmodi enim præparatio animique informatio, ſi quid eorum quæ nollemus quidem, poſſe tamen evenire cogitabamus, accidat, non admittentes voces iſtas, *Non putaram*, *Alia ſperavi*, *Hæc non exſpectabam*, ſaltum cordis et trepidationem avertunt, ac celeriter furioſam et perturbatam facultatem ſedant. Carneades de magnis rebus admonebat omnem dolorem mœro-

Digitized by Google

νώσκειν, ὅτι πᾶν καὶ ὅλον ἐστὶν εἰς λύπην καὶ ἀθυμίαν τὸ
ἀπροσδόκητον. Ἡ γοῦν Μακεδόνων βασιλεία τῆς Ῥω-
μαίων ἡγεμονίας πολλοστημόριον ἦν· ἀλλὰ Περσεὺς μὲν
ἀποβαλὼν Μακεδονίαν, αὐτός τε κατεθρήνει τὸν ἑαυτοῦ
δαίμονα, καὶ πᾶσιν ἐδόκει δυστυχέστατος ἀνθρώπων γεγο-
475 νέναι καὶ βαρυποτμότατος· ὁ δὲ τούτου κρατήσας Αἰμί-
λιος, ἑτέρῳ παραδιδοὺς τῆς ὁμοῦ τε γῆς καὶ θαλάττης ἄρ-
χουσαν δύναμιν, ἐστεφανοῦτο καὶ ἔθυεν, εὐδαιμονιζόμενος
εἰκότως· οὗτος μὲν γὰρ ᾔδει λαμβάνων ἀρχὴν ἀποδοθη-
σομένην, ἐκεῖνος δὲ ἀπέβαλε μὴ προσδοκήσας. Εὖ
δὲ καὶ ὁ ποιητὴς οἷόν ἐστι τὸ παρὰ προσδοκίαν ἐδίδαξεν·
ὁ γὰρ Ὀδυσσεὺς τοῦ μὲν κυνὸς θανόντος ἐξεδάκρυσε, τῇ
δὲ γυναικὶ κλαιούσῃ παρακαθήμενος, οὐδὲν ἔπαθε τοι-
οῦτον· ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἀφῖκτο τῷ λογισμῷ τὸ πάθος ὑπο-
χείριον ἔχων, καὶ προκατειλημμένον· εἰς δὲ ἐκεῖνον, μὴ
προσδοκήσας, ἀλλ᾽ ἐξαίφνης, διὰ τὸ παράδοξον ἐνέπεσε.

A. 11. διὰ τὸ παράδοξον] Aut, ut gloſſa, delendum: aut aliud latet vitium.

remque ab hac una cauſa naſci, quod inexſpectato nobis accidit quippiam. Macedonum regnum cum Romano comparatum imperio, vix aliquanta hujus pars erat: et tamen Perſeus, amiſſa Macedonia, cum ipſe ſuam deplorabat fortunam, tum ab omnibus miſerrimus infeliciſſimuſque homo judicabatur: at qui hunc devicerat Æmilius, tradito alteri terræ mariſque imperio coronabatur ac ſacrificabat, non injuria beatus habitus: norat enim ſe magiſtratum accepiſſe, quem eſſet depoſiturus: Perſeus autem ſuo regno præter exſpectationem ſuam erat exutus. Pulchre etiam Poëta docuit, quid rei ſit id, quod inexſpectato contingit. Ulyſſes enim cane mortuo cum non continuiſſet lachrymas, uxori adſidens flenti nihil tale paſſus eſt: huc enim venerat, animo ratione jam ante confirmato, et adverſus motum munito: in illum autem ſubita res et inexſpectata eum conjecerat.

Digitized by Google

ιζ'. Καθόλου δὲ ἐπεὶ τῶν ἀβουλήτων τὰ μὲν φύσει τὸ λυπηρὸν καὶ βαρὺ ἐπιφέρει, τὰ δὲ πλεῖστα δόξῃ δυσχεραίνειν ἐθιζόμεθα καὶ μανθάνομεν, καὶ οὐκ ἄχρηστον ἐστὶ πρὸς ταῦτα μὲν ἔχειν ἀεὶ τὸ τοῦ Μενάνδρου πρόχειρον,

Οὐδὲν πέπονθας δεινόν, ἂν μὴ προσποιῇ·

τί γὰρ πρὸς σὲ ἐστί, φησίν, ἂν μήτε σαρκὸς ἅπτηται, μήτε ψυχῆς, οἷον ἐστι δυσγένεια πατρός, ἢ μοιχεία γυναικός, ἢ στεφάνου τινὸς ἢ προεδρίας ἀφαίρεσις, ὧν οὐ κωλύεται καὶ μὴ παρόντων ἄνθρωπος καὶ τὸ σῶμα βέλτιστα διακείμενον ἔχειν καὶ τὴν ψυχήν. Πρὸς δὲ τὰ φύσει δοκοῦντα λυπεῖν, οἷα νόσοι καὶ πόνοι, καὶ θάνατοι φίλων καὶ τέκνων, ἐκεῖνο τὸ Εὐριπίδειον, C

Οἴμοι· τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

Οὐδεὶς γὰρ οὕτω τοῦ παθητικοῦ καταφερομένου καὶ ὀλισθαί-

B. 1. Καθόλου δὲ ἐπεὶ—καὶ οὐκ ἄχρηστον] ἐπεὶ Stephanus dedit ex Pol. et Jannot. nec diſſentiunt A. et C. At ἐστὶ eſt in Ald. Baſ. Xyl. D. Moſc. 1. 2. Voſſ. Colleg. Nov. Illud nexus poſtulat, eidemque conſequens eſt ut καὶ deleatur.

B. 6. τί γὰρ πρὸς σὲ—] Xylander ut Menandrea accepit et vertit. Putem cum Bentleio, eſſe Plutarchi verba.

XVII. In univerſum vero quæ nolentibus nobis accidunt, partim ſuapte natura moleſtiam ea afferunt, partim opinio nos adſuefacit ut ægre feramus: adverſum hæc utile eſt in promtu habere iſthuc Menandri,

Niſi ipſe feras præ te, nihil es paſſus mali.
Quid enim, inquit, ad te pertinet id,
Quo neque animus, neque corpus tangitur tuum?

cujus generis ſunt ignobilitas patris, adulterium uxoris, coronæ aut primarii in conſeſſu loci privatio, quibus etiam abſentibus nihil obſtat quin et animo et corpore optime valeas. Ad ea autem, quæ natura ſuapte dolorem videntur excitare, ut ſunt morbi, ærumnæ, obitus amicorum et liberorum, accommodari debet Euripideum illud,

Heu mihi, qui heu mihi? more hominum ſane accidit.

Non eſt enim alia ratio quæ facultatem animi affectionibus

νοῦντος ἀντιλαμβάνεται λόγος, ὡς ὁ τῆς κοινῆς καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀνάμνησιν ποιῶν, ᾗ διὰ τὸ σῶμα μεμιγμένος ὁ ἄνθρωπος, μόνην ταύτην τῇ τύχῃ λαβὴν δίδωσιν, ἐν δὲ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις ἀσφαλὴς ἕστηκεν. Ὁ Δημήτριος τὴν Μεγαρέων πόλιν καταλαβὼν, ἠρώτησε τὸν Στίλπωνα, μή τι τῶν ἐκείνου διήρπασται· καὶ ὁ Στίλπων ἔφη, μηδένα εἶδον τοὐμὰ φέροντα. Καὶ τοίνυν
D τῆς τύχης πάντα τἄλλα λεηλατούσης καὶ περιαιρουμένης, ἔχομέν τι τοιοῦτον ἐν ἑαυτοῖς,

Οἷον κ' οὔτε φέροιεν Ἀχαιοὶ, οὔτ' ἂν ἄγοιεν.

Ὅθεν οὐ δεῖ παντάπασιν ἐκταπεινοῦν οὐδὲ καταβάλλειν τὴν φύσιν, ὡς μηδὲν ἰσχυρὸν μηδὲ μόνιμον μηδ' ὑπὲρ τὴν τύχην ἔχουσαν· ἀλλὰ τοὐναντίον, εἰδότας ὅτι μικρόν ἐστι μέρος τοῦ ἀνθρώπου τὸ σαθρὸν καὶ τὸ ἐπίκηρον ᾧ δέχεται τὴν τύχην, τῆς δὲ βελτίονος μερίδος αὐτοὶ κρατοῦμεν, ἐν ᾗ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ἱδρυθέντα,

C. 10. εἶδον] Sumſi a T. Mez. Vulgo, ἰδεῖν.

obnoxiam labaſcentem magis revocet et confirmet, quam quæ communis naturæ et neceſſitatis memoriam renovat: cui neceſſitati homo propter corpus expoſitus, hic tantum fortunæ anſam præbet, in potiſſimis maximiſque rebus tutus ac ſecurus. Demetrius cum Megara cepiſſet, quæſivit e Stilpone, Ecquid in iſta direptione ipſi periiſſet? cui Stilpo, *Neminem*, reſpondit, *vidi, qui meas res ferret.* Proinde fortuna ubi reliqua deprædatur omnia, atque adimit, habemus aliquid in nobiſmetipſis tale,

Quod ferre aut agere immitis non poſſit Achivus.

Itaque conſequens eſt, non ita plane extenuare aut deprimere naturam, ac ſi nihil ea ſupra fortunam poſſet, nihil ſtabile aut proprium haberet: ſed hoc cognitum habere, exiguam eſſe partem hominis putridam illam et morboſam, quæ fortunam admittit, meliorem in partem eſſe penes nos dominium, in qua bonorum maxima collocata ſunt: bonæ, in-

Digitized by Google

δόξαι τε χρησταὶ καὶ μαθήματα, καὶ λόγοι τελευτῶντες
εἰς ἀρετὴν, ἀναφαίρετον ἔχουσι τὴν οὐσίαν καὶ ἀδιάφθορον, E
ἀηττήτους πρὸς τὸ μέλλον εἶναι καὶ θαρραλέους, καὶ πρὸς τὴν
τύχην λέγοντας, ἃ Σωκράτης δοκῶν πρὸς τοὺς κατη-
γόρους Ἄνυτον καὶ Μέλιτον λέγειν, πρὸς τοὺς δικαστὰς
ἔλεγεν, ὡς ἀποκτεῖναι μὲν Ἄνυτος καὶ Μέλιτος δύνανται,
βλάψαι δὲ οὐ δύνανται. Καὶ γὰρ ἡ τύχη δύναται νόσῳ
περιβαλεῖν, ἀφελέσθαι χρήματα, διαβαλεῖν πρὸς δῆ-
μον ἢ τύραννον· κακὸν δὲ καὶ δειλὸν, καὶ ταπεινόφρονα καὶ
ἀγεννῆ καὶ φθονερὸν οὐ δύναται ποιῆσαι τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀν-
δρώδη, καὶ μεγαλόψυχον, οὐδὲ παρελέσθαι τὴν διάθεσιν,
ἧς ἀεὶ παρούσης, πλέον ἢ κυβερνήτου πρὸς θάλατταν F
ὄφελός ἐστι πρὸς τὸν βίον. Κυβερνήτῃ γὰρ οὔτε κῦμα
πραΰναι τραχὺ καὶ πνεῦμα δυνατόν ἐστιν, οὔτε ὅπη
βούλεται δεομένῳ λιμένος τυχεῖν, οὔτε θαρραλέως καὶ ἀτρέ-
μως ὑπομεῖναι τὸ συμβαῖνον· ἀλλ' ἕως οὐκ ἀπέγνωκε,
τῇ τέχνῃ χρώμενος φεύγει, μάλα λαῖφος ὑποστολίσας,

quam, opiniones, diſciplinæ, rationes in virtutem deſinentes, quæ aboleri et corrumpi nequeunt; proinde invicti quod ad futura attinet atque animoſi, fortunæ his verbis reſponſabimus, quæ Socrates viſus in Anytum et Melitum dicere, in ipſos torſit judices, *Interficere me Anytus et Melitus poſſunt, nocere mihi non poſſunt.* Poteſt enim fortuna me morbo aliquo gravare, opes auferre, in odium populi aut tyranni vocare: malum, timidum, animi abjecti, degenerem, invidum, non poteſt eum efficere, qui ſit bonus, fortis, magnanimus, neque animi habitum auferre eum, cujus ad vitam recte degendam uſus major eſt, perpetuo in promtu ſiti, quam gubernatoris adverſus mare. Quippe gubernator neque fluctus demitigare poteſt aſperos et violentum ventum, neque in portum ſubire quoties opus eſt, neque audacter et intrepide tempeſtatem ſubſiſtere: ſed quamdiu arte ſua utitur, rebus nondum deſperatis fugit, *Magnum* (ut poëtæ verbis utar) *velum demittens, dum malus in-*

Digitized by Google

ἔστι ἐνέρτερον ἰσὸν ἐρεβώδεος ἐκ θαλάττης ὑπέρσχῃ,
476 τρέμων κάθηται καὶ παλλόμενος. Ἡ δὲ τοῦ φρονίμου διάθεσις τοῖς τε σωματικοῖς παρέχει γαλήνην, ἐπὶ πλεῖστον ἐκλύουσα τὰς τῶν νόσων καταβολάς, ἐγκρατείᾳ καὶ διαίτῃ σώφρονι καὶ μετρίοις πόνοις· κἂν τις ἔξωθεν ἀρχὴ πάθους ὥσπερ διαδρομὴ γένηται σπιλάδος, εὐσταλεῖ καὶ κούφῃ κεραίᾳ παρήνεγκεν, ὥς φησιν Ἀσκληπιάδης· παραλόγου δέ τινος καὶ μεγάλου καταλαβόντος καὶ κρατήσαντος, ἐγγὺς ὁ λιμὴν, καὶ πάρεστιν ἀπονήξασθαι τοῦ σώματος, ὥσπερ ἐφολκίου μὴ στέγοντος.

ιη'. Τὸν μὲν γὰρ ἀνόητον ὁ τοῦ θανάτου φόβος, οὐχ ὁ
B τοῦ ζῆν πόθος ἐκκρέμασθαι τοῦ σώματος ποιεῖ, περιπεπλεγμένον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα, τῷ ἐρινεῷ, δεδοικότα τὴν Χάρυβδιν ὑποκειμένην,

Ἔνθ᾽ οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτε πλεῖν ἐᾷ·

καὶ πρὸς ταῦτα δυσαρέστως, καὶ πρὸς ἐκεῖνα περιδεῶς

F. 7. ἔστι—θαλάττης ὑπέρσχῃ] Niſi quid excidit, legam εἰ δὲ—θαλάττης μὴ ὑπέρσχῃ.

ſerior ſupra tartareum mare emergat, tremens ipſe et titubans. At enim affectio animi prudentis, cum ipſi corpori plerumque tranquillitatem conciliat, morborum occaſiones continentia, victu moderato, ac mediocribus laboribus avertens: tum ſi quod extrinſecus mali principium oſtenditur, veluti cum præter cautes aliquas in mari latentes eſt navigandum, contractis facile antennis prætervehitur, ut ait Aſclepiades: quod ſi vero inopinata aliqua et vehementior procella occupet, in propinquo eſt portus, licetque et enatare e corpore, tanquam ſcapha aquam admittente.

XVIII. Inſipientem enim mortis metus non vitæ deſiderium, jubet a corpore dependere, id amplexum, quomodo Ulyſſes caprificum tenuit metu ſubjectæ Charybdis,

Manere ubi ventus, navigare et ubi vetat,

et hoc inique ferentem, et illud metuentem. At qui ani-

Digitized by Google

ἔχοντα. Ὁ δὲ τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν ἁμωσγέπως ἐπινοῶν, καὶ τὴν εἰς τὸ βέλτιον αὐτῆς, ἢ μηδὲν χεῖρον, ἐν τῇ τελευτῇ μεταβολὴν ἐπιλογιζόμενος, οὐ μικρὸν ἔχει τῆς πρὸς τὸν βίον εὐθυμίας ἐφόδιον, τὴν πρὸς τὸν θάνατον ἀφοβίαν. Ὧι γὰρ ἔξεστι τῆς μὲν ἀρετῆς καὶ οἰκείας μερίδος ἐπικρατούσης, ἡδέως ζῆν, τῶν δὲ ἀλλοτρίων καὶ παρὰ φύσιν ὑπερβαλλόντων ἀδεῶς ἀπελθεῖν, εἰπόντα, C

Λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω·

τί ἂν τούτῳ χαλεπὸν ἢ δύσκολον ἢ ταραχῶδες ἐμπῖπτον ἐπινοήσαιμεν; Ὁ γοῦν εἰπὼν, Προκατείλημμαί σε, ὦ τύχη, καὶ πᾶσαν τὴν σὴν ἀφῄρημαι παρείσδυσιν, οὐ μοχλοῖς, οὐδὲ κλεισὶν, οὐδὲ τείχεσιν ἐθάρρυνεν ἑαυτὸν, ἀλλὰ δόγμασι καὶ λόγοις, ὧν πᾶσι μέτεστι τοῖς βουλομένοις. Καὶ δεῖ μηδὲν ἀπογινώσκειν, μηδὲ ἀπιστεῖν τῶν οὕτω λεγομένων, ἀλλὰ θαυμάζοντα καὶ ζηλοῦντα καὶ συνενθουσιῶντα, πεῖραν ἅμα λαμβάνειν ἑαυτοῦ, καὶ κατα-

B. 6. ἐπινοῶν] Sic D. Vulgo ἐννοῶν.

mæ naturam utcunque didicit, reputatque eam morte vel in meliorem, vel ſaltem nihilo pejorem ſtatum abire, is vacuitatem metus adverſus mortem, non exiguum habet ad tranquillitatem animi in vita viaticum. Nam cui licet virtute ac præſtantiore parte ſui prævalere, ſuaviter vivere, alienis autem et naturæ adverſa quæ ſint ſuperantibus intrepide abire, fato hæc,

Ipſe Deus, ſimul atque volam, me ſolvet:—

quid excogitari poteſt quæſo, quod huic grave, moleſtum, aut tumultum adferens poſſit accidere? Certe qui dixit, *Anteverti te, O fortuna, omneſque tibi ad me aditus obſtruxi*, non is vectibus, clavibus aut muris fidens hoc dixit, ſed doctrinæ et rationibus, quarum ſane qui volunt, participes fieri poſſunt. Neque de ullo talium dictorum deſperandum aut diffidendum eſt: ſed admiratione horum atque æmulatione, et quaſi divini cujuſdam inſtinctus ſocietate impulſi periculum de nobis fa-

Digitized by Google

νόησιν ἐν τοῖς ἐλάττοσι πρὸς τὰ μείζονα, μὴ φεύγοντα, μηδὲ ἀπωθοῦντα τῆς ψυχῆς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῆς,
D μηδὲ διαδιδράσκοντα, τάχα δὲ οὐδὲν ἔσται δυσχερέστερον. Ἀνίαν γὰρ ἐμποιεῖ καὶ μαλακίαν ἀγύμναστον ἡ περὶ τὸ ῥᾷστον ἀεὶ διατρίβουσα καὶ πρὸς τὸ ἥδιστον ἐκ τῶν ἀβουλήτων ἀναχωροῦσα γλυκυθυμία τῆς ψυχῆς. Ἡ δὲ καὶ νόσου καὶ πόνου καὶ φυγῆς μελετῶσα φαντασίαν ὑφίστασθαι καὶ προσβιαζομένη τῷ λογισμῷ πρὸς ἕκαστον, εὑρήσει πολὺ τὸ κατεψευσμένον καὶ διάκενον καὶ σαθρὸν ἐν τοῖς δοκοῦσι χαλεποῖς καὶ φοβεροῖς, ὡς ὁ καθ' ἕκαστον ἀποδείκνυσι λόγος.

ιθʹ. Καίτοι πολλοὶ καὶ τὸ τοῦ Μενάνδρου πεφρίκασιν,

Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτ' οὐ πείσομαι,

ἀγνοοῦντες ὅσον ἐστὶ πρὸς ἀλυπίαν ἀγαθὸν, τὸ μελετᾶν
E καὶ δύνασθαι πρὸς τὴν τύχην ἀνεῳγόσι τοῖς ὄμμασιν

D. 1. τάχα δὲ] Corruptus locus. Adhuc probo Mez. corrigentem διαδιδράσκοντα εἰς τὸ, τάχα δὲ—. Reddidi in Latinis.
D. 2. Ἀνίαν] Mez. ἄνοιαν. Reiſk. ἀτονίαν. Utrumque vulgato præſtat.

cere in minoribus rebus demum, quomodo ſimus ad majora affecti: non fugere aut averſari hanc animi accurationem; neque nos convertere ad iſtud dictum, *Forte nil hac re difficilius.* Etenim animi oblectatio ſubducens ſe a rerum adverſarum cogitatione, et circa facillima et ſuaviſſima identidem verſans, fatuitatem quandam et imperitam mollitiem ingenerat: qui vero morbi etiam, doloris, exſilii ſpeciem meditatur, ac rationis imperio ſe ad iſta ſuſtinenda componit animus, multa is inveniet falſa, inania, et putrida eſſe in his, quæ gravia vulgo ac terribilia videntur: id quod de ſingulis initæ rationes demonſtrant.

XIX. At multi etiam adhoc Menandreum expaveſcunt:

Dicere haud vivus poteſt quiſquam,
Hoc non obtinget mihi:

ſcilicet ignorantes quantum ſit ad vacuitatem doloris bonum, meditari ac poſſe adverſus fortunam apertis oculis reſpicere,

ἀντιβλέπειν, καὶ μὴ ποιεῖν ἐν αὑτῷ τὰς φαντασίας ἀτρίπτους καὶ ἁπαλάς, ὥσπερ ἐσκιατραφημένον πολλαῖς ἐλπίσιν ὑποχωρούσαις ἀεὶ καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιτεινούσαις. Ἐκεῖνο μέντοι καὶ πρὸς τὸν Μένανδρον ἔχομεν εἰπεῖν,

Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτ' οὐ πείσομαι,

ἀλλ' ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, Τοῦτο οὐ ποιήσω, Οὐ ψεύσομαι, Οὐ ῥᾳδιουργήσω, Οὐκ ἀποστερήσω, Οὐκ ἐπιβουλεύσω. F Τοῦτο γὰρ ἐφ' ἡμῖν κείμενον, οὐ μικρὸν ἀλλὰ μέγα πρὸς εὐθυμίαν πάρεστιν. Ὥσπερ αὖ τοὐναντίον

Ἡ σύνεσις, ὅτι σύνοιδα δείν' εἰργασμένος,

οἷον ἕλκος ἐν σαρκί, τῇ ψυχῇ τὴν μεταμέλειαν, αἱμάσσουσαν ἀεὶ καὶ νύσσουσαν, ἐναπολείπει. Τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγος, τὴν δὲ μετάνοιαν αὐτὸς ἐργάζεται, δακνομένης σὺν αἰσχύνῃ τῆς ψυχῆς, καὶ κολαζομένης ὑφ' αὑτῆς. Ὡς γὰρ οἱ ῥιγοῦντες ἠπιάλοις

F. 4. δείν'] Sumſi a Moſc. 1. Euripidis eſt Oreſt. 396. Ergo diſtinxi a proſa oratione.

F. 8. δακνομένης—κολαζομένης] Sic D. Vulgo, vitioſe δακνομένου—κολαζομένου quod Stephano debetur, bonam lectionem non integram recipienti. Nam Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Voſſ. Colleg. Nov. item Stob. p. 192. habent δακνομένην σὺν αἰσχύνῃ καὶ κολαζομένην, omiſſo τῆς ψυχῆς.

F. 9. ῥιγοῦντες ἠπιάλοις] Vulgo ῥιγοῦντες ἢ ἠπιάλοις. Delevi ἢ cum Moſc. 1. 2.

neque in ſeipſo imaginationes concipere delicatas, neque in umbra educatum imbibere ſpes multas ſubinde cedentes, nullique reluctantes adverſitati. Menandro quidem ſic poſſumus reſpondere,

Dicere haud vivus poteſt quiſquam,
Hoc non obtinget mibi.

atqui hoc licet dicere, *Vivus nunquam in me iſthuc admittam*, *Non mentiar*, *Non agam ſubdole*, *Non defraudabo*, *Non inſidiabor*. Hoc enim in noſtra ſitum eſt poteſtate, non parvum, ſed ingens ad animi tranquillitatem adjumentum. Contra male factorum

Conſcientia, quod conſcius ſum male factorum mibi,

veluti ulcus in carne, in animo pœnitentiam relinquit, pungentem ſubinde atque ſauciantem. Alios enim dolores ratio tollens, pœnitentiam ſolam efficit, a ſeſe ob pudorem morſibus crebris vexatam et pœnas dantem. Ac quemad-

Digitized by Google

477 καὶ πυρετοῖς διακαόμενοι τῶν ταῦτα πασχόντων ἔξωθεν
ὑπὸ καύματος ἢ κρύους μᾶλλον ἐνοχλοῦνται καὶ χεῖρον
ἔχουσιν, οὕτως ἐλαφροτέρας ἔχει τὰ τυχηρὰ τὰς λύπας
ὥσπερ ἔξωθεν ἐπιφερομένας· τὸ δέ,

Οὔ τις ἐμοὶ τῶν ἄλλων ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός,

ἐπιθρηνούμενον τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν ἐξ αὐτοῦ, βα-
ρύτερον ποιεῖ τῷ αἰσχρῷ τὸ ἀλγεινόν. Ὅθεν οὔτε οἰκία
πολυτελὴς, οὔτε χρυσίου πλῆθος, οὔτε ἀξίωμα γένους, οὔτε
μέγεθος ἀρχῆς, οὐ λόγου χάρις, οὐ δεινότης εὐδίαν παρ-
έχει βίῳ καὶ γαλήνην τοσαύτην, ὅσην ψυχὴ καθαρεύ-
B ουσα πραγμάτων καὶ βουλευμάτων πονηρῶν, καὶ τὴν τοῦ
βίου πηγὴν τὸ ἦθος ἀτάραχον ἔχουσα καὶ ἀμίαντον·
ἀφ' ἧς αἱ καλαὶ πράξεις ῥέουσαι, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐνθου-
σιώδη καὶ ἱλαρὰν μετὰ τοῦ μέγα φρονεῖν ἔχουσι, καὶ τὴν
μνήμην ἡδίονα καὶ βεβαιοτέραν τῆς Πινδαρικῆς γηροτρόφου
ἐλπίδος. Οὐ γὰρ αἱ μὲν λιβανωτρίδες, ὡς ἔλεγε

modum qui rigent epialis febribuſve æſtuant, graviorem ſentiunt moleſtiam, ac deterius afficiuntur, quam quibus eadem extrinſecus ab æſtu aut gelu accidunt: ita fortuita leviores inferunt dolores, tanquam ab externis illatos: at vero hoc,

Horum non alius, mihi ſum cauſa ipſe, malorum.

qui ſuis delictis intus cum luctu accinit, is dolorem turpitudine aggravat. Quo fit, ut neque pretioſa domus, neque auri copia, neque generis dignitas, neque magiſtratus amplitudo, neque facundia aut eloquentia tantam vitæ ſerenitatem tranquillitatemque præſtet, quantam animus actionum conſiliorumque pravorum purus, ingeniumque, qui vitæ actionum hic eſt fons, perturbationis expers, intaminatumque: unde promanant honeſtæ actiones, efficacitatemque quaſi divino inſtinctu exagitatam hilaremque, et cum animi honeſta elatione conjunctam habent, memoriamque dulciorem et ſtabiliorem Pindarica illa ſpe, quam is *alumnam ſenum* dixit. Non e-

Digitized by Google

Καρνεάδης, κἂν ἀποκενωθῶσι, τὴν εὐωδίαν ἐπὶ πολὺν
χρόνον ἀναφέρουσιν· ἐν δὲ τῇ ψυχῇ τοῦ νοῦν ἔχοντος αἱ
καλαὶ πράξεις οὐκ ἀεὶ κεχαρισμένην καὶ πρόσφατον
ἐναπολείπουσι τὴν ἐπίνοιαν, ὑφ' ἧς τὸ χαίρειν ἄρδεται καὶ
τέθηλε, καὶ καταφρονεῖ τῶν ὀδυρομένων καὶ λοιδορούντων τὸν C
βίον, ὡς τινα κακῶν χώραν, ἢ φυγαδικὸν τόπον ἐνταῦθα
ταῖς ψυχαῖς ἀποδεδειγμένον.

κ'. Ἄγαμαι δὲ καὶ τοῦ Διογένους, ὃς τὸν ἐν Λακε-
δαίμονι ξένον ὁρῶν παρασκευαζόμενον εἰς ἑορτήν τινα καὶ
φιλοτιμούμενον, " Ἀνὴρ δὲ, εἶπεν, ἀγαθὸς οὐ πᾶσαν
" ἡμέραν ἑορτὴν ἡγεῖται; Καὶ πάνυ γε λαμπρὰν, εἰ
σωφρονοῦμεν. Ἱερὸν μὲν γὰρ ἁγιώτατον, ὁ κόσμος ἐστὶ
καὶ θεοπρεπέστατον· εἰς δὲ τοῦτον ὁ ἄνθρωπος εἰσάγεται
διὰ τῆς γενέσεως, οὐ χειροκμήτων οὐδὲ ἀκινήτων ἀγαλ-
μάτων θεατὴς, ἀλλ' οἷα νοῦς θεῖος αἰσθητὰ νοητῶν μιμή- D
ματα, φησὶν ὁ Πλάτων, ἔμφυτον ἀρχὴν ζωῆς ἔχοντα καὶ
κινήσεως ἔφηνεν, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ ποταμοὺς

nim roris quidem marini frutices, ut Carneades teſtatur, etiam exciſi diu fragrantiam ſuam ſervant: in anima autem viri prudentis actiones pulchræ non ſemper gratam recentemque ſui relinquunt memoriam, quibus lætitia rigatur, floretque, et contemnit eos qui deplorant vituperantque hanc vitam, veluti quandam malorum regionem, aut locum exſilii animis in hoc mundo deſignatum.

XX. Perquam mihi placet illud Diogenis dictum, qui hoſpitem Lacedæmone videns parare ſe magno ſtudio ad quandam feſtivitatem, *Quid?* aiebat, *an non vir probus quemvis diem feſtum cenſet?* et quidem, ſi ſobrie vivimus, admodum illuſtrem. Eſt enim ſanctiſſimum templum ac diviniſſimum hic mundus: in hunc inducitur homo cum naſcitur, non manu factorum et immobilium ſpectator futurus ſimulachrorum, ſed earum, quas mens divina ſenſiles mente ſola cernendorum effigies, in ſe inſitam vitæ motuſque habentes facultatem, fabricata eſt, Solem, inquam, Lunam,

νέον ὕδωρ ἐξιέντας ἀεί, καὶ γῆν φυτοῖς τε καὶ ζώοις τρο-
φὰς ἀναπέμπουσαν. Ὧν τὸν βίον μύησιν ὄντα καὶ τελε-
τὴν τελειοτάτην, εὐθυμίας δεῖ μεστὸν εἶναι καὶ γήθους·
οὐχ ὥσπερ οἱ πολλοὶ Κρόνια καὶ Διονύσια καὶ Παναθήναια
καὶ τοιαύτας ἄλλας ἡμέρας περιμένουσιν, ἵν' ἡσθῶσι καὶ
ἀναπνεύσωσιν ὠνητὸν γέλωτα, μίμοις καὶ ὀρχησταῖς μισ-
θοὺς τελέσαντες. Εἶτα ἐκεῖ μὲν εὔφημοι καθήμεθα κοσ-
E μίως· οὐδεὶς γὰρ ὀδύρεται μυούμενος, οὐδὲ θρηνεῖ Πύ-
θια θεώμενος, ἢ πίνων ἐν Κρονίοις· ἃς δὲ ὁ θεὸς ἑορ-
τὰς ἡμῖν χορηγεῖ καὶ μυσταγωγεῖ, καταισχύνουσιν, ἐν ὀδυρ-
μοῖς τὰ πολλὰ καὶ βαρυθυμίαις καὶ μερίμναις ἐπιπό-
νοις διατρίβοντες. Καὶ τῶν μὲν ὀργάνων, χαίρουσι τοῖς
ἐπιτερπὲς ἠχοῦσι, καὶ τῶν ὀρνέων τοῖς ᾄδουσι, καὶ τὰ

D. 6. εὐθυμίας] Nolui mutare, nec proximum εὔφημοι hic poſtulat εὐφημίας quod complures habent libri: Moſc. 2. Colleg. Nov. Collat. Muret. Schott. Mez. At Ald. dubitanter εὐφθημίας.

D. 9. ἀναπνεύσωσιν] Non placet. Nec codices ſatisfaciunt; quorum D. ἀναπέμπωσι: Colleg. Nov. ἀνασπεύσωσι. Melius ſit corrigere ἀναπνεύσωσιν, ὠνητοῦ γέλωτος μίμοις κ. ο. μ. τ.

D. 10. εὔφημοι] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Voſſ. Colleg. Nov. Mez. ut magis diſputationi congruens vulgato εὔθυμοι.

E. 2. πίνων] Recepi ex Baſ. Xyl. Vulgo πεινῶν.

ſidera, fluvios novam ſubinde aquam edentes, terram ſtirpibus animalibuſque alimenta ſubmittentem. Quorum ſacrorum initiatio atque inſtitutio perfectiſſima cum ſit vita, profecto par eſt eam tranquillitatis animi ac lætitiæ eſſe plenam. Nam vulgus hominum imitari minime debemus, qui Saturnalia, Liberalia, ac Panathenæa aliaſque harum ſimiles præſtolantur feſtivitates, ut ibi oblectentur, ſeque emtitio riſu recreent, perſoluta mimis et hiſtrionibus mercede. Quid? Sedemus ibi ſilentes et compoſiti: nemo enim lamentatur, dum ſacris initiatur, neque ſpectans Pythia luget, aut Saturnalibus potans: quas vero nobis deus ferias ſuppeditat, et ad quæ nos ſacra deducit, fœdant homines vulgo, majorem vitæ partem in lamentis, mœrore, ac laborioſis ſolicitudinibus exigentes. Delectantur inſtrumentis ſonitum belle ac ſuaviter reddentibus, cantu avicularum itidem et

Digitized by Google

παίζοντα καὶ σκιρτῶντα τῶν ζώων, ἡδέως ὁρῶσι· καὶ τ
αντίον ὠρυομένοις καὶ βρυχωμένοις καὶ σκυθρωπάζουσιν ἀ
ται· τὸν δὲ ἑαυτῶν βίον, ἀμειδῆ καὶ κατηφῆ καὶ
ἀτερπεστάτοις πάθεσι καὶ πράγμασι καὶ φροντίσι μ
πέρας ἐχούσαις, πιεζόμενον αἰεὶ καὶ συνθλιβόμενον ὁ
τες, οὐχ ὅπως αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀναπνοήν τινα καὶ ῥᾳσ
πορίζουσι· πόθεν; ἀλλ' οὐδὲ ἑτέρων παρακελευόντων π
δέχονται λόγον, ᾧ χρώμενοι, καὶ τοῖς παροῦσιν ἀμέμπτως
οίσουσι, καὶ τῶν γεγονότων εὐχαρίστως μνημονεύσουσι,
πρὸς τὸ λοιπὸν ἵλεω τὴν ἐλπίδα καὶ φαιδρὰν ἔχο
ἀδεῶς καὶ ἀνυπόπτως προσάξουσι.

V. 4. πορίζουσι· πόθεν;] Sic dedi, ſecutus codicem D: nam reliqui omnes vehementer turbant. Vulgo, πορίζειν, οὐκ ἔχουσι πόθεν.
V. 8. προσάξουσι] Mez. πράξουσι.

non ſine voluptate ſpectant beſtias ludentes atque exſultantes: contra rugitibus earum, fremitibus et adſpectu tetrico offenduntur. Suam vero ipſorum vitam riſus expertem, mœſtam, injucundiſſimiſque affectibus, rebus et curis nullum exitum habentibus atteri atque elidi videntes, non ipſi tantum nullam ſibi reſpirationem aut allevationem alicunde quærere negligunt? ſed ne ſociorum quidem admonentium orationes admittunt: quas niſi repudiarent, et præſentia citra vituperationem ferre poſſent utique, et præterita grato animo recolere, et in poſterum ſpe bona ac benigna uſi, abſque metu et ſiniſtra de vitæ ſuæ conditionibus ſuſpicione vivere.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑΣ.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

FRATERNO AMORE.

α΄. ΤΑ παλαιὰ τῶν Διοσκούρων ἀφιδρύματα οἱ Σπαρ-
τιᾶται δόκανα καλοῦσιν· ἔστι δὲ δύο ξύλα πα-
B ράλληλα δυσὶ πλαγίοις ἐπεζευγμένα, καὶ δοκεῖ τῷ φιλ-
αδέλφῳ τῶν θεῶν οἰκεῖον εἶναι τοῦ ἀναθήματος τὸ κοινὸν
καὶ ἀδιαίρετον. Οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ὑμῖν, ὦ Νιγρῖνε καὶ
Κυῖντε, τὸ σύγγραμμα τοῦτο περὶ Φιλαδελφίας ἀνατί-

I. VETUSTA Caſtorum ſimulachra Spartani Docana, (quaſi trabalia,) appellant: ſunt autem duo ligna æqualiter invicem diſtantia, duobus aliis tranſverſis conjuncta: ac videtur communitas individua ejus ſigilli admodum convenire fraterno Deorum iſtorum inter ſe amori. Horum ego imitatione vobis, Nigrine et Quinte, ſcriptum

Digitized by Google

θημι, κοινὸν ἀξίοις οὖσι δῶρον. Ἐφ' ἃ γὰρ προτρέπε-
ται, ταῦτα πράττοντες ἤδη, μαρτυρεῖσθαι μᾶλλον ἢ
παρακαλεῖσθαι δόξετε· καὶ τὸ χαίρειν ὑμᾶς ἐφ' οἷς κατ-
ορθοῦτε, ποιήσει τῇ κρίσει τὴν ἐπιμονὴν βεβαιοτέραν ὥσ-
περ ἐν χρηστοῖς καὶ φιλοκάλοις θεαταῖς εὐημεροῦντα.
Ἀρίσταρχος μὲν οὖν ὁ Θεοδέκτου πατὴρ, ἐπισκώπτων τὸ C
πλῆθος τῶν σοφιστῶν, ἔλεγε πάλαι μὲν ἑπτὰ σοφιστὰς
μόλις γενέσθαι, τότε δὲ μὴ ῥᾳδίως ἂν ἰδιώτας τοσούτους
εὑρεθῆναι. Ἐγὼ δὲ ὁρῶ καθ' ἡμᾶς τὴν φιλαδελφίαν
οὕτω σπάνιον οὖσαν, ὡς τὴν μισαδελφίαν ἐπὶ τῶν πα-
λαιῶν, ἧς γε τὰ φανέντα παραδείγματα, τραγῳδίαις καὶ
θεάτροις ὁ βίος ἐξέδωκε, διὰ τὸ παράδοξον· οἱ δὲ νῦν
ἄνθρωποι πάντες ὅταν ἐντυγχάνωσι χρηστοῖς ἀδελφοῖς,
θαυμάζουσιν οὐδὲν ἧττον ἢ τοὺς Μολιονίδας ἐκείνους, συμ-
φυεῖς τοῖς σώμασι γεγονέναι δοκοῦντας· καὶ τὸ χρῆσθαι
κοινῶς τοῖς πατρῴοις χρήμασι καὶ φίλοις καὶ δούλοις,
οὕτως ἄπιστον ἡγοῦνται καὶ τερατῶδες, ὡς τὸ χρῆσθαι μι-

hoc dedico, dignum vobis donum. Nam ad quæ libellus cohortatur, ea vos jam agentes, teſtimonio potius ornari, quam officii admoneri videbimini, gaudiumque e rectis perceptum actionibus judicio permanſionem faciet ſtabiliorem, cum probare vos facta veſtra bonis et honeſti ſtudioſis ſpectatoribus cernatis. Ariſtarchus, Theodectæ pater, in ſophiſtarum multitudinem illudens, olim ægre ſeptem ſophiſtas inventos dicebat, nunc autem vix totidem reperiri, qui ſe non profiteantur litteratos. Ego autem noſtra ætate non minus raram fratrum amicitiam video eſſe, quam fuerunt quondam odia fratrum: quorum exempla ob abſurditatem tragœdiis ac theatris ſunt publicata: omnes adeo homines hodie ſi in fratres incidant probos, haud aliter eos admirantur, atque Molionidas illos, quorum corpora in unum coaluiſſe exiſtimatum fuit: uſumque communem opum, amicorum, et ſervorum a parentibus acceptorum, non minus incredibilem et monſtroſum putant,

Digitized by Google

ἂν ψυχὴν δυεῖν σωμάτων χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ ὀφθαλμοῖς.

β'. Καίτοι τὸ παράδειγμα τῆς χρήσεως τῶν ἀδελφῶν, ἡ φύσις οὐ μακρὰν ἔθηκεν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ σώματι τὰ πλεῖστα τῶν ἀναγκαίων διττὰ καὶ ἀδελφὰ καὶ δίδυμα μηχανησαμένη, χεῖρας, πόδας, ὄμματα, ὦτα, ῥῖνας, ἐδίδαξεν ὅτι ταῦτα πάντα σωτηρίας ἕνεκα καὶ συμπράξεως κοινῆς, οὐ διαφορᾶς καὶ μάχης, οὕτω διέστησεν· αὐτάς τε τὰς χεῖρας εἰς πολλοὺς καὶ ἀνίσους δακτύλους σχίσασα, πάντων ὀργάνων ἐμμελέστατα καὶ τεχνικώτατα παρέσχεν· ὥστε Ἀναξαγόραν τὸν παλαιὸν ἐν ταῖς
E χερσὶ τὴν αἰτίαν τίθεσθαι τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας καὶ συνέσεως. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔοικεν ἀληθὲς εἶναι τοὐναντίον· οὐ γὰρ ὅτι χεῖρας ἔσχεν ἄνθρωπος, σοφώτατον· ἀλλ' ὅτι φύσει λογικὸν, ἦν καὶ τεχνικὸν, ὀργάνων φύσει τοιούτων ἔτυχεν. Ἐκεῖνο δὲ παντὶ δῆλον ὡς ἀπὸ σπέρματος ἑνὸς καὶ μιᾶς ἀρχῆς ἡ φύσις ἀδελφοὺς δύο καὶ τρεῖς καὶ πλείονας ἐποίησεν, οὐ πρὸς διαφορὰν καὶ ἀντίταξιν, ἀλλ' ὅπως

quam ſi una anima duorum corporum manus, pedes, oculoſque regeret.

II. Atqui exemplum uſus fraterni natura non longe a conſpectu removit: ſed in ipſo corpore pleraque neceſſaria fecit duplicia, germana, et gemella, manus, pedes, oculos, aures, nares: eo ſignificans, omnia hæc ſalutis et mutui auxilii, non diſſidii cauſa et pugnæ ſic eſſe diviſa: ipſaſque manus in multos atque inæquales ſciſſas digitos omnium inſtrumentorum accuratiſſime et artificioſiſſime paravit; adeo ut Anaxagoras ille priſcus humanæ ſapientiæ cauſam manibus imputaverit; falſo quidem hoc. Non enim propter manus homo eſt ſapientiſſimus: ſed quia natura eum ratione et arte prædiderat, inſtrumenta quoque talia eſt nactus. Id vero omnibus eſt manifeſtum, naturam ex uno ſemine ac principio duos, tres, aut etiam plures fratres gignere, non diſcordiæ ac repug-

Digitized by Google

χωρὶς ὄντες, ἀλλήλοις μᾶλλον συνεργῶσιν. Οἱ γὰρ δὴ F τρισώματοι καὶ ἑκατοντάχειρες, εἴπερ ἐγένοντο, συμφυεῖς ὄντες πᾶσι τοῖς μέρεσιν, οὐθὲν ἐκτὸς αὐτῶν οὐδὲ χωρὶς ἐδύναντο ποιεῖν· ὃ τοῖς ἀδελφοῖς ὑπάρχει, καὶ μένειν καὶ ἀποδημεῖν ἅμα, καὶ πολιτεύεσθαι, καὶ γεωργεῖν δυναμένοις δι' ἀλλήλων· ἂν περ ἣν ἡ φύσις ἔδωκεν εὐνοίας καὶ συμφωνίας ἀρχὴν φυλάττωσιν· εἰ δὲ μή, ποδῶν οὐθέν, οἶμαι, διοίσουσιν ἀλλήλους ὑποσκελιζόντων, καὶ δακτύλων ἐμπλεκομένων καὶ διαστρεφομένων παρὰ φύσιν ὑπ' ἀλλήλων. Μᾶλλον δέ, ὥσπερ ἐν ταὐτῷ σώματι μιᾶς κοινωνοῦντα φύσεως καὶ τροφῆς τὰ ὑγρὰ καὶ ξηρὰ, καὶ ψυ- 479
χρὰ καὶ θερμὰ, τῇ ὁμονοίᾳ καὶ συμφωνίᾳ τὴν ἀρίστην καὶ ἡδίστην κρᾶσιν ἐμποιεῖ καὶ ἁρμονίαν, ἧς χωρὶς οὔτε πλούτου, φασίν, οὔτε τᾶς ἰσοδαίμονος ἀνθρώποις βασιληΐδος ἀρχᾶς εἶναί τινα χάριν καὶ ὄνησιν· ἂν δὲ πλεονεξία καὶ στάσις αὐτοῖς ἐγγένηται, διέφθειρεν αἴσχιστα καὶ συνέχεε τὸ ζῶον· οὕτως ἀδελφῶν ὁμοφροσύνῃ καὶ γένος καὶ οἶκος

nantiæ cauſa, ſed ut ſeparati facilius ſeſe mutuo adjuvarent. Quippe tricorpores illi et centimani, ſiquidem exiſterunt, omnibus inter ſe membris concreti, nihil foris aut ſeorſim agere potuerunt; cum fratres et manere, et peregrinari, et ſimul rempublicam gerere, atque agros colere mutuis operis poſſint; ſiquidem principium benevolentiæ ac concordiæ a natura inditum conſervent: quod ſi non faciunt, nihil differunt a pedibus invicem ſe ſupplantantibus, opinor, aut digitis contra naturam mutuo ſe implicantibus ac diſtorquentibus. Immo ſicut in uno eodemque corpore unius communicatione naturæ atque alimenti humida et ſicca, frigida et calida, concentu conſenſuque ſuo temperiem corpori optimam ſuaviſſimamque conciliant, *ſine qua neque divitiæ*, ut dicitur, *neque regnum quod homines diis æquat*, ullam habent gratiam aut utilitatem: ſi autem inter iſta oboriatur ſeditio, altero alterum opprimente, fœdiſſime animal corrumpitur atque perditur: ſic ob

ὑγιαίνει καὶ τέθηλε, καὶ φίλοι καὶ συνήθεις, ὥσπερ ἐμμελὴς
χορὸς, οὐθὲν οὔτε πράττουσιν ἐναντίον, οὔτε λέγουσιν, οὔτε
φρονοῦσιν·

Ἐν δὲ διχοστασίῃ, καὶ ὁ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς·

οἰκέτης διάβολος, ἢ κόλαξ παρενδὺς θυραῖος, ἢ πο-
B λίτης βάσκανος. Ὡς γὰρ αἱ νόσοι τοῖς σώμασι μὴ
προσιεμένοις τὸ οἰκεῖον, πολλῶν ἐμποιοῦσιν ἀτόπων καὶ
βλαβερῶν ὀρέξεις· οὕτως ἡ πρὸς τὸ συγγενὲς διαβολὴ
καὶ ὑφόρασις, ὁμιλίας ἐπάγεται φαύλας καὶ πονηρὰς εἰς
τὸ ἐλλιπὲς ἔξωθεν ἐπιῤῥεούσας.

γ'. Ὁ μὲν οὖν Ἀρκαδικὸς μάντις ἀναγκαίως πόδα
ξύλινον προσεποιήσατο, καθ' Ἡρόδοτον, τοῦ οἰκείου στερη-
θείς· ἀδελφὸς δὲ πολεμῶν ἀδελφῷ, καὶ κτώμενος ὀθνεῖον
ἐξ ἀγορᾶς ἢ παλαίστρας ἑταῖρον, οὐθὲν ἔοικεν ἄλλο ποιεῖν
ἢ σάρκινον καὶ συμφυὲς ἑκουσίως ἀποκόψας μέρος, ἀλλό-
τριον προστίθεσθαι καὶ προσαρμόττειν. Αὐτὴ γὰρ ἡ

A. 9. οὔτε φρονοῦσιν] Sic A. Vulgo, ἢ φρονοῦσιν.
B. 8. ὀθνεῖον] Schott. ὤνιον.
B. 10. μέρος] D. μέλος.

fratrum concordiam, et genus floret, et viget familia, et amici familiareſque inſtar chori ſcite inſtituti, nihil neque dicunt contrarium, neque ſentiunt aut faciunt,

At per diſſidium vel peſſimus eſt in honore:

ſcilicet obrepente aut calumniatore ſervo, aut adulatore extrinſeco, aut cive invido. Sicut enim morbi corporibus ſuum averſantibus alimentum multorum abſurdorum ac damnoſorum ingenerant appetitionem: ſic ſiniſtræ de cognatis ſuſpiciones, conſuetudinem malorum hominum adſciſcunt, extrinſecus in locum ejus quod deeſt affluentem.

III. Arcadicus ille apud Herodotum vates, ſuo pede ſpoliatus neceſſe habuit ligneum aſſumere: frater autem, ob diffidium cum fratre, alienum e foro aut palæſtra ſibi ſocium arceſſens, nihil videtur agere aliud, quam carneam et ſecum natam partem corporis ultro amputans alienam apponere ſibi. Ipſe enim uſus

Digitized by Google

προσδεχομένη καὶ ζητοῦσα φιλίαν καὶ ὁμιλίαν χρείᾳ, δι- C
δάσκει τὸ συγγενὲς τιμᾶν καὶ περιέπειν καὶ διαφυλάττειν, ὡς ἀφίλους καὶ ἀμίκτους καὶ μονοτρόπους ζῆν μὴ δυναμένους, μηδὲ πεφυκότας. Ὅθεν ὁ Μένανδρος ὀρθῶς,

Οὐκ ἐκ πότων καὶ τῆς καθ' ἡμέραν τρυφῆς
Ζητοῦμεν ᾧ πιστεύσομεν τὰ τοῦ βίου, (φησὶ)
Πάτερ· οὐ περιττὸν οἴετ' ἐξευρηκέναι
Ἀγαθὸν ἕκαστος, ἐὰν ἔχῃ φίλου σκιάν.

Σκιαὶ γάρ εἰσιν ὄντως, αἱ πολλαὶ φιλίαι καὶ μιμήματα
καὶ εἴδωλα τῆς πρώτης ἐκείνης, ἣν παισί τε πρὸς γο- D
νεῖς ἡ φύσις, ἀδελφοῖς τε πρὸς ἀδελφοὺς ἐμπεποίηκε· κἀκείνην ὁ μὴ σεβόμενος μηδὲ τιμῶν, ἆρα τινα πίστιν εὐνοίας τοῖς ἀλλοτρίοις δίδωσιν; ἢ ποῖός τις ἐστὶ, τὸν ἑταῖρον ἐν φιλοφροσύναις καὶ γράμμασιν ἀδελφὸν προσαγορεύων, τῷ δ' ἀδελφῷ μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν; Ὡς γὰρ εἰκόνα κοσμεῖν ἀδελφοῦ, τὸ δὲ σῶμα τύπτειν καὶ ἀκρωτηριάζειν μανικὸν, οὕτως τοὔνομα σέβεσθαι καὶ τιμᾶν ἐν ἑτέροις, αὐτὸν δὲ μισεῖν καὶ φεύγειν, οὐχ

D. 3. τίνα πίστιν] Sic D. Vulgo, τίνι πίστιν.

amicitiam conſuetudinemque admittens ac deſiderans, docet cognatos eſſe honorandos, colendos, atque conſervandos; cum neque poſſimus, neque natura nos noſtra ſinat vivere ſine amicis, atque commerciis ſolitarios. Itaque recte ille apud Menandrum,

Non pocula et quotidianus luxus, pater,
Noſtras parant queis reſpoſſimus credere.
Ingens profecto ſe inveniſſe putat bonum,
Adeptus umbram amici noſtrum quiſquis eſt.

Re vera enim pleræque amicitiæ nihil aliud ſunt quam umbræ et imagines illius primæ, quam natura liberis erga parentes, fratribuſque adverſum fratres ingenuit: quam qui non veneratur et colit, an is fidem facit ullam ſe aliis eſſe benevolum? aut qualis tibi videtur, qui ſocio in ſalutatione ac litteris nomen fratris tribuens, ne eadem quidem via cum fratre ſibi ambulandum putat? Ut enim furioſum eſt, ſimulachrum ornare fratris, corpus ejus pulſare et mutilare: ſic nomen fratris in aliis venerari et colere, ipſum fratrem odiſſe et fugere, pa-

Digitized by Google

ὑγιαίνοντός ἐστιν, οὐδ' ἐν νῷ πώποτε τὴν φύσιν, ὡς ἁγιώ-
E τατον καὶ μέγιστον ἱερόν, λαβόντος.

δ'. Οἶδα γοῦν ἐμαυτὸν ἐν Ῥώμῃ δυεῖν ἀδελφῶν ἀναδεξάμενον δίαιταν, ὧν ἅτερος ἐδόκει φιλοσοφεῖν· ἦν δέ, ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον ἀδελφὸς ἀλλὰ καὶ φιλόσοφος ψευδεπίγραφος καὶ ψευδώνυμος· ἐμοῦ γὰρ ἀξιοῦντος αὐτὸν ὡς ἀδελφῷ καὶ ἰδιώτῃ φιλόσοφον προσφέρεσθαι, Ταῦτα, εἶπεν, ὡς πρὸς ἰδιώτην ἀληθῶς· ἐγὼ δέ, οὐ σεμνὸν οὐδὲ μέγα ποιοῦμαι τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν μορίων γεγονέναι. Σὺ μέν, ἔφην ἐγώ, δῆλος εἶ μηδὲ τὸ ἐκ μορίων γεγονέναι,
F μέγα καὶ σεμνὸν ἡγούμενος. Ἀλλ' οἵ γε πάντες ἄλλοι, εἰ καὶ μὴ φρονοῦσιν οὕτως, λέγουσι γοῦν καὶ ᾄδουσιν, ὡς γονεῦσι τιμὴν μετὰ θεοὺς πρώτην καὶ μεγίστην ἥ τε φύσις, ὅ, τε τὴν φύσιν σώζων νόμος ἀπέδωκε· καὶ οὐκ ἔστιν ὅτι μᾶλλον ἄνθρωποι κεχαρισμένον θεοῖς δρῶσιν, ἢ τοκεῦσιν αὐτῶν καὶ τροφεῦσι παλαιὰς ἐπὶ νέαις δανεισθείσας χάριτας εὐμενῶς

E. 9. μηδὲ τὸ ἐκ μορίων] Sic omnes libri Ald. Baſ. Xyl. A.C.D. Moſc. 1. 2. Vulgo vitioſe, μηδὲ τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν μορίων: quod Steph. ex Schott. recepit.

rum ſani eſt, et ejus qui nondum in animum induxerit naturam ſanctiſſimum eſſe ac maximum ſacrum.

IV. Memini me cum Romæ eſſem, arbitrium inter duos fratres ſuſcepiſſe, quorum alter videbatur philoſophiæ operam navare: erat autem, ut res docuit, non fratris modo, ſed etiam philoſophi falſo titulo ornatus: me enim petente, ut cum fratre et indocto ita ageret, ſicut philoſophum deceret, *Hæc*, aiebat, *tu vere ad rudem litterarum hominem diceres: ego autem nihil puto præclari eſſe in eo, quod eodem ex utero nati ſumus. Tu vero*, dicebam ego, *ſatis oſtendis, ne id quidem magni abs te fieri, quod ex genitalibus natus es.* At vero reliqui omnes, etiam ſi ſecus ſentiant, tamen hoc dicunt atque canunt, primum, ſecundum Deos, honorem ac præcipuum parentibus naturam, et legem naturæ deſtinaſſe: neque Diis quicquam gratius homines facere, quam ſi parentibus altoribuſque ſuis veteres ſuper novis fœneratas

καὶ προθύμως ἐκτίνοντες. Οὐδ᾽ αὖ πάλιν μείζων ἐπίδειξις ἀθέου γέγονε τῆς περὶ γονεῖς ὀλιγωρίας καὶ πλημμελείας. Διὸ τοὺς μὲν ἄλλους κακῶς ποιεῖν ἀπείρηται· μητρὶ δ᾽ αὐτοῦ καὶ πατρὶ τὸ μὴ παρέχειν ἑαυτοὺς δρῶντας ἀεὶ καὶ λέγοντας ἀφ᾽ ὧν εὐφραίνονται, κἂν μὴ προσῇ τὸ λυπεῖν, ἀνόσιον ἡγοῦνται καὶ ἄθεσμον. Τίς οὖν ἐστι παρὰ παίδων γονεῦσιν ἢ πρᾶξις ἢ χάρις ἢ διάθεσις μᾶλλον εὐφραίνειν δυναμένη, τῆς πρὸς ἀδελφὸν εὐνοίας βεβαίου καὶ φιλίας;

ε΄. Καὶ τοῦτό γε ῥᾴδιόν ἐστιν ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων καταμαθεῖν. Ὅπου γὰρ οἰκότριβα τιμώμενον ὑπὸ πατρὸς ἢ μητρὸς υἱοὶ προπηλακίζοντες, καὶ φυτῶν καὶ χωρίων οἷς ἔχαιρον ἀμελοῦντες, ἀνιῶσιν αὐτούς, καὶ κύων τις οἰκογενὴς παρορώμενος καὶ ἵππος ἅπτεται φιλοστόργων καὶ φιλοτίμων γερόντων, ἄχθονται δὲ τοῖς παισὶν ἀκροάματα καὶ θεάματα καὶ ἀθλητὰς οὓς ἐθαύμαζον αὐτοὶ διασύρουσι καὶ καταφρονοῦσιν· ἦπου μετρίως ἔχουσιν υἱοῖς δια-

gratias benigne et alacriter perſolvant. Neque, contra, majus eſt argumentum impietatis quam parentum deſpicatus et in eos injuria. Itaque interdictum eſt nobis, ne aliis male faciamus; matri autem et patri non ita ſe dare, ut ſemper ea dicas atque agas quibus lætantur, etiam ſi moleſtiam præterea nullam afferas, impium injuſtumque habetur. Quæ autem liberorum actio, quod officium, quæ affectio majorem parentibus afferat lætitiam, quam conſtans fratrum inter ſe benevolentia atque amor?

V. Quid? nonne id facile e contrario poteſt perſpici? Ubi enim vernam pater et mater a ſe in honore habitum filiis ignominia afficientibus, aut plantas et agros quibus ipſi gaudebant aliquando negligentibus moleſtiam capiunt, domique natus canis aliquis aut equus non curatus ſenum humanorum atque liberalium animos tangit, et ægre ferunt a liberis cantus, ſpectacula, aut athletas quos probaverant ipſi, deſpici aut exſibilari; æquone iidem ferre animo poſſint

φερομένοις καὶ μισοῦσιν ἀλλήλους καὶ κακῶς λέγουσι, καὶ πρὸς ἔργα καὶ πράξεις ἀντιπαττομένοις ἀεί, καὶ καταλυομένοις ὑπ' ἀλλήλων; οὐκ ἂν εἴποι τις. Οὐκοῦν τοὐναντίον, ἐρῶντες ἀλλήλων καὶ φιλοῦντες ἀδελφοί, καὶ ὅσον ἡ φύσις τοῖς σώμασι διέστησεν, ἐπὶ ταὐτὸ τοῖς πάθεσι καὶ τοῖς πράγμασιν ἀποδιδόντες, καὶ λόγους κοινοὺς καὶ δια-
C τριβὰς ἅμα καὶ παιδιὰς μετ' ἀλλήλων ἔχοντες, ἡδεῖαν καὶ μακαρίαν παρεσκευάκασι γηροτρόφον τοῖς γονεῦσι τὴν φιλαδελφίαν. Οὔτε γὰρ φιλόλογος πατὴρ οὕτως, οὔτε φιλότιμος, οὔτε φιλοχρήματος γέγονεν, ὡς φιλότεκνος· διὸ τοὺς υἱοὺς οὔτε λέγοντας οὔτε πλουτοῦντας οὔτε ἄρχοντας ἡδέως οὕτως, ὡς φιλοῦντας ἀλλήλους, ὁρῶσιν. Ἀπολλωνίδα οὖν τὴν Κυζικηνήν, Εὐμένους δὲ τοῦ βασιλέως μητέρα, καὶ τριῶν ἄλλων, Ἀττάλου καὶ Φιλεταίρου καὶ Ἀθηναίου, λέγουσι μακαρίζειν ἑαυτὴν ἀεὶ καὶ τοῖς θεοῖς χάριν ἔχειν, οὐ διὰ τὸν πλοῦτον, οὐδὲ διὰ τὴν ἡγε-

B. 10. ἀποδιδόντες] Forte ἐπιδιδόντες: vel potius, ἀπονέμοντες.

filios inter ſe diſcordias alere, odia gerere, maledictis mutuis inceſſere, in omnibus rebus et actionibus invicem ſe opponere, denique unum ab altero everti? non, puto, quiſquam hoc dixerit. Ergo, contra, amantes ac diligentes mutuo fratres, et quantum natura corporibus dejunxit eos, tantum animi affectionibus et actionibus in unum coëuntes, et ſtudia, orationes, denique ſeria et joca omnia inter ſe communia habentes, ſuavem et beatum ſenectutis parentum alumnum mutuum amorem parant. Nemo unquam pater ita dicendi, honorum, pecuniæ, ſtudioſus fuit, ut liberorum; itaque neque dicentes, neque magiſtratum gerentes, neque rem augentes filios tam ſuaviter vident, quam mutuo amantes. Apollonidem Cyzicenam, Eumenis regis matrem ac trium præterea filiorum Attali, Philetæri, et Athenæi, prædicaſſe ſubinde ſe beatam, diiſque egiſſe aiunt gratias, non propter divitias vel imperium, ſed quod tres

Digitized by Google

μανίαν, ἀλλ' ὅτι τοὺς τρεῖς υἱοὺς ἑώρα τὸν πρεσβύτατον δορυφοροῦντας, κἀκεῖνον ἐν μέσοις αὐτοῖς δόρατα καὶ ξίφη φοροῦσιν ἀδεῶς διαγινόμενον. Ὥσπερ αὖ τοὐναντίον, ὁ Ξέρξης ἀχθόμενος Ὦχον τὸν υἱὸν ἐπιβεβουλευκότα τοῖς ἀδελφοῖς, ἀθυμήσας ἀπέθανε.

Χαλεποὶ πόλεμοι γὰρ ἀδελφῶν,

ὡς Εὐριπίδης εἴρηκεν, ὄντες, χαλεπώτατοι τοῖς γονεῦσιν αὐτοῖς εἰσιν. Ὁ γὰρ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ βαρυνόμενος, οὐ δύναται μὴ τὸν γεννήσαντα μέμφεσθαι καὶ τὴν τεκοῦσαν.

ϛʹ. Ὁ μὲν οὖν Πεισίστρατος ἐπιγαμῶν ἐν ἡλικίᾳ οὖσι τοῖς υἱοῖς, ἔφη, Καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἐκείνους εἶναι ἡγούμενος, ἔτι πλειόνων ἐθέλειν τοιούτων πατὴρ γενέσθαι. Χρηστοὶ δὲ καὶ δίκαιοι παῖδες, οὐ μόνον διὰ τοὺς γονεῖς E ἀγαπήσουσι μᾶλλον ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ τοὺς γονεῖς δι' ἀλλήλους· οὕτως ἀεὶ καὶ φρονοῦντες καὶ λέγοντες, ὅτι τοῖς γονεῦσιν ἀντὶ πολλῶν χάριν ὀφείλοντες, μάλιστα διὰ

D. 2. Ξέρξης] Legendum Ἀρταξέρξης: ut monuit Palmerius Exercit. p. 223.

filios videret natu maximi eſſe ſatellites, eumque in medio ipſorum gladios haſtaſque ferentium abſque metu verſari. Contra Xerxes Ochum filium inſidias fratribus ſtruxiſſe cum comperiſſet, mœrore eſt exſtinctus. *Inimicitiæ enim fratrum* cum ſint, ut dixit Euripides, *graves*, parentibus ipſis ſunt graviſſimæ: quippe qui fratrem ſuum odit eumque fert moleſte, non poteſt non et patrem ejus et matrem incuſare.

VI. Piſiſtratus filiis jam adultis aliam ducens uxorem, dicebat, *Quia hos bonos præclaroſque eſſe putaret, velle ſe plurium his ſimilium patrem fieri.* Boni autem et juſti filii, non modo gratia parentum magis ſe invicem diligent, ſed parentes quoque ipſos unus propter alterum: itaque et ſentient et dicent, ſe his cum ob multa alia bona debere gratiam, tum maxime ob

τοὺς ἀδελφοὺς ὀφείλουσιν· ὡς τοῦτο δὴ κτημάτων ἁπάντων τιμιώτατον καὶ ἥδιστον ἔχοντες παρ' αὐτῶν. Εὖ γέ τοι καὶ Ὅμηρος πεποίηκε Τηλέμαχον ἐν συμφορᾷ τὸ ἀνάδελφον τιθέμενον,

Ὧδε γὰρ ἡμετέρην γενεὴν μούνωσε Κρονίων.

F Ὁ δὲ Ἡσίοδος οὐκ εὖ παραινεῖ μουνογενῆ παῖδα τῶν
πατρῴων ἐπίκληρον εἶναι, καὶ ταῦτα τῶν Μουσῶν γεγονὼς μα-
θητὴς, ἃς ὁμοῦ δι' εὔνοιαν ἀεὶ καὶ φιλαδελφίαν οὔσας,
οὕτως ὠνόμαζον Μούσας. Πρὸς μὲν οὖν γονεῖς ἡ Φιλαδελ-
φία τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστε τὸ φιλεῖν ἀδελφὸν, εὐθὺς ἀπόδειξιν
εἶναι τοῦ καὶ τὸν πατέρα φιλεῖν καὶ τὴν μητέρα· πρὸς δὲ παῖ-
δας αὐτοῦ, δίδαγμα καὶ παράδειγμα Φιλαδελφίας, οἷον
οὐθὲν ἄλλο· καὶ τοὐναντίον αὖ πάλιν πονηρὸν, ὥσπερ ἐξ ἀν-
481 τιγράφου πατρῴου, τὴν μισαδελφίαν ἀναλαμβάνουσιν. Ὁ
γὰρ ἐν δίκαις καὶ στάσεσι καὶ ἀγῶσι πρὸς ἀδελφοὺς ἐγγε-
γηρακὼς, εἶτα τοὺς υἱοὺς ὁμονοεῖν παρακαλῶν,

fratres: ſcilicet hos a parentibus conſecutos, rem omnium, quæ habentur, pretioſiſſimam ac ſuaviſſimam. Pulchre etiam Homerus facit Telemachum calamitatis loco deputare, quod fratre careret,

Uſque adeo noſtram gentem Saturnius orbam
Reddidit, ut me ſtirps dependeat omnis ab uno.

Heſiodus autem non bene præcipit, unicum filium debere paternorum eſſe hæredem bonorum: et quidem Muſarum diſcipulus; quæ, quia ob benevolentiam et amorem ſororium ſimul ſemper degerent, Muſæ, quaſi *homû uſæ*, dicuntur. Ergo parentum reſpectu Fraternus Amor talis res eſt, ut qui fratrem diligit, is ſimul demonſtret parentes quoque a ſe amari. Liberis autem eadem res exemplum mutuo amandi præbet, quo efficacius nullum inveniri poſſit: ſicut ab altera parte peſſimum mutuo odia gerendi ſtudium iidem ſpecimen parentum ſecuti ſuſcipiunt. Qui enim filios ad concordiam cohortatur, cum ipſe in litibus, rixis, et certaminibus fraternis conſenuerit, is

Digitized by Google

Ἄλλων ἰατρός, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων,

ἀσθενῆ ποιεῖ τοῖς ἔργοις τὸν λόγον. Εἰ γοῦν ὁ Θηβαῖος Ἐτεοκλῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν εἰρηκώς,

Ἄστρων ἂν ἔλθοιμ' ἡλίου πρὸς ἀντολάς,
Καὶ γῆς ἔνερθεν, δυνατὸς ὢν δρᾶσαι τάδε,
Τὴν τῶν θεῶν μεγίστην ὥς' ἔχειν τυραννίδα,

τοῖς αὐτοῦ πάλιν παρεκελεύετο τέκνοις,

Ἰσότητα τιμᾶν, ἣ φίλους ἀεὶ φίλοις,
Πόλεις τε πόλεσι, συμμάχους τε συμμάχοις
Συνδεῖ· Τὸ γὰρ ἴσον μόνιμον ἀνθρώποις ἔφυ,

τίς οὐκ ἂν αὐτοῦ καταφρονήσειε; Ποῖος δ' ἂν ἦν ὁ B
Ἀτρεύς, εἰ τοιαῦτα δειπνίσας τὸν ἀδελφόν, ἐγνωμολόγει πρὸς τοὺς παῖδας,

Φίλων γε μέντοι χρῆσις ἡ πρὸς αἵματος,
Μόνη κακοῦ ῥέοντος ὠφελεῖν φιλεῖ.

ζ. Διὸ καὶ γονέων κακὴν γηροτρόφον οὖσαν, καὶ χείρονα παιδοτρόφον τέκνων, ἐκκαθαίρειν προσήκει τὴν μισαδελφίαν. Ἔτι δὲ καὶ πρὸς πολίτας διάβολος καὶ κατήγορος· οἴονται γὰρ οὐκ ἂν ἐκ τοσῆσδε συντροφίας καὶ

A. 7. ἂν ἔλθοιμ' ἡλίου] Prius, pro vulgato ἀνέλθοιμ', ſumſimus ab Jannot. et Moſc. Alterum ἡλίου omnes noſtri libri habent, ut edita Euripidis exempla: ad quæ etiam D. correctus eſt, vetere lectione eraſa. Legendum αἰθέρος e Stobæo, ut monuit Valckenarius Phœniſſ. 507.

Aliis mederi vult, ipſe ulceribus ſcatens:

factiſque ſuis orationi vires adimit. Quis vero non deſpiceret Eteoclem illum Thebanum, ſi hæc adverſus fratrem fatus,

Ad ſolis ortum ſita ſidera ſcandere velim, et
Subire terras, hoc ſi poſſim conſequi,
Deorum maxima ut potiar tyrannide:

ſuis liberis præciperet

Æqualitatem colere, quæ urbes urbibus,
Sociosque ſociis, junctos junctis fœdere
Devincit, obligatque: ſolique omnium
In rebus humanis huic eſt permanſio?

Aut quis tibi videretur Atreus, ſi tali prandio fratri exhibito, filios ſuos hac ſententia inſtitueret?

Uſus equidem cognato junctis ſanguine
In rebus adverſis opem fert unicus.

VII. Expurgandum eſt ergo odium fratrum, quod et parentum ſenectutem male alit, et peſſime liberos educat. Adde, quod etiam apud cives criminibus objicit: exiſtimant enim ex tanta neceſſitudine, convictu, et familiaritate fra-

Digitized by Google

συνηθείας καὶ οἰκειότητος, ἐχθροὺς καὶ πολεμίους γενέσθαι,
C μὴ πολλὰ καὶ πονηρὰ συνειδότας ἀλλήλοις. Μεγάλαι
γὰρ αἰτίαι μεγάλην διαλύουσιν εὔνοιαν καὶ φιλίαν. Ὅθεν
οὐδὲ ῥᾳδίως αὖθις ἐνδέχονται διαλύσεις. Ὥσπερ γὰρ
τὰ συμπαγέντα, κἂν χαλάσῃ τὸ ἔγκολλον, ἐνδέχεται
πάλιν δεθῆναι καὶ συνελθεῖν· συμφυοῦς δὲ σώματος ῥα-
γέντος ἢ σχισθέντος, ἔργον ἐστὶ κόλλησιν εὑρεῖν καὶ σύμφυ-
σιν· οὕτως αἱ μὲν ὑπὸ χρείας συνημμέναι φιλίαι κἂν
διαστῶσιν, οὐ χαλεπῶς αὖθις ἀναλαμβάνουσιν· ἀδελφοὶ
δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἐκπεσόντες, οὔτοι ῥᾳδίως συνέρχονται.
κἂν συνέλθωσι, ῥυπαρὰν καὶ ὕποπτον ἕλκω αἱ διαλύσεις
D ἐφέλκονται. Πᾶσα μὲν οὖν ἔχθρα πρὸς ἄνθρωπον ἀν-
θρώπῳ μετὰ τῶν μάλιστα λυπούντων ἐνδυομένη παθῶν, φι-
λονεικίας, ὀργῆς, φθόνου, μνησικακίας, ὀδυνηρόν ἐστι καὶ τα-
ραχῶδες· ἡ δὲ πρὸς ἀδελφόν, ᾧ θυσιῶν τε κοινωνεῖν
ἀνάγκη, καὶ ἱερῶν πατρῴων, ὁμόταφόν τε γενέσθαι, καὶ που
σύνοικον ἢ γείτονα χωρίων, ἐν ὄμμασιν ἔχει τὸ λυπηρόν,

tres ad inimicitias delabi nunquam potuiſſe, niſi multorum et atrocium ſibi invicem eſſent flagitiorum conſcii. Quippe magnas oportet eſſe cauſas, quæ magnam benevolentiam amicitiamque diffipent. Unde fit, ut non facile locus ſit reconciliationi. Nam ſicut quæ compacta ſunt, etiam glutine ſoluto rurſus colligari ac coire poſſunt: corpus autem quod natura junxit ſi rumpatur aut ſcindatur, difficulter glutinari aut rurſum poteſt coaleſcere: ita quas uſus contraxit amicitias, eæ diſſidio accidente nullo negotio redintegrantur: fratres ubi naturali amore exciderunt, neque in gratiam facile redeunt, et reconciliatio ſemper cicatricem ſordidam ac latente malo infectam retinet. Enimvero omnis homini adverſus hominem inimicitia cum maxime moleſtis animi ſubiens affectionibus, ſtudio, inquam, contendendi, ira, invidia, memoria injuriarum, dolorem animo perturbationemque adfert: ſed adverſus fratrem ſuſcepta, cum quo ſacrificia ſunt, et ſacra parentum, ſepulchrumque communia, communis etiam, aut ſaltem vicina domus, ante ocu-

Digitized by Google

ὑπομιμνήσκουσα καθ' ἡμέραν τῆς ἀνοίας καὶ παραφροσύνης, δι' ἣν τὸ ἥδιστον πρόσωπον καὶ συγγενέστατον εἶδος, σκυθρωπότατον, ἥ τε προσφιλὴς ἐκ νέων φωνὴ καὶ συνήθης, ἀκοῦσαι φοβερωτάτη γέγονε. Πολλοὺς δὲ τῶν ἄλλων ἀδελ- E
φῶν ὁρῶντες οἰκίᾳ μιᾷ τε χρωμένους καὶ τραπέζῃ καὶ χωρίοις ἀνεμήτοις καὶ ἀνδραπόδοις, αὐτοὶ καὶ φίλους διῄρηνται καὶ ξένους, ἔχθρα πάντα τὰ προσφιλῆ τοῖς ἀδελφοῖς νομίζοντες· καὶ ταῦτα, πᾶσιν ἐν μέσῳ λογίζεσθαι παρόντος ὅτι κτητοὶ μέν τε φίλοι καὶ συμπόται, κτητοὶ δὲ κηδεσταὶ καὶ συνήθεις, τῶν προτέρων ὥσπερ ὅπλων ἢ ὀργάνων διαφθαρέντων· ἀδελφοῦ δὲ ἀντίκτησις οὐκ ἔστιν, ὥσπερ οὐδὲ χειρὸς ἀφαιρεθείσης, οὐδὲ ὄψεως ἐκκοπείσης. Ἀλλ' ὀρθῶς ἡ Περσὶς εἶπεν, ἀντὶ τῶν τέκνων ἑλομένη σῶσαι τὸν ἀδελφόν, ὅτι παῖδας μὲν ἑτέρους κτή- F
σασθαι δύναιτ' ἄν, ἀδελφὸς δὲ ἄλλος αὐτῇ, γονέων μὴ ὄντων, οὐκ ἂν γένοιτο.

η'. Τί δῆτα χρὴ ποιεῖν, φαίη τις ἄν, ὅτῳ φαῦλος ἀδελφὸς γένοιτο; Πρῶτον ἐκεῖνο μνημονεύειν, ὅτι πασ-

los expoſitam habet moleſtiam, quotidie in memoriam redigens væcordiam, qua factum eſt ut jucundiſſimus vultus adſpectu jam ſit inviſiſſimus, et terrori ſummo vox a puero grata ac familiaris. Multos quoque alios fratres videntes eadem domo ac menſa et non diviſis inter ſe prædiis ac mancipiis uti, ipſi amicos etiam hoſpiteſque diverſos habent, inimica omnia ducentes quæ fratri ſint accepta: cum quidem omnibus hoc facillimum ſit ratiocinari, Amicos et compotores, affines et familiares parari alios poſſe, prioribus armorum inſtar aut inſtrumentorum perditis: fratrem recuperari non magis poſſe quam manum abſciſſam, aut erutum oculum. Præclare etenim mulier illa Perſica dixit, cum fratris ſalutem ſaluti liberum antetuliſſet, *Poſſe aliam ſe prolem nanciſci, fratrem autem, amiſſis parentibus, nullum.*

VIII. Quid ergo agendum eſt, dicas, ſi cui malus obtigerit frater? Primo om-

τὸς ἅπτεται γένους φιλίας ἡ φαυλότης, καὶ κατὰ τὸν Σοφοκλέα,

Τὰ πλεῖστα φωρῶν, αἰσχρὰ φωράσεις βροτῶν.

οὔτε γὰρ τὸ συγγενικὸν, οὔτε τὸ ἑταιρικὸν, οὔτε τὸ ἐρωτικὸν, εἰλικρινὲς καὶ ἀπαθὲς καὶ καθαρὸν ἐστιν εὑρεῖν κακίας. Ὁ
482 μὲν οὖν Λάκων μικρὰν γυναῖκα γήμας, ἔφη, Τὰ ἐλάχιστα δεῖν αἱρεῖσθαι τῶν κακῶν· ἀδελφοῖς δὲ σωφρόνως παραινέσειεν ἄν τις, τὰ οἰκειότατα τῶν κακῶν ὑπομένειν μᾶλλον ἢ πειρᾶσθαι τῶν ἀλλοτρίων· τοῦτο γὰρ ἀνέγκλητον, ὡς ἀναγκαῖον, ἐκεῖνο δὲ ψεκτὸν, ὡς αὐθαίρετον. Οὐ γὰρ ὁ συμπότης, οὐδὲ ὁ συνέφηβος, οὐδὲ ὁ ξένος

Αἰδοῦς ἀχαλκεύτοισιν ἔζευκται πέδαις·

ἀλλ᾽ ὁ σύναιμος καὶ σύντροφος, καὶ ὁμοπάτωρ καὶ ὁμομήτωρ, ᾧ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων εἰκός ἐστιν ἐπιχωρεῖν ἔνια, καὶ παρέχειν λέγοντα πρὸς ἀδελφὸν ἐξαμαρτάνοντα,

A. 9. τῶν ἁμαρτημάτων] Hoc Xyl. edidit e ſuo codice ſcripto: quocum conſentit D, e quo repoſui λέγοντα. Vulgo, τὴν ἀρετὴν—λέγοντι. Proximum πρὸς ἀδελφὸν ἐξαμαρτάνοντα, inſititium videtur.

nium tenendum hoc eſt, viſum omni amicitiæ generi ſe inſinuare: et, ut eſt apud Sophoclem,

Mortalium res ſi cunctas examines,
Invenies in pleriſque turpitudinem.

nam neque cognatorum, neque ſodalium, neque venereus amor, ſincerus, purus, nulloque vitio ſuffuſus reperietur. Laco, quidem, cum puſillam duxiſſet uxorem, dicebat de malis minimum eſſe deligendum: fratribus autem modeſte hoc ſuaſeris, ut familiariſſima potius ſuſtineant mala, quam aliena experiantur: illud enim quia neceſſitas imponit, culpa et crimine vacat: hoc quia ſponte ſuſcipitur, reprehenſioni eſt obnoxium. Non enim compotori nos, non æquali, non hoſpiti

Sine ære factis compedibus pudor obligat:

ſed conſanguineo, ſimul educato, eundem patrem, eandem matrem habenti: hujus et peccatis quibuſdam ignoſcendum eſt, et dicendum fratri aliquando,

Τοὔνεκά σ' οὐ δύναμαι προλιπεῖν δύστηνον ἐόντα,

καὶ φαῦλον καὶ ἀνόητον, μὴ καὶ λάθων τι πατρῷον ἢ μητρῷον ἐνεσταγμένον ἀπὸ σπέρματος νόσημα χαλεπῶς καὶ B
πικρῶς τῷ μισεῖν ἐν σοὶ κολάζων. Τοὺς μὲν γὰρ ἀλλοτρίους, ὡς ἔλεγε Θεόφραστος, οὐ φιλοῦντα δεῖ κρίνειν, ἀλλὰ κρίναντα, φιλεῖν· ὅπου δὲ ἡ φύσις ἡγεμονίαν τῇ κρίσει πρὸς εὔνοιαν οὐ δίδωσιν, οὐδὲ ἀναμένει τὸν θρυλλούμενον τῶν ἀλῶν μέδιμνον, ἀλλὰ συγγεγέννηκε τὴν ἀρχὴν τῆς φιλίας, ἐνταῦθα δεῖ μὴ πικροὺς εἶναι, μηδ' ἀκριβεῖς τῶν ἁμαρτημάτων ἐξεταστάς. Νυνὶ δὲ τί ἂν λέγοις εἰ ξένων ἀνθρώπων καὶ ἀλλοτρίων ἐκ πότου τινὸς ἢ παιδιᾶς ἢ παλαίστρας προσφθαρέντων ἁμαρτήματα ῥᾳδίως ἔνιοι φέροντες καὶ ἡδόμενοι, δύσκολοι καὶ ἀπαραίτητοι πρὸς τοὺς C
ἀδελφούς εἰσιν; ὅπου καὶ κύνας χαλεποὺς καὶ ἵππους, πολλοὶ δὲ λύγγας, αἰλούρους, πιθήκους, λέοντας τρέφοντες καὶ ἀγαπῶντες, ἀδελφῶν οὐχ ὑπομένουσιν ὀργάς, ἢ ἀγνοίας, ἢ φιλοτιμίας; ἕτεροι δὲ παλλακίσι καὶ πόρναις οἰκίας

Non ego deſerere, aut miſerum te linquere poſſum,

vitioſumque vel inſipientem, ne imprudens odio in te meo vitium aliquod a paterno maternove ſemine tibi ingenitum in te acerbius puniam. Etenim alienos, ut aiebat Theophraſtus, non amando judicare debemus, ſed judicium amori præmittere: ubi autem natura judicio ad contrahendam benevolentiam non concedit prærogativam, neque præſtolari ſinit ſermone tritum illum ſalis modium, ſed amicitiæ principium inſevit: ibi non moroſi, neque accurati debemus eſſe delictorum cenſores. Nunc quid his faceres, qui peregrinorum et alienorum hominum, cum quibus vitioſam amicitiam in convivio, luſu, aut palæſtra coiverunt, facile tolerantes peccata, et cum voluptate, fratribus ſe acerbos et implacabiles exhibent? cumque et canes iracundos, et equos, quinetiam lynces, feles, ſimias, leones alant atque ament, iras fratrum, aut inſcitias, aut ambitiones non ſuſtinent? alii cum pellicibus aut ſcortis do-

Digitized by Google

καὶ ἀγροὺς καταγράφοντες, ὥσπερ οἰκοπέδου καὶ γωνίας πρὸς ἀδελφοὺς διαμονομαχοῦσιν; εἶτα τῷ μισαδέλφῳ μισοπονηρίαν ὄνομα θέμενοι, περινοστοῦσιν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς τὴν κακίαν προβαλλόμενοι καὶ λοιδοροῦντες, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις
D μὴ δυσχεραίνοντες, ἀλλὰ χρώμενοι πολλῇ καὶ συνόντες.

θʹ. Ταῦτα μὲν οὖν ἔστω προοίμια τοῦ λόγου παντός. Ἀρχὴν δὲ τῆς διδασκαλίας, μὴ τὴν νέμησιν τῶν πατρῴων, ὥσπερ ἕτεροι λάβωμεν, ἀλλὰ τὴν ἔτι ζώντων ἁμαρτανομένην τῶν γονέων ἅμιλλαν καὶ ζηλοτυπίαν. Οἱ μὲν γὰρ Ἔφοροι, τοῦ Ἀγησιλάου τῶν ἀποδεικνυμένων ἀεὶ γερόντων ἑκάστῳ βοῦν ἀριστεῖον πέμποντος, ἐζημίωσαν αὐτόν, αἰτίαν ὑπειπόντες ὅτι τοὺς κοινοὺς ἰδίους κτᾶται δημαγωγῶν καὶ χαριζόμενος· υἱῷ δὲ ἄν τις παραινέσειε θεραπεύειν γονεῖς, μὴ κτώμενον ἑαυτῷ μόνῳ, μηδ' εἰς ἑαυ-
E τὸν ἀποστρέφοντα τὴν εὔνοιαν· ᾧ τρόπῳ πολλοὶ καταδημαγωγοῦσι τοὺς ἀδελφούς, εὐπρεπῆ πρόφασιν, οὐ δικαίαν δέ, τῆς πλεονεξίας ταύτης ἔχοντες. Τὸ γὰρ μέ-

mos agroſque perſcripſerunt, de area domus atque angulo cum fratre duello decertant? deinde malorum odium ſuo in fratrem odio præſcribentes, obambulant fratri malitiam objicientes, quam in aliis etiam magnam tolerant eaque utuntur.

IX. Atque hoc quidem ſit totius exordium diſputationis. Principium autem doctrinæ ſumemus non, ut alii a diviſione bonorum paternorum, ſed a vitando vitioſo demerendorum adhuc viventium parentum certamine atque obtrectatione. Ageſilaum Ephori multaverunt, quod is unicuilibet ſenum deſignato bovem præmium virtutis dono mitteret, eamque attulerunt rationem facti, quod publicos largiendo privatim ſibi conciliaret ſuoſque faceret. Filio autem recte hoc ſuaſeris, ut parentibus colendis non ſibi ſoli eorum benevolentiam captet inque ſe unum eam derivet: quomodo multi fratres aſtu ſupplantant, injuſtitiæ hujus ſpecioſo, ſed injuſto uſi prætextu. Maximum enim et præſtantiſſimum bonorum pa-

γνησιον τῶν πατρῴων καὶ κάλλιστον ἀποστεροῦσιν αὐτοὺς, τὴν εὔνοιαν, ἀνελευθέρως καὶ πανούργως ὑποτρέχοντες, ἐν χώρᾳ ταῖς ἐκείνων ἀσχολίαις καὶ ἀγνοίαις ἐπιτιθέμενοι, καὶ μάλιστα παρέχοντες εὐτάκτους καὶ κατηκόους αὐτοὺς καὶ σώφρονας, ἐν οἷς ἐκείνους ἁμαρτάνοντας ἢ δοκοῦντας ὁρῶσι. Δεῖ δὲ τοὐναντίον, ὅπου μὲν ὀργή, συνεισδέχεσθαι καὶ συνυποδύεσθαι, καθάπερ τῷ συνεργεῖν ποιοῦντα κουφότερον. ὑπουργίαις δὲ καὶ χάρισι συνεκποιεῖν ἀμωσγέπως τὸν ἀδελφόν· ἐλλείποντος δέ που καιρὸν ἢ πρᾶξιν ἑτέραν, τὴν φύσιν αἰτιᾶσθαι, ὡς μᾶλλον πρὸς ἄλλα χρησιμωτέραν καὶ σεμνοτέραν οὖσαν. Εὖ δὲ ἔχει καὶ τὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὡς

Οὔτ' ὄκνῳ εἴκων οὔτ' ἀφραδίῃσι νόοιο,
Ἀλλ' ἐμέ τ' εἰσορόων, καὶ ἐμὴν ποτιδέγμενος ὁρμήν,

κἀμοὶ τοῦτο παραδοὺς τὸ καθῆκον. Ἡδέως δὲ καὶ τῶν 485
ὀνομάτων τὰς μεταθέσεις οἱ πατέρες προσδέχονται καὶ πιστεύουσι τοῖς υἱοῖς, ἀπλάστως μὲν τὴν ῥᾳθυμίαν τῶν

ternorum, benevolentiam parentum, iis adimunt, illiberaliter et veteratorie capta occaſione ipſis occupatis occurrentes, et ignorationibus germanorum inſidiantes, inque his maxime compoſitos ſe, dictoque parentum audientes, ac modeſtos gerentes, in quibus peccare fratres, aut delicti ſuſpectos vident. Atqui contra fratris eſt opus ubi iraſcuntur fratri parentes, partem iræ ſubire atque in ſe recipere, eamque veluti labore adjuvando faciliorem reddere, miniſterii et captatæ gratiæ in ſocietatem quocunque modo eundem admittere atque adoptare: et ubi is occaſionem aliquam neglexit, eum excuſare vel aliam occupationem ejus præſcribendo, vel naturam ad alias res aptiorem. Recte etiam Agamemnon de fratre:

Non hunc deſidia, aut vecordia mens moratur,
In me reſpiciens ſed enim, noſtroſque ſubinde
Expectans ceſſat conatus, —

ſibi hoc muneris a Menelao relictum dicens. Libenter etiam nominum permutationem admittunt parentes, ſidemque adhibent filiis, cum ſocordiam

ἀδελφῶν ὀνομάζουσιν, ὀρθότητα δὲ τὴν σκαιότητα, τὸ δὲ φιλόνεικον ἀκαταφρόνητον· ὥστε τῷ διαλλάσσοντι περιεῖναι τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὀργὴν ἐλαττοῦν ἅμα, καὶ τὴν πρὸς ἑαυτὸν εὔνοιαν αὔξειν τοῦ πατρός.

ι. Οὕτω δὲ ἀπολογησάμενον, ἤδη πρὸς ἐκεῖνον δεῖ τρέπεσθαι, καὶ καθάπτεσθαι σφοδρότερον τὸ ἁμάρτημα, καὶ τὸ ἔλλειμμα μετὰ παῤῥησίας ἐνδεικνύμενον. Οὔτε γὰρ B ἐφιέναι δεῖ τοῖς ἀδελφοῖς, οὔτε αὖ πάλιν ἐπεμβαίνειν ἁμαρτάνουσιν αὐτοῖς· τὸ μὲν γὰρ ἐπιχαίροντός ἐστιν, ἐκεῖνο δὲ συνεξαμαρτάνοντος· ἀλλὰ κηδομένῳ καὶ συναχθομένῳ χρῆσθαι τῷ νουθετεῖν. Γίνεται δὲ κατήγορος ἀδελφοῦ σφοδρότατος πρὸς αὐτόν, ὁ προθυμότατος ὑπὲρ αὐτοῦ συνήγορος πρὸς τοὺς γονεῖς γενόμενος. Ἂν δὲ μηδὲν ἁμαρτάνων ἀδελφὸς ἐν αἰτίᾳ γένηται, τἄλλα μὲν ὑπουργεῖν γονεῦσι καὶ φέρειν ὀργήν τε πᾶσαν αὐτῶν καὶ δυσχέρειαν, ἐπιεικές· αἱ δὲ ὑπὲρ ἀδελφοῦ παρ' ἀξίαν κακῶς ἀκούοντος ἢ πάσχοντος ἀντιδικίαι καὶ δικαιολογίαι

fratrum ſimplicitatis, pravitatem dexteritatis, pertinaciam animi contemptum non ferentis nomine velant; ut qui ſic fratrem in gratiam reponit, ſimul et iram adverſus eum conceptam minuat, et patris erga ſe augeat benevolentiam.

X. Purgato ad hunc modum fratre, jam is ipſe arripiendus eſt, ob peccatumque ſerio objurgandus, et libere oſtendendum ubi officium prodiderit. Nam neque negligendus eſt frater peccans neque inſultandum peccanti: quorum hoc eſt gaudium ex alterius malo capientis, illud peccandi ſocietatem ineuntis; ſed curam ſe fratris gerere, et dolorem ex ipſius incommodo ſentire oſtendet qui caſtigat. Vehementiſſime autem fratrem coram incuſare poteſt, is qui ei ſtudioſiſſime apud parentes fuit patrocinatus. Quod ſi frater injuria culpetur, in aliis quidem rebus iras parentum ferre atque indignationes, iiſque in omnibus miniſteriis operam navare æquum eſt: patrocinium autem et excuſatio fratris abſque culpa male audientis apud parentes res

Digitized by Google

πρὸς αὐτοὺς, ἄμεμπτοι καὶ καλαί· καὶ οὐ φοβητέον ἀκοῦσαι τὸ Σοφόκλειον,

Ὦ παῖ κάκιστε, διὰ δίκης ἰὼν πατρὶ, C

παῤῥησιαζόμενον ὑπὲρ ἀδελφοῦ δοκοῦντος ἀγνωμονεῖσθαι· καὶ γὰρ αὐτοῖς ἡ τοιαύτη δίκη τοῖς ἐλεγχομένοις ποιεῖ τὴν ἧτταν ἡδίω τῆς νίκης.

ια'. Ἀποθανόντος γε μὴν πατρὸς ἐμφύεσθαι μᾶλλον ἢ πρότερον ὀρθῶς ἔχει τῇ εὐνοίᾳ τῶν ἀδελφῶν· εὐθὺς μὲν ἐν τῷ συνδακρύειν καὶ συνάχθεσθαι κοινούμενον τὸ φιλόστοργον· ὑπονοίας δὲ θεραπόντων, καὶ διαβολὰς ἑτέρων ἑτέρῳ αὐτοὺς προσνεμόντων, ἀπωθούμενον· καὶ πιστεύοντα τοῖς τε ἄλλοις, ἃ μυθολογοῦσι ἐπὶ τῶν Διοσκούρων τῆς φιλαδελφίας, καὶ ὅτι ὁ Πολυδεύκης τὸν καταψιθυρίζοντα τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς αὐτὸν, κονδύλῳ πατάξας ἀπέκτεινεν. Ἐπὶ δὲ τὴν νέμησιν τῶν πατρῴων, μὴ D καταγγείλαντας ἀλλήλοις πόλεμον, ὥσπερ οἱ πολλοὶ,

C. 9, ἑτέρῳ αὐτοὺς] Ita ex codicibus, maxime D, dedi: in pleriſque vale turbatur. Vulgo, ἑτέρως αὐτοῖς.

ſunt nullam merentes reprehenſionem, atque pulchræ: neque in hoc genere metuendum eſt illud Sophocleum,

O peſſime fili, cum patre diſceptans tuo:

cum tu libera voce utaris pro fratre quem iniquius tractari arbitraris; ipſis enim parentibus, ubi convincuntur injuriæ, in hoc litis genere cadere cauſa quam vincere eſt jucundius.

XI. Cæterum ubi mortuus eſt pater, rectum eſt fratres magis etiam quam prius benevolentiæ mutuæ eſſe tenaces; ita ut primum in deplorando ac mœrendo ſocietas quædam cernatur: deinde ſuſpiciones ac calumniæ ſervorum atque aliorum quorum alii huic fratrum, alii alii ſeſe accommodant, repellantur: credantque fratres cum alia eſſe vera, quæ de Caſtorum fraterno amore fabulis ſunt prodita, tum quod Pollux quendam de fratre neſcio quid rumuſculi ſibi inſuſurrantem pugno impacto trucidavit. Porro, ad herciſcundam familiam non ita ſe conferent, ut prius bellum ſibi invicem indicant, ſic ut vulgo ſolent exclamare,

Digitized by Google

Κλῦθ' ἀλαλὰ πολέμου θυγάτερ·

ἐκ παρασκευῆς ἀπαντῶν. Ἀλλὰ μάλιστα δεῖ τὴν ἡμέραν ἐκείνην φυλαττομένους, ὡς τοῖς μὲν ἔχθρας ἀνηκέστου καὶ διαφορᾶς, τοῖς δὲ φιλίας καὶ ὁμονοίας οὖσαν ἀρχὴν, μάλιστα μὲν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς, εἰ δὲ μὴ, φίλου κοινοῦ παρόντος ἀμφοτέροις μάρτυρος, εὐγνωμονοῦντας δίκης κλήροις, ἥ φησιν ὁ Πλάτων, τὰ φίλα καὶ προσήκοντα λαμβάνοντας καὶ διδόντας, οἴεσθαι τὴν ἐπιμέλειαν νέμεσθαι καὶ τὴν οἰκονομίαν, χρῆσιν δὲ καὶ κτῆσιν ἐν
E μέσῳ κεῖσθαι κοινὴν καὶ ἀνέμητον ἁπάντων. Οἱ δὲ καὶ τίτθας ἀποσπῶντες ἀλλήλων καὶ συντρόφους καὶ συνήθεις παῖδας, ὑπερβαλλόμενοι τοῖς διωγμοῖς, ἀπίασιν ἀνδραπόδου τιμὴν πλέον ἔχοντες, τὸ δὲ μέγιστον καὶ τιμιώτατον τῶν πατρῴων, φιλίαν ἀδελφοῦ καὶ πίστιν, ἀποδεδωκότες. Ἐνίους δὲ καὶ ἀκερδῶς φιλονεικίας ἕνεκα χρησαμένους τοῖς πατρῴοις οὐδὲν ἐπιεικέστερον ἢ λαφύροις ἴσμεν· ὧν καὶ

E. 5. ἀποδεδωκότες] ἀπολωλεκότες, margo C.

O tumultuatio, belli filia,—

et parati ad fraudem rixamque adire. Sed illi diei maxime eſt adhibenda cautio, quæ aut diſcordiæ inimicitiæque implacabilis, aut concordiæ amicitiæque erit principium. Itaque pro ſe maxime, ſi vero id fieri non poſſit, communi amico et omnibus favente adhibito teſte, juſtitiæ ſuffragiis, ut Plato ait, quæ amice ac convenienter poſſunt dantes accipienteſque, ita ſentient, curam rerum ac diſpenſationem inter ipſos eſſe diviſam. uſum et poſſeſſionem in medio poſitam omnibus integramque relinqui. Qui vero nutrices, pueroſque una educatos et familiares in auctione ſuperato fratri avellunt, diſcedunt mancipio uno re aucta, cum interim id vendiderint, quod de bonis paternis maximum eſt atque honoratiſſimum, amicitiam fratris, inquam, et fidem. Novimus porro quoſdam nullo propoſito lucro, contendendi tantum ſtudio hæreditatem a parentibus relictam nihilo creviſſe æquiore animo, quam ſi ad ſpolia ex hoſte diripienda veniſſent: quo-

Digitized by Google

Χαρικλῆς καὶ Ἀντίοχος ἦσαν οἱ Ὀπούντιοι· καὶ γὰρ ἔκ- F
πωμα διακόψαντες ἀργυροῦν, καὶ ἱμάτιον διατεμόντες
ἀπῄεσαν, ὥσπερ ἐκ τραγικῆς τινος κατάρας, θηκτῷ σι-
δήρῳ δῶμα διαλαχόντες. Οἱ δὲ καὶ διηγοῦνται πρὸς
ἑτέρους γαυριῶντες, ὅτι τῶν ἀδελφῶν πανουργίᾳ καὶ δρι-
μύτητι καὶ παραλογισμῷ, πλέον ἔχον ἐν τῷ νέμεσθαι·
δέον ἀγάλλεσθαι καὶ μέγα φρονεῖν ἐπιεικείᾳ καὶ χάριτι
καὶ ὑπείξει περιγενομένους. Ὅθεν ἄξιόν ἐστιν Ἀθηνο- 484
δώρου μεμνῆσθαι, καὶ μεμνηνταί γε πάντες παρ᾽ ἡμῖν·
ἦν γὰρ ἀδελφὸς πρεσβύτερος αὐτοῦ, ὄνομα Ξένων, καὶ
πολλὰ τῆς οὐσίας ἐπιτροπεύων διεφόρησε· τέλος δὲ ἁρπά-
σας γυναῖκα καὶ καταδικασθεὶς, ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν,
εἰς τὸ Καίσαρος ταμιεῖον ἀναληφθεῖσαν· ὁ δὲ Ἀθηνό-
δωρος ἦν μὲν ἔτι μειράκιον οὔπω γενειῶν· ἀποδοθέντος
δὲ τοῦ μέρους αὐτοῦ τῶν χρημάτων, οὐ περιεῖδε τὸν ἀδελ-
φὸν, ἀλλ᾽ εἰς μέσον ἅπαντα καταθεὶς, ἐνείματο· καὶ
πολλὰ περὶ τὴν νέμησιν ἀγνωμονευόμενος, οὐκ ἠγα-

A. 10. ἀγνωμονευόμενος] Forte, ἀγνωμονούμενος.

rum e numero Charicles erant et Antiochus Opuntii: qui argenteo poculo in duas diſciſſo partes, itemque veſte, ita diſceſſerunt, ac ſi imprecatione aliqua tragica coacti fuiſſent

Hæreditatem acuto ferro herciſcere.

Sunt qui etiam jactanter aliis prædicent, ſe in diviſione verſutia, vehementia, et impoſtura uſi plus fratribus abſtuliſſe: cum eo ſe deberent jactare, ſi æquitate, gratia, et concedendo ſuperiores fuiſſent. Proinde dignum eſt memoria factum Athenodori: quod quidem omnes noſtrates commemorant. Habuit hic fratrem Xenonem natu majorem: qui in tutelæ adminiſtratione cum multa prodegiſſet, tandem ob raptum mulieris damnatus eſt in judicio, bonaque ipſius in fiſcum Cæſaris ſunt redacta. Erat tum adoleſcens Athenodorus, imberbis etiamnum: cui cum eſſet pars opum reddita, non neglexit fratrem, ſed omnibus in medium expoſitis, denuo cum eo partitus eſt: cumque inter dividendum multis a Xenone afficeretur injuriis,

ηγανάκτησεν, οὐδὲ μετενόησεν, ἀλλὰ πράως καὶ ἱλαρῶς
B ἤνεγκε τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ἄνοιαν, περιβόητον ἐν τῇ Ἑλλάδι γενομένην.

ιβ. Ὁ μὲν οὖν Σόλων ἀποφηνάμενος περὶ πολιτείας, ὡς ἰσότης στάσιν οὐ ποιεῖ, λίαν ἔδοξεν ὀχλικῶς, ἀριθμητικὴν καὶ δημοκρατικὴν ἐπεισάγειν ἀναλογίαν ἀντὶ τῆς καλῆς γεωμετρικῆς· ὁ δ' ἐν οἰκίᾳ παραινῶν ἀδελφοῖς, μάλιστα μὲν, ὡς ὁ Πλάτων παρῄνει τοῖς πολίταις, τὸ ἐμὸν ἐξαίρειν καὶ τὸ οὐκ ἐμὸν, εἰ δὲ μὴ, τὴν ἴσην ἀγαπᾶν καὶ τῆς ἴσης περιέχεσθαι, καλλίστην κρηπῖδα καὶ μόνιμον ὁμονοίας καὶ εἰρήνης καταβαλλόμενος ἐστι· χρήσθω δὲ καὶ παραδείγμασιν ἐνδόξοις· οἷόν ἐστι καὶ τὸ
C τοῦ Πιττακοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Λυδῶν πυνθανόμενον, εἰ χρήματά ἐστιν αὐτῷ, Διπλάσια, εἶπεν, ἢ ἐβουλόμην, τοῦ ἀδελφοῦ τεθνηκότος. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐν χρημάτων

C. 2. Διπλάσια, εἶπεν, ἢ ἐβουλόμην] Recepi et Latine reddidi correctionem Iſ. Caſauboni ad Diog. Laert. I, 75: quam firmant Amiot. et Mez. Vulgo, —διπλάσια εἶπεν, εἰ ἐβουλόμην—.

neque indignatus eſt neque mutavit factum, ſed manſueto hilarique animo tulit fratris ſui vaecordiam, in tota Graecia nobilitatam.

XII. Solon quidem effatus de republica, *Ab aequalitate nullam proficiſci ſeditionem*, viſus fuit nimis gratificari vulgo, et arithmeticam proportionem, qua populo civitatis gubernatio traderetur, loco pulchrae iſtius geometricae, introducere. Qui autem in re familiari fratres hortatur, maxime quidem ut, quod civibus praecipiebat Plato, Meum et tuum exterminent: ſi vero id fieri nequeat, ſaltem ut aequalitatem colant atque teneant: is egregium concordiae et pacis fundamentum jaciens, identidem etiam illuſtribus hoc exemplis confirmet. Quale eſt Pittaci, qui a rege Lydorum interrogatus an pecunias poſſideret: reſpondit, *Altero tanto plures quam vellem, fratre quippe mortuo.* Sed quoniam non tantum in pecuniae poſ-

κλήσει καὶ μειώσει τὸ πλέονι πολέμιον καθίσταται τοὔλαττον, ἀλλ' ἁπλῶς, ᾗ φησιν ὁ Πλάτων ἐν μὲν ἀνωμαλίᾳ κίνησιν, ἐν δὲ ὁμαλότητι στάσιν ἐγγίνεσθαι καὶ μονὴν, οὕτω πᾶσα μὲν ἀνισότης ἐπισφαλής ἐστι πρὸς διαφορὰν ἀδελφῶν· ἐν πᾶσι δὲ ἴσους γενέσθαι καὶ ὁμαλοὺς ἀδύνατον· τὰ μὲν γὰρ αἱ φύσεις εὐθὺς ἀνίσως νέμουσι, τὰ δὲ ὕστερον αἱ τύχαι, φθόνους ἐμποιοῦσι καὶ ζηλοτυπίας, αἴσχιστα νοσήματα καὶ κῆρας οὐκ οἰκίαις μόνον, ἀλλὰ καὶ D
πόλεσιν ὀλεθρίους· δεῖ καὶ ταῦτα φυλάττεσθαι, καὶ θεραπεύειν ἂν ἐγγένηται. Τῷ μὲν οὖν ὑπερέχοντι παραινέσειεν ἄν τις, πρῶτον μὲν οἷς δοκεῖ διαφέρειν, ταῦτα κοινὰ ποιεῖν τοῖς ἀδελφοῖς, συνεπικοσμοῦντα τῇ δόξῃ καὶ συνεισποιοῦντα ταῖς φιλίαις· κἂν λέγειν δεινότερος ᾖ, χρῆσθαι παρέχοντα τὴν δύναμιν, ὡς ἐκείνων μηδὲν ἧττον οὖσαν· ἔπειτα μήτε ὄγκον ἐμφαίνειν τινὰ μήτε ὑπεροψίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνδιδόντα καὶ συγκαθιέντα τῷ ἤθει τὴν ὑπερο-

D. 2. δεῖ καὶ ταῦτα] Ita C. Moſc. 1. 2. Vulgo, δεῖ δὲ καὶ ταῦτα.

ſeſſione ac defectu, id quod minus eſt, inimicum exſtat ei quod habet amplius: ſed in univerſum, ut Plato ait, inæqualitatem motus, æqualitatem ſtatus ac permanſio ſequitur: ſit ut omnis quidem inæqualitas cum periculo diſcordiarum inter fratres ſit conjuncta, et tamen iidem in omnibus pares eſſe non poſſint rebus: quædam enim ipſa ſtatim natura inæqualiter diſtribuens, alia fortuna vitæ inſequentis, invidiam ingenerant, et obtrectationem, turpiſſimos morbos, ac non familiarum modo, ſed et urbium peſtes; huic ſane etiam incommodo eſt quantum res patitur obviam eundum. Ergo ei qui fratres præſtat hoc conſuluerim, primum ut quibus rebus videtur excellere, eas communicet cum fratribus, amicitiiſque, quibus floret, eos implicans in ſuæ gloriæ partem adoptet: eloquentiæ, qua antecedit fratrem, utendam ei ſuam facultatem, tanquam cum fratre communem, præbeat. Deinde non faſtum aut ſuperbiam uſurpando, ſed demittendo ſe placide, præſtantiam

χὴν ἀνεπίφθονον ποιεῖν, καὶ τὴν τῆς τύχης ἀνωμαλίαν ἐπανισοῦν, ὡς ἀνυστόν ἐστι, τῇ μετριότητι τοῦ φρονήματος.
E Ὁ μὲν οὖν Λεύκολλος οὐκ ἠξίωσε τοῦ ἀδελφοῦ πρότερος τὴν ἀρχὴν λαβεῖν πρεσβύτερος ὤν, ἀλλὰ τὸν αὑτοῦ παρεὶς καιρὸν, τὸν ἐκείνου περιέμεινεν. Ὁ δὲ Πολυδεύκης, οὐδὲ θεὸς ἠθέλησε μόνος, ἀλλὰ μᾶλλον ἡμίθεος σὺν τῷ ἀδελφῷ γενέσθαι, καὶ τῆς θνητῆς μερίδος μετασχεῖν ἐπὶ τῷ μεταδοῦναι τῆς ἀθανασίας ἐκείνῳ. Σοὶ δὲ, φαίη τις ἂν, ὦ μακάριε, μηδὲν ἐλαττοῦντι τῶν προσόντων ἀγαθῶν, ὑπάρχει συνεξομοιοῦν καὶ συνεπικοσμεῖν τὸν ἀδελφὸν, ὥσπερ αὐτῆς ἀπολαύοντα τῆς περὶ σὲ δόξης
F ἢ ἀρετῆς, ἢ εὐτυχίας· ὥσπερ Πλάτων τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὰ κάλλιστα τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων θέμενος, ὀνομαστοὺς ἐποίησε, Γλαύκωνα μὲν καὶ Ἀδείμαντον εἰς τὴν Πολιτείαν, Ἀντιφῶντα δὲ τὸν νεώτατον εἰς τὸν Παρμενίδην.

ιγ'. Ἔτι τοίνυν ὥσπερ ἐγγίνονται ταῖς φύσεσι καὶ ταῖς

E. 9. ὥσπερ αὐτῆς ἀπολαύοντα] Puto corrigendum αὐτῷ ἀπολαύοντι: ut ὥσπερ ex propinquo hic temere repetitum ſit.

ſuam invidiæ ſecuram reddat, ac fortunæ inæqualitatem compenſet quantum ejus fieri poteſt moderatione animi. Sic Lucullus noluit prior fratre minore natu magiſtratum gerere, ſed ſuo anno prætermiſſo, fratris annum præſtolatus eſt. Pollux ne deus quidem ſolus, ſed ſemideus una cum fratre eſſe voluit, ac in partem mortalitatis venire, ut immortalitate eum ſua impertiret. Tibi vero, dixerit aliquis, mi homo, licet nihil tuorum bonorum deminuenti æquare unaque exornare fratrem tuum, concedenti tanquam uſumfructum ei gloriæ virtutiſque tuæ, aut proſperitatis: ſicut Plato fratribus ſuis celebritatem nominis paravit, cum eos in pulcherrimos ſuorum librorum inſeruit, Glauconem et Adimantum in Rempublicam, Antiphontem natu minimum in Parmenidem.

XIII. Præterea ſicut in geniis et fortunis fratrum inæqualitates inſunt, ita fieri ne-

τύχαις τῶν ἀδελφῶν ἀνισότητες· οὕτως ἐν πᾶσι καὶ πάντως ὑπερέχειν τὸν ἕτερον, ἀδύνατόν ἐστι. Τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖά φασιν ἐκ μιᾶς ὕλης γεγονέναι, τὰς ἐναντιωτάτας ἔχοντα δυνάμεις· δυεῖν δὲ ἀδελφῶν ἐκ μιᾶς μη- 485
τρὸς καὶ πατρὸς τοῦ αὐτοῦ γεγονότων, οὐδεὶς ἑώρακε τὸν μὲν, ὡς ἐκ τῆς Στοᾶς, σοφὸν ὁμοῦ, καλὸν, εὔχαριν, ἐλευθέριον, ἔντιμον, πλούσιον, δεινὸν εἰπεῖν, πολυμαθῆ, φιλάνθρωπον· τὸν δὲ ἕτερον, αἰσχρὸν, ἄχαριν, ἄτιμον, ἀνελεύθερον, ἄπορον, ἀσθενῆ περὶ λόγον, ἀμαθῆ, μισάνθρωπον· ἀλλ' ἔνεστιν ἁμωσγέπως καὶ τοῖς ἀδοξοτέροις καὶ ταπεινοτέροις μοῖρά τις χάριτος ἢ δυνάμεως, ἢ πρός τι καλὸν εὐφυΐας,

Ὡς ἂν ἐχινόποδας, καὶ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν,
Φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων.

Ταῦτα τοίνυν ὁ δοκῶν πλέον ἔχειν ἐν ἄλλοις, ἂν μὴ κολούῃ μηδ' ἐπικρύπτῃ μηδὲ πάντων, ὥσπερ ἐν ἀγῶνι, τὸν B

A. 4. πολυμαθῆ] Sic Pol. Mez. Vulgo, φιλομαθῆ.
A. 11. Φύονται] Ita diſtinximus cum D. et Xyl. Vulgo, ἵνα φύονται. Vide p. 44. E.

quit ut alter in omnibus omnino rebus altero potiores ferat. Elementa quidem aiunt ex una eademque materia orta eſſe: cum diverſiſſimæ tamen eorum ſint facultates. Nemo autem unquam vidit duos fratres eodem patre ac eadem matre natos, quorum alter eſſet, veluti in Stoa informatus, ſimul ſapiens, pulcher, gratioſus, liberalis, honoratus, dives, facundus, diſciplinis honeſtis deditus, humanus: alter turpis, invenuſtus, ignobilis, illiberalis, pauper, infans, illiteratus, inhumanus: ſed ineſt etiam obſcurioribus et abjectioribus quædam tamen utcunque portio gratiæ, aut facultatis, aut ad præclarum aliquid aptitudinis a natura inſitæ:

Inter echinopedes velut, aſperam et inter Ononin
Naſcuntur poſſint mollia leucoïa.

Ergo iſthæc, qui in aliis præſtare videtur ſi non deprimat neque occultet, neque tanquam in certamine omnem

Digitized by Google

ἀδελφὸν ἐξωθῇ τῶν πρωτείων, ἀλλ' ἀνθυπείκῃ, καὶ
ἀποφαίνῃ πρὸς πολλὰ βελτίω καὶ χρησιμώτερον ἐκεῖ-
νον, ὑφαιρῶν ἀεὶ τοῦ φθόνου τὴν πρόφασιν, ὥσπερ ὕλην
τοῦ πυρὸς, ἀποσβέσει, μᾶλλον δὲ ὅλως οὐκ ἐάσει λαβεῖν
γένεσιν οὐδὲ σύστασιν. Ὁ δὲ καὶ συνεργὸν, ἐν οἷς δοκεῖ
κρείττων αὐτὸς εἶναι, ποιούμενος τὸν ἀδελφὸν ἀεὶ καὶ σύμ-
βουλον, οἷον, ἐν δίκαις ῥητορικὸς ὢν, ἐν ἀρχαῖς πολιτευό-
μενος, ἐν πράξεσι φιλικαῖς· συνελόντι δὲ εἰπεῖν, μηδε-
νὸς ἀξιολόγου καὶ τιμὴν φέροντος ἔργου περιορῶν ἀπολει-
C πόμενον, ἀλλὰ τῶν καλῶν πάντων κοινωνὸν ἀποφαίνων,
καὶ χρώμενος παρόντι, καὶ περιμένων ἀπόντα, καὶ ὅλως
συνεμφαίνων ὅτι πρακτικὸς μὲν οὐχ ἧττον αὐτοῦ, παρα-
χωρητικὸς δὲ μᾶλλόν ἐστι δόξης καὶ δυνάμεως, οὐθὲν ἑαυτοῦ
παραιρούμενος, ἐκείνῳ μεγάλα προστίθησι.

ιδ'. Τῷ μὲν οὖν ὑπερέχοντι τοιαῦτα τις ἂν παραι-
νέσειε· τῷ δὲ λειπομένῳ πάλιν ἐνθυμητέον, ὡς οὐχ εἷς

B. 9ι φιλικαῖς] C. φιλικός. Neutrum placet.

palmam præripere fratri laboret, ſed concedat ei, inque multis rebus eum quam ſe plus valere fateatur, identidem invidiam, occaſione, velut materia igni, ſubtracta exſtinguet, immo ne exſiſtere quidem et conflari invidiam ſinet. Qui autem his ipſis in rebus, quibus ſe anteire novit, fratris operam conſiliumque adſciſcit, ut rhetoricæ peritus in agenda cauſa, civilis rationis gnarus in republica gerenda aut actionibus ad amicitiam pertinentibus, denique, ut verbo dicam, qui nulla in re memorabili et honorem conciliante fratrem ſuum omittit, ſed omnium pulchrorum eum ſocium facit, præſenti utitur, abſentem exſpectat, planeque id ſignificat, ſe non minus illo ad agendum idoneum, gloria tamen et facultate concedenda vincere: is nihil ſibi adimens, fratri magna addit ornamenta.

XIV. Atque hæc præcepta ſunto præſtantiori. Rurſum qui inferior eſt, cogitet

οὐδὲ μόνος αὐτοῦ πλουσιώτερος ἢ λογιώτερος ἢ λαμπρότερος εἰς δόξαν ὁ ἀδελφός ἐστιν, ἀλλὰ πολλάκις πολλῶν ἀπολείπεται καὶ μυριάκις μυρίων,

Εὐρυοδείης γ' ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός.

Εἴτε δὲ πᾶσι περινοστεῖ φθονῶν, εἴτε μόνος αὐτὸν ἐν τοσ- D
ούτοις εὐτυχοῦσιν ὁ φίλτατος ἀνιᾷ καὶ ὁ συγγενέστατος, ὑπερβολὴν ἑτέρῳ κακοδαιμονίας οὐ λέλοιπεν. Ὥσπερ οὖν Μέτελλος ᾤετο δεῖν Ῥωμαίους τοῖς θεοῖς χάριν ἔχειν ὅτι Σκιπίων ἐν ἑτέρᾳ πόλει, τοιοῦτος ὤν, οὐκ ἐγεννήθη· οὕτως ἕκαστος εὐχέσθω, μάλιστα μὲν αὐτὸς εὐπραξίᾳ διαφέρειν, εἰ δὲ μή, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὴν ζηλουμένην ἔχειν ὑπεροχὴν καὶ δύναμιν. Οἱ δὲ πολλοὶ οὕτω πεφύκασιν ἀτυχεῖς πρὸς τὸ καλόν, ὥστε φίλοις μὲν ἐνδόξοις ἀγάλλεσθαι, καὶ μέγα φρονεῖν ἂν ξένους ἡγεμονικοὺς καὶ πλουσίους ἔχωσι, τὰς δὲ τῶν ἀδελφῶν λαμπρότη- E
τας, αὑτῶν ἀμαυρώσεις νομίζειν· καὶ πατέρων μὲν εὐτυχίαις ἐπαίρεσθαι, καὶ στρατηγίαις προπάππων λεγομέ-

non unum ac ſolum fratrem ipſo locupletiorem, aut doctiorem, aut gloria ſplendidiorem eſſe, ſed innumeris,

Telluris amplæ qui fruuntur frugibus.

Quod ſi aut omnibus invidens obambulat, aut de tam multis beatis ſolus eum urit is, qui, ut ſanguine proximus, eſſe debuit cariſſimus; certe hoc infelicior nemo quiſpiam alius poſſit dici. Proinde ſicut Metellus cenſebat debere Romanos diis gratias agere, quod Scipio, cum talis eſſet, non alia in urbe exſtitiſſet: ita unuſquiſque in votis habere hoc præcipue debet, ut ipſe aliis poſſit felicitate anteire; ſin vero, fratri id optare excellentiæ, quod ipſe expetebat. Invenias autem ita infelices in rebus pulchris æſtimandis quoſdam, ut cum ob amicos illuſtres gaudio efferantur, multumque ſibi tribuant quod hoſpitio virorum principum ac divitum utantur; ſplendore fratrum ſuis offici luminibus iidem opinentur: cumque ob parentum res bene geſtas, proavorumve præturas, unde ad ipſos nullus redit fructus, ſeſe jactent, propter fratrum hæ-

Digitized by Google

ναις, ὧν οὐδὲν ἀπέλαυσαν οὐδὲ μετέσχον, ἀδελφῶν δὲ καὶ κληρονομίαις καὶ ἀρχαῖς καὶ γάμοις ἐνδόξοις ἀθυμεῖν καὶ ταπεινοῦσθαι. Καίτοι μάλιστα μὲν ἔδει μηδὲ ἄλλῳ φθονεῖν, εἰ δὲ μή, τρέπειν ἔξω, καὶ πρὸς ἑτέρους ἀποχετεύειν τὸ βάσκανον, ὥσπερ οἱ τὰς στάσεις θύραζε τοῖς πολεμίοις προσιστῶντες.

Πολλοὶ μὲν γὰρ ἐμοὶ Τρῶες, κλητοί τ' ἐπίκουροι·
πολλοὶ δ' αὖ σοι Ἀχαιοὶ φθονεῖν πεφύκασι καὶ ζηλοτυπεῖν.

F ιε'. Ἀδελφῷ δὲ χρὴ μή, καθάπερ πλάστιγγα, ῥέπειν ἐπὶ τοὐναντίον, ὑψουμένου, ταπεινούμενον αὐτόν, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀριθμῶν οἱ ἐλάττονες τοὺς μείζονας, πολλαπλασιάζοντες καὶ πολλαπλασιαζόμενοι, συναύξειν ἅμα καὶ συναύξεσθαι τοῖς ἀγαθοῖς. Οὐδὲ γὰρ τῶν δακτύλων ἔλαττον ἔχει τοῦ γράφοντος ἢ ψάλλοντος ὁ μὴ δυνάμενος τοῦτο ποιεῖν μηδὲ πεφυκώς, ἀλλὰ συγκινοῦνται

F. 1. Ἀδελφῷ] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. quibuſcum conſentiunt A. C. Moſc. 2. Colleg. Nov. Vulgo, ἀδελφόν: quod Pol. Jannot. præbent; reliquis non repugnantibus.

F. 3. πολλαπλασιάζοντες καὶ πολλαπλασιαζόμενοι] Sic D. Vulgo, πολλαπλασιάζοντα καὶ πολλαπλασιαζόμενον.

reditates, magiſtratus, illuſtres nuptias, animo concidant, et ſint in mœſtitia. Atqui conveniebat omni prorſum vacare invidentia: aut ſi hoc fieri non poſſet, foras eam convertere, et in alios derivare, imitarique eos, qui ſeditionem e civitate in hoſtes transferunt.

Nam mihi ſunt multi Troës, ſociique vocati,
Inque vicem multi tibi ſunt de gente Pelaſga,

quibus invideas, cum quibus æmulationem exerceas.

XV. Non debent autem fratres lancium inſtar in trutina alter altero elato deprimi, humiliato extolli: ſed alter alterius bonis una augeri ac viciſſim ad creſcendum aliquid momenti adferre: quo pacto exigui numeri magnis ultro citroque multiplicando ſimul excreſcunt. Quippe etiam inter digitos is qui ſcribere aut pſallere neſcit, id ſciente non eſt deteriore conditione, ſed moventur una, et omnes

καὶ συνεργοῦσιν ἅπαντες ἀμωσγέπως ἀλλήλοις, ὥσπερ ἐπίτηδες ἄνισοι γεγονότες, καὶ τὸ συλληπτικὸν ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὸν μέγιστον καὶ ῥωμαλεώτερον ἔχοντες. Οὕτω καὶ Κρατερὸς Ἀντιγόνου βασιλεύοντος ἀδελφὸς ὢν, καὶ Κασσάνδρου Περίλαος, ἐπὶ τὸ στρατηγεῖν καὶ οἰκουρεῖν ἔταττον αὑτούς· Ἀντίοχοι δὲ καὶ Σέλευκοι, καὶ πάλιν Γρυποὶ καὶ Κυζικηνοὶ, τὰ δεύτερα λέγειν οὐ μαθόντες ἀδελφοῖς, ἀλλὰ πορφύρας καὶ διαδήματος ὀρεγόμενοι, πολλῶν μὲν αὑτοὺς κακῶν καὶ ἀλλήλους, πολλῶν δὲ τὴν Ἀσίαν ἐνέπλησαν. Ἐπεὶ δὲ τοῖς φιλοτίμοις μάλιστα τῶν ἠθῶν ἐμφύονται φθόνοι καὶ ζηλοτυπίαι πρὸς τοὺς πλέον ἔχοντας B ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ, χρησιμώτατόν ἐστι πρὸς τοῦτο τοῖς ἀδελφοῖς τὸ μὴ κτᾶσθαι μήτε τὰς τιμὰς, μήτε τὰς δυνάμεις, ἀπὸ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἕτερον ἀφ' ἑτέρου. Καὶ γὰρ τῶν θηρίων πόλεμός ἐστι πρὸς ἄλληλα τοῖς ἀπὸ τῶν αὐτῶν τρεφομένοις· καὶ τῶν ἀθλητῶν οἱ πρὸς ἓν ἄθλημα κάμνοντες, ἀνταγωνισταί· πύκται δὲ παγκρατιασταῖς φίλοι, καὶ δο- 486

quodammodo mutuas tradunt operas: tanquam dedita opera facti inæquales, itaque appoſiti, ut parvi majoribus adjumento eſſent. Sic Craterus Antigono fratre regnante, et Caſſandro Perilaus, ad munera legati obeunda, et adminiſtrationem rei familiaris ſeſe contulerunt. Contra Antiochi, Seleuci, Grypi, Cyziceni, cum non didiciſſent ſecundo a fratribus eſſe loco, ſed purpuras ac diademata appeterent, ſeipſos invicem, ipſamque adeo Aſiam multis calamitatibus oppleverunt. Cæterum quandoquidem ambitioſis præſertim ingeniis invidia atque obtrectatio incidit adverſus honore aut gloria præſtantes, utiliſſimum hoc loco fratribus eſt, ne ab iiſdem rebus honores dignitateſque petant, ſed alii ab aliis. Nam feræ quoque inter ſe pugnant, quæ alimentum iiſdem ex rebus captant: et adverſarii invicem ſunt athletæ, qui eidem certamini ſtudent: cum interim pugiles pancratiaſtis, et ſtadium currentes luctato-

Digitized by Google

λιχοδρόμοι παλαισταῖς εὐμενεῖς εἰσὶ, καὶ συναγωνιῶσι καὶ σπουδάζουσιν ὑπὲρ ἀλλήλων. Διὸ καὶ τῶν Τυνδαριδῶν, πὺξ μὲν ὁ
C Πολυδεύκης ἐνίκα, δρόμῳ δὲ ὁ Κάστωρ. Εὖ δὲ καὶ τὸν Τεῦκρον Ὅμηρος πεποίηκεν ἀπὸ τῆς τοξικῆς εὐδοκιμοῦντα, τοῦ ἀδελφοῦ πρωτεύοντος ἐν τοῖς ὁπλίταις,

— ὁ δέ μιν σάκεϊ κρύπτασκε φαεινῷ.

Καὶ τῶν πολιτευομένων οἱ στρατηγοῦντες τοῖς δημαγωγοῦσιν οὐ πάνυ φθονοῦσιν, οὐδέ γε τῶν ῥητόρων οἱ δικολόγοι τοῖς σοφιστεύουσιν, οὐδὲ τῶν ἰατρῶν οἱ περὶ δίαιταν τοῖς χειρουργοῖς, ἀλλὰ καὶ συμπαραλαμβάνουσι καὶ συνεπιμαρτυροῦσι. Τὸ δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς τέχνης ἢ δυνάμεως ζητεῖν ἔνδοξον εἶναι καὶ περίβλεπτον, οὐδὲν ἐν φαύλοις διαφέρει, τοῦ μιᾶς ἐρῶντας ἀμφοτέρους βούλεσθαι πλέον ἔχειν, καὶ μᾶλλον εὐδοκιμεῖν τοῦ ἑτέρου τὸν ἕτερον. Οἱ μὲν οὖν καθ' ἑτέρας ὁδοὺς βαδίζοντες οὐδὲν ἀλλήλους ὠφελοῦσιν·
D οἱ δὲ βίοις χρώμενοι διαφόροις, τόν τε φθόνον ἐκτρέπονται, καὶ συνεργοῦσιν ἀλλήλοις μᾶλλον, ὡς Δημοσθένης

ribus faveant, ſtudioque et opera adſint. Ita etiam Tyndaridarum alter Pollux pugillatione, Caſtor alter curſu vincebat. Recte etiam Homerus Teucrum fecit arte ſagittandi inclytum, Ajace fratre inter gravis armaturæ pedites principe,

Illum qui clypeo ſplendente ſubinde tegebat.

Sic et in republica prætores oratoribus popularibus raro invident, et de oratoriam artem tractantibus cauſidici ſophiſtis, et de medicis ii qui victus rationem præſcribunt chirurgis: ſed mutuo ſe adjuvant atque commendant. At gloriam velle et admirationem captare eadem ex arte aut facultate, inter pravos perinde eſt, ac ſi duo aliqui eandem amantes mulierem, uterque plus altero placere laboret. Sane qui diverſis incedunt itineribus, nihil ſibi mutuo proſunt: qui autem vitæ genera ſectantur diverſa, ii et invidiam declinant, et facilius alter alteri eſt adjumento: quales fuerunt Demoſthenes et Cha-

Digitized by Google

καὶ Χάρης, καὶ πάλιν Αἰσχίνης καὶ Εὔβουλος, καὶ Ὑπερί-
δης καὶ Λεωσθένης, οἱ μὲν, λέγοντες ἐν τῷ δήμῳ καὶ
γράφοντες, οἱ δὲ, στρατηγοῦντες καὶ πράττοντες. Ὅθεν
ἀπωτάτω δεῖ ταῖς ἐπιθυμίαις τρέπεσθαι καὶ ταῖς φιλο-
τιμίαις τῶν ἀδελφῶν, τοὺς ἀφθόνως δόξης καὶ δυνάμεως
κοινωνεῖν μὴ πεφυκότας, ὅπως εὐφραίνωσιν εὐημεροῦντες
ἀλλήλους, ἀλλὰ μὴ λυπῶσι.

ιϛʹ. Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα φυλακτέον ἐστὶ κηδεστῶν,
καὶ οἰκείων, καὶ γυναικὸς ἔστιν ὅτε, τῇ φιλοδοξίᾳ συνεπιτι- E
θεμένων, λόγους πονηρούς. « Ὁ ἀδελφὸς ἄγει καὶ φέ-
« ρει πάντα, καὶ θαυμάζεται καὶ θεραπεύεται· σοὶ δὲ
« οὐδεὶς πρόσεισιν, οὐδὲ ἔχεις σεμνὸν οὐδέν.» Ἔχω μὲν
οὖν, φαίη τις εὖ φρονῶν, ἀδελφὸν εὐδοκιμοῦντα, καὶ μέ-
τεστί μοι τῆς ἐκείνου δυνάμεως τὸ πλεῖστον. Ὁ μὲν γὰρ
Σωκράτης ἔλεγε, βούλεσθαι Δαρεῖον ἔχειν μᾶλλον φί-

D. 3. Αἰσχίνης—Λεωσθένης] Hiſtoriæ ratione corrigendum ac ſupplendum, Αἰσχίνης καὶ Φωκίων, καὶ Εὔβουλος καὶ Διοπείθης, καὶ Ὑπερίδης καὶ Λεωσθένης: auctore D. Ruhnkenio Hiſt. Crit. Or. Gr. p. 67.

E. 1. γυναικός] Ita D. Colleg. Nov. Vulgo, γυναικῶν.

res, rurſumque Æſchines et Eubulus, item Hyperides et Leoſthenes: cum alteri ad populum orarent et referrent, alteri exercitum ducerent ac res gererent. Itaque fratres, ubi citra invidiam communicare gloriam et potentiam nequeunt, quam longiſſime debent alter ab alterius ſtudiis et ambitione animum divertere: ut decore parto exhilarare mutuo, non moleſtia afficere poſſint.

XVI. Enimvero præter hæc omnia cavendum eſt ab affinium, domeſticorum, et uxoris adeo nonnunquam, pravis ſermonibus, qui nonnunquam ambitioni noſtræ ſtimulos adhibent. *Frater tuus*, aiunt, *omnia eſt*, *omnes eum admirantur et colunt: ad te nemo accedit*, *nullo es in honore.* Ego vero, dicat homo ſanæ mentis, fratrem habeo laude florentem, cujus ad me gloriæ maxima pars pertinet. Dixit quidem Socrates, *Malle ſe Darium habere amicum*,

Digitized by Google

λον, ἢ τὸ Δαρεικόν· ἀδελφῷ δὲ νοῦν ἔχοντι, καὶ πλούτου
F καὶ ἀρχῆς καὶ λογιότητος οὐκ ἔλαττον ἀγαθόν ἐστιν ἄρχων
ἀδελφὸς, ἢ πλουτῶν, ἢ λόγου δυνάμει προήκων εἰς
δόξαν. Ἀλλὰ ταύτας μὲν οὕτω μάλιστα τὰς ἀνωμαλίας
παρηγορητέον. Ἕτεραι δὲ εὐθὺς ἐγγίνονται διαφοραὶ
περὶ τὰς ἡλικίας ἀπαιδεύτοις ἀδελφοῖς. Ἐπιεικῶς γὰρ
οἵ τε πρεσβύτεροι τῶν νεωτέρων ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀεὶ καὶ
προΐστασθαι, καὶ πλέον ἔχειν ἐν παντὶ δόξης καὶ δυνά-
μεως, βαρεῖς εἰσι καὶ ἀηδεῖς· οἵ τε νεώτεροι πάλιν,
ἀφηνιάζοντες καὶ θρασυνόμενοι, καταφρονεῖν καὶ ὀλιγωρεῖν
ἀσκοῦσιν· ἐκ δὲ τούτων, οἱ μὲν, ὡς φθονούμενοι καὶ κολου-
487 όμενοι, φεύγουσι καὶ δυσχεραίνουσι τὰς νουθεσίας· οἱ δ' ἀεὶ
τῆς ὑπεροχῆς γλιχόμενοι, φοβοῦνται τὴν ἐκείνων αὔξη-
σιν, ὡς αὑτῶν κατάλυσιν. Ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῆς χάριτος
ἀξιοῦσι, μείζονα τοὺς λαμβάνοντας ἡγεῖσθαι, μικροτέραν
δὲ τοὺς διδόντας· οὕτως ἄν τις τὸν χρόνον παραινῶν τῷ
μὲν πρεσβυτέρῳ μὴ μέγα νομίζειν, τῷ δὲ νεωτέρῳ μὴ μι-

quam Daricum. Sed fratri recte ſentienti non minori bono cedit frater magiſtratum gerens, dives, aut facundia clarus, quam ſi hæc ipſi obtigiſſent. Atque hoc potiſſimum modo iſtæ inæqualitates debent excuſari. Verum ætatis ratione aliæ inter non recte inſtitutos fratres incidunt ſtatim diſcordiæ. Etenim natu majores junioribus dum volunt imperare ac præeſſe, omnique in re eos gloria et potentia anteire, moleſti ſunt et injucundi: contraque minores frænum averſando et ferociendo ad deſpectum et contemtum majorum ſe adſuefaciunt: hinc fit, ut et juniores fugiant, ægreque ferant admonitiones majorum, invideri ſibi, ſeque opprimi ab iis putantes: et natu majores excellentiam undiquaque affectantes, minorum incrementa timeant, tanquam ipſos dejectura. Enimvero ſicut in beneficio volunt gratiam ab hoc qui eam init minorem, ab eo in quem confertur majorem æſtimari: ita ſi quis præcipiat majori ut ne magnum aliquid putet eſſe ætatem, mi-

Digitized by Google

χρόν, ὑπεροψίας καὶ ἀμελείας καὶ τοῦ καταφρονεῖσθαι καὶ καταφρονεῖν ἀμφοτέρους ἀπαλλάξειεν. Ἐπεὶ δὲ τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τὸ κήδεσθαι καὶ καθηγεῖσθαι καὶ νουθετεῖν προσηκόν ἐστι, τῷ δὲ νεωτέρῳ τὸ τιμᾶν καὶ ζηλοῦν καὶ ἀκολουθεῖν, ἡ μὲν ἐκείνου κηδεμονία τὸ ἑταιρικὸν μᾶλλον ἢ τὸ πατρικὸν ἐχέτω, καὶ τὸ πεῖθον ἢ τὸ ἐπιτάττον, καὶ τὸ B χαίρειν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι καὶ κατευφημεῖν, τοῦ ψέγοντος ἂν ἁμάρτῃ καὶ κολούοντος, μὴ μόνον προθυμότερον, ἀλλὰ καὶ φιλανθρωπότερον· τῷ δὲ τοῦ νεωτέρου ζήλῳ, τὸ μιμούμενον ἐνέστω, μὴ τὸ ἁμιλλώμενον. Θαυμάζοντος γὰρ ἡ μίμησις, ἡ δὲ ἅμιλλα φθονοῦντός ἐστι. Διὸ τοὺς μὲν ἐξομοιοῦσθαι βουλομένους ἀγαπῶσι, τοὺς δὲ ἐξισοῦσθαι, πιέζουσι καὶ χαλεπαίνουσιν. Ἐν πολλαῖς δὲ τιμαῖς ἃς πρέπει παρὰ τῶν νέων ἀποδίδοσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τὸ πειθαρχεῖν εὐδοκιμεῖ μάλιστα, καὶ κατεργά- C ζεται μετ᾽ αἰδοῦς εὔνοιαν ἰσχυρὰν, καὶ χάριν ἀνθυπείκουσαν. Ἧι καὶ Κάτων τὸν Καπίωνα πρεσβύτερον ὄντα θεραπεύων εὐθὺς ἐκ παίδων εὐπειθείᾳ καὶ πρᾳότητι καὶ σιωπῇ,

nori ut ne parvum, utrumque deſpectu, neglectu, contemtuque alterius liberaverit. Et quoniam majori curam gerere, præire, caſtigare, convenit, minori honorare, imitari, ſequi: procuratio ſocialis magis eſto quam paterna, pluſque perſuadendo quam imperando agat, multoque et alacrior et humanior ſit in gratulatione et collaudatione recte factorum, quam in culpandis plectendiſque delictis: et minoris æmulationi adeſto non concertatio, ſed imitatio. Hæc enim eſt admirantis, illa invidentis. Unde eſt, ut amentur, qui ſimiles fieri ſtudent: ægre tolerentur et reprimantur, qui æquari contendunt. Inter multa, quæ honoris gratia deferre minores natu majoribus debent, maxime laudatur obedientia: quæ cum reverentia validam gignit benevolentiam, gratiamque viciſſim obſequentem. Hac ratione Cato Capionem ætate priorem a puero demerens obedientia, manſuetudine, et ſilentio, tandem in virili ætate

τέλος οὕτως ἐπ' ἀνδράσιν ἐχρήσατο καὶ τοσαύτης ἐνέπλησεν αἰδοῦς πρὸς ἑαυτόν, ὡς μήτε πρᾶξαί τι, μήτε εἰπεῖν ἀγνοοῦντος ἐκείνου. Μνημονεύεται γοῦν ὅτι μαρτυρίας ποτὲ γραμματεῖον ἐπισφραγισαμένου τοῦ Καπίωνος, ὁ Κάτων ὕστερος ἐπελθὼν, οὐκ ἠθέλησεν ἐπισφραγίσασθαι· καὶ ὁ Καπίων ἀπαιτήσας τὸ γραμματεῖον ἀφεῖλε τὴν
D αὑτοῦ σφραγῖδα, πρὶν ἢ πυθέσθαι τί παθὼν ὁ ἀδελφὸς οὐκ ἐπίστευσεν ἀλλ' ὑπείδετο τὴν μαρτυρίαν. Φαίνεται δὲ πολλὴ καὶ πρὸς Ἐπίκουρον ἡ αἰδὼς τῶν ἀδελφῶν, δι' εὔνοιαν αὐτοῦ καὶ κηδεμονίαν, εἴς τε τὰ ἄλλα, καὶ φιλοσοφίαν τὴν ἐκείνου συνενθουσιώντων· καὶ γὰρ, εἰ διήμαρτον δόξης εὐθὺς ἐκ παίδων πεπεισμένοι καὶ λέγοντες, ὡς οὐδεὶς γέγονεν Ἐπικούρου σοφώτερος, ἄξιόν ἐστι θαυμάζειν καὶ τοῦ διαθέντος οὕτως, καὶ τῶν διατεθέντων. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων Ἀπολλώνιος ὁ Περιπατητικὸς ἤλεγξε τὸν εἰπόντα δόξαν ἀκοι-

ita ſuum fecit, tantamque ſui in ejus animo excitavit reverentiam, ut ipſo ignorante nihil egerit Capio, nihil dixerit. Memoriæ mandatum eſt, cum tabellas teſtimonii quodam tempore obſignaſſet Capio, Catonem qui poſtea ſuperveniſſet, addere ſuum ſigillum noluiſſe: tum Capionem repetiiſſe tabellas, ſigillum abſtuliſſe ſuum, priuſquam intelligeret qua de cauſa frater non credidiſſet, et teſtimonium ſuſpectum habuiſſet. Conſpicua eſt etiam magna fratrum erga Epicurum reverentia, ipſius procuratione et benevolentia parta, cum aliis in rebus, tum quod philoſophandi rationem ejus quaſi divino quodam perciti furore ſectati ſunt: nam tametſi opinionis errore decepti ſunt, ſtatim a teneris unguiculis pro certo hoc habentes et profitentes, *Neminem exſtitiſſe Epicuro ſapientiorem*; tamen dignum eſt mirari et eum qui ipſos ſic animavit, et ipſos ita affectos. Sed et de recentioribus philoſophis Apollonius Peripateticus refutavit eum, qui gloriam communicari poſſe nega-

Digitized by Google

νώνητον εἶναι, Σωτίωνα νεώτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ ποιήσας E ἐνδοξότερον. Ἐμοὶ μὲν γὰρ ὅτι πολλῶν ἀξίων χάριτος παρὰ τῆς τύχης γεγονότων, ἡ Τίμωνος εὔνοια τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς ἅπαντα τἆλλα γέγονε καὶ ἔστιν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ τῶν ὁπωσοῦν ἐντετυχηκότων ἡμῖν, ἥκιστα δὲ οἱ συνήθεις ὑμεῖς.

ιζ. Ἕτερα τοίνυν ταῖς παρ᾽ ἀλλήλοις καὶ συνέγγυς ἡλικίαις τῶν ἀδελφῶν φυλακτέον ἐπὶ πάθη, μικρὰ μὲν, συνεχῆ δὲ καὶ πολλὰ, καὶ πονηρὰν ποιοῦντα τοῦ λυπεῖν καὶ παροξύνειν ἑαυτοὺς ἐπὶ πᾶσι μελέτην, τελευτῶσαν εἰς ἀνήκεστα μίση καὶ κακοθυμίας. Ἀρξάμενοι γὰρ ἐπὶ παιδιαῖς διαφέρεσθαι, περὶ τροφὰς ζώων καὶ ἀγῶνας, F οἷον ὀρτύγων ἢ ἀλεκτρυόνων, εἶτα παίδων ἐν παλαίστραις, καὶ κυνῶν ἐν θήραις, καὶ ἵππων ἐν ἁμίλλαις, οὐκέτι κρατεῖν ἐν τοῖς μείζοσιν, οὐδὲ καταπαύειν τὸ φιλόνεικον δύνανται καὶ φιλότιμον. Ὥσπερ Ἑλλήνων οἱ καθ᾽ ἡμᾶς δυνατώτατοι, περὶ σπουδὰς ὀρχηστῶν, εἶτα κιθαρῳ-

verat, cum Sotioni fratri ſuo natu minori decus honoremque conciliaſſet. Mihi quidem ipſi quum multa obtigerint, ob quæ Fortunæ gratias agere debeo, omnium inſtar eſſe Timonis fratris benevolentiam, nemo eorum ignorat, qui quovis modo mecum rem habuit, minime omnium vos familiares mei.

XVII. Sunt porro fratribus ætate propinquis etiam alia quædam cavenda, exigua quidem hæc, ſed continentia et crebra, pravumque invicem offendendi irritandique ſtudium ingenerantia, quod in immedicabile odium, extremamque abit malevolentiam. Orſi enim a contentionibus de rebus ludicris, puta de alendis animalibus, et eorum pugnis, ut coturnicum et gallorum, deinde certaminibus puerorum in palæſtra, canum in venatione, et equorum in circis, continere ſe in majoribus rebus poſtmodo, et cupiditatem contendendi ambitioſam reprimere non poſſunt. Ita Græcorum noſtra ætate potentiſſimi ſtudiis hiſtrionum, mox citharœdorum diverſis,

Digitized by Google

δων διαστάντες, ἐκ τούτου τὰς ἐν Αἰδήψῳ κολυμβήθρας καὶ παστάδας καὶ ἀνδρῶνας ἀντιδιαβάλλοντες ἀεὶ καὶ τοπομαχοῦντες, καὶ ἀποκόπτοντες ὀχετοὺς καὶ ἀπο-
488 στρέφοντες, οὕτως ἐξηγριώθησαν καὶ διεφθάρησαν, ὥστε πάντων ἀφαιρεθέντες ὑπὸ τοῦ τυράννου, καὶ φυγάδες καὶ πένητες, καὶ, ὀλίγου δέω λέγειν, ἕτεροι τῶν πρότερον γενόμενοι, μόνῳ διέμειναν οἱ αὐτοὶ τῷ μισεῖν ἀλλήλους. Ὅθεν οὐχ ἥκιστα δεῖ περὶ τὰ μικρὰ καὶ πρῶτα παραδυομένῃ τῇ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς φιλονεικίᾳ καὶ ζηλοτυπίᾳ διαμάχεσθαι, μελετῶντας ἀνθυπείκειν καὶ ἡττᾶσθαι, καὶ χαίρειν τῷ χαρίζεσθαι μᾶλλον αὐτοῖς, ἢ τῷ νικᾶν. Οὐ γὰρ ἑτέραν οἱ παλαιοὶ Καδμείαν νίκην, ἀλλὰ τὴν περὶ Θήβας τῶν ἀδελφῶν, ὡς αἰσχίστην καὶ κακίστην, προσηγόρευσαν. Τί οὖν; οὐχὶ πολλὰς τὰ πράγ-
B ματα τοῖς ἐπιεικῶς ἔχειν δοκοῦσι καὶ πράως, φέρει προφάσεις ἀντιλογιῶν καὶ διαφορῶν; Καὶ μάλα· ἀλλά.

F. 7. Αἰδήψῳ] Sic D. Mez. Vulgo, Ἐδήψῳ.

in diſcordiam prolapſi, deinde de lavacris Ædepſiis, cœnaculis, et conclavibus altercantes identidem, atque de locis pugnantes, et aquæductus incidentes atque alio avertentes, ita ad extremum efferati ſunt atque perditi, ut omnibus bonis a tyranno ſpoliati, ac pauperes et exſules, adeoque tantum non alii quam fuerant ante facti, non niſi mutuo odio iidem manſerint. Ergo æmulationi et contentioni cum fratribus in rebus vilibus et primo occurrentibus ſe inſinuanti, non levi opera eſt reſiſtendum, meditandumque eſt ut concedere et vinci diſcamus, gaudeamuſque gratificando iis potius, quam ſuperando. Non enim Cadmeam victoriam priſci aliam, quam fratrum apud Thebas, ut turpiſſimam et peſſimam, appellaverunt. Quid? inquies: nonne etiam his qui placido et moderato ſunt animo, ipſæ res ſæpenumero anſam præbent diſſenſionis et contradicendi?

κἀκεῖ φυλακτέον ὅπως τὰ πράγματα μάχηται καθ' ἑαυτά, μηδὲν ἐκ φιλονεικίας μηδὲ ὀργῆς πάθος, οἷον ἄγκιστρον, προσθέντας, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ τοῦ δικαίου τὴν ῥοπὴν κοινῶς ἀποθεωροῦντας, καὶ τάχιστα ταῖς κρίσεσι καὶ ταῖς διαίταις τὴν ἀμφιλογίαν παραδιδόντας, ἀποκαθῆραι, πρὶν ἐνδῦσαν, ὥσπερ βαφὴν ἢ κηλῖδα, δευσοποιὸν γενέσθαι καὶ δυσέκπλυτον· εἶτα μιμεῖσθαι τοὺς Πυθαγορικούς, οἳ γένει μηδὲν προσήκοντες, ἀλλὰ κοινοῦ λόγου μετέχοντες, C
εἴποτε προαχθεῖεν εἰς λοιδορίας ὑπ' ὀργῆς, πρὶν ἢ τὸν ἥλιον δῦναι, τὰς δεξιὰς ἐμβάλλοντες ἀλλήλοις καὶ ἀσπασάμενοι διελύοντο. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ βουβῶνι πυρετοῦ γενομένου, δεινὸν οὐδέν ἐστιν, ἂν δὲ παυσαμένου παραμένῃ, νόσος εἶναι δοκεῖ καὶ βαθυτέραν ἔχειν ἀρχήν· οὕτως ἀδελφῶν ἡ μετὰ τὸ πρᾶγμα παυομένη διαφορά, τοῦ πράγματός ἐστι, τῆς δ' ἐπιμενούσης πρόφασις ἦν τὸ πρᾶγμα, μοχθηράν τε καὶ ὕπουλον αἰτίαν ἔχον.

ιη'. Ἄξιον δὲ πυθέσθαι βαρβάρων ἀδελφῶν δια- D

Omnino quidem. Sed hic quoque curandum eſt ut contentio ſit cauſarum, neque ab ira aut contendendi ſtudio iis quidam veluti uncus inferatur. Jus veluti pro bilance adhibendum eſt, et communi cura ejus momentum conſiderandum: ac controverſia judicio ſtatim arbitriſque permiſſa, ex animo eluenda prius eſt, quam nævum aliquem aut maculam inhærentem et expurgatu difficilem imprimat. Imitandique ſunt hoc loco Pythagorei, qui non generis, ſed doctrinæ duntaxat ſocietate juncti, ſi quando per iram ad maledicta prorupiſſent, ante Solis occubitum dextris mutuo datis et ſalutatione facta gratiam redintegraverunt. Nam ſicut buboni febris ſuperveniens nihil habet mali: bubone autem ſublato remanens, morbus videtur eſſe, et profundius habere principium: ſic diſcordia fratrum re confecta definens, ipſius eſt rei: poſt rem manentis tantum præſcriptio fuit res ipſa, alia prava et occulta cauſa.

XVIII. Operæ eſt pretium in præſentia diſceptationem

Digitized by Google

διαφοράν, οὐ περὶ γηδίου μερίδος, οὐδ' ἐπ' ἀνδραπόδοις ἢ προβατίοις γενομένην, ἀλλὰ περὶ τῆς Περσῶν ἡγεμονίας. Δαρείου γὰρ ἀποθανόντος, οἱ μὲν ἠξίουν Ἀριαμένην βασιλεύειν, πρεσβύτατον ὄντα τῆς γενεᾶς, οἱ δὲ Ξέρξην, Ἀτόσσης τε μητρὸς ὄντα τῆς Κύρου θυγατρὸς, ἔκ τε Δαρείου βασιλεύοντος ἤδη γεγεννημένον. Ἀριαμένης μὲν οὖν κατέβαινεν ἐκ Μήδων, οὐ πολεμικῶς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ δίκην ἡσύχως. Ξέρξης δὲ παρὼν ἔπραττεν ἅπερ ἦν βασιλεῖ προσήκοντα· ἐλθόντος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ, θεὶς τὸ διά-
E δημα, καὶ καταβαλὼν τὴν τιάραν ἣν φοροῦσιν ὀρθὴν οἱ βασιλεύοντες, ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ ἠσπάσατο, καὶ δῶρα πέμπων, ἐκέλευσεν εἰπεῖν τοὺς κομίζοντας, Τούτοις σε νῦν τιμᾷ Ξέρξης, ὁ ἀδελφός· ἂν δὲ βασιλεὺς κρίσει καὶ ψήφῳ Περσῶν ἀναγορευθῇ, δίδωσί σοι δευτέρῳ μεθ' ἑαυτὸν εἶναι. Καὶ ὁ Ἀριαμένης, Ἐγὼ δὲ, ἔφη, τὰ μὲν δῶρα δέχομαι, βασιλείαν δὲ τὴν Περσῶν ἐμαυτῷ νομίζω προσήκειν· τιμὴν δὲ τὴν μετ' ἐμὲ τοῖς ἀδελφοῖς φυλάξω, Ξέρξῃ δὲ πρώτῳ τῶν ἀδελφῶν. Ἐπεὶ δὲ ἡ κρίσις ἐνέστη, Πέρ-

audire barbarorum fratrum, non de particula eam agelli, aut mancipiis, vel pecore, ſed de regno Perſiæ. Mortuo Dario, alii regnum Ariameni, ut de filiis ejus natu maximo deferebant, alii Xerxi, qui ex Atoſſa filia Cyri, Dario jam regnum gerente, natus erat. Deſcendit itaque Ariamenes e Media, non bellico apparatu, ſed placide ad judicium. Xerxes, qui præſens ea agebat quæ erant regis, veniente fratre, depoſito diademate, et dejecta tiara quam erectam ferunt reges, occurrit fratri eumque ſalutavit, ac dona mittens, dicere eos qui portabant juſſit, *His te nunc honorat Xerxes frater tuus, qui ſi rex judicio et ſuffragio Perſarum declarabitur, proximum tibi a ſe locum tribuit.* Reſpondit Ariamenes, *Ego dona quidem accipio, regnum autem in Perſas mihi cenſeo deberi, honorem tamen fratribus meis minoribus ſervabo ſuum, et primo inter fratres Xerxi.* Inſtante porro judicii die, Perſæ communi ſententia Artabanum

Digitized by Google

σαι μὲν Ἀρτάβανον ἀδελφὸν ὄντα Δαρείου, δικαστὴν ἀπέ-
φηναν, δόξαν αὐτοῖς· Ξέρξης δ' ἔφευγεν ἐπ' ἐκείνου F
κριθῆναι τῷ πλήθει πεποιθώς. Ἄτοσσα δὲ ἡ μήτηρ
ἐπέπληξεν αὐτῷ, Τί φεύγεις Ἀρτάβανον, ὦ παῖ, θεῖον
ὄντα καὶ Περσῶν ἄριστον; τί δὲ οὕτως τὸν ἀγῶνα δέδοι-
κας, ἐν ᾧ καλὰ καὶ τὰ δευτερεῖα, Περσῶν βασιλέως ἀδελ-
φὸν κληθῆναι; Πεισθέντος οὖν Ξέρξου, καὶ γενομένων λό-
γων, Ἀρτάβανος μὲν ἀπεφήνατο Ξέρξῃ τὴν βασιλείαν
προσήκειν· Ἀριαμένης δὲ εὐθὺς ἀναπηδήσας προσεκύ-
νησε τὸν ἀδελφὸν, καὶ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς, εἰς τὸν
θρόνον ἐκάθισε τὸν βασίλειον. Ἐκ τούτου μέγιστος ἦν
παρ' αὐτῷ, καὶ παρεῖχεν εὔνουν ἑαυτόν· ὥστε ἀριστεύων ἐν
τῇ περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχίᾳ, πεσεῖν ὑπὲρ τῆς ἐκεί-
νου δόξης. Τοῦτο μὲν οὖν ὥσπερ ἀρχέτυπον ἐκκείσθω κα- 489
θαρὸν καὶ ἀμώμητον εὐμενείας καὶ μεγαλοφροσύνης. Ἀν-
τιόχου δὲ τὴν μὲν φιλαρχίαν ψέξειεν ἄν τις, ὅτι δὲ οὐ
παντάπασιν αὐτῇ τὸ φιλάδελφον ἐνηφανίσθη, θαυμά-
σειεν. Ἐπολέμει γὰρ ὑπὲρ τῆς βασιλείας Σελεύκῳ

judicem deſignaverunt. Hic Xerxi, quod multitudini fideret, judicem recuſanti Atoſſa objurgans, *Quid fugis*, inquit, *Artabanum patruum et Perſarum optimum, fili? idque certamen metuis, in quo præclarum eſt, ſi vincare, fratrem regis Perſarum ſecundo te loco vocari?* Xerxe obtemperante, et cauſa cognita, Artabanus pronunciavit Xerxi regnum convenire. Ariamenes autem ſtatim proſiliens fratrem adoravit, dextraque apprehenſum in ſolium regium collocavit. Exinde primo apud eum loco habitus, benevolum ſe præbuit; ita quidem, ut pro gloria fratris navali apud Salaminam prœlio præclare pugnans ceciderit. Atque hoc tanquam purum et inculpabile exemplar benevolentiæ et magnanimitatis propoſitum eſto. Antiochi vero ut cupiditatem regnandi jure vituperaveris, ita amorem erga fratrem non plane ea obrutum mirari decet. Bellum Antiochus regni

Digitized by Google

νεώτερος ὢν ἀδελφὸς, καὶ τὴν μητέρα συλλαμβάνουσαν εἶχεν· ἀκμάζοντος δὲ τοῦ πολέμου, μάχην ὁ Σέλευκος Γαλάταις συνάψας, καὶ ἡττηθεὶς, οὐδαμοῦ φανερὸς ἦν, ἀλλ' ἔδοξε τεθνάναι, πάσης ὁμοῦ τι τῆς στρατιᾶς ὑπὸ
B τῶν βαρβάρων κατακοπείσης. Πυθόμενος οὖν Ἀντίοχος, τὴν πορφύραν ἔθηκε, καὶ φαιὸν ἱμάτιον ἔλαβε, καὶ τὰ βασίλεια κλείσας, ἐπένθει τὸν ἀδελφόν· ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἀκούσας ὅτι σώζεται καὶ δύναμιν αὖθις ἑτέραν ἀθροίζει, τοῖς τε θεοῖς ἔθυσε προελθὼν, καὶ ταῖς πόλεσιν ὧν ἦρχε θύειν καὶ στεφανηφορεῖν ἐπήγγειλεν. Ἀθηναῖοι δὲ τὸν περὶ τῆς ἔριδος τῶν θεῶν μῦθον ἀτόπως πλάσαντες, ἐπανόρθωμα τῆς ἀτοπίας οὐ φαῦλον ἐνέμιξαν αὐτῷ· τὴν γὰρ δευτέραν ἐξαιροῦσιν ἀεὶ τοῦ Βοηδρομιῶνος, ὡς ἐν ἐκείνῃ τῷ Ποσειδῶνι πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν γενομένης τῆς διαφορᾶς. Τί οὖν κωλύει καὶ ἡμᾶς ἐν διαφορᾷ
C ποτε πρὸς οἰκείους καὶ συγγενεῖς γενομένους, ἐν ἀμνηστίᾳ

A. 9. ὁμοῦ τι] Sumſi ab A. Moſc. 1. 2. Vulgo τι deeſt.

cauſam faciebat Seleuco fratri, minor ipſe ætate, matre auxilium ferente. Vigente eo bello, pugna cum Galatis congreſſus Seleucus, et victus, nuſquam apparebat, credebaturque periiſſe, toto exercitu a barbaris occidione occiſo. Antiochus hoc nuncio allato, purpuram depoſuit, pullaque ſumta veſte, et clauſa regia fratrem luxit: paulo poſt audito eum vivere et alium exercitum colligere, progreſſus Diis ſacrificavit, urbibuſque ſibi ſubjectis imperavit ut ſacrificarent et ſerta gererent. Athenienſes, quanquam fabulam de Deorum contentione abſurde finxerunt, inſeruerunt tamen iſtius abſurditatis correctionem minime ineptam: ſecundam enim diem menſis Boëdromionis ſemper eximunt, quod ea die cum Minerva Neptuno fuerit contentio. Quid ergo obſtat, quo minus et nos aliquando cum domeſticis, cognatiſque altercati, iſtum diem oblivioni con-

τὴν ἡμέραν ἐκείνην τίθεσθαι, καὶ μίαν τῶν ἀποφράδων νομίζειν· ἀλλὰ μὴ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐν αἷς συνετράφημεν καὶ συνεβιώσαμεν ἡμερῶν, διὰ μίαν ἐπιλανθάνεσθαι; Ἢ γὰρ μάτην καὶ πρὸς οὐθὲν ἡ φύσις ἡμῖν ἔδωκε πρᾳότητα καὶ μετριοπαθείας ἔκγονον ἀνεξικακίαν· ἢ μάλιστα χρηστέον τούτοις πρὸς συγγενεῖς καὶ οἰκείους. Οὐχ ἧττον δὲ τοῦ διδόναι συγγνώμην ἁμαρτοῦσι, τὸ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν αὐτοὺς ἁμαρτόντας, εὔνοιαν ἐμφαίνει καὶ φιλοστοργίαν. Ὅθεν ὀργιζομένων τε δεῖ μὴ ἀμελεῖν, καὶ παραιτουμένοις μὴ ἀντιτείνειν· ἀλλὰ καὶ φθάνειν πολ- D
λάκις ἁμαρτόντας αὐτοὺς τῇ παραιτήσει τὴν ὀργήν, ἀδικηθέντας τε πάλιν αὖ τῇ συγγνώμῃ τὴν παραίτησιν. Ὁ μὲν οὖν Σωκρατικὸς Εὐκλείδης ἐν ταῖς σχολαῖς περιβόητός ἐστιν, ὅτι φωνὴν ἀκούσας ἀγνώμονα καὶ θηριώδη τοῦ ἀδελφοῦ, πρὸς αὐτὸν εἰπόντος, Ἀπολοίμην εἰ μή σε τιμωρησαίμην, Ἐγὼ δέ, εἶπεν, εἰ μή σε πείσαιμι παύσασθαι τῆς ὀργῆς, καὶ φιλεῖν ἡμᾶς ὡς πρότερον ἐφίλεις.

D. 3. αὖ τῇ] Sic A. C. Moſc. 1. 2. Vulgo αὐτῇ.

ſecremus, ac pro atro cenſeamus, niſi ſi malumus multorum ac lætorum dierum, quibus una educati ſumus et viximus, memoriam abjicere? Nam aut fruſtra et nullius rei gratia nobis largita eſt natura manſuetudinem, et moderationis animi progeniem tolerantiam malorum: aut maxime his utendum eſt adverſus cognatos et familiares. Jam petere gratiam delicti non minorem demonſtrat benevolentiam atque amorem, quam eam facere peccanti. Ergo neque negligere debemus ira commotos, et deprecantibus nequaquam repugnare: ſed et ipſi, ubi quid offendimus, antevertere deprecatione iram: et ipſam, ubi nos ſumus læſi, deprecationem, danda venia. Celebris eſt in ſcholis fama Euclidis Socratici, quod audita iniqua et belluina voce fratris, qui diceret, *Peream, niſi te ulciſcar*, reſpondit: *Ego vero peream, niſi tibi perſuaſero, ut poſita ira nos ames ſicut*

Τὸ δὲ Εὐμένους τοῦ βασιλέως ἔργον, οὐ λόγος, ὑπερβο-
E λὴν πρᾳότητος οὐδεμίαν ἀπολέλοιπε. Περσεὺς γὰρ
ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἐχθρὸς ὢν αὐτῷ, παρε-
σκεύασε τοὺς ἀποκτενοῦντας· οἱ δὲ περὶ Δελφοὺς ἐνήδρευ-
ον, αἰσθόμενοι βαδίζοντα πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ θαλάσσης·
γενόμενοι δὲ ὄπισθεν αὐτοῦ, λίθους μεγάλους ἐμβάλλουσιν
εἴς τε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν τράχηλον, ὑφ᾽ ὧν σκοτω-
θεὶς καὶ πεσὼν, ἔδοξε τεθνάναι· καὶ διῆλθε φήμη παν-
ταχόσε, καὶ φίλοι τινὲς ἀφίκοντο καὶ θεράποντες εἰς Πέρ-
γαμον, αὐτάγγελοι τοῦ πάθους ἥκειν δοκοῦντες. Ἄτταλος
F οὖν ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ τῶν ἀδελφῶν, ἀνὴρ ἐπιεικὴς καὶ
περὶ τὸν Εὐμένη πάντων ἄριστος, οὐ μόνον βασιλεὺς
ἀνηγορεύθη διαδησάμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ
ἀδελφοῦ Στρατονίκην ἔγημε καὶ συνῆλθεν. Ἐπεὶ δὲ
ἀπηγγέλη ζῶν ὁ Εὐμένης, καὶ προσῄει, θεὶς τὸ διά-
δημα, καὶ λαβὼν, ὥσπερ εἰώθει, τὰ δοράτια, μετὰ τῶν
ἄλλων ἀπήντησεν αὐτῷ δορυφόρων. Ὁ δὲ κἀκεῖνον εὐμε-

olim. At regis Eumenis non dictum, ſed factum, tale eſt quo nullum inveniri poſſit magis manſuetum. Huic Eumeni Perſeus Macedoniæ rex inimicus, ſubmiſerat qui interficerent: hi cum ſentirent a mari terra proficiſcentem Eumenem ad oraculum, ex inſidiis retro hominem adorti, ingentes lapides in caput et collum conjecerunt, ita ut vertigine circumactus corrueret, mortuuſque putaretur: atque fama hæc late ſparſa fuit, ita ut amici quidam et famuli Pergamum venientes, nuncium rei abs ſe viſæ adferre crederentur. Proinde Attalus fratrum Eumenis natu maximus, moderatus homo, et qui erga fratrem ſe geſſiſſet optime, non modo rex creatus, et diademate ornatus fuit: ſed et uxorem fratris Stratonicam duxit, cumque ea concubuit. Sed poſtquam narratum eſt vivere Eumenem, et adventare, poſito Attalus diademate, ſumto haſtili pro more ei obviam cum reliquis ivit ſtipatoribus. Quem Eu-

Digitized by Google

νῶς ἐδεξιώσατο, καὶ τὴν βασίλισσαν ἠσπάσατο μετὰ τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης· καὶ χρόνον οὐκ ὀλίγον ἐπιβιώσας, ἀμέμπτως καὶ ἀνυπόπτως ἀπέθανε, τῷ Ἀττάλῳ τήν τε βασιλείαν καὶ τὴν γυναῖκα παρεγγυήσας. Τί οὖν ἐκεῖνος; ἀποθανόντος αὐτοῦ, παιδίον οὐδὲ ἓν ἐκ τῆς γυναικὸς ἀνελέσθαι ἠθέλησε, τεκούσης πολλάκις· ἀλλὰ 490
τὸν ἐκείνου παῖδα θρέψας καὶ ἀνδρώσας, ἔτι ζῶν ἐπέθηκε τὸ διάδημα, καὶ βασιλέα προσηγόρευσεν. Ἀλλὰ Καμβύσης ἐξ ἐνυπνίου φοβηθεὶς ὡς βασιλεύσοντα τῆς Ἀσίας τὸν ἀδελφόν, οὐδεμίαν ἀπόδειξιν, οὐδὲ ἔλεγχον ἀναμείνας, ἀπέκτεινεν. Ὅθεν ἐξέπεσε τῆς Κύρου διαδοχῆς ἡ ἀρχή, τελευτήσαντος αὐτοῦ, καὶ τὸ Δαρείου γένος ἐβασίλευσεν, ἀνδρὸς οὐ μόνον ἀδελφοῖς ἀλλὰ καὶ φίλοις ἐπισταμένου κοινωνεῖν πραγμάτων καὶ δυνάμεως.

ιθ'. Ἔτι τοίνυν ἐκεῖνο δεῖ μνημονεύειν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διαφοραῖς καὶ φυλάττειν, τὸ τοῖς φίλοις B
αὐτῶν ὁμιλεῖν καὶ πλησιάζειν τότε μάλιστα· φεύγειν δὲ

menes et amice amplexus eſt, et reginam honorifice ac ſplendide ſalutavit: cumque non exiguum temporis ſupervixiſſet, abſque ulla reprehenſione aut ſuſpicione extremum vitæ diem morte confecit, Attalo et regnum et uxorem ſuam cum legaſſet. Quid autem Attalus? multis ex uxore ſibi natis liberis, nullum ſuſtulit: ſed Eumenis filium educavit, eique virilem ætatem adepto, vivus diadema impoſuit, regiſque nomen detulit. At Cambyſes ſomnio territus, fratrem ſuum, quem regem Aſiæ futurum erat imaginatus, nulla interpoſita quæſtione, nulla demonſtratione, interfecit. Quo factum eſt ut, ipſo mortuo, regnum a ſtirpe Cyri in Darium tranſferretur ejuſque poſteritatem, qui non fratres modo, ſed amicos etiam admittere in ſocietatem rerum et potentiæ noverat.

XIX. Præterea memoria eſt hoc etiam tenendum in fraternis diſſidiis, ut tunc maxime amicos fratris accedas, in-

τοὺς ἐχθροὺς, καὶ μὴ προσδέχεσθαι· μιμούμενον αὐτὸ γοῦν τοῦτο τῶν Κρητῶν, οἳ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἔξωθεν ἐπιόντων πολεμίων διελύοντο καὶ συνίσταντο· καὶ τοῦτο ἦν ὁ καλούμενος ὑπ᾽ αὐτῶν συγκρητισμός. Ἔνιοι γὰρ ὥσπερ ὕδωρ τοῖς χαλῶσι καὶ διεσταμένοις ὑπορρέοντες, ἀνατρέπουσιν οἰκειότητας καὶ φιλίας, μισοῦντες μὲν ἀμφοτέρους, ἐπιτιθέμενοι δὲ τῷ μᾶλλον ὑπ᾽ ἀσθενείας ἐνδιδόντι. Τῷ μὲν γὰρ ἐρῶντι συνερῶσιν οἱ νεαροὶ καὶ ἄκακοι τῶν φίλων· τῷ δὲ ὀργιζομέ-
C νῳ καὶ διαφερομένῳ πρὸς ἀδελφὸν, οἱ κακοηθέστατοι τῶν ἐχθρῶν συναγανακτεῖν καὶ συνοργίζεσθαι δοκοῦσι. Καθάπερ οὖν ἡ Αἰσώπειος ἀλεκτορὶς πρὸς τὴν αἴλουρον, ὡς δὴ κατ᾽ εὔνοιαν αὐτῆς νοσούσης ὅπως ἔχει πυνθανομένην, Καλῶς, εἶπεν, ἂν σὺ ἀποστῇς· οὕτω πρὸς τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, ἐμβάλλοντα λόγον ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς, καὶ πυνθανόμενον καὶ ὑπορύττοντα τῶν ἀπορρήτων

C. 3. τὴν αἴλουρον] Sic D. C. item Sentent. Maxim. et Anton. edit. Wechel. Stobæi. p. 259. Vulgo, τὸν αἴλουρον.

inimicoſque vites, neque admittas: eaque ſaltem in re par eſt imitari Cretenſes, qui crebris ſeditionibus belliſque civilibus exagitati, extrinſecus adventantibus hoſtibus pacem ac ſocietatem coiverunt. Is enim erat, quem ipſi appellabant Syncretiſmum. Nam ſunt, qui aquæ inſtar rebus luxatis et hiantibus affluentes, familiaritates et amicitias evertant, utriſque inimici, et ei inſidiantes, quem ob imbecillitatem vident magis expoſitum injuriæ. Quippe amantem adjuvant recentes et ſimpliciores amici: irato autem et cum fratre diffidenti apparet malignifſimos inimicorum ſe indignationis iræque ſocios præbere. Quare ſicut gallina illa apud Æſopum feli percontanti ficta benevolentia ex ægrotante ipſa, *Quomodo valeret*, reſpondit, *Bene, ſi tu diſcedas:* ita tali homini ſermonem injicienti de diſcordia, et arcana eruere molienti quædam, dicendum eſt, *Nihil*

ἔνια, καὶ λέγειν, Ἀλλ' ἔμοιγε πρᾶγμα πρὸς τὸν ἀδελφὸν οὐθέν ἐστιν, ἂν μήτε ἐγὼ τοῖς διαβάλλουσι προσέχω, μήτε ἐκεῖνος. Νυνὶ δὲ οὐκ οἶδα ὅπως ὀφθαλμιῶντες μὲν οἰόμεθα δεῖν ἀποστρέφειν ἐπὶ τὰ μὴ ποιοῦντα πληγὴν μηδὲ ἀντιτυπίαν χρώματα καὶ σώματα τὴν ὄψιν, ἐν D δὲ μέμψεσι καὶ ὀργαῖς καὶ ὑπονοίαις πρὸς ἀδελφοὺς γενόμενοι, χαίρομεν καὶ προσαναχρωννύμεθα τοῖς ἐκταράττουσιν, ὅτε καλῶς εἶχε τοὺς μὲν ἐχθροὺς καὶ δυσμενεῖς ἀποδιδράσκειν, καὶ λανθάνειν, συνεῖναι δὲ καὶ συνδημερεύειν μάλιστα κηδεσταῖς ἐκείνων καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις, καὶ πρὸς γυναῖκας αὐτῶν εἰσιόντας, ἀσπάζεσθαι καὶ παρρησιάζεσθαι. Καίτοι λίθον οὔ φασι χρῆναι μέσον ἀδελφοὺς λαμβάνειν ὁδὸν βαδίζοντας, ἄχθονται δὲ καὶ κυνὸς διεκδραμόντος, καὶ πολλὰ τοιαῦτα δεδίασιν, ὧν ὁμόνοιαν οὐδὲν ἀδελφῶν διέστησεν· ἀνθρώπους δὲ κυνικοὺς καὶ διαβόλους ἐν μέσῳ λαμβάνοντες αὐτῶν, καὶ παρεμπλέκοντες, οὐ E συνορῶσι.

κʹ. Διὸ, τοῦ λόγου τὸ συνεχὲς ὑπαγορεύοντος, εὖ

mihi cum fratre eſt litis, ſi uterque noſtrum calumniatoribus aures non præbeamus. Nunc neſcio qui fit, ut oculis vitio aliquo laborantibus arbitremur viſum avertendum eſſe a coloribus et corporibus radium recellentibus: tamen ira, reprehenſione, aut ſuſpicione adverſus fratrem oborta, iis gaudeamus ac nos implicemus, qui magis nos exagitant: quo quidem tempore oportebat nos, evitatis inimicis, maxime cum affinibus et familiaribus amicisque eorum verſari, et ad uxores eorum intrare, ac libero ore conqueri. Atqui fratres, aiunt, una ambulantes non debere lapidem in medio admittere: quin et canem per medios diſcurrere ominis ſiniſtri habetur: ac multa talia metuunt, quorum tamen nihil fraternam diſcindit concordiam: cæcutiunt interim, homines caninos et calumniatores in medium adhibentes, et in vitium ab his compulſi.

XX. Proinde (ipſa diſputatione id quod continuo ſubſe-

μὲν εἶπε Θεόφραστος, ὡς εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστί, μάλιστα δεῖ κοινοὺς τῶν φίλων εἶναι τοὺς φίλους· οὐχ ἥκιστα δ' ἄν τις ἀδελφοῖς τοῦτο παραινέσειεν. Αἱ γὰρ ἰδίᾳ καὶ χωρὶς ὁμιλίαι καὶ συνήθειαι πρὸς ἀλλήλους ἀποστρέφουσι καὶ ἀπάγουσιν ἀπ' ἀλλήλων· τῷ γὰρ φιλεῖν ἑτέρους, εὐθὺς ἕπεται τὸ χαίρειν ἑτέροις, καὶ ζηλοῦν ἑτέρους, καὶ ἄγεσθαι ὑφ'
F ἑτέρων. Ἠθοποιοῦσι γὰρ αἱ φιλίαι, καὶ μεῖζον οὐδέν ἐστι διαφορᾶς ἠθῶν σημεῖον, ἢ φίλων αἱρέσεις διαφερόντων. Ὅθεν οὔτε τὸ συνεσθίειν ἀδελφῷ καὶ συμπίνειν, οὔτε τὸ συμπαίζειν καὶ συνδιημερεύειν, οὕτως συνεκτικόν ἐστιν ὁμονοίας, ὡς τὸ συμφιλεῖν καὶ συνεχθραίνειν, ἥδεσθαί τε τοῖς αὐτοῖς συνόντα, καὶ πάλιν βδελύττεσθαι καὶ φεύγειν. Οὐδὲ γὰρ διαβολὰς αἱ κοιναὶ φιλίαι φέρουσιν, οὐδὲ συγκρούσεις· ἀλλὰ κἂν γένηταί τις ὀργὴ καὶ μέμψις, ἐκλύεται διὰ μέσου τῶν φίλων, ἐκδεχομένων καὶ διασκεδαννύντων, ἄνπερ ἀμφοτέροις οἰκείως ἔχωσι, καὶ πρὸς ἀμφοτέρους
491 ὁμοῦ τῇ εὐνοίᾳ συννεύωσιν. Ὡς γὰρ ὁ κασσίτε-

quitur ſuggerente) quod recte dixit Theophraſtus, *Si omnia amicorum ſint communia, maxime debere amicorum communes eſſe amicos:* id non ultimo loco fratribus eſt præcipiendum. Dum enim ſeorſim ac pro ſe alii cum aliis conſuetudinem vitæ ſocietatemque colunt, ipſi invicem divelluntur: quia dum amant diverſos, ſequitur ut gaudeant etiam diverſis, diverſos æmulentur, a diverſis ducantur. Etenim amicitiis mores finguntur: et nullum eſt diverſitatis ingeniorum certius argumentum, quam ubi amici diverſi deliguntur. Ergo cibi, potus, ludorum, contubernii ſocietas non perinde continet fratrum concordiam, atque eorundem hominum amor et odium, ut eorundem conſuetudinem et gratam habeant, et eorundem fugiant atque abominentur. Neque vero communes amicitiæ admittunt calumnias, aut offenſiones: ſed etiam ſi quid iræ aut objurgationis inciderit, eluunt id in medio interpoſiti amici, atque exceptum diſſipant: ſiquidem ambobus ex æquo faveant. Nam quomo-

Digitized by Google

εἰς ῥαγέντα τὸν χαλκὸν συναρμόττει καὶ συγκεράννυσι, τῷ ψαύειν ἑκατέρου πέρατος οἰκείως ὁμοπαθὴς γινόμενος, οὕτως δεῖ τὸν φίλον εὐάρμοστον ὄντα καὶ κοινὸν ἀμφοτέροις τοῖς ἀδελφοῖς προσκαταπυκνοῦν τὴν εὔνοιαν· οἱ δὲ ἄνισοι καὶ ἄμικτοι, καθάπερ ἐν διαγράμματι μουσικῷ φθόγγοι, διάζευξιν οὐ συναφὴν ποιοῦσιν. Ἔστιν οὖν διαπορῆσαι πότερον ὀρθῶς ἢ τοὐναντίον ὁ Ἡσίοδος εἶπε,

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον.

ὁ μὲν γὰρ εὐγνώμων καὶ κοινὸς, ὥσπερ εἴρηται, μᾶλλον ἐγκραθεὶς δι' ἀμφοτέρων, σύνδεσμος ἔσται τῆς φιλαδελφίας. B
Ὁ δὲ Ἡσίοδος, ὡς ἔοικεν, ἐφοβήθη τοὺς πολλοὺς καὶ φαύλους διὰ τὸ δύσζηλον καὶ φίλαυτον. Ὃ δὴ καλῶς ἔχει φυλαττομένους, κἂν εὔνοιαν ἴσην φίλῳ νέμηταί τις, ἀεὶ τὰ πρωτεῖα τῷ ἀδελφῷ φυλάττειν ἐν ἀρχαῖς καὶ πολιτείαις, ἔν τε κλήσεσι καὶ γνωρίσεσιν ἡγεμόνων, καὶ ὅσα

A. 5. τὴν εὔνοιαν] Sic omnes libri. Stephaniana editio errore καὶ εὔνοιαν: hinc et tres Græco-Latinæ.
B. 4. νέμηταί] D. νέμῃ· quod malim.

do ſtanno æs ruptum committitur atque ferruminatur, utramque tangente extremitatem, et ad naturam utriuſque contemperato: ſic amicum decet aptum et accommodatum eſſe utrique fratrum, ſuaque communitate eorum ſtipare benevolentiam mutuam: inæquales et non attemperati amici, inſtar inconcinnorum in modis muſicis ſonorum, non conjunctionem, ſed disjunctionem efficiunt. Idcirco dubitari poteſt, rectene an contra Heſiodus dixerit,

Æqualem fratri caveas feciſſe ſodalem.

Equidem æquo præditus animo amicus, et ambobus communis fratribus, vinculum quoddam eſt mutui inter eos amoris. Heſiodum vero apparet reſpexiſſe ad pleroſque, et quidem malos: a quibus ob ſiniſtrum ſui ipſorum amorem et proclivitatem ad rivalitatem fratribus metueret. Hoc mali ubi caveris, nihil impedit quin amicum eadem qua fratrem complectare benevolentia: dum modo huic primæ partes ſemper deferantur in magiſtratibus et republica gerendis, in invitationibus

Digitized by Google

τοῖς πολλοῖς ἐπιφανῆ καὶ πρὸς δόξαν ἐστί, τὸ πρεσβυτικὸν
ἀξίωμα τῇ φύσει καὶ γέρας ἀποδιδόντας. Οὐ γὰρ οὕτω
τῷ φίλῳ τὸ πλέον ἐν τούτοις σεμνόν, ὡς ἀδελφῷ τοὔ-
λαττον αἰσχρὸν γίνεται καὶ ἄδοξον. Ἀλλὰ περὶ ταύτης
μὲν ἑτέρωθι τῆς γνώμης γέγραπται τὰ δοκοῦντα διὰ
C πλειόνων. Τὸ δὲ Μενάνδρειον ὀρθῶς ἔχον, ὡς

Οὐδεὶς ἀγαπῶν αὐτὸς ἀμελεῖθ' ἡδέως,

ὑπομιμνήσκει καὶ διδάσκει τῶν ἀδελφῶν ἐπιμελεῖσθαι,
καὶ μὴ τῇ φύσει πιστεύοντας ὀλιγωρεῖν. Καὶ γὰρ ἵππος
τῇ φύσει φιλάνθρωπον, καὶ κύων φιλοδέσποτον, ἀλλὰ μὴ
τυγχάνοντα θεραπείας μηδ' ἐπιμελείας, ἀπόστοργα γίνεται
καὶ ἀλλότρια· καὶ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς συγγενέστατόν ἐστιν,
ἀμελούμενον δὲ καὶ παρορώμενον ὑπ' αὐτῆς, οὐκ ἐθέλει
συνεργεῖν, ἀλλὰ λυμαίνεται καὶ προλείπει τὰς πράξεις.

D κα'. Ἐπιμέλεια δὲ καλὴ μὲν αὐτοῖς τοῖς ἀδελφοῖς,

C. 2. Οὐδεὶς ἀγαπῶν] Interponitur γὰρ: ſupra p. 95. D.

ad convivia, in contrahenda cum principibus viris notitia: denique ſi quæ in vulgus videntur ad gloriam dignitatemque conducere, et illuſtrare, in iis ætati convenientem honorem concedas. Neque enim adeo amicum hac in parte iſta prærogativa ornat, quam de exiſtimatione fratris poſthabiti ignominia detrahit. Sed de hac quidem ſententia alibi perſcripſi quid ſentirem. Tamen illud Menandri verum eſt,

Nemo ſui contemtum æquo animo fert amans,

quæ vox monet ut curam fratrum geramus, neque naturæ fiducia eos negligamus. Nam et equus natura hominum, et canis domini amans animal eſt: ſed niſi probe curentur atque tractentur, infenſa fiunt et aliena: et corpus animæ cognatiſſimum, ſi ab ea non colatur, aut neglectim habeatur, adjuvare actiones ipſius recuſat, iiſque officit et deſerit.

XXI. Ratio autem curandi fratri cum erga ipſos fratres honeſta, tum honeſtior e-

ἔτι δὲ κάλλιον πενθεροῖς καὶ γαμβροῖς τοῖς ἐκείνων, εὔνουν ἀεὶ παρέχειν εἰς ἅπαντα καὶ πρόθυμον ἑαυτόν· οἰκέτας τε φιλοδεσπότους ἀσπάζεσθαι καὶ φιλοφρονεῖσθαι· καὶ χάριν ἔχειν ἰατροῖς θεραπεύσασιν αὐτούς, καὶ φίλοις πιστοῖς, καὶ προθύμως συνδιενεγκοῦσιν ἀποδημίαν ἢ στρατείαν. Γυναῖκα δὲ ἀδελφοῦ γαμετήν, ὡς ἁπάντων ἱερῶν ἁγιώτατον, προσορῶντα καὶ σεβόμενον, τιμᾶν διὰ τὸν ἄνδρα καὶ εὐφημεῖν, ἀμελουμένῃ δὲ συναγανακτεῖν, χαλεπαίνουσαν δὲ πραΰνειν· ἂν δ' ἁμάρτῃ τι τῶν μετρίων, συνδιαλλάττειν καὶ συμπαρακαλεῖν τὸν ἄνδρα· κἂν αὐτῷ τις E
ἰδίᾳ γένηται διαφορὰ πρὸς τὸν ἀδελφόν, αἰτιᾶσθαι παρ' ἐκείνῃ καὶ διαλύεσθαι τὴν μέμψιν. Ἀγαμίαν δὲ ἀδελφοῦ καὶ ἀπαιδίαν μάλιστα δυσχεραίνειν, καὶ παρακαλοῦντα καὶ λοιδοροῦντα, συνελαύνειν πανταχόθεν εἰς γάμον, καὶ συνειργνύναι νομίμοις κηδεύμασι· κτησαμένου δὲ παῖδας, ἐμφανέστερον χρῆσθαι τῇ τε πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ, καὶ τῇ πρὸς τὴν γυναῖκα τιμῇ. Τοῖς δὲ παισὶν εὔνουν μὲν ὥσπερ ἰδίοις,

tiam erga eorum ſoceros atque affines eſt, ut in omnibus rebus ſemper benevolum ſe alacremque præbeat, ſervos dominorum ſtudioſos ſalute comiterque demereatur, medicis gratias agat qui fratri ſanitatem reſtituerunt, itemque amicis fratris in peregrinatione aut militia ſociis quondam alacribus ac fidelibus. Uxorem porro fratris, ut omnium ſacrorum ſanctiſſimum, frater ſuſpiciat atque veneretur, itaque fratrem honoret eique gratuletur: neglectæ rationem habeat, irritatam demitiget: ſi mediocre aliquid peccavit, in placando et deprecando viro adſit: ſi quid cum fratre ſibi ſeorſim exſtiterit jurgii, apud eam hunc accuſet et litem componat. Maxime autem cœlibatum et orbitatem fratris ægre ferat frater, eumque hortando et exprobrando quovis modo ad matrimonium contrahendum adigat, legitimiſque includat nuptiis. Ubi is liberos fuerit nactus, evidentius porro ſua in eum benevolentia, et adverſum uxorem ejus reverentia utatur. Liberis ſe, tanquam ſuis, be-

ἤπιον δὲ μᾶλλον εἶναι καὶ μειλίχιον· ὅπως ἁμαρτάνοντες,
F οἷα νέοι, μὴ δραπετεύωσι, μηδὲ καταλύωνται, διὰ φό-
βον πατρὸς ἢ μητρὸς, εἰς ὁμιλίας φαύλας καὶ ὀλιγώρους,
ἀλλ' ἀποστροφὴν καὶ καταφυγὴν ἅμα νουθετοῦσαν εὐνοίᾳ
καὶ παραμυθίαν ἔχωσιν. Οὕτω καὶ Πλάτων ἀδελφιδοῦν
ὄντα Σπεύσιππον ἐκ πολλῆς ἀνέσεως καὶ ἀκολασίας
ἐπέστρεψεν, οὐδὲν οὔτε εἰπὼν ἀνιαρὸν οὔτε ποιήσας πρὸς
αὐτὸν, ἀλλὰ φεύγοντι τοὺς γονεῖς ἐλέγχοντας αὐτὸν ἀεὶ καὶ
492 λοιδοροῦντας, ἐνδιδοὺς ἑαυτὸν εὐμενῆ καὶ ἀμήνιτον, αἰδῶ
τε πολλὴν ἐνειργάσατο, καὶ ζῆλον ἑαυτοῦ καὶ φιλοσοφίας·
καίτοι πολλοὶ τῶν φίλων ἐνεκάλουν ὡς μὴ νουθετοῦντι τὸ
μειράκιον· ὁ δὲ καὶ πάνυ νουθετεῖν ἔλεγε, τῷ βίῳ καὶ τῇ
διαίτῃ τῆς πρὸς τὰ αἰσχρὰ τῶν καλῶν διαφορᾶς παρ-
έχων κατανόησιν. Ἀλεύαν δὲ τὸν Θεσσαλὸν ὁ μὲν πα-
τὴρ ἀγέρωχον ὄντα καὶ ὑβριστὴν ἐκόλουε καὶ χαλεπὸς ἦν,
ὁ δὲ θεῖος ἀνελάμβανε καὶ προσήγετο· πεμπόντων δὲ τῶν
Θεσσαλῶν φρυκτοὺς περὶ βασιλέως πρὸς τὸν θεὸν εἰς

nevolum, ſed benigniorem tamen et indulgentiorem exhibeat; ne pro ætate aliquid delinquentes, ob metum patris et matris profugiant, ac cum vitioſis et ſocordibus hominibus conſueſcant: ſed habeant quo ſe convertentes caſtigentur, officiique admoneantur. Sic Plato ſororis ſuæ filium Speuſippum e magna negligentia et intemperantia revocavit, nulla voce, nullo facto ei moleſtus: nam fugienti parentes criminum eum convincentes et maledictis inceſſentes, placidum et iræ vacuum dans magnum homini pudorem, ſuique et philoſophiæ admirationem incuſſit: cumque a multis amicorum reprehenderetur, quod non caſtigaret adoleſcentem: *Ego vero*, inquit, *caſtigo*, *vitæ meæ ratione ipſi demonſtrans quod ſit honeſtorum et turpium diſcrimen.* Aleuam Theſſalum pater, ut ferocem hominem et injurioſum, deprimebat, eratque ei infenſus: patruus ad ſe recipiebat et amplectebatur. Mittentibus autem Theſſalis fabas ad oraculum Delphicum, quibus Deum de rege futuro

Digitized by Google

Δελφοὺς, ἐνέβαλε κρύφα τοῦ πατρὸς ὁ θεῖος, ὑπὲρ τοῦ Ἀλεύα· καὶ τῆς Πυθίας τοῦτον ἀνελούσης, ὅ τε πατὴρ ἀπέφησεν ἐμβεβληκέναι τὸν φρυκτὸν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ πᾶσιν ἐδόκει πλάνη τις ἐν ταῖς καταγραφαῖς τῶν ὀνομάτων γεγονέναι· διὸ καὶ πέμψαντες αὖθις ἐπανήροντο τὸν θεόν· ἡ δὲ Πυθία, καθάπερ ἐκβεβαιουμένη τὴν προτέραν ἀναγόρευσιν, εἶπε, B

Τὸν Πυῤῥόν τοι φημὶ, τὸν Ἀρχεδίκη τέκε παῖδα.

καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ὁ Ἀλεύας ὑπὸ τοῦ θεοῦ βασιλεὺς διὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀδελφὸν ἀποδειχθεὶς, αὐτός τε πολὺ πάντων ἐπρώτευσε τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔθνος εἰς δόξαν προήγαγε μεγάλην καὶ δύναμιν. Ἀλλὰ μὴν εὐπραξίαις τε καὶ τιμαῖς καὶ ἀρχαῖς παίδων ἀδελφοῦ χαίροντα καὶ σεμνυνόμενον αὔξειν προσήκει καὶ συνεξορμᾷν πρὸς τὰ καλὰ, καὶ κατορθοῦντας ἀφειδῶς ἐπαινεῖν· αὑτοῦ γὰρ υἱὸν ἐπαχθὲς ἴσως ἐγκωμιάζειν, ἀδελφοῦ δὲ, σεμνὸν, καὶ οὐ φίλαυτον, ἀλλὰ φιλόκαλον καὶ θεῖον ὡς ἀληθῶς. C

conſulebant, clam patre patruus his unam de Aleua quærentem inſeruit. Cumque Pythias Aleuam regem deſignaſſet, et ipſe pater profeſſus eſt ſe nullam de hoc fabam miſiſſe, et omnes exiſtimaverunt errorem aliquem in nominum deſcriptione commiſſum eſſe. Itaque denuo miſſi ſunt ſcitatum. Pythia autem veluti confirmans primam deſignationem, reſpondit,

Archedice peperit quem Rufum nomine dico.

Atque hoc modo Aleuas ab Apolline rex ſtudio patrui creatus, cum ipſe priores longo poſt ſe reliquit intervallo, tum gentem ad gloriam potentiamque magnam evexit. Enimvero fratris filios frater eorum recte factis, honoribus ac dignitatibus gaudendo gratulandoque debet augere, et impetus ad res honeſtas eorum promovere, ac largiter laudare ubi rem preclare gerunt. Suum enim filium laudare, odioſum videtur: fratris, pulchrum, neque oriundum ex ſui ipſius ſed honeſtatis amore, ac revera divinum. Nam

Digitized by Google

Δοκεῖ γὰρ μοι καὶ τοὔνομα καλῶς ὑφηγεῖσθαι πρὸς εὔνοιαν ἀδελφῶν καὶ ἀγάπησιν. Δεῖ δὲ καὶ τὰ τῶν κρειττόνων ζηλοῦν. Ἡρακλῆς τε γὰρ δυεῖν δέοντας ἑβδομήκοντα γεννήσας παῖδας, οὐδενὸς ἧττον αὐτῶν τὸν ἀδελφιδοῦν ἠγάπη-
D σεν· ἀλλὰ καὶ νῦν πολλαχοῦ σύμβωμός ἐστιν Ἰόλαος αὐτῷ, καὶ συγκατεύχονται, παραστάτην Ἡρακλέους ὀνομάζοντες. Ἰφικλέους δὲ τοῦ ἀδελφοῦ πεσόντος ἐν τῇ περὶ Λακεδαίμονα μάχῃ, περίλυπος γενόμενος, πᾶσαν ἐξέλιπε Πελοπόννησον. Ἡ δὲ Λευκοθέα, τῆς ἀδελφῆς ἀποθανούσης, ἔθρεψε τὸ βρέφος καὶ συνεξεθείασεν· ὅθεν αἱ Ῥωμαίων γυναῖκες ἐν ταῖς τῆς Λευκοθέας ἑορταῖς, ἣν Ματοῦταν ὀνομάζουσιν, οὐ τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, ἀλλὰ τοὺς τῶν ἀδελφῶν ἐναγκαλίζονται καὶ τιμῶσιν.

C. 6. Δοκεῖ] Recepi ex D. et Xyl. Vulgo ἐδόκει.
C. 6. εὔνοιαν ἀδελφῶν] εὔνοιαν ἀδελφιδῶν Anon. Amiot. Reiſk. præferam vulgato.

ipſum nomen θεῖος, (notans et *divinum* et *patruum avunculumve*,) eam mihi vim habere videtur ut nos pulchre ducat ad nepotum benevolentiam et amorem. Quin et eos imitari decet, qui humana præſtantiores natura fuerunt. Hercules, cum duodeſeptuaginta filios genuiſſet, nullo eorum parcius amavit fratris filium: atque etiamnum multis in locis eadem cum Hercule ara colitur Iolaus, atque una ei vota nuncupantur, et *adſtans* Herculis nominatur. Iphiclo autem fratre in pugna apud Lacedæmonem interfecto, Hercules ingenti dolore perculſus, totam deſeruit Peloponneſum. Et Leucothea infantem defunctæ vita ſororis educavit, ſecumque inter deos retulit. Hinc matronæ Romanæ in feriis Leucotheæ, quam Matutam nominant, non ſuos ſed ſororum filios in ulnas accipiunt, et honorem iis habent.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΓΟΝΑ ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑΣ.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΓΟΝΑ ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

AMORE PROLIS.

α΄. Ἔκκλητοι κρίσεις καὶ ξενικῶν δικαστηρίων ἀγωγαὶ
τοῖς Ἕλλησι τὸ πρῶτον ἀπιστίᾳ τῇ πρὸς
B ἀλλήλους ἐπενοήθησαν, ἀλλοτρίας δικαιοσύνης, ὥσπερ ἑτέ-
ρου τινὸς τῶν ἀναγκαίων μὴ φυομένου παρ᾽ αὐτοῖς, δεηθεῖσιν.
Ἆρ᾽ οὖν καὶ οἱ φιλόσοφοι τῶν προβλημάτων ἔνια, διὰ

A. 7. ἀγωγαὶ] Forte ἀγοραὶ, ut Xyl. vertit.

I. QUOD ad peregrinos judices Græci appellaverunt aliquando, et in alieno foro litigaverunt, id initio hinc excogitatum fuit, quod alii de aliorum juſtitia diffidentes, eam ut rem neceſſariam et apud ipſos non exſiſtentem aliunde petendam ſunt opinati. Nonne eodem modo philoſophi etiam de quæſtionibus quibuſdam propter

Digitized by Google

τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς, ἐπὶ τὴν τῶν ἀλόγων φύσιν ζώων, ὥσπερ ἀλλοδαπὴν πόλιν, ἐκκαλοῦνται, καὶ τοῖς ἐκείνων πάθεσι καὶ ἤθεσιν, ὡς ἀνεντεύκτοις καὶ ἀδεκάστοις, ἐφιᾶσι τὴν κρίσιν; Ἢ καὶ τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης κακίας ἔγκλημα κοινόν ἐστι, τὸ περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ μεγίστων ἀμφιδοξοῦντας ἡμᾶς, ζητεῖν ἐν ἵπποις καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι, πῶς γαμοῦμεν αὐτοὶ καὶ γεννῶμεν καὶ τεκνοτροφοῦμεν, ὡς μηδὲ C
ἐν ἑαυτοῖς δήλωμα τῆς φύσεως ὂν, τὰ τῶν θηρίων ἤθη καὶ πάθη προσαγορεύουσι καὶ καταμαρτυροῦσι τοῦ βίου ἡμῶν πολλὴν τοῦ κατὰ φύσιν ἐκδιαίτησιν καὶ παρέκβασιν, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ καὶ περὶ τὰ πρῶτα συγχεομένων καὶ ταραττομένων. Ἄκρατον γὰρ ἐν ἐκείνοις ἡ φύσις καὶ ἀμιγὲς καὶ ἁπλοῦν φυλάττει τὸ ἴδιον· ἐν δὲ ἀνθρώποις ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς συνηθείας, ὃ τοὔλαιον ὑπὸ τῶν μυρεψῶν πέπονθε, πρὸς πολλὰ μιγνυμένη δόγματα καὶ κρίσεις

C. 2. τὰ τῶν θηρίων] Reiſk. καὶ τὰ τῶν θηρίων. Recte.

C. 4. τοῦ κατὰ φύσιν ἐκδιαίτησιν] Vulgò, τὴν κατὰ φύσιν ἐνδιαίτησιν. Prius ſumſi ex C. et Jun. poſterius ex Jun. T. V. B.

mutuas invicem diſſenſiones ad naturam brutorum animalium, tanquam civitatem alienam, provocaverunt, eorumque affectionibus et ingeniis, utpote integris et nullo alloquio, nullo dono corruptis, judicium permiſerunt? Aut hoc quoque commune eſt humanæ vitioſitatis crimen, quod de maximis et adprime neceſſariis rebus diſſentientes, apud equos, canes, et aves quærimus, quomodo nobis matrimonia contrahenda, proles procreanda et educanda ſit: ac quaſi nihil in noſtra natura ſit proditum, brutorum mores et affectus appellamus: hocque adverſus vitam noſtram teſtimonii dicimus, multa in ea contra naturam agi atque uſurpari, ſtatim ab initio et primis in rebus confuſione ac perturbatione inſinuante. Nam in brutis quidem proprietates ſuas natura ſinceras ſimplicesque conſervat: inter homines ratio et conſuetudo eas, ſicut oleum ſolent ſeplaſiarii, multis permiſcens opinionibus et judiciis affici-

ἐπιθέτους, ποικίλη γέγονε καὶ ἰδία, τὸ δὲ οἰκεῖον οὐ τετή-
D ρηκε. Καὶ μὴ θαυμάζωμεν εἰ τὰ ἄλογα ζῷα τῶν λογικῶν μᾶλλον ἕπεται τῇ φύσει· καὶ γὰρ τὰ φυτὰ τῶν ζώων, οἷς οὔτε φαντασίαν οὔτε ὁρμὴν ἔδωκεν ἑτέρων ὄρεξιν τοῦ κατὰ φύσιν ἀποσαλεύουσαν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν δεσμῷ συνειργμένα μένει καὶ κεκράτηται, μίαν ἀεὶ πορείαν ἣν ἡ φύσις ἄγει πορευόμενα. Τοῖς δὲ θηρίοις τὸ μὲν περαύτεροπον τοῦ λόγου καὶ περιττὸν καὶ φιλελεύθερον ἄγαν οὐκ ἔστιν, ἀλόγους δὲ ὁρμὰς καὶ ὀρέξεις ἔχοντα καὶ χρώμενα πλάναις καὶ περιδρομαῖς, πολλάκις οὐ μακρὰν, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἀγκύρας τῆς φύσεως σαλεύει, καθάπερ
E ὁδὸν ὑφ' ἡνία καὶ χαλινῷ βαδίζοντα δείκνυσιν εὐθεῖαν. Ὁ δὲ δεσπότης ἐν ἀνθρώπῳ καὶ αὐτοκρατὴς λόγος ἄλλας ἄλλοτε παρεκβάσεις καὶ καινοτομίας ἀνευρίσκων,

D. 3. ἑτέρων] Non placet. Malim οὔτε μὴν, vel ſimile.

D. 10. σαλεύει, καθάπερ ὁδὸν] Sic B. nec ita requirit aliud locus niſi καὶ ante καθάπερ. Vulgo, σαλεύει, καθάπερ οὖν ὁδόν. Longius abit Xyl. qui e codice vetere ita edidit: σαλεύει. Καθάπερ οὖν ὄνον ὑφ' ἡνία καὶ χαλινῷ βαδίζοντα δείκνυσιν εὐθεῖαν ὁ δεσπότης ὁδόν· οὕτως ἐν ἀνθρώπῳ ὁ αὐτοκρατὴς λόγος ἄλλας ἄ—&c. Non auſus ſum recipere in Græca, nec in Latinis relinquere.

titiis, non patitur ſimplices manere, ſed multipliciter variat. Neque eſt quod miremur bruta magis quam ratione prædita ſequi naturam: nam in eo bruta etiam ſuperantur a plantis: hæ enim neque imaginandi vi, neque appetitu præditæ qui naturam alio averteret, tanquam vinculo conſtricta manent ac tenentur, unicumque ſemper naturæ ductum ſequuntur. Brutis rationis manſuetudo, ſubtilitas, et libertatis ſtudium non admodum ſunt inſita: incitationes tamen et cupiditates rationis expertes habent, quibus uſa evagantur: plerumque tamen non longe efferuntur, ſed in natura tanquam anchora ſubſiſtunt: et veluti ſub habena ac frenis incedentia viam oſtendunt rectam. At in homine ratio, penes quam principatus eſt, modo has modo alias inveniens digreſſiones ac diverticula nul-

Digitized by Google

οὐδὲ ἴχνος ἐμφανὲς οὐδὲ ἐναργὲς ἀπολέλοιπε τῆς φύσεως.

β'. Ὅρα δὲ τοὺς γάμους ὅσον ἐστὶν ἐν τοῖς ζώοις τὸ κατὰ φύσιν. Πρῶτον οὐκ ἀναμένει νόμους ἀγάμου καὶ ὀψιγάμου, καθάπερ οἱ Λυκούργου πολῖται καὶ Σόλωνος· οὐδὲ ἀτιμίας ἀτέκνων δέδοικεν· οὐδὲ τιμὰς διώκει τριπαιδίας, ὡς Ῥωμαίων πολλοὶ γαμοῦσι καὶ γεννῶσιν, οὐχ ἵνα κληρονόμους ἔχωσιν, ἀλλ' ἵνα κληρονομεῖν δύνωνται. Ἔπειτα μίγνυται τῷ θήλει τὸ ἄρρεν, οὐχ ἅπαντα χρό- F
νον· ἡδονὴ γὰρ οὐκ ἔχει τέλος, ἀλλὰ γέννησιν καὶ τέκνωσιν· διὰ τοῦτο ἔτους ὥρᾳ ἣ πνοάς τε γονίμους ἔχει καὶ πρόσφορον λοχευομένοις κρᾶσιν, ἦλθεν εἰς τὸ αὐτὸ τῷ ἄρρενι τὸ θῆλυ χειροῆθες καὶ ποθεινόν, ἡδείᾳ μὲν ὀσμῇ χρωτὸς ἰδίῳ δὲ κόσμῳ σώματος ἀγαλλόμενον, δρόσου καὶ βοτάνης ἀνάπλεων καθαρᾶς· αἰσθόμενον δὲ ὅτι κύει καὶ πεπλήρωται, κοσμίως ἄπεισι, καὶ προνοεῖ περὶ τὴν κύησιν καὶ 494
σωτηρίαν τοῦ ἀποτεχθέντος. Ἀξίως δὲ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν

A. 1. προνοεῖ] Sic A. B. C. E. Xyl. P. Vulgo, [illegible]

lum conſpicuum aut evidens relinquit naturæ veſtigium.

II. Initio in brutis conſidera, quam ſint omnia naturæ accommodata. Primum non exſpectant dum leges contra cœlibatum aut ſerius matrimonium ineuntes ferantur, ut Lycurgi et Solonis cives: neque metuunt ignominias prole carentibus propoſitas, aut honores trium liberorum: ſicut Romanorum multi uxores ducunt et liberis operam dant, non ut hæredes, ſed ut jus adeundæ hæreditatis habeant. Deinde miſcetur mas feminæ, non omni tempore; quia non voluptas ei, ſed procreatio eſt finis propoſitus. Itaque verno anni tempore, cum auræ ſpirant genitabiles, et temperie prægnantibus commodæ, coit cum mare femina manſueta et deſiderabilis, ſuavi corporis odore, et peculiari corporis ornatu exſultans, rore et pura herba impleta: et ubi ſe concepiſſe ſentit, modeſte abit, et ea proſpicit quæ ad fœtum perferendum edendumque pertinent. Quæ agant, digne dici

τὰ δρώμενα, πλὴν ὅτι γίνεται ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ φι-
λοστόργῳ, ταῖς προνοίαις, ταῖς καρτερίαις, ταῖς ἐγκρατεί-
αις. Ἀλλὰ τὴν μέλιτταν ἡμεῖς σοφὴν καλοῦμεν καὶ
νομίζομεν, ξανθὸν μέλι μηδομέναν, κολακεύοντες τὸ ἡδὺ
καὶ γαργαλίζον ἡμᾶς τῆς γλυκύτητος· τὴν δὲ τῶν ἄλ-
λων περὶ τὰς λοχείας καὶ τὰς ἀνατροφὰς σοφίαν καὶ
τέχνην παρορῶμεν. Οἷον εὐθὺς, ἡ ἀλκυὼν κύουσα, τὴν
νεοττείαν συντίθησι, συλλαμβάνουσα τὰς ἀκάνθας τῆς θα-
λαττίας βελόνης, καὶ ταύτας δι' ἀλλήλων ἐγκαταπλέ-
B κουσα καὶ συνείρουσα, τὸ μὲν σχῆμα περιαγὲς, ὡς ἁλι-
ευτικοῦ κύρτου, καὶ περιμήκες ἀπεργάζεται· τῇ δὲ ἁρμο-
νίᾳ καὶ πυκνότητι συμφράξασα τῆς ἀκάνθης ἀκριβῶς,
ὑπέθηκε τῷ κλύσματι τοῦ κύματος, ὡς τυπτόμενον ἡσυ-
χῇ καὶ πηγνύμενον τὸ πίλημα τῆς ἐπιφανείας στεγανὸν
γένηται· γίγνεται δὲ σιδήρῳ καὶ λίθῳ δυσδιαίρετον· ὃ δ'
ἐστὶ θαυμασιώτερον, οὕτω τὸ στόμα τῆς νεοττείας συμμέ-
τρως πεπλάσθαι πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ μέτρον τῆς

A. 10. νεοττείαν] Malim, νεοττιάν: et mox νεοττιᾶς.
B. 8. πεπλάσθαι] πέπλασται monent legendum Xyl. Mez. Reiſk.

nequit: in omnibus quidem amor prolis eſt manifeſtus, in providendo, in tolerando, in continentia. Cæterum nos apem ſapientem vocamus, ac celebramus

Mel flavum meditantem:

adulantes ei ob dulcedinem nos titillantem: reliquorum animalium ſapientiam et artem, quam adhibent partui et educationi, negligimus. Occurrit primo loco alcyon, quæ poſtquam concepit, nidum componit e ſpinis marinæ acus, quas inter ſe complicans atque conſerens, formam circumfractam, qualis eſt retis piſcatorii, et prælongam ſtruit, concinneque denſa ſerie ſpinis inter ſe accurate contextis, opus illuviei undarum ſupponit, ut paulatim percuſſum atque ſtipatum textum, ſolidam nanciſcatur ſuperficiem: ita autem duratur, ut vix dividi lapide aut ferro poſſit: et, quod eſt mirabilius, orificium nidi ea proportione ad modum et magnitudinem alcyonis ef-

ἀλκυόνος, ὥστε μήτε μεῖζον ἄλλο, μήτε μικρότερον ἐνδύεσθαι ζῶον, ὥς δέ φασι, μηδὲ θάλατταν προσδέχεσθαι, μηδὲ τὰ ἐλάχιστα. Μάλιστα δὲ οἱ γαλεοὶ ζωογονοῦσι C μὲν ἐν ἑαυτοῖς, ἐκβαίνειν δὲ παρέχουσιν ἐκτὸς καὶ νέμεσθαι τοῖς σκύμνοις, εἶτα πάλιν ἀναλαμβάνουσι καὶ περιπτύσσουσιν ἐγκοιμώμενα τοῖς σπλάγχνοις. Ἡ δὲ ἄρκτος, ἀγριώτατον καὶ σκυθρωπότατον θηρίον, ἄμορφα καὶ ἄναρθρα τίκτει· τῇ δὲ γλώττῃ, καθάπερ ἐργαλείῳ, διατυποῦσα τοὺς ὑμένας, οὐ δοκεῖ γεννᾷν μόνον, ἀλλὰ καὶ δημιουργεῖν τὸ τέκνον. Ὁ δὲ Ὁμηρικὸς λέων,

Ὅν ῥά τε νήπια [τέκνα] ἄγοντα συναντήσονται ἐν ὕλῃ
Ἄνδρες ἐπακτῆρες, ὁ δέ τε σθένεϊ βλεμεαίνει,
Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται, ὄσσε καλύπτων, D

ἆρα οὐχ ὅμοιός ἐστι διανοουμένῳ πρὸς τοὺς κυνηγοὺς σπένδεσθαι περὶ τῶν τέκνων; Καθόλου γὰρ ἡ πρὸς τὰ ἔγγονα φιλοστοργία, καὶ τὰ τολμηρὰ δειλὰ ποιεῖ, καὶ φι-

C. 3. σκύμνοις—ἐγκοιμώμενα] Prius vel in σκυμνίοις mutandum, vel neutre accipiendum, ut congruat cum ἐγκοιμώμενα quod recte exhibent A. B. C. E. P. loco vulgati ἐγκοιμώμενοι.

D. 4.—8. ἔγγονα] Non mutavi: non quod probarem, ſed quod codicum auctoritas obſtaret.

fingitur, ut nullum neque majus intrare neque minus animal poſſit, et, ut nonnulli tradunt, ne mare quidem aut rem ullam minimam admittat. Maxime autem feles vivum edunt partum, qui catulos in ſe continent, eoſque ſinunt foras prodire ac paſci, deinde rurſum intra viſcera recipiunt dormituros. Urſa, animal quo neque deformius eſt aliud, neque moroſius, informes artubuſque carentes catulos parit: lingua autem tanquam inſtrumento format membra; ut non ſolum parere, ſed etiam fabricari videatur fœtum. At Homericus leo ille,

Cui venatores, catulos dum ducit, in alta
Occurrunt ſylva, frendens, et robore fretus
Omne ſupercilium tectis demittit ocellis.

nonne tibi videtur ſimilis eſſe meditanti cum venatoribus de catulis paciſci? In univerſum enim amor prolis animalia audacia reddit timida, et de ſeg-

Digitized by Google

λόπονα τὰ ῥᾴθυμα, καὶ φειδωλὰ τὰ γαστρίμαργα. Καὶ ὥσπερ ἡ Ὁμηρικὴ ὄρνις προσφέρουσα τοῖς νεοττοῖς

> Μάστακ', ἐπεί κε λάβῃσι, κακῶς δέ τε οἱ πέλει αὐτῇ.

τῷ γὰρ αὐτῆς τρέφει λιμῷ τὰ ἔγγονα, καὶ τὴν τροφὴν τῆς γαστρὸς ἁπτομένην ἀποκρατεῖ καὶ πιέζει τῷ στόματι, μὴ λάθῃ καταπιοῦσα·

E

> Ὡς δὲ κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα
> Ἄνδρ' ἀγνοιήσασ' ὑλάει, μέμονέν τε μάχεσθαι,

τὸν περὶ τῶν τέκνων φόβον, ὡς δεύτερον προσλαβοῦσα θυμόν. Αἱ δὲ πέρδικες ὅταν διώκωνται μετὰ τῶν τέκνων, ἐκεῖνα μὲν ἐῶσι προπέτεσθαι καὶ φεύγειν, αὐταῖς δὲ μηχανώμεναι προσέχειν τοὺς θηρεύοντας ἐγγὺς κυλινδούμεναι καὶ καταλαμβανόμεναι, μικρὸν ὑπεκθέουσιν, εἶτα πάλιν ἵστανται καὶ παρέχουσιν ἐν ἐφικτῷ τῆς ἐλπίδος ἑαυτὰς, ἄχρις ἂν οὕτω προκινδυνεύουσαι τοῦ νεοττῶν τῆς ἀσφαλείας, προαγάγωνται πόῤῥω τοὺς διώκοντας. Τὰς δὲ

E. 7. καταλαμβανόμεναι, μικρὸν ὑπεκθέουσιν] Malim, καταλαμβανόμεναι μικροῦ, ὑπεκθέουσιν.

nibus induſtria, ac de guloſis parca. Sic Homerica illa avis pullis tradit

> *Eſcæ quidquid habet, male ſit ſibi quamlibet ipſi.*

ſua enim ipſius fame pullos alit, cibumque jam ventri appropinquantem abſtinet et ore premit ne imprudens deglutiat. Apud eundem Poëtam,

> *Ut cum pro teneris catulis canis anxia latrat*
> *Ignoto accedente viro, pugnæque parat ſe:*

metum pro catulis quaſi ſecundam iram concipit. Perdices quando una cum pullis exagitantur, eos prævolare ſinunt ac fugere, idque machinantur in propinquo volventes ſe ac poſt pullos relictæ, ut aucupes ipſas captent: deinde paululum curſu provectæ, rurſum ſpe capiendi aucupem lactant, donec ita parta pullis ſuo periculo ſecuritate longius producant perſequentem. Gallinas autem quotidie

ἀλεκτορίδας ἐν τοῖς ὄμμασι καθ' ἡμέραν ἔχομεν, ὃν τρόπον τὰ νεόττια περιέπουσι, τοῖς μὲν ἐνδῦναι χαλῶσαι τὰς πτέρυγας, τὰ δὲ ἐπιβαίνοντα τὴν νώτην, καὶ περιτρέχοντα πανταχόθεν ἀναδεχόμεναι, μετὰ τοῦ γεγηθὸς τι καὶ προσφιλὲς ἐπιφθέγγεσθαι· κυνέας δὲ καὶ δρακοντίας, ἂν περὶ αὐτῶν φοβηθῶσι, φεύγουσιν· ἂν δὲ περὶ τῶν τέκνων, ἀμύνονται καὶ διαμάχονται παρὰ δύναμιν. Εἶτα ταῦτα οἰόμεθα πάθη τούτοις ἐνεργάσασθαι τὴν φύσιν, ἀλεκτορίδων ἐπιγονῆς καὶ κυνῶν καὶ ἄρκτων προνοοῦσαν, ἀλλ' οὐχ ἡμᾶς δυσωποῦσαν καὶ τιτρώσκουσαν; ἐπιλογιζομένους ὅτι ταῦτα παραδείγματα τοῖς ἑπομένοις, τοῖς δὲ ἀναλγήτοις ὀνείδη πρόσεστι τῆς ἀπαθείας, δι' ὧν κατηγοροῦσι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μόνης, μὴ προῖκα τὸ στέργειν ἐχούσης, μηδὲ ἐπισταμένης φιλεῖν ἄνευ χρείας. Θαυμάζεται γὰρ ἐν τοῖς θεάτροις ὁ εἰπών,

Μισθοῦ γὰρ ἀνθρώπου τις ἄνθρωπον φιλεῖ·

F. 4. περιτέρχονται] Legendum προσέρποντα, *adrepentia.*
F. 5. κυνέας δὲ καὶ δρακοντίας] Ita omnes libri: tamen videtur κύνας καὶ δράκοντας, ut Mez. corrigit, et vertunt Amiot. ac Xyl.

ante oculos habemus, ac cernimus quo modo pullos ſuos foveant, alios paſſas ſub alas recipientes, aliis tergum conſcendendum et undiquaque aditum præbentes, ſimulque blandam et gaudii indicem vocem edentes: eædem canes et angues fugiunt, cum ſibi metuunt: cum vero pullis timent, defendunt, et ultra quam vires patiantur iis propulſandis certant. Enimvero hujuſmodi affectiones opinabimur iſtis animalibus ingeneraſſe naturam, de gallinarum, canum, urſarum propagatione ſollicitam: non nos hoc modo pudore voluiſſe afficere? nimirum reputantes, iſta naturam ſequentibus exemplorum loco eſſe: duris autem ſuam exprobrare inhumanitatem, propter quos ſola hominis incuſatur natura, quod amorem gratuitum non ferat, neque niſi utilitatis cauſa diligere norit. In admiratione enim eſt is qui in theatris pronunciavit,

Mercedis ergo namque hominem homo diligit:

κατ' Ἐπίκουρον, ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν, μήτηρ τὸ τέκνον, οἱ παῖδες τοὺς τεκόντας. Ἀλλὰ εἰ λόγου γένοιτο τοῖς θηρίοις σύνεσις, καὶ τοῦτό τις εἰς κοινὸν θέατρον συναγαγὼν ἵππους καὶ βόας καὶ κύνας καὶ ὄρνιθας, ἀναφ-
B θέγξαιτο μεταγράψας, ὡς οὔτε κύνες ἐπὶ μισθῷ σκύλακας φιλοῦσιν, οὔτε ἵπποι πώλους, οὔτε ὄρνιθες νεοττοὺς, ἀλλὰ προῖκα καὶ φυσικῶς, ἐπιγνωσθήσεσθαι τοῖς ἁπάντων πάθεσιν ὡς εὖ καὶ ἀληθῶς λεγόμενον. Αἰσχρὸν γὰρ, ὦ Ζεῦ, τὰς θηρίων γενέσεις καὶ λοχείας καὶ ὠδῖνας καὶ τεκνοτροφίας φύσιν εἶναι καὶ χάριν, τὰς δὲ ἀνθρώπων, δάνεια καὶ μισθοὺς καὶ ἀρραβῶνας ἐπὶ χρείαις διδομένους.

γ'. Ἀλλ' οὔτε ἀληθὴς ὁ λόγος, οὔτε ἄξιον ἀκούειν· ἡ γὰρ φύσις, ὥσπερ ἐν φυτοῖς ἀγρίοις, οἷον οἰνάνθαις, ἐρινεοῖς, κοτίνοις, ἀρχὰς ἀπέπτους καὶ ἀτελεῖς ἡμέρων καρπῶν εἶναι φύσει· οὕτω τοῖς μὲν ἀλόγοις τὸ πρὸς τὰ ἔκγονα φιλό-

B. 11. εἶναι φύσει] Forte ἐνέφυσε, quod et Reiſk. vidit.

Epicurus cenſet hoc pacto a parentibus liberos, et a liberis parentes amari. Quod ſi ſermonis intelligentia brutis concederetur, et coactis in theatrum commune equis, bobus, canibus, volucribus, mutato carmine pronunciaret aliquis, neque a canibus catulos mercedis gratia, neque ab equis equuleos, neque ab avibus pullos, ſed gratis et naturæ impulſu diligi: omnium brutorum affectionibus hoc ut recte ac vere dictum approbaretur. Turpe enim, proh Jupiter, fuerit, beſtiarum procreationes, partus, dolores in partu, educationes gratis eſſe et a natura: homines vero fœnus, mercedem, arrabones iſtarum rerum cauſa exigere.

III. Sed neque verum hoc eſt, neque dignum creditu. Natura enim ſicut in plantis ſylveſtribus, ut labruſcis, caprificis, oleaſtris principia fructuum mitium cruda et imperfecta gignit: ita brutis quoque amorem fœtus inſevit

Digitized by Google

στοργὴν, ἀτελὲς καὶ οὐ διαρκὲς πρὸς δικαιοσύνην, οὐδὲ τῆς C χρείας προσωτέρω προερχόμενον ἔδωκεν· ἀνθρώπου δὲ, λογικὸν καὶ πολιτικὸν ζῶον, ἐπὶ δίκην καὶ νόμον εἰσάγουσα καὶ θεῶν τιμὰς, καὶ πόλεων ἱδρύσεις καὶ φιλοφροσύνην, γενναῖα καὶ καλὰ καὶ φερέκαρπα τούτων σπέρματα παρέσχε τὴν πρὸς τὰ ἔγγονα χάριν καὶ ἀγάπησιν, ἀκολουθοῦσα ταῖς πρώταις ἀρχαῖς· αὗται δὲ ἦσαν ἐν ταῖς τῶν σωμάτων κατασκευαῖς. Πανταχοῦ μὲν γὰρ ἡ φύσις ἀκριβὴς καὶ φιλότεκνος καὶ ἀνελλιπὴς καὶ ἀπερίτμητος, οὐδὲν, ὡς ἔφησεν Ἐρασίστρατος, ἔχουσα ῥωπικὸν, τὰ δὲ περὶ τὴν γένεσιν ἀξίως οὐκ ἔστι D εἰπεῖν, οὐδὲ εὐπρεπὲς ἴσως λίαν ἀκριβῶς τῶν ἀπορρήτων ἐφάπτεσθαι τοῖς ὀνόμασιν καὶ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλ' ἀποκειμένων καὶ κεκρυμμένων ἐπινοεῖν τὴν πρὸς τὸ γεννᾶν καὶ λοχεύεσθαι τῶν μορίων ἐκείνων εὐφυΐαν. Ἀρκεῖ δὲ ἡ

C. 2. προερχόμενον] Sic Baſ. Xyl. A. B. C. E. At Ald. Steph. ejus ſequaces Gr. Lat. προσερχόμενον.
C. 9. φιλότεκνος] Legendum φιλότεχνος, ut vertit Xyl.
D. 1. ῥωπικὸν] Ita Xyl. Vulgo, ῥοπικόν·

imperfectum et non pertinentem ad juſtitiam, neque ultra utilitatem ſeſe proferentem: homini vero, quem protulit ut animal eſſet ratione præditum, ac civile, juſtitiamque, leges, et deum coleret, urbeſque conderet et amice cum aliis viveret, ſemina quoque harum rerum præclara, pulchra, et fœcunda inſeruit, amorem ſcilicet prolis: ſecuta in hoc prima principia, quæ in ipſa corporis inſunt conſtructione. Etenim natura, cum omnibus in rebus accuratam artificioſamque adhibeat diligentiam, nihilque mancum aut ſupervacaneum admittat, et, ut ait Eraſiſtratus, nihil habeat otioſum aut frivolum, nulla oratione ſatis explicari poteſt, qua induſtria confecerit ea quæ ad humani generis procreationem attinent. Ac fuerit fortaſſe non ſatis decorum nimis ſubtiliter ea perſequi, quorum vocabula parum honeſte proferuntur, ſed occultantur; ut intelligi poſſit quæ ſit et quam apta conſtitutio eorum membrorum, quæ gignendo, fovendo, in lucem edendo et enutriendo

Digitized by Google

τοῦ γάλακτος ἐργασία καὶ οἰκονομία τὴν πρόνοιαν αὐτῆς ἐμφῆναι καὶ ἐπιμέλειαν. Τοῦ γὰρ αἵματος ὅσον περίττωμα τῆς χρείας ἐν ταῖς γυναιξὶ δι' ἀμβλύτητα καὶ μικρότητα τοῦ πνεύματος ἐπιπολάζον ἐμπλανᾶται καὶ
E βαρύνει, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον εἴθισται καὶ μεμελέτηκεν ἐμμήνοις ἡμερῶν περιόδοις, ὀχετοὺς καὶ πόρους αὐτῷ τῆς φύσεως ἀναστομούσης, ἀποχεόμενον, τὸ μὲν ἄλλο σῶμα κουφίζειν καὶ καθαίρειν, τὴν δὲ ὑστέραν οἷον ἀρότρῳ καὶ σπόρῳ γῆν ἐν φυτοῖς ὀργῶσαν ἐν καιρῷ παρέχειν. Ὅταν δὲ τὴν γονὴν ἀναλάβῃ προσπεσοῦσα ἡ ὑστέρα, καὶ περιστείλῃ ῥιζώσεως γενομένης· ὁ γὰρ ὀμφαλὸς πρῶτον ἐν μήτρῃσιν, ὥς φησι Δημόκριτος, ἀγκυρηβόλιον σάλου καὶ πλάνης ἐμφύεται, πεῖσμα καὶ κλῆμα τῷ γενομένῳ καρπῷ καὶ μέλλοντι· τοὺς μὲν ἐμμήνους καὶ καθαρσίους ἔκλει-
F σεν ὀχετοὺς ἡ φύσις, τοῦ δὲ αἵματος ἀντιλαμβανομένη

E. 4. τὴν δὲ ὑστέραν—παρέχειν] Subeſt vitium, forte ita corrigendum: τὴν δὲ ὑστέραν, οἷον ἀρότρῳ καὶ σπόρῳ γῆν, ἐμφυτεύσει ὀργῶσαν ἐν καιρῷ παρέχειν.

E. 6. προσπεσοῦσα] Forte, προσπεσοῦσαν.

E. 10. μέλλοντι· τοὺς μὲν] Ita Baſ. Xyl. Vulgo, μέλλοντι· καὶ τοὺς μέν.

homini natura deſtinavit. Sola lactis confectio ac diſpenſatio ſufficit ad demonſtrandam naturæ providentiam atque induſtriam. Quantum enim ſanguinis in mulieribus ſupra neceſſarios uſus abundat, atque ob languorem exiguitatemque ſpiritus in ſuperficie vagans moleſtia adficit: id reliquo tempore ſolet menſtruis dierum circuitionibus, natura ad hoc canales et meatus aperiente, effundi, et cum reliquum corpus levare ac purgare, tum uterum tanquam arvum aratro et ſemini concipiendo aptum avidumque tempeſtive reddere. Verum poſtquam genitale ſemen complexus eſt uterus, actis, jam radicibus: (primum enim in utero umbilicus naſcitur, ut ait Democritus, tanquam anchora qua fœtus nitatur contra fluctuationes, et tanquam retinaculum aut pedamentum conceptæ ſobolis) ibi tum menſtruæ illos purgationi aptos meatus natura occludit,

φερομένου, τροφῇ χρῆται καὶ καταρδεῖ τὸ βρέφος ἤδη συν-
ιστάμενον καὶ διαπλαττόμενον· ἄχρις οὗ τοὺς προσήκον-
τας ἀριθμοὺς τῇ ἐντὸς αὐξήσει κινηθὲν, ἑτέρας ἀνατροφῆς
καὶ χώρας δέηται· τότε οὖν τὸ αἷμα παντὸς ἐμμελέστε-
ρον φυτουργοῦ καὶ ὀχετηγοῦ πρὸς ἑτέραν ἀφ' ἑτέρας ἐκ-
τρέπουσα, καὶ μεταλαμβάνουσα χρείαν, ἔχει παρεσκευ-
ασμένας οἷον ἐγγείους ἤ τινας κρήνας νάματος ἐπιρρέοντος,
οὐκ ἀργῶς οὐδὲ ἀπαθῶς ὑποδεχομένας, ἀλλὰ καὶ 496
πνεύματος ἠπίῳ θερμότητι καὶ μαλακῇ θηλύτητι, ἐκ-
πέψαι καὶ λεᾶναι καὶ μεταβαλεῖν δυναμένας· τοιαύτην
γὰρ ὁ μαστὸς ἔχει ἐντὸς διάθεσιν καὶ κρᾶσιν. Ἐκχύσεις
δὴ τοῦ γάλακτος οὐκ εἰσὶν, οὐδὲ κρουνοὶ μεθιέντες ἀθρό-
ως, εἰς δὲ σάρκα πιδακώδη καὶ πόρους ἀτρέμα λεπτοὺς
διηθοῦσαν ἀπολήγοντες, εὐμαθὲς τῷ τοῦ νηπίου στόματι καὶ
προσφιλὲς ψαῦσαι καὶ περιλαβεῖν ἐνδιδόασι ταμιεῖον.
Ἀλλὰ τούτων γε τῶν τοσούτων ἐπὶ τὴν γένεσιν ἐργαλείων,

F. 4. κινηθὲν] Corrigendum κινηθὲν, ut Xyl. monuit.
F. 8. ἤ τινας] Delendum ἤ.
A. 2. ἐκπέψαι] Sic A. B. E. P. Xyl. Vulgo, ἐκτρίμψαι.
A. 5. δὴ τοῦ γάλακτος] δὴ mutandum in δὲ, cum Reiſkio.

ſanguinemque vagum arripiens, eo alimenti loco utitur, fœtumque humectat eo, qui jam cogitur et fingitur, donec juſto dierum numero in utero exacto auctus alium locum is, aliumque victum requirat. Exinde natura quovis ſolertior colono ſanguinem ad alios identidem derivans uſus, paratos habet quaſi ſubterraneos fontes quoſdam, qui laticem affluentem recipiant, et quidem recipiant non otioſe aut ſine affectione aliqua, ſed ſpiritus leni calore muliebrique mollitie excoquant, lævigent, ac mutent. Hoc enim modo ubera interne ſunt affecta atque temperata. Lac autem ex iis non per tubulos confertim effunditur, ſed in carnem ſcaturiginum plenam ac ſenſim exilibus meatibus perviam deſinentia ubera, infantis ori tactu ſuavem et lenem penum præbent. Verum enimvero hæc tot tantaque ad pro-

Digitized by Google

καὶ τοσούτων οἰκονομιῶν, καὶ φιλοτιμίας, καὶ προνοίας, οὐδὲν ἦν ὄφελος, εἰ μὴ τὸ φιλόστοργον ἡ φύσις καὶ κηδεμονικὸν ἐνειργάσατο ταῖς τεκούσαις.

B Οὐ μὲν γάρ τί που ἐστὶν ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς,
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἐπιπνείει τε καὶ ἕρπει·

τοῦτο οὐ ψεύδεται λέγων ἐπὶ νηπίου καὶ ἀρτιγενοῦς. Οὐδὲν γάρ ἐστιν οὕτως ἀτελὲς, οὐδὲ ἄπορον, οὐδὲ γυμνὸν, οὐδὲ ἄμορφον, οὐδὲ μιαρὸν, ὡς ἄνθρωπος ἐν γοναῖς ὁρώμενος. ᾧ μόνῳ σχεδὸν οὐδὲ καθαρὰν ἔδωκεν εἰς φῶς ὁδὸν ἡ φύσις, ἀλλ' αἵματι πεφυρμένος, καὶ λύθρου περίπλεως, καὶ φονευομένῳ μᾶλλον ἢ γεννωμένῳ ἐοικὼς, οὐδενός ἐστιν ἅψασθαι καὶ ἀνελέσθαι καὶ ἀσπάσασθαι καὶ περιλαβεῖν, ἢ
C τοῦ φύσει φιλοῦντος. Διὸ τῶν μὲν ἄλλων ζώων ὑπὸ τὴν γαστέρα τὰ οὔθατα χαλᾷ τοὺς μαστοὺς, ταῖς δὲ γυναιξὶν ἄνω γεγόνασιν περὶ τὸ στέρνον ἐν ἐφικτῷ τοῦ φιλῆσαι καὶ περιπτύξαι καὶ κατασπάσασθαι τὸν νήπιον· ὡς τοῦ τεκεῖν καὶ θρέψαι τέλος οὐ χρείαν, ἀλλὰ φιλίαν, ἔχοντος.

creationem inſtrumenta, tot apparatus, tantum ſtudium, tantaque providentia nihil erant profutura, niſi parientibus natura amorem procurationemque foetus ſui ingeneraſſet:

Quando nil ſpirat, terra neque repit in alma
Tam miſerum, quam ſunt homines,—

id quod de infante recens nato dictum, minime fallit. Nihil enim eſt ita imperfectum, inops, nudum, informe, ſpurcum, ut homo a partu ſtatim conſpectus: cui ſoli fere ne exitum quidem purum in lucem natura conceſſit: ſed ſanguine inquinatus, taboque oppletus, et occiſo magis quam nato ſimilis, a nemine tangi, tolli, ſuaviari, et amplexu foveri poteſt, niſi natura inſitum gerente amorem. Itaque aliis quidem animalibus infra ventrem ubera in mammas deſinunt: mulieri ſuperne ad pectus naſcuntur, ut in promtu ſit oſculari, amplectique et fovere infantem; nimirum quia pariendi et alendi finis eſt non neceſſitas ſed amor.

Digitized by Google

δ'. Ἐπὶ τοὺς παλαιοὺς ἀνάγαγε τὸν λόγον, ὧν ταῖς μὲν τεκεῖν πρώταις, τοῖς δ' ἰδεῖν συνέβη τικτόμενον βρέφος. Οὔτε νόμος ἦν ἐκείνοις τεκνοτροφεῖν προστάττων, οὔτε προσδοκία χάριτος ἢ τροφείων ἐπὶ νέοις δανειζομένων. Χαλεπὰς δὲ μᾶλλον εἴποιμ' ἂν εἶναι καὶ μνησικάκους τὰς τικούσας τοῖς βρέφεσιν, κινδύνων τε μεγάλων καὶ πόνων αὐταῖς γινομένων.

Ὡς δ' ὅταν ὠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὀξὺ γυναῖκα, D
Δριμὺ, τό, τε προϊᾶσι μογοστόκοι Εἰλείθυιαι,
Ἥρης θυγατέρες, πικρὰς ὠδῖνας ἔχουσαι.

Ταῦτα οὐχ Ὅμηρον αἱ γυναῖκες ἀλλ' Ὁμηρίδα γράψαι λέγουσιν, τεκοῦσαν ἢ τίκτουσαν ἔτι, καὶ τὸ μίγμα τῆς ἀλγηδόνος ὁμοῦ πικρὸν καὶ ὀξὺ γινόμενον ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἔχουσαν. Ἀλλὰ τὸ φυσικὸν φιλόστοργον ἔκαμπτε καὶ ἦγεν· ἔτι θερμὴ καὶ διαλγὴς καὶ κραδαινομένη τοῖς πόνοις, οὐχ ὑπερέβη τὸ νήπιον οὐδὲ ἔφυγεν, ἀλλ' ἐπεστράφη καὶ προσεμειδίασε, καὶ ἀνείλετο καὶ ἠσπάσατο· μηδὲν E

D. 5. μίγμα] Reiſk. νύγμα: poterat etiam δῆγμα. Vulgata forte ſana.

IV. Refer enim ſermonem ad priſca tempora: quæ primæ pepererunt, qui primi natum infantem viderunt, his neque lex ulla neceſſitatem alendæ prolis imponebat, neque exſpectatio gratiæ jubebat infantibus alimenta tanquam fœnore locare. Quinimmo infenſæ potius proli, et memores acceptorum maleficiorum erant alioqui futuræ: utpote tantis periculis, laboribus, doloribuſque exhauſtis.

Ut cum parturiens mulier penetrante ſagitta
Fixa gemit, duris quam partibus Eileithyæ
Quæ præſunt, natæ jaciunt Junonis acerbam,
Et ſævos partu cumulant urgente dolores.

Hæc mulieres aiunt non ab Homero ſcripta fuiſſe, ſed ab aliqua Homeride, quæ peperiſſet, aut etiamnum pareret, mixtionemque doloris ſimul acerbi atque acuti in viſceribus ſentiret. Verum inſitus a natura amor parientem flectit atque ducit. Etiamnum calida doloribus ac cruciatibus concuſſa et tremebunda, infantem non præterit neque fugit, ſed ad eum ſe convertit, arridet, tollit, oſculatur; nul-

Digitized by Google

ἡδὺ καρπουμένη, μηδὲ χρήσιμον, ἀλλ' ἐπιπόνως καὶ ταλαιπώρως ἀναδεχομένη

—— τῶν σπαργάνων, ἱρειπίοις
Θάλπουσα καὶ ψύχουσα, καὶ πόνῳ πόνον
Ἐκ νυκτὸς ἀλλάσσουσα τὸν καθ' ἡμέραν.

τίνων ταῦτα μισθῶν ἢ χρειῶν ἐκείνοις; ἀλλ' οὐδὲ τοῖς νῦν· αἱ γὰρ ἐλπίδες ἄδηλοι καὶ μακραί. Ἄμπελον ἰσημερίας ἐαρινῆς σκάψας, μετοπωρινῆς ἐτρύγησε· πυρὸν ἔσπειρε δυομένης πλειάδος, εἶτα ἀνατελλούσης θερίζει· βόες καὶ ἵπποι καὶ ὄρνιθες ἕτοιμα τίκτουσιν ἐπὶ τὰς χρείας·
F ἀνθρώπου δὲ ἡ μὲν ἐκτροφὴ πολύπονος, ἡ δὲ αὔξησις βραδεῖα· τῆς δὲ ἀρετῆς μακρᾶς οὔσης, προαποθνήσκουσιν οἱ πλεῖστοι πατέρες. Οὐκ ἐπεῖδε τὴν Σαλαμῖνα Νεοκλῆς τὴν Θεμιστοκλέους, οὐδὲ τὸν Εὐρυμέδοντα Μιλτιάδης τὸν Κίμωνος, οὐδὲ ἤκουσε Περικλέους Ξάνθιππος δημηγοροῦντος, οὐδὲ Ἀρίστων Πλάτωνος φιλοσοφοῦντος, οὐδὲ Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους νίκας οἱ πατέρες ἔγνωσαν· ψελ-

E. 4. τῶν σπαργάνων] Tragici locum diſtinxi a Plutarchi oratione. Vid. Lennep. ad Phalar. p. 19.
F. 2. μακρᾶς] Immo μακρὰν, ut et Reiſk. monuit.

lam ſane percipiens dulcedinem, nullam utilitatem, ſed laborioſe et ærumnoſe

Ad hoc paratis excipiens cunabulis
Fovet, refrigeratque, identidem novum
Cumulans laborem, nocturnumque opus
Mutans diurno.—

Qui vitem æquinoctio verno ſerit, uvas ex ea legit autumnali: occidentibus Pleiadibus qui triticum ſeminat, metit ſub ortum earum: boves, equi, alites, jam uſibus paratos edunt fœtus. Hominis educatio laborioſa eſt, incrementum tardum, virtus ita in longinquo ſita, ut plerique parentes prius ex hac vita decedant, quam filiis virtutem ſuam demonſtrent. Non vidit Salaminiam Themiſtoclis victoriam Neocles, neque Cimonis res ad Eurymedontem geſtas Miltiades, non audivit Periclem concionantem Xanthippus, neque Platonem philoſophantem Ariſto, neque Euripidis et Sophoclis victorias patres eorum cognove-

λιζόντων καὶ συλλαβιζόντων ἠκροῶντο, καὶ κώμους καὶ πότους καὶ ἔρωτας αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι πλημμελούντων ἐπεῖδον· ὥστε ἐπαινεῖσθαι καὶ μνημονεύεσθαι τοῦ Εὐήνου τοῦτο μόνον, 497
ὡς ἐπέγραψεν,

Ἢ δέος, ἢ λύπη παῖς πατρὶ πάντα χρόνον·

Ἀλλ' ὅμως οὐ παύονται παῖδας τρέφοντες, μάλιστα δὲ οἱ παίδων ἥκιστα δεόμενοι. Γελοῖον γὰρ εἴ τις οἴεται τοὺς πλουσίους θύειν καὶ χαίρειν γενομένων αὐτοῖς τέκνων, ὅτι τοὺς θρέψοντας ἕξουσι καὶ τοὺς θάψοντας. Εἰ μὴ νὴ Δία κληρονόμων ἀπορίᾳ παῖδας τρέφουσιν. Οὐ γάρ ἐστιν εὑρεῖν οὐδ' ἐπιτυχεῖν τοῦ τἀλλότρια βουλομένου λαμβάνειν.

Ψάμμος ἢ κόνις ἢ πτερὰ ποικιλοθρόων οἰωνῶν τόσσον οὐκ ἔχει ἀριθμὸν,

ὅσος ἐστὶν ὁ τῶν κληρονομούντων.

Δαναὸς ὁ πεντήκοντα θυγατέρων πατήρ· B

εἰ δὲ ἄτεκνος ἦν, πλείονας ἂν εἶχε κληρονομοῦντας, καὶ οὐχ ὁμοίως. Οἱ μὲν γὰρ παῖδες χάριν οὐδεμίαν ἔχουσιν,

A. 3. Ἢ δέος, ἢ λύπη] Exhibui veram lectionem, ſervatam in codice Mediceo Artemidori I, 6; proditam a D. Ruhnkenio ad Rutil. Lup. p. 39. Vulgo hic omnes libri habent Ἰδὲ ὅτι ἡ λύπη.

runt. Balbutientes eos, et litteras in ſyllabas cogentes audiverunt: comeſſationes, potationes, amores, aliaque id genus filiorum delicta, videre patribus contingit: adeo ut illa duntaxat Eveni inſcriptio memoretur ac laudetur,

Semper dolor timorve patri filius.

Et tamen finem non faciunt filios educandi, ii maxime, quibus nihil opus eſt filiis. Ridiculum eſt enim opinari divites natis ipſis liberis rem ſacram facere et gaudere, quia habeant alimenta præbituros et ſepulturam curaturos. Niſi, mehercle, hæredum inopia liberos alunt: ſcilicet quia non licet invenire qui aliena accipere velit.

Arena, pulvis, et pennæ avium varias voces edentium tanto non ſunt numero,

quantus eſt hæreditates ambientium.

Danaus natarum quinquies decem pater:

qui ſi prole caruiſſet, vel plures habuiſſet hæredes, et alia ratione. Filii enim gratiam hanc ob cauſam non habent,

Digitized by Google

οὐδὲ ἕνεκα τούτου θεραπεύουσιν, οὐδὲ τιμῶσιν, ὡς ὀφείλημα τὸν κλῆρον ἐκδεχόμενοι. Τῶν δὲ ἀλλοτρίων περὶ τὸν ἄτεκνον φωνὰς ἀκούεις ταῖς κωμικαῖς ἐκείναις ὁμοίας,

Ὦ δῆμε, λοῦσαι πρῶτον, ἐκδικάσας μίαν
Ἔνθου, ῥόφησον ἔντραγ' ἔχε τριώβολον.

Τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου λεγόμενον·

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν εὑρίσκει φίλους,
Δύναμίν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχειν,

C οὐχ ἁπλῶς ἀληθές, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀτέκνων· τούτους οἱ πλούσιοι δειπνίζουσιν, οἱ ἡγεμόνες θεραπεύουσιν, οἱ ῥήτορες μόνοις τούτοις προῖκα συνηγοροῦσιν.

Ἰσχυρόν ἐςι πλούσιος ἀγνοούμενος
Ἔχων κληρονόμον·———

πολλοὺς γοῦν πολυφίλους καὶ πολυτιμήτους ὄντας, ἓν παιδίον γεννώμενον ἀφίλους καὶ ἀδυνάτους ἐποίησεν. Ὅθεν οὐδὲ πρὸς δύναμιν οὐθέν ἐστιν ὠφέλιμον ἀπὸ τῶν τέκνων, ἀλλὰ τῆς φύσεως τὸ πᾶν κράτος, οὐχ ἧττον ἐν ἀνθρώποις ἢ θηρίοις.

B. 7. Ὦ δῆμε, λοῦσαι] Sic Jannot. Collat. Muret. Anon. et auctor. Ariſtoph. Equ. 50. unde et ἔχε pro ἔχει ſumſimus. Vulgo, Ὦ δὴ μέλουσαι.
C. 4. Ἰσχυρόν—κληρονόμον] Xylandrum ſecutus a proſa oratione diſtinxi.

neque colunt ac venerantur eo nomine: ſed, ut rem debitam, hæreditatem expectant. At alienorum circa liberis carentem voces audiuntur, ſimiles comicis iſtis,

O popule Athenienſis, nunc primum lava;
Poſtquam unum judicaſti diem cibum cape,
Sorbe vinum, comede, habe tibi triobolum.

Jam quod Euripides dixit,

Hominibus amicos conciliat pecunia,
Rebuſque plurimum in mortalium poteſt,

non eſt ſimpliciter verum, ſed de iis quibus nulli ſunt liberi. His pecuniam divites dant mutuam, hos principes colunt, his ſolis oratores gratis patrocinantur.

Multum poteſt hæredem habens incognitum
Dives:—

itaque ergo multos qui amicorum magnum haberent numerum, et a multis honorarentur, unica nata proles amicis potentiaque exuit. Ita ne ad potentiam quidem liberi conducunt: ſed naturæ tota eſt vis, non minus apud homines, quam apud beſtias.

Digitized by Google

ε'. Ἐξαμαυροῦται γὰρ καὶ ταῦτα καὶ πολλὰ τῶν ἄλλων, ὑπὸ τῆς κακίας, ὥσπερ λόχμης ἡμέροις σπέρμασι παραβλαστανούσης. Ἢ μηδὲ ἑαυτὸν φύσει στέργειν τὸν ἄνθρωπον λέγομεν, ὅτι πολλοὶ σφάττουσιν ἑαυτοὺς καὶ D καταχρημνίζουσιν; ὁ δὲ Οἰδίπους

Ἤρασσεν ἐπαίρων βλέφαρα· φοίνιαι δ' ὁμοῦ—

Ἡγησίας διαλεγόμενος πολλοὺς ἐποίησεν ἀποκαρτερῆσαι τῶν ἀκροωμένων.

Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων·

ταῦτα δὲ ἐστὶν, ὥσπερ ἐκεῖνα, νοσήματα καὶ πάθη ψυχῆς τοῦ κατὰ φύσιν ἐξιστάντος τὸν ἄνθρωπον, ὡς αὐτοὶ καταμαρτυροῦσιν ἑαυτῶν. Ἂν γὰρ ὗς τεκοῦσα δελφάκιον, ἢ κύων διασπαράξῃ σκυλάκιον, ἀθυμοῦσι καὶ ταράττονται, καὶ θεοῖς ἀποτρόπαια θύουσι, καὶ τέρας νομίζουσιν, ὡς

C. 11. Ἐξαμαυροῦται γὰρ] γὰρ mutandum videtur in δέ: ita Amiot. Mez. Reiſk.

D. 1. λέγομεν] Scribendum λέγωμεν. Mez.

D. 3. Ἤρασσεν] Sophoclis Oed. Tyr. 1285. Hoc retinui: at ἐπαίρων, pro ἀπαίρων, ſumſi ex B. C. E. P. et Sophocle: item ex Sophocle φοίνιαι δ' ὁμοῦ—pro vulgato φοίνιαι δόμοι: quæ verba vel librarius addidit, vel iis proxima omiſit.

D. 8. ἐξιστάντος] Corrigendum, ἐξιστάντων, cum Reiſkio.

V. Obſcurantur autem et hæc et multa alia a vitiis: ſicut cum ſylva hortenſibus ſeminibus conſita floret. An hoc dicemus, ne ſeipſum quidem diligere hominem? quia multi ſeipſos jugulant aut præcipites dant, et Œdipus ſibi

Oculos domo funeſta averſos eruit:

et Hegeſias ſua diſputatione multos auditorum permovit ut mortem ſibi conſciſcerent.

Multæ ſunt ſpecies rerum fatalium.

Verum et hæc et iſta, morbi ſunt, affectioneſque animi a ſua deſciſcentis natura: et homines ipſi hic contra ſe dicunt teſtimonium. Si enim porca aut canis a ſe editum fœtum dilaniaverit, animum abjiciunt, perturbantur, ac Diis pro averruncanda calamitate ſacrificant, remque pro oſtento habent: quia ſentiunt a natura animalibus omnibus datum

Digitized by Google

πᾶσι καὶ κατὰ φύσιν στέργειν τὰ τικτόμενα καὶ τρέφειν
E οὐκ ἀναιρεῖν προσῆκον. Οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς μετάλλοις πολλῇ συμπεφυρμένον γῇ καὶ καταχεχωσμένον, ὅμως διαστίλβει τὸ χρυσίον, οὕτως ἡ φύσις ἐν αὐτοῖς τοῖς ἡμαρτημένοις ἤθεσι καὶ πάθεσιν ἐκφαίνει τὸ πρὸς τὰ ἔγγονα φιλόστοργον. Οἱ μὲν γὰρ πένητες οὐ τρέφουσι τέκνα, φοβούμενοι μὴ χεῖρον ἢ προσήκει τραφέντα δουλοπρεπῆ καὶ ἀπαίδευτα, καὶ τῶν καλῶν πάντων ἐνδεᾶ γένηται· τὴν γὰρ πενίαν ἔσχατον ἡγούμενοι κακὸν, οὐχ ὑπομένουσι μεταδοῦναι τέκνοις ὥσπερ τινὸς χαλεποῦ καὶ μεγάλου νοσήματος.

D. 12. καὶ κατὰ φύσιν] Sic B. Mez. Vulgo, καὶ παρὰ φύσιν.

ut ament ſuos fœtus, et enutriant, non ut interficiant. Enimvero ſicut in metallis aurum, quanquam multa terra permixtum atque tectum, tamen enitet: ſic natura etiam in vitioſis factis atque affectibus amorem prolis declarat. Pauperes enim non alunt liberos, metuentes ne juſto deterius educati, ſerviles, et rudes culturæ, omniumque bonorum inopes fiant: nam paupertatem, quam ultimum malorum cenſent, tanquam gravem et magnum morbum, non ſuſtinent ſuæ proli tradere.

FINIS VOL. II.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google